

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ
МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

18 листопада 2016 р.

Матеріали
IV Міжнародної
науково-практичної конференції

Запоріжжя
Класичний приватний університет
2016

УДК 330.59
ББК 65
Ф 79

Редакційна колегія:

Огаренко В. М., д. держ. упр., професор
Монаєнко А. О., д. ю. н., професор
Покатаєва О. В., д. ю. н., д. е. н., професор
Покатаєв П. С., д. держ. упр., доцент
Мерзляк А. В., д. держ. упр., професор
Мордвінов О. Г., д. держ. упр., професор
Іванов М. М., д. е. н., професор
Нацюк І. М., к. е. н., доцент

Ф 79 **Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика** : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 18 листопада 2016 р. / за ред. В. М. Огаренка, А. О. Монаєнка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – 632 с.

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками: “Проблеми та перспективи публічного управління в Україні”, “Реалізація концепції децентралізації в Україні на сучасному етапі розвитку”, “Сучасний менеджмент в емерджентній економіці”, “Управлінські аспекти сучасного підприємництва та технології ефективного управління бізнесом”, “Інформаційні системи і технології в управлінні”.

Для студентів, аспірантів, викладачів та фахівців, які працюють у галузі державного управління, економіки, менеджменту та інформаційних технологій.

УДК 330.59
ББК 65

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

<i>Александрова Н. Б.</i> ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ГІС ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	20
<i>Ангелов Ю. В.</i> ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ.....	21
<i>Базавлук Н. Ю.</i> АДМІНІСТРАТИВНИЙ АСПЕКТ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	24
<i>Бакай А. Є.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ МЕДИЧНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	25
<i>Баранов С. О.</i> НЕНАЛЕЖНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕРШОПРИЧИНА ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	27
<i>Баиштанник А. Г.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	30
<i>Баиштанник В. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА.....	33
<i>Бейнарович А. О.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КРАЇНІ.....	36
<i>Белай С. В.</i> ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ПІД ЧАС ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ	38
<i>Біла С. О.</i> ПРІОРИТЕТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	39
<i>Білоцерківець В. В.</i> РОЗВ'ЯЗАННЯ ВИКЛИКІВ ФОРСОВАНОГО РОЗВИТКУ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ТИПУ В УКРАЇНІ: ВІД РИНКОВОЇ СТИХІЇ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	42
<i>Бобро В. Г.</i> ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ	45
<i>Боклаг В. А.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	47
<i>Бородін О. Д.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ.....	49

<i>Бритова Г. В., Скрильник Є. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	51
<i>Бутирська Т. О.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	54
<i>Василевська Т. Е.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	56
<i>Ворона П. В.</i> УРОКИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ ЗА ВІДКРИТИМИ ПАРТІЙНИМИ СПИСКАМИ 2015 РОКУ: НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВЩИНИ.....	58
<i>Гаврилова Н. П.</i> ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ	62
<i>Гацуля О. М.</i> ФОРМАЛІЗАЦІЯ ГАЛУЗЕВОГО АСПЕКТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН	63
<i>Грецьєва Є. О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	65
<i>Гринь К. К.</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ	68
<i>Деля О. В.</i> СЕРЕДОВИЩЕ ВИРОБЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК “ОТОЧЕННЯ”: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ	70
<i>Дегтяр А. О.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ	71
<i>Дегтяр О. А.</i> РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	73
<i>Долгий О. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ, ЩО МАЮТЬ ОБМЕЖЕНЕ ВИКОРИСТАННЯ.....	76
<i>Драгомирецька Н. М.</i> ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА КОМУНІКАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	78
<i>Дубич К. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ПУБЛІЧНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	81
<i>Думич Н. Б.</i> ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЕКОНОМІКАХ: НА ПРИКЛАДІ СЛОВЕНІЇ.....	84
<i>Жужа С. Л.</i> ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ	86
<i>Завгородня О. О.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ІМПЕРАТИВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ	88

<i>Задорожний С. А.</i> ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	91
<i>Іваницька О. М.</i> ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	94
<i>Іванова В. М., Яценко А. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ	96
<i>Калюжний О. М.</i> СУБ'ЄКТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВИРОБЛЕННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	99
<i>Карлов Т. В.</i> КОНСТРУКТИВНИЙ РЕСУРС КОНФЛІКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	100
<i>Келембет О. С.</i> РЕІНТЕГРАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	102
<i>Ковальчук В. Г.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	105
<i>Кривошеєва Л. М.</i> СПРОБА РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	107
<i>Крутій О. М.</i> СУЧАСНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: ВІД ІНФОРМУВАННЯ ДО ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ	109
<i>Крюков О. І.</i> ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	111
<i>Курбатов О. Г.</i> ПРИВЕДЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО СВОЇХ АТРИБУТИВНИХ ХАРАКТЕРИСТИКАМ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	113
<i>Курносів О. В.</i> ДОСВІД ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ	115
<i>Лазор О. Я.</i> НОВА ПАРАДИГМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ.....	118
<i>Латинін М. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Левченко Я. В.</i> ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	123
<i>Логвіненко Т. В.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	125

<i>Лозицька І. О.</i> ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	127
<i>Мамонова В. В.</i> СУБ'ЄКТНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ФЕНОМЕН МУНІЦИПАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА.....	130
<i>Мартиненко В. М.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ КРАЇНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕВОЛЮЦІЇ ФОРМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	131
<i>Мерзляк А. В., Кучин Б. С.</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ НАДАННЯМ ЖИТЛОВИХ СУБСИДІЙ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	133
<i>Михалєв А. Н.</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛИТИКИ	135
<i>Мордвінов О. Г.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ АГРОЗЕМЕЛЬНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ.....	138
<i>Мороз В. М.</i> ПАСПОРТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	141
<i>Мороз С. А.</i> ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІЙ АСПЕКТ	143
<i>Мурашев С. П.</i> СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ У АВТОТРАНСПОРТНОМУ КОМПЛЕКСІ.....	146
<i>Новак А. М.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ “УКРАЇНА–2020” В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	150
<i>Облес І. І.</i> РЕОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ШЛЯХУ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	152
<i>Оліфіренко Л. Д.</i> МОНІТОРИНГ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	154
<i>Омаров А. Є.</i> МЕХАНІЗМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	157
<i>Омельчак К. О.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “РИНОК ЗЕМЕЛЬ”	158
<i>Оргієць О. М.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ЗНАНЬ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	161
<i>Павленко А. О.</i> УРЯДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	164

<i>Пашко Л. А.</i> ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ЯК ПІДҐРУНТЯ УСПІШНОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З УКРАЇНСЬКОЮ ГРОМАДОЮ	166
<i>Пісоцький Р. Б.</i> КРИЗА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ДЕРЖАВІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	168
<i>Подольян І. І.</i> СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	171
<i>Подп'ятнікова А. Я., Машиненков К. А.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ РИНКУ	172
<i>Покатаєва Т. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ 60–70-Х РР. XIX СТ. В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ	174
<i>Поліщук І. В.</i> ПРОФЕСІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	176
<i>Помаз А. О.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ – ЗАПОРУКА СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПРИДБАННЯ ЖИТЛА В УКРАЇНІ.....	178
<i>Прасолов А. М.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	181
<i>Пресич П. Ю.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО (ПУБЛІЧНОГО) УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	183
<i>Рагімов Фаїз Вагіф огли</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ФОРМАТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ ТА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК СУЧАСНА ДИХОТОМІЯ ПІДХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	185
<i>Рябцев Г. Л.</i> НЕОБХІДНІ Й ДОСТАТНІ УМОВИ ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	187
<i>Садюк А. В.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	190
<i>Северинюк В. М.</i> КЛАСИКА УПРАВЛІННЯ. КОНФУЦІЙ.....	192
<i>Семененко І. С.</i> ДІАЛОГОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІМІДЖУ ЯК ОСНОВА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ.....	194
<i>Сердюк С. А.</i> НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	196

<i>Сердюк М. Ю.</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	199
<i>Сеєрова В. В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	202
<i>Скрябін О. М.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ.....	203
<i>Слободян В. Я.</i> НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА ЯК СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	205
<i>Солових В. П.</i> КОНЦЕПЦІЯ УРЯДУВАННЯ (“GOVERNANCE”) В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	208
<i>Сороколіт І. В.</i> МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ МОЛОДІ	210
<i>Сотник В. Ю.</i> СТАН ТА СУТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ	212
<i>Стогній В. А.</i> ПРОБЛЕМА РОЗОРАНОСТІ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	214
<i>Тахтаджієва Н. І.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ.....	216
<i>Теліженко О. М., Мельник О. В.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ПОТРЕБИ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ У КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦЯХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	218
<i>Терханов Ф. І.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	222
<i>Ткачова Н. М.</i> РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	224
<i>Тонне О. Ш.</i> ЗМІСТ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	226
<i>Тютюнник С. М.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	228
<i>Чаганова П. Г.</i> ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ ТУРИЗМА: ОПЫТ ГРУЗИИ	230
<i>Чернявська А. І.</i> ПРОБЛЕМИ У ВИКОРИСТАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	232
<i>Шихова В. В.</i> АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯМИ ЩОДО ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	235
<i>Шпекторенко І. В.</i> ПРОФЕСІЙНА АКТИВІЗАЦІЯ – ФАКТОР, РЕСУРС ТА УМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	237

**РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ**

<i>Бобровська О. Ю.</i> ПІДВИЩЕННЯ КОРПОРАТИВНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	240
<i>Гуляк О. О.</i> ОСВІТНІЙ ОКРУГ – ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПОДАЛЬШЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАПЕРЕДОДНІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	242
<i>Заблоцький В. В.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	246
<i>Козюра І. В.</i> УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ СУПРОВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	249
<i>Кравченко Т. А.</i> АДВОКАСІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ.....	251
<i>Кравченко С. Г.</i> ДЕРЖАРХБУДКОНТРОЛЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	254
<i>Куц Ю. О.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ	256
<i>Лазор О. Д.</i> ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ЄС: ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗМІН В УКРАЇНІ	258
<i>Лозинська Т. М.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	261
<i>Лопушинський І. П.</i> ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛАХ ЩОРІЧНОГО ПОСЛАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ “ПРО ВНУТРІШНЄ ТА ЗОВНІШНЄ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ В 2016 РОЦІ”).....	263
<i>Макєєва Л. М.</i> ЗЕМЕЛЬНІ ТОРГИ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ	266
<i>Малиновський В. Я.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	268
<i>Монастирний В. М.</i> ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	271
<i>Наконечний В. В.</i> УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ “САМОВРЯДУВАННЯ”	273
<i>Непомнящий О. М.</i> РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	275

<i>Нижник О. М.</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНА КОНЦЕНТРАЦІЯ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНУ, ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	277
<i>Ольшанський О. В.</i> ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	280
<i>Педак І. С.</i> ПРОЦЕС РОЗВИТКУ САМОВРЯДНИХ ІНСТИТУТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	282
<i>Світлицький О. В.</i> ПОЛІТИЧНИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ....	284
<i>Совач І. М.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	288
<i>Чикаренко І. А., Бородін Є. І.</i> ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ТЕМАТИКОЮ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	290
<i>Шевченко І. Ю.</i> МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІКРОЕКОНОМІЧНОГО ПІДХОДУ	294
СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ЕМЕРДЖЕНТНІЙ ЕКОНОМІЦІ	
<i>Алешкіна О. В.</i> СОЦІАЛЬНА ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА	297
<i>Баранов Р. О.</i> СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ МОНІТОРИНГОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	299
<i>Біліменко С. Ю.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	302
<i>Бережна В. І.</i> НАПРЯМИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ТОВ “ІНТЕР–ЗАПОРІЖЖЯ”	304
<i>Бережна Г. В.</i> АЛЬТЕРНАТИВНІ РИНКИ ЗБУТУ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ: ПЕРЕШКОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	306
<i>Бікулов Д. Т.</i> МІСЦЕВА СПЕЦИФІКА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ.....	308
<i>Білогуб Є. О.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА.....	310
<i>Богачев Р. М.</i> МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	313
<i>Брітченко І. Г.</i> КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	316

<i>Бучакчийський А. П.</i> КОНЦЕПЦІЯ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА.....	318
<i>Віхорт Ю. В., Скрябіна Д. С.</i> ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	320
<i>Вовк С. М.</i> ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	323
<i>Воронцов К. О.</i> ИННОВАЦИОННОЕ МЫШЛЕНИЕ РУКОВОДИТЕЛЯ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕНЕДЖМЕНТА XXI ВЕКА	326
<i>Горіла К. А.</i> УМОВИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	328
<i>Горковенко Г. Я.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА.....	329
<i>Грозний І. С.</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	331
<i>Дожджаник В. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	333
<i>Дьяченко О. М.</i> РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОЇ АНКЕТИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИДАТНОСТІ КАНДИДАТА НА ПОСАДУ МЕНЕДЖЕРА СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ.....	335
<i>Зенюк Л. А.</i> РОЛЬ ИННОВАЦІЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ.....	336
<i>Иванов Н. Н.</i> МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОСТРОЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ В МЕНЕДЖМЕНТЕ	338
<i>Ивашинко Н. В., Зенюк Л. А.</i> РАЗВИТИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ АСПЕКТОВ МЕНЕДЖМЕНТА СОВРЕМЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ.....	339
<i>Іляшенко А. Х.</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	341
<i>Какауридзе М.</i> ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРАТЕГИЯ ФИРМЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ.....	345
<i>Какауридзе Н.</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНТНОЙ СРЕДЫ.....	348
<i>Калінін М. Р.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ РИНКУ	352
<i>Капуцак В. В.</i> ЗАЛУЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ АВТОМАТИЗАЦІЇ В БІЗНЕС ПРОЦЕСИ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	353

<i>Кіктенко З. П.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТА	355
<i>Кіктенко О. В.</i> СТРАТЕГІЯ ВИВОДУ БРЕНДА З ПИТАНЬ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БРЕНД-СТРАТЕГІЙ КРАЇНИ	357
<i>Крамаренко О. В.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	358
<i>Луценко О. М.</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ	360
<i>Мазниця К. В.</i> СИСТЕМА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	362
<i>Марків І. В.</i> ОСНОВНІ МЕТОДИ АУДИТУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	363
<i>Марченко О. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДО ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ІМІДЖЕВОГО БРЕНДУ “ЗАПОРІЖЖЯ ІСТОРИЧНЕ”	365
<i>Медведева Г. Т., Добринец С. С.</i> ТЕХНОЛОГІЯ САМОМАРКЕТИНГА НА РЫНКЕ ТРУДА.....	367
<i>Ногінський О. В.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	371
<i>Носатов І. К.</i> ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ	373
<i>Павлова К. О.</i> ПОБУДОВА СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ.....	375
<i>Петруня Ю. С., Петруня В. Ю.</i> УПРАВЛІНСЬКИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	376
<i>Притула Н. М.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ.....	378
<i>Рус-Полтавская А. В.</i> КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР В РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ ЭМЕРДЖЕНТНОЙ ЭКОНОМИКИ	380
<i>Савчук И. А.</i> ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ И ТУРИЗМА.....	382
<i>Самойленко В. М.</i> МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ	385
<i>Сінько А. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ.....	388
<i>Сироватка С. О.</i> НАНОМЕНЕДЖМЕНТ ЕМЕРДЖЕНТНОЇ СИСТЕМИ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	390

<i>Скрипник А. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	392
<i>Степаненко А. О.</i> МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ.....	394
<i>Стойка В. С.</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ”	397
<i>Стукалова Ю. О.</i> КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ПРИНЦИПИ	400
<i>Тоїчкіна М. М.</i> ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	401
<i>Токмак К. С.</i> СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	403
<i>Тунік А. Г.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ВАТ “МАРГАНЕЦЬКОГО ГЗК”	405
<i>Уфімцева Є. В.</i> ЕТАПИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	407
<i>Федотов В. П.</i> ВЗАЄМОЗВ’ЯЗОК І ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ПОНЯТЬ “МОТИВАЦІЯ” ТА “СТИМУЛЮВАННЯ” В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	409
<i>Фидря О. В.</i> МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПОВЕДІНКИ ПЕРСОНАЛОМ.....	412
<i>Цивірко О. К.</i> СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ.....	413
<i>Щербань І. І.</i> МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОГО РИНКУ З НАДАННЯ ПОСЛУГ У БУДІВНИЦТВІ.....	416
УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ	
<i>Айманбетов Б. Р.</i> ПРИВЛЕЧЕННЯ ІНОСТРАННИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ КАЗАХСТАНА	419
<i>Антонюк А. А., Шмиголь Н. М., Засипко К. О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В КРАЇНІ	422
<i>Арзуманян М. О.</i> ОСНОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАБОРУ, НАВЧАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАР’ЄРОЮ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ	423
<i>Афанасьєв Є. В.</i> УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАЛІЗОРУДНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	425
<i>Ахметова Б. Т.</i> РАЗВИТИЕ РЫНКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	427

<i>Байтасова А. Б.</i> ВНУТРЕННИЕ И ВНЕШНИЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА СФЕРУ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	430
<i>Безземельна Т. О.</i> НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА...431	431
<i>Біланіч Л. В., Голубка О. Я.</i> ПОРІВНЯННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЄВРОСОЮЗІ	434
<i>Бірко О. А.</i> РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ	436
<i>Брижан А. А.</i> ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ (НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЗАВОДСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)	437
<i>Бузаубаева П. Н.</i> ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	440
<i>Варава Л. М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ СТРАТЕГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПРИКЛАДІ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	442
<i>Васильев А. Я.</i> РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКА В ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОМ РЕГУЛІРОВАНИИ РК	445
<i>Гнеушева В. О.</i> НЕОБХІДНІСТЬ ТА СТАН МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	447
<i>Грошев Р. В.</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТОВ “ПАРУС – ЗАПОРІЖЖЯ”	451
<i>Дарибеков С. С., Дарибекова Н. С.</i> О ВСЕОБЩЕМ ДЕКЛАРИРОВАНИИ ДОХОДОВ И ИМУЩЕСТВА ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В КАЗАХСТАНЕ	453
<i>Джіоєв Г. Д.</i> АНАЛІЗ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	455
<i>Длугопольський О. В.</i> УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ.....	456
<i>Дубініна Н. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРАКТИКА МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	459
<i>Дудка Г. Г.</i> КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО ПРОСУВАННЯ БРЕНДУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	460
<i>Єфремов Ю. А.</i> УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	462

<i>Жадан О. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	463
<i>Жакенбаева П. Б.</i> ВОПРОСЫ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ.....	466
<i>Жакыпова А. Т.</i> К ВОПРОСУ О СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЕ НАСЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВА.....	469
<i>Жанысбаева Л. С.</i> СТАНОВЛЕНИЕ РЫНКА ПРО В КАЗАХСТАНЕ	472
<i>Жаринов А. М.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	475
<i>Загребельна Т. О.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	476
<i>Закамолкина Н. В.</i> ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	478
<i>Кадырова Г. А.</i> ПРИОРИТЕТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА КАЗАХСТАНА.....	481
<i>Камбаров С. О.</i> ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ	484
<i>Кашшафитдинов Е. С.</i> СИСТЕМА БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	486
<i>Кожабергенова Ж. К.</i> ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СИСТЕМА УЧЕТА ЗАТРАТ “АВС”	489
<i>Конєва Д. О.</i> РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ КОНФЛІКТАМИ ТА СТРЕСАМИ В РОБОТІ З ПЕРСОНАЛОМ ПП “ЕФА”	491
<i>Коссе Д. О.</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	493
<i>Кофанова О. В.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ НА АВТОТРАНСПОРТІ.....	495
<i>Крисенко Т. В.</i> ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	496
<i>Кузьменко О. С.</i> УПРАВЛІННЯ АСОРИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	498
<i>Логінова О. В.</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТОВ ТВП “ДОБРОБУТ”	499
<i>Ложкіна М. В.</i> ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	501

<i>Лоза Є. О.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ.....	503
<i>Ляхов Д. О.</i> КОРПОРАТИВНА СТРАТЕГІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	505
<i>Малиш Н. А.</i> ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	507
<i>Мамраев А. М.</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	509
<i>Маслій Т. О.</i> МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	511
<i>Меркулов В. С.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	514
<i>Морой Ю. В.</i> НАЦИОНАЛЬНЫЙ ФОНД РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	516
<i>Мусанова А. К.</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КАЗНАЧЕЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	518
<i>Наумочкіна О. В.</i> РОЗРОБКА КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕНЧМАРКІНГУ.....	521
<i>Огаренко Т. Ю.</i> ЗАСТОСУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СКЛАДНИМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ	522
<i>Паращук О. В.</i> ФАКТОРИ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ	524
<i>Пасемко Г. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	525
<i>Пименов А. В.</i> О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ.....	528
<i>Пурський О. І., Шестопал Д. А.</i> СПОЖИВЧІ ПРІОРИТЕТИ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З КЛІЄНТАМИ В ЕЛЕКТРОННІЙ ТОРГІВЛІ	531
<i>Радіонова Н. Й.</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	533
<i>Рахимжанова К. К., Бузаубаева П. Н.</i> ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА КАЗАХСТАНА	536

<i>Рахметбаева С. М.</i> ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	539
<i>Романенко С. О., Чаплай І. В.</i> СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА.....	541
<i>Скопец Г. Г.</i> ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА БРЕСТСКОГО РЕГИОНА.....	544
<i>Тайлак Алия Елжаскызы</i> МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОРТФЕЛЕМ ЦЕННЫХ БУМАГ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	547
<i>Ташони Е. Н.</i> РЕГИОНАЛЬНАЯ КАРТА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА – ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	550
<i>Тулеева Ф. Ж.</i> ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОПТИМИЗАЦИЯ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	552
<i>Усувалиева З. К.</i> ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ И РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	555
<i>Федоров А. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	557
<i>Финаева Н. С.</i> К ВОПРОСУ ОЦЕНКИ БИЗНЕСА И ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	560
<i>Хаблова О. І.</i> КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ...	561
<i>Цукило С. В.</i> СУТНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	563
<i>Чубар О. Ю.</i> УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ) ...	565
<i>Шамсутдінова К. Є.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	566
<i>Шафранская И. В.</i> ОПТИМИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ С ЦЕЛЮ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ	568
<i>Шафранский И. Н.</i> РАЗРАБОТКА ОПТИМАЛЬНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ С ЦЕЛЮ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ОРГАНИЗАЦИИ.....	572

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ

<i>Бречко Н. А.</i> САМООРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНТОЛОГІЇ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ	575
<i>Буряк Є. А.</i> ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ПОТОКАМИ	577
<i>Быткин С. В.</i> ИНЖЕНЕРНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ КОНКУРЕНТНОЙ РАЗВЕДКИ КАК ТЕХНОЛОГИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	580
<i>Вовк Т. В.</i> УПРАВЛІНСЬКІ МЕРЕЖІ З ПОЗИЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	583
<i>Горбач В. В.</i> ИЗУЧЕНИЕ НОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ СОЗДАНИЯ ПРЕЗЕНТАЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ	586
<i>Горбенко В. І., Шарафутдінов Я. Е.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ШАБЛОНІВ ПРОЕКТУВАННЯ ДО ПОБУДОВИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ	588
<i>Девадзе А. Х., Кордзаиа І. А.</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ТУРИЗМЕ.....	589
<i>Дидманідзе Ібраїм, Кахіани Григол, Дидманідзе Дидар</i> ОБУЧЕНИЯ МНОГОСЛОЙНОЙ НЕЙРОННОЙ СЕТИ	591
<i>Ермакова Э. Э.</i> РОЛЬ ПАТЕНТНОЙ ИНФОРМАЦИИ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ.....	593
<i>Зарецький В. С.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МОВИ ПРОГРАМУВАННЯ JAVA	595
<i>Каренов О. К., Шахметова А. Е., Карабалиева К. С.</i> РАЗРАБОТКА УТРОЙСТВА СБОРА И ОБРАБОТКИ ДАННЫХ ЛОКАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКСА ЗАДИАГ ДЛЯ ВОЗДУШНЫХ СЕТЕЙ ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧ.....	599
<i>Клещунов В. Е.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОПОТОКОВОГО ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИЗНАЧЕНОГО ІНТЕГРАЛА	600
<i>Кутирєв О. В.</i> РОЗПІЗНАВАННЯ КАПЧИ ТИПУ SOLVO MEDIA ЗА ДОПОМОГОЮ БІБЛІОТЕКИ GD	601
<i>Лазарчук І. М.</i> ТЕНДЕНЦИИ РЫНКА ИНФОРМАЦИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	603
<i>Лопатченко І. М.</i> ІННОВАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ФОРМИ ПРОФІЛАКТИКИ СОЦІАЛЬНОГО СІРІТСТВА	606
<i>Мамуладзе Гела</i> РОЛЬ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИИ В РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	608

<i>Маслій Г. П.</i> ХМАРНІ СХОВИЩА В ЗБЕРЕЖЕННІ ТА УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ	610
<i>Мельниченко Р. Д.</i> ИССЛЕДОВАНИЕ И ПРОГРАММНАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ВИРТУАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	612
<i>Нацюк І. М., Гончаренко Ю. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ	614
<i>Пачинина Л. И., Пачинин В. И.</i> ОПТИМИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ НА БАЗЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	616
<i>Полюлях Р. А.</i> ЕЛЕКТРОННА МЕДИЦИНА НА СЛУЖБІ НАТО	618
<i>Хлебников М. А.</i> СРАВНЕНИЕ СРЕДЫ РАЗРАБОТКИ НА ЯЗЫКЕ JAVA	620
<i>Хрипко О. С.</i> МОДЕЛИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ДОСТУПНОЙ СРЕДОЙ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ	623
<i>Шумада Р. Я., Шумада А. С.</i> ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	626
<i>Stepanov Victor</i> INFORMATIZATION REGIONAL MANAGEMENT	629

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Александрова Н. Б.

кандидат технічних наук, доцент
Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ГІС ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Розвиток земельних відносин в Україні викрив нові соціально-економічні проблеми землекористування а відповідно і землеустрою, серед них: створення земельного ринку, фіксація права власності на землю, передача земель в арену і у власність та інші. Вирішення будь яких проблем потребує всебічного їх розгляду у суспільстві і що найважливіше науковцями та фахівцями цієї галузі знань.

Одною із головних проблем сучасного землевпорядкування чи землеустрою є складання проектів землеустрою, це дає змогу створювати нові та впорядковувати існуючі землеволодіння. Для швидкого та якісного складання проектів землеустрою слід застосовувати сучасну техніку і технології як на етапі збору інформації так і на етапі її обробки.

Щодо збору інформації, то сучасні електронні пристрої з використанням глобальної системи позиціонування швидко замінюють старі прилади бо незважаючи на велику вартість значно спрощують роботу геодезиста, точність вимірів при цьому значно вища. Такі прилади постачаються вже з необхідним програмним забезпеченням, яке може працювати з різними системами.

Етап обробки інформації передбачає, що користувач інформації самостійно обирає ті геоінформаційні системи (ГІС), які він буде використовувати. На вибір користувача впливає безліч факторів, це і наявність знань та навичок із користування тією чи іншою системою, вартість самої системи, змога самої системи здійснювати ті чи інші дії необхідні користувачеві та інше.

На сучасному етапі, найбільшого застосування ГІС знайшли у Державному земельному кадастрі. Це обумовлено Державною політикою у сфері Державного земельного кадастру яка представлена у Законі України від 07.07.2011 р. “Про державний земельний кадастр”.

В цьому законі надано визначення що Державний земельний кадастр – єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами. Також надано визначення самої ГІС, – інформаційна (автоматизована) система, що забезпечує збирання, оброблення, аналіз, моделювання та постачання геопросторових даних.

Тому Державний земельний кадастр можна назвати сучасною автоматизованою базою даних земельних ресурсів України і її функціонування не можливе без використання сучасних ГІС.

Але таке використання зводиться поки що тільки до використання систем у якості автоматизованих креслярських та пошукових пристроїв.

Це можна побачити розглянувши функції ГІС.

Виділяють п’ять функцій ГІС: інформаційно-довідкову; автоматизованого картографування; просторового аналізу природних, природно-господарських та

соціально-економічних територіальних систем; моделювання процесів у природних, природно-господарських і соціально-економічних територіальних системах; підтримки прийняття рішень у плануванні, проектуванні та управлінні.

Як інформаційно-довідкові системи ГІС використовують досить активно. Це відбувається завдяки великій кількості інформації що знаходиться у відкритому доступі у мережі Інтернет. Ця інформація безкоштовна і досить якісна. Більшість споживачів даних глобальних систем позиціонування навіть не замислюються що використовують ГІС.

ГІС як системи автоматизованого картографування також використовуються дуже активно. Це пов'язано з необхідністю внесення даних до Державного земельного кадастру.

Що стосується функції просторового аналізу природних, природно-господарських та соціально-економічних територіальних систем та функції моделювання процесів у природних, природно-господарських і соціально-економічних територіальних системах, то ці функції використовуються дуже слабо. Це пов'язано з тим що більшість фахівців в сфері землеустрою чи землевпорядкування не мають необхідних навичок. А якщо вони пройшли необхідну перепідготовку то збирана інформація "малоінформативна" і не надає можливості аналізу і моделювання.

Фахівці з землеустрою, які працюють в державних установах, мають можливість роботи з сучасними програмними продуктами але інформація з якою вони працюють дуже обмежена, та ї навички роботи державних службовців здебільшого обмежені виконуваними обов'язками. Для більшості з них ці функції ще є незрозумілими а деяким не вистачає елементарних знань у використанні ГІС.

Про функцію підтримки прийняття рішень у плануванні, проектуванні та управлінні у нашій країні слід поки що забути, бо таку функцію повинні використовувати високопосадові особи за допомогою помічників, але на сучасному етапі складається таке враження що воно їм не треба, або навіть заважає бо може відкрити приховані схеми корупції.

Таким чином, говорячи про функції ГІС, слід зазначити що вони використовуються дуже слабо. Це відбувається тому що з метою введення даних до Державного земельного кадастру необхідність використання ГІС визначається відповідним законом, а з метою землеустрою чи землевпорядкування тільки можливостями та знаннями самого фахівця. Кажучи про можливості слід мати на увазі перш за все матеріальні можливості, бо програмне забезпечення коштує дуже дорого і тому навіть маючи необхідні навички роботи з тим чи іншим програмним продуктом фахівці вимушені працювати з паперовими картами, не використовуючи аналітичні можливості ГІС.

Ангелов Ю. В.

здобувач

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

На сучасному етапі розвитку в Україні визначилися основні проблеми розвитку державно-управлінської діяльності в Україні: несистемний характер оновлення законодавчої бази, суперечливість правових норм щодо розмежування владних повноважень, неоднозначність у політико-правових акцентах процесу децентралізації, недосконалий формат регіональної політики держави. Фор-

малізація складних адміністративних систем, здатних реалізувати управлінські функції в особливих умовах – із неповністю визначеними суб'єктами управління, зовнішніми та внутрішніми викликами, нерозробленою або постійно коригованою законодавчою базою, із суб'єктно-об'єктною динамікою – є важливою проблемою публічного управління.

При цьому варто наголосити, що публічне управління пов'язане із системою суспільних відносин не тільки безпосередньо через реальні управлінські процеси, що виникають з приводу суспільного виробництва, але й опосередковано, через свідомість, певні форми знань, різні управлінські доктрини, теорії й концепції. При цьому виникає проблема формалізації складних адміністративних систем, адже такі системи управління в суспільстві мають бути наділені здатністю у процесі свого розвитку переходити від одного якісного стану до іншого, підтримувати динамічну рівновагу з соціальним оточенням, забезпечувати приведення суспільства у відповідність з притаманними йому об'єктивними закономірностями і тенденціями поступального розвитку. Адже за наявності особливих умов функціонування системи публічного управління усталені механізми управління виявились не завжди ефективними.

Особливі умови трансформаційного процесу на кожному етапі політичного реформування мають, серед іншого, спиратися на ретельний аналіз вітчизняного досвіду реформування, оскільки це дасть змогу врахувати зміст та характерні особливості, що мали місце в здійсненні перетворень, з метою їх уникнення в майбутньому, а також виділити позитивні нововведення, які належить зберегти та розвинути. Це зумовлює наявність в останнє десятиліття не лише у вітчизняній, а й в зарубіжній науці дискусійних, проблемних питань стосовно здійснення конституційної, судово-правової, адміністративної та пов'язаної з нею адміністративно-територіальної реформи в певному інтегративному поєднанні. Такі реформи, хоча і є достатньо самостійними процесами в державному управлінні, проте у системному вигляді виступають як особливі умови державотворення, іманентно властиві національній системі управління. Характерним проявом таких особливих умов виступає суперечливий характер оновлення законодавства, невідповідність регламентам і стандартам європейського права згідно з проголошеним курсом на інтеграцію в ЄС. На вирішення проблемних питань державотворення та комплексний характер врахування особливих умов державотворення спрямована стратегія сталого розвитку "Україна-2020" Президента України.

Вважаємо, що сталість будь-якої системи управління – як у приватній сфері, так і локальної, національної і глобальної систем публічного управління – є базовою, фундаментальною характеристикою для її стабільного функціонування саме в особливих умовах. Для державного управління такими особливими умовами у першу чергу виступає зміна суб'єктів здійснення державного управління, зміна цілепокладання в державному управлінні. Адже у випадку трансформації змінюються саме якісні параметри системи, деформуються міжелементні зв'язки та локалізуються проблеми у самостійних підсистемах.

Разом з тим, на наш погляд, рівень наукового опрацювання сучасних процесів адміністративного реформування в контексті виокремлення особливих умов проведення реформ потребує більш ґрунтовного дослідження. Загалом, феномен "особливі умови" достатньою мірою не формалізовано, й саме тому стандартні методики оцінювання ефективності реформ не відображають реальну ка-

ртиную подій. Не повною мірою розкриті питання щодо визначення пріоритету здійснення реформування, потребують подальшого вдосконалення й методологічні та організаційно-правові засади розробки нормативно-правових документів щодо планування та здійснення адміністративної реформи (концепцій, стратегій, планів тощо). На цій основі доцільно визначити особливі умови як специфічні умови функціонування системи публічного управління, при яких система зазнає трансформаційного впливу з боку зовнішніх та внутрішніх факторів у процесі діяльності суб'єктів та об'єктів системи і потребує спеціального режиму регулювання за допомогою правових та неправових засобів. Такі особливі умови актуалізують потребу у спеціальному нормативному регулюванні, спеціальному правовому режимі, створенні (реорганізації існуючих) структурних підрозділів, залученні додаткових ресурсів, формування нового режиму адміністрування.

Так само важливо виділити загальну проблему наукового дослідження реформування системи публічного управління в особливих умовах – відповідність критеріям членства в ЄС, можливість і здатність системи публічного управління зберігати власні якісні та кількісні показники під впливом особливих умов, здатність протидіяти структурному впливу чинників особливих умов на систему публічного управління. Адже на даний час процес формування владного механізму в Україні, побудова механізмів реалізації законодавчої та виконавчої влади та визначення шляхів їх взаємодії насичений суперечностями, відступами від доктрини поділу державної влади. До завдання реформування системи органів влади в особливих умовах слід віднести зміну інституційного механізму влади через зміни співвідношення держави та інших складових політичної системи, разом із змінами механізмів представництва соціальних інтересів на шляху демократизації влади.

На нашу думку, методологія дослідження проблемних питань становлення та розвитку системи державного управління в особливих умовах набуття відповідності критеріям на вступ до Європейського Союзу має здійснюватися через адаптацію правових засад функціонування органів влади, формалізацію публічно-адміністративних структур демократичного врядування. У концептуальному розумінні структура дослідження процесу реформування державного управління в особливих умовах потребує вирішення таких завдань: по-перше, необхідних аналіз історико-теоретичних засад розвитку управління на різних рівнях в межах національної держави, визначення історичних тенденцій формування правової основи публічного адміністрування в Україні як самостійного напрямку науки державного управління з метою визначення класичної ситуації та особливих умов в управлінні. По-друге, важливо систематизувати європейський досвід раціоналізації відносин у системі державного управління з використанням сучасної методології наукового дослідження, що спрямована на узагальнення правил і процедур формування структур управління на всіх рівнях задля визначення сутності сучасного інтеграційного процесу. По-третє, варто запропонувати оновлення понятійно-категоріального апарату через завдання, цілі, принципи, компетенції інститутів влади, а також з'ясування місця принципів публічно-управлінської діяльності в Україні в особливих умовах.

Саме тому процес реформування публічного управління в особливих умовах має бути детермінований через дослідження: по-перше, як прогнозованих, так і стихійних факторів (регуляторів) внутрішнього та зовнішнього впливу на суспільні відносини, що стабілізують політичну систему країни; по-друге, організаційних засобів удосконалення системи управління на рівні національної

держави, якщо окремі критерії суспільних реформ наперед невідомі, формуються під впливом зміни політичного курсу і виступають елементом раціоналізації публічної влади. Отже, формально мова йде про пошук такого суспільно-значимого регулятора, який буде здатний чітко детермінувати необхідний напрямок розвитку системи державного управління в нових політичних умовах, й при цьому зберегти певну наступність політичного курсу країни.

Базавлук Н. Ю.

аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

АДМІНІСТРАТИВНИЙ АСПЕКТ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Вважаємо, що теперішній процес реформування державного управління характеризується структурно-функціональною сталістю системи, яка відповідає за змістом принципам світового політичного процесу, загальним моделям взаємовідносин політичних суб'єктів. При цьому така система має значні особливості внутрішнього розвитку. Водночас, адміністрування політичних потреб управління вимагає розгляду сучасного стану дихотомії “політичне управління – адміністративне управління”. Проблемність дослідження дихотомії полягає у прямому сприйнятті політики як фактору впливу на діяльність державного апарату. Загальними рисами адміністративної та політичної діяльності є той факт, що ці два види людської дії є суспільно корисними, до того ж взаємопов'язаними. Якщо політика без адміністрування безсила, то адміністрування без політики – беззмистовне. Саме тому кожне конкретне політичне програмування потребує адміністративного механізму реалізації, в той самий час як адміністративному управлінню необхідне політичне цілеспрямування. Навіть маючи різні соціальні джерела влади – у політиків це завжди довіра виборців, а у адміністраторів повноваження за законодавчо-нормативним приписом, два суспільних інститути – влада і партії виступають в кожній державі в інтегративному виявленні, визначаючи суспільну взаємодію як взаємодоповнення та взаємопроникнення.

Сучасне реформування системи органів влади в умовах конституційно-правової реформи в Україні можливе шляхом запровадження принципово нової моделі публічного управління, що базується на принципах субсидіарності, децентралізації та деконцентрації, а власне процес управління виходить з конституційного принципу розподілу влади в Україні, інших конституційних засад організації публічної влади. Адже побудова демократичної, соціальної, правової держави потребує чіткого наукового уявлення про ознаки, особливості, властивості, характерні риси управління, що притаманні всім суспільствам на різних стадіях розвитку.

Процес реформування державного управління повинен якомога повніше відповідати демократичним принципам ефективного врядування. Базова теоретико-методологічна проблема публічного управління зводиться до того, що процеси ефективного управління властиві лише складним, динамічним соціальним системам, іманентним атрибутом яких є саморегулювання (у випадку публічного управління – інститут самоврядування), тобто здатність до впорядкування системи, приведення її у відповідність до об'єктивної закономірності даного середовища, до оптимізації її функціонування. публічне управління має універсальний характер, знаходить свій прояв у суспільному житті. У зв'язку з цим слід погодитися із сучасними підходами вітчизняних науковців про те, що належне практичне ви-

рішення проблем, пов'язаних із формами управління, здатне позитивно впливати на ефективність управління, оскільки вона (ефективність) зумовлюється не тільки адекватністю методів управління з урахуванням об'єкта, але й значною мірою залежить від форм управлінської діяльності. Крім того, питання форм державного управління дуже тісно пов'язується з теорією соціальної, правової держави, що передбачає таку організацію політичної влади, яка створює умови для найбільш повного забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

З метою побудови теоретичної моделі реформування державного управління, функції управління слід диференціювати за трьома напрямками.

– перший напрям – за об'єктами, тобто цілями і завданнями; предметами відання, тобто певними галузями життя. Такими галузями є політична, економічна, соціальна, культурна, екологічна. Відповідно до цих галузей слід розрізнити об'єктні функції територіальних утворень – політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні. В залежності від сфери реалізації цих функцій їх можна поділяти на внутрішні і зовнішні об'єктні функції.

– другий напрям – за суб'єктами, тобто відповідно до типу регіонів. Відповідно з цим можна виділити систему територіальних функцій як функції територіальних утворень, базовий рівень – територіальні громади.

– третій напрям – за способами, засобами і методами територіальних утворень. Доцільно виділяти систему технологічних функцій. Комплекс цих функцій утворюють такі: інформаційна, планування і програмування розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, нормотворча, територіальна, бюджетно-фінансова, матеріально-технічна функції та функція соціального контролю.

Бакай А. Є.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ МЕДИЧНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Забезпечення національної безпеки України спрямовано на повну реалізацію життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави. Основним ресурсом національної безпеки України є здоров'я її громадяни [1].

Публічна політика як програма, що містить стратегії розвитку держави, повинна в повній мірі задовольняти потребу населення України всіх сферах людського життя, у тому числі й в охорони здоров'я [2, с. 186]. Галузеву політику охорони здоров'я з питань організації надання медичної допомоги при виникненні надзвичайних ситуацій необхідно проводити за допомогою створення дієвих механізмів управлінського впливу.

Моральне випробування характеру нації полягає в тому, як громадяни піклуються про хворих та поранених на війні [4]. В умовах сучасних загроз існуюча система медичного захисту населення України не врегульована в питаннях формування системи єдиного медичного простору. У державі, по суті, відсутні єдині вигоди до організації надання домедичної допомоги, медичної допомоги, лікування, реабілітації (абілітації) військовослужбовців і цивільного населення під час надзвичайних ситуацій, не сформований механізм ефективної взаємодії між різними медичними службами та цивільними закладами охорони здоров'я, який дозволив би системно функціонувати в єдиному медичному просторі.

Значна частина компонентів системи охорони здоров'я залишається цілком орієнтована на функціонування у мирний час та не передбачає комплексного використання ресурсів під час виникнення нестандартних ситуацій, що потребують державної мобілізації: територіальній обороні, відсічі збройній агресії, довготривалого збройного конфлікту та пов'язаних з цим соціогуманітарної катастрофи, техногенних катастроф виробничого характеру, терористичних актів тощо. До загроз національним інтересам і національній безпеці України також слід віднести: значний антропогенний дисбаланс техногенна перевантаженість території, загострення проблеми транскордонних забруднень та зниження якості води негативні наслідки екологічно небезпечної діяльності, загроза техногенного, у тому числі ядерного та біологічного тероризму, втягування України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами.

На цей час всі розроблені моделі міжвідомчої взаємодії забезпечують організацію надання гарантованого державою рівня медичної допомоги під час ведення бойових дій та не враховують інших загроз, що вкрай обмежує можливості адаптації та використання цих моделей та взаємозв'язків при необхідності застосування в більш розширеному діапазоні використання.

Існують ризики необхідність застосування сил та засобів медичного забезпечення на загальнодержавному рівні з використанням можливості міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії задля забезпечення медичного захисту населення.

З досвіду організації системи медичного забезпечення Сухопутних військ США об'єднана система організації медичного захисту при виникненні надзвичайної ситуації – це організовані та скоординовані зусилля на певній географічній території, спрямовані на надання повного спектру допомоги усім пораненим та постраждалим пацієнтам, інтегровані в місцеву систему охорони здоров'я. Основною цінністю такої системи визнається її здатність забезпечити належний рівень допомоги постраждалим, використовуючи наявні ресурси для досягнення кращих результатів [3].

Проблема міжсекторальної взаємодії має значно ширший, багатоаспектний комплексний характер, що обумовлює необхідність системного оновлення галузевої політики охорони здоров'я, як складової публічної політики, з питань формування єдиного медичного простору, централізацію механізмів фінансування та управління системою медичного захисту під час виникнення нестандартних ситуацій, існування єдиних принципів організації медичної допомоги, розроблення і реалізації нових стратегій та програм міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії у тому числі в підходах до програм медичної освіти, перегляду позицій щодо забезпечення медичного захисту населення в екстремальних умовах як мирного так й воєнного часу, інтеграція наявних сил та засобів всіх форм власності та підпорядкування в єдиний простір із застосуванням єдиних стандартів, нормативів та фінансуванням на загальних принципах тощо.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що взаємодія органів та систем охорони здоров'я при організації медичного захисту населення в надзвичайних ситуаціях повинна вирішуватись на державному рівні.

Актуальність теми полягає в тому, що зміна геополітичного та військово-стратегічного вектору розвитку України потребують визначення нових цілей та завдань державної політики, удосконалення та формування нових підходів до

управлінням міжвідомчою взаємодією, розробки нової програмної платформи реалізації публічної політики в галузі охорони здоров'я.

Список використаної літератури

1. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Про військово-медичну доктрину України” : Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Телешун С. О. Публічна чи державна політика-вітчизняна дилема вибору / С. Телешун, С. Ситник, І. В. Рейтерович // Вісн. НАДУ. – 10/2012. – № 4. – С. 186.
3. American College of Surgeons. Resources for Optimal Care of the Injured Patient, 2006. Chicago, IL: ACS; 2007 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://usa.isr.amedd.army.mil/cpgs.html>.
4. Borden Institute US Army Medical Department Center and School Fort Sam Houston, Texas. Office of The Surgeon General United States Army Falls Church, Virginia. 2013 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://aumf.net>.

Баранов С. О.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентіві України
м. Київ

НЕНАЛЕЖНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕРШОПРИЧИНА ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У будь-якому випадку тіньову економіку так чи інакше пов'язують з відступленням суб'єктів тіньової діяльності від установлених державою правил. Так, на думку І. І. Мазур [1], тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але переважно аморальних економічних відносин, що виникають між суб'єктами економічної діяльності з метою отримання надприбутку за рахунок приховування доходів і ухилення від сплати податків.

В деяких дослідженнях початок формування тіньового потенціалу в економіці пострадянських країн відносять до радянських часів [2, 3]. В Україні тіньовий капітал радянських часів частково легалізувався в процесі приватизації. Але внаслідок суттєвих прорахунків на початку 90-х рр. ХХ ст. тіньова економіка отримала власні “українські” джерела. Серед найбільш суттєвих недоліків тогочасного регулювання слід виділити, зокрема, такі негативні чинники:

а) нісенітні нарахування на фонд оплати праці – у пенсійний фонд в окремі періоди нарахування сягали 61%, існували нарахування у Фонд здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (по періодах – 19%, 12%, 10%);

б) вводилися жорсткі обмеження на зростання заробітної плати, – і це при тому, що рівень інфляції досягав у 1992, 1993, 1994 рр. відповідно 2000%, 10155%, 401,1% річних [4].

Саме заходи по пунктах а) і б) почали в Україні еру тінізації загробних плат;

в) введення, крім “звичайних податків” (ПДВ, податок на прибуток), ще й податків на виручку від реалізації продукції в цілому – внески в державний інноваційний фонд 1% від виручки, внески на дорожні роботи – 1,2%;

г) встановлення граничного розміру рентабельності продукції на рівні 30% (при згаданому вище рівні інфляції тисячі процентів і при дотриманні цієї норми виручки від продажу продукції вже не вистачало на закупівлю сировини, тобто вимивалися обігові кошти підприємств).

Заходи по пунктах в) і г) стали початком в Україні ери приховування справжніх доходів і рентабельності;

д) надання різноманітним державним органам, у першу чергу, податковим, права в односторонньому порядку виставляти платіжні вимоги, призвело до незаконного списання коштів підприємств, списання їх у самий невідповідний момент і блокування рахунків (так звана “картотека”). В результаті практично припинилися безготівкові рорахунки, процвітали готівкові розрахунки і бартер;

е) необмежені повноваження силових структур, неврегульованість порядку призначення і проведення перевірок. У результаті суб’єкти підприємницької діяльності просто боялися легалізуватися.

Варто зазначити, що обмеження заробітної плати і рентабельності пояснювалося владою тим, що саме ці фактори викликають інфляцію, тобто винуватими об’являли підприємців, хоча насправді основне джерело інфляції – друк зайвих грошей, не покритих товарною масою [4]. Отже, коли сьогодні ставиться питання подолати тіньову економіку негайно, не слід забувати, що саме органи державної влади, перш за все, виконавчої (лобіюючи все нові й нові закони щодо зборів, податків, розширення прав і повноважень), наполегливо створювали умови для її зростання.

В період 1997–1998 рр. і в наступні роки було запроваджено низку заходів, спрямованих на поліпшення підприємницького клімату: внески в пенсійний фонд знижено до 32%; скасовано платежі у Фонд здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, у державний інноваційний фонд і на дорожні роботи; введено спрощену систему оподаткування; скасовано банківську “картотеку”, більшість обмежень на зростання заробітної плати; впорядковано перевірки; введено заборону на здійснення позапланових перевірок без дозволу суду та на списання коштів із банківських рахунків без згоди підприємства; введено порядок щодо розкриття банківської таємниці виключно з дозволу суду тощо.

Слід також зазначити, що сприятливі тенденції детінізації економіки початку 2000-х рр. не вдалося закріпити внаслідок відмови від деяких надбань кінця 1990-х рр.: повернення до позасудового призначення позапланових перевірок (2005 р.), суперечки щодо обов’язку “спрощенців” сплачувати внески в Пенсійний фонд на найманих працівників, які врештірешт було вирішено не на користь підприємців (2004–2007 рр.), спроби Уряду шляхом прийняття підзаконних актів підправити закон, а саме: заборонити підприємцям-платникам єдиного податку отримувати з покупців ПДВ; зобов’язати їх же платити до пенсійного фонду не лише за найнятих працівників, але і за свої незарплатові доходи; оподаткувати податком на прибуток то минулі збитки підприємств, то курсові різниці, по суті вводячи черговий податок на інфляцію; заборонити зменшення ПДВ по “застарілих” податкових накладних тощо (2009 р.) [5]; прийняття Податкового кодексу (ПК) України, який, зокрема, знову безмежно розширював можливість податкових органів [6], містив заходи тиску на малий та середній бізнес, хоча весь світ знає, що цей бізнес потрібно легалізувати не шляхом підсилення контролю, а шляхом усунення тих норм, які підприємці вимушені порушувати внаслідок їх недолугості [5, 7], тобто, перетворюючи їх із порушників у “не порушників”. Водночас, за даними експертів, більше 30% малого бізнесу України пішло в тінь через неможливість пристосуватися до ПК і забезпечити виконання передбачених ним вимог; у другому кварталі 2011 р. кількість фізичних осіб-

підприємців скоротилася більш ніж у 2,5 рази, в порівнянні з аналогічним періодом 2010 року, – з 83 тис. до 31 тис. [8].

Слід також наголосити, що значна частина проявів тіньової економіки лежить “на совісті” корумпованих державних чиновників та їх безвідповідальності за результати прийнятих управлінських рішень [9]. Так, відомий російський економіст, доктор економічних наук Є. Т. Гайдар [10] з цього приводу зазначає: “Не забудемо, що чиновник завжди потенційно більш криміногенний, ніж бізнесмен. Бізнесмен може збагачуватися чесно, тільки б не заважали. Чиновник може збагачуватися тільки безчесно. Так що бюрократичний апарат несе в собі куди більший заряд мафіозності, ніж бізнес...”. Ще К. Маркс зазначав, що “бюрократія має у своєму володінні державу... це є її приватна власність” [11, с. 271]. За таких умов І. І. Мазур слушно зазначає, що корупція – це комерціалізація посадовими особами їх функціональних обов’язків [5]. Економіка корупції заснована, загалом, на уподібненні підкупу чиновників тіньовому лобюванню... При такому підході корупція являє собою чорний ринок прав власності, право розподіляти, яке надано чиновникам [12]. Таким чином, у взаємовідносинах підприємець-чиновник первісний потенціал корупціогенності об’єктивно закладає сам на боці чиновника, – навіть якщо в конкретній ситуації ініціатива виходить від підприємця, останній вимушений проявляти таку ініціативу, оскільки точно знає, що в сучасній українській системі питання інакше або не вирішиш, або некорупційне вирішення справи обійдеться значно дорожче. Це є особливо актуальним в умовах фактичного паралічу судової влади, коли захиститися в суді стає практично неможливо [13]. Очевидно саме тому утримання корумпованих владних і контролюючих органів вимушені здійснювати від 67,4% до 79,2% зареєстрованих підприємницьких структур [9]. Частка прибутку, що неформально перераховується представникам корумпованих структур, може сягати 50% [9]. За даними експертів, сума хабарів в Україні щорічно складає близько 280 млрд грн. Саме ця сума повинна бути нелегально витягнута з легального обігу, а потім вона ж тисне на легальний сектор економіки, викривляючи справжні витрати, міру праці та міру споживання.

Окремо слід зважити на ситуації, коли правоохоронні органи, маючи відповідні повноваження, на словах начебто борються з порушеннями, але роблять це вибірково. Так, в інформації Державної податкової служби України [14]

Висновки. Тіньова економіка породжується неналежним державним управлінням у даній сфері та неналежним виконанням суб’єктами владних повноважень покладених на них обов’язків, а в багатьох випадках, – протиправним перевищенням своїх повноважень. Тіньові обороти концентруються переважно в крупній промисловості та у представників багатих прошарків населення, разом із тим, в Україні об’єктом боротьби з тіньовою економікою стають, як правило, мікросуб’єкти, що може свідчити або про хибність обраних цілей, або про їх навмисне викривлення. Тіньова економіка у великій частині детермінується корупцією, остання є джерелом живлення тіньової економіки.

Список використаної літератури

1. Мазур І. І. Детінізація економіки в трансформаційних суспільствах : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.01 / І. І. Мазур. – Київ, 2007. – 40 с.
2. Киран Р. Продавшие социализм. Теневая экономика в СССР / Р. Киран, Т. Кенни. – Москва : Алгоритм, 2009. – 304 с.

3. Дзісяк Я. І. Соціально-економічні процеси в Україні наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Я. І. Дзісяк. – Чернівці, 2006. – 20 с.
4. Особливості інфляції в Україні [Електронний ресурс] / Гроші та кредит : підручник / [керівник авт. колективу М. І. Савлук]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/108/2741.html>.
5. Кирш А. В. В тень и обратно? Не, в тень – и всё! [Электронный ресурс] / А. В. Кирш // Зеркало недели. – 2009. – № 46. – Режим доступа: <http://www.zn.ua/newspaper/articles/58573?print=true>.
6. Белкін Л. Проект Податкового кодексу в контексті “всенародного обговорення” / Л. Белкін // Юрид. газета. – 2010. – № 36 (252). – С. 20–21.
7. Легалізація малого та середнього підприємництва (МСП) перехідних економік [Електронний ресурс] // Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / за ред. проф. З. С. Варналія. – 2006. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/tyn_ekon/08.htm.
8. Новий Податковий кодекс кинув в обійми “тіні” 30% малих підприємств / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/noviy-podatkoviy-kodeks-kinuv-v-obiymi-tini-30-malih-pidpriyemciv.html>.
9. Ортинський В. Л. Організаційно-економічні механізми зниження рівня тінізації економіки в підприємницькій діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.02 / В. Л. Ортинський. – Львів, 2000. – 18 с.
10. Гайдар Е. Т. Смуты и институты. Государство и эволюция / Е. Т. Гайдар. – СПб. : Норма, 2010. – 280 с.
11. Маркс К. К критике гегелевской философии права / Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [2-е изд.]. – Москва : Политиздат, 1984. – Т. 1. – С. 271–272.
12. Латов Ю. В. Экономика вне закона: Очерки по теории и истории теневой экономики [Електронний ресурс] / Ю. В. Латов. – Режим доступу: promo.nasledie.ru/data/.../titulsoderganie2.d.
13. Абакумов В. Часто виникають ситуації коли суди під час судового розгляду встають на бік державних органів / В. Абакумов // Юрид. газета. – 2010. – № 23 (244). – С. 6.
14. Как действуют схемы фиктивного банкротства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ubr.ua/ukraine-and-world/events/kak-deistvuut-shemy-fiktivnogo-bankrotstva-77323#comment132355>.

Баштанник А. Г.

директор

Дніпропетровське регіональне відділення

Національної школи суддів України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах адміністративного реформування потребує власного вирішення складна проблема аналізу та розробки моделей ефективного публічного управління. Такі моделі мають базуватися на раціонально побудованому механізмі регулювання діяльності органів влади в Україні. Важливо детермінувати механізми регулювання як сукупність нормативно закріплених та інтегративно поєднаних органів влади реалізують економічні, політичні та соціально-культурні функції держави.

Необхідність дослідження механізмів регулювання органів влади пов'язана з тими обставинами, що за роки незалежності України поки що не вдалося побудувати усталену, достатньо функціональну та несуперечливу систему орга-

нів публічної влади, яка була покликана раціонально здійснювати державно-управлінські функції, вирішувати питання зовнішньої політики, забезпечувати ефективну регіональну політику та гарантувати дотримання прав і свобод громадян України. Такий стан речей пов'язаний із перманентним характером реформ державного управління, політизацією адміністративної складової публічної служби, відсутністю дієвих механізмів регулювання діяльності органів влади – як на рівні держави, так і на рівні громадських структур. У свою чергу, це є причиною недосконалості багатьох елементів механізму державного управління, який дістався нам у спадок від авторитарно-тоталітарного режиму радянських часів. Подолати недоліки діяльності органів влади можливо шляхом реалізації концептуальних засад адміністративного реформування, що має на меті поетапне створення на наукових засадах ефективної і демократичної системи державного (публічного) управління, достатньо прозорого для громадськості, максимально наближеного до потреб людини. Стає очевидним, що без повноцінної адміністративної реформи в Україні, основою якої виступає процес децентралізації, неможливе системне і результативне проведення економічних та соціальних реформ.

Базова теоретико-методологічна проблема функціонування органів влади зводиться до того, що процеси регулювання діяльності органів влади властиві лише складним, динамічним системам, іманентним атрибутом яких є самоуправління, тобто здатність до впорядкування системи, приведення її у відповідність до об'єктивної закономірності даного середовища, до оптимізації її функціонування. Дослідження практично будь-якого інституту публічного управління у наукових працях практично завжди пов'язувалися з одночасним розглядом питань, що стосувалися правових форм регулювання публічно-управлінської діяльності. Це пояснюється тим, що публічне управління має універсальний характер, знаходить свій прояв у суспільному житті. У зв'язку з цим можна погодитися із висновком, що належне практичне вирішення проблем, пов'язаних із формами регулювання, здатне позитивно впливати на ефективність управління, оскільки вона (ефективність) зумовлюється не тільки адекватністю методів управління з урахуванням об'єкта, але й значною мірою залежить від форм управлінської діяльності.

При цьому визначення засад функціонування раціонально сформованих механізмів регулювання діяльності органів державної влади дозволяє визначити тенденцію рівня керованості будь-яких підсистем державного управління. Механізми регулювання діяльності органів державної влади (МРДОДВ) доцільно визначити як комплекс інституціональних, організаційно-правових та адміністративних засобів, форм та методів управління, раціональне поєднання яких на основі системного підходу дозволяє змінити звичайне регламентування поведінки об'єктів і суб'єктів управління на регулюючий вплив суб'єкта щодо суспільних відносин. Саме необхідність удосконалення механізмів регулювання обумовила проведення адміністративної та політико-правової реформ в Україні, метою яких виступило поетапне створення такої системи державного управління, яка забезпечить становлення України як високорозвиненої європейської держави.

У процесі адміністративного реформування актуалізувалися завдання, предметне поле та об'єктна спрямованість дослідження механізмів регулювання діяльності органів державної влади, що обумовило доцільність системного аналізу умов формування суб'єктно-об'єктних відносин в управлінні, визначення етапів побудови механізмів регулювання владних відносин, особливостей територіальної організації публічного управління, детермінації сутності зовнішніх та

внутрішніх факторів впливу на систему державного управління. Разом з тим, власного методологічного наповнення потребує інституціональна сфера, систематизація і адаптація європейського досвіду організаційного, правового і адміністративного аспектів регулювання, впровадження інноваційних механізмів регулювання. Такий підхід сприятиме раціоналізації публічного управління, реалізації інноваційних моделей управління державою, й одночасно перетворить систему публічного управління на відкриту систему управління європейського типу.

На сучасному етапі державотворення, в умовах адміністративного реформування та реалізації положень стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, наближення до Європейського адміністративного простору відповідно до євроінтеграційного спрямування державної політики раціональне функціонування механізмів регулювання діяльності органів державної влади має базуватися на: впровадженні інноваційних механізмів публічного адміністрування; диверсифікації управлінських повноважень за рівнями прийняття державно-управлінських рішень у контексті реалізації принципу субсидіарності та концепту делегованого управління; напрацюванні ефективної моделі взаємодії “держава – громадянське суспільство” з метою забезпечення суспільної адаптації публічно-управлінських рішень та соціального спрямування системних реформ.

Вважаємо, що система державного управління в Україні постійно перебуває у трансформаційному стані, який характеризується модернізацією принципів, правил і процедур регулювання державно-управлінської діяльності. За таких умов відбулися зміни в сучасному концепті діяльності органів влади, у тому числі й через імплементацію європейських принципів публічного управління відповідно до концептів “New public management” та “good governance”. Адже сучасні європейські принципи публічного управління як загально визнані демократичні цінності європейської цивілізації (верховенство права, демократія, права людини) слугують орієнтиром проведення державно-управлінських реформ, детермінують сутність модернізації державного управління у політико-адміністративному розумінні шляхом формування інноваційних механізмів регулювання в системі державного управління. У роботі доведено необхідність внесення коректив у стратегію проведення адміністративної реформи, перехід до її нового етапу – етапу реформування публічної адміністрації, що обумовлено завданням наблизити державне управління в Україні до стандартів ЄС, що у свою чергу вимагає побудови ефективного механізму регулювання діяльності органів державної влади. При цьому визначено, що невирішеним завданням залишається систематизація механізмів, форм, структури, підходів та інструментів регулювання, спрямованого на вирішення таких управлінських завдань: 1) необхідність і надалі формувати високоефективну організацію виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління; 2) необхідність формувати сучасну дієву систему місцевого самоврядування; необхідність запровадження дієвої ідеології функціонування органів виконавчої влади, місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення та реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг; 3) створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів; 4) запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою; 5) фінансування реформи публічного адміністрування; 6) удосконалення нормативно-правового забезпечення здійснення адміністративного реформування, перш за все, у форматі раціоналізації МРДОДВ.

Раціональна модель функціонування таких механізмів передбачає функціонування універсального алгоритму виявлення, узгодження і реалізації суспільних потреб та інтересів на основі використання засобів адміністрування, формування суб'єктивних прав та обов'язків учасників суспільних процесів, переведення їхніх зв'язків та стосунків у конкретні правовідносини. У процесі регулювання досягнення високої ефективності та якості будь-якого виду управлінської діяльності здатне забезпечити узгодженість та цілеспрямованість їхньої діяльності, зорієнтованої на задоволення суспільних потреб та інтересів, які об'єктивно існують на конкретному етапі суспільного розвитку.

Баштанник В. В.

доктор наук з державного управління, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

**ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА**

Загальною тенденцією суспільного розвитку Української держави є орієнтація публічного управління на соціально-економічну ефективність і демократичну взаємодію з суспільством. Починаючи з 1997 р., теза про адміністративну реформу як важливу умову економічного зростання і соціального розвитку актуалізувалася численними нормативними актами, що регламентували розвиток системи публічного (державного) управління та державної служби. Разом з тим, існують численні виклики для системи публічного (державного) управління, що притаманні більшості сучасних держав. По-перше, система виконавчої влади й досі закрита для суспільства, навіть за умови відкритих конкурсів на посади керівників органів виконавчої влади. По-друге, залучення населення і громадських структур до процесу розробки, прийняття і здійснення державно-управлінських рішень реалізується органами влади далеко не повною мірою. Саме тому ефективність державного управління і якість публічних послуг в Україні знаходяться на одному рівні з країнами, що набагато поступаються їй по рівню економічного розвитку і якості людського потенціалу. Раціональним вирішенням цієї проблеми є системний аналіз та ефективне впровадження позитивних практик державного управління і функціонування державної служби в інших країнах. Це дасть можливість визначити, які з наявних варіантів реформування, і якою мірою можуть бути використані в нинішніх умовах перманентних реформ, а також, по можливості, врахувати допущені в цих країнах помилки і прорахунки і уникнути їх. Порівняння вітчизняних реалій із зарубіжним досвідом дозволить краще зрозуміти логіку еволюції національної моделі адміністративної реформи і визначити шляхи її оновлення і впровадження. Ліберальна концепція “нового публічного управління”, що лежить в основі європейської адміністративної реформи, а також конкретні заходи реформи суперечать характеру тих політичних стратегій, які використовуються політичною владою. Натомість, успішна адміністративна реформа вимагає в якості умови фундаментальної модернізації публічного управління глибинну трансформацію політичної системи на основі відкритості і реальної змагальності. Задля цього слід виявити найбільш ефективні і релевантні в умовах України теорії і концепції реформування державної служби, практичний досвід реформ державного управління і державної служби, визначити результати і перспективи подальшої адміністративної реформи.

Варто наголосити, що проблематика адміністративного реформування і в Україні, і за кордоном все частіше досліджується не в “вузькому” ракурсі адміністративно-ієрархічного або менеджеріального типу, а з урахуванням методології “public administration” та “public governance”, що об’єднує діяльність органів державного управління, місцевого самоврядування і різноманітних громадських структур, які беруть участь у реформуванні державного апарату, його взаємин з суспільством. При цьому певну сталість в методологію публічного управління внесла теорія суспільного вибору. Безумовно, повної аналогії між політичною і ринковою системами провести не можна, адже об’єктна база у таких поняттях різна. Втім, запропонована методологія дозволяє виявляти цікаві закономірності, формувати інноваційні підходи до соціалізації управління через сприйняття соціальних інститутів на рівні суб’єктів ринкових відносин. Отже, вважаємо, об’єктною сферою публічного управління у такому форматі виступають суспільні відносини, що формуються:

- у процесі державного управління економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, а також реалізації повноважень виконавчої влади, делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським організаціям та деяким іншим недержавним інституціям;

- у процесі діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації та захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання різноманітних адміністративних (управлінських) послуг;

- у процесі внутрішньої організації та діяльності апаратів усіх державних органів, адміністрацій державних підприємств, установ та організацій, а також у зв’язку з проходженням державної служби або служби в органах місцевого самоврядування;

- під час застосування заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність, щодо фізичних і юридичних осіб;

- у зв’язку з реалізацією юрисдикції адміністративних судів і поновлення порушених прав громадян;

- відповідно до завдань, визначених євроінтеграційним концептом публічно-управлінської діяльності.

При цьому концепція “New public management” (“нове публічне управління”) виступає у ролі ідеологеми реформування управління, у межах якого зменшується демократизм, проте врядування спрямоване на підвищення економічної ефективності публічного управління і боротьбу з бюрократизмом. Певною особливістю реформування тут виступає консенсусний характер вироблення особливо значущих рішень; порівняно повільні темпи здійснення програми реформ; широке залучення громадськості до обговорення характеру суспільних трансформацій; переважання особового чинника над адміністративним. Адміністративна реформа при цьому носить переважно не адміністративний, а політико-адміністративний характер. Саме досягнення суспільного консенсусу відносно цілей і способів реформування адміністративної системи могло б стати важливою умовою успішної реалізації реформи в нашій країні.

Публічну владу цілком вмотивовано слід детермінувати як інструмент забезпечення існування держави, досягнення її цілей. При цьому влада здатна впливати на суспільні процеси, поведінку окремих соціальних груп за допомогою спеціальних органів і установ як складових частин єдиного механізму дер-

жавної влади. Визначення комплексу управління як свідомого, організованого та регулюючого впливу на власну суспільну та групову життєдіяльність, що здійснюється безпосередньо чи опосередковано – через державу, самоврядування, партії, фірми, дозволяє детермінувати сучасне публічне управління як цілеспрямований, організаційний, системний вплив на життєдіяльність суспільства. Визначальним суб'єктом публічного управління у межах особистісних та суспільних взаємовідносин слід вважати орган влади. Орган влади (держави) – складова частина державного апарату, група осіб чи особа, яка наділена законодавчо визначеними владними повноваженнями для виконання завдань та функцій держави. З позицій публічного управління зауважимо, що у контексті системи виконавчої влади орган влади – організаційно самостійний елемент державного апарату (механізму держави), який наділений чітко окресленим обсягом повноважень (компетенцією) відповідно до покладених на нього завдань і функцій, складається зі структурних підрозділів і посад, що обіймають державні службовці, і віднесений Конституцією і законами України, Указами Президента України до системи органів виконавчої влади.

У процесі дослідження проблем реформування публічного управління доцільно оперувати визначенням системи як цілісного утворення з новими інтегративними якостями, що не властиві його компонентам окремо, а виникають завдяки їх взаємодії. Слід наголосити на складному змісті реальної системи, й водночас, виділити такі самостійні аспекти системного підходу як структурна побудова та функціональне наповнення об'єкта управління. Взагалі, взаємодія у певній системі визначається потребами саморегуляції, збереження і саморозвитку управлінських систем будь-якого рівня складності, виявляється у процесах управління, у зміні систем, у поєднанні з інформацією про об'єкт, мету, процеси управління. У такому випадку науковим завданням державного управління є дослідження розвитку інтегрованих систем публічного управління (ІСПУ). Для створення ефективної системи управління, здатної розв'язувати складні проблеми суспільства, необхідно, щоб така система була більш різноманітною, ніж усе суспільство. У таких умовах державне управління виступає як комплекс методів і засобів управлінського впливу, державного регулювання, що враховує зв'язки між органами влади, партіями, об'єктом управління та зовнішнім середовищем.

Впровадження європейських стандартів врядування суттєво розширило й предметну сферу публічного управління та публічно-управлінської діяльності, до якої віднесено поняття адміністративних відносин як результату регулюючого впливу адміністративно-правової норми на суспільні відносини, внаслідок чого вони перетворюються на правові відносини; як врегульованих нормами національного права суспільних відносин, в яких суб'єкти взаємопов'язані й взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами. Вважаємо, що формування публічно-адміністративних відносин в ІСПУ в контексті європейських інтеграційних процесів проходить такі етапи:

- перший етап – визначається раціональна необхідність (доцільність) і можливість встановлення конкретного типу публічно-адміністративних відносин;
- другий етап – відбувається формування відповідної абстрактної моделі публічно-адміністративних відносин, формалізованої нормами публічного права;
- третій етап – здійснюється реалізація відповідних норм публічного права.

Отже, основними напрямками становлення та розвитку ІСПУ на рівні національної держави відповідно до досвіду ЄС є:

- системні характеристики взаємовпливу суб'єктів ІСПУ;
- механізми інтеграції громадсько-політичних інститутів у процес розробки та прийняття державно-управлінських рішень;
- інституціональна організація структурованої ІСПУ на центральному, регіональному та місцевому рівні;
- характеристика впливу механізмів ІСПУ на процес розвитку самоврядного управління;
- комплексний характер інформаційного забезпечення в ІСПУ;
- організація та розвиток державної служби (інституціоналізація політичних посад в державному управлінні, політична визначеність та нейтральність державних службовців);
- аналіз стану взаємовідносин центральних та регіональних структур управління в системі ІСПУ через інституціоналізацію механізму делегування повноважень.

Таким чином, публічне управління в Україні виступає у сучасних умовах як цілеспрямований організуючий та регулюючий вплив держави (через систему органів влади та посадових осіб) на суспільні процеси і діяльність людей. Реформування всієї сфери публічного управління має базуватися на демократизації управлінських відносин, відповідно до принципів розподілу влади, відкритості, підконтрольності суспільству, за умови суспільної взаємодії як результату узгодження інтересів соціальних груп.

Бейнарович А. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КРАЇНІ

У сучасних умовах енергетична політика держави стає вагомим важелем соціально-економічного та політичного впливу на її внутрішній сталий розвиток, а також стан реалізації зовнішніх відносин. Крім того, важливість ефективної реалізації механізмів державного регулювання енергетичної сфери на сьогоднішній день підсилюється з огляду на необхідність пошуку альтернативних джерел вироблення енергії через вичерпність ресурсів у світі.

У більшості розвинених країн, зокрема у США, Німеччині, Іспанії, Швеції, Данії, Японії, планують довести частку відновлюваних джерел енергії в загальному енергобалансі до 20–50%. Європейська комісія вважає, що у 2020 р. в Європі п'ята частина енергії вироблятиметься з екологічно безпечних джерел. Україні загальний річний технічно досяжний енергетичний потенціал альтернативних джерел енергії в перерахунку на умовне паливо становить близько 63 млн. тонн. Частка енергії добутої за рахунок альтернативних джерел становить сьогодні близько 3%. Згідно з українською енергетичною стратегією до 2030 р. частку альтернативної енергетики на загальному енергобалансі країни буде доведено до 20%. Основними та найбільш ефективними напрямками відновлюваної енергетики в Україні є: вітроенергетика, сонячна енергетика, біоенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика.

У Німеччині сонячна енергетика дала більше 5% від всієї виробленої енергії в країні; Ісландія близько 30% своїх потреб у енергії забезпечує з геотермальних джерел; Данія забезпечує потреби свого населення у електроенергії на 30% з вітрової енергетики, ще 15% отримується шляхом перероблення біомаси;

Італія, країна з однією з найпотужніших економік світу з населенням близько 60 мільйонів осіб, більше 6% електроенергії генерує сонячними електростанціями, а вітрова енергія і енергія біомаси забезпечують ще 11% потреб країни.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють галузь альтернативної енергетики в Україні є: Закон України “Про електроенергетику” від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР, Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії” від 20.11.2012 р. № 5485-VI, Закон України “Про альтернативні джерела енергії” від 20.02.2003 р. № 555-IV, Закон України “Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об’єктів” від 09.07.2010 р. № 2480-17, Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики “Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії “зеленого” тарифу для суб’єктів господарської діяльності” від 02.11.2012 р. № 1421, Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики “Про затвердження Порядку визначення розміру місцевої складової для об’єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів)” від 27.06.2013 р. № 744.

Згідно Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії” цілями державного регулювання в цій сфері є: створення умов для розвитку відновлюваної енергетики, диверсифікації енергоресурсів, оптимізації енергетичного балансу; виконання Україною зобов’язань, взятих відповідно до Протоколу про вступ до Світової організації торгівлі та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства; підвищення інвестиційної привабливості сфери відновлюваної електроенергетики України; запровадження діючого механізму видачі гарантії походження електричної енергії для суб’єктів господарської діяльності, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії; стимулювання приватних домогосподарств до використання вітроустановок.

Основними результатами удосконалення механізмів державного регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні мають стати: зменшення енергоємності ВВП і збільшення рівня енергозабезпеченості країни; реалізація програм енергозбереження в галузях економіки та у соціальній сфері; збільшення використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії в загальному паливно-енергетичному балансі країни та підвищення ефективності їх споживання; зменшення рівня енергетичної залежності країни від зовнішніх поставок енергоресурсів та збільшення обсягів виробництва енергії з альтернативних джерел, як необхідна складова екологізації національної енергетики.

Список використаної літератури

1. Альтернативна енергетика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scitech.com.ua/2014/07/04/alternatyvna-enerhetyka-v-ukrajini/>.

2. Волошин О. Л. Напрямки вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні / О. Л. Волошин // Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2015. – Вип. 2 (3). – С. 74–79.

3. Дудченко О. Альтернативні джерела енергоресурсів в Українському Причорномор’ї: аналіт. записка [Електронний ресурс] / О. Дудченко ; Інститут стратегічних досліджень України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/232/29>.

Белай С. В.

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник
Національна академія Національної гвардії України

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ПІД ЧАС ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

У наш час в світі все частіше виникають кризові ситуації. Зміни соціальної політики країн Європи спричиняють невдоволення громадян, яке виражається у страйках і заворушеннях. Події “Арабської весни” доводять здатність громадян відстоювати права на достойний рівень життя аж до крайніх насильницьких дій – революцій та громадянських війн. Україна не є виключенням в цьому питанні, мирні акції вже перетинали межу закону та переростали у масові заворушення. Захоплення будівель державних установ насильницьким способом, використання “коктейлів Молотова” є злочинами відповідно до чинного законодавства України. Жертви та постраждали як з боку протестувальників, так і з боку особового складу сил охорони правопорядку є доказом неефективної діяльності органів державної влади.

Таким чином, взаємодія органів публічної влади з громадськістю сьогодні є вкрай актуальною. Її основним завданням є врегулювання кризових ситуацій соціально-економічної природи з метою недопущення зниження рівня та якості життя населення, виникнення соціальної напруженості в суспільстві, а також ескалації соціальних конфліктів, що може призвести до загибелі населення і руйнування конституційного ладу держави.

Питання взаємодії влади та місцевого самоврядування з громадськістю досліджували О. В. Скрипнюк, А. О. Дегтяр, А. В. Халецький, В. І. Надрага, О. О. Бабінова, В. В. Сидоренко, Л. Н. Тимофеев, Л. В. Беззубко, Д. В. Кольцова та ін. Окремий блок складають дослідження розвитку соціального діалогу між владою і населенням в умовах сьогодення, а саме наукові праці О. М. Петроя, В. Ф. Цвиха, Д. В. Нелипи, І. О. Лосиці, О. М. Крутій, Н. А. Громадської та ін. У працях провідних науковців досліджуються основні теоретико-методологічні засади взаємодії владних структур з громадськістю, а також питання здійснення соціального діалогу.

Водночас наявні праці із зазначених питань присвячені, як правило, вирішенню окремих проблем такої взаємодії. Отже уваги науковців потребують питання визначення концептуальних засад дієвої взаємодії органів публічної влади з громадськістю в умовах виникнення кризових ситуацій.

Сучасні демократичні європейські цінності відіграють провідну роль у вирішенні питань узгодження інтересів влади і громадськості, а їх гармонізація є визначальною умовою формування громадянського суспільства. Запровадження демократичних стандартів діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у взаємодії з громадськими організаціями є однією з передумов забезпечення прав та свобод, законних інтересів громадян в Україні.

Забезпечення взаємодії влади з громадськістю відноситься до однієї з найважливіших проблем людства з часів появи держави. Вона є актуальною і на сучасному етапі розвитку України в умовах існування кризових ситуацій.

За результатами проведених раніше досліджень розроблено державний механізм взаємодії органів державної влади з громадськістю під час врегулювання кризових ситуацій – це координаційні дії (заходи, засоби, важелі, стимули

тощо), спрямовані на врегулювання кризових ситуацій шляхом організації взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю на основі застосування органів соціального діалогу.

Основою запропонованого державного механізму, відповідно до Закону України “Про соціальний діалог в Україні”, виступають такі органи соціального діалогу:

– на національному рівні – Національна тристороння соціально-економічна рада;

– на галузевому рівні – галузеві та міжгалузеві тристоронні (двохсторонні) соціально-економічні ради (комітети, комісії тощо);

– на територіальному рівні – територіальні тристоронні (двосторонні) соціально-економічні ради;

– на локальному рівні – двосторонні робочі комісії.

Зазначені органи соціального діалогу є посередниками між органами державного управління, органами місцевого самоврядування та громадськістю, яка представлена громадськими організаціями, об’єднаннями громадян та окремими громадянами.

Таким чином, підводячи підсумки досліджень, можливо дійти таких висновків.

1. Соціальний діалог є дієвим механізмом взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськістю під час урегулювання кризових ситуацій. Під час урегулювання зазначених ситуацій взаємодія влади та громадськості повинна базуватися на концепції комунікативної раціональності влади, а також на методології інформаційного обміну систем, що взаємодіють.

2. Запропонований механізм взаємодії органів державного управління та органів місцевого самоврядування з громадськістю в умовах виникнення кризових ситуацій дозволить поширити діяльність органів соціального діалогу саме на врегулювання кризових ситуацій, а не тільки врегульовувати проблемні ситуації між роботодавцями й працівниками.

Біла С. О.

доктор наук з державного управління, професор,

заслужений економіст України

Навчально-науковий інститут Міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

м. Київ

ПРІОРИТЕТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах трансформаційних перетворень, системних соціально-економічних реформ, що відбуваються нині в Україні, зростає невизначеність та складність оточуючої реальності, збільшуються ризики внутрішнього та зовнішнього впливу на розвиток політичної та соціально-економічної ситуації. Як наслідок, стає досить складно пояснити процеси, що відбуваються навколо з позицій традиційних теоретико-методологічних підходів гуманітарних наук. Саме тому зростає роль інституціоналізму, теорії якого надають універсальні відповіді на різноманітні питання та виклики сьогодення. Інститути, інституціональні фактори, інституціональний підхід спроможні пояснити сутність, визначити тенденції реформування та трансформаційних перетворень суспільних, політичних, гуманітарних, економічних та управлінських явищ, використовуючи поняття інституційних факторів, інституційного середовища, формальних та неформальних інститутів.

До не формальних інституційних факторів, що супроводжують систему публічного управління, належить поняття “управління якістю”. Якщо для бізнесу результатом діяльності є конкретна продукція (товар, послуга), то для системи публічного управління та адміністрування – і ціллю і результатом діяльності є публічні послуги, що задовольняють потреби споживача (населення). В Україні теорія управління якістю в системі публічного управління та адміністрування нині все ще перебуває у стадії становлення. Досить популярним прийомом є спроба “адаптації”, “перенесення” вимог бізнесу (підприємництва) щодо “якості” на площину публічного управління. Зокрема, йдеться про універсальну концепцію Total Quality Management (TQM).

Концепція Total Quality Management (TQM) була розроблена американцем Едвардом Демінгом (W. Edwards Deming) у другій половині 40-х років ХХ ст., але найбільшої популярності та розповсюдження ця концепція набула у Японії (з 50-х років ХХ ст.), у США та країнах ЄС з 80-х років ХХ ст. В основі TQM – метод діяльності, за допомогою якого відбувається поєднання якості та управління, що ставить за мету покращення бізнесу і скорочення всіх витрат (виробничих, управлінських), спричинених недосконалістю організації бізнес-процесу. TQM – це філософія управління, в основі якої інтеграція усіх організаційних функцій структури, яка її застосовує (маркетинг, проектування, фінанси, дизайн, інжиніринг та виробництво, сфера послуг та збуту). TQM створена задля задоволення потреб споживачів (населення) та досягнення цілей організації, розглядає будь-яку організацію (бізнес-структуру, управлінську структуру та ін.) як набір процесів та мотивує постійно удосконалювати ці процеси за допомогою нових знань та досвіду працівників. Головний слоган TQM: “Роби вірно, з першого разу, кожного разу” (“Dotherightthings, rightthefirsttime, everytime”) [1].

До “ключових” принципів TQM належить: управління повноваженнями, ефективні комунікації між виконавцями (поширеним є слоган – “Плануй, роби, перевіряй, дій”); орієнтація на споживача (а в системі публічного управління – на населення, що споживає публічні послуги); вирішальна роль компетентного керівництва поєднується із залученням усього персоналу (виконавців) до роботи та удосконалення управлінських рішень відповідно до компетентності кожного учасника, превалює командна робота. TQM передбачає запровадження стратегічного та системного підходу, врахування стратегічних цілей розвитку; врахування можливого впливу зміни внутрішніх та зовнішніх чинників, корегування управлінських рішень (“системне мислення”); постійне вдосконалення (насамперед – професійне); прийняття рішень на основі достовірних даних; запровадження синергетичного підходу щодо процесу управління (у т.ч. на основі критеріїв Baldrige National Quality Program, ISO 9000 standards, критеріїв конкурентоспроможності) [2].

У світовій практиці найбільшого розповсюдження набули наступні концепції управління якістю, які вважають універсальними, пристосованими як до бізнес-середовища, так (з деякими змінами та модифікаціями) і для системи публічного управління: TQM (Total Quality Management) – система загального управління якістю; PIQS (Process Integrated Quality System) – система менеджменту якості, інтегрована з бізнес-процесами; МС ISO серії 9000 – стандарти систем менеджменту якості; WFMS (Work Flow Management system) – система управління потоками робіт; ERP (Enterprise Resource) Planning – комплексна система планування і управління ресурсами організації.

Питання управління якістю в процесі проектування систем публічного управління та адміністрування в Україні традиційно перебувало у центрі уваги як теоретиків, так і практиків. Так, за даними “Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу” [3] ще у 2006 р. фахівцями Держспоживстандарту та Головдержслужби України було підготовлено “Методичні рекомендації щодо розроблення та впровадження систем управління якістю відповідно до стандарту ДСТУ ISO 9001-2001 в органах виконавчої влади” (затверджені спільним наказом Держспоживстандарту України та Головдержслужби України від 31.07.2006, № 273/221); прийнято “Програму запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади” (затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2006, № 614). Головдержслужба України стала членом “Хартії за ділову досконалість і якість” та сприяла заснуванню “Української асоціації якості”. Наприкінці вересня 2010 р. Українська асоціація якості стала представником від України у Мережі національних представників Європейського ресурсного центру CAF при Європейському інституті державного управління.

Практика публічного управління довела, що впровадження у державних органах України системи управління якістю відповідно до стандарту ISO 9001 мало низку інституційних недоліків. Так, стандарт ISO 9001 був спрямований, переважно, на стабільне функціонування лише однієї складової процесу – документованої системи управління якістю послуг організації-постачальника. Поряд з цим, стандарт ISO 9001 відзначався “консервативністю”, не враховував специфічні норми новачки законодавства, що спрямовувалось на удосконалення регулювання та функціонування державних органів та ін. [3]. Впродовж 2010 – 2014 рр. питання управління якістю в системі публічного управління в Україні відходить “на другий план”.

У положеннях “Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки” [4] (схвалено розпорядженням КМУ від 24 червня 2016 р., № 474-р), далі – Стратегія, зазначено, що Стратегія спрямована на розв’язання низки проблем, що стоять перед системою державного/публічного управління. Серед стратегічних засад реформування державного/публічного управління особлива увага приділяється: недостатньому рівню “...якості державної політики у різних сферах, законодавчої та нормативної бази”; системним недолікам щодо надання адміністративних послуг, у тому числі низькому рівню якості роботи базових електронних реєстрів. У Розділі IV “Пріоритети Стратегії”, серед Стратегічних засад реформування державного управління в Україні передбачено (не пізніше 2018 р.) здійснити проведення повної оцінки вихідного стану системи державного управління в Україні із застосуванням принципів публічної адміністрації **SIGMA** [5].

В контексті підвищення ефективності управління якістю в системі публічного управління, особливу увагу **SIGMA** приділяє принципу “Надання послуг”, що передбачає обов’язок адміністрації орієнтуватися на громадян (на їх потреби та запити), забезпечувати якість і доступність публічних послуг. Управління якістю у цьому аспекті передбачає: наявність та впровадження політики державного управління, орієнтованої на громадян; принципи “Доброго врядування” мають бути закріплені законодавчо та впроваджуються на практиці, мають становити основу та є ключовою ціллю політики, на якій базується надання публічних послуг; наявні механізми забезпечення якості публічних послуг; забезпечена доступність публічних послуг [5].

Натомість, принципи публічного адміністрування SIGMA комплексно охоплюють всі сфери та напрями діяльності, системне поєднання, а також – оцінка, врахування та удосконалення розвитку яких і гарантує якість публічного управління та адміністрування в процесі його реформування. Зокрема, йдеться про наступні пріоритети: 1. Стратегічні рамки реформування державного управління. 2. Вироблення і координація державної політики. 3. Державна служба управління людськими ресурсами. 4. Підзвітність. 5. Надання послуг. 6. Управління державними фінансами [5].

Список використаної літератури

1. Gilbert, G. (1992). "Quality Improvement in a Defense Organization." *Public Productivity and Management Review*, 16 (1), 65 – 75.
2. Martin, L. (1993). "Total Quality Management in the Public Sector," *National Productivity Review*, 10, 195-213; ASQ: the Global Voice of Quality [Electronic resource]. – Mode of access: <http://asq.org/learn-about-quality/total-quality-management/overview/overview.html>.
3. Офіційний сайт "Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. Європейські орієнтири у розбудові державної служби" [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.center.gov.ua/component/k2/item/754-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8-iso-9001-2001>
4. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
5. Принципи публічної адміністрації SIGMA / Я. Гонціж // Державне управління в контексті європейської інтеграції. – Київ : ГО "Лабораторія законодавчих ініціатив", 2015. – С. 23–26.

Білоцерківець В. В.

доктор економічних наук, професор
Національна металургійна академія України
м. Дніпро

РОЗВ'ЯЗАННЯ ВИКЛИКІВ ФОРСОВАНОГО РОЗВИТКУ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ТИПУ В УКРАЇНІ: ВІД РИНКОВОЇ СТИХІЇ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Значне відставання України від світових лідерів нової економіки, відсутність базових передумов, що детермінували перехід в економічно розвинутих країнах до третього етапу еволюції нової економіки, в багатьох, визначають передчасність послаблення публічного управління у забезпеченні розвитку останньої.

З одного боку, об'єктивні реалії, що склались у сучасній економіці України, окреслюють перспективи її доволі повільної авангардизації в процесі поступового зростання доходів і трансформації структури консумаційних наборів вітчизняних споживачів та відповідних змін у виробничих орієнтирах виробників. За таких умов природний перехід до постіндустріального типу нової економіки не є категоричним імперативом сьогодення й відкладатиметься на майбутнє. З іншого боку, національні виробники та споживачі діють у координатах глобального світу, а отже, загальмування авангардизаційних перемін означатиме послаблення конкурентних позицій на зовнішніх та внутрішніх ринках, втрату споживачів, що в більш швидкому темпі переходять до споживання неоекономічних благ, аніж в змозі їм запропонувати вітчизняні продуценти. В умовах інформаційної революції, поширення Інтернет оновлення потреб українських споживачів не надто відстає від аналогічних процесів в економічно розвинутих країнах, що

диктує відповідну модернізацію товарних асортиментів з боку продавців. Як наслідок, відбувається заміщення вітчизняної неоекономічної продукції, що традиціоналізується в очах споживачів, імпортною. Скорочується обсяг експорту та зростає імпорт товарів й послуг, що мають статус новоекономічних, посилюється периферизація вітчизняного виробництва в ракурсі розвитку нової економіки, що приводить до подальшого розгортання сценарію “збіднюючого зростання”.

Вийти з подібного “хибного кола” за рахунок власних, внутрішніх джерел національна економіка неспроможна. Нова економіка, іманентною ознакою якої є висока схильність до мінливості та оновлення, залишатиметься орбітально сталою, перехід же до нової орбіти за наявних умов не відбудеться природним шляхом. Для цього, як доводять сучасні теорії економічного розвитку, потрібний потужний зовнішній поштовх [1], забезпечити здійснення якого в умовах України можливо лише шляхом задіяння потенціалу публічного управління. Сподівання на реалізацію альтернативного сценарію, що передбачає вливання багатомільярдних інвестицій з боку іноземних міжнародних організацій та/або приватних інвесторів, за умови відсутності ефективної держави виглядають дещо примарними. Подібний поштовх з боку публічного сектору тим необхідніший за врахування особливостей поширення його позитивного ефекту в межах новоекономічних виробництв.

Дія екстерналій у високотехнологічних галузях сприяє привласненню вигрashів від впровадження нових технологій чи виробництва нових товарів не тільки безпосередньо їх творцями, але й суспільством в цілому. “Суспільство виграє” від капіталовкладень, що забезпечують подібне оновлення, як зазначають В. Полтерович та В. Попов, “навіть тоді, коли фірмам робити їх не вигідно” [2, с.6]. Дійсно, впровадження нових технологій, розробка та виготовлення нових товарів звичайно надає можливість підприємству-інноватору отримати додатковий вигрash у вигляді зростання ренти виробника. Проте такий приріст ренти (або сума всіх її приростів) може виявитись меншим за витрати, що вимагає ця інновація. Більш того, в умовах гострої конкурентної боротьби за споживача виробник взагалі може не отримати додаткової ренти. За таких обставин підприємству є сенс відмовитись від інновації, як пов’язаної з імовірним зростанням витрат, що не супроводжується одержанням додаткового прибутку.

Зрозуміло, що в умовах гострої конкурентної боротьби подібне рішення виробника може призвести до негативних для нього наслідків у тривалій перспективі – через втрату ринків, що швидко оновлюються. Проте така відмова цілком вірогідна, якщо припустити, що підприємство має певний контроль над даним ринком. Одночасно така консервативна лінія поведінки загрожуватиме споживачам втратою новоекономічної надренти. Її перерозподіл від споживачів на користь виробників забезпечити засобами ринкового механізму досить складно. Підвищення ціни на новоекономічну продукцію одним із виробників призведе до переорієнтації покупців на продукцію його конкурентів, а отже, до скорочення, а не збільшення його ренти. Натомість, скоординоване підвищення цін усіма виробниками подібної продукції є малоімовірним та матиме до того ж ознаки таємної змови, що переслідується за антимонопольним законодавством. Тож у цьому випадку функції перерозподілу новоекономічної ренти мають бути реалізовані на рівні публічного управління. Подібний перерозподіл має здійснюватись через запровадження спеціального збору з продажу продукції, що має ознаки новоекономічної.

Його застосування матиме наслідком відповідне підвищення ціни продукції. Проте споживачі й надалі придбаватимуть новоекономічні блага, погоджую-

чись сплачувати за них більш високу ціну, якщо обсяг новоекономічної надренти перевищуватиме їх додаткові витрати.

Слід зазначити, що спеціальний збір із продажу новоекономічної продукції не повинен мати дискримінаційного характеру, будучи в рівній мірі застосованим як щодо продукції вітчизняного виробництва, так і стосовно імпортованої. Запропоновані заходи не призведуть до погіршення позицій продавців на ринку, суттєвого зменшення обсягу реалізованої новоекономічної продукції, але забезпечать державу необхідними засобами для проведення активної політики сприяння процесам авангардизації у національній економіці.

Більш того, перерозподіл надренти споживача на користь держави відбуватиметься в умовах нееластичності кривої попиту. Такі заходи держави супроводжуватимуться мінімальним негативним проявом ефекту омертвілих збитків або навіть його відсутністю. Тож, впровадження даного спеціального збору не призведе до втрати частини ренти суспільством, що, звичайно, є наслідком непрямого оподаткування. Фіскальне втручання держави матиме з позиції суспільства досить нейтральний характер.

Запропонований спеціальний збір має, насамперед, застосуватись щодо новоекономічної продукції кінцевого споживання. Стягнення ж подібного збору з продажу продукції проміжного споживання з ознаками новоекономічної пов'язане з певними ризиками, оскільки може спричинити погіршення конкурентних позицій національних виробників. Дійсно, особливо значна питома вага новоекономічних благ спостерігається у високотехнологічній продукції, виробництво якої передбачає проходження істотно більшої кількості технологічних ланок та ширшу кооперацію зусиль різних підприємств, аніж виробництво менш технологічної та більш традиційної. А отже, у випадку неселективного застосування даного збору до високотехнологічної новоекономічної продукції виникає небезпека вичерпання потенційної новоекономічної ренти ще до надходження блага до кінцевого споживача.

Відмова ж останнього від придбання продукції визначатиме припинення її виробництва, сприятиме розгортанню регресивних процесів в економіці. Замість сприяння авангардизації, подібні заходи спонукатимуть підприємства до технологічного спрощення виробництва, традиціоналізації товарного асортименту.

Крім того, поширення спеціального збору на продукцію проміжного споживання матиме дискримінаційний характер щодо вітчизняних виробників. Якщо імпортована новоекономічна продукція буде підлягати одноразовій сплаті збору, то аналогічна вітчизняна продукція до надходження у кінцеве споживання буде зазнавати багаторазового обкладання збором. Тож значно посилюватимуться й загрози для вітчизняних виробників з боку іноземних конкурентів, які, в разі неселективного застосування спеціального збору опиняться у штучно привілейованому становищі. Для унеможливлення подібних негативних наслідків доцільне запровадження даного збору лише стосовно новоекономічної продукції кінцевого споживання. У цьому випадку й іноземні, і вітчизняні виробники знаходитимуться на українських ринках в однакових умовах щодо реалізації новоекономічних товарів. Разом з тим, це означатиме відсутність додаткового тиску на експортерів новоекономічної продукції, оскільки на вітчизняну продукцію, що реалізовуватиметься на зарубіжних ринках спеціальний збір не поширюватиметься.

Застосування спеціального збору визначатиме роль публічного сектору як проміжної ланки у перерозподілі новоекономічної надренти між споживачами та

виробниками. Саме держава в рамках політики стимулювання розширення виробництва наукоємної та високотехнологічної продукції, сприяння активізації інноваційної діяльності підприємств, що її виготовляють, має гарантувати трансфер частини даної надренти на користь останніх. Перерозподіл може бути реалізовано, з одного боку, безпосередньо через державне сприяння розвитку вітчизняного виробництва новоекономічної продукції, відповідну фінансову підтримку формування створення національних інноваційних кластерів. Реципієнтами зазначеного перерозподілу, зокрема, можуть стати такі виокремлені осередки новоекономічного виробництва, як “Енергетика сталого розвитку”, “Нові машини”, “Нові матеріали”, “Технології інформаційного суспільства”, “Біотехнології”, “Нові продукти харчування”, “Нові технології природокористування”, “Транзитний потенціал України”, “Новітні силові установки та рушії” тощо [3, с. 446–447].

Список використаної літератури

1. Нуреев Р. Теории развития: новые модели экономического роста / Р. Нуреев // Вопросы экономики. – 2000. – № 9. – С. 136–157.
2. Полтерович В. Макроэкономическая политика: теория и практика / В. Полтерович, В. Попов // MPRA Paper. – 2010. – № 22168. – 33 с.
3. Войнаренко М. П. Кластеры в институційній економіці / М. П. Войнаренко. – Хмельницький : ХНУ : Тріада-М, 2011. – 502 с.

Бобро В. Г.

слухач магістратури
Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

На практиці, в ході здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, виявлено декілька проблем, щодо надходження та раціонального використання коштів від втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, зокрема:

- порушення встановлених термінів сплати втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва землевласниками та землекористувачами;
- використання органами місцевого самоврядування коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва не за цільовим призначенням; неможливість використання коштів за причини відсутності відповідних програм та проектів землеустрою з охорони земель;
- судова тяганина з приводу правомірності нарахування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва у результаті порушень земельного законодавства.

У більшості випадків сільські, селищні та міські ради не забезпечили використання коштів у зв'язку з відсутністю відповідних програм, схем та проектів по охороні земель на відповідних територіях. Значна частина цих коштів (близько 250 млн грн) зберігається на депозитних рахунках у комерційних банках. Така ситуація неприпустима, оскільки існує гостра проблема у здійсненні заходів спрямованих на зупинення прогресуючих процесів деградації основного національного багатства держави – землі.

Однією з причин такого становища є недосконалість повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування по забезпеченню надходжень та раціонального використання коштів від втрат сільськогосподарського

та лісогосподарського виробництва – одні здійснюють розрахунок та контролюють сплату, а інші здійснюють їх використання.

Також, причиною є розпорошування коштів, що надходять від втрат сільськогосподарського виробництва по бюджетах різних рівнів, що не дає змоги забезпечити планування їх використання та забезпечити дієвий контроль за їх надходженням.

Система вирішення питань з охорони земель повинна базуватись на державній програмі охорони земель і відповідних регіональних програмах з цього питання. За відсутності державної програми лише окремі обласні ради мають затверджені в установленому порядку програми з охорони земель областей, ще гірша ситуація у районах та сільських, селищних радах.

Лише за умови концентрації коштів на здійснення заходів з охорони земель можлива послідовна, планова реалізація, передбачених законодавством, заходів з охорони земель. В державі існують джерела, що можуть бути використані для цих цілей.

По-перше, це втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, щорічне їх надходження коливається в межах 100–150 млн грн.

По-друге, органами, що здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель, в середньому, за рік виявляється близько 70 тисяч порушень земельного та природоохоронного законодавства. Нарахована сума штрафів, при цьому, складає близько 50 млн грн.

Таким чином щорічна сума коштів, у разі надання їм статусу цільового використання – виключно для фінансування заходів з охорони земель, складала б близько 500 млн. грн.

Слід зазначити, що консолідація цих коштів дозволила б не тільки забезпечити виконання нагальних заходів з охорони земель, а і врегулювати питання запровадження економічного стимулювання заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів. Дуже важливо забезпечити використання зазначених фінансових надходжень на зменшення деградаційних процесів ґрунтів, оскільки природа їх визначення полягає у площині компенсації нанесених втрат або шкоди безпосередньо земельним ресурсам.

Зрозуміло, що покладання відповідальності за виконання робіт по захисту земель від деградації лише на органи виконавчої влади та місцевого самоврядування не вирішить проблеми, тому державна політика у галузі земельних відносин повинна бути направлена на спонукання до цієї роботи землевласників і землекористувачів.

З метою запровадження комплексної системи охорони та раціонального використання земель, при запровадженні ринку земель у державі, слід забезпечити реалізацію наступних заходів: затвердити постановою Верховної Ради України нову Програму охорони земель з чітким визначенням у ній нагальних заходів та стабільних джерел фінансування; розробити програми по охороні земель в усіх областях та районах з визначенням першочергових заходів та конкретних об'єктів по охороні земель; розробити схеми землеустрою на кожен адміністративну одиницю, якими передбачити перспективу використання території та заходи по охороні земель; визначити цільове використання коштів, що надходять до державного бюджету від штрафів за порушення земельного законодавства, шкоди заподіяної земельним ресурсам у результаті порушень, збитків завданих державі та громадам (власникам земель державної і комунальної власності) у результаті нераціонального використання переданих в оренду земель – виключ-

но для здійснення заходів по охороні земель; з метою забезпечення консолідації коштів, що надходять від втрат сільськогосподарського та лісгосподарського використання; покласти на центральний орган виконавчої влади із земельних ресурсів функції єдиного органу в державі по виконанню заходів з охорони земель та стимулюванню землевласників і землекористувачів за здійснення землеохоронних заходів; розробити та затвердити механізм здійснення стимулювання власників і користувачів земельних ділянок, що здійснюють заходи по охороні земель.

Боклаг В. А.

доктор наук з державного управління, доцент
Класичний приватний університет

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Згідно з Конституцією України, територіальний устрій держави гарантується на засадах єдності та цілісності її території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, естетичних і культурних традицій. Земельні ресурси в межах держави слугують територіальною основою її суверенітету. У всі часи державне управління територією було одним із найважливіших у зовнішній та внутрішній політиці. Зі зміною владних структур, політичної та економічної ситуації країни питання стосовно регулювання земельних відносин та управління земельними ресурсами завжди було, є і буде серед найактуальніших та найскладніших, що потребують вирішення.

Одним з недоліків державного управління земельними ресурсами в сучасних умовах є відсутність реального розподілу території на землі державної та комунальної власності, що унеможливує чітке виконання функцій та повноважень щодо управління земельними ресурсами органів влади та органів місцевого самоврядування. В результаті цього відбувається перекриття управлінських функцій.

Очевидно, що державна діяльність у сфері регулювання земельних відносин здійснюється більш широко порівняно з управлінням земельними ресурсами. Така діяльність може також поширюватися на сферу громадських відносин, суміжну з галуззю земельних відносин, якщо це необхідно для забезпечення раціонального використання і охорони земель.

Управління муніципальними землями є перевагою відповідного органу місцевого самоврядування, що здійснює його при прямому волевиявленні населення. Основною функцією органів місцевого самоврядування є забезпечення самостійного вирішення населенням питань місцевого значення: володіння, користування і розпорядження муніципальною власністю, і перш за все – формування об'єктів муніципальної власності на землю в межах Земельного кодексу України. Лише за умови належного виконання таких функцій можлива постановка питання місцевого значення про володіння, користування і розпорядження земельною власністю.

Необхідність муніципалізації земель на благо розвитку місцевого співтовариства очевидна. Однак, як відомо, на території муніципального утворення існують об'єкти з різними видами прав на землю. Земельним кодексом України визначено землі різних категорій, які, відповідно до чинного законодавства, не можуть належати до комунальної власності. Їхні межі визначають під час розподілу земель державної та комунальної власності.

Маючи значний фонд перерозподілу земель у власності, в органів місцевої влади з'являється можливість забезпечувати перспективи розвитку муніципаль-

ного утворення, вирішувати проблеми, пов'язані з будівництвом промислових підприємств, зон відпочинку, парків, житла і т.ін. Якщо місто або сільський округ не має земельного фонду для свого розвитку, муніципалітетам доводиться, у разі потреби, викупувати земельні ділянки.

Залучаючи до ринкового обороту землі, що перебувають у власності, створюються передумови для формування земельного ринку і його подальшого розвитку, тим самим забезпечуються оптимальні умови для залучення інвестицій, оскільки будь-який інвестор хоче мати земельну ділянку у власності. Тому державна власність на території муніципального утворення значно гальмує розвиток земельного ринку.

Важливо відзначити, що самостійно визначити перспективу розвитку муніципального утворення, забезпечити виконання поставлених цілей і завдань не можуть окремо муніципальні утворення, держава, підприємства чи організації. Тільки скоординована взаємодія всіх учасників забезпечує продуманий і погджений розвиток земельної території.

Органи місцевого самоврядування самостійно управляють комунальною власністю, формують і поповнюють місцевий бюджет за рахунок земельних платежів, устанавлюють місцеві податки і збори, здійснюють охорону земель. Разом з тим, не виключена можливість наділення їх певними державними функціями із встановленням відповідних адміністративно-правових відносин з вищими органами державного управління. Причому реалізація переданих функцій і повноважень підконтрольна державі.

Положення стосовно обмежень юрисдикції органів місцевого самоврядування щодо розпорядження землями в межах населених пунктів зменшує матеріальну основу місцевого самоврядування, що стає передумовою для проведення реформи децентралізації та законодавчого закріплення. Так, пункт 213 Плану заходів щодо виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020" в 2015 р., затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р, розширює перелік земель, які закріплюються за органами місцевого самоврядування. Він передбачає законодавче врегулювання питань передачі в комунальну власність земель державної власності, розташованих за межами населених пунктів, крім тих, на яких розташовані об'єкти державної власності. Також на основі Концепції реформування і планів, прийнятих для проведення реформування системи органів влади, їх функцій та здійснення децентралізації влади, в тому числі у сфері земельних відносин, був прийнятий ряд законів про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин. Зокрема, Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг" від 10.12.2015 р. № 888-VIII закріпив повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері земельних відносин на території сіл, селищ, міст, до яких належать повноваження щодо надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону та вирішення інших питань у сфері земельних відносин відповідно до закону.

Для продовження реалізації принципів реформування на основі Плану заходів та процесу реформування, вважаємо за доцільне внести зміни у деякі законодавчі акти України щодо делегування повноважень органам місцевого самоврядування щодо розпорядження землями державної власності і посилення державного контролю за використанням та охороною земель, що дозволить нормативно закріпити положення про децентралізацію повноважень у сфері земельних відносин. Метою внесення та-

ких змін є запровадження ефективної системи державного управління і місцевого самоврядування шляхом делегування органам місцевого самоврядування повноважень щодо розпорядження землями державної власності, визначення правового режиму земель колективної власності, відумерлої спадщини та невитребуваних земельних часток (паїв), впровадження дієвого контролю з боку держави за дотриманням норм законодавства при здійсненні цих повноважень, а також посилення державного контролю за використанням та охороною земель усіх форм власності.

Бородін О. Д.

аспірант

Харківська державна академія культури

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ

На початку 90-х рр. ХХ ст. зі зміною соціально-культурної ситуації в державі виникла потреба подальшого вивчення проблем в соціально-культурній сфері. Традиційні підходи, як планування, програмування і прогнозування виявилися малоефективними. Виник попит на пошук нових технологій, здатних вирішувати протиріччя в даній сфері [2, с. 28].

Подоланням цього розриву стала розробка теорії, методики і технології соціально-культурного проектування, що забезпечує одну з істотних умов того, що довгострокові соціально-культурні програми могли б спиратися на комплексні соціально-культурні проектні розробки.

Розробка і прийняття цільових програм на основі застосування технології проектної діяльності, є ефективним способом вираження і реалізації цілей і завдань розвитку інфраструктури соціально-культурної сфери та інших її підсистем. Практика регулювання і фінансування соціально-культурної сфери на основі програм і проектів характерна для багатьох економічно розвинених держав.

Програмно-цільовий підхід стає “інструментом” державного управління економікою соціально-культурної сфери і характеризується наступним:

- вирішує зовнішньоекономічні аспекти планування;
- пов’язаний з рішенням найбільш актуальних проблем;
- вирішує проблему подолання відомчої роз’єднаності [1, с. 38].

Необхідність звернення до цільових програм виникає, тоді, коли з’являється потреба у визначенні пріоритетів розвитку тих чи інших соціально – економічних систем та їх сегментів, у формуванні цілей з необхідними для їх досягнення ресурсами. Для соціально-культурної сфери ця потреба в сучасних умовах стає все більш актуальною.

Цільові програми та ефективне їх застосування розширює організаційно-управлінські можливості, сприяє оптимізації територіальних і галузевих інтересів в управлінні соціально-культурною сферою. Доцільність і ефективність розробки цільових програм у соціально-культурній сфері, як вважають фахівці [4, с. 19] полягає в тому, що програми зобов’язують до всебічного аналізу реального стану цієї сфери, виділенню пріоритетних на даному етапі напрямків її розвитку, вимагають наукової обґрунтованості в плануванні та управлінні соціально-культурними процесами. В результаті, цільові програми стають перспективним способом оптимізації культурної політики.

Цільові програми – це директивний і адресний документ, що представляє собою комплекс соціально-економічних, організаційно-господарських завдань і заходів, спрямованих на вирішення певної, соціально-значущої проблеми. Характерними особливостями програми є – реальність і контрольованість поставле-

них цілей. Реальність мети означає її практичну досяжність до певного терміну, а контрольованість передбачає можливість контролю за ходом її здійснення.

Поняття “програма” з’явилося в економіці в 70-і рр. ХХ ст. та розглядається як новий тип управління, відмінний від усталених технологій традиційного планування. Новизна і значимість програмно-цільового підходу полягає в тому, що з його застосуванням стало можливим вирішення проблем і завдань, які не піддавалися рішенню традиційними методами управління.

Науковий інтерес до концепції програмно-цільового підходу в економічно розвинених державах виник в 60–70-і рр. ХХ ст. В Україні метод цільового програмування почав впроваджуватися в 70-і рр. ХХ ст., коли були розроблені і прийняті ряд цілових програм суспільного, республіканського, регіонального масштабу, що були пов’язані переважно з розвитком соціальної інфраструктури і вирішенням важливих соціально-економічних проблем.

В даний час програмно-цільовий підхід застосовується на всіх рівнях управління господарством, вважається, що програмно-цільові методи управління використовуються на багатьох підприємствах, вони включені як основні елементи формування організаційних структур управління в загальногалузеві нормативні документи. Але потрібно відзначити, що тільки в другій половині 80-х рр. ХХ ст. робляться спроби використовувати програмно-цільовий метод у соціально-культурній сфері [3, с. 34].

Все більш широке застосування програмно-цільового підходу в управлінні сферою культури має кілька причин:

По-перше, сучасні умови господарювання в соціально-культурній сфері, вимагають конкретної технології освоєння, як мінімум частини бюджетних коштів соціального замовлення, а також поширення договірних відносин на бюджетне фінансування культурної діяльності, що зажадало розробки відповідного типу документа, який визначає зміст, терміни та інші види робіт за договором, таким документом є програма.

По-друге, виникає потреба у необхідності відповідного документа, на підставі якого можна залучати фінансові та інші засоби, з різних джерел (спонсорство, меценатство, патронаж) для здійснення соціально-значущих програм і проєктів у сфері культури.

По-третє, програмний підхід – характерна риса сучасного менеджменту, доповнюючи розробку галузевих і територіальних планів, дозволяє координувати зусилля різних партнерів і співвиконавців, незалежно від їх відомчої належності та місця розташування.

Список використаної літератури

1. Ахламов А. Г. Програмно-цільовий метод як інструмент виконання функцій державного управління в сучасних умовах : наук.-метод. розробка / А. Г. Ахламов, О. В. Голинська. – Київ : НАДУ, 2012. – 60 с.

2. Кравченко О. В. Культурна політика України в парадигмах сучасності. Теоретико-методологічні проблеми культурологічної інтерпретації : монографія / О. В. Кравченко. – Харків : ХДАК, 2011. – 288 с.

3. Комков Н. І. Програмно-цільове управління: можливості та перспективи адаптації до умов перехідної економіки / Н. І. Комков // Проблеми прогнозування. – 2005. – № 3. – С. 109–116.

4. Петрова І. В. Проектування у соціокультурній сфері : навч. посіб. / І. В. Петрова. – Київ : КНУКіМ, 2007. – 372 с.

Бритова Г. В.

кандидат наук з державного управління

Скрильник Є. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проблема розбудови системи забезпечення національної безпеки, яка б могла належним чином реагувати на небезпечні тенденції, пов'язані з сепаратизмом, тероризмом, воєнними діями, а також кризовими процесами в економіці, фінансах, соціальній сфері протидією політичному екстремізму, злочинності, природним і техногенним аваріям тощо на сучасному етапі розвитку України набуває особливої актуальності.

Формування ефективної сучасної системи забезпечення національної безпеки, зокрема розробка правових засад її функціонування, є одним з головних напрямів державної політики України на сучасному етапі. Перш за все, цей процес потребує оновлення системи взаємовідносин між гілками влади, державними органами, органами місцевого самоврядування, господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями та особами з питань забезпечення національної безпеки.

Станом на сьогодні, визначення поняття “система забезпечення національної безпеки” в законодавстві України відсутнє. Визначено лише перелік основних суб'єктів забезпечення національної безпеки та їх повноваження:

– Президент України як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України і Голова Ради національної безпеки і оборони України здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України;

– Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи національної безпеки, формує законодавчу базу в цій сфері, схвалює рішення з питань введення надзвичайного і воєнного стану, мобілізації, визначення загальної структури, чисельності, функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законів України;

– Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної безпеки і оборони; з урахуванням змін у геополітичній обстановці вносить Президенту України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України та Воєнної доктрини України;

– Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, обороноздатності, національної безпеки України, громадського порядку і боротьби із злочинністю;

– Національний банк України відповідно до основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах національної безпеки України;

– міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України в межах своїх повноважень забезпечують виконання передбачених Конституцією і законами України, акта-

ми Президента України, Кабінету Міністрів України завдань, здійснюють реалізацію концепцій, програм у сфері національної безпеки, підтримують у стані готовності до застосування сили та засоби забезпечення національної безпеки;

- Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом;

- Національна гвардія України виконує завдання із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, бере участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту, а також у виконанні завдань територіальної оборони;

- Національне антикорупційне бюро протидіє кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці;

- правоохоронні органи ведуть боротьбу із злочинністю, забезпечують громадську безпеку, протидіють тероризму;

- прокуратура України здійснює повноваження у сфері національної безпеки України відповідно до Конституції України та Закону України “Про прокуратуру України”;

- місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення питань у сфері національної безпеки, віднесених законодавством до їхньої компетенції;

- органи і підрозділи цивільного захисту здійснюють заходи щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період;

- суди загальної юрисдикції здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди національній безпеці України;

- громадяни України через участь у виборах, референдумах та через інші форми безпосередньої демократії, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які вони обирають, реалізують національні інтереси, добровільно і в порядку виконання конституційних обов’язків здійснюють заходи, визначені законодавством України щодо забезпечення її національної безпеки; як безпосередньо, так і через об’єднання громадян привертають увагу суспільних і державних інститутів до небезпечних явищ і процесів у різних сферах життєдіяльності країни; у законний спосіб і законними засобами захищають власні права та інтереси, а також власну безпеку. Відповідно належним чином не визначено і механізм функціонування системи.

Особливе місце у загальній структурі суб’єктів національної безпеки України посідає громадянське суспільство (політичні партії, громадські організації, різноманітні добровольчі об’єднання, спілки та інші недержавні інституції), відіграє все більш помітну роль у системі забезпечення національної безпеки. Як свідчать останні події в Україні, саме небайдужа патріотично спрямована громадськість здатна справити суттєвий вплив на загальний рівень національної безпеки, зокрема, через безпосередню участь у збройному захисті територіальної цілісності держави, різноманітні волонтерські організації, ЗМІ та міжнародну співпрацю.

Система забезпечення національної безпеки за своєю організаційно-функціональною та ресурсною спроможністю повинна, передусім, гарантувати суверенітет, територіальну цілісність, добробут та фізичну безпеку громадян.

На жаль, за роки незалежності України повною мірою цього так і не вдалося досягти. Має місце розбалансування управління в системі забезпечення національної безпеки. Окремі політичні сили під приводом необхідності удосконалення чинного законодавства час від часу намагалися підмінити національні інтереси приватними або корпоративними інтересами окремих фінансово-промислових чи політичних груп. Суттєву проблему становила політизація силових структур. Наслідком усього цього стали, передусім, наростання хаотичних процесів у системі забезпечення національної безпеки та перманентний вплив висококваліфікованих фахівців.

Неефективність чинної системи забезпечення національної безпеки, цілеспрямоване руйнування складових сектору безпеки і оборони України у 2010-2013 рр. зумовили її неспроможність адекватно реагувати на загрози національній безпеці, забезпечувати надійний захист національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державного кордону України при застосуванні агресором різноманітних сил та засобів боротьби.

На початку 2014 р. стало очевидним, що система забезпечення національної безпеки України виявилася неготовою ефективно протистояти новому типу агресії. Це стало наслідком того, що сектор безпеки і оборони – найважливіша складова системи забезпечення національної безпеки, був і залишається остаточно не сформованим і не готовим діяти як функціональне об'єднання, яке управляється з єдиного центру.

Система управління силовими структурами України, їхня підготовка до злагоджених спільних дій, розвідувальне, контррозвідувальне, логістичне та фінансове забезпечення виявилися відсталими, надмірно забюрократизованими і не відповідають вимогам сьогодення. Переважна частина озброєння, військової і спеціальної техніки його суб'єктів морально і фізично застаріла.

Основними причинами низької ефективності системи забезпечення національної безпеки, як видається, стали: висока корумпованість та недостатній фаховий рівень керівників державних суб'єктів згаданої системи; відсутність суспільного консенсусу з ключових питань державного будівництва, а також належної взаємодії та координації дій між органами виконавчої влади і силовими структурами, в тому числі при проведенні комплексного огляду сектору безпеки і оборони; виконання окремими органами державної влади невластивих для них функцій, дублювання їхніх повноважень, розпорошення сил та засобів, відсутність їх консолідації; невідповідність правового регулювання дій суб'єктів забезпечення національної безпеки особливостям ситуації у безпековій сфері; незадовільні якість та рівень ресурсного забезпечення суб'єктів системи забезпечення національної безпеки.

Окрім того, на ефективність системи забезпечення національної безпеки негативно вплинули й інші (побічні) чинники, серед яких: економічні диспропорції у розвитку регіонів України та політичні спекуляції навколо наявних соціокультурних відмінностей, які посилюють тенденції міжрегіонального відчуження, тим самим формуючи реальну загрозу цілісності українського суспільства та держави; низькі темпи структурної перебудови національної економіки; відчутне погіршення соціально-економічного стану більшості населення країни, зокрема

через вплив світової економічної кризи і нерозв'язані проблеми у взаємовідносинах України з Російською Федерацією; зростання ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, погіршення екологічного стану; недостатній рівень розвитку громадянського суспільства, що негативно позначався на стані громадського контролю за діяльністю органів державної влади; правовий нігілізм значної частини населення країни, зростання недовіри громадян до органів влади через неналежне виконання їхніми посадовими особами чинного законодавства, тотальне поширення корупції.

За останній період ситуація дещо змінилася. Передусім громадянське суспільство суттєво зміцнилося і відіграє нині важливу роль у забезпеченні національної безпеки і контролю за діяльністю органів державної влади. Помітно поліпшено якість та рівень ресурсного забезпечення суб'єктів системи забезпечення національної безпеки. У той же час, залишається ще низка проблем, що знижують ефективність СЗНБ України.

Сучасний стан системи забезпечення національної безпеки спонукає до висновку про необхідність невідкладного вдосконалення систем моніторингу впливу вказаних чинників на ефективність реалізації національних інтересів та стратегічну стабільність держави. Однак, для України з огляду на її відносно незначний та доволі суперечливий історичний досвід державотворення принципово важливим є вирішення цього завдання в контексті формування СЗНБ, яка була б адекватною існуючим загрозам національним цінностям й інтересам.

Обов'язковою умовою ефективного функціонування системи національної безпеки, як і будь-якої іншої складної системи, виступає наявність чітко визначеної довгострокової стратегії (програми).

Бутирська Т. О.

доктор наук з державного управління, професор кафедри
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Публічне управління є сучасною галуззю логіко-філософського знання, поява якої викликана, насамперед, зростаючою роллю і значенням такої форми знання в сучасній державі. З одного боку, як у самій світ-системі, яка зазнає суттєвих трансформацій у своєму розвитку, так і у країнах світ-системи, як її елементах, проблема публічного управління є переважно складною. Але з іншого боку, переважна більшість державних проблем, з якими постійно стикаються країни світ-системи, вирішується лише за наявності високого рівня розвитку публічного управління.

У той же час слід усвідомлювати, що необхідне для досягнення такої форми знання сходження може бути здійснено далеко не завжди, і причина цього полягає в тому, що “публіка – тільки слово, а рішуче не однорідна і перебуваюча незмінною в собі величина” [1, с. 99]. З організаційної точки зору, сфера публічного аморфна, вона має хаотичну, неупорядковану природу, і самотійно вона існувати не може, їй необхідна організаційна підтримка. Виходячи з цього, публічне управління повинно реалізуватися в контексті принципів державного будівництва, згідно з якими воно було б в змозі пропорційно діяти. Інакше кажучи, державне будівництво – це той масштаб, згідно з яким публічне управління в державі перевіряється на свою істинність.

Перш за все необхідно зазначити наступне, а саме: основним принципом державного будівництва є результативність діяльності. Це пов'язано з тим, що саме ре-

зультат володіє імперативними можливостями реорганізувати розподіл дій у державі у відповідному напрямку. Тим самим результат діяльності може змінювати неорганізовану безліч в організовану, тобто консолідувати державу. Саме результат функціонування держави є рушійним чинником розвитку як держави, так і її компонентів. Таким чином, результативність публічного управління входить в коло найважливіших проблем державної діяльності, пов'язаної зі здійсненням державної влади.

Специфічною особливістю результативної діяльності є те, що параметри результату формуються у вигляді певної моделі раніше, ніж з'явиться сам результат. Саме ця властивість, що має характер передбачення, визначає трансформацію концепції державного управління, механізму державного управління. Істотно підкреслити, що це питання є принциповим як для науки державного будівництва, так і для науки публічного управління, оскільки само по собі державне управління має свою особливу, абсолютно, по суті, унікальну природу. Справа в тому, що державне управління – це є сполучення ідеального і предметного моментів колективної діяльності, що становить процес розвитку держави [2]. Усвідомлюючи, описуючи і визначаючи державне управління так само, ми виявляємо і виділяємо його об'єднувальну суть, його природу, що сполучає, яка, отже, повинна проявлятися в державі через діяльність структур державної служби і відобразитися в соціумі як *результат цієї публічної діяльності*. Включення результату в функціональну схему публічного управління виключає необхідність застосовувати як недосконалі поняття “керуюча система”, “вплив”, “керований об'єкт” та ін.

В контексті державного будівництва необхідно також брати до уваги інший аспект публічної діяльності, який пов'язаний з її колективною природою. Колективна природа діяльності передбачає її осмислення і узгодженість учасників дії – вербальне (від лат. *verbum* – слово) мислення. Особливості вербальної поведінки досліджував у ХХ ст. П. Жане [3], який показав, що мова у цих випадках частково замінює дію. За Ж. Піаже [4], вербальна поведінка – це дія, якийсь ескіз дії, який навіть ризикує постійно залишатися в стані проекту, але це все одно дія, яка просто заміщує речі знаками, а рухи – їх відновленням у пам'яті, і яка функціонує в структурі мислення за допомогою цих посередників.

Звідси стає, по-перше, зрозуміло відмінність результатів в різних системах світогляду – вихідна відмінність символів, відмінність смислів обумовлює відмінність кінцевого результату. Також стає очевидною для публічного управління руйнівна роль трансценденції одних символів на інший світоглядний ґрунт. По-друге, зрозуміло, що при вербальному поводженні створюється ілюзія публічної діяльності, що має характерну особливість – результат такої публічної діяльності також виявляється ілюзорним.

Фундаментальним принципом будівництва держави як стійкої цілісності є принцип саморегуляції, від якого беруть свій розвиток інші принципи, які отримали в окремих випадках самостійне значення. Сам факт історичного розвитку як саморегуляції, що відбувається на основі різних державних систем, свідчить про те, що в залежності від того, які способи саморегуляції використовуються державою для досягнення мети, виникають різні види держав. При цьому важливо відзначити, що саморегуляція держави можлива лише на основі механізму зворотного зв'язку, що служить цілям інформації центрів публічного управління про стан кінцевого корисного результату діяльності держави. Упорядкованість у взаємодії безлічі компонентів держави встановлюється на основі їх сприяння в отриманні державою (як цілим) конкретного корисного результату.

Таким чином, публічне врядування прямо пов'язане з принципом саморегуляції і принципом результативності, відображаючи якісні характеристики даних принципів державного будівництва. Реалізація цих принципів державного будівництва необхідно підводить публічне управління до завдань, які початково вимагають від нього переосмислення функцій, їх зв'язку з творчою, результативною публічною діяльністю. Тим самим формується здатність публічного управління до реального, внутрішньо необхідного функціонування на основі принципів державного будівництва. У цьому контексті принципи державного будівництва розуміються не тільки як основа публічного управління, але і як основна передумова державного мислення, як методологічне знання, як поняття дійсності, що є свідомою причиною управлінських дій в об'єктивному, в каузальному, в етичному, і в філософському сенсі.

В об'єктивному сенсі принципи державного будівництва виступають як вихідний пункт публічного управління. В каузальному сенсі принципи державного будівництва функціонують як перша причина публічного управління. В етичному сенсі принципи державного будівництва є основоположною нормою публічного управління. І, нарешті, у філософському сенсі принципи державного будівництва виступають як така метафізична передумова, завдяки якій публічне управління в державі не тільки існує, але і визнається суспільно значущим.

Список використаної літератури

1. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое. Книга для свободных умов / Ф. Ницше // Сочинения : в 2 т. / составление, редакция изд., вступ. ст. и примеч К. А. Свасьяна ; пер с нем. – Москва : Мысль, 1990. – Т.1. Литературные памятники. – 829 с.
2. Бутырская Т. А. Государственное строительство : учеб. пособ. / Т. А. Бутырская, А. П. Якубовский. – Одеса : PostScriptum, 2013. – 235 с.
3. Жане П. Психологическая эволюция личности / П. Жане ; пер. с фр. Н. Ю. Федунин. – Москва : Академ. Проект, 2010. – 399 с.
4. Пиаже Ж. Психология интеллекта / Ж. Пиаже. – Санкт-Петербург : Питер, 2004. – 192 с.

Василевська Т. Е.

доктор наук з державного управління, професор
Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Одним з основних напрямів в реалізації стратегії доброго врядування на місцевому рівні є впровадження стандартів публічної етики.

Від ціннісних основ публічного управління, етичної обґрунтованості прийняття управлінських рішень, моральних якостей представників влади, рівня їх етичної культури, чіткого дотримання професійно-етичних норм залежить ступінь довіри до владних структур, націленість діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування на побудову демократичної держави, реалізацію принципів гуманізму, дотримання прав людини, соціальної справедливості, прозорості тощо.

Для успішності впровадження стандартів публічної етики важливо:

- здійснювати ефективне лідерство з дотриманням принципів та норм публічної етики;
- впроваджувати стандарти етики на місцевому рівні у конструктивному діалозі та тісній співпраці з громадськістю;

- забезпечувати прозорість, доступ до інформації та адміністративних процедур, що сприятиме формуванню атмосфери довіри між владою та громадянами;
- реалізувати подальше впровадження стандартів якості у роботу органів державного управління та місцевого самоврядування;
- підвищувати рівень обізнаності громадян, депутатського корпусу, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування з питань публічної етики;
- забезпечувати функціонування ефективних механізмів підзвітності.

Конкретними кроками для реалізації цих настанов є розробка та впровадження стратегії підтримки публічної етики, прийняття та реалізація місцевими органами влади програми дій щодо впровадження стандартів публічної етики.

При цьому виявляти ключові групи проблем, що потребують етичного регулювання дозволить як здійснення моніторингу громадської думки з питань впровадження етичних принципів і норм на місцевому рівні, так і проведення самооцінки місцевих органів влади щодо стандартів публічної етики.

Дієвим механізмом етичних змін може стати ознайомлення з кращими європейськими та світовими практиками, зокрема щодо формування та впровадження кодексів етики, діяльності етичних комісій, впровадження принципів прозорості та підзвітності в діяльність органів місцевої влади, адаптація європейських та світових практик до української ситуації та діючого законодавства.

Серцевиною професійної етики виборних представників та публічних службовців й визначальним елементом етичної інфраструктури публічного управління є етичні кодекси. 5 серпня 2016 року в Україні затверджено новий етичний кодекс для публічних службовців – Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Однак такого єдиного етичного кодексу для депутатського корпусу в нашій країні не існує. Тому на основі існуючої законодавчої бази місцеві органи влади можуть розробляти свої кодекси етики (кодекси/стандарти поведінки) для обраних представників та публічних службовців з врахуванням того, що кодекси мають: відповідати очікуванням громадськості, регулювати основні етичні проблеми діяльності місцевих органів влади; базуватися на принципах і нормах Європейського кодексу поведінки для місцевих і регіональних виборних представників (Рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, 1999 р.) та Модельного Кодексу поведінки посадовців органів державної влади та місцевого самоврядування (Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи, 2000 р.); бути чітким, стислим, зрозумілим.

При цьому перед прийняттям цих документів проекти етичних кодексів мають обговоритися з депутатами, посадовими особами місцевого самоврядування, державними службовцями та громадянами. Важливим є те, що громадськість повинна бути проінформована про прийняті кодекси та можливості, які отримають громадяни у зв'язку із їх впровадженням, через різноманітні інформаційні заходи, наприклад, через публікацію кодексу етики у місцевих ЗМІ, на сайті місцевих органів влади; видання спеціалізованої друкованої продукції з питань впровадження етичних стандартів на місцевому рівні; розміщення окремих стендів з питань впровадження етичних стандартів та боротьби з корупцією у приміщеннях органів місцевої влади; створення соціальної реклами на підтримку етичних стандартів тощо.

Шляхами підтримки стандартів етичної поведінки можуть стати й:

- здійснення оцінки регламенту місцевої ради щодо відображення в ньому етичних вимог до поведінки депутатів, редагування регламенту з врахуванням етичних компонентів депутатської діяльності;

- формування політики та процедур для запобігання, виявлення та вирішення конфліктів інтересів (зокрема, процедури оголошення про конфлікт інтересів, визначення заходів щодо запобігання та вирішення дійсного або потенційного конфлікту інтересів тощо);
- створення Комісії з питань етики, розробка Положення про Комісію з питань етики як додаток до Кодексу етики;
- створення умов підтримки представників місцевої влади, забезпечення рівності всіх, незалежно від посади й зарплати, щодо дотримання етичних норм, запровадження механізмів захисту таналежних умов праці тощо;
- здійснення обміну кращими вітчизняними практиками впровадження етичного компоненту в діяльність місцевих органів влади, в тому числі використовуючи методологію “peerreview” (експертної оцінки);
- впровадження курсів з публічної етики в систему навчання та підвищення кваліфікації представників державного управління та місцевого самоврядування;
- проведення лекцій, виїзних семінарів, тренінгів для працівників безпосередньо в місцевих органах влади тощо.

Дієвими суб'єктами впливу на формування етичних засад владних відносин є громадяни. Тому важливими кроками у впровадження стандартів етичної поведінки на місцевому рівні є створення умов для підвищення громадянської активності у вирішенні місцевих проблем, зокрема сприяння: утворенню та підтримці діяльності громадської ради при місцевих органах влади, проведенні за участю громадських організацій тематичних конференцій, круглих столів, семінарів, громадських слухань, утворенню молодіжної ради, проведенню системної роботи щодо залучення талановитої молоді до роботи в місцевих органах влади, проведенню спільних засідань органів місцевого самоврядування та громадської ради, запровадженню “бюджетів участі” тощо. Соціальне партнерство здатне стати вагомим каталізатором, який змушуватиме представників місцевих органів влади до етично вивіреної реалізації професійного призначення та забезпечення потреб громадян, сприятиме створенню відносини довіри, єдності, співгромадянства та спільної відповідальності.

Ворона П. В.

доктор наук з державного управління, доцент

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка

депутат Полтавської обласної ради

УРОКИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ ЗА ВІДКРИТИМИ ПАРТІЙНИМИ СПИСКАМИ 2015 РОКУ: НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВЩИНИ

На місцевих виборах в Україні вже застосовувались всі можливі виборчі системи (мажоритарна, змішана, пропорційна, пропорційна з відкритими партійними списками). Були пошуки найоптимальнішої моделі формування місцевих влад, такої щоб і влада була ефективною (етично-професійною) і максимально були задіяні всі інститути громадянського суспільства. Кожен виборчий механізм має як переваги так і певні недоліки функціонування та мусить пройти перевірку на ефективність щодо задоволення потреб громад і всього суспільства у спроможності сформувати ефективну місцеву владу. Але вітчизняний парламент діє як з позицій задоволення потреб суспільства так і власних амбітних – закріплення парламентських партій на місцевому рівні з метою збереження на наступних місцевих виборах своєї присутності в парламенті. З партійних позицій міс-

цеві вибори 2015 сприяли задоволенню амбіцій партій. А чи вони сприяли інтересам суспільства – розглянемо нижче.

Отже, минулі вибори до органів місцевого самоврядування проходили як за мажоритарною виборчою системою (традиційно для сільських, селищних рад та обрання голів громад сіл, селищ, міст), так і вперше за відкритими партійними списками (обласні, районні, міські ради та районні в містах) згідно ЗУ “Про місцеві вибори”. Відповідно до нього “вибори ... обласних, районних, міських, районних у містах рад проводяться за пропорційною виборчою системою в багатомандатному виборчому окрузі за виборчими списками місцевих організацій політичних партій із закріпленням кандидатів за територіальними виборчими округами, на які поділяється багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією від АРК та області до громади [2].

Вибори міського (міст, кількість виборців у яких дорівнює або є більшою ніж 90 тисяч) голови проводяться за мажоритарною системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією міста згідно з чинним АТУ або територією об'єднаної міської громади, а вибори сільського, селищного, міського голови (де менше 90 тис. виборців) проводяться за мажоритарною системою відносної більшості.

Основи місцевої політики в демократичних європейських країнах закладаються на місцевих виборах, на яких політичні партії та їх блоки пропонують виборцям свої варіанти рішень місцевих проблем (через виборчі програми). Тому у них система місцевих виборів ґрунтується на глибоких партійних традиціях. В Україні ця традиція лише народжується, адже партії мають персоніфіковане забарвлення і в основній своїй масі не ідеологічні. Водночас партії не є панацеєю від усіх проблем у місцевому самоврядуванні – вони лише інструмент реалізації ефективної муніципальної політики [3, с. 204].

Зупинимось, на нашу думку, на тих недоречностях нового виборчого законодавства про місцеві вибори, які певним чином спотворюють народне волевиявлення або не сприяють формуванню місцевої ефективної влади – органів місцевого самоврядування, які варто назвати уроками минулих виборів.

Отже, перший урок: обласна та районні ради згідно Конституції України представляють спільні інтереси територіальних громад [3], але в результаті виборів не всі райони та громади отримали представництво у цих радах. Тобто представники, що балотувались від окремих районів (чи округів у районах) від жодної з партій так і не стали депутатами районних чи обласної ради і громада чи навіть цілий район так і залишились без народних обранців. Наприклад у Диканський район Полтавщини не має свого представника у обласній раді. Або інша колізія – непропорційне представництво. Наприклад, Полтавський район (три виборчі округи), що має близько 50 тис. виборців представлений одним депутатом у обласній ради, а від Оржицького району (20 тис. виборців – два округи) – 4 депутати. Такий стан речей не відповідає конституційному визначенню обласної та районних рад. Наприклад, у Полтавському районі – з 36 депутатів ради – 9 депутатів є мешканцями однієї сільської ради, а кілька сільських рад залишились не представленими. Така ситуація склалась і в інших районах області й країни загалом – не всі громади виявились представленими у районних радах і не всі райони та обласні міста у обласних радах.

Другий урок – електоральна ціна кожного мандата дуже різна. Є представники політичних сил, котрі набрали кілька сотень голосів виборців і стали де-

путатами обласної ради, а є кандидати, що отримали у тому ж окрузі значно більше голосів, але залишились за межами представництва. Наприклад нижня прохідна межа у кандидатів політичних партій обласної ради дуже різниться: від кількох сот до кількох тисяч голосів виборців. І тут виникають певні соціальні суперечності: кандидат у депутати від іншої політичної сили отримав значно більшу довіру виборців (більше голосів), але не пройшов – маємо соціально викривлені результати і певні питання щодо легітимності.

Третій урок– і на цих виборах питання забезпечення гендерної рівності залишилась декларациєю. Законодавець намагався запровадити гендерну квоту у партійних виборчих списках, але механізму контролю та відповідальності за її дотримання не було закладено. Логічно було б дотримуватись цієї квоти й під час розподілу мандатів, але цього механізму у новий закон про місцеві вибори не було включено. Склад новообраних районних та обласних рад і цього разу не став більш гендерно справедливим. Тому варто внести правки до Закону про місцеві вибори – закріпити квоту при визначенні результатів голосування та впровадити санкції до суб'єктів виборчого процесу за її недотримання.

Четвертий урок– дезорієнтацію у електоральну поведінку виборців вносить відсутність виборчих програм кандидатів у депутати, що породжує відсутність можливості контролювати їх роботу у представницькому органі. Зникає навіть саме поняття “виконання передвиборчих обіцянок чи програм”, а в зв'язку з великим рівнем персоніфікації політичних партій в Україні – виборець знову орієнтувався, в основному, на харизматичних її представників на центральному рівні і обирав маловідомих місцевих представників, але під їх “політичним брандом”, що не сприяло поліпшенню якості та професійності місцевого представницького органу влади. Вважаємо, що варто до виборчого закону повернути положення про обов'язковість виборчих програм і вони мають бути обов'язково затверджуватись рішенням вищого керівного органу партії (на обласному чи районному рівнях). Тоді буде включено певний механізм відповідальності партійних структур за своїх представників.

П'ятий урок– світовий досвід свідчить що на місцевому рівні має бути розподіл влад, тому варто заборонити суміщати посади у державних органах влади та органах місцевого самоврядування, а також керівникам комунальних установ. Таким чином ми справді розмежуємо гілки влади на місцевому рівні, адже не може одна особа приймати участь у прийнятті рішення, а потім його виконувати і сама ж контролювати. Варто внести положення до виборчого закону про несумісність посади депутата місцевої ради з роботою в органах державної влади. У кількох, навіть, пострадянських республіках ця норма діє. Її запровадження буде обмежувати використання адмінресурсу. З іншого боку – ми уникаємо певного лобізму інтересів з боку представників комунальних установ, що створені місцевими радами і їм підконтрольні.

Шостий урок– для повного забезпечення політичного права на участь у владі необхідно врахувати світовий досвід та повернутись до самовисування на всіх рівнях місцевого самоврядування (від територіальної громади до обласної ради) через формування списку самовисуваних та від громадських організацій, але з використанням механізму внесення грошової застави, яка є певним свідченням самодостатності та підтримки кандидата виборцями.

Сьомий урок– під час останніх виборів були факти непропорційного та кількісно необґрунтованого нарізання округів. Складається враження, що іноді округи “нарізувалися” за принципом політичної доцільності або “під кандидата”. В

умовах цієї системи виборів “нарізання округів” стає одним з інструментів маніпулювання виборцями та результатом виборів. Створення виборчих округів має стати незалежним (без втручання місцевих влад та чиновників) процесом. Можливо, його варто комп’ютеризувати, адже такий стан справ породжує зневіру людей та піддає сумнівам результати волевиявлення.

Восьмий урок – на цих місцевих виборів збереглась “стара” виборча проблема – у виборців знову купляли їхню прихильність у день голосування. Методи використовувались найрізноманітніші: продуктові пайки, лікарські аптечки, цукор та гречка, ремонт громадських споруд (особливо заміна вікон та дверей), вшанування різних категорій громадян через концерти та застілля, подарунки школам, клубам, лікарням тощо. Тому у виборчій боротьбі як правило перемагає більш заможніший. Законодавець повинен встановити законом неможливість підкупу виборців – хоча, виходячи з історії та практики державного будівництва – політики мало зацікавлені в цьому.

Специфічною проблемою цього виборчого законодавства є закріплення перших номерів партійних списків політичних партій, що пройшли до рад, за виборчими округами для депутатської роботи. Суть проблеми полягає в тому, що території областей, районів, міст була поділена на округи з орієнтовно однаковою кількістю виборців, але з багатьох округів депутати так і не були обрані. Перші номери списків, що зайшли до рад на їх чолі мають бути закріплені за “пустими” округами і бажано робити це рішенням місцевих рад.

Ці вибори так і не поліпшили географію обранців, адже понад 25% депутатського корпусу є мешканцями Полтави або її спальних пригородів [3]. Це знову ж таки не сприяє ефективному представленню інтересів територіальних громад у вищому представницькому органі області, де головним мотиватором прийняття рішень стає партійна позиція та партійна дисципліна, а не інтереси територіальних громад. Нині партії, що ввійшли до обласної ради прагнуть отримати певні дивіденди: посади в раді та комунальних установах, вплив на бюджет, виграні тендери або й просто захист для власного бізнесу. Такий лобізм власних інтересів є не винятком і в інших областях.

Як висновок, варто зазначити що чинне законодавство про місцеві вибори є ще досить недосконалим, не вирішує давні правові проблеми формування місцевих рад та самого процесу проведення виборів. Найголовніше – знову новообрані ради представляють в своїй більшості компромісні позиції політичних партій більшості, а не інтереси громад або їх спільні інтереси. Парламентарям потрібно виправити ті недоречності які не підтверджують роль районних та обласних рад як інститутів представництва спільних інтересів громад. Варто провести ряд виїзних комітетських та парламентських слухань в різних регіонах України з приводу удосконалення законодавства про місцеві вибори та вивчення громадської думки з приводу застосування їх норм.

Список використаної літератури

1. Ворона П. В. Місцеві вибори 2010, 2015 рр. на Полтавщині: особливості еволюції волевиявлення / П. В. Ворона // Актуальні проблеми державного управління. – Харків : ХАРРІ НАДУ. – 2016. – № 1 (49).
2. Закон України “Про місцеві вибори” від 14.07.2015 р. № 595-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-19>.
3. Конституція України : із змінами, внесеними згідно закону від 25.04.2006 р. № 2222-IV. – Київ : Велес, 2006. – 48 с.
4. Місцева влада в країнах пострадянського простору : колективна монографія / кол. авт.; за заг. ред. П. В. Ворони. – Полтава : ПП Шевченко, 2016. – 528 с.

Гаврилова Н. П.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку міжнародної економіки стратегічною метою для всіх країн світу стало проголошення сталого людського розвитку. Тому на сьогодні для України одним з найважливіших питань є подолання бідності. Якщо декілька років тому ще точилися дискусії навколо цього питання, то сьогодні масове поширення та довготривалий характер бідності є беззаперечними та потребує негайних дій.

У 2015 році завершено виконання завдань та заходів, визначених Державною цільовою соціальною програмою подолання та запобігання бідності на період до 2015 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 р. № 1057).

За час реалізації Програми виконувались заходи, спрямовані на: сприяння зайнятості населення; удосконалення механізму оплати праці та соціального страхування; реформування пенсійної системи та системи соціального захисту; соціальну підтримку сімей, дітей та молоді, а також ряд інших заходів.

Проте, у результаті економічних дисбалансів та наслідків військового конфлікту на сході країни, рівень бідності залишається досить високим.

За даними дев'яти місяців 2015 року, за межею відносної бідності за витратами перебувало 23,8 відсотка населення.

Одним з основних факторів загострення проблем бідності стало погіршення стану ринку праці, особливо в регіонах з великим скупченням вимушено переміщених осіб.

Діючі механізми державного впливу на ситуацію на ринку праці не відповідають сучасним вимогам і потребують кардинального перегляду.

Слід також запровадити нові підходи до вдосконалення системи оплати праці, оскільки залишається високим рівень бідності серед працюючих осіб.

Не створені сприятливі умови і стимули для організації та ведення власної справи, що забезпечує зайнятість та джерела отримання доходів значної кількості населення в економічно розвинутих країнах світу.

Значним також є масштаб тіньових доходів, які, за різними оцінками експертів, на сьогодні становлять від 40 до 60 відсотків.

Високим залишається рівень бідності серед осіб пенсійного віку (21,7%) внаслідок низького рівня пенсійного забезпечення. При цьому значна частина пенсіонерів перебуває поза межами суспільної інтеграції, тому актуальними є питання підвищення рівня залученості їх до усіх сфер суспільного життя, створення умов для задоволення особливих потреб літніх людей, пристосування до їх потреб побутових умов, робочих місць, транспорту, місць дозвілля тощо.

При цьому найбільш вразливою до бідності соціально-демографічною групою є діти до 18 років (рівень бідності – 29,9 відсотка).

Рівень бідності у сім'ях з дітьми становить 29,3 відсотка, у багатодітних сім'ях – 50,8 відсотка, у сім'ях, де є діти та непрацюючі дорослі особи, – 36 відсотків.

Залишаються недосконалими механізми адаптації до самостійного життя дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Насамперед відсутність у третини з них житла призводить до підвищення ризиків соціального від-

чуження і бідності таких осіб, що потребує негайного реагування з боку держави в частині надання їм соціальної підтримки.

Крім того, збройний конфлікт на сході України негативно вплинув на рівень добробуту населення, соціальні та економічні умови розвитку Луганської та Донецької областей і соціальну структуру країни, що призвело до виникнення нових вразливих груп населення.

На даний час необхідно розробити додаткові механізми та заходи для зменшення масштабу бідності та запобігання його поширенню, а також удосконалити методологію оцінювання та моніторингу бідності та соціального відчуження.

З метою подальшого вирішення проблеми бідності, запровадження нових механізмів її запобігання, поетапного зниження масштабу бідності та соціального відчуження розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 161-р схвалено Стратегію подолання бідності.

Досягнення визначеної мети Стратегії передбачається реалізувати до 2020 року, вона буде здійснюватися шляхом реалізації визначених стратегічних напрямів: розширення доступу до продуктивної зайнятості, сприяння зростанню доходів населення від зайнятості та виплат в системі державного соціального страхування для забезпечення умов гідної праці; забезпечення доступу населення до послуг соціальної сфери незалежно від місця проживання, мінімізації ризиків соціального відчуження сільського населення; протидії соціальному відчуженню та мінімізації ризиків бідності найбільш вразливих категорій населення; запобігання бідності та недопущення виникнення осередків хронічної бідності та соціального відчуження серед внутрішньо переміщених осіб.

Як показує досвід інших країн, нікому не вдається вирішити проблему бідності без адекватних заходів і реформ в області відносин розподілу, без обґрунтованої політики у соціально-трудовій сфері.

Вирішення проблеми бідності в Україні потребує розробки системи комплексних науково-обґрунтованих заходів, які повинні враховувати профіль, специфіку та особливості формування та поширення бідності, причини її виникнення.

Від тактики виживання необхідно переходити до стратегії розвитку, від боротьби з бідністю – до зростання середнього класу. Головний спосіб боротьби з бідністю – це підвищення рівня життя, це надання громадянам можливості гідно працювати, підвищувати свій рівень добробуту.

Гацуля О. М.

аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ГАЛУЗЕВОГО АСПЕКТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Сучасну систему публічного управління як правило, детермінують з позицій структурно-функціонального аналізу у форматі регіонального, галузевого, та територіального виміру. Особливе місце (з позицій полі структурності управління) займає *галузева компонента* управління та *територіальна складова*. З можливих систем управління в Україні переважає галузеве управління, що впливає на проведенню глибинних реформ економіки і суспільства, адже в умовах розвитку та поширення різних форм власності галузева система управління, яка розрахована здебільшого на впорядкування стосунків в державному секторі (а його роль, розмір та значення в умовах реформ зменшуються), стає неефективною.

Таким чином, актуалізується завдання системного підходу в діяльності органів публічного управління за такими напрямками: реалізація загальнонаціональних (у більшості завдань – галузеві програми) на місцевому рівні, координація та контроль за їх виконанням з боку місцевої влади, узгодження з комплексом завдань економічного розвитку регіону; реформування механізму та структури підпорядкування окремих управлінь, відділів, агентств, інших структур на регіональному рівні з метою оптимізації їх діяльності в контексті виконання, формування управлінської вертикалі на регіональному (обласному) рівні. Фактично, з позицій галузевого підходу мова йде про вертикально-інтегрований механізм публічно-управлінської діяльності, змістом якого виступає організація ефективного функціонування підпорядкованих систем. Для розуміння тенденцій та напрямків розвитку загальнонаціонального механізму управління політичними та соціально-економічними процесами (зокрема, щодо реалізації Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”) важливою складовою виступає дослідження економічних відносин на рівні держав і міжнародних організацій, формування наднаціональних механізмів управління й водночас – галузевий рівень, галузеве спрямування інтеграційних процесів.

Галузева складова управління вважається складним та суперечливим явищем у системі світових господарських зв'язків як в теоретичному, так і в практичному сенсі. Проблематика галузевого рівня, формування дієвих моделей розвитку окремих галузей, захист внутрішнього ринку товарів та послуг від конкуренції та допомога вітчизняним підприємствам, з одного боку, прискорює розвиток національних економік. З іншого боку, протекціоністські заходи гальмують розвиток економіки, якщо вони спрямовані на підтримку підприємств певних галузей, які є неконкурентоспроможними та безперспективними. Але попри всі суперечливості певний галузевий протекціонізм у зовнішній політиці все частіше використовується країнами не тільки з метою реалізації зовнішньоекономічних пріоритетів, а й для розв'язання економічних і соціальних проблем, що мають суто внутрішнє походження.

Проблема удосконалення галузевого рівня управління традиційно займає одне з центральних місць у формуванні економічної політики країн світу, багато з яких досягли значних успіхів саме завдяки вмілому використанню галузевих механізмів модернізації державної політики. Вивчення та узагальнення успішного досвіду інших країн являє великий теоретичний і практичний інтерес для України в контексті безпосереднього застосування вдалих прикладів розробки механізмів управління на різних рівнях (центральному, регіональному, місцевому й галузевому), а також при прогнозуванні розвитку євроінтеграційного політичного курсу України.

Безумовно, виходячи з домінанти економічного сенсу інтеграції, слід при формуванні управлінських механізмів враховувати той факт, що на сьогодні велике значення має галузева співпраця між Україною та ЄС, що являє собою координацію і взаємодію у конкретних галузях і сферах господарської діяльності у межах режиму зони вільної торгівлі.

Реформування галузевого управління, економічної системи держави в цілому складається як із технологій, механізмів, доктрин і стратегій, так і полягає в сприйнятті управлінцями, підприємцями й пересічними громадянами євроінтеграційного спрямування реформ як засобу оптимального в усіх відношеннях шляху розвитку України, формування умов соціального розвитку, ствердження гуманістичних ідеалів у суспільстві. Саме тому державні механізми галузевого

управління в контексті євроінтеграційної політики мають бути спрямовані на розробку проектів необхідних законів, внесення поправок до законодавства України в галузі сільського господарства з метою адаптації до права ЄС, зокрема, прийняття норм та правил проведення сертифікації сільськогосподарської продукції, сільськогосподарської техніки, уніфікованих з нормами держав ЄС, підготовку нормативних документів і стандартів на аграрну продукцію.

Напрями вдосконалення державних механізмів управління інтеграційними процесами на галузевому рівні в Україні базуються на систематизації зарубіжного досвіду реформування стратегій національного розвитку, формування концептуальних засад політичного й соціально-економічного розвитку країни, усвідомлення європейського вибору як основи світоглядних трансформацій українського суспільства. Адже реформування галузевого управління, економічної системи держави в цілому складається як із технологій, механізмів, доктрин і стратегій, так і полягає в сприйнятті управліннями, підприємцями й пересічними громадянами євроінтеграційного спрямування реформ як засобу оптимального в усіх відношеннях шляху розвитку України, формування умов соціального розвитку, ствердження гуманістичних ідеалів у суспільстві.

Гревцева Є. О.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Корінні зміни в українській економіці, пов'язані з розвитком ринкових відносин, породили масу проблем соціального характеру. Соціально-економічні трансформації не супроводжувалися оновленням системи соціального захисту. Перехід до ринку відбувався в умовах глибокої економічної кризи, результатом якого стали зниження і різка диференціація доходів населення, зростання бідності, зниження рівня та погіршення якості життя населення країни.

Наслідком низького рівня та якості життя населення сьогодні є існування величезної кількості громадян України, які проживають за межею бідності. Ефективна боротьба з бідністю, виходячи зі світового досвіду, можлива тільки в умовах пожвавлення національного виробництва і зростання джерел самозабезпечення праці та підприємництва. Всі економічні, фінансові та інші інструменти політики повинні бути спрямовані на це пожвавлення, включаючи використання регульованої інфляції та інших механізмів державного впливу.

Усі вищеперелічені аспекти надають дослідженню якості та рівня життя, а також механізмів їх регулювання в українській соціально-економічній практиці особливу актуальність.

Аналіз теоретичних досліджень і практики державного регулювання рівня життя населення дозволяє виявити основні економічні компоненти для системного, комплексного регулювання рівня життя населення на етапі поглиблення ринкових відносин в Україні. Однак економічне зростання є нестійким, залежить від стану світової кон'юнктури в силу сировинної спрямованості економіки. Успіхи макроекономічної стабілізації та зростання виробництва досягаються високою ціною соціальних, демографічних, екологічних втрат. Більше чверті населення України живе за межею прожиткового мінімуму, тобто в умовах абсолютної бідності, майже половина населення є малозабезпеченою. Ці проблеми породжують міграційний відтік, низький природний приріст населення. Для зміни

соціально-демографічної та подальшої стабілізації економічної ситуації важливо вирішити проблеми бідності та безробіття, через інтенсивне навчання і перенавчання населення, зростання продуктивної зайнятості, поліпшення умов праці і середовища проживання. У перспективному середньостроковому періоді перед Україною стоїть ряд завдань, характерних для слаборозвинених держав, а саме: забезпечення прожиткового мінімуму, доступності освіти та медичних послуг, а також безпечної питної води для всього населення. Серед завдань для середньорозвинутої держави: підвищення рівня життя населення через збільшення масштабу та поліпшення якості навчання, зростання продуктивної зайнятості, доходів, формування середнього класу суспільства.

На сьогоднішній день в Україні існують серйозні недоліки в методах визначення заходів щодо розробки низки соціальних норм і нормативів, головними з яких є прожитковий мінімум і межа бідності. Також серйозною проблемою є інформаційне забезпечення, необхідне для аналізу, прогнозу, прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень у сфері регулювання рівня життя бідного населення. Для вивчення стану більш забезпечених громадян методичне та нормативне забезпечення практично не сформоване. Проблемою є розрізнений розгляд питань рівня життя та спроби одностороннього реформування платоспроможного попиту, зайнятості, освіти, умов життя і здоров'я.

Одним із провідних компонентів системи рівня життя є зайнятість і умови праці. Ринок праці України є депресивним та характеризується зниженим попитом на робочу силу. Це проявляється в погіршенні умов відтворення робочої сили, на всіх її стадіях включаючи виховання підростаючого покоління. Регулювання та саморегулювання ринку праці ґрунтується на нових системоутворюючих принципах економічної активності населення, відповідних змінах у формах власності. Це – самозайнятість, яка значно маскує приховане безробіття, повільний і неефективний розвиток підприємництва та малого бізнесу, а також найману працю й безробіття. Відбуваються процеси реструктуризації зайнятості, утворення нових сфер застосування праці, розвивається недержавний сектор економіки. Особливістю трансформаційних процесів у системі зайнятості є також інституційне вдосконалення системи регулювання ринку праці, у зв'язку з тим, що він став більш багатовимірним і сегментованим. На ринку праці безробіття – найбільш болюча проблема, яка, виступаючи своєрідним соціальним індикатором, супроводжується економічними і психологічними труднощами, що викликає зростання соціальної напруженості в суспільстві. Іншими характерними рисами ринку праці є:

- невідповідність між реальним трудовим потенціалом населення і структурою потреб ринку праці;
- обмежені можливості отримання безкоштовної професійної освіти і професійної перепідготовки;
- руйнування зв'язку між працею і заробітком, невиправдана диференціація в оплаті праці;
- поява неоплачуваної зайнятості у зв'язку із затримками заробітної плати;
- дискримінація за статтю та віком при наймі та звільненні;
- значна частка зайнятих у неформальній економіці;
- обмежена, нижча від світових стандартів соціальна допомога безробітним.

Очевидною є також економічна і соціальна неефективність несформованого ринку праці. Для нього характерні виснажливий багатогодинний робочий день бізнес еліти, робота на кількох низькооплачуваних посадах для частини

працюючих, необхідність вести домашнє господарство та працювати на садово-городніх ділянках, щоб прогодуватися. Відсутність нормального розподілу праці є характерною для перехідної економіки виживання. Все це разом взяте призводить до падіння загальної ефективності праці, послаблення мотивації до праці, як самоцінності.

Відповідність попиту і пропозиції робочої сили необхідно регулювати шляхом вдосконалення інформаційної системи ринку праці і професійного навчання у відповідності з сучасними вимогами.

Аналіз умов життя в Україні свідчить про наявність серйозних екологічних проблем, що впливають на здоров'я населення і потребують вдосконалення екологічного законодавства та заходів з оздоровлення навколишнього середовища, реформування системи охорони здоров'я. Регулювання цих питань перебуває, переважно, в компетенції органів місцевого самоврядування. У співпраці з соціальними партнерами місцеві органи можуть організувати громадські роботи, спрямовані на поліпшення санітарного стану житлових масивів, рекреаційних зон, збір та переробку побутових і безпечних промислових відходів, збільшуючи тим самим зайнятість і добробут населення в своїх регіонах, створюючи імпульс до розвитку туризму та нових виробництв товарів та послуг. Вимагає вирішення проблема забезпечення доступу населення до медичного обслуговування та якісних і безпечних лікарських засобів через зростання платоспроможного попиту, вдосконалення організації проведення тендерів, зниження тарифів на медичні послуги для малозабезпечених громадян.

При існуючому дефіциті вакантних робочих місць, появі нових і незатребуваності старих професій, на перший план виходить завдання перенавчання безробітних потрібним на ринку праці професіями, навчання основам організації власної справи, підприємництва, відродження на новій основі системи підвищення кваліфікації – безперервного навчання. Важливою проблемою перспективного періоду є подолання диспропорції попиту і пропозиції на ринку праці кваліфікованих фахівців та робітників. Для цього необхідні глибокі дослідження потреби в навчанні та консультування населення, особливо молоді, для правильного вибору професії. Поступове переорієнтування більшості молоді та потреба в перенавчанні дорослих задля отримання професій з високою кваліфікацією в умовах поширеної в суспільстві престижності вищої освіти є нелегким, але необхідним процесом у збалансуванні ринку праці України.

Щодо розвитку людських ресурсів, то необхідною є взаємодія приватного і державного секторів у процесі тривалої освіти та підвищенні кваліфікації, забезпечення виховання духовних потреб і системи цінностей населення, що відповідають ринковій економіці.

Забезпечення належного балансу між рівнем освіти, заробітною платою і зростанням продуктивності праці підвищить рівень доходів населення і конкурентоспроможність економіки. Необхідно розробити механізм обґрунтування заробітної плати залежно від рівня освіти та продуктивності праці.

Формування середнього класу в Україні можливе на основі розвитку малого, середнього та великого бізнесу, введення в дію економічно ефективних заходів з організації масового інформування стосовно професій та кваліфікацій, якісних робочих місць. Однак ефективно працювати може тільки професійно підготовлене населення, здатне виробляти конкурентоспроможні товари та послуги. Перехід в середній клас представників інтелігенції, зайнятої в бюджетній сфері, можливий

на основі реформи заробітної плати в бюджетних галузях. Для наукових працівників серйозним джерелом додаткового фінансування та впровадження в практику їх наукових розробок є активне співробітництво в рамках соціального партнерства з організаціями роботодавців та установами професійно-технічної освіти.

Зростання продуктивної зайнятості населення та розширення на цій основі податкової бази дозволять розширити соціальні програми для економічно неактивних соціально-вразливих громадян України і, тим самим, покращити їх добробут.

Таким чином, вдосконалення рівня життя населення в Україні можливе лише при системному, комплексному підході до вирішення існуючих проблем та поставлених завдань, подоланні традиційного відомчого, а значить і неузгодженого, підходу до реформування складових частин системи: платоспроможного попиту, зайнятості, професійного навчання та ринку праці, питань екології.

Гринь К. К.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Українська держава переживає найтяжчий період свого становлення. Виникло загрозливе економічне та соціально-політичне становище. Криза у сфері економіки та політики поглиблюється. Від часу проголошення незалежності країни й досі навіть не визначено її соціально-економічну орієнтацію, владні структури діють емпірично, вельми нераціональним способом проб і помилок. Відірваність від життя багатьох програм і рішень, брак науково обґрунтованого прогностичного підходу, невизначеність функцій та повноважень державних структур, вкрай низька відповідальність майже усіх ланок господарського механізму поставили країну на межу катастрофи.

Вказані обставини вимагають особливої уваги до проблем управління з боку державних інститутів та, природно, науки. У міру створення і розвитку нового апарату державного управління мають розширюватися та поглиблюватися наукові уявлення у цій галузі, оскільки змінюється не тільки конкретика його діяльності, але й найбільш типові риси та властивості, що має першорядне значення для розвитку як теорії, так і практики управління.

Хоча термін “управління” вже давно “на слуху” у кожного, але ми в більшій мірі інтуїтивно вгадуємо його сенс. Проблема узагальнення поняття управління стала не таким уже й простим завданням. Управління відноситься до найважливіших загально-наукових понять (кібернетика, право, філософія, військова справа та ін.). І кожна з наук вносить свій аспект, відтінок у його визначення. І навряд чи є необхідність однозначної відповіді на це питання, яка влаштуувала б усі науки. Головне зараз, гадаємо, не в конструюванні нових дефініцій, хоч це і важливо для будь-якої науки, а в розкритті найсуттєвіших якостей сучасного управління, особливостей управлінських процесів у конкретних сферах та суспільних явищ, які нами породжуються.

Для цього необхідно уточнити ознаки й особливості управління взагалі, яке притаманне суспільству на будь-якому етапі розвитку, і, зокрема державного управління. Ключове значення має висвітлення сутності управління, його принципів, головних характеристик. Але для цього необхідно визначити кілька теоретико-методологічних посилянь.

Сучасна наука розглядає суспільство як цілісну, складну, динамічну саморегульовану систему, розвиток якої підпорядковано об’єктивно діючим законам.

Суспільство – найвищий тип соціальної організації – існує тільки тоді, коли воно функціонує саме як складне цілісне утворення. Подібного роду системам іманентні процеси управління. Без управління неможливе цілеспрямоване функціонування суспільства.

Найсуттєвішим, що відрізняє соціальне управління від інших видів управління (технічного й біологічного), є те, що воно здійснюється шляхом впливу на свідомість і волю, а, отже, інтерес людини для досягнення поставленої мети. А будь-яка цілепокладаюча діяльність людей пов'язана з реалізацією їх інтересу як усвідомленої потреби, що обумовлена їх матеріальним буттям, об'єктивною соціально-економічною структурою суспільства, тобто соціальна мета є явищем суспільної свідомості як вираження загальних потреб та інтересів соціальних груп. Об'єктами управління є соціальна організація суспільства з властивими їй соціальною структурою і соціальними процесами.

Таким чином, спеціальні інститути управління, які в тій чи іншій формі завжди існували в суспільстві, утворювалися для свідомого впливу людей на процеси суспільного розвитку, для регулювання суспільних відносин. Сила і межі цього впливу обумовлюються соціально-економічною природою та ступенем зрілості суспільства.

Тому державне управління як соціальне явище, його форми, методи, принципи, характер обумовлюються завжди і скрізь проблемами суспільного розвитку, що здійснюються в інтересах певних соціальних верств і груп. Дане явище пов'язане з системою суспільних відносин не тільки безпосередньо через реальні управлінські процеси, що відбуваються з приводу суспільного виробництва, але й опосередковано через свідомість, певні форми знань, різні управлінські доктрини, теорії й концепції. Отже, на формування управлінських відносин активно впливають не тільки матеріальні чинники, але й суспільна свідомість, передусім політико-правова та організаційно-управлінська. Причому характер, спрямованість і ступінь впливу на суспільні відносини з боку тих чи інших управлінських поглядів в кінцевому підсумку обумовлені соціально-політичною природою самих соціальних сил. Саме вони й визначають межі поступовості існуючої в тому чи іншому суспільстві системи знань, серед них і управлінських.

Аналіз сучасної ситуації в Україні дає змогу зробити висновок, що у владних структурах відсутня соціальна база, не визначено соціальні сили, інтереси яких вони мають виражати. Це не дає змоги керівним силам чітко обумовити свої цілі, концепцію й стратегію у реформуванні державно-бюрократичної і партократичної тоталітарної системи та вивести суспільство з системної кризи. Еклектичність й аморальність економічних, політичних та управлінських поглядів робить державно-владні структури все менш здатними розв'язувати проблеми сучасного українського суспільства. Суб'єктивізм та імпровізація в управлінні, ліквідація працюючих управлінських механізмів без зміни їх на більш ефективні, апробовані аналоги руйнують впливають на суспільство.

Нові функції й завдання держави перехідного періоду зумовлюють і новий зміст її управлінської діяльності, і отже, визначають форми, методи управління, систему та структуру органів державного управління. Раніше у наукових публікаціях домінуючою позицією були положення, за якими державне управління розглядалося як управління людьми. І для цього було досить підстав, оскільки державне управління як політична та владно-примусова діяльність, що одержала ці якості від держави – політичної організації, вважалося чисто політичною кате-

горією, покликаною впливати лише на поведінку людей в потрібному для пануючого класу напрямі. Але тим самим затушовувались ознаки управління як специфічного виду суспільної діяльності.

Суспільні процеси є загальним об'єктом управлінської діяльності держави. Та управління – різноманітна державна діяльність, котра охоплює не тільки сфери виробництва та розподілу, але й сферу духовного життя, різні сторони людського співжиття.

Отож якщо говорити про причини сьогоднішньої політичної, економічної та моральної кризи у нашому суспільстві, то, мабуть, головною й визначальною причиною її є обурлива некомпетентність державних органів й осіб, що очолюють управлінську піраміду, відсутністю в них чітко окреслених, зрозумілих цілей, нових моделей суспільного розвитку.

Делія О. В.

кандидат історичних наук, доцент

Національна академія державного управління при Президентові України

м. Київ

СЕРЕДОВИЩЕ ВИРОБЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК “ОТОЧЕННЯ”: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Безперервне уточнення предметного змісту державної політики, потреба всебічного розуміння контексту її підготовки, планування і реалізації зумовлює позиціювання середовища вироблення державної політики як об'єкту наукового пізнання.

Розуміння середовища як “оточення” детерміноване низкою наукових досліджень в рамках класичної методології, які стверджують про неможливість дослідження концепту “середовище” без суб'єкта, заданість середовища стосовно суб'єкта. Становище суб'єкта у такій взаємодії як центральне – “два члена взаємин є нерівними”, суб'єкт є первинним, а середовище задається стосовно суб'єкта як щось значуще для нього [1; 2]. Не підлягає сумніву, що розгляд середовища як оточення свідчить про взаємну зумовленість суб'єкта і середовища, неможливість їх окремого функціонування.

Водночас нові смисли, продуковані постнекласичною наукою, дозволяють позначити модерні акценти в усталеному розгляді середовища відносно суб'єкта, як результату людських дій щодо опанування власного життєвого оточення.

Етимологія англійського відповідника “environment” виявляє дуальну природу концепту. З одного боку чітко вказує на предметно-просторове оточення живого чи неживого суб'єкта, з іншого – розуміння середовища як “середини” (medium) чогось типізованого, однорідного, “осереддя”, “осередку” дає підставу для твердження про первинне, центральне становище середовища, як посередника між суб'єктами, значення якого власне задається суб'єктним складом: освітнє, політичне тощо. Французькі відповідники поняття – “environnement” та “milieu”, також фіксують відповідне поєднання двох поглядів: середовище як предметно-просторове оточення і середовище як поведінка людей в предметно-просторовому оточенні.

В. Глазичев, піддаючи аналізу взаємозв'язок двох останніх поглядів, у той же час обстоює цілковиту реальність їх відособлення. Якісні зміни людських взаємин можуть відбуватись за умов стабільного чи незмінного оточення. І навпаки, за умов високої організованості людських взаємин, предметно-просторове оточення зазнає радикальних змін. При цьому обидві частини співвідношення не є константними, “знаходяться у русі, піддаються змінам, то ледь помітним, то швидким, скачкоподібним”, швидше за все, константним є саме співвідношення (табл.).

	Предметно-просторове оточення	Організованість людських взаємин
Ситуація 1	Стабільне	Змінена
Ситуація 2	Змінене	Стабільна

Складено автором за [3].

Очевидність взаємозв'язку двох поглядів унеможливлується для абстрагованого розгляду, що дозволяє вирішити проблему через формулювання середовища як відношення предметно-просторового оточення та людських взаємин, які відбуваються у ньому. Водночас встановлене співвідношення не пояснює перетворюючої ролі середовища, сутності концепту як сукупності чинників впливу на об'єкт. Отже слід говорити про самостійний “середовищний суб'єкт”, який має свої структури та закономірності поведінки.

Відтак теоретичний аналіз середовища як “оточення” дозволяє значно розширити локус розуміння концепту та позиціювати його на принципово іншому рівні – як складний смисловий феномен, який синтезує у собі, поруч із усталеною суб'єкт-об'єктною взаємодією, суб'єкт-суб'єктні відносини, предметно-просторову складову та людську діяльність [4].

Список використаної літератури

1. Щедровицкий Г. П. Система педагогических исследований (методологический анализ) / Г. Н. Щедровицкий // Педагогика и логика. – Москва, 1993. – С. 16–200.
2. Шевелев А. Н. Социально-политическая история образования как составная часть понимания категории “образовательная среда” / А. Н. Шевелев // Образовательная среда школы: проблемы и перспективы развития : Материалы шестой научно-практической конференции. – Санкт-Петербург : Образование-Культура, 2001. – С. 24–30.
3. Глазычев В. Л. Социально-экологическая интерпретация городской среды [Электронный ресурс] / В. Л. Глазычев. – Режим доступа: http://www.glazychev.ru/books/soc_ecolog/soc_ecolog_3.htm.
4. Муравьева О. И. Средовая идентичность: содержание понятия / О. И. Муравьева, С. А. Литвина, С. А. Богомаз // Сибирский психологический журнал. – 2015. – № 58. – С. 136–148.

Дегтяр А. О.

доктор наук з державного управління, професор
Харківська державна академія культури

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кожна країна має свою модель публічного управління та адміністрування, що історично склалася та враховує національні особливості. Україна обрала шлях європейської інтеграції, що потребує трансформації її моделі до європейської моделі публічного управління та адміністрування. Остання характеризується розвиненою системою права та акцентуванням публічного управління та адміністрування на виконавчо-розпорядчих функціях.

У зв'язку з цим, виникає необхідність в осмисленні моделі управління, властивої країнам Європейського Союзу, і пристосуванні до неї національної моделі публічного управління та адміністрування. Цей процес супроводжується поступовим приведенням законодавчого поля України у відповідність законодавчому полю Європейського Союзу. Його складність та тривалість проявляється, насамперед, у масштабності змін, їх несистемному характері.

Одним з серйозних проявів прагнення України до європейської інтеграції є політична й конституційна реформа, що проводилися в ній.

Таким чином, відбувається не тільки зовнішня, але і внутрішня зміна моделі публічного управління. Це дозволяє розглядати виділення та передбачення можливих шляхів трансформації вітчизняної моделі публічного управління як важливе завдання науки публічного управління.

Відповідно до закону необхідного різноманіття (закон У. Ешбі) для створення системи публічного управління та адміністрування, здатної управляти певними суспільними сферами, галузями, видами діяльності необхідно, щоб ця система мала не менше різноманіття ніж ці сфери, галузі, види діяльності. Дійсно, можливості управління визначаються рівнем знання об'єкта управління суб'єктом управління та функціональними можливостями останнього. Якщо ці можливості обмежені, недостатні для управління всіма функціями об'єкта управління, то маємо ситуацію, коли різноманітність суб'єкта управління менша за різноманітність об'єкта управління. Якщо суб'єкт управління перекриває своїми можливостями управління більше функцій, ніж є у об'єкта управління, то йдеться про більшу різноманітність суб'єкта управління ніж у об'єкта управління. Ця ситуація свідчить про функціональну збитковість суб'єкта управління, наявність зайвих управлінських можливостей.

Відомі три основні підходи до вирішення питання збалансування різноманітності суб'єкта та об'єкта управління.

За першим підходом необхідно підвищити різноманіття суб'єктів публічного управління щодо певних суспільних сфер, галузей, видів діяльності, зокрема шляхом їх деконцентрації, тобто розподілу функцій та повноважень по рівнях управління. Наприклад, низка міністерств, а також Національне агентство з питань публічної служби мають регіональні управління.

За другим підходом слід підвищити рівень різноманіття об'єкта управління, зокрема методами децентралізації, тобто передачі частки функцій і повноважень самому об'єкту управління, наприклад органам місцевого самоврядування.

За третім підходом необхідно підвищувати рівень різноманіття суб'єктів управління шляхом підвищення ефективності їх діяльності, а, відтак, й збільшення управлінських можливостей, зокрема завдяки добору та професійного розвитку управлінських кадрів, вдосконалення інноваційної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації публічних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування на фоні безперервного ефективного наукового супроводу процесів публічного розвитку (форсайт, прогнозування, стратегічне планування, моделювання, експеримент, аналітика, оцінювання тощо).

Маємо дуже непрості для реалізації вимоги до створення політично і економічно конкурентноздатної в умовах Європейського Союзу (з достатнім рівнем різноманіття) української системи публічного управління, оскільки вона має бути здатною відповідати європейському законодавству, спрямовувати суспільство на дотримання європейських цінностей, забезпечити реальну рівність України в співдружності європейських країн.

Визначення та обґрунтування необхідного та достатнього рівня різноманіття системи публічного управління як в цілому, так і для її складових елементів з урахуванням процесів розвитку країни є також важливим завданням науки публічного управління.

Одним з основних наукових принципів є забезпечення випереджаючого характеру наукових досліджень, тобто орієнтація досліджень на майбутнє. Саме реалізація цього принципу перетворює науку в необхідну умову ефективної практики. В

контексті даної роботи це означає, що необхідно передбачувати та обґрунтовувати не тільки розвиток процесів державотворення, але й процеси управління ними. Оскільки розвиток суспільства, а відтак й управління ним, має динамічний і ситуаційний характер, а процеси в суспільстві мають тенденцію до прискорення, то для системи публічного управління як суб'єкта управління цими процесами постійно існує необхідність у випереджаючому рівні управління. Забезпечення такого рівня управління, постановка цілей, формування засад публічної політики, механізмів її реалізації в усіх напрямках суспільної діяльності, передбачення відповідних напрямів, завдань, технологій та необхідних ресурсів, застосування для цього технологій форсайту та стратегічного планування є одним з важливих завдань науки публічного управління.

У спрощеному розумінні європейська модель публічного управління та адміністрування характеризується розгалуженою і дуже розвиненою системою права, коли кваліфікований управлінець, насамперед, повинен мати хорошу юридичну підготовку. Пристосування національного законодавства до дуже розвиненого європейського законодавства, безумовно, внесе певні й істотні корективи в підходи до формування управлінського персоналу. Насамперед мова йде про необхідність значного підвищення його правової і загальної управлінської культури.

По-друге, процес європейської інтеграції безумовно буде супроводжуватися збільшенням обсягів управлінської роботи, підвищенням її інтенсивності, а відповідно й необхідністю залучення додаткових та підвищення кваліфікації вже працюючих кадрів. В умовах спочатку трансформації, а у найближчій перспективі і застосування європейського законодавства різко буде зростати попит на фахівців з юридичною освітою, причому не взагалі, а саме таких, які підготовлені до цієї роботи. Не останню роль в цьому процесі буде грати знання іноземних мов, насамперед англійської й тих країн, які будуть допомагати Україні прискорити шлях в Європейський Союз. До цього слід додати необхідність працювати з сучасними стандартами якості, досконало володіти управлінськими та інформаційними технологіями.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України: Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Аверьянов (голова). – Київ : Юридична Думка, 2004.
2. Атаманчук Г. В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы) : учебное пособие. / Г. В. Атаманчук. – Москва : ОАО “НПО “Экономика”, 2000. – 302 с.
3. Атаманчук Г. В. Синергетические аспекты государственного управления [Электронный ресурс] / Г. В. Атаманчук. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/D25Atamanchuk.htm>.
4. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні : навчальний посібник : у 2 ч. / В. Д. Бакуменко. – Київ : ВПЦ АМУ, 2010. – Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. – С. 71–73.
5. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні : навчальний посібник : у 2 ч. / В. Д. Бакуменко. – Київ : ВПЦ АМУ, 2010. – Ч. 2. Науково-прикладні аспекти. – С. 71–73.

Дегтяр О. А.

доктор наук з державного управління, доцент кафедри

Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В Україні публічне управління проходить етап свого становлення. Стратегія інноваційного розвитку України, що реалізуються в контексті адміністративної та бюджетної реформ, зумовили необхідність формування систем публічного

управління на всіх ієрархічних рівнях. Надання доступних і якісних публічних послуг населенню та ефективного виконання публічних функцій стає пріоритетним завданням органів державного (муніципального) управління.

У 1930-ті рр. отримала розвиток концепція про “загальне управління або принципи адміністрації”. Загальні принципи були визначені французьким дослідником А. Файолюм а пізніше американським дослідником Л. Урвіком. Її автори стверджують, що “адміністрація підпорядковується загальним правилам, незалежно від того, де функціонує – в публічному або приватному секторі”. На підставі досліджень А. Файоля американські дослідники сформулювали в 1937 р. сім принципів діяльності адміністрації: планування, організація, управління персоналом, керівництво, координація, звітність та фінансування. Таким чином, теорія загального управління акцентує увагу на управлінні як процесі [2].

Теорія публічного управління збагачується в цей період підходами гуманітарних організаційних теорій, серед яких особливе місце займає теорія управління людськими ресурсами М. П. Фоллет і теорія організаційного розвитку Д. Макгрегора. На основі зазначених теорій формується нова теорія публічного управління в цей період оформлюється її перший напрямок – традиційне публічне управління.

На початку ХХ ст. класична теорія М. Вебера про “ідеальну бюрократію” одержала розвиток у США. Основи наукового управління (наукового менеджменту) заклали Ф. Тейлор і Л. Гілберт. На їхню думку, в науковому управлінні публічними організаціями для підвищення ефективності їх діяльності можуть застосовуватися підходи, характерні для приватного сектору. На цій основі в теорії публічного управління створюється її другий напрямок – нове публічне управління (публічний менеджмент і новий публічний менеджмент) [4].

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у США розроблено третій напрямок теорії публічного управління – сучасний публічний менеджмент. У спеціалізованій літературі з управління позначено початок розробки ще одного, четвертого напрямку теорії публічного управління – глобального публічного управління.

Таким чином, публічне управління – гласна взаємодія державного апарату і суспільства при прийнятті важливих для суспільства рішень, дій, як відкрита публічна сфера суспільних інтересів, в якій всі суспільні інститути, громадяни можуть бути не тільки в ролі об’єктів управління, але і виступати суб’єктами, автономними одиницями у відносинах з органами влади і управління.

Суб’єкт управління являє собою активний початок управлінського процесу. Таким суб’єктом може бути сама держава, органи, що діють від її імені та посадові особи (парламент, президент, уряд та ін), органи та посадові особи місцевого самоврядування (рада, міський голова), органи громадського об’єднання, якщо вони є публічним колективом або мають елементи публічного колективу. [8].

Об’єкт публічних управлінських відносин – це те, на що спрямовані дії суб’єкта. У кінцевому рахунку такі дії здійснюються з метою придбання або надання якихось матеріальних або духовних благ, їх обмеження, позбавлення. Ці блага стосуються людей (громадян, іноземців, осіб без громадянства, осіб з множинним громадянством), їх колективів (профспілок, об’єднань роботодавців тощо), їх інтересів.

Оскільки жоден державний орган не вичерпує собою інституту держави і державної влади, конституційно встановлену єдність державної влади може забезпечити сукупність всіх органів державної влади і управління, їх публічно-

керуючих впливів, злиття всіх процесів публічного служіння в цілісну систему державного управління та державної служби.

Телеологічний підхід (гр. teleos – мета, logos – вчення, поняття – досягнути мети) до аналізу державного керуючого впливу вимагає розкриття його як сукупності політичного і адміністративного впливу (через політичні рішення і дії та адміністративні рішення і дії). Політика і адміністрування – це дві нерозривно пов’язані функціональні складові єдиного процесу державного управління. [1]

Структура публічного управління. У широкому сенсі структура публічного управління включає в себе державні органи та місцеві адміністративні органи, а також структурні ланки адміністрацій, які допомагають їм здійснювати встановлені законом функції.

У вузькому сенсі структура публічного управління являє собою відособлену і складну суспільну систему, яка включає в себе:

- державну адміністрацію – сюди входять адміністрації законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, а також президентська адміністрація;
- адміністрацію організацій, що надають публічні послуги, та публічних організацій;
- адміністрацію публічних підприємств з державним, переважно державним і муніципальним майном [10].

Зазначені адміністрації сприяють здійсненню повноважень відповідних державних органів, які є суб’єктами управління у створеній системі публічної адміністрації. Але основною функцією адміністрації є надання публічних послуг громадянам.

До органів державного апарату як публічним органам належать: органи державної та місцевої влади і самоврядування; органи центральної державної та територіальної (місцевої) адміністрації; судові органи. Ці органи здійснюють державне управління. Поза державного апарату існують і інші органи і керівники, які управляють різними публічними організаціями, що надають публічні послуги громадянам. Такими є: органи і керівники, які виконують функцію управління організаціями, що надають публічні послуги, і публічними організаціями з ідеальною метою; органи і керівники, які здійснюють управління публічними підприємствами з державною, переважно державним і муніципальним майном.

Таким чином, поняття “публічний орган” є більш широким, ніж поняття “державний орган” і “адміністративний орган”. Істотною характеристикою публічних органів є те, що вони здійснюють публічне управління, метою якого є надання комплексу публічних послуг внаслідок значного суспільного інтересу [6].

Список використаної літератури

1. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення : навчальний посібник / В. Д. Бакуменко. – Київ : ВПЦ АМУ, 2011. – 444 с.
2. Балабаєва З. Теорія зміни еліт: класика і сучасність / З. В. Балабаєва // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ / [голов. ред. М. М. Іжа]. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 1 (57). – С. 6–9.
3. Босак О. З. Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні / О. З. Босак // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : монографія / О. З. Босак ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; відп. ред. І. А. Грицяк. – Київ : К.І.С., 2009. – 240 с.
4. Вайсберг Я. А. Анализ уровня публичного управления социально-экономическим развитием территории / Я. А. Вайсберг // Экономика и социум. – 2014. – № 2–1. – С. 849–856.

5. Вайсберг Я. А. Анализ и обобщение методических подходов к оценке эффективности функционирования системы публичного управления социально-экономическим развитием территории / Я. А. Вайсберг // Экономика и предпринимательство. – 2014. – № 3 (44). – С. 61–71.

6. Глушакова О. В. О стандартах публичного управления устойчивым социально-экономическим развитием территории / О. В. Глушакова, В. В. Михайлов // Вестник НГУЭУ. – 2014. – № 3. – С. 60–74.

7. Гончарова О. Ю. Публичное управление развитием малого предпринимательства: теоретические основы / О. Ю. Гончарова // Journal of Economic Regulation. – 2014. – Т. 5. – № 2. – С. 47–53.

8. Мигущенко О. Н. Формы публичного управления / О. Н. Мигущенко // Муниципальная служба: правовые вопросы. – 2014. – № 1. – С. 9–12.

9. Понкин И. В. Концепт публичного управления по результатам / И. В. Понкин // Право и образование. – 2014. – № 4. – С. 85–92.

10. Чиркин В. Е. Публичное управление “на местах”: некоторые вопросы российского и зарубежного опыта / В. Е. Чиркин // Журнал российского права. – 2014. – № 10 (214). – С. 39–48.

Долгий О. С.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ, ЩО МАЮТЬ ОБМЕЖЕНЕ ВИКОРИСТАННЯ

У наш час відбувається інтенсивний процес створення, вдосконалення і освоєння норм і правил земельних відносин нового типу, які базуються на державній, комунальній та приватній власності на землю, чіткому обліку земельних ділянок і прав на них, а також захисті прав власників і користувачів земельних ділянок. Земельну ділянку можна купити, продати, подарувати, заставити, внести в статутний капітал, здати в оренду. Такі операції із земельними ділянками набувають масового характеру, що вимагає забезпечення юридичної повноти прав на них, повноти опису самої ділянки, її правового статусу, в тому числі обмежень, пов'язаних з використанням.

Обмеження прав власників землі і землекористувачів щодо використання земельних ділянок у господарській діяльності і обтяження їх правами інших осіб виникають, як правило, у зв'язку з тим, що ці землі знаходяться всередині або примикають до території та об'єктів, які особливо охороняються, або розміщені поблизу шкідливих виробництв чи в зонах перспективної забудови, розвіданих корисних копалин, торфу і підземних вод або по них прокладені різні комунікації.

Відповідно до ст. 91, 96 Земельного кодексу України власники земельних ділянок і землекористувачі зобов'язані використовувати їх за цільовим призначенням; дотримуватись вимог законодавства про охорону довкілля; не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів; дотримуватись правил добросусідства та обмежень, пов'язаних зі встановленням земельних сервітутів та охоронних зон; зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних та осушувальних систем.

Обмеження прав у використанні земельної ділянки можуть бути встановлені й на інших підставах правового і господарського характеру. Зокрема, за необхідності регулювання інтенсивності використання земель, підданих процесам деградації при підвищеному рівні забруднення ґрунтів, допустимих навантажень на ландшафт та з інших причин, а також з метою гарантування безпеки населен-

ня або створення необхідних умов для експлуатації інженерних та інших об'єктів, збереження від забруднення, виснаження і знищення особливо цінних природних територій потрібно встановити особливий правовий режим використання земель. Це охоронні зони, в межах яких встановлюються для власників землі чи землекористувачів визначені законодавством України обмеження у використанні земель. Водночас юридичним особам чи громадянам, у власності, користуванні яких перебувають режимоутворюючі об'єкти, надається право доступу до цих об'єктів для їх експлуатації або контролю за поточним станом (земельний сервітут).

Наявність обмеження земельної ділянки щодо її використання в господарській діяльності спричиняє обмеження прав власника землі або землекористувача щодо розпорядження нею. Можливе також надання права обмеженого використання земельної ділянки або її частини іншим громадянам і юридичним особам у порядку встановлення земельного сервітуту.

В умовах функціонування різних форм власності на землю, різкого збільшення кількості власників земельних ділянок, складної екологічної системи правове обмеження щодо користування земельною ділянкою необхідно будувати на правовій основі, яку потрібно розвивати і вдосконалювати.

Державна реєстрація земельних ділянок і прав на них у складі державного земельного кадастру сьогодні є єдиним доказом існування зареєстрованого права, яке може бути оскаржене тільки в судовому порядку.

Обмеження прав на земельну ділянку – це встановлення обмеження (обтяження) на використання власником земельної ділянки або її частини в обсязі, передбаченому законом або договором. Перехід права власності на земельну ділянку не припиняє встановленого обмеження (обтяження).

У сучасній соціально орієнтованій ринковій економіці мають місце обмеження прав власності на землю з двох причин. По-перше, держава має великий обсяг завдань щодо створення такого економічного і соціального ладу, щоб забезпечити гідне життя людям та процвітаючу економіку. Другою причиною обмеження прав власності є принцип соціальної держави. Ідея соціальної держави як вимога Основного закону здобула визнання в Німеччині після Другої світової війни. На зміну попереднім ліберальним поглядам щодо правової держави тільки на засадах свободи прийшла нова концепція вільної соціально-правової держави. Стаття 14 Конституції Німеччини забороняє зловживати правом власності, якщо обмежуються права або завдаються збитки іншим особам чи суспільству.

Тенденцію обмеження волі власника з урахуванням вимог соціальної функції земельної власності, проти втручання держави у сферу земельних відносин характеризує також конституційне, цивільне, земельне, аграрне законодавство країни з розвинутою ринковою економікою, яка вже давно відмовилась від поняття земельної власності як необмеженого нічим права власника розпоряджатися землею на свій розсуд. Зокрема, у статті 153 Конституції Німеччини підкреслюється: “Зміст права власності і його межі впливають із законів..., власність зобов’язує”. Нове розуміння соціальних функцій землі виражене в статті 155 цієї Конституції: “Земельна власність, придбання якої необхідне для задоволення життєвих потреб, для колонізації або підняття сільського господарства, може бути примусово відчужена...”.

До сфери впливу соціальних чинників держави передусім належать: економічне життя, трудова діяльність, довкілля. Для цих трьох сфер повинні бути розроблені правила, згідно з якими власність на землю (особливо приватна) підпорядковується державі. Закріплена в Конституції України гарантія існування

приватної власності, а також правові положення про зміст і межі приватної власності на землю нерозривно пов'язані із соціальним призначенням власності. Власність на землю піддається різнобічним обмеженням внаслідок поширення права захисту довкілля на земельне право. Право в інтересах суспільства захищає природу і багатство видів, але водночас обмежує права розпорядження й користування приватною власністю на землю.

Драгомирецька Н. М.

доктор наук з державного управління, професор,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА КОМУНІКАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У 2006 р. з'являються публікації, в яких йдеться про важливість для багатьох держав *плану комунікацій ЄС* щодо розвитку соціального діалогу, зокрема в *Угорщині* [1]. Проводиться аналіз проведених заходів за 2004-2006 рр. та визначаються методи комунікацій, що застосовувались для досягнення результатів: консультативні заходи; дискусії щодо європейської соціальної моделі; дебати по стратегічним питанням, які пов'язані з майбутнім ЄС; телевізійні форуми; семінари; прямий діалог; он-лайн голосування тощо.

У *Великобританії* (2006р.) визначено такі характеристики, які мають 3 складові: лідери та уряд можуть досягти своєї мети; державні органи та установи реагують на потреби громадян, які відстоюють свої права; громадянське суспільство і приватний сектор можуть притягнути до відповідальності державні установи і уряд на підставі їх звіту [2]. Все це ґрунтується на потужному урядовому зв'язку, основою якого є низка методів комунікації: консультування, повідомлення, переконання, усвідомлення, поширення інформації яка має суспільне значення тощо, – що має призвести до ефективного двостороннього зв'язку. Наголошується на тому, що у країнах, які розвиваються багато проблем існує з-за низького рівня комунікації з питань суспільної значущості, що призводить до низького рівня потужності держави. Фахівці наголошують на тому, що обстеження бюджетів на 2008 р. (85 країн) щодо відкритості міжнародного партнерства з точки зору доступу громадськості до ключових елементів бюджетної інформації, показало відсутність адекватної інформації для громадськості у 80% відсотків урядів країн, які досліджувались. У 2009 р. йдеться про доцільність виокремлення комунікаційних функцій в державному секторі та вироблення стратегічних комунікацій, в основі яких є планування, структурування, проведення та координація.

У *США* ще у 2009 р. (університет Джорджа Вашингтона) обговорювались ті самі питання, які й сьогодні актуальні для світу, зокрема для ЄС [3]: потужність урядового зв'язку для досягнення хороших результатів управління; прозорість та підзвітність урядів; надання громадянам адекватної інформації про пріоритети та програми діяльності уряду; ефективний потенціал зв'язку з громадянами; роль етики тощо. Було виокремлено декілька функцій урядового зв'язку, який ґрунтується на методах комунікації: інформування; пропаганда; переконання (для політики і реформ); залучення громадян. Відзначалось, що багато країн не мають культури консультацій й участі, оскільки відсутнє інформаційне забезпечення і є низький рівень інформаційної грамотності. Наголошується на тому, що для країн, які розвиваються, потрібна розробка та впровадження передових методів забезпечення прозорості діяльності органів влади. Зауважується, що: уряди

часто не розуміють, що спілкування є частиною їхньої роботи і, одночасно, є основою їх функціонування; у багатьох країнах не передбачено ніякого бюджету на таке спілкування; слабкі комунікації уряду сприяють його слабкості, оскільки громадяни не знають про його пріоритети. У 2015 р. на деяких електронних ресурсах США [4] йдеться про широкий спектр підходів щодо залучення громадян до прийняття рішень, які стосуються їх життєдіяльності, що вимагає не тільки широкого інформування громадян, а надання можливості їм висловити свою точку зору і впливати на важливі державні рішення. Це передбачає вироблення та запровадження комплексних місцевих програм комунікації та участі.

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) задля розбудови міцного фундаменту здорового і згуртованого суспільства розробили Національну програму урядового зв'язку до 2021 р. [5]. Основним гаслом цієї програми є: "ОАЕ дає пріоритет людського розвитку та добробуту громадян. Громадяни – істинний ресурс на цій землі". Ця програма, як зазначається на сайті міністерства, була створена для вирішення основних суспільних проблем шляхом запровадження загальнодержавних інтенсивних кампаній задля: підвищення обізнаності населення; підкреслення важливості здорового способу життя; зміцнення позитивної поведінки; розвитку співробітництва між державними органами і приватним сектором; використання інновацій населення (уряд приймає ініціативи і проекти громадян, які спрямовані на розвиток держави та покращення для самих громадян); використання комунікаційних інновацій для звернень до громадян і населення всієї держави. Основними характеристиками програми є: активна співпраця між урядом і приватним сектором для вирівнювання всіх зусиль і досягнення очікуваних результатів від програми; інтенсивність спілкування з використанням різних каналів зв'язку, доступних для громадськості; інновації в комунікації задля побудови інноваційного суспільства; звернення до різних верств суспільства для вирішення своїх проблем і зосередження уваги на питаннях їх життєдіяльності. Виокремлюється декілька принципів програми. Акцент робиться на питаннях, які є національними пріоритетами; вирішують найбільше значущі соціальні проблеми.

Естонія запровадила Комунікаційне бюро уряду, щоб гарантувати населенню отримання всебічної і чіткої інформації про дії уряду та органів державної влади [6]. Бюро координує взаємодію міністерств, навчання посадових осіб, які працюють у цій галузі. Також бюро відповідає за надання громадянам інформації про державні дії, політику і цілі. В основі – спілкування і кризові комунікації.

У *Словенії*, як зазначають спеціалісти [7], ще до приєднання до ЄС громадянам надавалась інформація про ЄС та події, які там відбуваються. Метою було підвищення знань населення про справи ЄС. Спочатку громадянам надавалась інформація по телефону і на веб-сайті, потім відкрили єдиний контакт-центр. Також інформація розповсюджувалась електронною поштою, надавались безкоштовні публікації та презентації. Доступ до інформації проводився також за допомогою мобільних бібліотеки та інформаційного офісу (які стали складовою "євроавтобуса"), що дало можливість проінформувати населення найбільш віддалених територій держави. За даними урядового комунікаційного офісу, у 2015 р. інформація надається декілька шляхами: урядовий портал, новини, презентації, оголошення, через неурядові організації, а також через крупні комунікативні кампанії та проекти. Цей офіс має декілька напрямів діяльності: просування Словенії у світі; проведення комунікаційних проектів; інформування. Для просування Словенії було розроблено електронне видання Sinfo як інформаційний і рекламний щомісячний журнал англійською мовою, у яко-

му йдеться про культуру держави, історію, розвиток тощо. Воно доступне в 51 Apple, iBookstores по всьому світу [8].

2015 р. став Європейським роком розвитку (EYD2015), мета якого інформувати громадян про співпрацю розвитку *держав-членів ЄС* задля сприяння: безпосередній участі і підвищення обізнаності громадян про переваги співробітництва у ЄС; розвитку почуття спільної відповідальності, солідарності у взаємозалежному світі [8].

У Чехії питаннями комунікацій щодо євроінтеграції опікується департамент інформації по європейським справам, метою якого є покращення послуг, які надаються суспільству через комплексну інформаційну систему [9]. Кожен рік цей департамент готує стратегічний документ з питань ЄС. Так, на 2013 р. пріоритетом була обізнаність громадян про справи в ЄС. У 2014 р. – участь громадян у прийнятті рішень ЄС та участь у європейських виборах, а також обговорення переваг майбутньої європейської інтеграції. У 2015 р. – стратегія розвитку внутрішнього ринку у відповідності зі стратегією ЄС до 2020 р.

У 2011 р. фахівці обговорюють питання європейської комунікативної політики [10]. Мова йде про проблеми відкритості та існування правових питань щодо інформування громадян. Наголошується на тому, що політичними лідерами та європейськими інститутами недооцінюються питання комунікації з населенням, особливо з проблем політики та законодавства ЄС. Акценти робляться на необхідності вироблення інформаційної та комунікаційної політики ЄС, яка охоплює всі інші політики. Загальну інформаційну та комунікаційну політику розуміють як політику з загальним набором принципів, рішень, правил, заходів і кодексів поведінки, які прийняті в європейських інститутах і яка проводиться європейськими інститутами і урядами держав-членів. Реалізація такої політики передбачає декілька рівнів: європейський, національний, регіональний і місцевий. Загальна політика комунікації передбачає розроблення загальної інформаційної і комунікаційної стратегії європейських інститутів і урядів держав-членів, а також розбудову управлінської структури, спрямованої на реалізацію політики та стратегії. Головним елементом залишаються громадяни, увага яких має бути прикута перш за все до діяльності і прийнятих рішень основних інститутів, які мають вплив на повсякденне життя населення.

У 2016 р. (*Великобританія*) актуальними прогнозується наступні питання: ефективна політика, яка здійснюється завдяки спілкуванню через ЗМІ; сучасні виклики до спілкування міністрів, їхніх радників і посадових осіб; компетенції професійних комунікаторів; використання комунікацій урядом та іншими організаціями для здійснення ефективних стратегій і програм; досвід державних комунікаторів; розширення доступу до публічної інформації; створення хорошої практики по всьому світу тощо [11].

Список використаної літератури

1. “Let’s talk about Europe” – Hungarian Reflection Plan [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/nemzet/eu/hungarian_reflection_plan060110_jav.pdf.
2. BRIEF FOR POLICY MAKERS :The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes : The George Washington University’s Elliott School for International Affairs Linder Commons Room, February 19, 2009, 9 am to 4 pm [Electronic resource]. – Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/EXTGOVACC/Resources/BriefGovCommCapacity>.
3. The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes :The George Washington University’s Elliott School for International Affairs Linder Commons Room, February 19, 2009, 9 am to 4 pm [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gsdr.org/document-library/the-contribution-of-government-communication->

4. Effective Communication and Public Participation :2015 MRSC of Washington. All rights reserved. Privacy&Terms [Electronic resource]. – Mode of access: <http://mrsc.org/Home/Explore-Topics/Governance/Citizen-Participation-and-Engagement/Ef>.
5. 2021 NationalProgramforGovernmentCommunication [2015 Ministry of Cabinet Affairs, All Rights Reserved] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://npgc2021.ae/>.
6. Republic of Estonia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://valitsus.ee/en/government-communication>.
7. EU for Citizen [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ukom.gov.si/en/communication_of_eu_affairs/eu_for_citizens/.
8. Republic of Slovenia: Government Communication Office [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukom.gov.si/en/>.
9. European Affairs Information Department [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.vlada.cz/en/evropske-zalezitosti/organizace-utvaru/odbor-informovani-o-ez/european-affairs-information-department-17698/>.
10. The need for a European communication policy [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/4/10/01/03/?all=1.
11. Government: image and communication [2015 PAI – Public Administration International; Conference 2016] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.public-admin.co.uk/programmes/government-image-and-communication-the-uk-experience/4>.

Дубич К. В.

доктор наук з державного управління, професор кафедри
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

**ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ПУБЛІЧНОГО
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ
В СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

Впродовж останніх десяти років питання співробітництва між різними суспільними секторами, такими як державний (центральні та місцеві органи державної влади), приватний (підприємницький) та громадський (або так званий “третій”), у різних сферах суспільного життя активно обговорюються та висвітлюють вченими, дослідниками в багатьох наукових виданнях і працях. Разом з тим питання діалогу, співробітництва державного публічного та недержавного суспільних секторів в організацій надання соціальних послуг залишаються недостатньо дослідженими на науковому рівні та врегульованими правовими актами в Україні. Більш ґрунтовного вивчення потребують зараз публічні державно-управлінські механізми міжсекторального суспільного співробітництва у форматі “держава – громадськість” щодо організації надання соціальних послуг, підвищення їх якості.

Однією з основних функцій держави є забезпечення соціальних стандартів і належних умов життя її громадян. Важливим показником спроможності держави виконувати соціальну функцію є надання якісних соціальних послуг особам, що перебувають у складних життєвих обставинах. Соціальна система є своєрідною, найбільш “чутливою” сферою суспільного життя, оскільки хиби у виконанні державою соціальних функцій, гарантів та обов’язків призводять до соціальної напруженості, мають широкомасштабний і довготривалий негативний резонанс. Зарубіжна практика свідчить, що для вирішення соціальних проблем і надання соціальних послуг у багатьох країнах Європи використовуються в форматі співробітництва організацій державного та недержавного секторів. Цей державний механізм передбачає реальне й активне залучення до суспільного діалогу представників органів публічної державної влади, органів місцевого самоврядування, недержавних суб’єктів, що надають соціальні послуги та користувачів таких послуг.

Відповідно до ст. 12 Закону України “Про соціальні послуги” [3] сфера надання соціальних послуг, яка складається з *державного та недержавного секторів*, заснована на використанні всіх форм власності. До державного сектору відносять суб’єкти, що надають соціальні послуги і знаходяться в державній власності, а управління ними здійснюється центральними органами виконавчої влади. До недержавного сектору відносяться громадські, благодійні, релігійні організації тощо та фізичні особи, діяльність яких пов’язана з наданням соціальних послуг. Управління цим сектором здійснюється у визначеному законодавством і відповідними статутами порядку. Виділяють також і комунальний сектор, який включає установи і заклади комунальної власності, що надають соціальні послуги і знаходяться в підпорядкуванні органів місцевого самоврядування.

Державно-громадське міжсекторальне співробітництво щодо надання соціальних послуг є невід’ємною компонентою, важливим публічним державно-управлінським механізмом, який на практиці дає змогу реалізовувати закріплені в ст. 3 закону [3] принципи надання соціальних послуг. Зокрема такі, як максимальної ефективності використання коштів суб’єктами, що надають соціальні послуги, соціальної справедливості, адресності та індивідуального підходу, доступності та відкритості. Формат такого співробітництва зводиться, як правило, до збирання, узагальнення та аналізу місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування інформації про становище і життєві обставини особи або соціальної групи, оцінки впливу послуг на процес подолання складних життєвих обставин, визначення потреб у соціальних послугах, їх видах і обсягах та забезпечення їх надання.

В Україні де-юре та де-факто державні інститути недооцінюють можливості неприбуткових організації та не сприймають їх як рівноправного партнера в організації надання соціальних послуг. А відтак, таке державно-громадське співробітництво є певною мірою спотвореним, викривленим і неповноцінним, що в кінцевому результаті не дає змогу надавати більш якісні та ефективні соціальні послуги.

Прикладом порушення рівності в міжсекторальному співробітництві, свідченням диспаритету і дискримінацію НПО в наданні соціальних послуг в Україні є той факт, що в державному і місцевих бюджетах не запроваджено до тепер механізмів фінансування соціальних послуг, які могли б надавати НПО. Так ст. 89 п. 4 (а) Бюджетного кодексу України [1] визначено, що бюджетні видатки на надання соціальних послуг можуть виділятися через державні програми соціального забезпечення тільки для державних установ. Разом з тим, у Бюджетному кодексі не передбачена можливість спрямування цих коштів до позабюджетних установ, зокрема до НПО, які є суб’єктами надання таких послуг.

Іншими словами, чинне вітчизняне бюджетне законодавство базується на засадах, які передбачають надання соціальних послуг апріорі через державні бюджетні установи, що фінансуються за статтями видатків “Соціальний захист та соціальне забезпечення”. А відтак бюджетне фінансування спрямовується здебільшого на утримання бюджетних установ, а не на адресне надання соціальних послуг особам, що перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги. Положенням вказаної вище статті Бюджетного кодексу України [1] порушується принцип рівноправності доступу недержавних суб’єктів, що надають соціальні послуги до отримання фінансування та є серйозною проблемою, що не дає на практиці змогу реалізовувати в повній мірі норми ст. 14 Закону України “Про соціальні послуги” [3].

Разом з тим, напрацьований у багатьох зарубіжних країнах досвід щодо надання соціальних послуг переконливо свідчить, що співробітництво між державним і недержавним (“третім”) суспільними секторами є потенційно взаємовигідним. Важливу роль в співробітництві з питань планування та організації надання соціальних послуг відведена громадським об’єднанням громадян (далі – ГОГ). Державно-громадське співробітництво дає змогу залучати зацікавлені сторони до процесу ухвалення відповідних рішень і, як наслідок, сприяє залученню громади до суспільного діалогу та підвищенню рівня довіри громадян до держави.

Як стверджують незалежні міжнародні експерти, співробітництво щодо надання соціальних послуг між державним і недержавним суспільними секторами створює ситуацію, в якій “виграють усі” : як держава, так і кінцевий бенефіціар – отримувач соціальної послуги. Втім, конструктивним таке співробітництво є тоді, коли обидві сторони мають рівні права та налаштовані на створення і підтримку взаємовигідних стосунків щодо забезпечення надання якісних соціальних послуг, а не на конфронтацію. Міжсекторальне співробітництво є особливо виправданим у випадках, коли відповідні інститути держави неспроможні належним чином виконувати покладені на них функції та повноваження з таких причин : нестачі коштів та інших ресурсів; браку кваліфікованих фахівців; інституційної та структурної слабкості; політичної нестабільності та ін. Державно-громадське співробітництво щодо надання соціальних послуг може здійснюватися як на *центральному*, так і на *місцевому* рівнях. Важливою перевагою та потенціалом розвитку такого співробітництва є те, що вони сприяють кращому розумінню місцевих потреб у соціальних послугах, визначенню проблем їх надання та шляхів вирішення [4, с. 220–221].

Під публічним державно-громадським міжсекторальним співробітництвом щодо надання соціальних послуг розуміють визначену нормативно-правовим актом відповідну систему співробітництва, яка базується на : зобов’язаннях, які мають юридичну силу; неформально досягнутих угодах; робочих відносинах співробітництва; планах дій, узгоджених низкою організацій. У рамках співробітництва укладаються угоди щодо визначених політики і завдань програми надання соціальних послуг, розподілу відповідальності, ресурсів, ризиків і прибутків на визначений період часу. Співробітництво між державними та недержавними організаціями в сфері соціальних послуг включають широкий спектр угод про співпрацю, які формально закріплені в правових документах. Співробітництва може також існувати між самими НДО без залучення держави, здебільшого на регіональному та місцевому рівнях [2, с. 37].

Важливого значення в реформуванні соціальних послуг надається такому публічному державно-управлінському механізму, як співробітництво держави з приватними та громадськими організаціями. Її з можна пояснити цілою низкою причин, перевагами, найбільш важливими з яких є те, що НДО [4, с. 222; 5, с. 9]:

краще обізнані з потребами отримувачами соціальних послуг, їх проблемами, знають шляхи їх задоволення і вирішення, оскільки НДО створюються і функціонують за ініціативою “знизу”, перебуваючи у тісному та постійному контакті з ними;

швидше реагують на потреби отримувачів соціальних послуг і більш гнучкіше їх надають; сфера надання соціальних послуг є досить складною та проблемною, але НДО, застосовуючи гнучку тактику, справляються з цими труднощами та значно швидше, порівняно з державними установами, реагують на задоволення потреб отримувачів соціальних послуг; гнучкість НДО в наданні соціальних послуг проявляється у формі раціонального й ефективного поєднання на-

явних і наданих ресурсів для вирішення соціальних проблем, застосування індивідуального підходу до задоволення потреб окремого отримувача соціальних послуг, НДО також успішно функціонують в умовах, які постійно змінюються, знаходять і приймають рішення, які є найбільш адекватні в конкретній ситуації;

незабюрократизовані в роботі, незаангажовані номенклатурою, інструкціями та спроможні виносити на розгляд органів державної влади та органів місцевого самоврядування важливі політичні питання, пов'язаних з наданням соціальних послуг;

можуть привносити додаткові ресурси, генерувати альтернативні джерела фінансування, поєднувати державне фінансування з благодійними фондами та здійснювати моніторинг та контроль за використаними коштами;

мають значний потенціал для інновацій.

Приймаючи до уваги викладене вище, стає очевидним, що державні органи влади мають розглядати НДО, як рівноправного, стратегічного партнера в формуванні та реалізації політики надання соціальних послуг. Варто також відмітити, що за певних обставин НПО можуть краще надавати соціальні послуги порівняно приватними підприємствами. Це пояснюється тим, що діяльність НПО базується на таких принципах, як рівність, взаємодопомога, участь громадян. Ці принципи є більш універсальними та важливішими для клієнтів і держави порівняно з принципами, якими керуються приватні підприємства (спрямованість на отримання прибутку) або державні установи, наріжним каменем діяльності яких є утримання статус-кво, стабільність в отриманні фінансування, мінімізація змін у наданні соціальних послуг. Саме тому клієнти при виборі суб'єктів, що надають соціальні послуги віддають здебільше перевагу НПО.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (із змінами, внесеними згідно із 27 Законами України в 2010-2013 рр.) // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 59. – С. 9. – Ст. 2047.

2. Положительный опыт предоставления социальных услуг в странах Юго-Восточной Европы / ред. И. Фулц, М. Трейси. – Москва : Международная организация труда, 2008. – 124 с.

3. Про соціальні послуги : [Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV (із змінами, внесен. згідно із 8 Законами в 2004–2012 рр.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 29. – С. 52. – Ст. 1435.

4. Тофтїсова-Матерон Р. Соціальні послуги : як побудувати українську модель на європейських підходах / Р. Тофтїсова-Матерон, М. Дімітрова, К. Ньюмен. – Київ : Проект ТАСІС “Посилення рег. соц. послуг в Україні”, 2006. – 225 с.

5. Bullain N. A Handbook on Non-State Social Service Delivery Models. A guide for policy makers and practitioners in the CIS region / Nilda Bullain, Luben Panov. – UNDP Regional Bureau for Europe and the CIS, 2012. – 123 p.

Думич Н. Б.

здобувач

Львівський торговельно-економічний університет

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЕКОНОМІКАХ: НА ПРИКЛАДІ СЛОВЕНІЇ

Подолання інфляції є однією з найважливіших проблем трансформаційних економік. Хоча інфляційний процес має багато спільних ознак у країнах з трансформаційною економікою, але у кожній з них він протікав по-різному. Цей процес багато в чому залежав від ринкових реформ, які проводилися у певній державі з трансформаційною економікою. На інфляцію, зокрема, впливали: держав-

ний дефіцит, зовнішньоекономічний баланс, ВВП, виробництво, введення власної грошової одиниці, її девальвація, та прив'язка до інших валют, а також приватизація, лібералізація цін в торгівлі, наявність валютних резервів, інвестиції, торговельний і платіжний баланси, дії уряду спрямовані на стабілізацію валютного курсу, зовнішній борг, банківська система (безнадійні борги) урядові витрати та інші макроекономічні показники. З огляду на важливість цих чинників у процесі подолання інфляції у кожній окремій країні їх можна розглядати аналізуючи процес подолання інфляції, у кожній з досліджуваних країн, та загалом у регіоні.

Найшвидше серед досліджуваних країн приєднатися до єврозони змогла Словенія. У зв'язку з бажанням вступити до Європейського монетарного союзу Банк Словенії готував регулярні рапорти про інфляцію та про впровадження монетарної політики, для того, щоб інформувати громадськість про короткострокову монетарну ситуацію, що передбачало більшу відкритість, а також передбачення макроекономічних (інфляційних) трендів, пояснення орієнтирів короткострокової монетарної політики.

У 2004 р. Словенія увійшла до ЕРМ 2, що допомогло підтримувати позитивні макроекономічні показники, та протидіяти зовнішнім шокам (коливання на світових ринках, нестабільні ціни на нафту). Для впровадження євро потрібна стабільність номінального обмінного курсу, зменшення інфляції, яке відбувалося за відсутності інфляційного тиску з боку внутрішнього економічного середовища. Для цього Банк Словенії зменшив номінальні відсоткові ставки, щоб реальні процентні ставки залишалися на прийнятному рівні та здійснював контроль за пропозицією грошей. Коли Словенія приєдналася до ЕРМ 2, інфляція зменшилася до 3,9%. Саме утримання адміністративних цін на рівні прогнозного інфляційного таргету, та скоординована монетарна і фіскальна політика здійснювали найбільший вплив на утримання інфляції в прогнозних межах. Серед країн ЦСЄ Словенія має найменшу пропорцію адміністративно регульованих цін (18%), зростання яких перевищувало зростання ринкових цін. Якщо впродовж двох років національна валюта коливалася відносно євро у межах $\pm 15\%$, то можна впроваджувати євро, чого успішно досягла Словенія.

Можна виділити наступні етапи перехідного періоду словенської економіки.

– макроекономічна стабілізація В жовтні 1991 р. Словенія прийняла толар. (до 1996 р.);

– структурні зміни (до 2000 р.);

– період адаптації (до вступу у ЄС у 2004 р.);

– період дії режиму ЕРМ II (перед входженням до єврозони)

– успішне впровадження євро (з 1 січня 2009 р.) [4, с. 80–82].

Країни Центральної Європи зосередились на розв'язанні таких проблем:

– розроблення програм переходу до ринку;

– створення передумов для розвитку приватного сектору;

– зведення до мінімуму втручання держави в ціноутворення;

– запровадження часткової конвертованості валюти, фінансування дефіцитів бюджетів за рахунок випуску облігацій державних позик;

– формування товарних ринків, ринків капіталів і цінних паперів, валютно-фінансових та банківсько-кредитних систем, товарно-грошових бірж, аукціонів.

Згідно з теорією національної макроекономіки перехід від планової до ринкової економіки передбачає три етапи: стабілізація, становлення ринку, реструктуризація.

У період стабілізації уряд спрямовує свої зусилля на подолання негативних наслідків соціалістичної системи. Цей період супроводжується спадом виробництва національного продукту, зростанням цін.

Найкращим механізмом забезпечення цінової стабільності у країнах із високою інфляцією є ТІ [5, с. 145–165]. Основою ТІ є стійкість процесів, що склалися в економічній системі в попередній період [2, с. 58–59].

Основними причинами того, що країни не відмовляються від ТІ є його гнучкість, прозорість та відповідальність, відсутність ефективних альтернативних режимів. Основними проблемами трансформаційних економік на шляху переходу до ТІ у трансформаційних економіках, на відміну від розвинутих країн, є важкий трансформаційний період, проблеми з передбаченням інфляції, доларизація і проблема кредитоспроможності [6, с. 18–26].

Порівняно з іншими режимами ТІ включає складні технічні процедури і, на відміну від, наприклад, монетарного таргетування, потребує поточного аналізу значно більшої кількості індикаторів [1, с. 60–61], а також перспективність стратегії ТІ підтримує МВФ [3, с. 8–10].

Список використаної літератури

1. Вдовиченко Н. Є. Інфляція та її вплив на економіку України / Н. Є. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 1. – С. 93–102.
2. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза / В. Бурлачков // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 49–59.
3. Кажан В. А. Етапи становлення банківської системи України / В. А. Кажан // БизнесИнформ. – 2009. – № 4. – С. 13–14.
4. Колобердянко І. І. Інфляційне таргетування: необхідні передумови та перешкоди впровадження в економіку України / І. І. Колобердянко, Н. В. Хрущова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 3. – С. 180–186.
5. Ahmed M. Is Inflation Targeting the Best Policy Choice for Emerging Economies? / M. Ahmed, P. Khalid // SBP-Research Bulletin. – 2006. – Vol. 2. – № 1. – P. 145–165.
6. Moinuddin D. Choice of Monetary Policy Regime: Should the SBP Adopt Inflation Targeting? / D. Moinuddin // SBP Research Bulletin. – 2009. – Vol. 5. – № 1. – P. 1–30.

Жужа С. Л.

слухач магістратури
Класичний приватний університет

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

Економіка й соціальне становище в Україні в сучасних умовах зазнає суттєвих змін, отже, органи виконавчої влади мають адекватно реагувати на такі зміни, щоб забезпечити досягнення цілей, які стоять перед країною. У зв'язку з цим управлінський апарат у своїй повсякденній діяльності має обов'язково враховувати потреби створення інформаційної системи управління (далі – ІСУ). Цим терміном позначається такий комплекс процедур і методів, який спрямований на забезпечення керівництва системи управління інформацією, що необхідна для прийняття різноманітних рішень. Формування інформаційних систем управління передбачає:

- 1) реалізацію інформаційних потоків;
- 2) аналіз розподілу рішень і процесів їх прийняття, на побудову мережевих моделей;
- 3) поділ інтегрованої ІСУ на ряд невеликих підсистем, кожна з яких зорієнтована на прийняття одного чи групи управлінських рішень. Цей підхід зветься системно-інформаційним.

Однією з найважливіших проблем, які постали перед Україною в процесі переходу до ринкових умов, є недостатнє забезпечення органів влади та місцевого самоврядування достовірною, повною і доступною інформацією в галузі регулювання земельних відносин. Процес реформування земельних відносин передбачає перегляд системи забезпечення інформацією про земельний фонд управлінських органів і структури надходження цієї інформації до користувачів.

Вважаємо, що лише повна і достовірна інформація про земельні ресурси та нерухоме майно, яке тісно пов'язане із земельними ділянками, дає органам виконавчої влади і місцевого самоврядування змогу приймати обґрунтовані рішення щодо економічного й соціального розвитку міста, адміністративного району, області, галузі та країни в цілому. Збір, обробку, збереження і надання комплексної інформації про земельні ресурси в інтересах організації раціонального землекористування, управління земельним, майновим і економічним комплексом територій покликана забезпечити автоматизована система державного земельного кадастру. Достовірна і повна інформація про земельні ресурси сприятиме збільшенню надходження до бюджетів коштів від плати за землю, організації її раціонального використання та охорони, оперативному регулюванню земельних відносин, обґрунтуванню розмірів плати за землю, реформуванню земельних відносин та впровадженню регульованого ринку землі.

Будь-яка система організаційного управління, в тому числі автоматизована, не може працювати без інформації про стан об'єкта, яким управляють, і зовнішнього середовища, без передачі інформації про управлінські дії. Визначення оптимальних обсягів інформації, що поступає в різні органи управління, розподіл потоків інформації в часі і просторі – необхідна умова ефективного функціонування систем організаційного управління.

Організовані в системі управління інформаційні потоки мають забезпечувати необхідною інформацією в потрібні терміни і в зручній для використання формі всі її підсистеми, включаючи потрібні механізми зворотного зв'язку. Основу процесів, що відбуваються в системі управління земельними ресурсами, становить безперервний інформаційний обмін.

Проблема побудови автоматизованої системи управління земельними ресурсами є однією з найголовніших, тому що від її оптимального вирішення залежить ступінь наповнення муніципального бюджету та економічна привабливість міста для потенційних інвесторів. Оскільки автоматизована система управління муніципальними земельними ресурсами повинна працювати з даними, що мають просторову прив'язку, то необхідно для її створення застосовувати геоінформаційні технології. Як інформаційна модель пропонується багаторівнева інтегрована геоінформаційна система (ГІС), що включає бази даних якісних характеристик земель, засоби графічної візуалізації кадастрових планів і взаємодії з різними тематичними реєстрами, інформація з яких використовується для управління територіями.

ГІС управління дозволить відслідковувати ряд процесів і вирішувати безліч питань, пов'язаних з обліком і управлінням земельними ресурсами, а саме:

- автоматизований облік зміни динаміки структури земельних ресурсів міста;
- облік змін прав власників землі й обмежень цих прав; облік параметрів, що впливають на оцінку землі;
- автоматизований розрахунок вартості земельних ділянок (базовий) з формуванням і видачею відповідних документів про оцінку ділянки;

- динаміку змін структури земельних ресурсів; передачу прав володіння землею, облік (інвентаризація) об'єктів нерухомості;
- прогнозування можливих змін у структурі і вартості земельних ресурсів, планування надходжень податків, порівняльний аналіз в межах міста;
- підтримка законодавчої і нормативної бази й інші завдання планування і управління земельними ресурсами.

Основою побудови ГІС населеного пункту служить містобудівний кадастр. Враховуючи структуру системи, вона має наступні функції:

1. Ведення земельного кадастру: пошук об'єктів обліку; видача посвідчень про право власності на земельну ділянку й додатків до нього; друк виписок з форм держреєстрації; формування й друк статистичних звітів; експорт даних до міської державної податкової інспекції; графічне представлення плану ділянки.

2. Підсистема адресації: введення й модифікація інформації про адресну систему міста; формування й пошук відомостей про змінені і вилучені адреси; запит за обраною адресою відповідної інформації Бюро технічної інвентаризації; друк звітів по реєстру адрес.

3. Оподатковування нерухомості: введення і модифікація даних про об'єкти оподатковування; пошук інформації про об'єкти нерухомості, платників податків, їхніх правах; збереження моделей оцінки; керування процесом оцінки; індивідуальний і масовий розрахунок орендної плати; друк платіжних повідомлень; формування статистичних звітів; експорт даних до міської державної податкової інспекції.

4. Ведення реєстру муніципальної власності: введення інформації про муніципальне майно; зв'язок з реєстром нерухомості; формування звітів; ведення договорів оренди.

Таким чином, ГІС управління земельними ресурсами на рівні міста дозволяє вирішити наступні завдання: оптимальне планування і забудова міста; оптимальне розміщення і реконструкція зон виробництва, житла й відпочинку; визначення оптимального числа і розташування суспільних центрів; оптимізація системи транспорту і системи інженерного устаткування; та ін.

Завгородня О. О.

доктор економічних наук, професор кафедри
Національна металургійна академія України

ІННОВАЦІЙНИЙ ІМПЕРАТИВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Початок третього тисячоліття ознаменувався для людства входженням у посткризовий біфуркаційний стан із відповідним оновленням множини потенційних станів світ-системи. У конструюванні постіндустріального економічного майбутнього та торуванні його технологічних траєкторій провідна роль належить НТП і прикладним формам його реалізації – інноваціям, що частково знімають проблему обмеженості ресурсів, відкривають принципово нові можливості зростання продуктивності праці та прискорення відтворювальних процесів.

Імперативність інноваційного шляху розвитку в глобальному економічному просторі виводить інноваційну проблематику на чільне місце у новітніх розробках вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, значна увага приділяється дослідженню нових публічних інституцій та суспільних механізмів регулювання інноваційної діяльності, ефективність яких небезпідставно вважається однією із істотних детермінант національної конкурентоспроможності й економічного добробуту (рис.

1–2). Серед різноманіття представлених підходів та концепцій безумовна перевага віддається такому інституційному макромеханізму розробки, впровадження і комерціалізації знань та нововведень як національна інноваційна система (НІС).

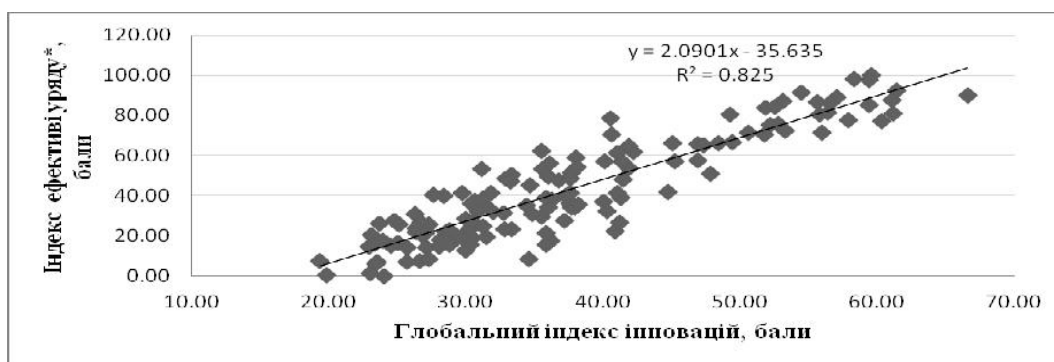
Державний сегмент НІС – це сукупність інституцій, що:

а) визначають пріоритети розвитку НІС, вектори, принципи й способи її інтеграції у глобальний та регіональний інноваційний простір;

б) детермінують конструкційні особливості побудови та засади взаємодії усіх складових НІС, забезпечують їх симбіотичний гармонізований розвиток та, у разі необхідності, елімінують чи компенсують наявні диспропорції;

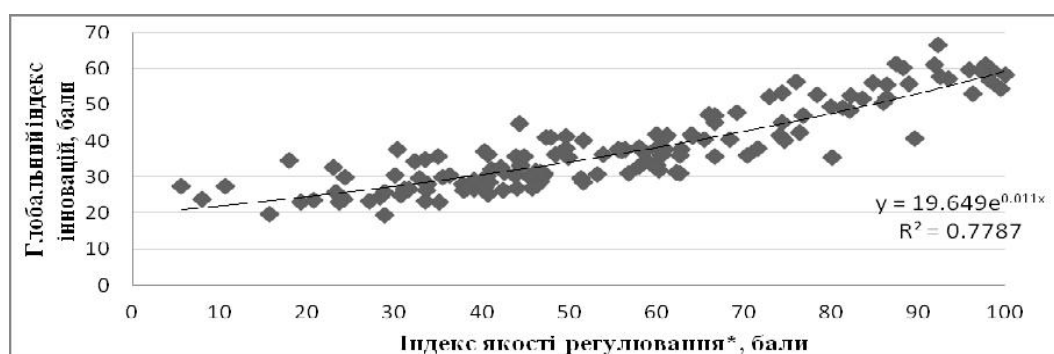
в) встановлюють і забезпечують дотримання норм, вимог і правил в інноваційній сфері, виступають у ролі модератора та незаангажованого арбітра в розв’язанні внутрішній та зовнішніх суперечностей між учасниками інноваційних процесів;

г) відповідно до бачення майбутнього забезпечують розробку та проведення активної *інноваційної політики*.

*Індекс комплексно відображає якість владних інституцій, а саме: їх здатність виконувати свої функціональні обов’язки в сфері соціально-економічної політики, ступінь незалежності від політичного тиску, наявний рівень довіри до них з боку населення та підприємницьких структур.

Рис. 2 Кореляція індексу ефективності уряду (Government Effectiveness Index) та глобального індексу інновацій (Global Innovation Index), 2015 р. [1–2]

* Індекс комплексно відображає експертні уявлення про здатність уряду розробляти та реалізовувати економічну політику, сприятливу для стимулювання та розвитку підприємницької діяльності.

Рис. 2 Кореляція індексу якості державного регулювання (Regulatory Quality Index) та глобального індексу інновацій (Global Innovation Index), 2015 р. [1–2]

Розширене національне відтворення на інноваційних засадах апріорі обумовлює обмеженість та функціональну неповноцінність ринкових механізмів як вбудованих автоматичних регуляторів соціально-економічної динаміки. Це пояснюється низкою причин, серед яких:

- усвідомлення *суспільного* значення інновацій, їх місця й ролі в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку із відповідним узвищенням інноваційних інтересів до національного рівня та необхідністю знаходження консенсусу егоцентричних інтересів економічних акторів заради реалізації в інноваційний спосіб стратегічних задач розвитку країни;

- актуалізація проблем плановірності, пропорційності та синхронізації розвитку різних складових інноваційного потенціалу та ланок інноваційного процесу;

- значні витрати ресурсів при поступальній розбудові національної інноваційної системи (НІС) і надзвичайно масштабні ресурсні запити при реалізації прискореного варіанту структурогенези, що потребують залучення суспільних ресурсів розвитку;

- розгалужені позитивні різнорівневі екстерналії інноваційної макродинаміки, що обумовлюють багатоманітне поєднання приватної, колективної та державної форм привласнення інноваційних результатів;

- неможливість ефективного функціонування НІС без включення в інноваційні процеси суспільного сектору економіки (насамперед, фундаментальної науки та освітньої складової соціальної сфери) та поміркованої демонополізації науково-технічних досягнень, яка може бути досягнута лише поза ринковими процедурами;

- параконерційні властивості як знань та інформації – “сировини” інновацій, так і чисельних науково-технічних та інноваційно-інвестиційних програм, що з огляду на відому специфіку знаходяться поза приватними інтересами;

- наявність чисельних проблем неекономічного характеру, розв’язання яких потребує участі держави (наприклад, конституювання правил економічної гри за умов розпливчатості прав інтелектуальної власності; лобіювання національних інтересів у світ-системі; трансляція в суспільну свідомість ціннісних установок, адекватних реаліям постіндустріалізму створення позитивного соціального іміджу науковців та інноваторів тощо тощо).

Відзначені обставини відіграють ключову роль при визначенні сфери функціональної компетенції державних інституцій щодо регулювання інноваційних процесів. До переліку відповідних компетенцій входять:

- прогнозування та презентація суспільству альтернативних варіантів інноваційних метаморфоз національної економіки, організації процедури їх суспільної експертизи, визначення стратегічних пріоритетів й інноваційних напрямів розвитку національної економіки;

- комплексний стимулюючий вплив на фактори інноваційного розвитку, забезпечення гармонізованого розвитку складових НІС;

- сприяння формуванню в Україні креативно-орієнтованого прошарку економічних суб’єктів, створення комфортного інституційного середовища для інноваційної діяльності, підтримка й розповсюдження прогресивних форм інноваційного підприємництва;

- сприяння продукуванню фундаментального знання, розробці та дифузії високих (передових), критичних і стратегічних технологій;

- соціальний захист науковців та інноваторів, забезпечення їм гідного рівня життя, суспільного визнання та статусу;
- регулювання міжнародних аспектів інноваційної динаміки, зокрема створення передумов для конвергенції НІС із інноваційними системами інших країн;
- формування національної інноваційної ідеології та інноваційної культури, що забезпечують сприйнятливість суспільства до нових ідей, його готовність і здатність підтримувати й реалізовувати нововведення у всіх сферах суспільного життя;
- примусове спонукання та преференціальне заохочення економічних суб'єктів до інноваційної діяльності активності. Інтенсифікації та підвищенню ефективності інноваційної динаміки сприятимуть: а) диференціація ставок оподаткування прибутку залежно від напрямку діяльності підприємства, характеру та цілей його використання, зокрема запровадження пропорційних і прирістних податкових знижок на проведення НДДКР; б) контроль інноваційної якості інвестицій казенних підприємств; в) державні закупівлі вітчизняної високо- та середньовисокотехнологічної продукції; г) тарифна ескалація; д) легітимізація вимог щодо вмісту місцевих компонентів у продукції, що реалізується на внутрішньому ринку.

Список використаної літератури

1. The Global Innovation Index [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.globalinnovationindex.org>.
2. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project [Electronic resource]. – Mode of access: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>.

Задорожний С. А.

здобувач

Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянське суспільство за природою своєї еволюції є вимогою формування соціально орієнтованої правової держави. По суті, громадянське суспільство є непримиреним суперником лише влади деспотичної, авторитарної і тоталітарної, але воно не є антагоністом врядування. Навпаки, існування розвиненого громадянського суспільства передбачає формування демократично визначеної державної влади, яка історично здійснювалася в формах національних республік. Історичний досвід показує, що сучасні процеси інтеграції громадянських суспільств в межах Євросоюзу стали можливими на підґрунті досягнення народами достатнього рівня республіканських суверенітетів: підлеглі з пануючими добровільно не інтегруються, – і тим не варто нехтувати. Також у жодній країні світу добробут населення не збільшується, коли доходить до глибокої недовіри між суспільством і владою. Тому, в данному контексті, перейти від протистояння до конструктивного діалогу – надзвичайно важке завдання, неможливе за пасивності однієї зі сторін, оскільки тільки діалог між ними є єдиною можливістю запобігти антагонізму в суспільстві, стати дієвим механізмом зміцнення як громадянського суспільства, так і держави.

Відокремленість громадянського суспільства від держави не означає, що воно перебуває поза сферою державного впливу. Так чи інакше держава регулює всі суспільні відносини – від сімейних до політичних, однак це регулювання може здійснюватись як на основі закону, котрий у правовій державі є результатом

суспільного консенсусу, так і шляхом довільної регламентації з боку різних державних структур і посадових осіб, нерідко всупереч суспільним інтересам. Громадянське суспільство перебуває поза межами такої довільної регламентації з боку держави. Воно повинно мати певну автономію щодо держави як політичного інституту [1].

Держава може сприяти розвитку громадянського суспільства, а може й перешкоджати цьому процесу. Складається ситуація, коли становлення громадянського суспільства відбувається як природним шляхом, але неусвідомлено і не динамічно, так і штучним шляхом, форсовано за допомогою держави. Враховуючи ці особливості, зростає відповідальність держави як соціального інституту. Однак, держава, декларуючи свою зацікавленість у розвитку громадянського суспільства, не поспішає змінювати інституційні механізми взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Розвиток і зміна функцій і ролей громадянських інститутів найчастіше зовсім не супроводжується зміною інституційних механізмів взаємодії держави з цими інститутами чи зацікавленістю держави в розвитку механізмів взаємодії з громадянським суспільством.

Однак, відносини державних органів і інститутів громадянського суспільства мають базуватися на розумінні та сприйнятті таких основоположних засад:

- участь компетентних, організованих та відповідальних інститутів громадянського суспільства в процесі формування державної політики підвищує застосовність законодавства та обґрунтованість управлінських рішень;

- стимулювання інститутів громадянського суспільства до участі в урядових і квазіурядових механізмах діалогу, консультування та обміну інформацією є необхідною передумовою віднаходження найкращих способів задоволення потреб суспільства (така участь відмінна від ролі політичних партій і не заміняє її; вона не повинна ні гарантувати, ні скасовувати урядові субсидії, контракти або пожертви окремим інститутам громадянського суспільства чи їх групам);

- консультування не розглядається виконавчою владою як інструмент поглинання інститутів громадянського суспільства завдяки сприйняттю ними урядових пріоритетів;

- консультування не розглядається інститутами громадянського суспільства як спонукання до відмови від своїх цілей і принципів;

- виконавча влада працює з інститутами громадянського суспільства для досягнення цілей державної політики, але не намагається заволодіти ними чи змусити їх працювати під своїм контролем [4, с. 14].

Принциповим аспектом з точки зору державного управління, є той факт, що взаємодія громадянського суспільства і влади (точніше її наявність) є визначальною передумовою легітимності останньої.

Легітимність – один з показників ефективності влади, в тому числі й міццевої. В легітимності відображається ставлення громади до влади, її можна визначити як стан влади, коли вона визнається більшістю народу законною і справедливою. Легітимність і авторитетність влади – явища певною мірою схожі. Легітимність означає згоду народу з владою, коли він добровільно визнає її право приймати рішення, які повинні виконуватися. Чим нижчий рівень легітимності, тим частіше влада буде спиратися на силовий примус. Ідеальної легітимності (рівень 100% підтримки населенням) не буває. У будь-якому суспільстві є люди, що порушують закони або ставляться до влади апатично. Нарешті, в демократи-

чному суспільстві існує опозиція офіціальній владі. Відповідно будь-яка влада повинна підтверджувати свій авторитет, доказувати населенню, що саме вона найбільшою мірою відповідає його інтересам [1].

Рівень легітимності піддається природним коливанням, однак показник довіри до органів державної влади в суспільстві, як свідчать соціологічні дослідження, має становити щонайменше 25% [3, с.134], інакше можливі суспільні невдоволення, громадянські протести, анархічні рухи, що є неабиякою загрозою для суспільної безпеки.

Таким чином, з метою недопущення загрозливих для демократичного розвитку держави процесів, важливим напрямом модернізації управлінської діяльності має стати вирішення таких ключових завдань, націлених на підвищення ролі інститутів громадянського суспільства в управлінні аспектами суспільного життя, на зростання широкої громадянської участі у всіх сферах суспільної діяльності:

- децентралізація управлінських і регулюючих функцій і повноважень, надання більшої самостійності низовим ланкам, поступова передача все більших “зон відповідальності” від державних структур інститутам громадянського суспільства;

- формування та розвиток мережевих, горизонтальних відносин між різними структурними підрозділами держави і громадянського суспільства, поступовий і поетапний демонтаж тих елементів “управлінської вертикалі”, які виступають механізмом гальмування громадських ініціатив;

- створення необхідних умов для розвитку реальних і ефективних форм громадської участі населення у сфері управління різними сферами суспільного життя, передача з боку державних органів більших повноважень і відповідальності громадським організаціям і об’єднанням громадян;

- широке залучення НДО у надання соціальних послуг і розвиток соціальної сфери на основі зміцнення і розширення ресурсної бази соціальної політики за рахунок залучення позабюджетних коштів корпоративного сектору і населення та пошуку додаткових бюджетних джерел фінансування соціальних проєктів;

- розвиток і розширення конструктивної взаємодії державних структур та органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством, створення для переважної частини НДО реальних стимулів діяльності в рамках реалізації як провідних національних проєктів, так і поточних, оперативних завдань соціального та економічного розвитку;

- залучення громадян на основі створення реально діючих механізмів громадської участі в суспільних діях, націлених на подолання негативних і застійних явищ у суспільстві;

- посилення заходів державної підтримки некомерційного сектору з поступовою передачею йому ключових управлінських функцій для їх подальшого незалежного та самостійного розвитку з поетапним скороченням паралельного державного регулювання даних сфер громадського самоврядування [2, с.63-64].

Список використаної літератури

1. Політологія : Навчальний посібник / М. Ф. Юрій. – Київ : Дакор : КНТ, 2015. – 416 с.
2. Потехин В. Развитие взаимодействия государства и гражданского общества как условие модернизации управленческой деятельности / В. Потехин // Власть – 2010. – № 8. – С. 59–64.

3. Теоретичні основи національної безпеки України : навчальний посібник / за ред. Г. П. Ситника. – Київ : Освіта України, 2009 . – 384с.

4. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Український незалежний центр політичних досліджень ; за заг. ред. І. Попова. – Київ, 2015. – 32 с.

Іваницька О. М.

доктор наук з державного управління, професор
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Заявлений в Україні рівень фінансування освіти у процентах до ВВП є далеким від науково обґрунтованих нормативів. Він не відповідає практиці розвинутих країн, потребам українського населення та вимогам щодо рівню розвитку ринку праці, які висуває економіка європейської держави. В умовах перманентної кризи, наслідком якої є безробіття, зниження життєвого рівня населення та системний колапс національної бюджетної сфери перекладання усього тягарю отримання освіти на здобувачів освіти не є вдалим державним рішенням. Отже, мають бути розроблені підходи до надання державних пільгових кредитів (гарантій) на здобуття вищої освіти для талановитої молоді та одночасно – механізми знаходження джерел відшкодування державних витрат.

Серед останніх публікацій з проблематики державного фінансування вищої освіти відзначимо наукові праці Т. М. Боголіб, І. І. Горіна, О. Ю. Єрфорт, Є. О. Маліка, А. О. Монаєнка, І. О. Шевчук та ін. Водночас, складність тематики та високий рівень динамізму змін в освітній сфері потребує постійної уваги до неї з боку науковців і практиків, що обумовило підготовку даної публікації.

Сьогодні в Україні мають місце значні бюджетні обмеження на розвиток освіти. Враховуючи їх, ефективні механізми фінансування здобуття вищої освіти із наданням державних грантів, субсидій, гарантій, кредитів тощо в Україні можна запроваджувати лише в умовах забезпечення збалансованості державних фінансів, зменшення державного боргу, а також витрат загального державного сектора.

Схематично формулу для врахування обмежень щодо державного фінансування здобуття вищої освіти можна представити таким чином (1):

$$D_z + D_{\text{Дер}} + D_g + D_c + D_i \leq B_o, \quad (1)$$

де D_z – витрати на освіту в межах державного замовлення на виконання функцій держави;

$D_{\text{Дер}}$ – витрати на освіту в межах державного замовлення на забезпечення економічного розвитку;

D_g – державні гарантії, надані фізичним та юридичним особам для отримання кредиту на здобуття освіти;

D_c – фінансування отримання освіти уразливими верствами населення;

D_i – інші витрати, пов'язані з державним фінансуванням вищої освіти;

B_o – бюджет, спрямований на здобуття вищої освіти, який не перевищує безпечний рівень навантаження на державний бюджет за даним напрямом витрат.

Таке обмеження триватиме, за нашими прогнозами, досить довго. Отже, доцільно визначити такі фінансові інструменти, які застосовуються в різних країнах світу, а також механізми їх використання, які б дозволили раціоналізувати державні витрати на вищу освіту та передбачили б їх повернення в тій чи формі із перебігом часу.

Аналізуючи досвід зарубіжних країн, в кожному можна виділити доволі ефективні кредитні механізми фінансування здобуття вищої освіти, які вважаться малоризиковими з точки зору зростання видатків державного управління і державного боргу. До загальних принципів застосування цих механізмів належить: по-перше, підвищення рівня зацікавленості здобувачів освіти в отриманні необхідних компетенцій, які спрямовуватимуться на піднесення національної економіки; по-друге, надання цільового фінансування із врахуванням соціального статусу особи; по-третє, врахування кон'юнктури ринку праці та потреби в підготовці фахівців певного профілю; по-четверте, зменшення власних витрат здобувача вищої освіти за рахунок державної підтримки незалежно від профілю спеціальності. Водночас, в зарубіжних країн досить сильно варіюють схеми розподілу боргу між зацікавленими особами; розподілу ризиків; пільгового періоду (*grace period*); періоду виплат процентів і “тіла” кредиту; форми кредиту.

Зазначимо, що передусім враховується, наскільки конкурентоспроможним може бути рівень заробітної плати після закінчення вищого навчального закладу. Тому ми можемо виокремити американський та європейський досвід пільгового кредитування здобувачів освіти, які майже кардинально різняться.

Американський підхід базується на тому, що після завершення навчання у вищих навчальних закладах людина буде отримувати досить велику зарплату, що дозволить їй розрахуватись із кредитом, проценти за яким не перевищують 5-10% [1, с. 4]. Також здобувач освіти або інша особа, яка сплачує за її навчання, може отримати пільги з оподаткування доходів фізичних осіб. Зокрема, в 2012 році в США було прийнято Американський акт щодо зменшення податків (*American Taxpayer Relief Act of 2012*). Цим документом передбачено надання зацікавленим особам двох основних форм податкового кредиту: так звану податкову кредитну можливість (*American Opportunity Tax Credit – АОТС*) та кредит на освіту впродовж всього життя (*Lifetime Learning Credit – LLC*). При цьому враховується річний розмір доходів особи, що отримує такі пільги (має місце обмеження у 90 тис. дол США). Максимальна сума податкового щорічного кредиту за АОТС становить 2,5 тис дол США [2].

Для стимулювання постійного підвищення рівня кваліфікації особи уряд США надає податковий кредит на освіту впродовж життя (*LLC*). Його можна отримати людина, яка здобуває освіту та підвищує власну кваліфікацію незалежно від рівня навчання та його форми (бакалавр, магістр, професійна програма підготовки, курси підвищення професійної майстерності тощо). Не існує обмежень щодо кількості років навчання – щороку можна отримувати суму до 2 тис дол США в якості податкового кредиту [2].

В Європі підхід до державної допомоги здобувачам освіти є дещо іншим. У багатьох країнах надається пільговий кредит за умов високого рівня мотивації студентів до успішного навчання. Зокрема, в Нідерландах існує така форма фінансової підтримки студентів, як “гранти, орієнтовані на результат”. Спочатку фінансова допомога студентам надається у вигляді кредиту. За умови успішного завершення навчального року кредит перетворюється на грант. Якщо вимоги до

успішного навчання не виконуються, кредит підлягає обов'язковому поверненню з відсотками. Зазвичай, термін виплати кредиту триває до 15 років. У Франції основною формою полегшення тягарю оплати навчання є соціальні студентські кредити. Водночас, розмір освітнього кредиту залежить від перспективи кар'єри і майбутніх доходів, хоча і в цій країні є можливість відстрочити виплату кредиту в межах 4–5 років [3].

Зазначимо, що успішність проведення реформ в системі фінансування освіти в Україні можлива за таких умов:

– визначення чітких цілей проведення такої реформи, особливо в частині потреб держави в підготовці фахівців певних професій; насичення державного сектора економіки спеціалістами високого рівня; врахування соціального стану та можливостей населення щодо отримання *якісної* освіти;

– розроблення спеціальних нормативно-законодавчих актів, їх обговорення, прийняття та оприлюднення;

– застосування широкого набору механізмів та інструментів допомоги у фінансуванні, частина з яких може бути позичена та адаптована з міжнародного досвіду.

Список використаної літератури

1. College savings plans network: Research report. – May 2011. – 7 pp.
2. Education Credits: AOTC and LLC [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.irs.gov/individuals/education-credits-aotc-llc>.
3. Фінансування здобуття освіти: Схеми фінансової підтримки для студентів в деяких країнах [Electronic resource]. – Mode of access: ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/.

Іванова В. М.

старший викладач

Яценко А. Д.

викладач-стажист

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Питання розвитку сталого туризму в Україні, розробка організаційно-економічних методів управління цієї галуззю на сучасному етапі дуже актуальні. Пріоритетна роль організації туризму визначається вимогами з боку держави до ефективності його діяльності через надання якісних конкурентоспроможних туристичних послуг.

У дослідженнях вчених економістів виділяються наступні складові механізми туристичної діяльності:

1) організаційні механізми (програми розвитку туризму, створення єдиної інформаційної системи, нарощення туристичного потенціалу, формування позитивного туристичного іміджу і т.д.);

2) економічні механізми (ліцензування, стандартизація, сертифікація, кредитування, митні та податкові пільги).

На нашу думку, така структуризація неповна. Вона повинна містити, принаймні, нормативно-правові та регуляторні механізми. Туризм – досить нова та недосліджена галузь господарства, проте вона вже на етапі становлення та розвитку мала свої чітко визначені ознаки й особливості. Для туризму доцільно

згрупувати механізми та інструменти ринкового регулювання й активізації розвитку суб'єктів туризму за такими ознаками:

1. Державно-адміністративні механізми – це важелі управління ринковою моделлю з елементами державного регулювання розвитку та активізації сфери туризму на загальнодержавному та регіональному рівнях (складові – стратегічне планування, підтримка зовнішньоекономічної діяльності, наукові дослідження ринку туристичних послуг, охорона рекреаційних ресурсів, гарантування захисту та безпеки туристів, контроль за якістю послуг, кадрове забезпечення).

З підвищенням значення туризму в економіці країни збільшується участь держави в управлінні туристичною галуззю. В Україні туризм визнано однією з ключових галузей національної економіки, що регламентовано у низці нормативно-правових документів. Так, у Законі України “Про туризм” зазначено, що держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності [1]. Відповідно, це вимагає особливих підходів до управління туризмом. Сучасні умови розвитку світової глобалізованої економіки вимагають особливих підходів визначення структури організаційного забезпечення.

Організаційне забезпечення галузі туризму формують державні та недержавні організаційні структури, які створені на різних рівнях механізму та реалізують свої рішення через методи державного управління в туристичній галузі в межах своїх повноважень. Між цими організаційними структурами існують тісні субординаційні, реординаційні та координаційні взаємозв'язки.

Субрегіональний рівень відображає об'єднання територіальних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, що здійснюють свою діяльність у межах однієї області як основної ланки територіальної організації суспільства і держави [1]. В умовах адміністративної реформи в Україні поширюється практика створення різного роду таких об'єднань місцевих органів державної влади з метою розв'язання спільних проблем і обміну досвідом.

Велику роль у становленні та розвитку туризму відіграє неприбуткова громадська організація – Спілка сприяння розвитку зеленого туризму в Україні, яка збирає і концентрує дані з різних регіонів країни, проводить конференції та тематичні виставки з метою популяризації відпочинку в українському селі, сприяє розвитку інфраструктури, самозайнятості населення, виховання поваги до краси рідного краю, гостинних мешканців, збереженню існуючого культурного та історичного надбання українського народу. За її ініціативою створені й успішно функціонують осередки туризму у більшості областей України [2].

2. Нормативно-правові механізми розробляються і впроваджуються центральними та місцевими органами влади і передбачають загальну організацію та правову регламентацію туристичної діяльності, створення сприятливого нормативно-правового поля для всіх суб'єктів рекреаційно-туристичного комплексу.

3. Фінансово-кредитні механізми спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища для розвитку підприємницької діяльності у туристичній галузі (складові – запровадження системи мікрокредитування, пільгове кредитування суб'єктів рекреаційно-туристичного бізнесу, державне субсидювання, лізинг, тренінги з фінансово-кредитних питань для працівників галузі туризму).

Для гарантованої підтримки туристичних потоків в Україну необхідно різко активізувати інформаційну діяльність щодо рекламування туристичного потенціалу в країні та за кордоном. Акцент належить спрямувати на рекламу уні-

кальних природно-кліматичних ресурсів, екскурсійних програм, гостинності населення, недорогих послуг харчування, наявності в достатній кількості екологічно-чистих фруктів та інших продуктів. Особлива увага зосереджується на розширенні екскурсійних, культурних, розважальних програм і заходів [3].

Для забезпечення сталого розвитку туристичної сфери в умовах поглиблення відносин між Україною і ЄС, її вступом до СОТ, необхідне підвищення якості національних пропозицій до рівня міжнародних стандартів і розширення ринків збуту. Виконання цих двох головних завдань потребує державного фінансування за двома основними напрямками: залучення туристів на вибраних цільових ринках (рекламно-інформаційна діяльність, зокрема виставкова, створення інформаційних центрів, створення національного туристичного інтернет-порталу, сайту ДСТК); приведення національних нормативів, стандартів безпеки, якості товарів і послуг у відповідність до міжнародних.

Підприємства туризму відносяться до малого підприємництва. У сфері фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, за оперативними статичними даними, в Україні функціонує: 173 банки, філійна мережа яких складається з 1395 діючих філій; 1438 небанківських фінансово-кредитних установ, у т. ч. 1028 кредитних спілок [2].

Розвиток туризму в Україні підтримується спеціальними програмами Міжнародного фонду “Відродження”, фонду “Євразія”, Європейської федерації зеленого туризму “Єврожітс” та іншими. Але цього недостатньо, щоб туризм в Україні відіграв роль каталізатора розвитку багатьох галузей економіки (сільське господарство, транспорт, зв’язок, торгівля, будівництво тощо), став провідним чинником стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету.

4. Податкові інструменти – передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на розв’язання регіональних і соціальних проблем, інвестування у туристичну галузь (до них належать: податкове регулювання, оптимізація кількості і величини податків у рекреаційній діяльності; створення сприятливих умов для залучення інвестицій підприємствами рекреаційно-туристичного комплексу; бюджетне фінансування програм розвитку рекреації та туризму; надання податкових пільг для розв’язання проблем соціального туризму).

У теорії та практиці господарювання організація діяльності туристичних підприємств має велике соціально-економічне значення. Основними складниками їх організаційно-економічного механізму визначені: державно-адміністративні важелі, нормативно-правові складові, фінансово-кредитні складові, податкові інструменти. Для підвищення ефективності туристичної діяльності особливе значення має удосконалення фінансово кредитних та податкових інструментів з метою активізації підприємництва та збільшення капіталізації й конкурентоспроможності туристичних підприємств, у т. ч. на світових ринках туристичних послуг.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Закону України “Про туризм” : Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 50. – С. 34.
2. Концепція розвитку туризму і курортів в Україні : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourism.gov.ua/doc.aspx?id=411>.
3. Сарапіна О. А. Еколого-економічні напрями підвищення якості послуг в рекреаційній зоні / О.А Сарапіна, Т. А. Пінчук // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць. – Херсон : ХДАУ, 2007. – Вип. 49. – С. 219–227.

Калюжний О. М.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

СУБ'ЄКТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВИРОБЛЕННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Одним з головних чинників існування політичної системи є інститут політичних партій. Суб'єктність політичних партій у виробленні державної політики в сучасних українських реаліях зумовлена насамперед їх представленістю у Верховній Раді України та типом партійної системи, яка визначає механізм її формування. Актуальність дослідження зумовлена тим, що на теперішній час суб'єктність політичних партій в процесі творення та здійснення державної політики та перманентна еволюція цього процесу вимагає системного вивчення та більш широкого висвітлення в науковому дискурсі.

Діяльність політичних партій в цілому, та їх роль у виробленні державної політики зокрема займає один з ключових напрямів сучасного наукового дискурсу в галузі науки публічного управління. Аналізуючи стратегію та тактику діяльності партій у боротьбі за владу, науковці з'ясовують такі основні проблеми: ставлення партій до влади; програми, які партії хочуть реалізувати здобувши владу, та участь партій у публічному управлінні.

Метою дослідження є – комплексно проаналізувати роль політичних партій в процесі творення та здійснення державної політики, дослідити тенденції становлення і розвитку партійної структури.

Для ґрунтовного розгляду впливу політичних партій на формування та реалізацію державної політики, на нашу думку, необхідно дослідити генезис партійної системи в незалежній Україні.

Визначальною в дослідженні еволюції партійної системи України є наукові пошуки фахівців Центру Разумкова. За підсумками проведеного дослідниками Центру Разумкова аналізу виділяються певні етапи становлення партійної системи. Фахівцями Центру Разумкова виділено шість етапів процесу еволюції партійної системи. Шостий етап триває і зараз. Першим етапом є етап становлення багатопартійності 1990–1995 рр. Другим етапом розвитку партійної системи є так званий етап формування поляризованого плюралізму (1996–1999 рр.). Третім етапом, дослідники вважають трансформацію партійної системи, яка відбулась у 2000–2004 рр. Четвертий етап 2004 – лютий 2010 року – можна умовно назвати – етапом стабілізації партійної системи. Цей етап характеризується високою активністю створення нових партій, зокрема станом на 10.05.2010 р. було 177 зареєстрованих партій. П'ятий етап – етап формування системи з партією –гегемоном (лютий 2010 року – грудень 2013 року). Шостий етап розвитку партійної системи, який виділили дослідники Центру Разумкова почався в січні 2014 року і триває по наш час

Відмітимо, що ефективність державної влади у сучасних демократичних державах залежать від виборчих процедур, обмеженого врядування більшості і передачі представницької влади (Дж. Сарторі, Р. Таагепера, М. С. Шугарт, М. Уоллестайн та ін.). Світовий досвід функціонування демократичних режимів засвідчує, що розвинуті демократії не можуть існувати без партій. Існування політичних партій належить до засад репрезентативної функції у демократичній системі. Нині вітчизняне виборче законодавство зорієнтоване саме на участь політичних партій у виборах. Відзначаючи дискусійність питання включення до виборчих

списків політичних партій позапартійних осіб, стоїмо на позиції, що законодавча норма щодо кола осіб, з яких політична партія формує свій виборчий список повинна бути дискреційною. Оскільки заборона політичним партіям включати до своїх виборчих списків позапартійних осіб фактично позбавить значну частину населення пасивного виборчого права (правоохоронці, митники тощо).

Проведення конституційної реформи, зміна форми правління, а саме: перехід до парламентсько-президентської форми правління, створили нову політичну ситуацію та надали відчутного імпульсу українському партійному руху та значно підвищило роль партій, парламентської партійної більшості та коаліційного уряду в процесах державотворення.

Більшість парламентських виборів в Україні були змаганням провідних регіональних політико-економічних груп, та перетворилися на протистояння між основними бізнес-елітами України з чітко вираженим регіональним забарвленням. За таких обставин поява в парламенті ситуативних корпоративних коаліцій, бізнес-союзів є об'єктивно обумовленою тенденцією. Проблемою є те, що вплив політичних партій обмежується законотворчістю та майже не розповсюджується на важливі складові державної влади – виконавчу в тому числі на органи місцевого самоврядування, що є причиною формування конфліктної моделі політико-адміністративних відносин. Серед інших тенденцій сучасного вітчизняного партогенезу виділимо слабкість політичних партій, як політичних організацій; відсутність у них стійкої соціальної опори; аморфність складу та організаційної структури партій, які все ще не стали дієвим механізмом рекрутування і навчання професійних політиків. Якщо проаналізувати динаміку кількості партій, що брали участь у виборах самостійно чи у складі виборчих блоків і їх "результативність" (проходження до парламенту), то виявимо наступне. Незважаючи на зростання кількості партій, офіційно зареєстрованих в Україні, число тих, хто бере участь у парламентських виборах постійно знизувалось, що свідчить про низьку "ефективність" їх діяльності.

На нашу думку, низка проблем пов'язаних з теоретико-методологічним обґрунтуванням місця політичних партій у виробленні державної політики потребують подальших поглиблених досліджень: це удосконалення та розвиток законодавства про політичні партії, політична відповідальність партій по втіленню в життя партійних програм та виборчих обіцянок, участь політичних партій у виробленні державної ідеології.

Карлов Т. В.

здобувач

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

КОНСТРУКТИВНИЙ РЕСУРС КОНФЛІКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Важливі трансформаційні процеси у суспільстві призводять до постійних конфліктних ситуацій, вихід з яких слугує стабільному розвитку нашої держави. Це свідчить про те, що в процесі формування нової для України системи публічного управління проблема конфліктної взаємодії потребує глибокого теоретичного осмислення й вирішення низки надважливих питань.

Обґрунтування стратегічних напрямків розвитку конфліктної компетентності та конфліктостійкості службовців різних сфер управління державою базується на працях вітчизняних і зарубіжних учених: Г. В. Атаманчука, В. Д. Бакуменко, О. М. Бандурки, С. Д. Дубенко, О. М. Крутій, В. М. Князева, В. І. Лугово-

го, В. К. Майбороди, Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко, М. І. Пірен, В. П. Тронь, С. К. Хаджирадєвої, В. В. Цветкова, І. В. Ващенко, Н. П. Довгань, Л. М. Карамушки, К. В. Ложкіна, І. Ф. Надольного, В. М. Олуйка, О. І. Соловійов, Л. Н. Тимофєєва, Н. О Федчун та ін. [1; 2; 3; 4; 5].

Сучасною науковою думкою не сформовано цілісного розуміння сутності та функцій конфлікту, можливостей його попередження та конструктивного вирішення. Вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають конфлікт, як правило, в окремих аспектах, розосереджених за сферами наукових дисциплін, які вивчають конфлікти: психологія, соціологія, політологія, історія, філософія, мистецтвознавство, педагогіка, правознавство, соціобіологія, математика, військові науки, публічне управління.

Дослідження концептуальних підходів до визначення способів розв'язання соціальних конфліктів дозволило зробити висновок, що основні теоретичні концепції соціального конфлікту можна умовно поділити на дві групи. Думки науковців, які належать до першої групи, полягають в тому, що конфлікти – невід'ємна частина соціуму й виконують позитивну роль у процесі розвитку суспільства (Г. Спенсер, К. Маркс, Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдінг). Теоретики, що належать до іншої групи, обґрунтовують негативну роль конфліктів, їх дестабілізуючу та дезорганізаційну функцію (П. Сорокін, Т. Парсонс, Р. Мертон) [6].

Зупинимось на позитивних моментах, які можна винести з конфліктної ситуації та їх конструктивних ресурсах. Для розуміння конфлікту продуктивним є залучення поняття “соціальна дистанція”, звернення до якого допомагає збагнути суть послідовних стадій конфлікту: передконфліктного стану, інциденту, завершення конфлікту. Аналізуючи інцидент, якому властивий інтенсивний “викид” емоцій, який і вирізняє конфлікт з-поміж інших видів соціальної взаємодії, автор зауважує, що в ситуації інциденту соціальна дистанція між опонентами зникає: кожен, фактично, залишається “сам-на-сам” із власним безсиллям, яке парадоксальним чином об'єднує обидві сторони. Враховуючи те, що в завершальній стадії соціальна дистанція відновлюється або перевстановлюється, можна стверджувати, що незалежно від приводів (причин) конфлікту, його початкова фаза супроводжується дестабілізацією соціальної дистанції – наявної чи очікуваної [6].

Конфлікту властива така модальна характеристика як конструктивний ресурс: сукупність чинників, що дозволяють відновити (встановити) консенсусну соціальну дистанцію або запобігти її порушенню. Конструктивний ресурс конфлікту може бути наступним: інституційний; правовий; соціально-психологічний (емпатія, готовність до конструктивної взаємодії); морально-етичний.

До умов і факторів конструктивного вирішення конфліктів, застосовуваних у публічному управлінні, належать: припинення конфліктної взаємодії; пошук загальних або близьких за змістом точок дотику з інтересами опонентів; позитивізація взаємовідносин сторін; зниження рівня негативних емоцій, що проявляються суб'єктами конфлікту; об'єктивне обговорення проблеми, з'ясування суті конфлікту; врахування статусів сторін у процесі завершення конфлікту; вибір оптимальної стратегії вирішення протиріччя, що відповідає даним обставинам.

Специфіка діяльності в органах публічного управління сприяє появі інших видів конфліктів: соціальних, побутових, юридичних, міжетнічних, міжнаціональних тощо. Недооцінювання причин та наслідків конфлікту позначається на якості надання послуг у публічному управлінні, ефективності працівників, спричиняє ви-

никнення непрогнозованих помилок, конфліктних ситуацій та криз. Отже, встановлення конструктивного ресурсу конфліктних ситуацій суттєво сприяє позитивному вирішенню й адекватному сприйняттю таких ситуацій.

Список використаної літератури

1. Бандурка А. М. Конфліктологія / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Харків : Університет внутрішніх дел, 1997. – 196 с.
2. Ващенко І. В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в органах внутрішніх справ: монографія / І. В. Ващенко. – Харків : ОВС, 2002. – 256 с.
3. Довгань Н. Технології врегулювання конфліктів у державному управлінні / Н. Довгань // Актуальні теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми державного управління : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 28.05.2004 р., м. Київ : у 2 т. – Київ : Вид-во НАДУ, 2004. – Т. 1. – С. 148–149.
4. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадськості : монографія / О. М. Крутій. – Харків : Магістр, 2008. – 236 с.
5. Соловьев А. И. Конфликты в государственной-административной сфере / А. И. Соловьев // Полис. – 1997. – № 7. – С. 17–23.
6. Тертишна О. А. Використання конструктивного ресурсу конфлікту в системі державної служби України : автореф. канд. дис. ... д-ра держ. упр. : 25.00.03 / О. А. Тертишна. – Дніпропетровськ, 2010.
7. Федчун Н. О. Конфлікти в діяльності органів місцевого самоврядування: причини, шляхи розв'язання та прогнозування : автореф. кан. дис. ... д-ра держ. упр. : 25.00.04 / Н. О. Федчун. – Київ, 2009.

Келембет О. С.

викладач

Донецький державний університет управління

РЕІНТЕГРАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

В сучасному світі існує цілий ряд регіонів, охоплених різноманітними військовими конфліктами, які призводять до людських жертв, залишають після себе скалічених людей та зламані долі. Водночас військові конфлікти супроводжуються руйнуванням навколишнього середовища, систем життєзабезпечення та інфраструктури, економіки і соціальних об'єктів.

Навіть при активній і широкомасштабній підтримці світової спільноти реабілітація постконфліктних територій та їх реінтеграція в політичне, економічне і культурне життя є прерогативою держави, під міжнародно-визнаним суверенітетом якого знаходяться ці території.

Донбас завжди займав певне місце в економіці України. Сумарний ВВП Донецької та Луганської областей у ВВП України в 2013 році складав 14,4%, у тому числі: Донецького регіону – 10,8%, Луганського регіону – 3,6%. В Донецькому економічному районі в 2013 році вироблялося до 30% від загального обсягу промислового виробництва України, що і визначало домінування Донбасу в експортних поставках, а також в наповненні бюджетів всіх рівнів і економіки країни валютою. Донбас мав розвинені коопераційні зв'язки в рамках міжрегіонального та трансграничного співробітництва [3].

В результаті військового конфлікту на Донбасі в 2014 році, економіка України зазнала серйозних втрат: зупинка промисловості, будівництва, високотехнологічних секторів машинобудування, хімічної промисловості та багатьох інших. За даними Федерації роботодавців України тільки за перший рік конфлікту Україна втратила більш ніж мільйон робочих місць і більшість з них саме на території Донецької та Луганської областей.

Проблема реінтеграції розділених в результаті політичних, етнічних, військових конфліктів держав, територій і спільнот зустрічається практично у всіх куточках планети. Сьогодні в світі існує більш ніж 500 автономістських і сепаратистських рухів, які створили майже 100 самокерованих невизнаних або частково визнаних держав і територій, які займають більш ніж 14 млн кв км (майже 10% суші), де мешкає більше ніж 220 мільйонів осіб.

При цьому активні бойові дії ведуться тільки на 27 таких територіях. В інших випадках конфлікти мають статус “законсервованих” або “невирішених” [1; 2].

Як свідчить світовий досвід, найскладнішим і тривалим є зовсім не період активної фази конфлікту, а час вирішення і реінтеграції територій або визначення її визнаного правового статусу.

Усі держави, які зіткнулися з проблемою сепаратизму, вимушені були створювати власні механізми вирішення, виходячи із специфіки конфліктів, геополітичного оточення, ресурсів, а також власного політичного і історичного досвіду. При цьому стверджувати про існування універсального рецепту вирішення таких конфліктів не можливо навіть в рамках однієї держави або регіону.

Наприклад, Індонезія – одна із “найлюкшніших” країн світу – має цілу низку абсолютно різноманітного досвіду вирішення проблеми сепаратизму і відокремлення регіонів: військове придушення сепаратистського руху (западна Нова Гвінея); заморожування конфлікту (Південно-Молуккська Республіка); автономізація (провінція Ачех); відторгнення регіону і проголошення його визнаної міжнародно-правової незалежності (Східний Тимор).

Інший досвід має Іспанія: Країна Басків (автономія), Каталонія (іде процес проголошення незалежності); Великобританія – Ірландія (незалежність), Шотландія, Уельс (автономізація), Північна Ірландія (автономізація, спільне управління з Ірландією).

Однак, виходячи з міжнародного досвіду, все ж можна виокремити певний алгоритм, який найбільш ефективно вплинув на позитивне вирішення дезінтеграційних процесів. Цей механізм представлений в наступних прикладах.

Так, розглянемо досвід Аландських островів.

Першим прецедентом у вирішенні територіальних суперечок стало питання про статус Аландських островів – територій, які в 1920-х оскаржували Швеція і Фінляндія. Після набуття державної незалежності (1917 р.) Фінляндія зіткнулася з проблемою населення, яке розмовляло шведською, але компактно мешкало на цих островах, що історично і адміністративно були під впливом Фінляндії та у її сфері інтересів і більш ніж 100 років складала частину Великого князівства Фінляндського.

Міжнародний експертний комітет Ліги Націй, який розглядав дану проблему, підтвердив суверенітет Фінляндії над островами і в заключному документі було зафіксовано, що міжнародне право не визнає право національних груп як таких на відокремлення від держави, частиною якої вони є, лише за допомогою вираження такого наміру. Надання або відмова частині населення у праві визначення своєї політичної долі плебісцитом або яким-небудь іншим методом є виключно атрибутом суверенітету кожної держави.

Таким чином, згідно рішення Ліги націй, населення Аландських островів у фіналі отримало автономний статус, аланці отримали що хотіли, навіть більше, ніж якщо вони б приєдналися до Швеції: чітко визначений статус від найвищої на той час інстанції (Ліги Націй); автономію, замість того, щоб стати ще однією

шведською провінцією з застосуванням до її мешканців шведських законів. Населення Аландських островів, яке зберегло свою культуру, економічно виграло від того, що залишилось у складі Фінляндії [1].

Інша гаряча точка сучасної західної Європи – острів Корсика, площиною 8,7 тис. кв. км. Його населення, яке складає приблизно 300 тис. осіб і розмовляє на одному із діалектів італійської мови, вже кілька десятиліть домагається незалежності від Франції.

Корсика – один із найвідсталіших районів Європейського союзу. При цьому корсиканці і в XXI столітті змогли зберегти вкрай архаїчні форми суспільного устрою. Острів увійшов у склад Франції у XVIII столітті. Однак органічною частиною французьких володінь Корсика не стала, центральна влада тут завжди була досить умовною.

Вимоги корсиканців про надання автономії острову Париж довго залишав без уваги. Законодавство Франції взагалі не передбачає існування в країні будь-яких національностей крім французів, що на практиці означає заборону на вивчення рідної мови в школах.

Необхідно відмітити, що за останні 25 років статус Корсики вже двічі переглядали. Так, у 1982 році острову був наданий особливий статус, згідно до якого місцеві органи самоврядування отримали повноваження в вирішенні питань сільського господарства, енергетики, житлового будівництва, транспорту, освіти і культури. А в 1990-му Корсика була відокремлена в особливу адміністративно-територіальну одиницю з розширеними повноваженнями виборних органів місцевого самоврядування [1].

Термін “реінтеграція” означає процес, який вказує на повторно відновлювальну дію і оновлення, відтворення. Через це Спеціальним моніторинговим центром з вирішення ситуації на сході України запропоновано комплекс заходів і механізмів з реінтеграції Донбасу в економічну площіть України, відновленню зруйнованих коопераційних трансграничних і міжрегіональних зв’язків як в середині України, так і поза її межами, а саме:

- активізація і поглиблення глобального і регіонального (особливо) співробітництва, об’єднання зусиль держав в боротьбі з сепаратизмом;
- створення міжнародної і національної правової бази як ефективного засобу нейтралізації даного явища;
- визначення і визнання чітких критеріїв того, коли доцільно застосовувати силу для ліквідації таких конфліктів, спираючись при цьому на міжнародне право;
- формування регіональних антитерористичних центрів;
- оздоровлення соціально-економічної ситуації в країнах і регіонах, де можуть виникнути конфлікти [5].

Тільки за цих умов можливо забезпечити цілісність і суверенітет держав, дотримання їх національних інтересів.

Список використаної літератури

1. Гусейнов Г. Опыт разрешения этносепаратистских противостояний в Европе и его возможное применение в урегулировании армяно-азербайджанского нагорно-карабахского конфликта. / Г. Гусейнов. // Кавказ и Глобализация. – 2007. – № 1 (5). – С. 6–15.
2. Музаффарли Н. К вопросу о восстановлении постконфликтных территорий. / Н. Музаффарли, Э. Исмаилов // Кавказ и Глобализация. – 2009. – № 3 (2–3). – С. 7–28.
3. Україна. Оцінка відновлення та розбудови миру. Аналіз впливу кризи та потреб на Східній Україні [Електронний ресурс]. – Том 1. Зведений звіт. – Режим доступу: [//www.un.org.ua/images/RPA_V1_Ukr.pdf](http://www.un.org.ua/images/RPA_V1_Ukr.pdf).

4. Доповідь Комісара ООН з прав людини “Про становище у галузі прав людини в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/12%20HRMMU%20Report%20ES%20UA.pdf](http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/12%20HRMMU%20Report%20ES%20UA.pdf).

5. Відновлення головних державних функцій у негайних наслідках конфлікту: ключові питання та пріоритети. ООН/СБ (2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_01/20150202_SG_AnnualReport_2014_ukr.pdf](http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_01/20150202_SG_AnnualReport_2014_ukr.pdf).

Ковальчук В. Г.

доктор наук з державного управління, доцент
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ “Університет банківської справи”

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

На сучасному етапі розвитку України необхідним стає забезпечення системності, цілісності, збалансованості, внутрішньої консолідації, адаптивності і стійкості її регіонів.

В наукових працях В. Воротіна [2], М. Латиніна [1], В. Малікова [4], О. Половцева [5] та ін. існуюча система управління регіоном визначається як безліч структурних елементів, різноманітних функцій, значне число процесів, входів і виходів різних інформаційних ресурсів та організаційно-розпорядчої документації, а також динамічна сукупність зв'язків і відносин, що складно переплітаються між собою, призводять до того, що зміни в одних елементах або частинах системи тягнуть за собою зміни в інших.

З методологічної точки зору вироблення наукових положень щодо розвитку публічного управління в Україні можливо з використанням еволюційного підходу, у рамках якого соціально-економічні системи розглядаються як складні і відкриті. Ключовими ідеями еволюційної теорії є: різноманітність як невід'ємна властивість соціально-економічної системи; спадковість, що виражається в наступності (структур, функцій, поведінки); мінливість, що характеризується можливістю змін – як пошуків нових більш ефективних рутин, що породжують різні мутації; адекватне інституційне середовище; економічний відбір найбільш пристосованих і ефективних агентів в середовищі, що змінюється [3].

У практично діючій системі публічного управління України існують різні функціональні області дій: організаційна; прогностична, економічна; інформаційна; нормативно-правова; кадрова; фінансова; інвестиційна; бюджетна; майнова; інші, які пронизують всі структурні одиниці, але мають в них різну значимість і ступінь прояву. Це – процесна система, у зв'язку з чим її ключовим завданням є гармонізація функцій, відносин, стану та взаємодії всіх структурних складових з точки зору внутрішньої узгодженості змісту системи в цілому.

Вивчення практики життєдіяльності систем публічного управління соціально-економічним розвитком на рівні регіону (місцевих державних адміністрацій) дозволяє виділити ряд особливостей їх системних характеристик, до яких відносяться:

- 1) розмитість, нечіткість цілей;
- 2) жорстка ієрархічність рівнів, структур, посад;
- 3) слабкі взаємозв'язки та взаємодії між структурними одиницями центрального та регіонального рівнів (міністерствами, департаментами, комітетами, управліннями, відділами);

- 4) детальна регламентація процесів, процедур, заходів;
- 5) відносна самостійність структурних одиниць центрального та регіонального рівнів (міністерств, департаментів, комітетів, управлінь, відділів);
- 6) непрозорість діяльності (внутрішніх процесів, інформації, якості виконання функцій, кадрових рішень) для громадськості;
- 7) слабка динамізація діяльності, малорухливість процесів вдосконалення, низька здатність до саморозвитку;
- 8) бюрократична організаційна культура;
- 9) низька адаптаційність і гнучкість;
- 10) можливість багатокритеріальних оцінок ефективності як окремих ланок, так і системи в цілому.

Вказані характерні властивості пов'язані з сутнісно-змістовними основами життєдіяльності систем публічного управління регіональним розвитком.

Поряд із загальноприйнятим розмежуванням структурної, функціональної і процесної підсистемами, з позицій системного підходу у внутрішньому середовищі (організмі) сформованих систем публічного управління можна виділити ще кілька найважливіших глибинних підсистем, тісно взаємопов'язаних між собою: ментально-спадкову; інституційну; імітаційну; ресурсну; технологічну (процедурну); когнітивну; компетентнісну; творчу; культурну. Якщо ці підсистеми розташувати у вигляді піраміди, то в фундаменті її перебуватимуть три підсистеми (ментально-спадкова, імітаційна, інституційна), які, власне кажучи, превалюють, надають найбільш значний вплив на функціонування всієї системи. При цьому велику роль грають ще дві підсистеми: ресурсна, технологічна (процедурна). І, нарешті, менше значення в даний час мають компетентнісна, творча і культурна підсистеми. Таке співвідношення підсистем характерно і для різних управлінських структур (міністерств, департаментів, комітетів, управлінь, відділів) у системі регіонального управління.

Саме недооцінка компетентнісних, творчих і культурних аспектів у системі регіонального управління є найважливішою причиною слабкого рівня професіоналізму та ефективного здійснення управлінських функцій. У зв'язку з цим і потрібна переорієнтація сутнісно-змістовних елементів у розглянутій системі управління.

Для того щоб забезпечити якісний розвиток всієї системи публічного управління регіоном і її управлінських ланок необхідно більшу увагу приділяти компетентнісним, творчим і культурним процесам, явищам, тенденціям, а не – історично спадковим та імітаційним настроям і моделям. У такій постановці побудова підсистем прийме принципово інший вигляд, у фундаменті життєдіяльності та розвитку розглянутої системи управління будуть перебувати інституційна, культурна, когнітивна, компетентнісна складові, які покликані стати ключовими, бути здатні формувати сучасний розвиток, створювати і реалізувати стратегічні задуми і рішення, на основі яких отримують вдосконалення ресурсна і процедурна підсистеми. При цьому, кожна з позначених підсистем існує і виявляється не ізольовано, а в тісному переплетенні з іншими від взаємопроникнення і неподільності. Тим самим створюється складна інтегрована сукупність, яка утворює систему, що володіє синергетичними властивостями і здатна забезпечити стратегічний розвиток регіону. По суті справи йдеться про стратегічну інтеграцію всіх підсистем управління та організаційно-інституціональний підхід для забезпечення перспективного розвитку регіону.

Для розвитку системи публічного управління регіоном буде потрібно, перш за все, формування відповідної організаційної культури (вільної від бюрократії, клановості, чиношанування, низькопоклонства, особистої відданості керівництву, корупції та інші вади); створення ефективної когнітивної підсистеми, що утворює сукупність знань і умов пізнавальної діяльності; забезпечення зростання компетентності та творчості з тим, щоб запанувало креативне мислення.

Становлення такої ідеологічної платформи означатиме що перспективність, результативність та ефективність публічного управління забезпечується носіями компетенції та організаційних здібностей – творчими діловими державними службовцями – керівниками та фахівцями системи управління, рішення і дії яких багато в чому визначають шляхи, швидкість і якість регіонального розвитку.

Вдосконалення методологічних основ організаційно-інституційного розвитку системи публічного управління регіонів, запропонована сутнісно-змістовна модель сукупності підсистем управлінської структури (уряду, міністерств, департаментів, комітетів, управлінь, відділів) дасть змогу забезпечити науково обґрунтований підхід до розвитку системи стратегічного управління економікою регіону в умовах модернізації.

Список використаної літератури

1. Державне регулювання економічних відносин в умовах глобалізації: монографія / М. А. Латинін, Т. М. Лозинська, С. В. Майстро та ін.; за заг. ред. д. держ. упр., проф. М. А. Латиніна. – Харків: Магістр, 2011. – 276 с.
2. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / кер. авт. кол. д. н. держ. упр., проф. В. Є. Воротін. – Київ, 2010.
3. Маевский В. И. Эволюционная теория и технологический процесс / В. И. Маевский // Вопросы экономики. – 2001. – № 11. – С. 4–16.
4. Маліков В. В. Формування механізмів державного управління економічним розвитком регіонів України: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / В. В. Маліков; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2012. – 40 с.
5. Половцев О. В. Системний підхід та інформаційні технології підтримки прийняття рішень в державному управлінні / О. В. Половцев. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2010. – 206 с.

Кривошеєва Л. М.

кандидат історичних наук, доцент кафедри
Класичний приватний університет

СПРОБА РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Відлік процесу українізації місцевого самоврядування починається на початку ХХ століття. Українські уряди: Генеральний Секретаріат УНР, Гетьманат, Директорія, – використовували час побудови незалежної держави для впровадження законодавчої бази процесу децентралізації.

Після лютневої революції в Росії й утворення Центральної Ради Михайло Грушевський у виданій в 1917 р. брошурі “Вільна Україна” запропонував на першому етапі побудови незалежної Української держави організувати місцеву владу на основі українських комітетів у волостях і містах. Комітети мали утворюватися за принципами формування самої Центральної Ради і не втрачати свого значення в міру розвитку й “організації на нових підставах органів міської й земської самоуправи”.

I Універсал Центральної Ради від 23 червня 1917 р. визнавав і зберігав існуючу систему місцевого самоврядування і лише додатково ставив питання про її українізацію.

У II Універсалі Центральної Ради від 20 листопада 1917 р. оголошувалось про “вжиття всіх заходів до закріплення й поширення прав місцевого самоврядування, що є органами найвищої адміністративної влади на місцях”. Зберігаючи земську систему самоврядування, IV Універсал 1918 р. запровадив ще й Ради робітничо-селянських і солдатських депутатів. За Конституцією УНР 1918 р. конституційний лад України мав базуватись на засадах децентралізації: землям, волостям і громадам надавалися права широкого самоврядування (Ст. 5) та організаційної самостійності місцевого самоврядування (Ст. 26). Проте ці конституційні положення не були реалізовані.

Із 29 квітня 1918 р. Українську Державу очолював гетьман П. Скоропадський. Його “Грамота до всього українського народу”, “Закони про тимчасовий державний устрій України” визначали основні засади влади. Проблеми місцевої адміністрації вони практично не регламентували, і один абзац “Грамоти”, яким населення повідомлялося про розпуск Центральної Ради та всіх її органів, давав підстави до висновку, що це стосується і сформованих в УНР місцевих органів.

Протест висловлювала громадськість України, створюючи організації, які захищали права міських дум: “Спілка міст північної України”, “Рада представників великих міст України”. Урядові структури негативно віднеслись до їх діяльності, заборонили проводити з’їзди, у результаті роль місцевого самоврядування було зведено до мінімуму. У той же час, визнаючи право територій на самоврядування, Рада Міністрів вирішила створити органи самоврядування на нових засадах згідно із законом 1918 р. “Про вибори губернських і повітових земських гласних”, але втілити в життя його не вдалося.

Директорія як правонаступник УНР відновила дію багатьох актів Центральної Ради. Конгрес трудового народу України у формі декларації 1919 р. ухвалив “тимчасову Конституцію УНР”, проголошуючи таку модель місцевого самоврядування: “...мають бути скликані нові органи влади на місцях, а до того місцева влада належить комісарам, які повинні працювати в контакті і під контролем місцевих трудових рад, обраних пропорційно від селян і робітників”. Було запропоновано і Закон “Про місцеві конгреси і ради трудового народу”, де визначалося положення про місцеві органи влади і їх повноваження. Але за короткий час існування УНР це лише спроби створити такі місцеві органи влади, вони не набули великого досвіду з вирішення місцевих справ.

У цей же час на території Австро-Угорщини і Німеччини в українізованих таборах військовополонених на масових мітингах було прийнято і передано до уряду УНР відповідні резолюції щодо сучасного моменту в Україні.

Документ, який неоднозначно демонструє політичні погляди діячів Союзу визволення України (СВУ), був опублікований у “Вістнику політики, літератури й життя” на початку 1918 р. По суті – це проект Конституції, у статтях якої охоплені всі головні питання розбудови демократичної держави.

У документі СВУ декларує свій політичний ідеал – “самостійна, від нікого незалежна держава. Засоби виробництва стають власністю всього народу. Усе господарство ведеться під керівництвом народної держави в інтересах народних мас на засадах рівності”. Пріоритетним напрямом державотворчого процесу дія-

чі СБУ бачили у формуванні трьох гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової. Вони проголошують майбутню Україну – Республікою. Виконавча влада в Українській Народній Республіці належить Раді Міністрів. Міністрів призначає парламент і вони перед ним підконтрольні і підзвітні. Державні органи управління в Українській Народній Республіці повинні бути збудовані на двох засадах: а) централізації, тобто здійснення повноважень щодо справ загальнонаціонального або загальнодержавного характеру (освіта, армія, суд, пошта й телеграф, залізниця т.п.); б) децентралізації, тобто здійснення повноважень щодо справ місцевого характеру (місцеві шляхи, гуманітарні інституції, деякі земельні справи і т.п.). Міста понад 16 000 мешканців повинні мати самоуправління.

Вся адміністративна й судова влада повинна бути по можливості виборна з тим, щоб кандидати на посади мали потрібну кваліфікацію. Виборче право до всіх виборних інституцій, як центральних, так і місцевих, повинно опиратися на основу загального, рівного, прямого і пропорціонального виборчого права шляхом таємного голосування. Приймають участь у голосуванні всі громадяни Української Народної Республіки, без різниці статі, які досягли двадцяти років. Документ декларує, що усі громадяни Української Народної Республіки незалежно від національності отримують рівні права, без усяких обмежень.

Таким чином можна зробити висновок, що сто років тому питання децентралізації влади шляхом реформи місцевого самоврядування було визначено пріоритетним у процесі побудови української незалежної держави.

Крутий О. М.

доктор наук з державного управління, професор.

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

СУЧАСНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: ВІД ІНФОРМУВАННЯ ДО ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ

Запровадження європейської моделі суспільних відносин потребує невідкладної зміни системи державного управління в Україні, переходу її від політики інформування до публічних комунікацій і діалогу. Міжнародний досвід щодо комунікації органів державної влади свідчить, що саме участь громадян в управлінських проектах на всіх рівнях (від місцевого до загальнодержавного) і на всіх етапах (від підготовки рішень до їх виконання) дозволяє підвищити ефективність здійснення владних функцій в цілому. З огляду на це формування державного управління на демократичних засадах стане незворотнім за наявності організаційно-правових механізмів для постійного обміну інформацією між усіма суб'єктами цього процесу, оволодіння ними психологічними навичками й вміннями вести ефективний діалог. Не сформованість громадянського суспільства в Україні зумовлює беззахисність громадян перед тиском держави в плані відстоювання власних інтересів та криє в собі потенційні можливості реставрації авторитарних методів управління й загрозу створення відповідного їм політичного режиму.

Більшість досліджень, що присвячені проблемі діалогової взаємодії органів влади та громадськості, розглядають діалог, як вміння вести розмову, бесіду між двома суб'єктами зазвичай, тобто фактично детально аналізують тільки раціональний рівень діалогу. Аналіз тільки раціонального рівня діалогу є некоректно, оскільки взаємодія між суб'єктами може здійснюватися не тільки за діалоговою стратегією, але й за будь-якою іншою, наприклад, за авторитарною, маніпулятивною, конформною, індиферентною тощо. На сьогоднішній день для най-

більш повного системного опису діалогу, слід говорити про те, що його повноцінне функціонування передбачає ряд параметрів та рівнів. Певним теоретичним напрацюванням в наших дослідженнях є виокремлення головних параметрів діалогової взаємодії (симетричність, розуміння, розвиток, автономія) та удосконалення просторової моделі суспільного діалогу як багаторівневої системи, що охоплює мотиваційний, емоційний, раціональний, рефлексивний та творчий рівні взаємодії [1].

Отже, діалог плідно розглядати як системне соціально-психологічне явище, що має наявні об'єктивні та суб'єктивні, внутрішні та зовнішні, позитивні та негативні чинники реальної взаємодії, що спрямована на співробітництво та компроміс. А також діалог має місце як на інституційному так і міжособистісному рівнях з урахуванням можливостей конкретних технологій і засобів поширення впливу на учасників діалогової взаємодії з метою забезпечення співробітництва [2].

Теоретично-описова модель загальних характеристик діалогової взаємодії безвідносно до характеристик суб'єктів цієї взаємодії є універсальною для застосування при аналізі діалогічної взаємодії незалежно від того, чим відрізняються характеристики суб'єктів та ситуації взаємодії. Це можуть бути індивідуальні суб'єкти (тобто міжособистісний діалог) чи колективні, чи такі суб'єкти, якими є великі групи та складні соціальні системи, наприклад, народ та інститути влади, що реалізують публічне управління за діалогічним чи не діалогічним сценарієм в умовах соціального діалогу.

На основі порівняння еталонної і реальної моделі діалогової взаємодії нами конкретизуванні напрямки вдосконалення механізмів державного управління на засадах використання діалогу. Механізм діалогової взаємодії органів влади та громадськості створює простір громадянського існування за умов взаємодії різних соціальних сфер, і охоплює систему параметрів, що характеризують учасників процесу взаємодії, сукупність проявів самого процесу взаємодії, нормативно-правовий та організаційний простір (ресурси та можливості учасників взаємодії), а також інформаційне потоки та зворотній зв'язок в системі взаємодії органів влади і громадськості.

Концептуальна модель, запропонована нами, передбачає підвищення ефективності механізму взаємодії органів влади та громадськості шляхом оптимізації організаційно-правового та соціально-психологічного механізмів діалогової взаємодії. Наші пропозиції стосуються, використання та вдосконалення існуючої нормативно-законодавчої бази, яка забезпечує структурні, функціональні та інші ресурсні компоненти взаємодії органів влади і громадськості. Базою соціально-психологічного механізму є сучасні технології вдосконалення процесу взаємодії та відповідних компетенцій суб'єктів.

Основу соціально-психологічного механізму діалогової взаємодії складають характеристики особистості, як суб'єкта взаємодії та характеристики самого процесу діалогової взаємодії. Характеристики суб'єктів взаємодії і компоненти самого процесу діалогу мають стати предметом цілеспрямованого формування для забезпечення повноцінного функціонування організаційно-правового механізму. Саме вказані ідеї і лягли в основу авторської розвивальної програми діалогової взаємодії влади і громадськості, що забезпечує комплексне оволодіння технологічною базою та системою інструментарію діалогової взаємодії.

Наше дослідження є методологічною основою для реалізації концепції державних комунікацій, що базується на кращих європейських практиках. Більшість урядових комунікативних структур функціонують за одною моделлю, де

основними принципами є: розподіл політичної та державної складової комунікаційного процесу, визнання головної ролі для органу комунікацій у процесі управління, визнання функції комунікацій як профільної для кожного міністерства, розподіл стратегічних та виконавчих функцій, планування і постійна оцінка – безперечні засади діяльності, дотримання Кодексу Етики комунікацій, фіксовані професійні стандарти і єдина база знань.

Отже, за результатами дослідження, щодо комунікації органів державної влади, її нормативно-правового, інституційного та соціально-психологічного забезпечення, слід відмітити, що використання об'єктивних і суб'єктивних факторів підвищення ефективності діалогової взаємодії органів влади і громадянськості має сприяти подальшому вдосконаленню партнерських відносин в державному управлінні. Розробка концепції механізму діалогічної взаємодії в державному управлінні потребує таке розуміння форм, параметрів, функцій, характеристик як суб'єктів так і самого процесу взаємодії в управлінні державою, коли кінцевою метою є побудова стратегії співробітництва органів влади і громадськості. Такий шлях є єдиною умовою переходу від політики інформування до публічних комунікацій і діалогу.

Список використаної літератури

1. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадськості : монографія / О. М. Крутій . – Харків : Магістр, 2008. – 236 с.
2. Крутій О. М. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства : монографія / О. М. Крутій, О. В. Радченко. – Харків : Вид-во АДНДУ, 2015. – 396 с.
3. Крутій О. М. Психологія та іміджологія у сфері публічного управління : навчально-методичний посібник / О. М. Крутій, Т. Б. Хомуленко. – Харків : Вид-во АДНДУ, 2011. – 284 с.

Крюков О. І.

доктор наук з державного управління, професор
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Головною передумовою прийняття ефективних управлінських рішень у системі публічного управління є об'єктивне й своєчасне виявлення найбільших загроз і ризиків у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність здійснення ґрунтовного аналізу й оцінки всіх процесів, що стосуються сфери національної безпеки України.

Процеси глобалізації визначають нові параметри екологічного розвитку держави та забезпечення її екологічної безпеки з огляду на мінливий характер викликів і загроз, з якими стикається людство. Несприятливий стан навколишнього середовища й необхідність забезпечення екологічної безпеки вимагають здійснення адекватних заходів правового, організаційного та іншого характеру.

Комплексний вплив на людину соціальних, економічних, екологічних та інших факторів призводить, як відомо, до погіршення здоров'я населення, відбивається на демографічній ситуації в країні в цілому.

Поряд із фінансово-економічними та соціальними проблемами на повний зріст постає проблема запобігання глобальної екологічної катастрофи. Причини глобальної екологічної кризи пов'язані з демографічним вибухом, необхідністю задоволення зростаючих матеріальних потреб людей, що обумовлює розширен-

ня масштабів господарської діяльності й призводить до збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище. Як наслідок загострюються проблеми глобального забруднення навколишнього середовища, глобальної зміни клімату, руйнування стратосферного озону, виснажуються природні ресурси планети, зростає кількість техногенних катастроф, підвищується ймовірність втрати стійкості біосфери, господарська ємність якої кінцева.

Всесвітньо відомий учений Денніс Л. Медоуз констатує вже сьогоднішній вихід за межі допустимого зростання й прогнозує, що через 20 років наслідки цього виходу стануть очевидними, прийнявши форму глобальної екологічної кризи, що супроводжується катастрофічними явищами.

Важливим фактором розвитку держави є різні теорії екологічного розвитку. Вони визначають методологічні підходи до здійснення природоохоронної діяльності та характер екологічної безпеки. Можливо виділити чотири моделі теорій екологічного розвитку: антропоцентристська, інвайроменталістська, радикальна та стійкості й цілісності світу .

На наш погляд, базовою концепцією в розумінні екологічної безпеки держави є взаємовідносини людини та навколишнього середовища, тобто антропоцентристська теорія.

Антропоцентризм – це принцип, відповідно до якого людина є завершеним етапом еволюції світобудови. Сам термін був вперше вжитий у добу Відродження. Суть його полягає в тому, що центр Всесвіту переноситься від проблем світобачення до конкретних проблем людини.

Щоб зрозуміти екологічний вплив цих тенденцій буде корисно поглянути на те, що американський еколог Б. Коммонер та інші вчені назвали *чотирма неписаними законами екології*:

1. Усе пов'язане з усім.
2. Усе мусить рухатися.
3. Природа знає краще.
4. Нічого не виникає з нічого.

Перший із цих неписаних законів – “*усе пов'язане з усім*” – вказує на складність і взаємопов'язаність екосистем. Ця складність і пов'язаність не такі, як в індивідуальних організмах, чий різноманітні органи еволюціонували та були відібрані за критерієм користі для виживання й відтворення цілого .

Природа набагато складніша й різноманітніша, і значно гнучкіша, ніж передбачає метафора еволюції індивідуального організму. Екосистема може втрачати види та переживати серйозні перетворення, не руйнуючись.

Але пов'язаність природи також означає, що екологічна система може переживати раптові приголомшливі катастрофи в ситуації межового тиску. “Система, – пише Б. Коммонер, – стабілізується за рахунок динамічних взаємоврівноважених властивостей; ці самі властивості за сильного тиску можуть призвести до драматичного краху”. Більше того, “екологічна система – це підсилювач, тому навіть незначне хвилювання в одному місці може мати значні віддалені в часі наслідки в іншому місці” .

Другий закон екології – “*усе мусить рухатися*” – повторює основний закон термодинаміки: в природі нема відходів, кількість матерії та енергії зберігається, а відходи одного екологічного процесу переробляє інший процес. Наприклад, повалене дерево чи колода у старому лісі стає джерелом життя для безлічі видів і є необхідною ланкою екосистеми.

“Природа знає краще” – *третє* неписане правило екології, як зазначає Б. Коммонер, “стверджує, що будь-яка значна антропогенна зміна в природній системі може стати згубною для цієї системи”. Впродовж п’яти мільярдів років еволюції живі організми виробили великий набір речовин і реакцій, що утворюють живу біосферу.

“Нічого не виникає з нічого” – *четверте* неформальне правило, відбиває той факт, що експлуатація природи завжди призводить до екологічних втрат. Із суто екологічної точки зору люди більше споживають, ніж виробляють. Другий закон термодинаміки показує, що в процесі використання енергії люди “витрачають” (але не знищують) енергію – у сенсі, перетворюють її на вже більше не придатну для роботи. У випадку автомобіля, наприклад, високорівнева хімічна енергія, яку містить бензин, придатна для роботи, тоді як теплова енергія нижчого рівня в автомобільних відходах – не придатна. Під час будь-якого перетворення енергії якась її частина деградує таким чином. Тому екологічні витрати виробництва досить значні.

Список використаної літератури

1. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі : монографія / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко, Г. О. Обиход та ін. ; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика. – Київ : Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, 2014. – 340 с.
2. Медоуз Донелла. Пределы роста. 30 лет спустя / Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Деннис Медоуз. – Москва, 2008. – С. 23
3. Коммонер Барри. Замыкающийся круг / Барри Коммонер. – Москва : Гидрометеиздат, 1974. – 280 с.

Курбагов О. Г.

кандидат філософських наук, доцент
Класичний приватний університет

ПРИВЕДЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО СВОЇХ АТРИБУТИВНИХ ХАРАКТЕРИСТИКАМ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Особливість публічного управління на загальнодержавному рівні полягає у тому, що воно здійснюється органами публічної влади, склад яких формується з представників певних політичних еліт даної країни. Політична еліта здебільшого визначається як меншість суспільства, достатньо самостійна, відносно привілейована група, яка має відповідні професійні, соціально-психологічні та духовні якості й бере безпосередню участь у формуванні та здійсненні політичних рішень, пов’язаних з використанням державної влади чи впливом на неї. Ключовим словом у цьому визначенні можна вважати слово “духовні”. Сутнісною рисою духовної (а не душевної) людини є цілеспрямованість, яка перевершує цілі душі, обмежені причинно-наслідковими зв’язками та особистими бажаннями, зумовленими перебуванням цієї душі у конкретному просторово-часовому континуумі. Духовність, таким чином, передбачає прагнення людини слідувати об’єктивній логіці буття суцього, імперативним велінням Абсолюту.

Якщо застосувати тепер сказане вище до політичних еліт, то духовною (і взагалі справжньою) є політична еліта, атрибутивною рисою якої є керованість у своїх діях не власними інтересами всупереч інтересам інших, а спрямованістю на принесення максимальної користі тим, ким вони керують. Що стосується сучасної України, то, на жаль, критична маса постмайданної правлячої верхівки по суті залишається псевдо- або квазіелітою, спрямованою, у першу чергу, на власне збагачення шляхом

збереження корупційних схем, лобіювання власних політичних інтересів тощо при повному нехтуванні інтересами українського народу. Продовження такого стану речей загрожує катастрофою та може призвести до зникнення української держави.

Єдиний вихід із цього критичного становища – заміна існуючої олігархічної квазіеліти новою елітою, яка б повністю відповідала своїм атрибутивним характеристикам та змогла б вирішити усі проблеми, які постали перед країною – подолання корупції, залучення іноземних інвестицій та забезпечення підйому економіки й підняття на основі усього цього життєвого рівня населення.

Заміна еліти у будь-якій країні можлива лише на контр-еліту – тобто соціальну групу, що має усі ознаки еліти, крім однієї – реальної політичної влади у даний момент. Але якщо такі контр-еліти й існують на даний момент в Україні, то вони також представляють інтереси конкуруючих олігархів. Так, однією з таких контр-еліт можна вважати не представлену нині у парламенті партію “УКРОП”, яка виражає інтереси олігарха І. Коломойського.

Очевидно, що потрібне встановлення соціальних зв’язків між людьми, що відповідають ознакам еліти та їх самоорганізація у нову контр-еліту, яка була б незалежною від олігархів та складалася б із найкращих представників народу, гідно представляючи його інтереси. За словами директора Інституту практичної політики Б. Бабич, “на другому Майдані відбулося “зараження” великої кількості людей громадським активізмом” [1] і тому процес створення нової еліти вже йде: “Зараз формуються середовища, спільноти, організації, де починають розуміти, що без сильної ідеї та системної роботи, в країні нічого не зміниться. Деякі з них вже зрозуміли, що немає сенсу витратити час на боротьбу зі старою Системою. Ліпше творити паралельну Систему, наповнювати її людьми, які готові укласти між собою суспільний договір і свідомо домовитись про правила проживання на спільній території. Чим більше в таку Систему заходитиме людей, тим сильнішою вона ставатиме” [1]. Очевидно, що джерелом формування цієї системи стануть у першу чергу волонтерський рух, демобілізовані бійці АТО та суспільні організації, створені для контролю за ходом реформ.

Особливістю таких подій є те, що вони не матимуть аналогів у світовій історії. Адже структури громадянського суспільства спрямовані або на реалізацію власних інтересів певних груп населення, або, у кращому випадку, на контроль за діями влади. Що стосується перебирання громадянським суспільством на себе функцій органів державної влади, то цей процес, якщо й існує (її відображенням є теорія “виборчого громадянського суспільства”), то відбувається дуже повільно, адже державна влада у розвинених країнах і так непогано справляється із забезпеченням загального добробуту населення.

Зовсім іншою є ситуація в Україні, де на поступове визрівання паралельних, дублюючих владу структур немає часу, для спасіння країни від економічної та соціальної катастрофи потрібна швидка заміна правлячої еліти. Та навіть якщо зазначені паралельні структури швидко оформляться та стануть дієздатними, виникає питання їх легітимізації та взаємодії з офіційними органами влади. Цілком реальним є повторення ситуації двовладдя, яка склалася на території колишньої Російської імперії у першій половині 1917 року. Містичності такому повторенню придає те, що воно може відбутися рівно через сто років.

Свого часу, ліквідувавши двовладдя, Тимчасовий уряд фактично підготував ґрунт для свого повалення через декілька місяців. Звичайно, революційний сценарій зміни еліт є небажаним для сучасної України, тим більше, що, за найгіршими прогнозами, соціальний вибух може відбутися раніше, ніж сформується дієздатні

структури громадянського суспільства і тоді він матиме виключно деструктивний характер на зразок Коліївщини, “коли “різали все, що паном звалось” [1]. Якщо ж ці структури все ж таки сформуються раніше, то влада, щоб уникнути руйнівного сценарію, спробує піти на компроміс з громадянським суспільством, оголосивши дострокові парламентські вибори, на яких “старі” олігархічні партії змагатимуться з новою політичною силою, створеною новою елітою. Такі вибори повинні відбуватися лише за новим законодавством, за повністю пропорційною системою, що виб’є у старій еліті можливість підкупу та застосування адміністративного ресурсу на мажоритарних округах, а також за умови достатньої фінансової підтримки нової політсили з боку малого та середнього бізнесу, завдяки чому вона зможе на рівних конкурувати в інформаційному просторі зі старими політсилами.

Звичайно, за умов такого сценарію нова еліта не зможе повністю витіснити стару з владного Олімпу; новий парламент та уряд будуть перехідними. Подальша ситуація залежить від того, наскільки будуть гальмувати залишки старої еліти при владі процес реформ. Якщо під тиском громадськості та західних країн вони будуть співпрацювати з реформаторами, то можливе часткове збереження старої еліти при беззаперечній мінімізації впливу олігархів на усі сфери життя країни. Якщо ж ця верхівка виявиться нездатною пристосуватися до нових умов, то “перехідний” парламент має стати для неї останнім.

Унікальне геополітичне становище України, завдяки якому для західних країн виключно важливо, щоб вона була стабільною демократичною країною, дозволяє сподіватися, що тиск Заходу на стару еліту та підтримка нової у проведенні реформ суттєво не зменшаться. Але суспільний лад, який може виникнути в Україні у результаті приходу до влади еліти, цілком сформованої громадянським суспільством, буде якісно відмінним від західної демократії, перевершивши її у досконалості. Україна здатна стати взірцем для розвитку інших країн, опинившись на вістрі цивілізаційного розвитку. Моделлю для наслідування може стати й виникнення та розвиток прямої демократії, і механізм відтворення політичної еліти шляхом багаторівневого відбору кращих самими спільнотами людей. Згадаємо, що одразу після Лютневої революції Росія стала найдемократичнішою країною тодішнього світу. Тоді об’єктивний процес подальшого демократичного розвитку був по-насильницькому перерваний більшовиками. Але тепер, рівно сто років поспіль, він може відновитися саме в Україні, яка, будучи історично та духовно первинною по відношенню до Московщини, стане каталізатором демократизації нинішньої Росії та інших уламків колишньої імперії.

Список використаної літератури

1. Савицький В. Доки олігархи “тризуться” суспільство створить альтернативну Систему. Ексклюзивне інтерв’ю з Богданою Бабич. – Режим доступу: <http://from-ua.com/intervyu/374375-doki-oligarhi-grizutsya-suspilstvo-stvorit-alternativnu-sistemu.html>.

Курносів О. В.

аспірант

Академія муніципального управління

м. Київ

ДОСВІД ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Удосконалення державної податкової політики України відбувається з урахуванням сучасних тенденцій розвитку моделей публічного управління в сфері оподаткування у країнах-сусідах та країнах – членах ЄС. Зазначені тенде-

нції формуються під вирішальним впливом міжнародної податкової конкуренції, європейської податкової гармонізації і координації національної податкової політики. Це важливо враховувати з огляду на досягнення стратегічної цілі – інтеграції України до ЄС.

Досвід східноєвропейських країн, що вступили до ЄС у 2004 році (Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Чеська Республіка та Естонія), а також Болгарія і Румунія, які вступили до ЄС у 2007 році, свідчить за те, що за півтора десятиліття їхні податкові системи були докорінно реформовані в рамках більш широкого процесу економічних і політичних перетворень. У відмінність відпочаткових змін на межі 1990-х років, що відбувалися головним чином під впливом специфічних потреб перехідного процесу, останніми роками податкові реформи в країнах, що приєднувались до ЄС в значній мірі диктувалися необхідністю привести їх системи у відповідність з нормами і вимогами ЄС.

Проведений аналіз деяких важливіших суміжних проблем, що стояли перед директивними органами країн, дає змогу визначити можливий хід публічного управління в сфері оподаткування в українських реаліях.

Вказані країни успадкували від свого комуністичного минулого відносно-непрозору систему оподаткування. Важливішими джерелами податкових надходжень у країнах з централізованою планованою економікою були різні податки, що сплачувались державними підприємствами, а також податок з обороту, який стягувався з підприємств роздрібною торгівлі. В той же час ці податки не виконували тих економічних функцій, які вони виконують в країнах з ринковою економікою. Вся система соціального забезпечення, поряд з охороною здоров'я та освітою, були складовою частиною комплексної системи державного фінансування, причому між асигнуваннями на конкретні сфери послуг та фактичними витратами на ці послуги не існувало прямого зв'язку; розмір фінансування кожної з підсистем встановлювався в рамках загального бюджету. Іншими джерелами податкових надходжень були імпорتنі мита і податки на експорт, які певною мірою також встановлювалися довільно і в дискреційному порядку.

Перспективи членства в ЄС справили величезний вплив на процес і характер податкової реформи в цих країнах, особливо в останні роки перед вступом країн до ЄС. Завдання зближення їх систем державних фінансів з тими, які існували в ЄС, особливо у контексті переговорів про приєднання, вилилося в імперативні цільові показники і терміни і стало одним з найпотужніших каталізатором реформ. Крім того, всі ці країни підписали Європейську соціальну хартію і багато з них ратифікували Конвенцію МОП (що вимагає, щоб мінімальний рівень пенсійного заміщення доходів становив 40 відсотків) [1]. Ці політичні рішення також потягли за собою встановлення конкретних цільових показників для реформування систем соціального забезпечення.

Основні етапи реформування державних фінансів в країнах, що приєдналися, можна узагальнити наступним чином [2; 3; 4; 5]. Серед перших і найважливіших реформ фігурували: введення прибуткового податку на фізичних осіб і перетворення колишніх податків на підприємства в прибутковий податок (податок на корпоративний прибуток) як такий. Незрозуміла система податків з обороту була скасована і замінена системою податку на додану вартість (ПДВ) і акцизних податків. Важливі, відповідні з ЄС, зміни були внесені і в торгові тарифи.

Найскладнішим етапом удосконалення публічного управління в частині реформування державних фінансів стала реорганізація систем соціального за-

безпечення і, зокрема, двох ключових інституційних структур: пенсійної системи і системи охорони здоров'я. Незважаючи на деякі відмінності основні напрямки реформи систем соціального забезпечення в більшості країн були схожими. Концептуально процес реформ в цій галузі переслідував три основні завдання:

1) виділення пенсійної системи і системи охорони здоров'я з державного бюджету;

2) ув'язування асигнувань безпосередньо з джерелами надходжень і забезпечення стійкого довгострокового балансу надходжень і витрат в кожній системі (у перші роки перетворень найчастіше виявлялися немінучими трансферти з державного бюджету);

3) часткова приватизація цих систем з метою підвищення їх стабільності за рахунок диверсифікації фінансування і зниження навантаження на державні асигнування.

Так, наприклад, реформа пенсійної системи в ряді країн йшла шляхом створення багатоконпонентних систем (хоча з цієї моделі існували виключення), причому держава несе прямувідповідальність лише за один з таких компонентів, а саме за гарантовані мінімальні пенсії.

Реформа охорони здоров'я включала в себе створення системи медичного страхування (на основі поєднання державного і приватного страхування) і комерціалізацію та/або часткову приватизацію медичних послуг (що передбачає прямий облік вартості всіх таких послуг і відшкодування відповідних витрат за рахунок установ медичного страхування).

Власне система соціального захисту, яка в основному залишилася у віданні держави, відповідає головним чином за страхування на випадок безробіття та надання допомоги найбільш вразливим верствам суспільства. У той же час на практиці системи соціального захисту в цих країнах досі функціонують незадовільно. Так, значна частина бідного населення не отримує ніяких допомог, і при їх отриманні нерідкі випадки шахрайства.

Само собою зрозуміло, що процес реформування державних фінансів в країнах йшов непросто, особливо на початкових етапах.

Поспішна відміна старих правил оподаткування часто породжувала нестабільність і плутанину, які, в свою чергу, поглиблювалися тим, що слабкий судовий апарат не міг забезпечити ефективного застосування нових законодавчих вимог. Реформа системи оподаткування часто була сильно політизована, а це призводило до посилення політичних непорозумінь і поляризації суспільства. Передвиборчі кампанії зміни в уряді незмінно супроводжувалися внесенням поправок до податкового законодавства, що підривало довіру ділових кіл і населення в цілому до фіскальної системи і робило її непередбачуваною.

Різні країни обирали різні стратегії податкових реформ: одні пішли шляхом поступовості, інші ж провели комплексні і широкомасштабні реформи в один етап. З усіх країн найбільш радикальної і далекосяжної стала, ймовірно, реформа 2003 року в Словаччині, внаслідок якої серйозні зміни одночасно відбулися в різних сферах оподаткування.

Проведене дослідження доводить, що з метою удосконалення механізмів державної податкової політики позитивний досвід східноєвропейських країн, що вступили до ЄС, може бути успішно адаптований до сучасних умов нашої країни на шляху отримання Україною членства в ЄС.

Список використаної літератури

1. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення : Міжнародна організація праці. Конвенцію ратифіковано із заявою Законом ВР № 1024-VIII від 16.03.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/993_011– Назва з екрана.
2. Bronchi C. The Tax System in the Czech Republic / C. Bronchi and A. Burns // OECD Economics Department, Working Papers. – Paris. – May 2000. – № 245.
3. Lenain P. The Polish Tax Reform, OECD Economics Department / P. Lenain and Bartoszuk // Working Papers. – Paris. – May 2000. – № 234.
4. Kemme D. Fiscal reform, policy, and constraints during transition in Poland / D. Kemme and R. Rapacki / Post-Soviet Geography and Economics. – December 2000. – Vol. 41. – № 8. – P. 581–598.
5. Kiss G. Fiscal adjustment in the transition process / G. Kiss, G. Szapáry : Hungary, 1990–1999, Post-Soviet Geography and Economics. – June 2000. – Vol. 41. – № 4. – Pp. 233–264.

Лазор О. Я.

доктор наук з державного управління, професор
Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України
м. Київ

НОВА ПАРАДИГМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Новий “Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. за № 266 [7], став однією з новацій вступної кампанії 2016 року. Відповідно до цього документу запроваджена нова галузь знань 07 “Управління та адміністрування”, яка об’єднала такі відомі до того галузі як 0306 “Менеджмент і адміністрування”, 1501 “Державне управління”, а також деякі специфічні категорії підготовки магістрів, зокрема 1801 “Адміністративний менеджмент”. Однією з запропонованих спеціальностей, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в межах цієї галузі знань, крім 073 “Менеджмент”, стала 074 “Публічне управління та адміністрування”.

Проте цей Перелік галузей знань і спеціальностей щодо спеціальності 074 “Публічне управління та адміністрування” суперечив положенню нової редакції Закону України “Про державну службу” [4], прийнятого 10 грудня 2015 р. і, який набрав чинності з 1 травня 2016 р. Так, норми ч. 2 ст. 48 цього Закону стверджують, що “Професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, організації та підвищення кваліфікації, зокрема в галузі знань “Публічне управління та адміністрування”... [4, с. 41].

Очевидно, дивлячись на таку невідповідність і розбіжність у назві галузі знань між нормами профільного закону і підзаконним нормативно-правовим актом, Постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 р. за № 674 “Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування” внесено зміни у постанову № 266 і узгоджено її положення із нормами рамкового закону. У п. 5 постанови № 674 [2] змінено шифр і назву галузі знань, а також код спеціальності. Введено нову галузь знань під кодом 28 “Публічне управління та адміністрування” і спеціальність із шифром 281 “Публічне управління та адміністрування”.

З огляду на це, з'ясування сутності термінологічного апарату спеціальності “Публічне управління та адміністрування” має сьогодні дуже важливе значення. Оскільки, така ситуація зайвий раз лише засвідчує наскільки виважено потрібно підходити до нововведень.

Управління присутнє в усіх сферах життєдіяльності людей, в усіх суспільствах, в усі часи людського розвитку. Поняття “управління” більшість науковців визначає як дію, спрямовану на певний процес (об’єкт) з метою забезпечення бажаних змін. Управління – явище, притаманне різним системам: технічним, біологічним, соціальним та ін.

Соціальне управління обумовлюється як цілеспрямований вплив суб’єкта управління (певної інституції) на об’єкт управління (суспільні відносини, суспільство) з метою збереження його в такому ж якісному стані або переведення в інший. Звідси публічне управління – це здійснюваний органами публічної влади регулярний безпосередній вплив на процеси суспільного розвитку (на суспільні відносини) відповідно до Конституції України та чинного законодавства держави [5, с. 113].

Зважаючи на існуючу проблему беручи до уваги результати наукових дискусій щодо термінологічного апарату, важливо прийти до єдиного розуміння сутності публічної влади та управління. За логікою, публічна влада функціонує у двох основних формах: як державна влада і як влада місцевого самоврядування. Однак і в науковій літературі, і в навчальній часто публічну владу ототожнюють із державною владою, а публічне управління як державне управління. Навіть із самої назви освітнього закладу президентської структури (НАДУ), що займається підготовкою державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, та її англійської назви незрозумілою є місія цього навчального закладу.

Фахівці з державного управління А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна [6, с. 38] трактують категорію “державне управління” як цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією.

Подібного визначення терміну “державне управління” дотримуються й В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Їжа [1, с. 12] та інші науковці, підтримуючи твердження Г. В. Атаманчука, що державне управління – це владний вплив (вплив державної влади – виокремлено авторами) на суспільну систему. Це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну і приватну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження або перетворення, що опирається на її владну силу.

Саме таке розуміння “державного управління” і “державної влади”, що підмінило терміни “публічне управління” і “публічна влада” призвело до того, що з 1997 року, з часу офіційного заснування в Україні самостійної галузі науки “Державне управління” (швидше за все ця наука повинна була отримати назву “Публічне управління”) і до недавнього часу використовувався (у багатьох випадках не зовсім правильно) термін “державне управління”, сутність якого поглинула зміст поняття “публічне управління”. Хоча повинно бути навпаки.

До цієї ситуації частково призвів і невдалий переклад понять, наведених у словнику Організації Об'єднаних Націй, підготовленому для покращення забезпечення взаєморозуміння та спілкування фахівців у цій сфері на міжнародному рівні. У словнику наводиться перелік понять, складовою яких є слово "Public" (публічний): Public – Private Companies, Public Administration, Public Body, Public management, Public policy, Public Private Partnership (PPP), Public sector, Public sector governance, Public sector reform, Public utility [8]. Відтак, як слушно зауважують науковці [3], "дослідження змісту цих понять свідчить про те, що це питання заслуговує на більш глибоке вивчення, і починати його варто з аналізу термінів, до складу яких входить слово "Public" (публічний). В оригіналі слово "Public" перекладається як те, що відбувається в присутності публіки, людей, прилюдно, відкрито". Однак, це не означає, обов'язкову присутність людей, тобто "де факто", поняття "Public" має ширший предмет охоплення, тобто це для суспільства та у ньому загалом, урахуваючи також пасивну чи активну участь громадян у процесах розроблення та прийняття рішень, обговорення проблем за допомогою різних форм комунікацій.

Такий підхід був можливим ще й тому, що майже чверть століття, відколи Україна визнана як незалежна країна, держава (державна влада) практично ігнорувала ще одну частину публічної влади – владу місцевого самоврядування [5, с. 114].

Понятійно-категорійний апарат є важливою компонентою теорії публічного управління та адміністрування, однак дослідження потребують і філософські засади, концептуальні ідеї та підходи, методи та моделі, особливості та тенденції їх розвитку в Україні.

Окрім проблем термінологічного забезпечення галузі знань і спеціальності необхідно акцентувати і на інших питаннях, зокрема нормативно-правового регулювання (відсутність визначень понять "публічне управління", "публічне адміністрування", "публічна влада" в нормативно-правових актах) і функціонування їх винятково в науково-освітній сфері. Навіть поняття "публічна служба", викладене у п. 15 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України, потребує доопрацювання з позицій нової редакції Закону України "Про державну службу", сутності цього процесу, а не лише означення суб'єктів-носіїв цієї служби. Потребують тлумачення та закріплення у нормативно-правових актах поняття компетенція, компетентність і повноваження, оскільки в діючих на сьогодні законах вони використовуються як синонімічні навіть в межах однієї статті.

Отже, зі становленням ринкових відносин в Україні відбувається не лише трансформація понятійно-категорійного апарату, що потребує правильного тлумачення та закріплення його в нормативно-правових актах, чіткого визначення суб'єктів цього процесу, їх повноважень та компетенцій, засобів впливу та реалізації завдань тощо, тим самим актуалізуючи сутність нової термінології, але і сучасної спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" та галузі знань 28 "Публічне управління та адміністрування".

Кожне з окремих питань, на які звернена увага автора публікації, до певної міри пов'язано з недостатнім фаховим перекладом, нормативно-правовим та законодавчим регулюванням, що в свою чергу потребує перегляду та внесення суттєвих змін до чинного законодавства на відповідність його нормам діючої Конституції України та подальшого вивчення.

Список використаної літератури

1. Державне управління: основи теорії, історія і практика / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Їжа, Г. І. Арабаджи ; за заг. ред. В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішнього. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.
2. Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2016 р. за № 674 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Дзюндзюк В. Б. Публічне адміністрування в Україні : навч. посіб. / В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтюхова, Н. В. Фоміцька ; за заг. ред. В. В. Корженка, Н. М. Мельтюхової. – Харків : Магістр, 2011. – 306 с.
4. Закон України “Про державну службу” : чинне законодавство з 01.05.2016 р. – Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 88 с.
5. Лазор О. Я. Публічне управління та адміністрування: ретроспектива деяких теоретичних аспектів / О. Я. Лазор, О. Д. Лазор // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького ун-ту. – 2015. – № 4 (56). – С. 111–121.
6. Мельник А. Ф. Державне управління / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна ; за наук. ред. А. Ф. Мельник. – Київ : Знання, 2009. – 582 с.
7. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. за № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
8. UNPA Glossary – United Nations Public Administration Network [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.unpan.org/Directories/UNPAGlossary/tabid/928/language/en-US/Default.aspx>.

Латинін М. А.

доктор наук з державного управління, професор
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Земля є національним багатством українського народу, що перебуває під особливою охороною держави [5]. Ефективне та раціональне використання земельних ресурсів, в тому числі для містобудівних потреб, є одним з основних завдань влади будь-якої розвинутої держави. В умовах стрімкого розвитку міських територій створення ефективних складових механізмів державного регулювання земельних відносин в населених пунктах України є однією з найважливіших завдань державної та місцевої влади.

Відносини у сфері містобудівної діяльності регулюються Конституцією України [5], Цивільним [7], Господарським [1] і Земельним [4] кодексами України, законами України “Про регулювання містобудівної діяльності” [6], “Про основи містобудування” [3], “Про землеустрій” [7], іншими нормативно-правовими актами.

Існуюча система органів державної влади та місцевого самоврядування не відповідає потребам часу, оскільки є занадто бюрократизованою, закритою та корумпованою. Такий стан речей призводить до підвищення недовіри до дій та рішень керівництва держави, центральних та місцевих органів влади та місцевого самоврядування зі сторони суспільства та міжнародних партнерів.

Отже, вдосконалення державного регулювання має бути одним з важливих елементів державної політики.

Ефективному функціонуванню державного регулювання земельних відносин у сфері містобудування, на наш погляд, заважають ряд проблем. Нами визначено, що проблеми існують на інституціональному рівні, зокрема: існує велика кількість задіяних суб'єктів у земельних відносинах, наявна значна кількість допоміжних установ, організацій та органів влади, які беруть участь у процесі державного регулювання земельних відносин. Кожен орган державної влади має внутрішні та зовнішні проблеми адміністративно-правового спрямування. До внутрішніх проблем віднесено: проблеми у сфері надання адміністративних послуг, проблеми структури органів влади у сфері земельних відносин, проблеми комунікації, проблеми технічного забезпечення, проблеми кадрового забезпечення, проблеми у сфері документообігу та обміну інформацією. До зовнішніх проблем віднесено: проблеми міжвідомчої взаємодії, проблеми комунікації з суб'єктами земельних відносин, проблеми політичні, проблеми правового регулювання та правозастосування. Наявність вказаних проблем має бути врахована при винайденні напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин.

Сформовані напрями вдосконалення державного регулювання земельних відносин у сфері містобудування, полягають у: підвищенні рівня дотримання принципів права під час реалізації заходів державного регулювання земельних відносин у сфері містобудування; формуванні організаційних заходів спрямованих на створення системи мотивації для посадових осіб, які беруть участь у державному регулюванні земельних ресурсів в містобудуванні; формуванні організаційних заходів спрямованих на зниження рівня корупційних ризиків під час регулювання земельних відносин в містобудуванні; виробленні адміністративно-організаційних заходів спрямованих на підвищення рівня практичного правозастосування при реалізації державної політики у сфері земельних відносин в містобудуванні; формуванні адміністративно-організаційних заходів спрямованих на поліпшення рівня роботи органів прокуратури щодо нагляду за додержанням земельного та містобудівного законодавства та унормування заходів організаційного спрямування такого нагляду; вдосконаленні організаційного рівня захисту прав та законних інтересів учасників земельних правовідносин у сфері містобудування; підвищенні рівня забезпечення необхідними засобами та фінансами органів влади – учасників земельних відносин, через внесення змін до чинного законодавства.

Список використаної літератури

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України “Про землеустрій” від 22.05.2003 р. № 858-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36.
3. Закон України “Про основи містобудування” від 16.11.1992 р. № 2780-XII // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 52.
4. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
6. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=3038-17>.
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Левченко Я. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Охорона природи стала одним з основних пріоритетів нашої держави, оскільки збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є основою, яка забезпечує можливість будь-якого природокористування та розвитку суспільства.

Екологізація економіки та свідомості суспільства не є абсолютно новою проблемою. Практичне відображення екологічності тісно пов'язано в першу чергу з державним регулюванням процесів природокористування. Ця проблема на сучасному етапі є дуже гострою. Вона була сформована протягом двох століть і нині набула свого критичного значення. Тому існує об'єктивна необхідність втручання держави в природно-екологічну сферу з метою досягнення збалансованого стану, держава також повинна закласти основи глобального еколого-економічного партнерства між суб'єктами підприємництва, між іноземними партнерами, на рівні планетарного співробітництва заради виживання і подальшого розвитку України, а також всієї цивілізації.

Як свідчить досвід, проводити ефективну політику невиснажливого розвитку в державі досить важко навіть за умов процвітаючої економіки. Тим складнішою виглядає ця проблема в Україні, відновленій державі, яка переживає упадковану глибоку системну кризу і змушена одночасно вирішувати безліч проблем: економічних, соціальних, екологічних.

Сучасне екологічне становище не може розглядатися без минулого нашої країни, без історії природокористування, без обліку важливої для всіх нас моделі людина-виробництво-природа, а тому ми повинні дуже уважно розглянути, проаналізувати деякі принципи, механізми, чинники, які насамперед, визначили цей кризовий стан.

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України. Відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в Україні сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості.

Економіці України притаманна висока питома вага ресурсомістких та енергоємних технологій, впровадження та нарощування яких здійснювалося найбільш "дешевим" способом – без будівництва відповідних очисних споруд. Це було можливим за відсутності ефективно діючих правових, адміністративних та економічних механізмів природокористування та без урахування вимог охорони довкілля.

Ці та інші чинники, зокрема низький рівень екологічної свідомості суспільства, призвели до значної деградації довкілля України, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва.

Такі процеси тривали десятиріччями і призвели до різкого погіршення стану здоров'я людей, зменшення народжуваності та збільшення смертності, а це загрожує вимиранням і біологічно-генетичною деградацією народу України.

Винятковою особливістю екологічного стану України є те, що екологічно гострі локальні ситуації поглиблюються великими регіональними кризами. Чорнобильська катастрофа з її довготривалими медико-біологічними, економічними

та соціальними наслідками спричинила в Україні ситуацію, яка наближається до рівня глобальної екологічної катастрофи.

Головними причинами, що призвели до загрожуючого стану довкілля, є: застаріла технологія виробництва та обладнання, висока енергомісткість та матеріаломісткість, що перевищують у два – три рази відповідні показники розвинутих країн; високий рівень концентрації промислових об'єктів; несприятлива структура промислового виробництва з високою концентрацією екологічно небезпечних виробництв; відсутність належних природоохоронних систем (очисних споруд, оборотних систем водозабезпечення тощо), низький рівень експлуатації існуючих природоохоронних об'єктів; відсутність належного правового та економічного механізмів, які стимулювали б розвиток екологічно безпечних технологій та природоохоронних систем; відсутність належного контролю за охороною довкілля.

У галузі екології в тепловій енергетиці домінують дві найважливіші проблеми: забруднення атмосферного повітря і забруднення земель через накопичення значної кількості відходів (золи, шлаків, пилу).

Основними причинами низької віддачі земельного потенціалу в Україні є безгосподарне ставлення до землі, тривала відсутність реального власника, помилкова стратегія максимального залучення земель до обробітку, недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції, невважена цінова політика, недотримання науково обгрунтованих систем ведення землеробства і, зокрема, повсюдне недотримання сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив, низький науково-технічний рівень проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів. Якісний стан земельного фонду постійно погіршується. В окремих районах, де проведено осушення земель, відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення потужності органічної маси, а в районах зрошення – підтоплення і засолення ґрунтів, деградація чорноземів, що призвело до негативних екологічних наслідків

Значним забруднювачем довкілля є транспортна галузь, зокрема рухомі її засоби (автомобілі, тепловози, морські та річкові судна), що використовують як пальне різні види нафтопродуктів, а також стаціонарні об'єкти матеріально-технічного забезпечення (склади пально-мастильних матеріалів, заправні станції, станції технічного обслуговування, майстерні тощо). Значної шкоди довкіллю завдають відпрацьовані гази автомобілів, пально-мастильні матеріали, зливні води після миття автомобілів та їх агрегатів, пари різних шкідливих речовин, кислот, матеріалів, які використовуються в технологічних процесах ремонту автомобілів.

Геополітичне розташування України на Європейському континенті історично зумовило роль і місце її території, а також військово-економічного потенціалу в проектах і програмах реалізації військових доктрин різних громадсько-політичних систем і військово-політичних блоків. Тому в центрально-східному регіоні Європи за десятиріччя накопичено дуже велику кількість військ і сил флоту, різноманітної військової техніки та озброєнь, у тому числі ракетно-ядерних. Склалася також розвинута мережа потужних підприємств, установ і організацій оборонного призначення. Щоденна військова діяльність, як правило, вкрай негативно впливає на довкілля. Внаслідок багаторічних порушень приро-

доохоронного законодавства, зокрема щодо утримання та експлуатації авіаційних і військово-морських баз, полігонів і танкодромів, учбових центрів, баз і складів пально-мастильних матеріалів, військово-ремонтних і будівельних підприємств, парків бойової і автотракторної техніки, військкісгоспів і підсобних господарств, об'єктів тепло-, водо-, енергопостачання, зливних і очисних споруд, місць збору та утилізації відходів, а також внаслідок недотримання вимог екологічної безпеки під час проведення заходів бойової та оперативної підготовки військ і сил флоту уже забруднено та продовжується забруднення основних складових довілля: ґрунтів, поверхневих та підземних вод, повітря.

Державна політика у сфері екології, як і будь якій іншій сфері повинна базуватися на стабільній системі законодавства, актів, нормативів, але ця система, особливо у кризовий період повинна бути еластичною, тобто вміти швидко реагувати на зміни навколишніх компонентів, вміти пристосовуватися до змін занадто складного середовища. І це є дуже ефективним засобом подолання екологічної кризи та забезпечення природоохоронної функції держави.

Державне регулювання у цій сфері не може існувати без ефективної системи нагляду за станом середовища, тобто без системи постійно діючого моніторингу.

Екологічний моніторинг довкілля є сучасною формою реалізації процесів екологічної діяльності за допомогою засобів інформатизації і забезпечує регулярну оцінку і прогнозування стану середовища життєдіяльності суспільства та умов функціонування екосистем для прийняття управлінських рішень щодо екологічної безпеки, збереження природного середовища та раціонального природокористування.

Створення і функціонування Державної системи екологічного моніторингу довкілля повинно сприяти здійсненню державної екологічної політики, яка передбачає:

- екологічно раціональне використання природного та соціально-економічного потенціалу держави, збереження сприятливого середовища життєдіяльності суспільства;
- соціально-екологічне та економічно раціональне вирішення проблем, які виникають в результаті забруднення довкілля, небезпечних природних явищ, техногенних аварій та катастроф;
- розвиток міжнародного співробітництва щодо збереження біорізноманіття природи, охорони озонового шару атмосфери, запобігання антропогенній зміні клімату, захисту лісів і лісовідновлення, транскордонного забруднення довкілля, відновлення природного стану Дніпра, Дунаю, Чорного і Азовського морів.

Логвіненко Т. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Вітчизняна економіка вже досить тривалий період часу розвивається під впливом несприятливих факторів як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, що посилюється затяжним конфліктом на сході країни. Тому, очевидним є значне погіршення фінансово-економічного становища усіх суб'єктів економічної діяльності, у тому числі і суб'єктів малого і середнього підприємництва (далі – МСП), які не стали виключенням, так як є найбільш чутливими до подібних факторів.

Рухаючись у напрямку створення конкурентної економіки, що властиво розвинутим країнам світу, першочерговою передумовою постає необхідність формування “сильного” сектору МСП, що дозволить створювати нові робочі місця, ефективно впроваджувати інновації, забезпечуючи тим самим соціально-економічний розвиток країни та підвищуючи загальний рівень добробуту громадян.

Нагальна потреба створення умов для ефективного розвитку сектору МСП пояснюється ще і його вагомою роллю в економіці країни, зокрема: 99,9 % усіх підприємств в Україні за підсумком 2015 року становлять малі та середні підприємства, забезпечуючи робочими місцями 6,9 млн осіб та генеруючи 60,9 % обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг).

Водночас, надання статусу загальнодержавного пріоритету саме розвитку сектору МСП є поширеною світовою практикою, що має позитивні результати не тільки для сектору, але й для економік в цілому.

В нещодавно оприлюдненому Індексі політики щодо МСП-2016 у країнах Східного партнерства Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) міститься рекомендація щодо необхідності розробки комплексної стратегії або програми розвитку МСП разом з реалістичним планом заходів для її виконання на середньо- і довгостроковий період (до 2020 року). Крім того, впроваджуючи європейські підходи в українську реальність, значна увага приділяється імплементації принципів Акту про малий бізнес для Європи та використання усвідомленого підходу до запозичення світового досвіду для розвитку та підтримки МСП.

Законом України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” визначено основні напрямки державної політики у сфері розвитку МСП в Україні, в тому числі види та умови надання державної підтримки суб’єктам МСП.

Однак, погіршення загальної ситуації в країні значно обмежило можливість державної політики у сфері розвитку і підтримки суб’єктів МСП. Так, Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” не передбачено фінансових ресурсів на фінансування заходів із розвитку та підтримки МСП.

Мета державної підтримки бізнесу □ створення однакових умов для всіх суб’єктів господарювання, зайнятих у сфері бізнесу, а також вирівнювання підприємницьких структур з іншими сферами суспільного виробництва.

Для того, щоб малий та середній бізнес ефективно функціонував в українській економіці і приносив позитивні результати так, як він це робить в європейських державах потрібно використати ряд універсальних методів державного регулювання та стимулювання розвитку малого підприємництва, зокрема:

- встановлення системи пільг, у тому числі пом’якшення податкової політики;
- впровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- державна підтримка розвитку факторингової та лізингової діяльності;
- фінансово-кредитна і інвестиційна підтримка;
- забезпечення участі суб’єктів малого підприємництва у виконанні поставок для державних, регіональних і місцевих потреб;
- розміщення державного замовлення на випуск продукції та надання послуг сектором малих підприємств на конкурсній основі;

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;
- надання достовірної інформації підприємцям про умови діяльності;
- інформаційно-консультаційне обслуговування, в рамках якого повинна надаватися допомога з проблем формування та функціонування малих підприємств.

Слід розширити прийняття комплексних державних заходів по стимулюванню створення нових малих інноваційних підприємств у різних галузях, що зумовить істотний вплив на збільшення долі високотехнологічної ринкової продукції та формування національної інноваційної інфраструктури, розвиток якої на сучасному етапі є важливим завданням. Державне регулювання та підтримка розвитку малого підприємництва в Україні реалізується відповідними загальнодержавними, регіональними та місцевими органами влади з метою узгодження інтересів держави і малого підприємництва. Протягом останніх років на урядовому рівні приділяється значна увага по будові системи державної підтримки малого підприємництва. Про це свідчать прийняті останнім часом законодавчі та нормативно-правові акти. В останні роки було чимало зроблено для розвитку малого бізнесу Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва, міністерствами та відомствами.

Отже, державна підтримка малого бізнесу потребує серйозних реформ і доопрацювань. На сьогодні в Україні ще не забезпечені основні компоненти сприятливого економічного середовища щодо успішного розвитку малого і середнього бізнесу. Інноваційні та інвестиційні фонди, бізнес-інкубатори, бізнес-центри, які є провідними галузями в економіці і які потребують державної підтримки. Ми вважаємо, що основними напрямками підтримки малого бізнесу повинні бути:

- 1) ефективна законодавча база та досконале правове забезпечення, яке забезпечить кращі шляхи реалізації фінансово-кредитного та організаційно-консультаційного напрямів державної підтримки;
- 2) фінансово-кредитна підтримка, яка дозволить новоствореним малим підприємствам отримати можливість для розвитку;
- 3) належне консультаційне забезпечення. Тобто, підприємці, які тільки починають власну справу, проте не зовсім компетентні в тій чи іншій галузі, мали б можливість звернутись до компетентних консалтингових компаній за порадою щодо ведення бізнесу.

Лозицька І. О.

аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Адміністративне реформування в усіх країнах світу визнано однією з найважливіших функцій держави, здійснюваною з метою модернізації всіх сутнісних із змістовних складових публічного управління, раціоналізації функцій та напрямів публічно-управлінської діяльності. З метою мінімізації негативного прояву реформування варто досліджувати та впроваджувати зарубіжний досвід адміністративних реформ. Суть зарубіжного досвіду полягає у тому, що адмініс-

тративні реформи мають проводитися за концептуальною новим алгоритмом, відмінним від бюрократичного підходу старої командно-адміністративної системи. Важливою є аналіз зарубіжного досвіду реформування для усвідомлення позитивних і негативних проявів суспільних взаємовідносин; для побудови принципово нової моделі функціонування органів влади, створення раціонально структурованого владного механізму країни. Адже така модель визначально базується на принципах європейського управління, базовим з яких є принципи пропорційності та субсидіарності. Аналіз та узагальнення досвіду (зарубіжного, історичного тощо) функціонування системи органів влади особливо важливий в умовах перехідного періоду, коли об'єктивно існує потреба у сильній виконавчій владі. Досить довгий час у вітчизняній науці домінувала недооцінка зарубіжного досвіду через ідеологічні чинники.

Сучасна зовнішня і внутрішня політична ситуація актуалізують посилену увагу до вивчення та впровадження досвіду країн-членів ЄС у процесі адміністративного реформування. Історія передових європейських держав свідчить, що становлення громадянського суспільства головним чином залежить від розвитку особистості, формування ідеї індивідуальної свободи, відчуття суспільної солідарності, ефективної діяльності органів влади на всіх рівнях, децентралізації управління, посилення ролі місцевого самоврядування, існування багатопартійної системи. Упровадження постійних каналів діалогу для узгодження конфліктуючих інтересів суспільних груп, як свідчить історичний досвід, посилює стабільність політичних інститутів національних держав, сприяє формуванню базових засад громадянського суспільства. Слід наголосити на суспільно-політичних засадах реформування державного управління у країнах Західної Європи, зокрема, принципі демократизації (відкритість, інформованість, комунікабельність), принципі орієнтації на клієнта, принципі орієнтації на кінцевий результат, принципі рентабельності, принципі простоти управління (підвищення оперативності, спрощення управлінських структур). У країнах Європи професіоналізм політичного управління підвищується за рахунок використання кадрового та інтелектуального потенціалу політичних партій та громадських організацій. Поєднання інтересів держави з інтересами суспільства забезпечує стабільний процес широкої громадської підтримки публічно-управлінської діяльності.

Важливо наголосити, що при прийнятті конкретного політичного рішення потрібно уникати деформацій, спричинених не тільки політичними, а й економічними, правовими та суспільними факторами. Вивчення зарубіжного досвіду як певної категорії знань актуалізує проблему напрацювання системи національних інтересів України у політичній сфері, їх чіткого визначення у напрямках організації державного управління, технології прийняття державно-управлінських рішень, інституціональної організації державного управління на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, розвитку владних відносин. Впровадження досвіду інших країн надає можливість коригувати внутрішні політичні процеси, але необхідність врахування національної політичної культури не дозволяє механічно переносити на вітчизняний ґрунт специфіку суспільно-політичного процесу, притаманному іншій країні.

Системний аналіз зарубіжного досвіду реформування в системі публічного управління свідчить, що у демократичному суспільстві не може бути значного превалювання одного суб'єкта публічної політики при прийнятті певного управлінського рішення. Дослідження актуальності використання зарубіжного досвіду у про-

цесі побудови відкритої системи публічного управління зарубіжних країн дає можливість визначити такі особливості: по-перше, існує пряма залежність між кількістю суспільно-політичних організацій (зокрема, політичних партій) й ефективністю державного управління, оскільки при прийнятті владного рішення мають бути максимально враховані інтереси різних суспільних груп; по-друге, наявність історичних традицій політичного управління інтегрує суспільство і одночасно робить управління політично наступним. Такий традиціоналізм особливо важливий у перехідний період розвитку. По-третє, аналіз зарубіжного досвіду становлення конкретних суспільних процесів і впровадження такого досвіду виступає розвитком вітчизняного механізму політичного діалогу, оскільки у конкретному випадку досвід збагачується національними особливостями – відбувається процес оптимізації державного управління загалом. Разом з тим, зарубіжний досвід дозволяє напрацьовувати шляхи приєднання України до загальносвітових процесів регіоналізації та інтеграції як в політичному, так і управлінському напрямках. Впровадження досвіду актуалізує доцільність використання позитивного здобутку апробованих стандартів для вирішення питань функціонування й розвитку суспільних інститутів.

Адміністративна структура у країнах ЄС все більше адаптується до вимог процесів децентралізації, встановлення партнерських відносин і прийняття локальних ініціатив, як це відбувається і в Україні. Проте центральні уряди зберігають за собою ключову роль у тій частині, що ставиться до стимулювання регіонального розвитку. У країнах, що приєднуються до ЄС, важливим питанням стала необхідність покласти відповідальність за проведення регіональної євроінтеграційної політики на визначений урядовий орган. Таким чином, у центрі уваги знаходяться питання координації, як на міжвідомчому, так і на неурядовому рівні. Загалом, на підставі аналізу європейського досвіду формування та реалізації євроінтеграційної політики на національному та регіональному рівні пропонується до застосування модель адаптації досвіду країн-членів ЄС в Україні як поєднання таких складових:

- комплекс концептуальних, методологічних і практичних вимог до формування і впровадження європейських принципів публічного управління;
- комплекс напрямів гармонізації вертикальних інституціональних зв'язків між центральним (національним) і регіональним рівнями при реалізації публічно-управлінської діяльності;
- комплекс напрямів поліпшення горизонтальної координації органів влади і управління (як на центральному, так і на регіональному рівнях) у визначенні і впровадженні напрямів реформування публічного управління;
- система заходів щодо вибору прийнятної моделі регіональної політики, її фінансових і економічних механізмів, а також правової бази, що сприятимуть зменшенню регіональної асиметрії в Україні.

Впровадження зарубіжного досвіду у процесі реформування публічного управління на даний час потребує власної методології його адаптації до національних реалій. При цьому демократизація українського суспільства та розбудова сучасної системи публічного управління зумовлює необхідність впровадження нових цінностей та принципів реформування. Ефективність впровадження зарубіжного досвіду реформування публічного управління підкреслює успішність проведення системних реформ в Україні.

Мамонова В. В.

доктор наук з державного управління, професор
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

СУБ'ЄКТНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ФЕНОМЕН МУНІЦИПАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

В останні роки серед науковців і фахівців активно ведеться полеміка щодо природи та змістовної сутності поняття “публічне управління”, дослідження його етимології, визначення ознак як суспільного явища тощо. З позицій наукового дискурсу актуальним є визначення кола суб'єктів публічного управління, розподіл повноважень та відповідальності між ними, встановлення особливостей формування суб'єкт-об'єктних відносин у всій системі публічного управління.

Як відомо, найважливішим суб'єктом публічного управління є органи і посадови особи місцевого самоврядування, що викликає необхідність дослідження особистісної здатності індивіда до активних соціальних дій (тобто суб'єктності), формування та розвитку інституту лідерства в публічному управлінні. Лідерство протягом тривалого часу є предметом розвідок у багатьох галузях науки (політологія, економіка, філософія, психологія, соціологія, державне управління тощо).

З позицій муніципального управління достатньо багато суб'єктів місцевого самоврядування мають ознаки лідерів: сільські, селищні, міські голови; голови та старости в об'єднаних громадах; голови районних і обласних рад; керівники виконавчих органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення, асоціативних об'єднань органів місцевого самоврядування тощо.

Так, сільський, селищний, міський голова, який є головною посадовою особою територіальної громади відповідно села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста, обирається відповідною територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування в порядку, визначеному законом, і здійснює свої повноваження на постійній основі [1]. Разом з тим, чинне законодавство не встановлює вимог стосовно освіти та інших професійно-психологічних якостей для кандидатів на ці посади. Тож нерідкою є ситуація, коли ключові суб'єкти місцевого самоврядування, перш за все, сільські, селищні, міські голови, голови та старости об'єднаних громад, які мають поєднувати в собі якості керівника і лідера, у більшості випадків не бувають готовими до лідерства: не мають необхідних знань з менеджменту, філософії, соціології, психології, економіки, політології, публічного управління та адміністрування тощо, а також відповідних умінь і навичок. Таких осіб, як правило, переполює бажання реалізувати найсміливіші задуми, проте не вистачає властивостей лідера, тому надана громадою влада стає важким тягарем, реальна здатність вирішувати питання місцевого значення – слабкою, дієвість та ефективність місцевого самоврядування – низькими. Звідси логічно випливає необхідність цілеспрямованого становлення інституту лідерства в місцевому самоврядуванні, наслідком чого стане здатність успішно управляти територіальною громадою заради найповнішого задоволення спільних потреб її членів.

Слід відзначити, що корисним, на наш погляд, тут може бути механізм рекрутування – механізм відбору та просування активних членів громади для формування інституту місцевих лідерів. Рекрутування як процес формування і від-

творення політичної еліти розповсюджений в багатьох країнах і має різні системи та канали рекрутування, якими є різноманітні соціальні інститути, перш за все – політичні партії, адміністративний апарат, бізнес-структури, професійні спілки, релігійні організації та ін. При цьому найсуттєвішу роль серед них грає система освіти, що дозволяє стверджувати про виключну значущість підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування в системі Національної академії державного управління при Президентові України.

Вважаємо за доцільне сформулювати концепт розвитку лідера в місцевому самоврядуванні, який має містити такі складові: інтелектуальні здібності (логіка, оригінальність мислення, освіченість тощо); компетентнісні характеристики (знання, вміння, стратегічне бачення, здатність управляти людськими ресурсами, професіоналізм та ін.); комунікативні навички (толерантність, робота в команді, встановлення контактів з іншими людьми, сучасні засоби пошуку інформації, адекватна інтерпретація інформації тощо); особистісні якості (ініціативність, творчість, інновативність, чесність, висока моральність, амбіційність, енергійність, наполегливість та ін.); компоненти культури та іміджу (світогляд, самопрезентація, просторова організація, невербальні дії, майстерність публічного виступу, риторичний інструментарій, семантика одягу); гендерний компонент (баланс між роботою та особистим життям, перш за все – для жінок-лідерів) тощо [2].

Таким чином, через призму досліджуваної тематики можна визначити такі перспективні напрями досліджень в галузі науки з публічного управління та адміністрування: теоретико-методологічне обґрунтування суб'єктності публічного управління як ціннісних якостей особистості у цілому та феномену лідерства в місцевому самоврядуванні – зокрема, що є актуальним в умовах реалізації концепції децентралізації в Україні.

Список використаної літератури

1. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
2. Мамонова В. Формування лідерів громад: роль науки та освіти з публічного управління / Formation of community leaders: the role of science and knowledge of public administration / В. Мамонова // Innovations in science and education: challenges of our time [collection of scientific papers; edited by Maryna Dei, Olha Rudenko]. – London : IASHE, 2016. – Р. 27–30.

Маргиненко В. М.

доктор наук з державного управління, професор
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ КРАЇНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕВОЛЮЦІЇ ФОРМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Як відомо, суверенні країни мають різноманітні форми організації держави – *державний устрій*, складовими якого є *форма правління* та *форма адміністративно-територіального устрою*.

У світі існує дві основні форми державного правління: *монархія* і *республіка*. *Монархія* (грец. monarchia – *єдиновладдя*) – авторитарна форма правління, при якій вища верховна влада належить суверену – царю, королю, князю, імператору, султану, еміру тощо, і передається у спадок по кровній лінії. *Республіка* (лат. respublica – *справа публічна*) – форма державного правління, при якій вища вер-

ховна влада належить суверену – народу, а здійснює її від імені народу парламент – загальнонародний представницький виборний орган. І при одній, і при другій формі правління існує державне управління, яке здійснюється від імені суверена і в його інтересах. Проте, державне управління в монархії і державне управління в республіці – два суттєво різні управлінські процеси, які здійснюються за прямо протилежними алгоритмами: в абсолютній монархії державне управління – це приватна справа монарха, здійснюється воно за законами ієрархії системою державної влади й управління побудованою згори донизу (від монарха до суспільства); в республіці державне управління – це справа публічна, яку здійснює суспільство (публіка) через свої представницькі органи публічної влади, які діють і розвиваються за законами монархії, формуючись знизу догори (від людини до суспільства) у систему публічної влади й управління. Саме наявність парламенту як інституту публічної влади надає державному управлінню публічного характеру.

Якщо підходити до питання форм державного правління з наукових позицій, то ми маємо визнати, що якщо існує абсолютна влада монарха – автократія – одноосібна влада, то має існувати й абсолютна влада народу – демократія – народна влада. Це дві прямо протилежні форми правління, які, протидіючи, розвиваються за законами діалектики, зокрема, закону боротьби і єдності протилежностей, утворюючи при цьому щось третє як єдине ціле. Таким цілим і є республіка – форма державного правління, якій притаманні характерні ознаки і автократії (монархії), і демократії (президента і парламенту як інститутів, які народ формує і які діють від його імені). Отже, республіка – це перехідна форма правління від автократії (одноосібної / приватної влади) до демократії (народної / публічної влади). Обмежена автократія (монархія) – це вже республіка, а обмежена демократія (представницькі органи публічної влади) – це ще республіка.

Таким чином, ми доходимо висновку, що діалекти розвитку демократії як форми народовладдя є така, що остання (демократія) виростає з автократії (монархії) і є наслідком еволюції форм публічного управління, які проявляються в сутності президентської, президентсько-парламентської, парламентсько-президентської, парламентської форм державного правління. Це форми, які характеризують старіння і відмирання авторитаризму і народження та визрівання демократії.

Другою складовою державного устрою є форма адміністративно-територіального устрою, яка передбачає поділ держави на певні адміністративні одиниці з урахуванням національних, історичних, економічних, природних та інших чинників. Основними формами адміністративно-територіального устрою держави є *унітарна* і *федеративна*. *Унітарна держава* не має у своєму складі адміністративно-територіальних утворень, які управляються самостійно. *Федеративна держава* складається з федеральних адміністративно-територіальних утворень (штатів, земель, республік), яким делеговано частину самоврядних функцій, але вони діють у межах загальнодержавних законів. В залежності від того, хто делегує самоврядні функції органам влади на всіх рівнях соціальної структуризації суспільства формується авторитарний чи демократичний характер федеративної держави. І монархія, і республіка можуть мати як унітарний так і федеративний устрій.

Для прикладу візьмемо дві федеративні держави – Росію і США, які позиціонують себе як демократичні. Проте, Російська Федерація виникла на основі монархії і реально більше тяжіє до автократії; США виникли на основі добровільного об'єднання штатів, які сформувалися в результаті розвитку місцевого і

територіального самоврядування. В Росії федерація створена згори – самоврядні функції суб'єктам федерації делегувалися федеральними органами влади. В США, навпаки, – знизу – самоврядні штатисформували федеральні органи влади і наділили їх відповідними загально федеральними функціями (повноваженнями). Через це США більше тяжіє до демократії і має в цьому напрямку найбільші успіхи.

Те ж саме можна сказати й про унітарні держави: якщо делегування самоврядних функцій (повноважень) органам місцевого самоврядування здійснюється державними органами влади, то така держава більше тяжіє до автократії; якщо, навпаки, – органи місцевого самоврядування територіальних громад утворюють державні органи влади й управління і делегують їм загальнодержавні функції (повноваження), то така держава більше тяжіє до демократії.

З огляду на це, ми можемо стверджувати, що Україна як унітарна держава більше тяжіє до автократії, так як саме держава делегувала самоврядні функції (повноваження) органам місцевого самоврядування, формувала їх і розвивала незалежно від територіальних громад. Саме тому Україна за умов формального місцевого самоврядування має надзвичайно централізовану систему влади й управління, яка за своєю сутністю є авторитарною. Щоб Україна стала демократичною, вона має стати країною самоврядних територіальних громад, які через розвиток місцевого самоврядування і місцевої демократії розвинути такі форми публічного управління, які сформують державний устрій держави, що буде тяжіти до демократії і розвиватиметься у цьому напрямку.

Мерзляк А. В.

доктор наук з державного управління, професор

Кучин Б. С.

аспірант

Класичний приватний університет

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ НАДАННЯМ ЖИТЛОВИХ СУБСИДІЙ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Останнім часом в Україні були зроблені окремі кроки в реформуванні енергетичної та житлово-комунальної сфер, однак, в результаті це призвело до систематичного зростання тарифів на послуги ЖКГ. При цьому при середній вартості проживання в країні часто для середньостатистичного домогосподарства виявляється завищеною та вартість, яка має сплачуватись за користування цими послугами. Як інструмент соціального захисту населення в Україні у цьому контексті став виступати механізм надання житлових субсидій, що уявляє собою державну цільову безготівкову допомогу громадянам та їх сім'ям на оплату житлово-комунальних послуг.

Зарубіжні країни також накопичили певний досвід у сфері надання державних житлових субсидій. Так, з-поміж Східноєвропейських країн, наприклад, у Литві державою субсидії надаються лише на оплату послуг опалення, а також гарячого та холодного водопостачання, у Болгарії – на опалення та оренду житла, у Польщі – надається єдина субсидія на оренду житла та оплату енергоємних комунальних послуг. В Україні житлові субсидії спрямовані на відшкодування витрат населення на оплату за утримання житла, комунальні послуги, паливо та електроенергію [1].

Для української практики реалізації механізму надання житлових субсидій є характерними такі тенденції, як складний розрахунок субсидій (базується не на минулих обсягах споживання енергоресурсів, а на складних нормативах), відсутність верхньої межі доходу для отримання субсидії, фінансування житлових субсидій здійснюється спільно з іншими програмами соціальної допомоги.

За 2015 р. населенню України було нараховано до оплати за житлово-комунальні послуги платежів на суму 50,9 млрд. грн., з них оплачено населенням 48,6 млрд. грн., тобто 94,5% загальної нарахованої суми (табл. 1). У регіональному розрізі найвищий рівень оплати за послуги ЖКГ спостерігався у Черкаській (119%) та Вінницькій областях (118%) за рахунок оплати окрім поточних платежів заборгованостей за попередні періоди, найнижчий – у Тернопільській (68,8%). Найбільшу частку у внесених платежах займала оплата газопостачання (42,3% загальної суми) та централізованого опалення та гарячого водопостачання (28,4%). Заборгованість населення в оплаті за послуги ЖКГ за 2015 р. склала близько 8,8 млрд. грн. Найбільшою була заборгованість населення в оплаті за централізоване опалення та гаряче водопостачання.

Таблиця 1

Оплата населенням України житлово-комунальних послуг у 2015 р. *

Вид послуги	Оплачено населенням, тис. грн	Рівень оплати від нарахованої суми, %	Заборгованість населення, тис. грн
Газопостачання	20547416	93,6	-2148714 **
Централізоване опалення та гаряче водопостачання	13792334	94,7	6692154
Водопостачання та водовідведення	5907593	100,7	1692321
Утримання будинків	7465983	98,3	2241772
Вивезення побутових відходів	865928	91,5	351521
Усього:	48579254	95,4	8829054

* Складено за даними Державної служби статистики України [3].

** Від'ємна величина заборгованості характеризує 100% оплату нарахувань поточного періоду, часткове погашення боргу попередніх періодів, попередню оплату послуг та перевищення перерахованих бюджетних коштів організаціям, що надають домогосподарствам житлово-комунальні послуги (призначені субсидії) над вартістю фактично спожитих послуг.

При цьому звернулися за субсидіями щодо відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг 5,9 млн. домогосподарств (у т.ч. 4,1 млн. – з міських поселень, 1,8 млн. – з сільської місцевості) (табл. 2). З них 91,1% домогосподарствам від загальної кількості тих, що звернулися, було їх призначено. За даними державної служби статистики України середній розмір наданої субсидії на одне домогосподарство у грудні 2015 р. становив 1090,9 грн. Однак, цей показник є дещо усередненим та часто на практиці соціально незахищені категорії, зокрема, малозабезпечені сім'ї, пенсіонери вимушені сплачувати кошти за оплату житлово-комунальних послуг у розмірі, що становить більшу частину їх доходу. За кількістю членів домогосподарств, які претендували на отримання субсидій переважали домогосподарства у складі 1 особи – 40,4% та 2 особи – 28,3%.

**Призначення субсидій для відшкодування витрат
на оплату житлово-комунальних послуг у 2015 р. ***

Найменування показника	Україна	Міські поселення	Сільська місцевість
Домогосподарства, які звернулися за субсидіями, од.	5921853	4072129	1849724
Домогосподарства, яким призначено субсидії, од.	5392929	3744485	1648444
У % до кількості домогосподарств, які звернулися за субсидіями	91,1	92	89,1
Загальна сума призначених субсидій, грн.	2345955013	1438326167	907628846

* Складено за даними Державної служби статистики України [2].

У цілому, механізм надання населенню субсидій на відшкодування витрат на житлово-комунальні послуги не можна вважати достатньо ефективним. На фоні постійного зростання тарифів ЖКГ надані субсидії не суттєво зменшують навантаження на бюджет громадян. Також цей механізм не мотивує населення України до економії самих паливних ресурсів. З огляду на це, державі було б більш вигідно створювати такі умови в державі, які б підвищували рівень добробуту населення, дозволяли громадянам нарощувати свій дохід та в повній мірі сплачувати за спожиті послуги. Крім того, вкрай необхідно в державі виявляється модернізація матеріально-технічної бази сфери ЖКГ, що б сприяло економії паливних ресурсів через регулювання обсягів їх споживання самим населенням.

Список використаної літератури

1. Політика житлових субсидій у країнах Центральної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/archive/u/publications/1ea083ea7c0a464799e403b2a319dcf8.pdf>.
2. Про надання населенню субсидій у січні 2016 року: експрес-випуск від 19.02.2016 р. № 42/0/05.5вн-16 [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Про оплату населенням житлово-комунальних послуг у грудні 2015 року: експрес-випуск від 01.02.2016 р. № 22/0/05.5вн-16 [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Михалёв А. Н.

аспірант

Национальная академия государственного управления при Президенте Украины
г. Киев

УКРАИНА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Современные глобальные политические процессы характерны крайней своей нестабильностью. Проявляется это в виде увеличения до огромных размеров конфликтов в разных регионах планеты, в которых Украина занимает своё место.

Глобальная политика – деятельность мировых субъектов по защите интересов на уровне концепций в рамках всего земного шара, которая способствует достижению геостратегических целей.

Глобальная политика на современном этапе обладает рядом свойств и особенностей, к числу которых можно отнести:

- естественный ход течения глобальных процессов и их закономерностей;
- искусственные сценарии глобальных процессов, создаваемые людьми без учета и знания естественных законов глобальных процессов;

– возникновение противоречий между естественной и искусственной тенденциями в глобальных процессах и увеличение объема этих противоречий до уровня критической массы, ведущей к катастрофическим последствиям всего человечества и Земли в целом.

Указанные особенности не единственные, но они являются базовыми и поэтому выбранные в качестве предмета изложения и обсуждения.

Примером, иллюстрирующим первую из указанных особенностей, может служить положение, взятое из целого ряда древних источников и базирующиеся на многотысячелетней общечеловеческой практике, подтверждаемой всем ходом исторического развития различных цивилизаций, народов и государств.

Это положение говорит о том, что глобальные процессы носят циклический характер и что сейчас Земля и земляне как раз находятся в заключительной фазе одного из таких больших циклов, иначе говоря мы живем в тот исторический момент времени, когда происходит завершение одного и формируются предпосылки для возникновения нового, большого цикла развития.

В современном исчислении под таким большим циклом подразумевается срок порядка 10-12 тысяч лет. Такие циклические переходы являются примером естественного развития, а цикличность этого процесса является одной из его естественных закономерностей.

При переходе от одного цикла к другому происходят кардинальные изменения как в мышлении человека и человечества в целом, так и в мировоззренческо-деятельностных аспектах, что так же является одной из естественных закономерностей в указанных процессах.

Однако в силу масштабности глобальных процессов, существует их инерционность, проявляющая себя так же по многим аспектам.

В силу чего, то, что должно уйти, будучи исторически и закономерностно обречено на изменения и уход, продолжает в силу этой инерции двигаться по накатанной траектории, для которой уже нет места в надвигающейся новой эпохе. Наряду с этим появляются принципиально новые варианты человеческого миропонимания и жизненного обустройства, которые с одной стороны обуславливаются уходящим историческим опытом, а с другой стороны могут входить в противоречие с инерционными тенденциями.

Такова естественная практика и закономерные естественные сложности эпохи перехода.

Но наряду с этим существуют еще дополнительные сложности, создаваемые искусственным путем, что происходит в основном в силу непонимания существующего положения вещей и естественных закономерностей глобального развития.

В такой ситуации группы людей или государств, обладающие ресурсными возможностями соразмерными с естественным потенциалом могут создавать и создают сейчас свои сценарии глобального развития, в которых либо полностью игнорируются естественные закономерности в силу их незнания, либо учитываются в неполной мере. А это приводит к возникновению серьезных противоречий, между естественными и искусственными тенденциями в глобальных процессах. Иными словами, персонифицируя сказанное, подобную ситуацию можно охарактеризовать как столкновение двух интересов, преследующих различные глобальные цели. В той же персонифицированной форме можно прокомментировать сказанное. А именно, в обобщенной форме сложные естественные про-

цессы без понимания их сути часто называют – “божьей волей”, “проведением” или другим подобным образом, а человеческие поступки относят к проявлениям человеческой воли. В такой взаимно несогласованной ситуации как раз и возникают указанные противоречия.

В дополнении следует отметить одну важную особенность, отличающую современные глобальные процессы от подобных процессов, происходящих еще в недалеком прошлом.

Определяющие события и важнейшие деятельностные рычаги в глобальных социальных преобразованиях современности сконцентрированы сегодня в незримой области, проявляясь в реальной практике на уровне духовно-религиозных и информационно-интеллектуальных столкновениях между активными участниками этих процессов.

Мировые религии и существующие духовные направления, являются одним из базовых средств, указанных выше невидимых процессов. В свою очередь эти средства так же могут соответствовать или нет естественным глобальным процессам и, как следствие влиять на увеличение или уменьшение глобальных противоречий при своем применении в ходе реальной социальной практике.

Например, одна из существующих естественных глобальных тенденций это интеграционные процессы во многих сферах человеческой деятельности, в которых именно интеграция и консолидация являются условием достижения требуемых результатов в общечеловеческой практике, направленной на решение глобальных проблем от которых зависит сам факт существования человечества.

В такой ситуации, если в качестве средства используется универсальное духовное направление, позволяющее гармонично сосуществовать без ущемления интересов друг друга различным культурам, цивилизациям, этносам и народам, то такое духовное направление, рассматриваемое как средство, дает возможность найти всеобщее приемлемое решение, ибо оно – это решение находится в самом применяемом духовном средстве, как потенциальная возможность. И наоборот моноэтнические, духовно-религиозные и иные конструкции приводят к разделению человечества на несовместимые и враждующие между собой составляющие, что в свою очередь делает принципиально не осуществимым любую попытку нахождения взаимоприемлемого решения, так как оно по своей сути принципиально не содержится, но входит в возможности такого моноэтнического варианта в духовно-религиозной практике.

Именно в указанном смысле можно проранжировать и проклассифицировать все имеющиеся в мире и применяющиеся сегодня в качестве глобального инструментария духовно-религиозные направления, движения и организации.

Именно поэтому, в силу сказанного выше, либо вследствие накопления до уровня критической массы противоречий между естественными и искусственными путями развития и игнорированием (по невежеству и незнанию) естественных законов, либо при умышленном создании противоречий, продиктованных негативными глобальными целями и создаваемых осознанно экстремальные ситуации, что так же являются одной из особенностей современной фазы общечеловеческого развития.

Экстремальные ситуации, в свою очередь, переводят медленнотекущие процессы, близкие к стационарным, в кризисные ситуации, протекающие исключительно быстро и требующие для своего разрешения абсолютно нестандартных подходов в принципе несовместимых со стационарными состояниями, и соответствующие им стереотипами мышления и деятельности людей.

В указанном смысле, социальные кризисы, их значение и роль можно сопоставить (в иллюстрированных целях) с экстремальными ситуациями в природе, такими как тайфуны, цунами, извержение вулканов и так далее.

При этом в искусственных сценариях современного, глобального развития наметилась опасная тенденция – использование кризисно-экстремальных явлений, создаваемых искусственно в качестве одного из инструментов в современной геополитике.

Такая попытка порождена инерцией мышления уходящей эпохи, когда механистические представления о мире, особенно те из них, которые успешно реализуются в технических средствах, бездумно переносятся в социальную практику, в наивной надежде о том, что создаваемые локально экстремальные ситуации могут находиться под тотальным контролем их создателей.

Это очень опасное заблуждение. Ибо существует социальная механика длинных причинно-следственных связей, передающихся из поколения в поколение, которая кардинально отличается от механики современных технических средств, носящей в своем проявлении жестко ограниченный во времени характер, но именно этой особенности не знают или не хотят учитывать современные инициаторы кризисно экстремальных ситуаций.

Сея ветер локальных кризисов, они, не ведая того, создают бурю, которая в конечном итоге уничтожит их самих.

Мордвінов О. Г.

доктор наук з державного управління, професор
Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ АГРОЗЕМЕЛЬНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ

Одним з головних економічних механізмів управління землекористуванням в аграрній сфері ринкової економіки є економічне стимулювання раціонального використання й охорони земель. Зі світової практики його застосування відомі три складові частини: 1) стимулювання інтенсивності та ефективності аграрного землекористування й сільськогосподарського виробництва; 2) охорони агроландшафтів та суміжних з ними водних екосистем; 3) концентрації землевласності і землекористування. Кожна із зазначених складових має свій набір економічних засобів регулювання та методів її практичної реалізації.

Достатньо відомими методами економічного стимулювання інтенсивності та ефективності аграрного землекористування й сільськогосподарського виробництва є:

- 1) фінансова участь держави у розвитку інфраструктури сільської місцевості, аграрної науки, освіти та перепідготовки кадрів;
- 2) надання державою пільгових кредитів та субсидій фермерам, іншим суб'єктам сільськогосподарської діяльності на придбання матеріально-технічних засобів виробництва;
- 3) підтримка рівня цін на сільськогосподарську продукцію і доходів фермерів.

У розвинутих країнах економічне стимулювання інтенсивності аграрного землекористування і сільськогосподарського виробництва активним було в 50-60-ті, частково у 70-ті роки минулого сторіччя, коли основним завданням було переведення сільського господарства на індустріальну основу та збільшення виробництва продукції. В міру насичення ринку і перевиробництва сільськогоспо-

дарської продукції застосування даної групи методів відійшло на другий план. Головним стало вирішення соціально-екологічних проблем аграрної сфери – підтримка рівня доходів фермерів та природоохоронних заходів. Тобто бюджетна підтримка сільського господарства змінила свою направленість, відбулось її загальне скорочення. На передній план вийшли методи економічного стимулювання сільськогосподарських землекористувачів за діяльність, пов'язану з хорошою агроландшафтів та суміжних з ними водних екосистем, серед яких більш поширеними є такі:

- фінансування державою створення меліорованих масивів земель;
- погектарні виплати фермерам на вапнування, гіпсування та інші види хімічного обробітку ґрунту;
- субсидування нових видів обробітку ґрунту, які носять ґрунтозахисний характер;
- дотування екологічно чистої продукції, яка виробляється на основі органічних добрив;
- щорічні рентні виплати фермерам за добровільне виведення ними з обробітку та консервацію деградованих земель, фінансування робіт по залуженню та залісенню цих площ;
- субсидування проведення протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях;
- виплати коштів за збереження площ під болотами.

Сучасний механізм економічного стимулювання раціонального землекористування в аграрній сфері України певною мірою схожий на той, що застосовувався у західноєвропейських країнах у перші десятиріччя після другої світової війни. Ця схожість передусім характеризується метою державного втручання в перебіг процесу землекористування та сільськогосподарського виробництва, яка полягає у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції й досягненні гарантованої продовольчої безпеки.

Стимулювання інтенсивного та економічно ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві автоматично не вирішує екологічних проблем галузі. Потрібне застосування спеціальної групи методів, які за допомогою фінансово-економічних засобів змогли б суб'єкти господарювання зацікавити у проведенні заходів щодо захисту й відтворення продуктивної сили землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та водних ресурсів, оздоровлення природного середовища сільської місцевості. Тобто мова йде про методи економічного стимулювання охорони агроземельного фонду та суміжних з них водних екосистем.

Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель в Україні передбачене в Земельному кодексі (ст.205). Спрямоване воно на підвищення зацікавленості власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів, на захист земель від негативних наслідків виробничої діяльності і включає такі методи:

1) надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель;

2) виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього етапу земель, порушення не з їх вини;

3) звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними або регіональними програмами;

4) компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Ці методи хоч і визначені законодавчо, проте механізм економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель майже не задіяно. Вважати цей перелік вичерпним не слід, оскільки його потрібно конкретизувати та доповнити новими методами.

Видається доцільними здійснювати економічне стимулювання суб'єктів аграрного землекористування за конкретні, зрозумілі їм і суспільству заходи, що проводяться за їхні кошти й піддаються простому визначенню та прямо або опосередковано будуть забезпечувати стійкість агроландшафтів та суміжно розташованих об'єктів. До таких заходів належать: будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд; створення полезахисних лісосмуг, лісових насаджень у водоохоронних зонах річок та навколо водойм, у ярах та балках; засипка і виположування ярів; терасування крутих схилів; окультурення природних кормових угідь; проведення хімічної та гідротехнічної меліорації ґрунтів; протиерозійний обробіток ґрунту; виробництво сільськогосподарської продукції без застосування мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин.

Це дасть змогу сформувати вітчизняний механізм фінансово-економічного заохочення аграрних землекористувачів до здійснення землеохоронних заходів більш повним за розгалуженням. До його складу може входити система методів прямого та побічного (опосередкованого) стимулювання. Система прямого економічного стимулювання повинна базуватися на безпосередньому субсидуванні, тоді як система опосередкованого економічного стимулювання землеохорони має розвиватися на основі пільгового режиму оподаткування, різних видів пільгового кредиту, інших методів, які дають змогу виконувати роботи без виділення коштів з бюджету – за рахунок накопичення сільськогосподарськими товаровиробниками власних ресурсів.

В умовах економічної кризи та бюджетного дефіциту опосередкована система економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель може бути провідною. З покращенням економічної ситуації в практику агроекологічного управління України слід активніше залучати методи прямого економічного стимулювання, які повинні базуватися на безпосередньому наданні субсидій, дотацій, компенсацій на безповоротній основі і забезпечувати сільськогосподарським землекористувачам рівень доходів, достатній не лише для організації наступного виробничого циклу, але й для капіталізації певної її частини.

Третьою складовою частиною механізму економічного стимулювання раціонального використання й охорони земель є методи концентрації землеволодінь та землекористувань. У практиці управління земельними ресурсами України в даний час вони не застосовуються, але прогресуюча парцеляція земель може призвести до їх задіяння в недалекому майбутньому, коли проблема підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва буде вирішуватись і шляхом створення порівняно великих за розмірами агроформувань на засадах приватної власності на землю та майно, але з колективними формами господарювання.

Мороз В. М.

доктор наук з державного управління, професор
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

ПАСПОРТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Паспортизація професій не є принципово новим напрямом у систематизації формальних вимог щодо знань, вмінь та навичок фахівця. Відповідна проблематика знайшла своє опрацювання у межах пошуку змісту і форми паспорту професійного стандарту та паспорту професійних компетенцій. Актуальність порушеного питання обумовлена зростанням розриву між пропозицією системи вищої освіти, щодо якості підготовки майбутніх фахівців та реальним попитом ринку праці (роботодавців) щодо рівня професійних знань та практичних навичок випускника ВНЗ.

На переконання фахівців фінансово-промислової групи “System Capital Management” (далі SCM), яка свого часу стала ініціатором розробки профстандартів в Україні, існуючий розрив між якістю і наповненням освіти, з одного боку, та вимогами роботодавців, з іншого, може бути пояснений тим фактом, що до процесу формулювання змісту професійних вимог до майбутніх спеціалістів залучені працівники системи вищої освіти (науково-педагогічний склад, методисти, працівники органів державної влади до компетенції яких входять відповідні питання тощо), в той час, як представники реального сектору економіки (перш за все роботодавці) позбавлені можливості впливу у межах відповідних напрямів роботи. Іншими словами, “склалася ситуація, коли чіткого ланцюжка “вузи-випускники-роботодавці” не існує, кожна ланка живе окремо одна від одної і належної взаємодії та обміну інформацією не відбувається” [3]. З одного боку, представники інституту роботодавців, з огляду на свою зайнятість у межах адміністрування (забезпечення) професійної діяльності організації, не мають часу, а досить часто, і бажання для участі у формуванні професійних стандартів. З іншого боку, безпосередні автори навчальних програм не прагнуть до встановлення зв’язків з відповідними до профілю навчальної програми професійними установами (організаціями) для опрацювання (удосконалення) змісту навчальних дисциплін. Виникає ситуація за якою, як правило, більшість з випускників ВНЗ потребують на додаткове навчання безпосередньо на робочому місці, тобто молодий спеціаліст, з огляду на брак в нього необхідної професійної компетенції, не може бути допущений роботодавцем до самостійного виконання службових обов’язків. Безумовно, навчання на робочому місці може бути розглянуто через призму професійної адаптації, що з огляду на специфіку кожного конкретного виробництва є цілком виправданим кроком адміністрації організації. Питання полягає у тривалості процесу адаптації та якості наявної професійної підготовки випускника ВНЗ. Цілком очевидно, що організація та забезпечення процесу психологічної, соціальної, та перш за все, професійної адаптації найнятого працівника вимагає від роботодавця не лише певних знань щодо змісту та технологій навчання, а у тому числі, і наявності організаційних ресурсів для забезпечення якості відповідного процесу. Наприклад, за дослідженнями фахівців SHRM (Society for Human Resource Management’s) пошук та адаптація нового працівника до професійної структури організації коштує від 6 до 9 місячних зарплат працівника. Приймаючи до уваги цей показник та враховуючи рівень середньої заробітної плати в Україні (станом на липень 2016 року – 4445 грн [2]), можемо конс-

татувати той факт, що мінімальна вартість пошуку та адаптації одного фахівця коштуватиме організації приблизно 26670 грн. Навіть якщо припустити, що частки витрат на пошук та адаптацію працівника є приблизно рівними (слід звернути увагу на той факт, що традиційно витрати на адаптацію прийнятого робітника є дещо більшими ніж витрати на його пошук), то вартість адаптації фахівця до умов конкретної організації становитиме 13335 грн. Така сума може бути порівняна з середньою вартістю річного навчання на програмі бакалаврського рівня в престижному університеті (наприклад, середня вартість навчання на денній формі у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна в 2014 році становила 10450 грн [5]), що само по собі свідчить про рівень втрат організаційних ресурсів.

Виникає питання щодо можливості зменшення організацією витрат пов'язаних з адаптацію найнятих працівників без втрат якості отриманого результату. Відповідь на це складне за своїм змістом та багатогранне за напрямом прояву питання, не є простою та однозначною, адже формування наукового підґрунтя для формулювання її змісту відбувається не лише у площині суто економічного або (та) управлінського підходу. На наше переконання, відповідь на порушене питання може бути сформульовано у межах компетенційного поля державно-управлінської науки, адже саме цей різновид наукового знання має, з одного боку, міжгалузевий та комплексний характер щодо дослідження об'єкту / предмету наукової уваги, а з іншого – позиціонує на рівні науки “практичних рекомендацій” та “рецептів” щодо вирішення управлінської проблеми [1, С. 9].

Повертаючись до предмету нашого наукового пошуку, спробуємо визначити місце та роль органів державного управління розвитком системи вищої освіти у процесі наближення попиту ринку праці (роботодавців) до рівня та якості підготовки фахівців з вищою освітою. Безумовно, пряме державне втручання в процеси вирішення цього питання, з огляду на здатність майже будь-якої системи до саморегулювання та до так званого автоматичного знаходження балансів у позиціонуванні об'єкту державного управління, може не забезпечити очікуваного суб'єктом державного управління ефекту від адміністрування процесів знаходження обумовлених часом компромісів. Разом з тим, порушена нами проблематика (необхідність паспортизації професій), скоріше за все не може бути вирішена на рівні використання механізмів саморозвитку системи “вузи-випускники-роботодавці”, а отже потребує на відповідне опрацювання. Вище ми звернули увагу на той факт, що питання взаємодії між інститутами роботодавців та освіти має багатогранний та складний характер, а отже не може бути вирішено, а ні виключно у межах наукового знання державно управлінської науки, а ні тем більше у межах окремої публікації. Приймаючи до уваги зміст вище наведеної тези, спробуємо сформулювати окремі пропозиції щодо можливості наближення змісту та форм вищої освіти до реальних потреб ринку праці.

По-перше, інститут роботодавців у співпраці з профільними міністерствами (відомствами, організаціями, профспілками тощо) повинні опрацювати зміст паспортів так званих базових професій з визначенням чітких за своїм формулюванням та змістом критеріїв щодо необхідного переліку професійних і загальних знань, вмінь та практичних навичок. Під час організації такої роботи слід звернути увагу на загальносвітові тенденції щодо організації роботи за відповідним напрямом, а саме – додати до змісту паспорту професії, у тому числі і ту інформацію, яка апелює до системи професійних та загальнолюдських цінностей майбутнього фахівця. Останній акцент було сформульовано нами за результатами спілкування з закордонними фахівцями, професійна діяльність яких пов'язана з функціонуванням та розвитком системи вищої освіти, у межах участі автора цієї публікації у реалізації Проекту Програми

TEMPUS “Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту” у 2014–2016. Нажаль, система професійних та загальнолюдських цінностей не знайшла свого розвитку в змісті опрацьованих фахівцями SCM паспортів професій [4].

По-друге, до формулювання змісту навчальних програм ВНЗ слід залучити представників реального сектору економіки (інститут роботодавців). За виконання цієї умови, зміст кожної навчальної програми буде узгоджений, принаймні на початковому рівні, з потребами ринку праці, адже представники інституту роботодавців, оцінюючи зміст запропонованої ВНЗ на експертизу навчальної програми, будуть прагнути до її удосконалення. На практиці, функціонування цього механізму може мати вигляд консультативно-інформаційної допомоги керівників організацій-лідерів галузі у відповідному регіоні профільним ВНЗ. В основу ефективності взаємодії інституції університету та інституту роботодавців буде покладено бажання останнього мінімізувати свої витрати на адаптацію випускників ВНЗ до реальних потреб підприємства (організації). Крім того, приймаючи участь в експертизі змісту навчальних програм на постійній основі, роботодавець матиме можливість не лише своєчасно відреагувати на зміну кон’юнктури ринку, а і спрямувати розвиток трудового потенціалу майбутніх фахівців на середньострокову перспективу. Цілком очевидно, що таке програмування напрямів формування і розвитку трудових можливостей (змісту системи знань, вмінь та навичок) неминуче відіб’ється на підвищенні конкурентоспроможності організації.

Список використаної літератури

1. Галузь науки “Державне управління” в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: нац. наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. – Київ : НАДУ, 2012. – 184 с.

2. Показник середньої зарплати за липень 2016 року [Електронний ресурс] / Пенсійний фонд у цифрах: показники середньої заробітної плати // Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article;jsessionid=D24D0A8BC7682EAF3A7F6D4DC7FED0F7.app2?art_id=265309&cat_id=95535.

3. Програма “Сучасна освіта” : Соціальні проект АТ “СКМ” [Електронний ресурс] // Систем Кепітал Менеджмент. – Режим доступу: http://www.scm.com.ua/uk/sustainability/scm_social_projects/contemporary_education/

4. Професійні стандарти (паспорти професій) // Освіта: вища освіта / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/standarty-prof.html>

5. Середня вартість навчання на денній формі [Електронний ресурс] / Харківський Національний Університет імені В. Н. Каразіна // Довідник навчальних закладів “Abiturients Info”. – Режим доступу: <https://abiturients.info/ru/university/harkovskaya-oblast-harkov/harkovski-nacionalnyy-universitet-imeni-vn-karazina>

Мороз С. А.

здобувач навчально-науково-виробничого центру
Національний університет цивільного захисту України

ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІЙ АСПЕКТ

У контексті змісту наших попередніх досліджень було з’ясовано той факт, що держава, хоча і не позиціонує на рівні домінуючого суб’єкту управління процесом формування та розвитку трудового потенціалу ВНЗ, але здійснює потужний вплив на динаміку процесів саморозвитку відповідної інституції [2, С. 112]. Держава, виступаючи одночасно як на рівні замовника так і у якості споживача

результатів реалізації ВНЗ свого потенціалу, стає заручником розвитку протиріччя на рівні взаємодії суб'єкту та об'єкту управлінської діяльності. З одного боку, держава через формування певного інституціонального середовища визначає напрями та динаміку розвитку трудового потенціалу ВНЗ, а з іншого, сама є продуктом його реалізації. Виникнення зв'язків між суб'єктом та об'єктом управлінської діяльності з багаторазовим повторенням ситуацій взаємозалежності може привести до втрати якості як замовника освітньої послуги (у нашому випадку держави), так і виконавця (ВНЗ). Вирішення протиріччя між попитом та результатом задоволення потреб у межах освітньої послуги може бути вирішено через систему професійних стандартів (так звана паспортизація професій), у формуванні змісту якої на рівні основних експертів повинні прийняти участь суспільні та ринкові інститути. У цьому випадку, місце та роль держави у межах впливу на динаміку розвитку трудового потенціалу ВНЗ розглядається не через призму суб'єктно-об'єктних відносин, а скоріше в контексті партнерських взаємовідносин. У межах цієї публікації під професійним стандартом ми будемо розуміти систематизований опис вимог роботодавця до певної професії, який містить перелік конкретних професійних знань, вмінь і навичок необхідних фахівцю для виконання своїх посадових обов'язків [1, С. 5].

Починаючи з 2011 року фінансово-промислова група “System Capital Management” (далі SCM) у взаємодії з МОН України, Британською радою та Конфедерацією роботодавців України реалізує програму “Сучасна освіта”. Серед програмних напрямів цього масштабного за колом охоплення питань проекту (програма охоплює такі проекти: “Компас – 2008” (складання рейтингу ВНЗ); “Дискусійний клуб” (пошук шляхів підвищення практичної цінності знань випускників вітчизняних ВНЗ в контексті попиту реального сектора економіки); “Formulas” (цикл майстер-класів від топ-менеджерів та видатних дослідників) тощо [3]), є у тому числі й ті, зміст яких пов'язано з стратегією опрацювання професійних стандартів. На переконання авторів проекту паспортизація професій сприятиме подоланню існуючого розриву між якістю і змістом освіти та вимогами роботодавців. Вирішення цього питання забезпечить не лише досягнення балансу між можливостями системи освіти та потребами реального сектору економіки, а і забезпечить розвиток всіх без виключення учасників процесу підготовки висококваліфікованих фахівців. ВНЗ, маючи у своєму розпорядженні узгоджений з інститутом роботодавців професійний стандарт, будуть здатними забезпечити підготовку спеціаліста відповідно до встановлених вимог. У свою чергу, роботодавець отримає фахівця з цілком відповідних до конкретної посади переліком професійних знань, вмінь і навичок, адже у формуванні їх змісту був задіяний, у тому числі, й інститут роботодавців. Отже, можемо констатувати той факт, що роботу за напрямом паспортизації професій було розпочато, хоча динаміка її проведення не відповідає, а ні безпосередньо вимогам роботодавців, а ні запиту суспільства в цілому. Наприклад, на сайті МОН України станом на 01.10.2016 року анонсовано інформацію про наявність лише восьми професійних стандартів: журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації; інженер конвертерного виробництва; інженер-електрик в енергетичній сфері енергопостачальної компанії; інженер-електромеханік гірничий; майстер конвертерного виробництва; підручний сталевара конвертера; редактор мультимедійних видань засобів масової інформації; сталевар конвертер [4]. Зі змістом кожного з наведених вище професійних стандартів відвідувач сайту може ознайомитись без будь-яких обмежень. Разом з тим, на сайті ініціатора проекту (SCM) розмі-

щено інформацію про опрацювання 44 професійних стандартів. Цілком очевидно, що стан вирішення питання про паспортизацію професій знаходиться лише на початковому рівні, адже класифікатор професій України на цей час налічує понад 15 тис. професій. Без перебільшення можемо констатувати той факт, що за існуючої динаміки паспортизації професій (за п'ять років було паспортизовані 44 професії) перспектива закінчення розпочатої роботи не виглядає реальною.

Приймаючи до уваги вище наведене спробуємо з'ясувати зв'язок порушеної проблематики з питаннями розвитку трудового потенціалу ВНЗ. З одного боку, такий зв'язок виглядає дещо опосередкованим, адже система трудового потенціалу не містить прямої кореляції, як безпосередньо зі змістом паспортів професій, так і з їх кількістю у цілому. З іншого боку, професії науково-педагогічного складу ВНЗ є не паспортизованими, а отже формальні вимоги (загальний опис професії; основні функції; права / обов'язки та особливості їх використання / виконання тощо) є невизначними. Безумовно, ми можемо вести мову про існування систем атестації кадрів вищої кваліфікації та підвищення їх кваліфікації, але, на наше переконання, зміст цих систем не вичерпує питання паспортизації відповідних професій. Окремі питання формалізації вимог до професій науково-педагогічного складу ВНЗ містяться у чисельних нормативно-правових актах (Закон України "Про Вищу освіту", Закон України "Про освіту", Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, Порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань, Положення про обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів третього і четвертого рівнів акредитації, Кваліфікаційні характеристики професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів тощо), але їх розшарування, як за змістом, так і за формою подання, не сприяє комплексному сприйняттю відповідної проблематики. Крім того, відсутність паспортів професій, обумовлює зниження якості змісту начальних програм, тобто, автор навчальної програми розбудовує її зміст не з огляду на специфіку попиту роботодавців щодо рівня знань, вмінь та навичок конкретного фахівця, а керуючись власним уявленням про важливість тих чи інших характеристик у межах відповідної професії. Цілком очевидно, що розвиток якісних характеристик, задіяних у формування фахової підготовки майбутнього спеціаліста представниками науково-педагогічного складу ВНЗ, відбувається з певним відривом від вимог реального сектора економіки. Логіка вище наведеної тези може бути розкрита через призму існування розриву між вимогами роботодавців до випускників ВНЗ та пропозиціями ВНЗ щодо формування змісту їх якісних характеристик. Виникає ситуація, за якою пропозиції ВНЗ щодо підготовки фахівців з вищою освітою, багато у чому, визначаються не стільки бажаними, скільки існуючими характеристиками потенціалу науково-педагогічних працівників.

Приймаючи до уваги вище наведене, можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, зміст формування якісних характеристик трудового потенціалу ВНЗ має пряму кореляцію зі змістом паспортів професій науково-педагогічних працівників ВНЗ. Пропонуємо, прийняти до уваги досвід SCM в організації роботи щодо паспортизації професій (алгоритми, методика, підходи тощо) та розробити паспорти професій за основними посадами науково-педагогічних працівників (перелік конкретних посад – відповідно до статті 55 Закону України "Про

вищу освіту”). У розробці паспортів професій науково-педагогічних працівників провідна роль повинна бути відведена МОН України. На наше переконання, паспортизація професій осіб які залучені до безпосередньої науково-педагогічної діяльності у межах процесу формування знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців, сприятиме підвищенню рівня якісних характеристик трудового потенціалу ВНЗ.

По-друге, процес паспортизації професій повинен набути принципово нового поштовху щодо підвищення своєї динаміки. Наявність чітких та зрозумілих характеристик щодо конкретної професії сприятиме зосередженню уваги представників науково-педагогічного складу ВНЗ на формуванні власних трудових можливостей та напрямках і динаміці їх розвитку. У розробці паспортів професій, на нашу думку, провідна роль повинна бути надана інституту роботодавців, який у співпраці з профільними ВНЗ повинен не лише започаткувати опрацювання адекватний до потреб часу та специфіці конкретної професійної діяльності зміст відповідного документу, і забезпечити його своєчасне корегування. Встановлення та підтримання тісної взаємодії між інститутами роботодавців та університету обумовить неминучий розвиток трудового потенціалу останнього.

Список використаної літератури

1. Журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації [Електронний ресурс] / Вища освіта: Професійні стандарти (паспорти професій) // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Освіта/Вища/passport-journalist.pdf>.

2. Мороз С. А. Вплив держави на трудовий потенціал ВНЗ: державне управління чи державне регулювання? / С. А. Мороз // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 4. – С. 105–113.

3. Програма “Сучасна освіта” [Електронний ресурс] / Соціальні проекти АТ “СКМ” // Систем Кепітал Менеджмент. – Режим доступу: http://www.scm.com.ua/uk/sustainability/scm_social_projects/contemporary_education/.

4. Професійні стандарти (паспорти професій) [Електронний ресурс] / Освіта: вища освіта // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/standarty-prof.html>.

Мурашев С. П.

аспірант

Харківський національний університет міського господарства ім. А. Н. Бекетова

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ У АВТОТРАНСПОРТНОМУ КОМПЛЕКСІ

Широке розповсюдження автомобільного транспорту за останні три десятиріччя зумовило появу негативної залежності між глобальною автомобілізацією та виникненням різноманітних екологічних ризиків. Одними з ризиків є вичерпання природних ресурсів. У зв’язку з цим необхідно виробити пропозиції по їх усуненню, вдатися до управління ними саме з боку держави.. На ефективність впровадження державного управління цією галуззю впливає державний апарат як складова системи державного управління країни, який останні роки знаходиться у стані постійної реформації, що позначається на квалітеті держави у розвитку управління у цьому векторі. Об’єктивним результатом чого став практично повний “занепад” якості довкілля.

З управлінської позиції безпосереднім об’єктом державного управління виступають природні ресурси, на який впливає “середовище” (антропогенне) – ресурси вилучаються з НПС гірничо-видобувною (нафтовидобувною) галуззю,

надходять до металургійної галузі (нафтопереробної) та осідають у машинобудівній галузі у вигляді автотранспортних засобів або запчастин. Це змушує розглядати управлінську функцію, що поширюється на “природні ресурси” – об’єкт управління, які набули іншої форми – трансформувалися у виготовленні АТЗ або компоненти до нього. Тобто об’єктом державного управління вже виступає автотранспортний засіб, як вінець діяльності автомобільної промисловості. Таким чином, суб’єкт державного управління “впливає” на АТЗ, що експлуатується та є складовою вже іншої “системи” – автотранспортної галузі, а проблема, що досліджується пов’язана з якістю довкілля, що у свою чергу є “колом відповідальності” галузі природокористування.

У першу чергу слід наголосити, що ситуація навколо державних органів машинобудування взагалі та усієї промисловості зокрема, на сьогодні доволі скрутна та вимагає найшвидшого розв’язання. Аналізуючи періоди існування органу виконавчої влади у галузі промисловості за останні 5–7 років слід зауважити, що він підлягав реорганізації, новоутворенню та ліквідації декілька разів, що призводить до спадів у ефективності державного управління цією сферою економіки, та, що найбільш небезпечно у державних масштабах – не дає можливості повністю реалізовувати потенціал базових та провідних галузей сучасної економіки країни.

За останньою реформою Міністерство промислової політики було ліквідовано [1], а його функції та повноваження були поділені між Міністерством економічного розвитку і торгівлі (Мінекономрозвитку), Державним агентством України з управління корпоративними правами та майном, Міністерством екології та природних ресурсів. Для управління машинобудівною галуззю держави у складі Мінекономрозвитку було створено Департамент з управління державною власністю та розвитку промисловості, до складу якого входять відділ галузевих програм та відділ галузевої промисловості [2].

Згідно до [3] можна виділити найбільш вагомі завдання департаменту – аналіз та прогнозування можливості економічного розвитку промисловості країни, зокрема промислового виробництва; розробка державних цільових програм з розвитку промисловості, розробка проектів нормативно-правових актів промислового сектору. Окремо слід виділити завдання з технічного спрямування, які реалізуються при взаємодії з Департаментом технічного регулювання – регламенти і стандарти на промислову продукцію у галузях промисловості. Важливу роль складає формування та реалізація державної політики щодо технічного регулювання у машинобудуванні, зокрема автомобілебудуванні, однак ця частина положення стосується лише заходів з стандартизації, метрології та підтвердження оцінки відповідності. Однак одним з принципів стандартизації є добровільне застосування національних стандартів, якщо це не є обов’язковою умовою та не передбачено нормативно-правовими актами, тобто застосування стандартів у автомобілебудуванні на практиці покладається забезпечувати за рахунок сумлінності автовиробників. За рахунок цієї умови, додержання стандарту є лише закликанням до індивідуальної свідомості, відповідальності та дбайливого ставлення до НПС зокрема. Також це може бути одним зі шляхів, способів законного ухиляння від додаткових фінансових витрат на природоохоронну діяльність автомобілебудівними компаніями, зокрема така можливість ігнорування як законодавчих, так й життєво необхідних норм притаманна у країні.

Регулювання діяльності автомобільної промисловості є компетенцією Департаменту з управління державною власністю та розвитку промисловості, що змушує висловити думку про кваліфікування управлінських функцій у цій галузі лише як загально державних, а автомобілебудівна галузь не сприймається як стратегічно важлива галузь промисловості держави. Стосовно державного управління охороною навколишнього природного середовища та, зокрема, раціонального поводження з природними ресурсами при виготовленні автотранспортних засобів/компонентів до них можна заключити, що ці питання до “кола відповідальності” Департаменту, а отже й міністерства не входять.

До органів державного управління природокористуванням належить Міністерство екології та природних ресурсів – орган спеціальної компетенції. Цей орган поєднує дві функції – управління використанням природних ресурсів та їх охорону, а для реалізації цих функцій у структурі Міністерства екології та природних ресурсів передбачені [4] різноманітні структурні підрозділи. Основні повноваження міністерства та структурних одиниць охоплюють сферу охорони атмосферного повітря, збереження озонового шару, раціонального використання, відтворення і охорони об’єктів тваринного і рослинного світів, відтворення та охорони земель, охорони та відтворення вод (поверхневі, підземні, морські), раціонального використання водних ресурсів [5]. Що стосується поводження саме з мінерально-природними чи метало рудними (далі природні ресурси), то до компетенції вищенаведених органів питання раціонального поводження з останніми не входять.

Виділимо два структурних підрозділи міністерства – Державну службу геології та надр й Державну екологічну інспекцію [4]. Перший суб’єкт виконавчої влади здійснює державний контроль за раціональним та ефективним використанням надр [6], який полягає у організації нагляду за видобуванням та геологічним вивченням родовищ корисних копалин, формуванні державного фонду та резерву родовищ, нагляді за надрокористувачами (оформлення дозволів) та нагляді за якісним станом родовищ й інше. Другий [7] відповідає за реалізацію державної політики у сферах природно-заповідного фонду, екологічної та радіаційної безпеки, біологічної та генетичної безпеки, поводження з різноманітними відходами і небезпечними хімічними речовинами.

Розглянувши функції з контролю за додержанням вимог законодавства у сфері ОНПС, відтворення та охорони природних ресурсів, де управлінському впливу підлягають різноманітні складові природного середовища та природних ресурсів слід наголосити, що питання раціонального поводження, якісного та кількісного відтворення природних ресурсів, ресурсозбереження у галузях саме мінеральних ресурсів до відома цих державних органів не входять. Відповідна ситуація складається з структурними підрозділами департаменту на місцях – областях країни (територіальними органами Держекоінспекції).

Міністерство інфраструктури є галузевим органом виконавчої влади (суб’єкт) на автомобільному транспорті. У структурі міністерства [8] передбачені принаймні три органи, що реалізують управлінську функцію на автомобільному транспорті – Державна служба з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) [9] та підпорядкована їй Державна спеціальна служба транспорту та третій – Департамент з безпеки на транспорті. Щодо першого органу – наділений владними повноваженнями для впровадження державної політики на усіх видах транспорту, включно й автомобільному транспорті загального користування. Серед основних

обов'язків можна виділити контроль за додержанням вимог щодо запобігання забруднення НПС на автомобільному транспорті загального користування та технічне розслідування й аналіз дорожньо-транспортних пригод (ДТП), аварій на автомобільному транспорті. Другий владний орган, який підпорядкований Укртрансбезпеці – Державна спеціальна служба транспорту (Держспецтрансслужба) відповідає за якісний технічний стан об'єктів транспортної системи – доріг, переїздів, мостів та інших транспортних комунікацій. Третій орган з управління, а саме Департамент безпеки на транспорті проводить систематизацію даних щодо катастроф, аварій та ДТП на автомобільному транспорті загального користування та відомчому транспорті, погоджує умови перевезення небезпечних вантажів, сприяє державній політиці зі зменшення шкідливого впливу діяльності транспорту на довкілля. Зрозуміло, що у деяких питаннях простежується дублювання функцій двома органами – Укртрансбезпекою та Укртрансінспекцією [10], однак з преамбули Положень, якими керуються ці органи також зрозуміло, що вони виконують практично однакові функції, хоча повноваження другого органу дещо ширші.

Виходить, що державна політика та управлінські функції обмежуються рамками зменшення шкідливого впливу автомобільного транспорту на НПС під час його діяльності (контроль, облік та нормування шкідливих речовин). Державним апаратом практично не визнаються проблеми як економічно скрутного становища, так й екологічно-катастрофічна ситуація, що склалися навколо АТК, так це обумовлює низький рівень розвитку законодавчої бази та, як логічне продовження, позначається на структурі та функціональних обов'язках державних органів, що задіяні при управлінні раціональним природокористуванням у автотранспортному комплексі.

Список використаної літератури

1. Про реорганізацію Міністерства промислової політики : Постанова Кабінету Міністрів від 23.03.2014 р. [Електронний ресурс]. – № 94. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/94-2014-п>.
2. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=StrukturaTsentralnogoAparatuMinisterstva>.
3. Про затвердження Положення про департамент промислової політики : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 01.08.2014 р. № 925 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-A&tag=PravoviZasadiDiialnosti>.
4. Структура центрального апарату Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/about/structure/103-struktura-ministerstva>.
5. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32-2015-п#n8>.
6. Положення про Державну службу геології та надр України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1174 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-п#n8>.
7. Положення про Державну екологічну інспекцію України : Указ Президента України від 13.04.2011 р. № 454/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/454/2011>.
8. Положення про Міністерство інфраструктури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 р. № 460 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-п>.

9. Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. № 103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/103-2015-п>.

10. Положення про Державну службу України з безпеки на наземному транспорті : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2014 р. № 299 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/299-2014-п>.

Новак А. М.

кандидат економічних наук, докторант кафедри

Національна академія державного управління при Президентові України

м. Київ

**РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СТРАТЕГІЇ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ “УКРАЇНА–2020”
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Проблеми, пов’язані з функціонуванням, виникненням, запобіганням та протидією корупції на різних рівнях публічного управління є одними з центральних не лише у науковому, але й політичному, економічному та державно-управлінському дискурсі. Відповідно зарубіжні та вітчизняні науковці приділяють їм посилену увагу досить давно. Особливе місце у науково-практичних дослідженнях останнім часом відводиться корупції в системі публічного управління, яка є одним з найбільш небезпечних різновидів корупції. Одним з пріоритетів “Стратегії-2020” Президента України П. Порошенка є боротьба з корупцією, й саме тому серед ключових реформ глава держави називає антикорупційну реформу, основою якої стане формування дієвих антикорупційних механізмів, що базуватимуться на синтезі зарубіжного досвіду та аналізі здобутків і недоліків вітчизняної практики протидії корупції. Це є свідченням того, що проблема боротьби з корупцією є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою.

Раціональні пропозиції науково-теоретичного змісту, що спрямовані на запобігання та протидію корупції у державних органах влади на всіх її рівнях, залишаються у більшості випадках проблемою, яка є предметом дискусії невеликої частини українського суспільства. На загальнодержавному рівні протягом 2014-2016 рр. завершено етап формування нормативної бази з реалізації антикорупційної стратегії, створені передбачені стратегією “Україна-2020” років постійно приймалися закони, концепції та програми щодо протидії корупції. Втім, як показує практика, поширення корупції зберігає свої масштаби, а методи подолання корупції в Україні залишаються малоефективними. Адже антикорупційне законодавство лише ґрунт, на якому можна проводити докорінні структурні перетворення, а її масштаби, специфіка і детермінанти – наслідок загальних політичних, соціальних та економічних проблем країни. Висока ефективність зусиль щодо подолання негативного соціально-політичного явища, яке досліджується, значною мірою залежить від здійснення політичної, а також державно-правової реформи та її складових: адміністративної, муніципальної та судово-правової реформи; чіткого правового визначення повноважень і функцій політичних інститутів та їх посадових осіб; запровадження демократичних принципів управління громадськими справами, створення умов для всебічного розвитку структур громадянського суспільства, втілення дієвого механізму соціального контролю за владними інституціями. Саме тому вектори сталого розвитку, визначені Стратегією “Україна-2020”, інтегрували такі напрями у процесі реформування публічного управління.

У жовтні 2014 року Верховна Рада України ухвалила Закон України “Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки”. Серед багатьох завдань, на нашу думку, важливо виділити : запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, а також на державних підприємствах, забезпечення для суспільства прозорості їхньої діяльності; реформування судової влади в Україні та усунення ризиків корупції у судочинстві та діяльності органів кримінальної юстиції; реалізація права осіб на доступ до інформації, забезпечення відкритості суспільно необхідної інформації, яка може використовуватися для виявлення і припинення корупційної практики, дієвий державний контроль за реалізацією відповідного законодавства; створення системи інструментів, які дадуть змогу ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини, конфісковувати майно, яке було предметом злочинної діяльності або набуто внаслідок такої діяльності, притягувати до відповідальності осіб, причетних до вчинення корупційних злочинів; формування в суспільстві ідеї нетерпимості до проявів корупції.

Національна антикорупційна політика виступає елементом системи публічного управління, й повинна бути ґрунтовно опрацьованою (у концептуальному плані), оскільки публічно-управлінська діяльність щодо протидії корупції дієвих заходів впливу на ситуацію в політичній, соціально-економічній та інших сферах суспільного життя. Крім того, важливим напрямом слід визначити протидію такому феномену як “політична корупція”; оцінювання негативного впливу корупції на права і свободи людини та створення ефективних важелів мінімізації такого впливу; протидія феномену системної корупції. Проблемним полем виступає: поняття зниження рівня корупції до суспільно прийняттого рівня, мобільність сфер корупції, галузевий вимір корупції. Враховуючи високий рівень корупції варто вести мову про першочерговість створення публічно-адміністративного механізму протидії корупції через діяльність спеціально утворених органів.

Національна антикорупційна політика виступає основою докорінних структурних перетворень. Принципи, специфіка і детермінанти національної антикорупційної політики є одночасно засобом та результатом вирішення загальних політичних, соціальних та економічних проблем країни. Саме тому ефективність зусиль щодо подолання корупції значною мірою залежить від здійснення політичної, а також державно-правової реформи та її складових: адміністративної, судово-правової реформи, трансформації системи самоврядування; чіткого правового визначення повноважень і функцій політичних інститутів та їх посадових осіб; запровадження демократичних принципів управління громадськими справами, створення умов для всебічного розвитку структур громадянського суспільства, втілення дієвого механізму соціального контролю за владними інституціями.

Визначальною метою антикорупційної політики є запобігання і протидія корупції в системі публічного управління шляхом реалізації принципів публічного адміністрування. На первинному рівні публічного управління варто навести як встановлені профільними законами України: “Про державну службу”, “Про центральні органи виконавчої влади”, “Про місцеві державні адміністрації” тощо, так визначені нормами кримінального та адміністративного права правила, процедури та регламенти службової діяльності щодо запобігання корупції. На вторинному рівні – це засоби і способи протидії корупції, зокрема: підвищення прозорості діяльності державних органів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейсь-

ких соціальних стандартів і добробуту населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та гласності при прийнятті рішень та оприлюдненні їх в засобах масової інформації, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям.

Саме тому у науці публічного управління варто акцентувати увагу на таких напрямках: 1) системність напрацювання та реалізації національної антикорупційної політики; 2) розробка державних програм підтримки діяльності недержавних структур для підвищення участі населення у протидії корупції; 3) розвиток нормативної бази щодо політичних, економічних, соціальних, організаційно-управлінських проблем попередження корупції й корупційних правопорушень.

Облєс І. І.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
Класичний приватний університет

РЕОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ШЛЯХУ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Останні десятиліття в Україні на зміну поняття “соціальний розвиток” прийшло поняття “соціальні зміни”, що характеризує дійсний стан процесів, спрямованих, на жаль, не тільки у бік поліпшення та вдосконалення галузей життя, а й ускладнення з чітко визначеними негативними наслідками.

Оскільки “і в кризовий шторм можна піймати попутний вітер”, процес соціальних змін необхідно розглядати, передусім, як можливість оптимізації способів соціальної життєдіяльності, де провідну роль відіграє управлінський фактор як системоутворювальний щодо соціальних реалій.

Управління завжди виступало провідним ресурсом розвитку суспільства, яке перебуває в процесі соціальних змін, адже це – діяльність у будь-якій сфері, спрямована на вироблення рішень, організацію, контроль, регулювання об’єкту управління відповідно до заданої мети.

Об’єктами управління виступає будь-яка соціальна система, у тому числі й освітня. Існуюча система освіти в Україні – це сукупність всіх навчальних та навчально-виховних закладів, які ведуть свою діяльність в сфері здобуття освіти, а також спеціалізуються на підготовці чи перепідготовці кадрів.

До системи освіти входять навчально-виховні та культурно-освітні заклади, наукові, науково-методичні та методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні та місцеві органи управління освітою та самоврядування в галузі освіти, які згідно з Конституцією й іншими законами України здійснюють освіту та виховання громадян.

Структура системи освіти представлена такими компонентами, як: дошкільна, позашкільна, загальна середня освіта, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта, аспірантура, докторантура. Також до структури входить самоосвіта. Саме структура й доцільність створеної в державі системи освіти, а також загальні принципи управління характеризують її життєздатність, ефективність та перспективи розвитку.

“Освіта – найбільш потужна зброя, яку ви можете використовувати, щоб змінити світ”, – говорив Нельсон Мандела, один з найвідоміших активістів у боротьбі за права людини ХХ ст. І сьогоднішній процес управління вітчизняною системою освіти базується на загальних принципах демократизації, гуманізації, системності, цілісності, науковості, враховуючи головне – спрямованість на суб’єктів – педагогів і вихованців, як реальних учасників педагогічного процесу.

Ефективність та оптимальність у виборі адекватних і економічних методів рішення управлінських завдань, раціональне поєднання централізації і децентралізації, єдність єдиноначальності та колегіальності в управлінні – все це націлене на реалізацію стратегічних завдань реформування та розвитку освітньої галузі України, що представлена в Концепції розвитку освіти на період 2015–2025 років.

Серед чисельних проблем, зазначених у Концепції, що мають системний характер (слабка матеріально-технічна база, низький соціальний статус і заробітна плата педагогічних працівників, зниження якості освіти), “почесне” місце посідають корупція, централізація та комерціалізація освітніх послуг, неефективна застаріла система управління в цілому.

Аналіз запропонованого шляху розвитку освіти за основними напрямками, між тим, ставить під сумнів можливість реалізації теорії в сьогоденній практиці.

Так-от, приведення структури освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграції України до європейського економічного та культурного простору, зрозуміло, неможливе без фінансових “вливань”. На фоні позитивних, на перший погляд, змін у Державному бюджеті на 2017 р. щодо видатків на освіту і науку, залишаються під питанням:

- спроможність місцевих бюджетів (на які уряд пропонує передати поточні витрати) забезпечити сплату комунальних послуг, харчування, утримання технічних працівників шкіл;

- спроможність районних бюджетів утримувати свої школи;

- остаточна кількість коштів, закладених на виплату академічних стипендій та соціальних стипендій пільговим категоріям (сиротам, інвалідам, дітям загиблих тощо);

- можливість підготовки кваліфікованих кадрів ВНЗ I-II рівнів акредитації, за умови зменшення витрат з 4 млрд до 3 млрд грн;

- систематизація видатків на вищу освіту, які “розпорошені” між МОН, МВС, МОЗ, Мінкультури, Міноборони;

- проведення прикладних досліджень, оплата за які (понад 255 млн грн) розкидана між різними відомствами та міністерствами тощо.

Фахівці визначають, що вказані проблемні питання є ознакою того, що уряд не мав серйозних намірів реформувати систему державного фінансування освіти на 2017 рік.

Окремим напрямом Концепції розвитку є реформування змісту освіти, що передбачає, між іншим, запровадження нового покоління стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів Євробакалаврів та Євромагістрів. Але без вмотивованого педагога, який є основою якісної освіти, без партнерства та співпраці всіх учасників навчального процесу, без справедливого розподілу публічних коштів цей процес зазнає поразки.

“Якщо ми і далі продовжуватимемо наші реформи і зменшуватимемо фінансування, то якісної освіти ніколи не буде”, – зазначив перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти О. Співаковський. Те саме стосується і забезпечення рівного доступу до якісної освіти усіх громадян України та перетворення освіти на соціальний ліфт, завдяки механізмам заохочення сімей з низьким соціально-економічним становищем та пристосування системи до потреб сімей.

Концепція не залишає без уваги і питання реформування системи підготовки та перепідготовки педагогічних, управлінських кадрів в освітньому секторі,

забезпечення високих соціальних стандартів для працівників освітньої сфери. Запропоновані нові програми підготовки адміністраторів з питань менеджменту і лідерства в педагогічних вишах; нові норми, стандарти, процедури атестації та стажування педагогічних кадрів.

На жаль, ці нововведення не можливі для педагогічних працівників, які не мають мотивації щодо творчого та професійного розвитку. І доки влада не продумає шляхи підвищення соціального статусу, не перегляне тарифні сітки, вагомі мотиви на шляху саморозвитку та самовдосконалення педагогів не з'являться.

Процес регулювання відносин між тими, хто отримує освіту, професійно організує цілеспрямований освітній процес в рамках різних освітніх систем забезпечує компетентне керівництво. Тому Концепція розвитку спрямована, перш за все, на реорганізацію системи управління та менеджменту освіти шляхом децентралізації, дерегуляції, запровадження інституційної, академічної, фінансової автономії навчальних закладів, дотримання принципу відповідальності за результати освітньої та виховної діяльності.

Для цього пропонується запровадити інноваційний для нашої країни принцип субсидіарності, який на практиці передбачає створення загального законодавства у сфері освіти на основі єдиних пріоритетів, цілей і принципів, але, в той же час, залишає простір для обговорення деталей і реалізації їх на національному рівні, що є більш ефективним для співпраці.

Також пропонується переглянути межі повноважень центральних і місцевих органів управління освітою, скоротити контрольно-наглядові функції, жорстку регламентацію процедур і повноважень інституцій, пов'язаних з контролем і наглядом.

“Для того, щоб мати майбутнє, необхідно бути готовим зробити щось нове”, – зауважив вчений, педагог, впливовий теоретик менеджменту ХХ ст. Пітер Друкер. Дійсно, реформування освітньої сфери будь-якої країни повинне передбачати не тільки розробку концептуальних підходів до здійснення реорганізацій, а реформування, насамперед, системи управління.

Питання в тому, наскільки готове на сьогодні суспільство нашої країни прийняти та підтримати нововведення. Адже успішним для досягнення стратегічних цілей в реформуванні системи освіти і країни в цілому стане тільки процес, який приймається громадянським суспільством, підтримується владою та гарантується державою.

Вказуючи на можливі помилки в процесі впровадження стратегічних завдань реформування та розвитку будь-яких систем, професор Гарвардської школи бізнесу Теодор Левітт відмітив: “Ціль більшості нововведень – не інновація, а імітація”.

Україні не потрібні “інновації заради інновацій”, керуючи процесом, насамперед, управлінці, які відповідають за нього, повинні враховувати позитивний досвід інших країн, аналізувати власний негативний досвід попередніх дій, щоб не допустити невиправних і невиправданих помилок у реформуванні та розвитку освітньої галузі та всієї країни в цілому.

Оліфіренко Л. Д.

доктор наук з державного управління, доцент

Чернігівський національний технологічний університет

МОНІТОРИНГ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Метою судової реформи слід визнати необхідність створення умов, що гарантуватимуть максимальну реалізацію права на судовий захист, забезпечать доступне, ефективне, справедливе правосуддя та реальне впровадження в життя принципу верховенства права. Саме тому, завданнями подальшого реформуван-

ня має бути усунення значних перешкод та обмежень у доступі до правосуддя, розширення можливостей отримання юридичної допомоги всіма верствами населення; розв'язання проблеми навантаження судів та розвиток позасудового улагодження правових конфліктів; єдності практики правозастосування; забезпечення незалежності суддів; удосконалення процедур призначення суддів на посаду, впровадження заходів інформування громадськості щодо діяльності судових органів, неприпустимості вчинення прямого чи опосередкованого тиску на суд та запобігання необґрунтованій критиці при здійсненні правосуддя [1; 2].

До проблемних питань судового реформування, які слід вирішити, відносяться наступні [3]:

- довіра суспільства до судової системи, а також до її авторитету у питаннях моралі, чесності та непідкупності судових органів, що відіграє першорядну роль у сучасному демократичному суспільстві;

- залежність судової влади та суддів, що потребує посилення конституційні гарантії незалежності судової влади, оскільки незалежність суддів є фундаментальним принципом відправлення правосуддя, а також усунення парламенту від процедури формування суддівського контингенту (обрання, затримання, арешт);

- питання відповідальності суддів: міжнародні норми вимагають чітких та конкретних підстав і порядку суддівської відповідальності, оскільки вони є розмитими та неконкретними;

- забезпечення єдиної судової практики, що є реалізацією принципу правової визначеності; якщо судова практика є усталеною, однаковою, зрозумілою й відомою широкому загалу, суддя позбавляється можливості ухвалювання рішення, що суперечить усталеній судовій практиці, що в свою чергу також зменшує корупційні прояви;

- забезпечення нормованого навантаження судів, оскільки значне навантаження призводить до зниження рівня якості та оперативності вирішення судових спорів;

- проблема ефективного та своєчасного виконання ухвалених судових рішень – чинник, що має суттєвий вплив на рівень довіри до судової системи, хоча безпосередньо від діяльності судів і не залежить;

- проблема доступу до українських судів: фізичного, фінансового, процесуального;

- кадрове забезпечення: необхідним є навчання, постійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації, що сприятиме винесенню обґрунтованих, законних, якісних рішень та сприятиме довірі до судів і суддів;

- фінансове забезпечення судової системи, недостатність якого набуло усталеного характеру: протягом багатьох років рівень задоволення потреби судів у видатках є вкрай низьким (небільше 50% від потреби);

- питання спеціалізації: йдеться про ідею ліквідації господарських судів, які за роки своєї діяльності стали не лише способом розв'язання спорів, а практично стали барометром негараздів в економіці, що потребує оперативного розв'язання; ці установи мають найкращі показники у системі, найшвидше розглядають спори, мають найбільш розроблені рекомендації за результатами узагальнення практики, найбільшу однаковість у тлумаченні нормативно-правових актів, забезпечують найбільші надходження до державного бюджету від сплати судового збору;

- питання залучення правової суддівської спільноти до законодавчої роботи: органи судової влади повинні виступати експертами відповідних ініціатив, до їх думки мають дослуховуватися, як це відбувається у світовій суддівській діяльності.

Отже, засобами ефективної та якісної організації роботи судових установ можуть бути, зокрема вдосконалення організації роботи апаратів судів спільно із покращенням контролю за її ефективністю (судове адміністрування); впровадження сучасних інформаційних технологій з метою полегшення роботи суддям, апарату суду та учасникам судового процесу; розробка комунікаційної стратегії та втілення її у життя з метою інформування суспільства про діяльність судів та зміцнення довіри громадян до суду (отримання достовірних відомостей безпосередньо з судів, а не спотвореної інформації зі ЗМІ); оцінка діяльності судових установ (анкетування, опитування), що сприятиме створенню належних умов для реалізації громадянами та юридичними особами прав і свобод [4; 5].

Стратегічними завданнями системи правосуддя мають бути: зміцнення незалежності та самостійності судів; покращення фінансового стану; чесність і моральність у відправленні правосуддя; професіоналізм, процес його безперервного вдосконалення; доступ до правосуддя; інновації; вдосконалення судових процедур; громадська довіра [6; 7].

Слід наголосити, що проблемні питання судової сфери потребують негайного вирішення з метою недопущення руйнації судової системи держави, а також послаблення її як самостійної складової державної влади. При цьому, варто зазначити, що гарантом забезпечення суспільних інтересів щодо перебудови судової системи є держава, однією з ланок якої є судова влада. І якщо виникає питання щодо некоректної, і навіть – злочинної, поведінки суддівського корпусу, то напевно, й інші державні інституції потребують реформування. Неможливо відновити довіру до судової системи за відсутності сумлінності в інших державних інституціях та гілках влади. Особливим аспектом цих процесів є те, що в умовах стрімкого адміністративного реформування державного устрою, існує нагальна потреба у завершенні судової реформи, тому що тривале перебування судової влади у стані трансформації не сприяє підвищенню якості судочинства. При цьому, реформування має бути виваженим, з урахуванням правових традицій та правової культури світової спільноти, не забуваючи, що реформа судової системи є складним, комплексним процесом, що відбиває рівень інституалізації та розвитку суспільства, і має за мету ефективний захист прав людини.

Список використаної літератури

1. Рекомендації учасників III Міжнародного судово-правового форуму “Судова реформа в Україні: європейський вектор” // Юридическая практика. – 2015. – № 13 (901). – 2015. – С. 31.
2. Реформування судової системи: думки суддів // Вісник Асоціації правників України. – 2014. – № 10 (106). – С. 7.
3. Оліфіренко Л. Д. Проблемний моніторинг реформування судової системи України / Л. Д. Оліфіренко, К. В. Гурська // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. – Вип. 45. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. – С. 55–62.
4. Утвердження європейської моделі судочинства і верховенства права – пріоритети судової реформи та відновлення суспільної довіри до судів в Україні: всеукраїнський форум учених-правознавців та суддів (інтерв'ю учасників форуму – журналу “Право України”) // Право України. – 2014. – № 11. – С. 74–135.
5. Круглий стіл на тему: “Судова реформа в Україні – стан і перспективи: забезпечення належного доступу до правосуддя, ефективність судового захисту, підвищення авторитету судової влади та довіри громадян” // Вісник господарського судочинства. – 2014. – № 6. – С. 56–62.

6. Стратегічний план розвитку судової влади України на 2013–2015 рр. : затверджений рішенням Ради суддів України від 21.12.2012 р. № 83 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>.

7. Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>.

Омаров А. Є.

кандидат наук з державного управління, докторант
Національний університет цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Проблеми екологічної безпеки набули в Україні надзвичайної гостроти. Для вирішення цих проблем необхідна розробка наукових засад екологічної безпеки України, та державно-управлінські механізми її реалізації.

Здійснення державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки насамперед повинно передбачати визначення пріоритетів цілей та стратегії дій державної влади щодо їх досягнення. Екологічна безпека – це вочевидь складова національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками стосовно навколишнього середовища. Розробка державної політики забезпечення екологічної безпеки – це шлях до вирішення та попередження екологічних та техногенних проблем.

Під механізмом забезпечення екологічної безпеки розуміють комплекс взаємопов'язаних державних засобів, спрямованих на досягнення екологічної безпеки шляхом регулювання і контролю діяльності суб'єктів екологічних відносин за допомогою групи механізмів прийняття державно-управлінських рішень в сфері екологічної безпеки держави. На наш погляд до основних державно-управлінських механізмів екологічної безпеки держави можна віднести наступні:

1. Фінансово-економічний механізм екологічної безпеки.
2. Організаційний механізм – державна система екологічної безпеки держави.
3. Технологічні механізми забезпечення екологічної безпеки держави.
4. Правовий механізм забезпечення екологічної безпеки держави.
5. Інформаційний механізм забезпечення екологічної безпеки.

Фінансово-економічний механізм – можна визначити як систему фінансово-економічних форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у економічній діяльності держави та в системі державного управління за відповідними нормативними, правовими та інформаційними чинниками.

Організаційні заходи – це комплекс дій, спрямованих на виявлення екологічно небезпечних об'єктів і видів діяльності, природних зон і територій, що характеризуються погіршенням екологічної ситуації, з метою профілактики запобігання їх шкідливого впливу на здоров'я людини і навколишнє природне середовище.

До них належать такі заходи: державна реєстрація паспортизації екологічно небезпечних підприємств і сертифікація екологічно небезпечної продукції; моделювання і прогнозування змін стану навколишнього природного середовища; інформування населення та органів державної влади про стан навколишнього природного середовища.

Важливим механізмом реалізації ефективної державної політики в сфері екологічної безпеки держави все більш значущим в умовах сучасних глобалізаційних викликів сучасності є інформаційний. В цьому контексті все більше значення набуває необхідність створення інформаційних механізмів, які засновані

на створенні комп'ютеризованої мережі збору, обробки, зберігання і обміну екологічної інформації.

В цьому контексті все більше значення набуває необхідність створення інформаційних механізмів, які засновані на створенні комп'ютеризованої мережі збору, обробки, зберігання і обміну екологічної інформації. Вона є основою існування системи моніторингу і базується:

- на виробленні спеціальних програм;
- збиранні, обробці первинної інформації від станцій спостереження та інших джерел, обміні з іншими інформаційними мережами, передачі інформації;
- моделюванні процесів екологічного впливу;
- створенні екологічних карт;
- прогнозуванні майбутніх наслідків впливу на навколишнє середовище.

Таким чином, екологічна безпека виступає як заперечення екологічної загрози, що знаходить прояв у локальних, регіональних і глобальних масштабах як екологічні стихії, соціальні кризи та техногенні катастрофи. Забезпечення екологічної безпеки – основний спосіб розв'язання екологічних проблем, який гарантує громадянам України розвиток і проживання в безпеці. Рівень національної безпеки, що склався і буде складатися в Україні в майбутньому, вочевидь визначається рівнем системи управління державою. Тому одним з таких стратегічних важливих підходів щодо природно-техногенної безпеки України має бути утворення ефективної системи державно-управлінських механізмів щодо забезпечення безпеки людини, природи та суспільства.

Список використаної літератури

1. Рудницька Р. Механізми державного управління: сутність і зміст / Р. М. Рудницька, О. Г. Сидорчук, О. М. Стельмах / за наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Лесечка, к.е.н., доц. А. О. Чемериса. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 28 с.
2. Качинський А. Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращання : монографія / А. Б. Качинський. – Київ : НІСД, 2001. – 312 с.
3. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. № 880-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-p>.
4. Прокопенко О. В. Соціально-економічна мотивація екологізаційноінноваційної діяльності : монографія / О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2010. – 395 с.
5. Салига С. Я. Інформаційне забезпечення управлінських рішень на підприємствах : монографія / С. Я. Салига, В. В. Фатюха. – Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2007. – 152 с.

Омельчак К. О.

старший викладач

Класичний приватний університет

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “РИНОК ЗЕМЕЛЬ”

В науковій літературі деякі автори розмежовують поняття “ринок земель” й “обіг земель”. Так, у вузькому розумінні під ринком землі Д. С. Добряк і співавтори розуміють торгівельні операції із землею [5, с. 3]. На думку О. О. Прутської “включення до ринку землі угод оренди, іпотеки, використання землі для товарного виробництва є помилковим” тому, що при цьому не змінюється власник об'єкту угоди [13, с. 12].

На думку Е. М. Крилатих, ринок землі являє собою частину земельного обороту як системи встановлення, зміни та припинення прав на земельні ділянки, які відбуваються на підставі юридично оформленого договору й опосередко-

ується грошовим чи натуральним платежем. При цьому автор відносить до “ринкових” не всі види договорів, а лише купівлю-продаж земельних ділянок, передачу землі в оренду, іпотеку, а також викуп земельних ділянок для державних та суспільних потреб [6, с. 35].

На думку вчених-правознавців Г. О. Волкова, О. К. Голіченкова та О. М. Козир, поняття “ринок земель” є ширшим за поняття “обіг земель” і охоплює як систему правочинів щодо земельних ділянок, так і систему, що забезпечує механізм та інфраструктуру їх реалізації [2, с. 50].

Протилежну думку з цього приводу має відомий російський юрист-земельник І.О. Іконицька, яка зазначає, що поняття “земельний оборот” за своїм змістом є ширшим від поняття “ринок земель”, оскільки земельний оборот може бути ринковим та неринковим [4, с. 75]. Загалом такої ж позиції дотримується і М. О. Сиродоев, вказуючи, що ринок землі, як і ринки інших товарів, є сферою торгівлі, де панують попит і пропозиція. Тому, на його думку, перехід права власності на земельні ділянки на підставі таких правочинів, як дарування, заповіт тощо жодним чином не стосується ринку землі [15, с. 42].

Під обігом землі А. П. Шеремет розуміє сукупність угод із землею (земельними ділянками, частиною земельної ділянки, правом на земельну частку (пай), правами на землю) [17, с. 134]. На думку В. В. Носик, в юридичному значенні поняття “обіг земельних ділянок” є тотожним поняттю “перехід прав на земельні ділянки”, тобто обіг земельних ділянок – це врегульовані нормами чинного законодавства суспільні відносини, що виникають між відповідними суб’єктами у процесі переходу прав на земельні ділянки з підстав і в порядку, передбачених законом, договором, рішенням суду [9, с. 53].

Для того, щоб з’ясувати сутність означених понять, звернемося до визначення дефініцій “ринок” і “обіг”. У підручнику “Економікс” К.Р. Макконнелла і С.Л. Брю, ринок розглядається як “інститут або механізм, який зводить разом покупців (представників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів і послуг” [7, с. 76]. Обіг – це переміщення або зберігання та будь-які дії, пов’язані з переходом права власності чи володіння, включаючи продаж, обмін або дарування [10].

Таким чином, ринок забезпечує можливість реалізації економічних інтересів продавця й покупця з приводу володіння, використання, відчуження, споживання матеріальних і нематеріальних благ, що забезпечує обіг цих благ відповідно до чинного законодавства та принципів ефективності й раціональності. Тобто економічна сутність поняття ринок передбачає здійснення обігу товарів і послуг, тому визначення більш ширшого поміж цих двох понять недоцільно.

Отже, надто вузьке розуміння сутності ринку земель, що відповідає його трактуванню як здійсненню операцій з купівлі-продажу земельних ділянок, є помилковим. Ринок землі являє собою відносини між власниками, орендарями, державою стосовно здійснення операцій оренди, застави, успадкування, дарування і, звісно, купівлі-продажу земельних ділянок, в основу яких покладено юридичне визнання землі капіталом.

На думку П. Т. Саблука “земельний ринок має включати угоди щодо купівлі-продажу земельних ділянок, ринок їх оренди, іпотеку земельних ділянок” [14, с. 14]. Автор вважає, що “на сучасному етапі аграрних перетворень на селі найбільш сприйнятливою формою реалізації права власності на землю є оренда” [14, с. 12]. С. М. Плетенецька не лише вважає оренду землі найбільш життєздатним варіантом землекористування в сучасних умовах, а й одним з елементів соціального захисту [11, с. 176].

Горемикін В. А. стверджує, що “ринок землі – це засіб перерозподілу земель між власниками економічними методами на основі конкурентного попиту і пропозиції” [3, с. 40]. За Л. Я. Новаковським: “Ринок землі – це сфера дій економічних відносин, які виникають у процесі її обігу (купівлі-продажу, оренди, застави, успадкування і дарування земельних ділянок)” [8, с. 50]. М. М. Федоров розуміє під ринком землі визначення вартості землі і визнання її капіталом нарівні з іншими засобами виробництва і обіговими коштами [16, с. 241].

На думку В. М. Будзяка, ринок земель сільськогосподарського призначення – це система “економіко-правових, організаційно-економічних та управлінських відносин між суб’єктами приватної, державної й комунальної форм власності з метою передачі або продажу на тих чи інших умовах прав на власність на земельні ділянки сільськогосподарського призначення” [1, с. 119].

Цілком погоджуємося з поглядами вищезазначених авторів.

Термін “земельний ринок” Б. Й. Пасхавер розуміє як сукупність земельних відносин, що дозволяють реалізувати титул землевласника для отримання ринкової вигоди. Зокрема, на його думку, землі сільськогосподарського призначення можуть забезпечити їх власникові ринковий ефект при використанні: 1) для товарного виробництва; 2) для здачі в оренду; 3) для продажу або застави. Саме ці три види отримання ринкового результату Б. Й. Пасхавер пропонує розглядати як три форми ринку землі [12, с. 72]. Це твердження також не викликає заперечень.

Таким чином, ринок землі – це система економічних зв’язків, які виникають в процесі обігу земельних ділянок в наслідок їх купівлі-продажу, оренди, застави, успадкування, дарування, а також передбачають дію ринкового та державного механізмів регулювання.

Список використаної літератури

1. Будзяк В. М. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення / В. М. Будзяк // Економіка АПК. – 2008. – № 8. – С. 118–122.
2. Волков Г. А. Развитие рынка земли : правовой аспект / Г. А. Волков, А. К. Голиченков, О. М. Козырь // Государство и право. – 1998. – № 2. – С. 50–59.
3. Горемыкин В. А. Российский земельный рынок / В. А. Горемыкин. – Москва : ИНФРА-М, 1996. – 176 с.
4. Иконичкая И. А. Земельное право Российской федерации : теория и тенденции развития / И. А. Иконичкая. – Москва, 1999. – 201 с.
5. Классификация сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічного безпечного використання / Д. С. Добряк, О. П. Канаш, Д. І. Бабміндра, І. А. Розумний. – 2-ге вид., доп. – Київ : Врожай, 2009. – 464 с.
6. Крылатых Э. Становление и развитие системы регулирования земельных отношений / Э. Крылатых // Проблемы прогнозирования. – 1997. – № 1. – С. 31–39.
7. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика : учебник / Кэмпбелл Р. Макконнелл, Стэнли Л. Брю. – 14 изд. – Москва : ИНФРА-М, 2003. – 972 с.
8. Новаковський Л. Я. Земельна реформа і землеустрій в Україні / Л. Я. Новаковський. – Київ, 2001. – 138 с.
9. Носик В. В. Правові питання ринкового обігу земельних ділянок / В. В. Носик // Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного і земельного ринків в Україні : зб. тез доп. і наук. повідомлень наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 липня 2003 р.); відп. ред. В. І. Семчик. – Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 130 с.

10. Обіг. Юридичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/dictionary/o/obig.htm>.

11. Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. – Київ : Ін-т аграр. економіки, 2000. – 582 с.

12. Пасхавер Б. Рентний чинник розвитку аграрного ринку / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 72–80.

13. Прутська О. О. Формування ринку землі в Україні: реалії та перспективи [Електронний ресурс] / О. О. Прутська // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 4. – С. 11–18. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/227.pdf>.

14. Саблук П. Т. Земельні відносини у розвитку новостворених аграрних формувань / П. Т. Саблук // Ринок землі. – 2001. – № 4. – С. 12–14.

15. Сыродоев Н. А. Правовое регулирование оборота земельных участков / Н. А. Сыродоев // Государство и право. – 1999. – № 9. – С. 41–52.

16. Федоров М. М. Економічні проблеми земельних відносин у сільському господарстві / М. М. Федоров. – Київ : ІАЕ, 1998. – 263 с.

17. Шеремет А. П. Земельне право України : підручник / А. П. Шеремет. – Чернівці : Наші книги, 2008. – 632 с.

Оргієць О. М.

кандидат наук з державного управління, докторант кафедри
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ВПРОВАДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ЗНАТЬ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В останнє десятиріччя термін “управління знаннями”, що прийшов в Україну з західного бізнесу, став надзвичайно популярний. В основі природи управління знаннями лежить вміння організації підсумовувати і впорядковувати свій досвід: визначати джерела отримання та поповнення знань, організувати їх таким чином, щоб вони могли бути використані співробітниками згодом, бажано – багаторазово. З кожним днем у мережі Інтернет з’являється все більше інформації про впровадження програм, які стосуються формування та практичного використання систем управління знаннями у корпоративному середовищі. Актуальність цього питання доводить, що керівники приватного сектору розуміють, що ефективно управління знаннями знижує ризики ведення бізнесу і поліпшує якість і швидкість прийняття управлінських рішень, а також сприяє інноваційної активності. Нажаль, це твердження поки що нестосується вітчизняних органів публічної влади, хоча в деяких випадках, особливо в органах місцевого самоврядування, можна говорити про ефективно впровадження деяких компонентів системи управління знаннями.

Проведене анкетування посадових осіб Бердянської міської ради засвідчило, що 100% опитаних вважає, що одержання нових знань необхідне їм на протязі усієї кар’єри, однак лише 26% опитаних в останні 5 років проходили курси підвищення кваліфікації, 15% – понад 5 років тому, 10% – навчалися формально. Майже 90% посадовців отримують нові знання під час організаційних навчань, які проводяться в межах міської ради своїми силами, 100% постійно звертається до Інтернет-мережі для пошуку корисної інформації, 36% опитаних є учасниками професійних форумів з питань, пов’язаних з їх посадою. При влаштуванні на роботу тільки у 5% молодих фахівців був офіційно призначений наставник, 36% неофіційно допомагав безпосередній керівник, 23% допомагав колега, 18% поса-

довців просили помочі у всіх потроху, іншимновачкам доводиться вдаватися до допомоги всіх співробітників. Проте 85% працівників, яким пощастило працювати з наставником, відзначили важливість та корисність його функцій. За їх словами, ця людина допомагала їм у вирішенні робочих завдань (77%), розповіла про організацію службової діяльності (46%) та про порядок взаємодії з окремими структурними підрозділами (36%), про культуру взаємовідносин у колективі (38%), познайомила з іншими співробітниками (59%).

Головним потенціалом для створення системи організаційних знань в будь-якій установі є індивідуальні професійні знання. Але, оскільки індивідуальні теоретичні та практичні знання бувають частково неявними за характером, то вони, як правило, неформалізовані. Їх важко відокремити від самого індивіда, від його внутрішніх психічних процесів і станів, поведінки, дій, діяльності [2]. Тому важливим завданням організацій публічного сектору є максимально можлива формалізація особистісних практичних знань службовців з метою подальшого їх тиражування серед працівників для перетворення знань, спочатку в особисті знання останніх, а потім в колективні знання органу влади.

Культура знань в публічній службі – це організаційна філософія, що включає усвідомлення важливості ролі публічних службовців, як носіїв унікальних професійних знань, а також створення мотивацій для набуття та обміну знаннями, яка, в свою чергу, є засобом забезпечення максимальної результативності діяльності органу публічної влади.

Мотивація як дуже важливий елемент організаційної культури повинна бути спрямована на стимулювання приросту і освоєння нових знань: самонавчання, пошук, збір корисної інформації з зовнішніх і внутрішніх джерел, її інтеграцію з загальноорганізаційними знаннями. Проте одними стимулами задачу обміну знаннями між співробітниками органу публічної влади вирішити не можна. Створення відповідної організаційної культури виступає першою умовою успішності ініціатив з управління знаннями. У той же час культура, що вже склалася в організації, може служити і головним бар'єром на шляху до цього. Ось чому так важливо від внутрішньої настанови “знання є влада, і ділитися ними не слід” перейти до нової, більш перспективної настанови: “вільний обмін знаннями є джерело успіху організації і особистості” [1]. Процес переходу від однієї установки до іншої доволі складний, але саме від нього залежить ефективність впровадження культури знань в публічній службі. Це великомасштабні зміни, які стосуються і мотиваційних елементів, і навчальних систем, і критеріїв, і показників діяльності органу влади. Вони стосуються також формування нових відносин, спрямованих на ефективне використання персональних знань і знань організації в цілому.

Керівництво органу публічної влади повинно знати, що є безліч бар'єрів, які заважають розвитку культури знань в їх організаціях, і більшість з яких залежить саме від їх вольового рішення щодо впровадження змін, створення необхідних умов, контролю тощо. Підсумовуючи вищезазначене, наведемо основні перешкоди, які приводять до низьких результатів впровадження культури знань в органах публічної влади і можливі шляхи їх подолання:

1. *Недостатнє розуміння змін.* Нездатність керівництва вищої ланки донести підлеглим значимість обміну знань. – *Запрошення зовнішніх експертів.*

2. *Різниця між заявами керівництва і діями.* Управлінці, які вели програму, швидко переключаються на інші області, в результаті чого втрачається ефективність і результативність. – *Введення в посадові обов'язки конкретних осіб*

відповідальність за впровадження системи обміну знань. Взяття на контроль та періодичне звітування про результати.

3. *Невизначеність і боязнь змін.* Зміна системи сприймається як загроза усталеному порядку буття, нехай далекому від досконалості, але звичного, тому вважається як особиста загроза. – *Відкрите обговорення необхідності змін.*

4. *Саботаж.* Активний опір змінам, які чинять як окремі службовці, так і їх групи. В умовах українських реалій досвідчені фахівці навмисно не будуть передавати свій досвід молодому поколінню, побоюючись, що з часом вони стануть не потрібними (особливо в органах державної влади) і їх місце займуть їх підопічні. – *Розробка моделі мотивації ключових фахівців; заохочення службовців, які досягли певних результатів у роботі; в окремих випадках – примус.*

5. *Синдром “не винайдено тут”.* Співробітники нерідко відмовляються від виконання роботи на основі чієїсь ідеї, навіть коли вони знають, що це може заощадити час і витрати. – *Ознайомлення з кращими практиками публічного адміністрування*

6. *Різні культури і субкультури.* Існують значні відмінності між соціальними і національними культурами, які можуть привести до різних інтеграцій та поведінки. Довіра і обмін інформацією можуть чинити негативний вплив без ефективного менеджменту. – *Роз’яснення, організаційні навчання, стимулювання групової роботи.*

7. *Організаційна “амнезія”.* Організації часто не можуть зберегти набуті знання і уроки, засвоєні в минулому. – *Створення бази знань.*

8. *Розвиток на основі “віртуальної” роботи.* Надання співробітникам лише доступу до інформації, в т.ч. через ІТ. – *Особисте спілкування між людьми через комунікативні заходи.*

9. *Обмін “старими” знаннями.* Передача знань, які вже не є актуальними або важливими для реалізації стратегії організації. – *Систематичне підвищення кваліфікації службовців, які навчають інших. Впровадження системи підготовки наставників.*

Аналізуючи зарубіжний досвід впровадження культури знань в публічній службі Великобританії, підкреслимо, що серед нових вимог, що стоять перед британськими службовцями, є необхідність не менше п’яти днів у рік проходити навчання, яке націлене на вдосконалення професійних навичок. Для цього суттєво змінилася система підвищення кваліфікації шляхом переносу навчання з аудиторій на робоче місце в онлайн, для чого було розроблено та впроваджено 184 електронні освітні програми. Це дало змогу знизити вартість аудиторного навчання до 70% та обумовило економію 100 млн. ф.ст. на рік [3, с. 94].

Хорошим прикладом поширення знань є публічні конкурси серед органів влади Австрії, які проводяться за принципом “мережа – обмін ноу-хау – навчання один у одного”. Національні змагання, що проходять кожні два роки, забезпечують можливість організаціям цивільної служби представити свої інноваційні проекти, а також обмінятися на навчальних платформах оригінальними технологіями, знаннями, вміннями, які ще не стали широко відомими [4, с. 91].

Іншим інструментом розвитку персоналу, в основі якого лежить передача знань, є Програма крос-наставництва, яка діє в Австрії з 2005 року. Програма відрізняється тим, що менеджери (наставники) підтримують колег (підопічних) інших міністерств у розвитку їх професійної компетентності, діляться знаннями, отриманими на власному досвіді, дають поради з планування кар’єри та полег-

шення доступу до професійної мережі. Протягом десяти років Програма крос-наставництва дуже добре себе зарекомендувала серед цільової аудиторії: у період 2005–2015 років приблизно 800 наставників і їхніх підопічних прийняли в ній участь. Наставники показали велику прихильність до своїх колег і підкреслили велике значення обміну досвідом та розширення своїх лідерських навичок [5, с. 63].

Таким чином, для того, щоб організаційна культура вітчизняних органів публічної влади цінувала, пропагандувала і винагороджувала вільний обмін знаннями між службовцями, необхідно передбачити механізми (і мотивацію), що забезпечують спільне використання професіональних знань, які є необхідними у їх роботі.

Список використаної літератури

1. Короткий курс лекцій з дисципліни “Менеджмент” [Electronic resource]. – Mode of access: http://studme.com.ua/145506236562/menedzhment/kultura_organizatsii_orientirovannaya_znaniya.htm.
2. Пікалов В. Л. Особистісні знання працівників як потенціал розвитку організаційних знань суб’єктів господарської діяльності / В. Л. Пікалов // Європейський вектор економічного розвитку. – 2015. – № 1. – С. 129.
3. Nehal Panchamia and Peter Thomas. Civil Service Reform in the Real World : Patterns of success in UK civil service reform. – London : Institute for Government, 2014. 105 p.
4. Gabmayer R., Strantz M. (2013). The Austrian Federal Civil Service 2013: Facts and figures Section. [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.oeffentlicherdienst.gv.at/fakten/publikationen/140226_Personalbericht_Innen_EN_web.pdf?53so0c.
5. Gabmayer R., Strantz M., Dohnal F. (2015). Das Personal des Bundes 2015: Daten und Fakten. [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.oeffentlicherdienst.gv.at/fakten/publikationen/PJB_2015_barrierefrei.pdf?55lr27.

Павленко А. О.

аспірант

Класичний приватний університет,

УРЯДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Контроль є важливою ознакою і основною функцією державного управління. Існування і розвиток громадянського суспільства, процеси реформування економічних відносин на ринкових засадах, євроатлантична інтеграція – безпосередньо залежать від процесу прийняття оптимальних рішень і здійснення ефективного державного контролю за їх своєчасною і повною реалізацією. Відомо з практики, що останнім часом на всіх рівнях державної влади спостерігалось зниження виконавської дисципліни, нехтування вимогами законності, мають місце прямі порушення законодавства.

У таких умовах на перший план діяльності урядового апарату виходить здійснення контролю за неухильним дотриманням законів України, виконанням указів і розпоряджень Президента України, постанов Кабінету Міністрів України. Правильно організований контроль дозволяє мати оперативну інформацію щодо стану справ на різних ділянках роботи, дає можливість вчасно втрутитися в процес управління, вжити запобіжні заходи, забезпечити законність.

У державному управлінні урядовий контроль досліджується в основному в контексті аналізу державного контролю або Кабінету Міністрів України як органу виконавчої влади. Така ситуація, а також процес зміни форми державного правління з президентсько-парламентської на парламентсько-президентську, який фактично розпочався із прийняттям Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 р., № 2222-IV обумовлює актуальність і

необхідність дослідження урядового контролю як способу забезпечення законності. Ця робота є продовженням аналізу способів забезпечення законності і складовою частиною дослідження законності у державному управлінні з метою удосконалення шляхів її забезпечення.

Нормативною базою, яка закріплює контрольну функцію Кабінету Міністрів України є Конституція України, Тимчасовий регламент Кабінету Міністрів України, Положення про Управління моніторингу Департаменту діловодства та моніторингу Секретаріату Кабінету Міністрів України, а також укази Президента України та інші постанови Кабінету Міністрів України. Незважаючи на те, що Конституція України прямо не передбачає контрольну функцію Кабінету Міністрів України, це логічно випливає із змісту ст. 113, яка зазначає, що Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади, спрямовує та координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади, тобто здійснює контроль за всіма ланками виконавчої влади.

Окремі повноваження Кабінету Міністрів України, які належать до контрольних, закріплені у Тимчасовому регламенті Кабінету Міністрів України. Згідно з п. 3 “Кабінет Міністрів... контролює діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської місцевих держадміністрацій”.

При здійсненні контрольної функції Кабінету Міністрів України, в першу чергу, має бути посилений інформаційно-аналітичний характер контролю за органами виконавчої влади, характер діяльності яких у ході адміністративної реформи має набути якісних змін. Практика свідчить, що система контролю, яка існує в Кабінеті Міністрів України, як це не прикро, охоплює вузьке коло контрольних питань – в основному відслідковує терміни виконання встановлених завдань. Для вирішення цієї проблеми у складі Управління моніторингу необхідно створити сектор аналітичної роботи, тобто треба відходити не лише від строків виконання, а й здійснювати контроль за якістю виконання у встановлені строки. Проведення аналітичної роботи має позитивно вплинути і на забезпечення законності як при проведенні експертизи законопроекту, так при здійсненні моніторингу.

Процес переходу від контролю щодо видів документів до контролю “за напрямками” (за секторами), який зараз триває, є позитивним фактором удосконалення контролю, переходом до аналітичної роботи. Тобто, якщо раніше співробітник Управління здійснював контроль, наприклад, за виконанням указів Президента України, то із-за великого навантаження він не міг добре розбиратися у всіх сферах, на які був спрямований той чи інший указ. Фактично він міг здійснювати контроль лише за строками, а не за змістом чи якістю виконання. Саме якість виконання (у встановлені законодавством строки) є критерієм при дотриманні законності у державному управлінні України.

Контроль “за напрямками” здійснюється за законами України та іншими нормативно-правовими актами відповідно до сфери управління. Іншими словами, контролем за виконанням законів України, указів Президента, розпоряджень Кабінету Міністрів України, наприклад, у гуманітарній сфері, займається спеціаліст вузької спеціалізації, що також дозволяє простежити доручення, які надійшли на одну й ту саму тему. Співробітник особисто знає фахівців та експертів, їх професіональний рівень, ставлення до службових обов’язків, що покращує і прискорює роботу щодо контролю, забезпечує законність.

Позитивним є підвищення особистої відповідальності спеціаліста. Якщо раніше, за невиконання указу та розпорядження в одній сфері, могли двічі притягти до дисциплінарної відповідальності, що негативно позначалося на співпраці з керівництвом сектора, то перехід до контролю за секторами виправив цю помилку. Інформаційний обмін між автоматизованими системами щодо контролю виконання актів і доручень Президента України, Секретаріату Президента України, Верховної Ради України та АС КВД Секретаріату Кабінету Міністрів України відбувається досить слабо, обміну даними як такого немає.

Реалізацію єдиної державної політики електронного документообігу та закони України “Про електронні документи та електронний документообіг” та “Про електронний цифровий підпис” підвищить ефективність інформаційного обміну та поліпшить швидкість та якість контролю.

Проведене дослідження показало, що урядовий контроль є способом забезпечення законності і відіграє важливу роль у здійсненні ефективного державного управління. Удосконалення контрольної діяльності Кабінету Міністрів України та вирішення проблемних питань, з метою реалізації поставлених державою завдань та забезпечення законності, має важливе значення для розбудови Української держави та її виходу на європейський рівень. Контрольна діяльність Кабінету Міністрів України стосовно органів виконавчої влади не повинна зводитися лише до перевірки виконання як такого, а має враховувати якість виконання, своєчасне виявлення проблем та концентрацію зусиль на коригування ситуації, застосування заходів щодо забезпечення виконання завдань.

Пашко Л. А.

доктор наук з державного управління, професор
Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ЯК ПІДҐРУНТЯ УСПІШНОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРґАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З УКРАЇНСЬКОЮ ГРОМАДОЮ

Відповідальність – це та ціна,
яку ми платимо за владу
У. Черчилль

На нинішньому етапі відбувається процес розбудови України як дійсно демократичної, правової та соціальної держави. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання визначення ціннісних пріоритетів співпраці органів державної влади (ОДВ) з громадськістю задля ефективного здійснення суспільних та державних перетворень.

Визначення ціннісного підґрунтя дієвої співпраці в контексті соціального партнерства широкого кола громадськості, громадських об'єднань з органами державної влади як суб'єктів реалізації стратегічних реформ об'єктивує її спільну мету, що полягає у розбудові ефективної системи державного управління та місцевого самоврядування заради удосконалення якісних показників життя української громади.

У сучасних умовах функціонування вітчизняної сфери державного управління мова має йти про оновлення, і, отже, принципову переоцінку базових категорій, принципів, цінностей суспільного прогресу. Це дасть змогу виробити сучасні, дієві й результативні алгоритми соціальної взаємодії громадянського суспільства (ГС) та ОДВ.

Обов'язок і налаштованість ОДВ впроваджувати прозорість, відкритість і публічність у взаємовідносинах з ГО має обов'язково спиратися на відповідний рівень зацікавленості, відповідальності та культури державно-владних структур. Активне та зацікавлене впровадження прозорості, відкритості, публічності як ціннісних пріоритетів у взаємовідносинах ОДВ з ГО має сприяти:

- соціальному партнерству – налагодженню конструктивної взаємодії між ними при вирішенні соціально значимих проблем та наданні конкретних послуг органами влади;

- наданню рівних можливостей, адже саме держава має сформувати таке правове поле, яке б містило гарантії для забезпечення рівних можливостей ГО у здійсненні їх основної діяльності щодо захисту прав і свобод людини, а також у сфері надання соціальних послуг. При цьому цей принцип повинен забезпечуватися шляхом створення прозорого механізму конкуренції;

- невтручанню держави у діяльність НУО, за винятком випадків, встановлених законом;

- участі у виробленні політики, прийнятті рішень та їх реалізації. ГО є каналами представлення існуючих у суспільстві різноманітних інтересів, через які громадяни одержують інформацію і виражають свою думку з приводу планованих рішень;

- інформаційній відкритості, що передбачає: прозорість, гласність і доступ ЗМІ та інститутів ГО до офіційної інформації з метою боротьби з корупцією та надання відкритої і достовірної інформації для ефективної взаємодії; визначення взаємних, прозорих і доступних каналів спілкування й інформування про ці канали зацікавлених груп та громадськості; надання необхідної інформації з уточненням та гарантуванням, при необхідності, її конфіденційності, отриманої на тих же умовах від іншої сторони з метою достатньої обізнаності предмету співробітництва; популяризацію і підтримку через ЗМІ й у публічних виступах політики взаємного співробітництва;

- ефективності та гнучкості. Державна політика повинна відповідати реальним суспільним потребам, мати чіткі цілі й прийматися із врахуванням оцінки їх очікуваного впливу та попереднього досвіду. Управлінські рішення мають прийматися своєчасно й передбачати певну міру гнучкості в їх реалізації;

- повазі, довірі, толерантності, визнанню своєрідності іншої сторони. ГО й ОДВ відіграють при формуванні та здійсненні політики різні, але взаємодоповнюючі ролі. Органи влади мають поважати право громадян і їхніх об'єднань самостійно ставити перед собою мету і спрямовувати свою діяльність на її досягнення у межах правового поля України;

- прозорості та чесності всіх зацікавлених сторін з метою здійснення впливу на проблему. Прозорість можна визначити як ціннісний принцип поряд з можливістю громадян спостерігати за діяльністю структур державно-управлінської системи, спроможність одержання реальної інформації про змістовне навантаження державного управління та впливу управлінської діяльності на суспільство й окремі його складові. Забезпечення принципу прозорості полягає у нормативному врегулюванні процедур діяльності ОДВ та дотриманні цих процедур у повсякденній діяльності державних службовців.

При цьому важливо пам'ятати, що принципи відкритості/прозорості впливають з конституційно проголошеного в Україні права громадян брати участь в управлінні суспільними справами та права рівного доступу громадян до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.

Саме з цих конституційних положень випливає можливість визначення принципу відкритості державної влади як її обов'язку із забезпечення можливос-

ті вільного доступу громадян до здійснення управління державними справами шляхом безпосереднього волевиявлення та роботи на посадах державних службовців, а також й опосередковано – через вибір конкретних кандидатур у депутати або політичних партій, які будуть представляти інтереси ГО у парламенті та органах місцевого самоврядування.

Інший аспект застосування цих принципів полягає у ліквідації будь-яких перешкод для одержання інформації громадянами і можливість їх інформувати, тобто шукати, запитувати, отримувати, передавати і поширювати інформацію. Це – можливість громадянина отримувати інформацію не тільки відносно себе самого, а й щодо соціальних, політичних, державних і регіональних питань. Відкритість, прозорість означає відносно необмежений доступ до всіх видів інформації, документів, діяльності й мотивів.

На сучасному етапі функціонування Української держави необхідно обов'язково перевести громадян у відносинах з владою із статусу пасивних споживачів державних послуг в сучасний статус соціальних партнерів. Це має бути потрібно перш за все владі для підходу до ГС як до комплексного конституційно-правового інституту. У цьому контексті влада належним чином покликана забезпечувати: залучення громадян до процесу консенсусного прийняття рішень; діалог з громадськістю на всіх етапах прийняття рішень; постійний доступ до повної, об'єктивної, точної, зрозумілої інформації про діяльність органів державної влади та її посадових осіб згідно норм чинного законодавства.

Таким чином становлення та функціонування справді взаємозацікавленого діалогу з громадськістю нині постає найважливішим інструментом у реалізації процесів демократизації та забезпеченні прозорості й відкритості публічної влади. Ціннісні чинники нині постають передумовою того, що прозора та відкрита влада – це чесна, відверта, відповідальна, підзвітна, підконтрольна громадськості, прогнозована, адекватна суспільним реаліям, чутлива до альтернатив розвитку політики, уважна до різних позицій громадян державна влада, основною метою якої є стабільний розвиток української громади.

Список використаної літератури

1. Кин Дж. Демократия и гражданское общество / Дж. Кин ; пер. с англ. ; послесл. М. А. Абрамова. – Москва : Прогресс-Традиция, 2001. – 400 с.
2. Пашко Л. А. До проблеми активізації взаємовідносин держави з громадянським суспільством / Л. А. Пашко // Вісник НАДУ. Серія “Політичні науки”. – 2015. – № 4 (79)/2015. – С. 38–46.
3. Пашко Л. А. Діалог влади та громадськості. Демократичні стандарти побудови громадянського суспільства : навч.-метод. посіб. / автор-укладач: Л. А. Пашко. – Київ : НДЕІ Міністерства економіки України, 2010. – 48 с.

Пісоцький Р. Б.

аспірант

Класичний приватний університет

КРИЗА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ДЕРЖАВІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Людина відчула себе “господарем” на планеті, “підкоряючи” дику природу своїй волі. Однак, вона не відразу усвідомила, що повинна бути господарем дбайливим. Знадобився час для того, щоб людина усвідомила, що запаси природних багатств обмежені, що вона повинна піклуватися про їх збереження і примноження, що у протилежному випадку її дії будуть мати згубні для біосфери наслідки.

Нераціональне природокористування веде до виснаження природних ресурсів, тобто до погіршення якісних характеристик природних ресурсів у результаті їх експлуатації, головним чином пов'язане з використанням природними ресурсами економічних функцій. Це – скорочення родючих земель, деградація і знищення лісів, порушення режиму водних систем, трансформація рельєфу, забруднення, негативний вплив на екосистему Землі.

Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу супроводжується інтенсивним використанням невідновлюваних природних ресурсів, до яких відносяться більшість корисних копалин. Особливістю вилучення невідновлювальних природних ресурсів є повне використання даних ресурсів у майбутньому. Актуальною і важливою в цьому питанні є проблема утилізації відходів гірничо-збагачувального виробництва. Щорічно кількість їх перевищує обсяги використання майже на 200 млн.куб. м.

Вилучення відновлювальних ресурсів передбачає тимчасове виключення їх із можливого альтернативного користування. Зокрема, вода, рослинні ресурси, атмосферні гази можуть поновлюватися за рахунок процесів природного відтворення даних ресурсів і, таким чином, можуть із часом бути використанні знову. Своєрідним видом відновлювальних ресурсів є ресурси простору (території). Їх нове використання можливе після припинення використання попереднього.

Важливий ресурсний потенціал України – це її родючі ґрунти. Найродючіші ґрунти – із вмістом гумусу від 3 до 7% і товщиною гумусового шару близько 1м займають приблизно 10% території країни. В останні десятиліття родючість ґрунтів погіршується внаслідок антропогенного і природного процесів змін фізико-хімічних і механічних характеристик ґрунтів. Як правило, першопричиною погіршення родючості ґрунтів є процеси, які ініціюються діяльністю людини.

Отже, з розвитком суспільного виробництва і системи соціальних зв'язків перетворення природного середовища для забезпечення виживання людини перейшло у свою протилежність: у біосфері порушився природний баланс, людство опинилося перед загрозою самознищення.

Вихід зі стану кризи природокористування можливий тільки при вирішенні комплексу соціальних, економічних та технологічних проблем на основі концепції екологічної конверсії виробництва, яка відкриває найбільш реальний шлях до загальної екологічної рівноваги. Екологічна рівновага – це баланс природних та антропогенних процесів, що забезпечує максимальний еколого-соціально-економічний ефект протягом необмеженого часу.

Раціональне природокористування – система діяльності, яка забезпечує не тільки ефективне раціональне виробництво, а й ефективне, економічне використання і відтворення природних ресурсів. Ефективне, економічне використання природних ресурсів базується на ряді загальних принципів, серед яких принцип системного підходу, з позицій якого ні один природний ресурс не може використовуватися або охоронятися незалежно один від одного. Так, наприклад, підвищення родючості ґрунтів за рахунок зрошення із застосуванням зрошувальних систем може привести до виснаження водних ресурсів, яке необхідно передбачити і відвернути.

Принцип оптимізації природокористування, який полягає у прийнятті найбільш доцільних рішень у використанні природних ресурсів і природних систем на основі одночасного екологічного та економічного підходів, прогнозу розвитку різних галузей і географічних регіонів. Для прикладу, відкриті кар'єри способи розробки корисних копалин мають ряд переваг перед шахтним видобут-

ком за ступенем максимального використання сировини, але приводять до втрати родючих ґрунтів. Оптимальним при цьому є поєднання відкритих розробок із рекультивацією земель і відновленням їх родючості.

На нашу думку, головною причиною виникнення екологічних криз є переспоживання природних ресурсів, яке, у свою чергу, вимагає зростання виробничих і соціальних витрат суспільства. З метою обмеження надлишків споживання природних багатств потрібно створити систему регулювання природокористуванням. Будь-яка система повинна мати за мету обмеження надлишкового споживання природних багатств. Регулювання повинне бути спрямоване на систему суспільних відносин, а через неї – на природокористування. А через те, що суспільні відносини є не що інше, як відносини власності, то об'єктом регулювання виступають якраз вони.

Необхідно обмежувати володіння і користування природними умовами, виходячи з інтересів суспільного відтворення, тому що приватний (частковий) інтерес із приводу використання природних багатств є тільки частиною інтересу всезагального – інтересу відтворення людського суспільства взагалі. Єдиною силою, яка здатна контролювати природокористування є держава, як ідеальний представник інтересів суспільства у справі використання ресурсів природного середовища. Для досягнення цілей екологічної політики держава застосовує методи, які умовно можна поділити на дві групи: адміністративні і економічні.

Адміністративні методи управління ще називають позаекономічними методами примусу. До таких методів належать: діяльність держави по встановленню нормативів з використання навколишнього середовища; заборони на використання сировини, ресурсів і технологій у певних умовах; штрафні санкції; розробка природоохоронних законів, карні процедури по відношенню до порушників. Економічні методи управління полягають у допомозі держави фірмам і підприємцям при проведенні встановленою державою природоохоронної політики. До цих методів також належить створення умов, у яких природоохоронна діяльність стає вигідною для приватного сектора. До цієї групи відносяться: кредити, позики, субсидії, надання пільг, встановлення необхідних правил, міжнародний захист інтересів власних компаній, які проводять встановлену державою екологічну політику.

Держава змушена контролювати природокористування, тому що екологічні кризи породжують не тільки екологічні, соціальні, економічні негативні наслідки, а й політичні. Для подолання таких наслідків необхідне налагодження відносин партнерства між всіма країнами світу, організувавши зусилля і можливості всіх народів світу, а також додержуючись міжнародних правил, угод, законів і стандартів, що регламентуватимуть діяльність людей у XXI ст.

Для реалізації програми виходу з екологічної кризи, структурних змін важливе значення має розробка ефективних механізмів реалізації, пряме та індикативне державне регулювання, використання ринкових і стимулюючих інструментів. Надзвичайно важливо розробити достатньо жорсткі економічні і правові регулятори, які забезпечували б надійний економічний захист земельних, водних ресурсів та атмосфери. Така система повинна включати плату за використання водних і земельних ресурсів; грошову оцінку цих ресурсів; механізм дійових штрафних санкцій за порушення нормативів природокористування; посилення контролю і санкцій за вмістом шкідливих речовин у сільськогосподарській продукції тощо.

Подольн І. І.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Визначення основних заходів щодо забезпечення соціальної безпеки та елементів механізму її забезпечення приводить до тези щодо нагальної потреби у взаємодії держави (органів влади) і громадянського суспільства (громадських організацій) у плані забезпечення соціальної безпеки. Це пояснюється й тим, що передумовою сталого національного розвитку є соціальна консолідація суспільства, а передумовою соціальної безпеки – спроможність громадськості, громадських рухів, об'єднань впливати на формування державної політики та взаємодіяти у процесі її формування й реалізації.

Наголошуючи на тому, що взаємодія – це співпраця на засадах координації, із чітким збереженням правил гри (встановленими за погодженням усіх зацікавлених сторін), але без превалювання (перманентного або тимчасового) одного учасника процесу над іншим, маючи за підґрунтя один з головних принципів побудови влади у країнах Європейського Союзу, а саме – децентралізацію владних повноважень, слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку Української держави з'явилася потреба у перерозподілі повноважень держави з підтримки соціальної стабільності та уникнення загроз у соціальній сфері на користь інститутів громадянського суспільства, тобто громадських організацій.

Потреба такого перерозподілу пояснюється тим, що погляди та підходи до вирішення проблем соціальної сфери, досягнення соціальної безпеки змінилися – раніше держава несла відповідальність за соціальний добробут та соціальне забезпечення громадян, тепер, за побудови демократичної держави та переходу до суб'єктно-суб'єктних відносин у процесі управління державними справами, це має стати спільною справою органів влади і громадських організацій. Державний і громадський сектори становлять єдину збалансовану систему суспільного життя, до якого належить ще й сектор бізнесу. Водночас ці сектори є принципово різними, це пов'язано з тим, що діяльність громадського сектор спрямована на створення соціальних систем і зв'язків на основі переконань, вплив на авторитет громадських організацій ґрунтується на їх здатності додержуватись традицій, цінностей та благ громади; державний сектор спирається на існуючу політичну систему, яка забезпечує його діяльність.

Процес взаємодії органів влади і громадських організацій із забезпечення соціальної безпеки має проходити у три етапи:

– на першому – громадські організації допомагають визначити найбільш актуальні соціальні проблеми, які мають бути вирішені (на цьому етапі відбувається узгодження шляхів подолання соціальних ризиків, визначається пріоритетність завдань із забезпечення соціальної безпеки);

– на другому – відбувається вироблення політики щодо шляхів розв'язання проблеми (досягається згода у виборі найбільш правильного шляху з усіх можливих, формується політика забезпечення соціальної стабільності);

– третій етап передбачає імплементацію теорії у практику (відбувається безпосередня реалізація державної політики соціальної безпеки).

Світовий досвід демонструє, що існує декілька моментів, які наголошують на отриманні органами влади вигоди шляхом їх взаємодії з громадськими організаціями.

По-перше, більшість громадських організацій створюється для вирішення саме тих проблем, що й органи влади – турбота про малозабезпечених, хворих, соціально незабезпечених громадян, сприяння вихованню та освіті дітей і підлітків, проведення громадянської просвіти серед дорослих, збереження та розвиток культури тощо, тобто громадські організації здійснюють таку діяльність, яку неможливо здійснювати при взаємодії з бізнес-структурами. Це зумовлено тим, що найбільш активні члени суспільства прагнуть зробити свій внесок у розв'язання існуючих проблем, не лише виконуючи таким чином прямий обов'язок, покладений державою, а й зробити щось більше від своїх зобов'язань як громадянина держави.

По-друге, дії громадських організацій щодо вирішення нагальних проблем життєдіяльності суспільства є більш успішними та економними, ніж дії органів влади. Виходячи з цього, органам влади вигідніше передавати окремі засоби та ресурси громадським організаціям, отримуючи за це прозоре виконання чітких та контрольованих зобов'язань, не створюючи тим самим додаткові організації та структури. Тобто взаємодія органів влади і громадських організацій може стати важливим чинником підвищення ефективності використання бюджетних коштів, особливо тих, що передбачені для запобігання соціальним ризикам.

По-третє, самі по собі зміцнення держави та розвиток місцевого самоврядування вирішальним чином залежать від формування сучасного громадянського суспільства. Маються на увазі різноманітні форми цивілізованої участі громадян у суспільному житті, у тому числі і громадського моніторингу суспільних процесів, що, насамперед, сприяє порозумінню влади і суспільства.

З іншого боку, громадські організації потребують моральної та матеріальної підтримки з боку органів влади – надання їм допомоги може забезпечити досягнення цілей, на які в іншому разі довелося б витратити більше ресурсів із бюджетів різних рівнів. Отже, уже той факт, що громадські організації мають можливість взаємодіяти з органами влади, свідчить про намагання побудувати дієву систему соціальної безпеки.

Подп'ятнікова А. Я.

кандидат наук з державного управління, провідний фахівець кафедри
Університет митної справи та фінансів

Машенков К. А.

кандидат економічних наук, докторант кафедри
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

**УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ РИНКУ**

Транспортна галузь України є потужним чинником впливу на національну економіку, оскільки може прискорити вантажооборот та забезпечити своєчасну доставку вантажів. На якість транспортних послуг впливає розгалуженість транспортної мережі та стан дорожнього покриття, розвиненість мережі придорожнього сервісу, стан рухомого складу. Вартість перевезення є також важливим фактором залучення нових вантажних транзитних потоків.

За останніми статистичними даними Україна за критерієм “інфраструктура” зайняла 75 місце з 138 держав, втративши шість позицій. Найкращий резуль-

тат показали залізниці – 34 місце, а найгірший – автодороги (134 місце) [3]. Це показує, що у транспортній галузі України існують проблеми.

Ключовими пріоритетами реформування транспортного сектора України має стати зміна системи тарифоутворення, в основі якого надається пріоритет розвитку залізничної галузі. Механізм формування тарифів повинен бути прозорим. Потрібно запровадити публічну систему моніторингу вагонів, а також створення приватної тяги в Україні є своєчасним; Приватизація держактивів, зростання участі приватного капіталу в розвитку портів. Основні вектори розвитку – децентралізація управління і створення вільних портових зон. Головними критеріями при виборі інвестиційних проектів є модернізація портових активів.

Актуальною проблемою є питання впровадження публічної автоматизованої системи розрахунку тарифів і суспільної системи знижок; впровадження публічної системи моніторингу вагонного парку; розвиток спільного фінансування публічної інфраструктури в портах з державним та приватним капіталом [2].

В середньостроковій перспективі потрібно зайнятися лібералізацією транспортного ринку та приватизацією державних активів, за виключенням стратегічних об'єктів публічної інфраструктури. Серед інших важливих кроків – розробка нової комплексної стратегії розвитку транспортної галузі, зміна системи та методики тарифоутворення на залізничному транспорті та в портах, збільшення державного фінансування публічної інфраструктури та зниження витрат та підвищення якості логістики [1].

Відповідно до світового досвіду, головними напрямками у вирішенні екологічних проблем транспорту в Україні повинні стати запровадження нових технологій і стандартів, за умови відповідного технічного регулювання та стимулювання з боку держави.

Одним із важливих пріоритетів розвитку видів транспорту є запровадження міжнародних екологічних норм “Євро” для транспортних засобів і моторних палив не нижче рівня “Євро -5” – з 1 січня 2016 року, не нижче рівня “Євро -6” – з 1 січня 2018 року.

Запровадження вищезазначених заходів сприятиме інтеграції національної транспортної системи до загальноєвропейської та світової системи, як і просуванню до екологічно сталої моделі функціонування транспорту. Для технологічного забезпечення вирішення зазначених проблем необхідно сформувати необхідне науково-методичне забезпечення, що сприятиме впровадженню перспективних технологій для безпечного, екологічно та енергоефективного автомобільного транспорту, який забезпечить здійснення ефективного контролю дотримання встановлених державою вимог до транспортних засобів, моторних палив й інших експлуатаційних матеріалів.

Отже, першочерговими реформами у транспортній галузі мають стати боротьба з корупцією та зміни у підходах до системи тарифоутворення.

Список використаної літератури

1. Аграрії назвали ключові пріоритети реформування транспортної галузі – прес-служба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agropolit.com/news/451-agrariyi-nazvali-klyuchovi-prioriteti-reformuvannya-transportnoyi-galuzi--pres-slujba>.

2. Оприлюднено дані дослідження транспортної галузі “Галузевий контроль 2016” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/information-support/news-from-members/item/33750-2016-3-15-1208/>.

3. Транспортна галузь України втратила 6 позицій у рейтингу WEF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/09/28/606966>.

Покатаєва Т. О.

старший викладач

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ 60–70-х рр. XIX ст. В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ

Ми живемо в дуже непростий час – час епохальних змін. Українська держава взяла курс на децентралізацію, в ході якої проводиться реформування органів місцевого самоврядування та територіальної організації влади – фактично повне переформатування діючої системи управління.

У спадок від Радянського Союзу нам залишилася гіперцентралізована система влади, доведена до абсурду. Існуюча, більше 20-ти років, в Україні система місцевого самоврядування не відповідала потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування не було спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади, що стало однією з причин політичної кризи у 2014-2015 роках.

Українське суспільство неодноразово в різні часи свого існування переживало кризи влади, вихід із якої намагались знайти шляхом реформ. Прикладом цього може бути політична криза влади другої половини XIX століття, що привела до піднесення народного руху, та примусила царський уряд приступити до проведення ряду адміністративних реформ в 60–70-х роках, серед яких виділяється Земська реформа та реформа міського самоуправління

У 1864 році, згідно з “Положенням про губернські і повітові земські установи”, були створені губернські та повітові земські збори та земські управи. В основу виборчої системи були покладені виборні, майнові (цензові) та станові засади.

Виборці ділилися на 3 курії: повітових землевласників, міських виборців і виборних від сільських товариств.

Право участі у виборах за 1-ю курією мали власники не менш ніж 200 дес. землі, власники промислових, торговельних підприємств або нерухомого майна на суму не нижче 15 тис. крб або з доходом не менше 6 тис. крб на рік, а також уповноважені від землевласників, товариств і установ, що володіли не менше 1/20 цензу 1-й курії. Тобто система виборів забезпечувала значне переважання в земствах поміщиків. Відповідно до реформи, головами губернських і повітових з’їздів були предводителі дворянства .

Земські збори і управи як установи не мали права спілкуватися між собою, не мали примусової влади, бо поліція їм не була підпорядкована; їх діяльність контролювалася губернаторами і міністром внутрішніх справ, які мали право припиняти виконання будь-якої постанови земських зборів.

На основі Земської реформи, в українських губерніях, органами селянського управління були сільський схід та обраний ним сільський староста, а також збирач податків, доглядачі хлібних магазинів, училищ та лікарень, сільські писарі. Компетенція сільського сходу була обмеженою. Він вибирав сільську адміністрацію, розглядав сімейні суперечки, розподіляв і перерозподіляв землі в сільській громаді і т. ін. В обов’язки сільського старости входили скликання та розпуск сходів, виконання їхніх рішень, розпоряджень волосного управління, на-

гляд за станом шляхів, мостів. Органи волосного управління склалися з волосного сходу, волосного старшини і волосного селянського суду. Волосний схід обирав посадових осіб сходу, розподіляв грошові оброки і повинності.

Сільські і волосні органи самоуправління були підпорядковані не тільки системі державних органів управління селянами – мировим посередникам, повітовим мировим з'їздам і губернським по селянських справах присутствіям, але й поміщикам. Так, право скликання сільського сходу належало і мировому посереднику, і місцевому поміщику.

Земська реформа була проведена тільки в шести з дев'яти українських губерній (Харківській, Полтавській, Чернігівській, Херсонській, Катеринославській та Таврійській). У Правобережній Україні земства були введені тільки в 1912 році.

У відповідності з реформою в губерніях і повітах створювались виборні земські установи, які склалися з земських зборів і земської управи як виконавчого органу. Члени повітових земських зборів вибиралися на трьох виборчих з'їздах: повітових землевласників, міських виборців і виборців від сільських громад. В результаті перших виборів в повітові земства Лівобережної України дворяни склали 41,7 відсотка в числі обраних, духовенство – 6,5, купці – 10,4, селяни – 38,4 відсотка. Губернські земські збори формувались шляхом виборів їхніми повітовими земськими зборами із свого складу.

Таким чином, земства не мали виконавчої влади і в більшості свої постанови могли провести в життя тільки через адміністративно-поліцейські органи. Сфера діяльності нових органів всестанового самоврядування була обмежена господарсько-культурними справами: освітою, охороною здоров'я, торгівлею, будівництвом та ін.

Аналогічний зміст мала міська реформа 1870 року. Спочатку її дія була поширена на Київ, Катеринослав, Миколаїв, Полтаву, Харків і Херсон. На інші міста України "Міське положення" поширюється в кінці 70-х років. У відповідності з реформою в містах України створюються органи міського самоврядування – міські думи і міські управи. Члени міської думи (гласні) вибиралися на зборах міст. Міська дума вибирала міську управу в складі голови і не менш як двох членів. Міський голова одночасно був головою думи і управи. Правом обирати і бути обраними користувалися лише багаті городяни. Люди, які не платили податків, були позбавлені права участі у виборах. Міські думи підпорядковувалися Сенату. Міський голова на посаді затверджувався міністром внутрішніх справ, а в дрібних містах – губернатором. Міські думи проводили велику роботу з благоустрою та розвитку міст, але в громадському русі були не такі помітні, як земства. По своїй компетенції міське самоврядування майже не відрізнялось від земського.

Вибори членів ("гласних") до земських зібрань відбувалися за куріальною системою з урахуванням майнового цензу. Виборці поділялися на три курії (розряди): землевласників, мешканців міст, представників від сільських громад. Перші дві курії обирали своїх представників до повітових зібрань безпосередньо: на з'їзді землевласників повіту і на зборах міських власників. Для сільських жителів вибори були багатоступеневими. Сільські громади направляли своїх представників на волосні сходи, де обирали виборців на повітові з'їзди, які, в свою чергу, обирали членів повітових земських зібрань. Губернські земські зібрання обиралися членами повітових земських зібрань. До повітових земств обиралися

від 10 до 96 гласних, до губернських – від 15 до 100 гласних. Внаслідок застосування куріальної виборчої системи більшість обраних до земств гласних становили поміщики-дворяни, які займали в органах самоврядування провідне становище і спрямовували їх діяльність у своїх інтересах.

Як повітові, так і губернські земські установи не користувалися самостійністю і будь-якою владою. Їхні функції були обмеженими. До компетенції земств належало: влаштування, утримання і будівництво місцевих шляхів; здійснення заходів щодо піднесення хліборобства, торгівлі, місцевої промисловості; опіка медицини, освіти, ветеринарної справи, налагодження місцевого зв'язку та протипожежного захисту, визначення грошових і натуральних повинностей для земських потреб.

Як бачимо, це переважно повноваження, що жодною мірою не могли підірвати “устої” існуючого ладу. Крім того, губернатори і міністерство внутрішніх справ імперії жорстко контролювали діяльність земства і мали право припинити виконання будь-якої небажаної для них постанови земського зібрання.

За зразком земських установ у 1870 р. були створені всестанові органи міського самоврядування. У відповідності з “Міським положенням” городяни (знов таки відповідно до майнового цензу кожного) обирали строком на чотири роки міські думи, які в свою чергу створювали виконавчі органи – міські управи на чолі з міським головою.

Право брати участь у виборах до міських дум мали лише платники податків. Усі виборці поділялися на три групи, кожна з яких незалежно від кількості членів обирали третину загального числа гласних:

- до складу першої входили найбагатші платники, які сукупно відраховували до казни третину всіх міських податків;
- другу групу становили менш ваговиті платники, які вносили другу третину податків;
- до третьої групи належала дрібнота, з якої насилу стягали останню третину загальної суми податків.

Отже, реформи, проведені самодержавством, були половинчастими та суперечливими. Хоча хід соціально-економічного розвитку країни примусив царизм провести адміністративну реформу, але і в центрі і на окраїнах вона захищала лише інтереси поміщиків. Не дивлячись на те, що проведена реформа сприяла розвитку ринкових відносин та промисловому перевороту в Україні, проте політика царизму щодо українського суспільства залишилася реакційною..

Поліщук І. В.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентіві України
м. Київ

ПРОФЕСІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Передумовою ефективного публічного управління в Україні є приділення значної уваги людському чиннику – державним службовцям, адже останні світові дослідження, а також практика світових компаній-лідерів у недержавній сфері вказують на важливість потенціалу особистості, її професійно-особистісного розвитку. Розвиток професійного потенціалу державних службовців є вкрай важливим для формування стратегії розвитку держави та ефективного використання людського ресурсу з максимальною користю для результативності управління та державної кадрової політики.

Розглянемо наукові підходи галузі державного управління до визначення сутності поняття “професійний потенціал особистості” та виокремимо його особливості.

В. Ф. Мамонтова описує професійний потенціал через здатність професійної групи активно вступати у внутрішні і зовнішні взаємодії у сфері професійної діяльності [4, с. 9].

На думку Є. А. Резанович професійний потенціал – інтеграція реалізованого і нереалізованого потенціалу з умовами та можливостями професійної діяльності, для прийняття ефективних рішень в управлінні [6, с. 12].

Відповідно до М. Ф. Головатого [2, с. 213], професійний потенціал визначається рівнем морально-психологічного потенціалу, розвиток якого є катализатором ефективного виконання професійних функцій працівниками.

В. Р. Міляєва [5] вважає, що професійний потенціал – це “відповідність орієнтації, схильностей, професійних уподобань обраній професії, наявність відповідного типу особистості, рівень професійної мотивації”.

Згідно з позицією С. В. Ківалова, Л. Р. Білої [3], професійний потенціал виражається за допомогою здатності працівників ефективно виконувати їх професійні обов’язки, для чого потрібно здобути відповідну професійну освіту, практичні навички та досвід. Таким чином, з цього визначення можна зробити висновок, що професійний потенціал актуалізується в процесі професійного розвитку та з набуттям досвіду.

В. М. Сороко [7, с. 65] визначає професійний потенціал, як детермінанту готовності до праці. Його думку підтримує В. А. Співак [8], який зазначає, що професійний потенціал передбачає певну кваліфікацію, що забезпечує успішне виконання обов’язків на конкретному робочому місці в конкретній організації. Професійний потенціал включає не тільки загальні вміння та навички, але й специфічні, які набуті в певній організації, і є необхідними саме для неї. Ці вміння та навички, які характерні для певної організації та здобуваються в процесі професійної діяльності працівника, отримали назву контекстуальних навичок. Коли людина переходить із однієї організації в іншу для успішного виконання обов’язків їй потрібен певний час, так як контекстуальні навички вона губить і має їх набути в новій організації. Чим вища кваліфікація особи, тим швидше вона здобуває контекстуальні навички. У цьому зв’язку професійний потенціал – це висока кваліфікація, що забезпечує стабільність, успіх і розвиток організації на основі поєднання інтересів суспільства, керівників та працівників.

Визначення В. В. Васильєва [1, С. 22] полягає в тому, що професійний потенціал розглядається відповідно до рівнів функціонування особистості:

- особистісний рівень, який включає набір вмінь та навичок особи, які вона може втілювати для вирішення конкретної професійної задачі в певний момент;
- рівень підприємства, де професійний потенціал відноситься до групи людей, і включає можливості та здібності працівників, які використовуються в конкретній ситуації;
- рівень регіону, в якому професійний потенціал – це ресурс регіонального управління та належить регіону;
- рівень держави, де професійний потенціал – це ресурс макроекономічного управління і є елементом економічної стратегії держави.

Як видно, більшість науковців акцентують увагу на професійній діяльності особистості та її ресурсній базі (наявності специфічних умінь, навичок, квалі-

фікації, освіти, схильностей та досвіду); меншість – на особисті якості та здібності, які є на даний час особливо важливими і не формуються за короткий час.

На наш погляд, при призначенні на посади в органи державної влади важливим є оцінювання саме цих складових професійного потенціалу особистості, а не лише об'єктивних (ресурсних, таких як професія, кваліфікація, освіта тощо). Важливими є, на наш погляд, суб'єктивні (особисті) складові, такі як професійні якості, схильності та здібності до ефективної праці, до лідерства.

Тому ми розглядаємо поняття “професійний потенціал особистості”, зокрема, державного службовця, як ресурсний комплекс теоретичних знань, емпіричних навичок, практичних умінь та психофізіологічних якостей, який стимулює особистість до постійного розвитку і реалізації принципів державної служби для ефективного виконання завдань та функцій певного державного органу.

Саме професійний потенціал державного службовця та належні способи його реалізації забезпечують результативність управлінської діяльності.

Список використаної літератури

1. Васильєв В. В. Професійний потенціал державних службовців як чинник розвитку системи соціального захисту населення / В. В. Васильєв // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – 2012. – Т. 17. – Вип. 8. – С.21–29.

2. Головатий М. До проблеми професіоналізації державних службовців в сучасній Україні / М. Головатий // зб. наук. пр. УАДУ при Президенті України. – Київ, 2000. – Вип. 2. – Ч. 3. – 315 с.

3. Ківалов С. В. Організація державної служби в Україні : навч. – метод. посіб. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. – Одеса : Юридична література, 2002. – 328 с.

4. Мамонтова В. Ф. Формирование профессионального потенциала муниципальных служащих в современной России : автореф. дис. ... канд. соц. наук / В. Ф. Мамонтова ; Тюмен. гос. ун-т. – Тюмень, 2005. – 24 с.

5. Міляєва В. Р. Теоретичний аналіз поняття потенціалу особистості / В. Р. Міляєва, Н. К. Лебідь, Ю. В. Бреус // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – Вип. 15. – С. 405–415.

6. Резанович Е. А. Профессиональный потенциал менеджеров как фактор повышения конкурентоспособности промышленного предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Е. А. Резанович. – Челябинск, 2008. – 26 с.

7. Сороко В. Побудова механізму оцінки ділових та професійних якостей державних службовців / В. Сороко // Вісник держ. служби України. – 2003. – № 1. – С. 67–72.

8. Спивак В. Организационное поведение и управление персоналом [Електронний ресурс] / В. А. Спивак. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/upravlenie-personalom-2/17.htm>.

Помаз А. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ – ЗАПОРУКА СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПРИДБАННЯ ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Житлова сфера є важливою складовою економіки країни, яка суттєво впливає на розвиток усіх галузей народного господарства України. Тому вирішення житлових проблем України було й залишається одними з найгостріших соціально-економічних проблем, які необхідно розв'язати державі. Головною метою державної житлової політики є забезпечення громадян житлом за рахунок

розвитку житлового будівництва, зміни його структури, розширення різних джерел фінансування галузі, збільшення обсягів реконструкції і ремонту існуючого житлового фонду, а також захист прав користувачів та власників житла.

Для реалізації державної житлової політики та здійснення реформи у житловій сфері передбачено такі першочергові заходи:

- удосконалити законодавчу базу з метою врегулювання правил відносин у житловій сфері відповідно до соціального та економічного стану в державі;
- удосконалити фінансово-економічний механізм реалізації житлової реформи з активним залученням у будівництво та утримання житлового фонду одночасно з державними коштами населення і недержавних інвесторів, у тому числі іноземних;
- сприяти збільшенню обсягів будівництва, поліпшенню якості та підвищенню рівня упорядкування житла в сільських населених пунктах, формуванню житлово-комунальної служби села;
- посилити соціальний захист малозабезпечених верств населення при переведенні житлової сфери у безбитковий режим функціонування, урегулювавши розміри плати за користування житлом та комунальні послуги з урахуванням рівня доходів громадян і показників споживчої якості житла;
- поступово, в міру проведення економічних реформ, перерозподілити функції між державою, органами місцевого самоврядування, підприємствами, організаціями, громадянами у сфері будівництва, реконструкції та утримання житла з метою їх децентралізації;
- сприяти розвитку різноманітних форм інвестування житлового будівництва;
- знизити витрати населення в житловій сфері шляхом подальшого розвитку конкуренції у сфері житлового будівництва та утримання житлового фонду, виробництва будівельних матеріалів, виробів і предметів облаштування;
- створити належні умови для подальшого розвитку процесів приватизації державного житлового фонду та створення об'єднань (товариств) співвласників житла.

Існуючий житловий фонд України складає близько 1,08 млрд.м². Норматив щорічного оновлення житлового фонду складає 2%, що в умовах України відповідає близько 20 млн.м² на рік.

В Україні в останні роки будувалося близько 9 млн. м² житла на рік. Це означає, що для простого оновлення житлового фонду щороку не добудовується близько 11 млн.м²/рік. Поточний дефіцит нового житла в Україні складає близько 240 млн.м².

На сьогодні в Україні 2/3 житла, що вводиться в експлуатацію – це малоповерхова забудова, і відповідно 35% – це багатоповерхова забудова, тоді як наприклад у США 97% і 3% відповідно. Вважаємо, що Україні необхідно враховувати світовий досвід урбанізації та збільшувати частку малоповерхового будівництва, даючи таким чином містам розвиватися вшир, що, безумовно, має узгоджуватися з відповідною державною земельною політикою.

Основними напрямками прискорення реформування житлово-комунального господарства, спрямованого на здешевлення вартості та підвищення якості житлово-комунальних послуг, забезпечення прозорості встановлення тарифів на ці послуги, збільшення джерел їх фінансування при забезпеченні гарантій для соціально незахищених верств населення є поглиблення демонополізації та роз-

виток конкурентного середовища; вдосконалення системи житлово-комунального господарства через реструктуризацію та запровадження договірних відносин між споживачами і виробниками послуг із забезпеченням їхнього правового захисту; реформування системи фінансування житлово-комунального господарства. Обов'язковою умовою проведення житлово-комунальної реформи є зміна тактики ціноутворення, а саме: перехід від простого підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги до поступової диференціації цих тарифів з урахуванням реальних доходів громадян і фактичних витрат виробників житлово-комунальних послуг, якості та місцезнаходження житла.

Необхідно прагнути, щоб український стандарт якості житла став найвищим у світі, а в українських містах все більше і більше людей переселялося жити до передмість з розвинутою інфраструктурою. Для цього необхідно запровадити програми сприяння приватним забудовникам, запустити масово доступну іпотечну систему, що зробить будівельну галузь одним з локомотивів розвитку української економіки. Крім того, державні механізми мають забезпечити можливість отримання соціального житла тими, хто його потребує та на нього заслуговує.

Для здійснення “оперативної допомоги” молоді у вирішенні житлових проблем Кабінетом Міністрів України була створена державна спеціалізована фінансова установа “Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву”, який реалізує різноманітні механізми державної підтримки молодих громадян у їх прагненні здобути власне житло. Також Верховною Радою України розглядається Законопроект №4550 щодо додаткових пільгових умов участі у програмі доступного житла для учасників антитерористичної операції.

Підвищення ефективності управління розвитком ринку житлового будівництва вимагає створення такої системи організації інвестиційно-будівельної діяльності, при якій були б чітко розмежовані функції держави і ринкові механізми; відносини власності і механізми містобудівного регулювання; інтереси, місце і роль забудовників та інвесторів; відносини забудовників з владою і з підприємствами-монополістами. Таким чином, весь комплекс заходів щодо вдосконалення механізму державного управління розвитком ринку житлового будівництва можна підрозділити на дві групи: заходи щодо стимулювання попиту і заходи щодо стимулювання пропозиції на ринку житла.

В сучасних соціально-економічних умовах доцільно підсилити регулюючу й конструктивну роль держави щодо забезпечення реальної конкуренції й глибокого прориву в житловій сфері.

Без активізації ролі держави і збільшення бюджетних вкладень у житлову сферу проблема забезпечення населення житлом переходить у далеку перспективу. Приватний бізнес, у власності якого всі будівельні потужності, вирішує проблему житла за рахунок росту цін, які значно випереджають зростання доходів населення. Розвиток доступної для масового споживача іпотеки впирається у високий відсоток по кредитах, обмежений розмір державного фінансування й відсутність можливості для залучення “дешевих” грошей на іпотечний ринок.

Однією з найважливіших цілей сучасного етапу соціально-економічного розвитку України є створення соціально-орієнтованої ринкової держави. З цієї точки зору актуальним постає дослідження житлової політики держави як частини соціальної політики. Особливого значення набуває розробка механізму державного регулювання житлової політики, визначення її головних напрямів та інструментів, виявлення недоліків і шляхів удосконалення.

Прасолов А. М.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

В Україні існують усі передумови для розвитку рекреаційно-туристичної сфери. Зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази – усі ці фактори зумовлюють конкурентні переваги ринку рекреаційних послуг України в умовах інтеграційних процесів. Рекреаційний потенціал України на сьогодні розкрито неповністю, про що свідчить невелика частка туристичної сфери в структурі ВВП країни.

Туристична політика має характерні риси загальної політики держави. Разом із тим існують і деякі специфічні фактори, що впливають на її формування: природні умови країни, розвиненість транспортної індустрії, соціальні фактори (умови життя людей, система відпусток), фактори, пов'язані зі створенням економічної основи для розвитку туризму (стабільні валютно-фінансові, зовнішньоекономічні відносини), правові фактори, пов'язані зі створенням і функціонуванням туристичного законодавства.

Дієве державне управління рекреаційно-туристичною сферою дасть змогу раціонально використовувати рекреаційний потенціал України і посилити роль рекреації та туризму у ВВП. На необхідності впровадження дієвої системи державного управління в рекреаційній сфері та у сфері рекреаційного природокористування наголошують багато вітчизняних науковців. Так, деякі з них наголошують на необхідності удосконалення різноманітних механізмів державного регулювання розвитку рекреаційної сфери, інші – удосконалення державного управління у сфері рекреації та рекреаційного природокористування. Під державним управлінням туристичною галуззю науковці розуміють вид діяльності держави, що передбачає цілеспрямований вплив на галузь чи окремі її складові через дієвий механізм державного управління з метою досягнення визначених стратегічних завдань. При цьому автори наголошують, що необхідність державного управління туристичною галуззю обґрунтована також специфікою самої галузі.

Українськими дослідниками сформульовані такі принципи державного управління рекреаційно-туристичною сферою на засадах сталого розвитку: – забезпечення природно-екологічної стійкості та уважне ставлення до біорізноманіття; – забезпечення сталого соціального розвитку та уважне ставлення до соціально-культурної самобутності населення; – необхідність пошуку рівноваги між цілями великого бізнесу й місцевого населення, розвитком рекреації та туризму і охороною навколишнього середовища; – використання частини ресурсів, отриманих від рекреації та туризму, для реалізації заходів, спрямованих на відновлення навколишнього середовища; – екологізація суспільної свідомості на основі використання системи освіти та засобів масової інформації; – поєднання зусиль центральних органів влади, місцевих громад і ділових структур у розвитку території та чітко визначеної відповідальності за збереження природного та культурного ландшафту.

Держава, визнаючи туристичну діяльність як одну з пріоритетних галузей національної економіки, здійснює її регулювання відповідно до таких принципів: сприяти туристичній діяльності і створювати сприятливі умови для її розвитку; визначати і підтримувати пріоритетні напрями туристичної діяльності; формувати

увалення про Україну як про країну, сприятливу для туризму; здійснювати підтримку і захист українських туристів, туроператорів, турагентів і їх об'єднань.

Ключовим у загальній стратегії розвитку державного управління внутрішнім ринком рекреаційних послуг має стати не лише вдосконалення сфери послуг, а й необхідність оздоровлення громадян у закладах рекреаційного комплексу та розроблення економічних важелів сприяння розвитку екологічного й зеленого туризму і екологічно орієнтованої рекреації. Тобто, коли йдеться про швидкий розвиток комплексу рекреаційних послуг, необхідно наголосити на необхідності раціонального використання наявних рекреаційних ресурсів країни для їх подальшого збереження і використання в довгостроковій перспективі. Державне управління рекреаційно-туристичною сферою покликано встановити і підтримувати рівновагу між збереженням природних та історико-культурних ресурсів, економічними інтересами й соціальними потребами та розвитком рекреації. Воно має бути спрямоване на створення комплексних умов для розвитку туризму та курортів і стати одним із пріоритетів забезпечення сталого розвитку держави в цілому та підвищення якості життя населення.

Досвід показує, що сучасне туристичне підприємництво функціонує в умовах неналежної нормативно-правової, методичної, організаційної та інформаційної підтримки з боку держави. Це особливо наочно проявляється на рівні малих міст і сільських населених пунктів, у яких туризм може стати важливим чинником соціально-економічного та культурного розвитку завдяки забезпеченню зайнятості населення, розбудові міської інфраструктури, реконструкції та збереженню пам'яток тощо. Однією із найважливіших проблем розвитку туристичної галузі України є відсутність суттєвої державної підтримки місцевих ініціатив щодо розвитку туризму. Проте зарубіжний досвід свідчить, що максимального ефекту в розвитку туризму можна досягти лише за умов співпраці органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських і професійних організацій та підприємницьких структур. Тобто проблематика державного регулювання туристичної галузі полягає у визначенні основних тенденцій розвитку міжнародного туризму та впровадженні відповідних кроків інтеграції України в міжнародний ринок туристичних послуг з урахуванням її реальних можливостей.

Способи та методи впливу, які використовуються сьогодні для регулювання туристичної галузі, далеко не завжди виявляються адекватними сучасним умовам та тенденціям. Тому для зміни ситуації на краще необхідним є вдосконалення механізмів регулювання господарської діяльності з урахуванням досвіду країн з розвиненою туристичною галуззю, формування нових соціально-економічних підходів до стратегії розвитку національного туристичного комплексу і системи управління туристичними процесами як на державному, так і на регіональному рівнях. Виходячи з цього, забезпечення сталого розвитку туристичної галузі значною мірою має базуватися на модернізації інфраструктури туристичної та курортно-рекреаційної сфери. З цією метою видається необхідним запровадити спеціальний інвестиційний режим для сприяння будівництву і реконструкції готелів та інших об'єктів туристичної інфраструктури, що має спонукати іноземних та вітчизняних інвесторів вкладати кошти у туристичну індустрію. Водночас необхідне запровадження практики прямого фінансування з державного та місцевих бюджетів заходів щодо розвитку туристичної інфраструктури. Зазначимо, що умовою регіонального розвитку туризму є чіткий розподіл повноважень між центральними та регіональними галузевими органами влади, а також між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Пресич П. Ю.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентіві України
м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО (ПУБЛІЧНОГО) УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Формування механізмів державного управління землями сільськогосподарського призначення в Україні в контексті європейського досвіду є складним та інтегрованим процесом, що поєднує організаційні, правові та інституціональні складові. Рациональне функціонування механізмів державного управління землями сільськогосподарського призначення (ЗСГП) забезпечує регулюючий вплив держави на стан та розвиток сфери сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах децентралізації публічного управління, проведення системних реформ відповідно до положень Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, реалізації положень Угоди про Асоціацію України та Європейського Союзу.

Актуальність дослідження механізмів державного управління ЗСГП в Україні в контексті європейського досвіду зумовлена необхідністю формування раціональної державної політики використання земельних ресурсів. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується загостренням правових, політичних, організаційних, економічних, екологічних та соціальних питань, що пов’язані з використанням земельних ресурсів. Розпорошеність законодавчих актів та їх невідповідність один одному, наявність різних, іноді протилежних, політичних інтересів, постійна зміна організаційних структур центральних органів виконавчої влади, у системі управління ЗСГП збільшення кількості порушень земельного законодавства, загострення екологічних проблем, соціальне незадоволення діями влади щодо вирішення земельних питань – це неповний перелік тих напрямів, які потребують негайного регулювання з боку держави. Зростає потреба у високопрофесійному, науково обґрунтованому, системному управлінні процесами використання земельних ресурсів на державному, регіональному та місцевому рівнях. Дотепер діючі форми, методи та моделі державного управління в сфері регулювання земельних відносин не задовольняють запити сьогодення, оскільки їх опрацювання виконувалось без деталізації та за відсутністю чітких критеріїв правових механізмів регулювання у використанні і охороні земель.

Незважаючи на активізацію дослідницьких зусиль щодо механізмів державного управління ЗСГП у працях науковців, залишаються не вирішеними окремі правові, організаційні, інституційні та структурні аспекти їх формування. Потребують уточнення сутнісні характеристики трансформації суспільних відносин у сфері використання ЗСГП. Малодослідженими є питання забезпечення європейських стандартів у діяльності місцевих органів державної виконавчої влади щодо оптимізації механізмів державного управління ЗСГП. Актуальність дослідження визначається насамперед необхідністю створення концепції та стратегії їх реформування, хоча успіх очікуваних перетворень значною мірою залежить від чітко сформульованих цілей, принципів, застосування науково-обґрунтованих підходів та моделей реалізації земельної реформи.

За сучасних умов системної трансформації суспільних відносин необхідність формування раціональних механізмів державного управління ЗСГП зумовлена такими чинниками. По-перше, це стратегічні ресурси держави (враховуючи

загострення глобальних проблем продовольчої безпеки, якості харчування й стану розвитку сільського господарства); по-друге, земельні ресурси формують просторовий базис соціально-економічного розвитку, головний засіб виробництва у сільському та лісовому господарстві; по-третє, земельні ресурси являють собою природну скарбницю мінерально-сировинних ресурсів для розвитку національної промисловості та економіки; по-четверте, це середовище формування національних багатств України, що перебуває під особливою охороною держави. Означене підтверджує важливість та значення регулювання земельних відносин та використання земельних ресурсів, необхідність удосконалення теоретичних і методичних положень щодо управління земельними ресурсами.

Аналіз організаційно-правового аспекту формування механізмів державного управління ЗСГП завсвідчує, що визначально детермінований Конституцією України у контексті встановлення суб'єктів формування механізмів управління та закріплення ролі публічної влади у здійсненні управління використанням земельних ресурсів у межах закону. Наголошено на суб'єктній функції держави закріплювати у вигляді нормативно-правових актів форми взаємодії держави і власника землі; при цьому такі акти регулюють форми власності на природні ресурси, межі та особливості їх використання; планувати та прогнозувати використання ресурсів; заохочувати або стримувати освоєння ресурсів; визначати форми регуляторного впливу на процес природокористування; створювати спеціальні органи для контролю та нагляду, які мають відповідні функції; створювати умови для ефективного природокористування; охороняти та зберігати природні ресурси; формувати у населення підходи щодо ощадливого, раціонального користування землею. Наявні підходи щодо використання земельних ресурсів України мають базуватися на тому положенні, що земля завжди залишається стратегічним ресурсом, який може бути відновлений за умов науково-обґрунтованого використання, що дає можливість вирішувати проблему забезпечення продовольством населення країни протягом тривалого часу.

Вважаємо, що використання земельних ресурсів безпосередньо пов'язано з підвищенням якості життя населення. На цій основі з позицій напрацювань провідних вчених, положень правових актів України та ООН варто визначити поняття “земля” як: основну територіально-просторову складову навколишнього природного середовища в межах національної держави, закріплену поняттям національного суверенітету та концептом національної безпеки, яка характеризується специфічними умовами формування, існування та використання природно сформованої структури (при цьому така структура детермінована якістю ґрунтів, географічним розміщенням, ресурсним наповненням тощо), та особливостями сприйняття та реагування на антропогенний вплив, є основою для систем розселення біологічних індивідів; формалізована на основі права загального землекористування, доповненого специфікою норм земельного права, які передбачають приватну, колективну та державну власність на землю, суб'єктність органів державного та самоврядного управління у сфері землекористування, способи правового забезпечення режиму, землекористування; виступає основою матеріального виробництва у галузі сільського господарства та забезпечує існування живих організмів (у тому числі життєдіяльності людини). У цьому контексті варто уточнити поняття ЗСГП (закріплене у ЗК та доповнене у результаті авторського дослідження): – це земля (землі), що виступає засобом виробництва, виділена у межах загальнонаціонального ресурсу як пріоритетний ресурс відповідно

до спеціального правового режиму землекористування та відповідно до принципу цільового використання земель (закріпленого нормативно-правовими актами у частині виключного поверхневого використання) та землеволодіння, для виробництва сільськогосподарської продукції, розміщення виробничої інфраструктури, забезпечення навчальної та науково-дослідної діяльності.

У цілому, розвиток земельних відносин, які склалися у пореформений період у сільському господарстві вимагає поглибленого обґрунтування методичних підходів щодо державного регулювання відносин у використанні земель. Державне регулювання земельних відносин в сільському господарстві тим більше необхідне з урахуванням тих вітчизняних реалій, в умовах яких відбувається реформування земельних відносин. При цьому розподіл функцій між різними рівнями національної системи управління земельними ресурсами може бути визначений за певним алгоритмом: на першому рівні органи центрального рівня державної влади забезпечують формування законодавчої бази земельних відносин, визначення змісту та єдності правил здійснення земельних правовідносин; встановлення гарантій власників й інших суб'єктів прав на земельні ділянки. На другому рівні – обласному – місцеві органи державної влади створюють організаційні умови для реалізації національних норм законодавства, забезпечують застосування адміністративних та економічних методів впливу на суб'єкти прав на земельні ділянки. На третьому рівні – органи місцевого самоврядування забезпечують гармонійне узгодження приватних інтересів суб'єктів прав на земельні ділянки з інтересами населення, що мешкає на конкретній території.

В умовах адміністративної, бюджетної та фінансової децентралізації становлення ефективних державних механізмів управління земельними ресурсами та землекористуванням виступає основою самого процесу децентралізації. У цьому контексті правові засади розмежування земель державної й комунальної власності і повноваження органів державної влади й органів місцевого самоврядування щодо регулювання земельних відносин мають бути сформульовані наперед із метою створення умов для реалізації конституційно-правових основ прав власності на землю, забезпечення національного суверенітету, розвитку матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування.

Рагімов Фаїг Вагіф огли

аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ФОРМАТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ ТА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК СУЧАСНА ДИХОТОМІЯ ПІДХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Побудова демократичної, правової держави потребує чіткого наукового уявлення про ознаки, особливості, властивості, характерні риси управління, що притаманні всім суспільствам на різних стадіях розвитку. Поряд з цим надзвичайно важливе розуміння характеру державного управління, здійснюваного у конкретних просторових рамках. Реалізація положень стратегії сталого розвитку “Україна–2020” потребує не лише формальних змін у напрямках регіональної політики, а й формування нової парадигми регіонального управління в Україні, що визначається: 1) концепцією сталого розвитку; 2) принципами децентралізації та

субсидіарності; 3) євроінтеграційними чинниками (Угода про асоціацію України з ЄС); 4) новелами національного законодавства у сфері регіональної політики.

За роки незалежності регіональна політика в Україні трансформувалася у механізм централізованого управління адміністративно-територіальними одиницями. Фактично, відбулася лише заміна центру прийняття політичних рішень у сфері регіональної політики. Сучасне державне управління у сфері регіональної політики передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження і реалізації суспільних потреб та інтересів на основі використання різних правових засобів, формування суб'єктивних прав та обов'язків учасників суспільних процесів, переведення їхніх зв'язків та стосунків у конкретні правовідносини. З огляду на те, що регіональна політика як об'єкт управління виступає визначальним фактором для суб'єкта управління – національної держави, тобто впливає на його побудову, поведінку, діяльність, вибір цілей та використання всього масиву засобів їх досягнення, саме він визначає адекватну йому форму владного регулювання.

Основними проблемами, які потребують вирішення найближчим часом, є: по-перше, криза регіонального управління, яка полягає у недостатньому рівні повноважень місцевої влади та частій зміні керівників обласних і районних державних адміністрацій та їх команд; по-друге, негативні тенденції регіонального розвитку та посилення диференціації у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, по-третє, здебільшого штучна міжрегіональна напруженість, яка створює загрозу єдності нації та держави. Децентралізація державної влади в системі державного управління виступає як цілеспрямований процес, орієнтований на покращення державного управління, та включає в себе переміщення від вищих до нижчих рівнів органів державної влади і місцевого самоврядування, від керівника до підлеглого особливих повноважень, ресурсів та відповідальності у політичній, фінансовій і адміністративній сферах з метою виконання конституційно закріплених функцій держави.

В сучасних умовах публічне управління розвивається в умовах поєднання принципів адміністративного реформування та сталого розвитку. У Стратегії “Україна-2020” Президент України визначив завдання, вектори реформ й очікувані результати. Ключовими елементами сучасної адміністративної реформи є модернізація інституціональної структури і системи органів виконавчої влади та їх персоналу. При цьому визначальними характеристиками реформування державного управління зазначено реалізацію сучасних принципів управління, забезпечення політичної стабільності, раціональне поєднання процесів становлення соціальної, правової держави та громадянського суспільства.

Саме тому напрацювання нової моделі регіонального управління передбачає оптимальне поєднання самостійності регіонів, насамперед у сфері вирішення повсякденних питань місцевого (регіонального) розвитку та координуючої, стимулюючої ролі центру (що представляє інтереси суспільства, країни в цілому). Поєднання цих двох складників формує основу успішного реформування системи регіонального управління – основи конкурентоспроможності регіонів України. Ефективне регіональне управління – це запорука збереження цілісності держави, її високого авторитету на міжнародній арені та надійності як партнера у міждержавних відносинах. Тому особливого значення набуває властивість управлінської системи адаптуватися до динамічних змін суспільно-політичної ситуації, врахування реальних потреб та перспектив регіонального розвитку.

На порядок денний постала необхідність розробки нової концепції управління регіональним розвитком, предметом якої, передусім, є реформування місцевих органів виконавчої влади та системи місцевого самоврядування, що передбачає вирішення наступних основних завдань: удосконалення системи адміністративно-територіального устрою України, конституювання територіальної громади як дієздатного суб'єкта місцевого самоврядування (через процеси об'єднання громад), закріплення статусу регіону як базового рівня публічного управління. Одночасно, власного вирішення потребували й проблеми організаційного та правового забезпечення процесу вдосконалення управлінської діяльності органів влади на регіональному рівні. Потрібно виробити нову управлінську ідеологію, спрямовану на оновлення адміністративної культури, формування готовності управлінського персоналу до прийняття рішень в умовах зростаючої свободи дій та підвищення особистої відповідальності з орієнтацією на служіння громадянам.

Роль держави як провідного інституту в системі публічного управління полягає, по-перше, напрацювання правової бази у сфері регіонального розвитку для гармонізації регіональних, міжрегіональних та загальнодержавних інтересів у межах єдиної національної політики розвитку регіонів; по-друге, у впровадженні єдиних принципів економічного співробітництва в системі “регіон-держава”); по-третє, у впровадженні уніфікованих стандартів соціальної політики; по-четверте, реалізації принципу субсидіарності.

Сучасну систему публічно-управлінської діяльності на регіональному рівні можна проаналізувати з точки зору комплексу чинників. Багатоаспектність публічного управління полягає в існуванні політико-адміністративної структури національної держави, *галузевої* структури управління економікою країни (міністерства, інші органи державної виконавчої влади), територіальної (місцеві державні адміністрації, управління, відділи, територіальні органи центральних органів державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування). На даний час з можливих систем управління в Україні переважає галузеве управління. Саме посилений галузевий аспект реалізації публічної політики стоїть на перешкоді проведенню глибинних реформ економіки і суспільства, адже в умовах розвитку та поширення різних форм власності галузева система управління, яка розрахована здебільшого на впорядкування стосунків в державному секторі (а його роль, розмір та значення зменшуються), стає неефективною.

Вирішення такої проблеми полягає, на нашу думку у переорієнтації на регіонально-інтегрований підхід функціонування системи публічного управління, відповідно до якого надання певних видів автономії (фінансової, адміністративної) сформовано в межах принципу субсидіарності, а не локалізації управління).

Рябцев Г. Л.

доктор наук з державного управління, професор
Національної академії державного управління при Президентові України
м. Київ

НЕОБХІДНІ Й ДОСТАТНІ УМОВИ ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Приватний сектор є основою економіки будь-якої демократичної країни. Проте існують цілі сфери, де бізнес не задовольняє потреби суспільства і навіть завдає прямої шкоди, загострюючи соціальні проблеми. Унаслідок таких “провалів ринку” (market failures) участь держави в економіці стає обов'язковою,

набуваючи різних форм – від одержавлення до контролю або партнерства з бізнесом. Тільки держава здатна бути ефективним господарем:

- у виробництві суспільних благ, головна особливість яких полягає в спільному споживанні (будівництво громадських споруд, оборона, охорона порядку);

- в інфраструктурних галузях, що забезпечують функціонування економіки в цілому (генерація і розподіл електроенергії, тепло- і водопостачання, телекомунікації, транспорт, зв'язок);

- у науко- й капіталомістких секторах, насамперед тих, де ринкова конкуренція є недосконалою або взагалі відсутня;

- в областях, які захищають суспільство від “зовнішніх ефектів” (екстерналій) ринку (наприклад, в охороні навколишнього середовища);

- там, де виникають умови для “природних монополій”, за яких конкуренція не зменшує, а збільшує затрати;

- у коригуванні соціальних наслідків ринкової економіки, що породжує соціальну нерівність, безробіття, бідність;

- в особливий період, коли не працюють інші структури.

Утім, державне втручання також має “провали” (government failures), обумовлені:

- надмірним збільшенням витрат, що провокує групи спеціальних інтересів до боротьби за власні вигоди (“політичну ренту”);

- необґрунтованим розширенням державного сектора, що погіршує загальну конкурентоспроможність країни;

- гіпертрофією апарату, що робить його малорухливим, таким, що працює лише на себе;

- неправильним застосуванням інструментів політики (податків, зборів, кредитних ставок, квот, ліцензій);

- помилками під час ухвалення владних рішень через відсутність чи нестачу інформації;

- “ефектом запізнення” під час визначення цілей, формування та реалізації державної політики.

З огляду на це, більшості демократичних країн притаманна система, що базується на плюралізмі форм власності, органічно поєднуючи їхні переваги й компенсуючи недоліки. Вона має такі риси:

1. Вільне підприємництво, доповнене державним регулюванням.

2. Поєднання гнучкості ринкового саморегулювання й стійкості державного управління, необхідного для соціального розвитку.

3. Макроекономічна ефективність, конкурентоспроможність, соціальна справедливість, стабільне економічне зростання.

4. Наявність нового елемента управління – соціального партнерства (приклад реалізації його принципів – впровадження норм Євро, що встановлюють норми викидів відпрацьованих газів транспортних засобів).

5. Урахування рішень міждержавних органів (наприклад, директив ЄС) під час управління розвитком національних економік.

Існують, щонайменше, чотири моделі такої системи:

- американська, що обмежує втручання держави створенням певних “правил гри” і сприятливих умов для розвитку бізнесу;

- японська, що полягає в централізованому регулюванні соціально-економічного розвитку;

– шведська, що передбачає активне втручання держави в розподіл і перерозподіл доходів;

– німецька, за якої ринкові регулятори використовують для створення ефективної системи соціального захисту громадян на державному рівні.

Попри розмаїття форм, ефективна економіка створюється там, де приватна власність не протиставляється державній, а гармонійно поєднується з нею. Такі країни є. І це не тільки Китай. У доступному для огляду майбутньому до них приєднуються навіть США, досвід яких так люблять “переймати” українські політики.

До середини 1980-х американський суспільний лад, побудований на відвертому індивідуалізмі, ініціативі, самоствердженні й вільному підприємстві, був найефективнішим у світі. Чим більших успіхів досягала людина, тим краще було суспільству. Чим активніше працювали компанії, чим гостріше була конкуренція, тим більше сприяло це розвитку країни. Але такий устрій не передбачає самодисципліни й стриманості. Щоб забезпечити його стійкість, потрібно все більше законів і фахівців, що їх розуміють. Наслідком цього є існування в США понад 600 тисяч юристів. У розрахунку на душу населення це втричі більше, аніж в Старій Європі, і вдесятеро, аніж в Японії.

Поки США витрачають все більше зусиль на діяльність, що не збільшує ВВП і не підвищує конкурентоспроможність, країни Європи, насамперед скандинавські, здатні покластися на самоконтроль, а не законодавчі обмеження. За умов переходу від споживчого суспільства до постіндустріального (де визначального значення набувають сприятливе навколишнє середовище, якісна освіта та охорона здоров'я), ринок уже не справляється з розподілом благ самостійно. Тому держави в колись вільній американській економіці буде ставати все більше.

На відміну від США, в Україні відсутні системне законодавство та недостатньо юристів, здатні його тлумачити. Відсутні й властиві державам Європи традиції самоконтролю. Однак протистояти “приватизаційній сверблячці” українських чиновників майже неможливо, оскільки сьогодні:

– відбулося зрощення держави і бізнесу, і фінансово-промислові групи стали основними бенефіціарами політики;

– більшість підприємців, які прийшли на державну службу, вважають основною метою останньої отримання прибутку (наприклад, від продажу активів);

– державні посади розподіляються за результатами кулуарних домовленостей керівників “коаліції” або закритих конкурсів з неясними і постійно змінюваними правилами;

– структура виконавчої влади так часто змінюється, що ніхто не може скористатися зв'язками в ній у своїх інтересах і на шкоду владі;

– нормативні акти формулюють так, щоб виконати їх всі й у повному обсязі було б неможливим (через це всі відчувають себе винними і нервують у кабінеті будь-якого чиновника);

– законодавство постійно коригується, і ніхто не здатний вивчити його так, щоб користуватися цим у своїх інтересах і на шкоду владі;

– мало хто в змозі скористатися своїми законними правами без довідки, підписаної чиновником;

– форми документів неперервно змінюють, щоб потрібно було час від часу заново переоформлювати свої законні права.

Зупинити безсистемну приватизацію здатна хіба що відсутність заявок інвесторів, які чудово розуміють, що право власності в Україні є незахищеним.

Однак під час обговорення поповнення бюджету за рахунок продажу державних активів мова про захист прав власності не йде.

Якщо суспільство не бажає загострення соціальних проблем після нової хвилі приватизації, його інститутам варто простежити за:

- формуванням відкритих реєстрів та кадастрів нерухомого майна;
- забезпеченням прозорості всіх приватизаційних процедур;
- розробленням і застосуванням механізмів захисту прав приватних інвесторів;
- установленням переліку підприємств, що не можуть бути приватизовані за жодних обставин;
- визначенням чітких вимог до стратегічних інвесторів;
- оприлюдненням кінцевих бенефіціарів перед допуском усіх компаній до участі в приватизації;
- вибором які головного критерію прийняття рішень про приватизацію суми соціальних зобов'язань та інвестицій в модернізацію об'єктів, а не запропонованої за них ціни.

Садюк А. В.

аспірант

Державний економіко-технологічний університет транспорту

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Одним із пріоритетних питань на сьогоднішній день є питання реформування залізничної галузі. При впровадженні будь-яких змін необхідно не лише ставити та досягати певних цілей, але і розуміти сутність процесів, які покладені в основу таких змін. Процес лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту полягає в послабленні державного регулювання ціноутворення та створенні таких умов господарювання, які б стимулювали розвиток конкуренції, тому в зв'язку з цим видається актуальним розгляд аспектів державного регулювання, які є основою регулювання природних монополій.

Поняття “регулювання” має багато значень і вживається як у вузькому, так і в широкому розумінні. У вузькому розумінні воно означає контроль над приватними монополіями шляхом правил, що встановлюються урядом, в широкому – означає будь-які правила, що встановлюються державою, які регламентують діяльність фірми або галузі промисловості [1].

Важливим є той факт, що застосування цього поняття пов'язують з появою в Англії в 1844 році Закону про регулювання залізниць. За цим законом парламент регулював ціни на квитки та питання безпеки [2].

Від ступеня впливу суб'єкта регулювання, яким виступає держава, на ті чи інші об'єкти регулювання шляхом застосування певних інструментів, методів, механізмів залежить модель регулювання, що застосовується в певний проміжок часу на певній території до певної галузі, сфери або економіки в цілому.

При зміні моделей регулювання відбувається перехід від політики прямого втручання держави в справи управління підприємствами до системи глобального регулювання процесів. З точки зору форм – це перехід від дирижиських методів до методів опосередкованого впливу на ринок та ціни. Змінюється також сфера впливу держави на економічні процеси. Якщо уявити лібералізацію, що займає положення між крайніми положеннями: повним регулюванням з однієї сторони і повною дерегуляцією з іншої, то положення лібералізації буде визна-

чати наповнення сфери регулювання певними методами, формами та інструментами, що при цьому застосовуються.

Тому говорячи про лібералізацію ціноутворення на підприємствах, слід говорити про те, як змінюється втручання (регулювання) держави на процес ціноутворення. Від того, яка концепція регулювання буде застосовуватись, буде залежати, які форми, методи та інструменти втручання будуть існувати.

З'ясовуючи аспекти державного регулювання залізничного транспорту, потрібно розглянути сучасні концепції регулювання, оскільки будь-які зміни в галузях господарства повинні відбуватися, спираючись на сучасний досвід регулювання економічними процесами в світі.

Так, за останні 20-30 років здійснився перехід від ідеї дерегулювання (або ідеї “меншого регулювання” – less regulation), що набула свого розповсюдження в політиці багатьох держав до 80-х років минулого сторіччя до ідеології “кращого” або “якісного” регулювання (better regulation), що була характерна для політики протягом 80-90-х років минулого сторіччя. Так, відомий американський економіст М. Олсон зазначає, що “успіх політики дерегулювання транспорту в 70-80-х роках 20 сторіччя можна пояснити розповсюдженням інформації про економічні витрати та інституційні механізми, яка допомогла покінчити з руйнівною політикою, яку підтримували впливові групи політиків” [2, с. 13].

Після останньої світової фінансової кризи в 2010 р. країнами ЄС була визнана нова концепція державного регулювання, яка отримала назву “концепція розумного регулювання” (smart regulation). Концепція розумного регулювання була розроблена наприкінці 90-х-початку 2000-х років та була спрямована на подолання розриву між прихильниками розширення державного контролю і нагляду, з однієї сторони, і прихильниками дерегулювання – з іншої; спочатку вона була сформульована в області екологічної політики [3].

Однією з цілей концепції розумного регулювання є розробка показників для дерегулювання економіки, зменшення показників кількості правових актів, що містять односпрямовані та/або дублюючі регулятивні норми. Складові концепції розумного регулювання залежать від країни, в якій вони застосовуються.

Таким чином, розробляючи пропозиції щодо лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту, потрібно враховувати сучасний стан концепцій регулювання.

Крім врахування сучасних концепцій регулювання при регулюванні природних монополій, а також їх дерегуляції, потрібно, щоб вплив на природні монополії з боку держави здійснювався органами виконавчої влади зі спеціальним статусом, як і передбачено Законом України “Про природні монополії” [4], тобто щоб був ліквідований відомчий принцип впливу на галузі, як інструмент управління, який був притаманний адміністративно-командній системі управління економікою.

Список використаної літератури

1. Энциклопедия социологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru>.
2. Олсон М. Власть и процветание: Перерастая коммунистические и капиталистические диктатуры / М. Олсон. – Москву : Новое издательство, 2012. – 212 с.
3. Gunningham N. Smart Regulation Designing Environmental Policy / N. Gunningham, P. Grabosky. – Oxford University Press, 2004.
4. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 р. № 1682-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.

Северинюк В. М.

доктор політичних наук, професор
Класичний приватний університет

КЛАСИКА УПРАВЛІННЯ. КОНФУЦІЙ

Серед представників світової філософської класики чільне місце посідає китайський мислитель Конфуцій (551–479 до н. е.). У його вченні знаходимо роздуми про історію і майбутнє, про музику й поезію, педагогіку і самовиховання, особисте й громадське, про матеріальне й духовне, свободу й обов'язок – і ще багато такого, над чим неодмінно мусить задумуватися людина як істота соціально детермінована, морально зріла та політично організована.

У 22-річному віці Конфуцій заснував власну школу, де викладав упродовж 28 років. Незабаром його приваблює громадсько-політичне життя: він ознайомлюється з порядком управління в деяких китайських царствах (князівствах) – Лу, Ци – і, починаючи з 50-річного віку, стає державним службовцем: спочатку був правителем міста Чжун-ду, а потім обійняв посаду міністра кримінальних справ князівства Лу. Діяльність його була успішною. Але заздрісники та інтригани змусили Конфуція полишити державну службу, і наступних 12 років він мандрував по різних китайських князівствах. Філософ і талановитий управлінець наполегливо шукав правителів, котрі оцінили б його ідеї, та мусив із прикрістю визнати: “Учення моє погано поширюється” (“Лунь-юй”, Розділ V, § 7). Лише на 68 році життя він припинив утомливі подорожі й присвятив себе поезії, музиці та редагуванню старописів. Оглядаючи власний життєвий шлях, найбільш цінним його відтинком Конфуцій вважав останню третину: “...у 50 років я знав волю Неба; у 60 років мій слух був відкритий для швидкого сприйняття істини; у 70 років я жив за веліннями свого серця, дотримуючись належної міри” (Розд. II, § 4).

Нащадкам Конфуцій залишив багато спостережень і порад стосовно організації та діяльності державної влади, її ефективного управління в системі соціальних відносин і цінностей. Нагадаємо деякі з них.

1. *Влада і мораль.* На думку Конфуція, носії влади мають відповідати поняттю “благородний муж”, що означає сукупність соціально позитивних якостей, передовсім таких як чесність, щирість, скромність, великодушність тощо. Власне, це універсальні людські чесноти, якими має володіти не лише політик, правитель держави, а й будь-хто: педагог, воїн, музикант, поет, ремісник, землероб тощо. Загалом це людина, яка виявляє свою корисність у тому, що “переймається спільними, а не партійними інтересами” (Розд. II, § 14). Головним мотивом поведінки “благородного мужа” служить відчуття громадянського обов'язку, який полягає “в розширенні набутих ним добродітностей” (Розд. XIX, § 2).

Закони моралі, за Конфуцієм, мають передувати законам юридичним. На його переконання, першість у відносинах влади й суспільства, як і в родинних стосунках, має належати “основам” (засадам моральності та гуманізму): “Якщо закладено основи, то з'являються й закони для діяльності” (Розд. I, § 2). Сила закону – у його справедливості та обов'язковості, а порушення закону – це аморальний вчинок. Філософ твердо вірив у благодію морального прикладу: “Якщо ви прагнете бути добрим, то й народ буде добрим” (Розд. XII, § 19).

2. *Державне управління і добробут народу.* На думку Конфуція, головними суспільними цінностями є: родина, школа і правильно організоване державне управління. Діяльність державців обов'язково має бути спрямованою на подолання бідності. Якщо влада не дбатиме про матеріальне благополуччя народу, то її власне

благополуччя “зникне назавжди” (Розд. XX, § 1). Люди, через злиденність свого існування, впадають у відчай, зневірюються в силі моральних цінностей, стають агресивними. І це дуже небезпечно для державного порядку. Отже, бідність народу – це не лише вияв соціальної несправедливості, а й зло, яке загрожує всім.

З одного боку, Конфуцій засуджував людей, котрі над усе прагнуть матеріального збагачення (за сучасною термінологією, – “олігархів-плутократів”, які лукаво видають себе за “слуг народу”), а з іншого, зневажав нероб, ледарів (“маргіналів”). Натомість він схвалював тих, що “йдуть шляхом незмінної середини” (Розд. XIII, § 21). Люди такого типу дійсно наділені вищою владою – благородним умінням свідомо обмежувати особисті прагнення та забаганки, якщо того вимагає час: “Соромно бути бідним і займати низьке становище, коли в державі панує закон; так само соромно бути багатим і знатним, коли в державі панує беззаконня” (Розд. VIII, § 13).

3. *Реальні та уявні здобутки влади.* Закономірністю діяльності будь-якої влади є її бажання досягти суспільного визнання (легітимності). Конфуцій наголошує: “Без довіри народу уряд не може існувати” (Розд. XII, § 7). За історію людства політики різних країн винайшли чимало способів здобуття народної прихильності і серед них, на жаль багато зовсім “неблагородних”. Бажанням політиків часто є прагнення прискорити настання “ери суспільного благоденства” й на її фоні побачити самих себе в ореолі “народної слави”. Конфуцій застерігав від такого самовихваляння та примарного месіанства – їх філософ називав “малими вигодами”. Людина, яка за ними ганяється, не усвідомлює справжнього значення державницької діяльності і “великої справи не зробить” (Розд. XIII, § 17). Таким чином Конфуцій пояснює суть політичної тактики й стратегії: малі перемоги необхідні, але політик, досягаючи проміжних результатів, мусить розрізняти успіхи реальні і мнимі, а головне – терпляче й послідовно працювати на стратегічну мету, і лише час може визначити, якою мірою жаданий для нього образ “лідера-переможця” відповідає його суспільно значущим (дійсно переможним) здобуткам.

4. *Амбіції і професіоналізм управління.* В розумінні Конфуція, реалізація політичних інтересів не завжди тотожна функції державного управління. Щоб виникла така відповідність, правителі й чиновники повинні виконувати свої обов’язки із знанням справи, тобто управляти уміло, а не створювати видимість управління. Владні амбіції мусять поступатися професійній компетентності: не слід легковажно братися за справу, в якій нічого не тямить: “благородний муж” має бути обережним стосовно того, чого не знає (Розд. XIII, § 3). Влада сама по собі не повинна бути метою: “Не переймайся, що не маєш посади, – наставляє філософ, – переживай за те, як утриматися на ній” (Розд. IV, § 14). Ці слова треба розуміти так, що управлінець мусить самостійно й об’єктивно оцінювати власну спроможність до певної діяльності і своє моральне право “утриматися”, тобто надалі працювати на конкретній посаді.

Підбираючи виконавців, керівник не повинен покладатися лише на думку сторонніх людей про того чи іншого кандидата. У ситуації, “якщо всі когось ненавидять або люблять, то це слід перевіряти” (Розд. XV, § 28). Отже, головне для правителя – підібрати людей з практичними здібностями, а не красномовних; по-друге, не відкидати слухних порад лише тому, що їх дають люди не з його “найближчого оточення” – опозиціонери, кажучи сучасною мовою: “Благородний муж не рекомендує людей через їх хороші слова і не відкидає хороших слів через людей...” (Розд. XV, § 23).

5. *Психологія відносин всередині управлінських ланок.* “Благородний” керівник не повинен оточувати себе людьми, здатними для нього “на все”. Такі люди уміють легко догоджати начальству, але вони не думають про дотримання закону. Підносячи роль правителя, Конфуцій, разом з тим, інтуїтивно відчував небезпечність явища, яке в сучасну епоху отримало назву “культ особи”. Перетворенню можновладця на тирана сприяє улесливе догоджання та надмірне возвеличення його діянь. Тут Конфуцій надає великого значення політичній риторичній застерігаві від беззаперечного сприйняття усього, що кажуть політики, нехай навіть найавторитетніші, – це може згубно позначитися і на діяльності самої влади, і загалом на суспільстві: “Улесливі розмови заплутують добродіяння, а маленьке нетерпіння руйнує великі замисли” (Розд. XV, § 27). “Не люблю балакунів, бо вони гублять державу”, – категорично каже Конфуцій (Розд. XVII, § 18).

6. *Компетентність і раціональність управлінської вертикалі.* Проблемою управління часто є незбалансованість його ієрархічних ланок – вищих і нижчих: трапляється, що “верхи”, будучи недостатньо компетентними з окремих питань, намагаються не виказувати цього перед “низами” та дають їм розпорядження з волюнтаристських позицій, а “низи”, наслідуючи такий метод, перекладають відповідальність на ще нижчі управлінські ланки. Функціональність влади, таким чином, переростає в непродуктивну психологічну гру, яка шкодить результатам та суспільним очікуванням. Щоб цього не сталося, “верхи” й “низи” в системі управління повинні дотримувалися неписаного кодексу “благородного мужа”: перші мають бути менш амбітними, а другі – менш лестивими. Конфуцій вважає нормальним і радить зважати на те, що вищий керівник (“благородний муж”) “деколи може не знати дрібниць, але спроможний виконувати важливі обов’язки; тоді як “дрібна людина” – простий чиновник – не здатен виконувати важливих обов’язків, але зобов’язаний виявляти свої знання в малих справах” (Розд. XV, § 34).

У “Роздумах та бесідах” Конфуція є багато інших рекомендацій: стосовно питань поєднання в управлінні традицій та нововведень (Розд. II, § 11), визнання та виправлення управлінських помилок (“виправлення себе для забезпечення спокою народу”) (Розд. XIII, § 13; Розд. XIV, § 42), відповідальності за взяті зобов’язання (Розд. XVII, § 23) тощо.

Як усякий філософ, Конфуцій мислив категоріями загально-ідеального. Однак він не належав до типу суто “кабінетних філософів”, а був рівною мірою теоретиком-ідеалістом і практиком. Його ідеалізм не тотожний утопії, а є закликом до гуманізму як незмінного принципу буття і засобу раціоналізації суспільно-політичної реальності.

Список використаної літератури

1. Конфуцій. Суждения и беседы / пер. с кит. П. С. Попова. – Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2008. – 224 с.

Семененко І. С.

здобувач

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ДІАЛОГОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІМІДЖУ ЯК ОСНОВА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

В розвинутих демократичних країнах задекларовані основні норми, принципи та правила корпоративної культури, визначені її ключові фактори розвитку задля конкурентоспроможності управління державою і формування іміджу пуб-

лічної служби. Підвищений інтерес до іміджевої проблематики сьогодні є ознакою епохи. Це зрозуміло, оскільки, за влучним висловом Гі де Бора, сучасне суспільство названо суспільством спектаклю. На думку вченого, проблема панування спектаклю під час кризи полягає в послабленні основної позиції – задоволення елементарних матеріальних потреб, які виключають інші потреби і вважаються достатніми для схвалення масою.

Як стверджує Т. Хомуленко, можна погодитись із далекоглядним Фейєрбахом, який стверджує, що наш час надає перевагу образу, порівняно з оригіналом. Крім того, спектакль, як тенденція відтворювати світ, який уже не сприймається безпосередньо, вважає зір привілейованим відчуттям, яким у попередні епохи був дотик. Але зір найбільше піддається містифікації. Він протилежний діалогу, який сьогодні визначається як засадничий принцип новітніх форм публічного управління та інструментом формування корпоративної культури [2].

У пошуках відповіді слід звернутися до характеристик суспільства, яке зумовило розвиток відповідних технологій в управлінні. Саме демократичне суспільство, ознакою якого є вибори як єдиний шлях до влади, спричинило розвиток технології побудови іміджу. Тож явища іміджу, засоби його створення є породженням демократії.

З усієї різноманітності визначень іміджу більшість включає такі ознаки зазначеного явища: імідж – це втілені в образі зовнішні прояви внутрішніх характеристик індивідуального чи колективного суб'єкта. Такий образ є змістом психіки, принаймні, групи людей, відрізняється оцінними характеристиками та впливає на успішність суб'єктів взаємодії. Отже, імідж – це не просто образ, а чинник перебігу взаємодії, невербальний текст. А там, де є текст, там є комунікативний намір. Яким є комунікативний намір автора іміджевого тексту: дезінформація, маніпуляція чи бажання бути почутим? Лише останнє заслуговує на увагу дослідників іміджу, які надають перевагу новітнім моделям управління в державі, засадничим принципом яких є принцип діалогічності та корпоративізму.

За дослідженнями О. Крутій, універсальними критеріями реалізації такого принципу є симетричність та взаєморозуміння суб'єктів взаємодії, їхні автономія та саморозвиток. Зазначені критерії можуть реалізовуватися на різних рівнях, а саме: на мотиваційному рівні діалогова взаємодія суб'єктів управлінських стосунків передбачає перевагу спрямованості на співробітництво, порівняно з суперництвом; на емоційному рівні діалогічна взаємодія суб'єктів управлінських відносин передбачає не формальну демонстрацію готовності слугувати народу, бути правовою державою, забезпечувати достатню поінформованість суспільства, а реальне здійснення зазначеного; на раціональному рівні діалогічна взаємодія суб'єктів управлінських відносин передбачає рівність та гнучкість позицій в умовах дискусій, конструктивну конфронтацію у принципових питаннях; рефлексивний рівень акцентує на ролі зворотного зв'язку в забезпеченні ефективної взаємодії та на децентрації, яка проявляється в тому, що держава, здійснюючи свої функції через основні гілки влади, приймає закони, забезпечує та оцінює їхнє виконання не заради себе самої, тобто не центруючись на собі, а розуміючи те, що вона функціонує заради того, хто делегував їй владні повноваження, тобто заради народу; на творчому рівні діалогічна взаємодія суб'єктів владних відносин передбачає готовність до здійснення чи делегування самоврядних функцій та сприяння розвитку громадян як самоврядних суб'єктів.

Описані критерії та рівні реалізації принципу діалогічності, як провідного в новітніх моделях публічного управління, дають можливість вийти на діалогову характеристику іміджу. І дійсно, оскільки існують такі стилі взаємодії, як авторитарний, конформний, маніпулятивний, діалогічний, то імідж як соціально-психологічна категорія має комунікативно-стильові відмінності [1].

Діалогові характеристики іміджу проявляються залежно від його штучності чи природності, гнучкості чи ригідності, динамічності чи статичності, конструктивності чи деструктивності, комунікативності чи маніпулятивності, відповідності до оригіналу, інформативності чи дезінформативності, від того, що він спричиняє симетричні чи ієрархічні відносини. На даний час в Україні такі дослідження найчастіше залишається поза увагою, фактично відсутні фахівці з питань формування та розвитку корпоративної культури, як чинника формування іміджу публічної служби.

Отже, діалогові характеристики іміджу виявляються пріоритетним об'єктом досліджень як у прикладній сфері публічного управління, так і у сфері науки публічного управління. Комплексність змісту та багатоваріантність досягнення цілей публічних організацій вимагає залучення до управління в них діалогових форм, як основи корпоративної культури публічної служби.

Список використаної літератури

1. Крутій О. М. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства : монографія / О. М. Крутій, О. В. Радченко. – Харків : Вид-во АДНДУ, 2015. – 396 с.

2. Крутій О. М. Психологія та іміджологія у сфері публічного управління : навчально-методичний посібник / О. М. Крутій, Т. Б. Хомуленко. – Харків : Вид-во АДНДУ, 2011. – 284 с.

Сердюк С. А.

аспірант

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Правова система будь-якої держави ґрунтується на встановленні та дотриманні законодавства суспільством. Будь-які соціальні та економічні відносини регулюються правовою системою. Питання земельних відносин, їх обіг та розподіл регулюються на вищому законодавчому рівні. Високий статус цінності землі для суспільства, всього українського народу визначено Конституцією України [1]. Сьогодні Українська держава та її правова система проходять період комплексних реформ, зумовлених потребою у виробленні нових підходів до розвитку права й законодавства, а також формування соціально-правової, гуманної за сутністю держави та її інститутів.

Дослідженням функціонування механізмів державного управління та регулювання галузей економіки, у тому числі земельних правовідносин приділили увагу ряд науковців, зокрема: О. Амосов, М. Білинська, О. Дацій, А. Дегтяр, О. Рудік, С. Серьогін, М. Латинін, С. Майстро, Д. Карамішев, М. Корецький, П. Кулинич, Т. Лозинська, В. Малиновський, Ю. Куцта інші. Однак державне регулювання обігу земель державної та комунальної власності на даному етапі розвитку науково-управлінської думки ще не стало цілісним об'єктом дослі-

дження вчених та не дістало вагомого наукового розвитку. З огляду на потреби сьогодення, актуальним є саме комплексний, системний розгляд вищезазначеної проблематики та визначення напрямів удосконалення правового механізму державного регулювання обігу земель державної та комунальної власності в Україні.

Сучасні реалії вимагають якісно нового оформлення правової системи, оскільки її нинішній стан не сприяє зростанню соціальної захищеності й безпеки громадян держави. Система має ряд недоліків, зокрема, в її межах не створено дієвих інструментів і механізмів, які дали б змогу повністю реалізувати наявні права суб'єктів суспільних відносин, що мають бути відображені в позитивному праві.

Вдаючись до теорії держави та права, сутністю права вченими пропонується розуміти внутрішній зміст права як регулятора суспільних відносин, який виражається в єдності загально-соціальних і вузько-класових (групових) інтересів через формальне (державне) закріплення міри свободи, рівності та справедливості [2]. Варто наголосити, що земельне право (як галузь права, що регулює земельні відносини), має специфічні методи правового регулювання земельних відносин, які складаються із встановлених земельно-правовими нормами прав та обов'язків учасників зазначених відносин і застосування до них відповідних заходів.

У юридичній літературі виділяють властивий публічному праву метод імперативного впливу, за допомогою обов'язкових до виконання розпоряджень і заборон та метод диспозитивний, який визначає лише межі поведінки учасників відповідних відносин, що дає їм можливість вільно і самостійно регулювати свої стосунки у встановленому обсязі [3]. Таким чином, можемо поєднувати ці два методи права як взаємодоповнюючі при вдалому та якісному формуванні регулятором процесу обігу земель публічної власності в Україні.

До основних напрямів, спрямованих на вдосконалення правового механізму державного регулювання обігу земель державної та комунальної власності в Україні, нами віднесено такі.

Напрямок дотримання принципів права, який полягає у неухильному дотриманні принципів права суб'єктами державного управління та місцевого самоврядування уповноважених на управління обігом земель публічної власності. Вказаний напрям може бути реалізованим лише за умови наявності політичної волі керівництва держави та комплексних реформ правоохоронної та судової системи. Основними заходами за цим напрямом на разі може бути проведення судової реформи, проведення реформи правоохоронної системи.

Напрямок нормотворення, на наш погляд, може бути вдосконалений шляхом розробки та впровадження організаційних заходів в частині встановлення та дотримання регламентів законотворчої діяльності, щодо створення підзаконних нормативних актів, актів органів місцевого самоврядування, неухильному контролю за їх дотриманням та відповідальності за порушення вказаних регламентів відповідальними особами органів влади та місцевого самоврядування. Організаційно мають бути розроблені та ухвалені зміни до законодавства і підзаконних нормативно-правових актів, розробки новітніх актів, наприклад, зміни до Регламенту роботи Верховної Ради України, регламентів роботи місцевих рад, розробці та впровадженню Регламенту нормотворення в Україні.

Нормативно-правовий напрям полягає у розвитку нормативно-правової складової до рівня європейського законодавства та врегулювання наявних проблем системи нормативно-правових актів у сфері обігу земель публічної власності. Ураховуючи результати попередніх досліджень, з метою вдосконалення нор-

мативно-правового напрямку необхідно розробити та впровадити: Закон України “Про єдиний земельний банк даних”, яким передбачити створення єдиного банку земельних даних з метою створення інструменту обліку та моніторингу земель, прав власності, правочинів, складу земель, тощо; Закон України “Про Державний земельний банк”, яким визначити основні організаційно-правові аспекти діяльності вказаного органу управління землями публічної власності (викуп, продаж, оренда); Закон України “Про ринок земель”, яким визначити основні організаційно-правові засади функціонування ринку земель із урахуванням обов’язкових процедур при обігу земель через аукціони, порядок вилучення земель із користування та власності суб’єктів ринку, тощо. Внести зміни до Земельного кодексу України в частині розподілу повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо управління землями публічної власності, визначити уповноважені органи з питань управління землями державної та комунальної власності, тощо; Закону України “Про державний бюджет” в частині збільшення фінансування на впроваджені за програмно-бюджетним методом заходи щодо вдосконалення механізмів державного регулювання обігу земель публічної власності, спрямовані на реалізацію Стратегії розвитку державного регулювання обігу земель державної та комунальної власності; впровадження підзаконних актів, спрямованих на вдосконалення організаційного механізму державного регулювання обігу земель публічної власності.

Напрямок правозастосування необхідно поліпшувати шляхом підвищення якості контролю за дотриманням законодавчих актів посадовими особами державної влади та місцевого самоврядування, впровадження в дію в повному обсязі. Запровадити особисту відповідальність у разі порушення законодавства посадовими особами, для чого внести зміни до Кодексу України “Про адміністративні правопорушення” та Закону України “Про державну службу”, а також визначити стратегічними пріоритетами держави напрям дотримання принципів права, запровадження підходу якісних змін зі сторони керівництва державою.

Правоохоронний напрям доцільно вдосконалити шляхом повного реформування правоохоронних та судових органів, зміни підходів посадових осіб до дотримання принципів права. Окрім того має бути змінено у частині розширення кола правопорушень у сфері обігу земельних відносин, забруднення ґрунтів, невикористання за цільовим призначенням земель, в тому числі з виробленням механізмів вилучення у державну власність ділянок у разі порушення за рішенням суду, тощо. Для цього потрібно внести певні зміни до Земельного кодексу України, Кодексу України “Про адміністративні правопорушення” та до Кримінального кодексу України.

Стратегічний напрям необхідно вдосконалити шляхом дотримання підходу до стратегічного управління із застосуванням відповідних інструментів. Для цього необхідно розробити і впровадити Закон України “Про державне стратегічне планування”, основними складовими якого мають бути концептуальні організаційно-правові засади щодо стратегічного планування, визначення пріоритетності та незмінності державних стратегій у спосіб зміни керівництва держави. Разом з тим удосконаленню системи державного регулювання обігу земель публічної власності має сприяти розробка та схвалення Стратегії регулювання обігу земель державної та комунальної власності на основі відповідної концепції.

Таким чином, впровадження вироблених заходів, спрямованих на вдосконалення правового механізму державного регулювання обігу земель державної та комунальної власності, сприятиме розвитку правової системи та правопорядку в державі.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.
3. Земельне право України : підручник / М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін. ; за ред. М. В. Шульги. – Київ : Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
4. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. / Д. В. Карамішев, М. А. Латинін, С. О. Бріксін та ін. – Харків : Точка, 2012. – 230 с.
5. Правова та інституціональна системи Європейського Союзу : метод. вказівки для слухачів усіх форм навчання за спеціальністю “Державне управління” / уклад. В. М. Шамраєва. – Харків : Магістр, 2007. – 60 с.

Сердюк М. Ю.

аспірант

Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах виходу з фінансової кризи та щорічного погіршення економічної ситуації в країні страхування є одним з найоптимальніших шляхів покращення життя суспільства в майбутньому. Таке страхування стосується усіх сфер життя громадян, зокрема і охорони здоров'я. Так, професор Н. Р. Нижник у статті “Проблеми управління охороною здоров'я” підкреслює, що держава має виробити завдання політики охорони здоров'я, основною метою якої є гарантування найкращих можливостей стану здоров'я населення сьогодні та в майбутньому. Чим швидше Україна обере найбільш сприятливі для себе форми організації та фінансування охорони здоров'я, тим раніше держава почне надавати населенню медичну допомогу, гідну цивілізованого суспільства [4, с. 40].

Медичне страхування може проводитись у двох формах: обов'язковій та добровільній. Конституція України визначає, що у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно. Конституційний Суд України (КСУ) затверджує, що Конституцією України закріплено право громадян на медичне страхування, тобто йдеться про добровільний його характер, а тому стягнення обов'язкових страхових платежів (внесків) з громадян не відповідатиме конституційному припису – “у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомоганадається безоплатно” [2, с. 1]. Однак така позиція КСУ не виключає можливості запровадження державного медичного страхування: конституційна норма не порушуватиметься лише у випадку, якщо платниками обов'язкових страхових платежів (внесків) будуть суб'єкти господарювання, а не застраховані фізичні особи. Також КСУ зазначає, що безоплатність медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я не виключає можливості фінансування галузі за допомогою залучення додаткових коштів, а саме: від проведення благодійних акцій; від міжнародних програм гуманітарної допомоги; пожертвування громадських, релігійних благодійних організацій та меценатів.

Обов'язкове страхування передбачає зобов'язання держави надавати право на гарантований обсяг медичних послуг незалежно від обсягів страхових внесків. Проект закону “Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування” справлятиме значний вплив на добробут населення і громадське здоров'я, адже можливість проведення медичного страхування за рахунок коштів громадян дуже обмежена через низький рівень реальних доходів населення, за-

тримку виплати заробітної плати, збільшення кількості непрацюючого населення. Коштів, які державний бюджет передбачає для фінансування медицини, на жаль, також не вистачає на ефективне медичне обслуговування. Тому зараз активно досліджується питання про введення обов'язкового медичного страхування. Згідно із ст. 26 “Джерела формування коштів загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування” проекту Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування” джерелами формування коштів загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування є: страхові внески, що сплачуються страхувальниками на умовах та в порядку, передбачених цим Законом; кошти державного та місцевих бюджетів; кошти, що надійшли від сплати штрафів, накладених за порушення норм цього Закону; благодійні та добровільні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб; прибуток, одержаний від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду медичного страхування України, у тому числі резерву страхових коштів Фонду на депозитному рахунку; інші надходження, не заборонені законодавством [1, с. 1].

На сьогодні в Україні існує добровільне медичне страхування, проте воно не є поширеним. Добровільне медичне страхування виступає одним із видів особистого страхування, яке забезпечує можливість повної або часткової виплати коштів за надання медичних і медико-профілактичних послуг застрахованим особам у разі погіршення стану здоров'я відповідно до умов укладеного договору та правил страхування. Програми добровільного медичного страхування передбачають заходи, які розширюють можливості й поліпшують умови надання профілактичної, лікувально-діагностичної та реабілітаційної допомоги населенню. Добровільна форма медичного страхування дає змогу громадянам, які виїждять за кордон, укласти договори страхування на випадок захворювання, тілесних пошкоджень унаслідок нещасного випадку, а також смерті під час перебування за кордоном. Медичне страхування здійснюється через “Assistans” – організацію надання допомоги. Однією з міжнародних незалежних асистанських компаній є CORIS, яка забезпечує різноманітний сервіс для українських громадян, які подорожують за кордоном [3, с. 7]. Це якісно новий сервіс, при якому клієнту гарантують не просто безкоштовне лікування за рахунок страхової компанії, а й забезпечують медичне обслуговування високого класу.

Із запровадженням медичного страхування в нашій країні пов'язано надто багато сподівань та суперечок серед фахівців та медичної громадськості. Незважаючи на усі складнощі і протиріччя, які виникають у процесі розвитку й впровадження системи медичного страхування в Україні, основним завданням ми вважаємо надання конкретних пропозицій щодо впровадження в практичну діяльність медичного страхування в Україні.

Для успішного подальшого розвитку медичного страхування в Україні можна запропонувати наступне:

1. Страхові платежі повинні сплачуватись громадянами у формі податків. Обов'язкове медичне страхування повинно координуватись державними структурами, перебувати під жорстким контролем держави і характеризуватись безприбутковістю. Ця форма організації страхового фонду надасть змогу планувати медичну допомогу завдяки стабільному надходженню коштів до страхового фонду.

2. Зміни загальної схеми фінансування охорони здоров'я повинна починатись з обов'язкового переходу від бюджетної системи фінансування до змішаної бюджетно-страхової системи, що фінансується при активній участі підприємств, установ, організацій різних форм власності з елементами добровільного медич-

ного страхування населення. Медичне страхування має бути підтримано нормативно-правовою базою; удосконаленням податкової політики та державного нагляду; підвищенням фінансової надійності страховиків, страхової культури населення; підготовкою та перепідготовкою кадрів.

3. Договір медичного страхування повинен мати обмежений термін, аби застрахований мав можливість змінити організацію медичного страхування при незадовільних результатах її діяльності. Внески на медичне страхування пенсіонерів, інвалідів та інших категорій непрацюючих громадян, які отримують соціальні допомоги, мають сплачуватися за рахунок бюджету. Медичне страхування безробітних має здійснюватися за рахунок Фонду зайнятості. Після закінчення терміну надання допомоги по безробіттю страхові внески на медичне страхування безробітних повинні сплачуватися державою.

4. В промислових центрах усіх областей України треба нівелювати шкідливі чинники від промислових підприємств, які сприяють поширенню професійних захворювань. Держава має виділити гроші з державного фонду для закупівлі засобів індивідуального захисту для робітників підприємств, враховуючі особливості впливу на стан здоров'я шкідливих факторів різних підприємств.

5. Обов'язковим повинно бути повне медичне обстеження 1 раз на півроку для своєчасної профілактики і діагностики різних захворювань. Не відвідування такого обстеження 1 раз на півроку або відмова від нього з будь-якої причини, крім тяжкості фізичного стану, має передбачати суттєве покарання – матеріальне стягнення у розмірі 10% утримання із заробітної плати протягом календарного року.

6. Відрахування 5–10% від заробітної плати в залежності від її розмірів у спеціальні медичні фонди задля надання медичної допомоги тим, хто її потребує, але не має достатню кількість коштів на необхідне обстеження й лікування є чудовою альтернативою медичному страхуванню власного здоров'я через суперечки в необхідності такого страхування протягом багатьох років для молоді, яка притримується здорового способу життя, людей зрілого віку, які, виходячи з реалій нашого життя, віддають перевагу самолікуванню, та людьми похилого віку, які мають різні хронічні захворювання і потребують постійного лікування, контролю за перебігом захворювання та результатами цього лікування, запобігання ускладнень, загальнозміцнюючої терапії.

Сподіваємося, що наведені пропозиції за умов їх впровадження в практичну діяльність галузі охорони здоров'я сприятимуть розв'язанню більшості проблем у системі медичного страхування в Україні.

Список використаної літератури

1. Проект Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20131024_0.html.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України “у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно” (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29.05.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02/para54#n54>.

3. Камінська О. Теоретична концептуалізація асистансу та механізму його надання / О. Камінська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2010. – № 20. – С. 4–8.

4. Нижник Н. Проблеми управління охороною здоров'я України / Н. Нижник // Укр.мед.вісн. – 1997. – № 2–3 – С. 40–41.

Сєвєрова В. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Відсутність перспективної ідеології та методології соціального захисту в 90-ті рр. ХХ ст. призвела до формування конфліктної моделі соціального захисту. Основними недоліками чинної моделі соціального захисту в Україні є: переоцінка ролі і можливостей держави в соціальному захисті (дисбаланс бюджету, неможливість забезпечити гідний життєвий рівень і т.ін.); ігнорування потенціалу самопомоги окремих груп соціально незахищеного населення; недооцінка можливостей ринкової економіки в соціальному захисті. Науковці виділяють основні підсистеми системи соціального захисту: підсистему, що здійснює управління процесом соціального захисту (планування, координація, технологія тощо); оперативна підсистема, що об'єднує механізми соціального захисту (інституціональний, організаційно-функціональний, економічний) та здійснює конкретні процедури із соціального захисту.

На сьогодні основною метою соціального захисту є забезпечення виживання соціально-незахищених верств населення та першочерговий захист окремих категорій громадян (військовослужбовців, вимушених переселенців, постраждалих та ін.). Як перспективну необхідно розглядати мету, що відповідає ст.46 Конституції України, згідно з якою громадяни мають право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом.

Існуюча система соціального захисту населення недостатньо ефективна і призводить до банкрутства держави, чії фінансові можливості не відповідають соціальним зобов'язанням. Можна констатувати, що на сьогодні не забезпечується повною мірою виконання Конституції України, в якій Україна визначається як соціальна держава, адже відбувається суттєве зниження життєвого рівня основної маси населення. Реформування соціального захисту визначено у Стратегії сталого розвитку – 2020 одним з першочергових пріоритетів. Незаперечним є факт необхідності вдосконалення механізмів соціального захисту для всіх груп населення.

Виявлення чинників розвитку комплексного механізму є найважливішою передумовою поступального розвитку соціального захисту в цілому. У соціальному захисті зовнішніми чинниками є: норми права, організація управління. До внутрішніх чинників відносяться: кваліфікація кадрів, матеріально-технічна база, внутрішня система організації і внутрішні акти управління. Також виділені рівні соціально-економічної системи дозволяють структурувати чинники по горизонталі і вертикалі на: державні, регіональні, місцеві, сімейні і одиничні (рівень члена сім'ї).

Соціально-економічні основи ефективного розвитку соціального захисту мають специфічні характеристики за рівнями соціально-економічної системи, вони обумовлюються структурою суспільного виробництва, відображають відповідні цілі, завдання, критерії, інтереси і закономірності розвитку соціального захисту на сучасному етапі. На державному рівні соціально-економічні аспекти відображають відношення результатів до витрат в одиницю часу, які виникають у ході розподілу і перерозподілу для потреб соціального захисту готової продукції і послуг, створених за рахунок частини необхідного і вільного часу суспільс-

тва. Як початкова інформація беруться дані про кількість наданих послуг, чисельність соціально уразливих груп населення, витрати ресурсів на підтримку їх життєзабезпечення і результатах діяльності органів влади. Ранжування витрат на корисні, даремні, шкідливі, резерви і втрати розвитку дозволяє визначити концептуальні основи і методологію можливих соціально-економічних змін на всіх рівнях соціально-економічної системи.

Аналіз учасників соціального захисту, ресурсів і їх діяльності з погляду корисності витрат дає можливість ранжувати і визначати об'єктивні шляхи, форми і методи ефективного розвитку учасників і використання ресурсів. Розгляд витрат ресурсів з позиції корисності для суспільства і суб'єкта соціального захисту в процесі розробки і реалізації конкретної концепції на додаток до вище відміченого, дозволяє конкретизувати і визначати кількісно позитивні, нейтральні і негативні управлінські рішення. Найточніше такий аналіз дозволяє провести концептуальна модель соціально-економічної оцінки витрат на функціонування системи управління.

Вважаємо, що важливою складовою реформування системи соціального страхування та пенсійного забезпечення є посилення контролю за витратами фондів з боку держави і представників громадянського суспільства, соціальний захист зайнятого населення. В цих умовах особливо значущою стає розробка державних стандартів у сфері соціального захисту, спрямованих на встановлення єдиних вимог до гарантованого базового рівня надання соціальної допомоги, зокрема: обсягу та якості послуг, порядку і умов їх надання, чим забезпечується єдність соціально-реабілітаційного простору України.

Таким чином, по-перше, соціальний захист, здійснюваний на гуманних принципах і організаційно-правових формах відмічених вище здатний стати ефективною складовою суспільних відносин за рівнями соціально-економічної системи суспільства; по-друге, при раціональному підході – узгодженості інтересів суб'єктів і об'єктів соціального захисту по вертикалі і горизонталі їх взаємодія дозволяє ефективно розвиватися в сучасних економічних умовах; по-третє, концептуальні основи ефективного розвитку соціального захисту припускають наявність чіткої регламентації компетенцій за рівнями соціально-економічної системи суспільства; по-четверте, розподіл компетенцій за рівнями соціально-економічної системи суспільства базується на об'єктивному аналізі видів витрат суспільства; по-п'яте, закріплення в нормах права положень відповідно до концептуальних основ дозволить створити комплексний характер соціального захисту на основі системно-цілісного пізнання; по-шосте, організаційно-правові основи підвищення ефективності даного механізму структурно і змістовно визначаються соціально-економічними передумовами.

Скрябін О. М.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

Головною передумовою ефективного розвитку держави в умовах глобалізаційних викликів є формування узгодженого комплексу стратегічних національних засад державної політики. Україна визначила свої довгострокові цілі та пріоритети, що закріплені конституцією України, іншими основоположними документами нашої держави. Ідеться про перспективи України як високорозвиненої, соціальної за своєю суттю, демократичної правової держави, її інтегрування у світовий економічний процес як країни з конкурентоспроможною економікою,

здатною вирішувати найскладніші завдання свого розвитку [1]. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) “Шляхом європейської інтеграції”, затверджена Указом Президента України № 493/2004 від 28 квітня 2004 року, визначила основні стратегічні цілі, пріоритети та напрями розвитку нашої держави та є за своїм змістом та суттю одним із перших масштабних стратегічних документів України з часів її незалежності. Основними стратегічними пріоритетами вказаної стратегії розвитку визначено створення передумов для набуття Україною повноправного членства в ЄС, забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, соціальна переорієнтація економічної політики. Впровадженню вказаної стратегії в повній мірі завадило політичне протистояння між політичною елітою у період 2005-2010 років та світова фінансово-економічна криза. Здійснивши аналіз концептуальних та стратегічних документів, які в різні часи розроблялись в Україні, можемо виділити Концепцію економічного розвитку України на 2008-2015 роки, розроблену фондом “Ефективне управління”, згідно із якою до базових елементів ринкової економіки та першочергового етапу впровадження віднесено саме розвиток ринку нерухомості й нерухомості [2], де одним з основних напрямів визначено розвиток ринку нерухомості та забезпечення гарантій прав власності. Позитивний вплив на стимулювання ринку нерухомості, зокрема житлової, мала Концепція створення національної системи іпотечного кредитування, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 559-р [3].

Прийняття Програми економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [4] дозволило визначити подальші стратегічні пріоритети розвитку. Успішна та поступова реалізація програми дозволила запровадити ряд реформ, спрямованих на розвиток економіки України. Програма включає наступні розділи: сталий розвиток, підвищення стандартів життя, поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій, модернізація інфраструктури та базових секторів. Оновлення законодавства сприяло розвитку економіки в цілому та ринку нерухомості зокрема, поліпшенню дозвільних процедур в будівництві, реформуванню земельного законодавства. Податкові зміни значним чином вплинули на розвиток ринку нерухомості, про що свідчить ряд аналітичних досліджень. Стан справ в державі та перспективні напрями подальшого розвитку економіки означені в Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році” [5] і дозволяє стверджувати про ефективність інструменту стратегічного планування в державному управлінні.

Вже зараз розробляються та схвалюються галузеві концепції, стратегії та програми, які мають відношення до розвитку ринку нерухомості, зокрема: Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 743-р [6], Концепція реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2010 р. № 1436-р [7], Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки [8], Проект стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [9] та Проект Концепції-реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, які зараз проходять процедуру обговорення [10].

Отже, сталість та дієвість механізму стратегічного планування в державному управлінні дозволяє стверджувати, що розвитку ринку нерухомості може сприяти розроблення, схвалення та впровадження стратегії розвитку ринку нерухомості, яка має бути узгоджена з основними напрямками економічних реформ.

Список використаної літератури

1. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції” на 2004–2015 роки: Указ Президента України від 28.04.2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>.

2. Конституція України: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Про схвалення Концепції створення національної системи іпотечного кредитування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 559-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/559-2004-%D1%80>.

4. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”: Програма Президента України від 02.06.2010р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14581.html>.

5. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році: Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/docs/posl.pdf>.

6. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 743-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80>.

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.07.2010 р. № 1436-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1982-2010-%D1%80>.

8. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1900-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1900-2010-%D1%80>.

9. Резонанс / Бюлетень матеріалів, підготовлених на базі аналізу оперативної інформації електронних видань / Додаток до журналу “Україна: події, факти, коментарі” № 52 (16 липня 2013 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/siaz/Rezonans/rez52.pdf>.

10. Проект Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, які зараз проходять процедуру обговорення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://marganets-rada.dp.ua/konception.html>.

Слободян В. Я.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА ЯК СУБ’ЄКТ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Консервативний підхід до дослідження питання національної еліти, її ролі і значення в державотворчих процесах в українській елітології започаткований В. Липинським. Особливість цього підходу полягає в тому, що В. Липинський, будучи безпосереднім учасником процесу відновлення і розбудови української держави в 1917 – 1919 р.р., а пізніше на власні очі спостерігаючи, як вона пере-

творюється в руїну, володіючи прогресивною на той час європейською освітою і гострим розумом, ставить перед собою питання: чому так сталося, що столітнє прагнення свободи, втілене нарешті у власній державі, перетворюється у попіл? Яку роль в цьому руїництві відіграла національна еліта і чи можна її називати взагалі національною і елітою? Як не допустити повторення в майбутньому стану бездержавності, такого непосильно тяжкого і властивого для українського народу впродовж століть [1]?

Аналізуючи праці Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса і співставляючи їх з суспільно-політичними реаліями України, В. Липинський розробляє оригінальну концепцію національної аристократії, яка враховує як теоретичні здобутки тогочасної науки, так і специфіку української політичної дійсності, і покликана дати відповідь на складні питання елітогенезу української нації.

Консервативна концепція національної аристократії В. Липинського і сьогодні не втрачає своєї актуальності, тому що бачимо, що історія дійсно повторюється і не вчить тих, хто не хоче вчитися. Боротьба за владу, яка набула останнім часом явно вираженої форми і гостроти, призводить до втрати державою авторитету і міцності як на міжнародній арені, так і в середині країни. Зазначене зумовлює необхідність наукового дослідження і з'ясування місця, значення і природи рушійних сил політичних змін – національної еліти в такому багатогранному і діалектичному суспільстві, як українське [2].

Серед науковців, які на професійному рівні досліджували зазначену проблематику, слід назвати таких вчених як: С. Бондарук, І. Гирич, К. Галушко, В. Гошовська, В. Ільїн, О. Крюков, В. Потульницький, М. Пірен, Я. Пеленський, В. Трощинський, Ю. Терещенко, Д. Дорошенко, Д. Донцов, Г. Моска, Р. Міхельс, В. Парето та ін.

Система поглядів та ідей Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса послуговували теоретико – методологічною основою для розроблення В. Липинським концепції національної аристократії, яку він виклав в “Листах до братів – хліборобів” – головній праці мислителя, що побачила світ в 1922 р. у Відні. Його наукове дослідження підпорядковувалось прагненню створити теоретичні засади реалізації великої мети – відродження української державності на основі власних національно – політичних традицій [3]. Втілити цей категоричний імператив В. Липинського покликана національно свідома, закорінена в українську культурну традицію, провідна верства – національна аристократія. Розмірковуючи над процесом розвитку і становлення нації, він зазначає: “Провід в перетворюванні всякого такого пасивного, хоч і відмінного від інших, але часто національно несвідомого колективу, в організовану, свідому себе націю, і провід в творенні все нових організаційних форм громадського життя вже усвідомленої нації – виконує скрізь і завжди певна активна меншість, яка завдяки своїй матеріальній і моральній силі висовується на чоло нації і творить оці динамічні – матеріальні і духовні – громадські вартості, що потім переймаються і присвоюються цілою пасивною більшістю нації, об’єднуючи її весь час в один суцільний, свідомий себе національний організм” [4, с. 243]. Як бачимо, В. Липинський, подібно класикам елітології, все суспільство поділяє на активну меншість і пасивну більшість, відводячи першим роль творців динамічних, загально консолідуючих матеріальних і духовних громадських цінностей. Важливо підкреслити, що в концепції національної аристократії мислителя мова іде не тільки про активну меншість – політичну еліту, що покликана до управління і творення організаційних форм громадського життя вже самоусвідомленої нації, а про активну ме-

ншість – національну аристократію, завдання якої в історичному контексті полягає в дії, спрямованій на “перетворення національно несвідомого колективу в організовану свідому себе націю” [4, с. 244], що є значно складнішим, ніж управління вже сформованим національно – громадянським організмом. Така постановка питання ставить активну меншість – національну аристократію в становище надзвичайної напруги духовних і фізичних сил і вимагає від неї надзусиль, наджертвовності і надпосвяти. Такі якості може проявити, на думку В. Липинського, глибокоідейна, органічно зв’язана з рідним краєм і занурена в його культуру і традицію консервативна матеріально продукуюча верства [5]. Вона покликана в динаміці суспільних перетворень і боротьбі між “нижчим, безпосереднім, егоїстичним інтересом одиниці і вищим, посереднім, а тому для одиниці менш зрозумілим, загальним інтересом колективу” [4, с. 244] виконувати роль організуючого і збалансовуючого начала, забезпечуючи тим самим узгодження інтересів, різних груп суспільства і його громадянську єдність і консолідацію.

Національна аристократія в теоретичній конструкції В. Липинського для спроможності виконувати своє покликання – творення української нації, наділяється владою у формі матеріальної сили і морального авторитету.

Матеріальна сила аристократії полягає, по – перше, в наявності в неї концентрованого прагнення до управління і організаційної суспільно – політичної діяльності, котра, за словами В. Липинського, виступає зовнішнім виявом “ірраціональної, стихійної волі до влади”; по – друге, представники національної аристократії – еліти, мають безпосередньо належати до політико – управлінського класу держави, бути вповноважені за статусом і посадою на виконання владно – управлінських функцій і завдань державного апарату; по – третє, за майновим станом належати до класу власників, володіючи засобами виробництва, землею та іншими ресурсами, достатніми для забезпечення своєї матеріальної стабільності і незалежності [6].

Але самої матеріальної сили, на думку ідеолога консерватизму, недостатньо, щоб зватися національною аристократією. Грає велику роль не так матеріальна сила, як форма вияву цієї сили: “метод організації волі до влади і метод володіння засобами війни і засобами продукції” [4, с. 247].

Так, “метод організації волі до влади” – те, яким чином, за якими правилами і традиціями відбувається формування і відтворення політико – управлінського класу, його самооновлення, і “метод володіння засобами війни і засобами продукції” – тобто безпосередньо державно – управлінська діяльність та володіння, користування і розпорядження капіталами політичним класом має реалізовуватися національною аристократією таким чином, щоб мати в очах всього суспільства моральну легітимність і авторитет. “Моральний авторитет національної аристократії лежить в основі законності влади і правної свідомості всіх націй в тих добах їх історичного існування, коли влада є дійсно владою, коли аристократія є дійсно аристократією і коли кризи авторитету не руйнують життя націй так, як в сучасній безвладній, безавторитетній, беззаконній добі, що оце тепер ми з цілою Європою переживаємо” [4, с.248]. Зазначене дає нам підстави зробити висновок, що криза авторитету влади є причиною дезорганізації процесу розвитку нації, кризи громадської моралі, загострення суспільних конфліктів і росту соціальної напруги. На думку В. Липинського, самими кодифікованими актами законодавства і законами в широких масах населення ніколи не вдасться виховати почуття поваги і послуху перед законом, таким правовим актам має передувати моральний авторитет політико – управлінської еліти і тільки він, виступаючи зразком правової культури і свідомості для всього суспільства у

взаємодії із правовою системою, здатен забезпечити правопорядок, стабільність і створити умови для розвитку і становлення морально здорової і правосвідомої національної спільноти. “Тільки нова поява матеріально сильної і морально авторитетної аристократії може покласти основи для нових дійсно шанованих і авторитетних правних кодексів всякої нації” [4, с. 248].

Список використаної літератури

1. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920 рр.) / Д. Дорошенко. – Київ : Темпора, 2007. – 632 с.
2. 20 років поневірянь нації без еліти / Український тиждень : спеціальне дослідження. – 2011. – № 33 (198). – С. 5–93.
3. Крюков О. І. Політико – управлінська еліта України як чинник державотворення : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Олексій Ігорович Крюков. – Київ, 2007. – 252 с.
4. В'ячеслав Липинський та його доба : Книга третя. Наукове видання / упор. Т. Осташко, Ю. Терещенко. – Київ : Темпора, 2013. – 796 с.
5. Бондарук С. Д. Роль еліти як суб'єкта соціального поступу в історіософії В'ячеслава Липинського : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.15 / Бондарук Світлана Дмитрівна. – Київ, 1997. – 176 с.
6. В'ячеслав Липинський. Суспільно – політичні твори (1908–1917) / пред. Р. Пеленський, І. Гирич, О. Проценко. – Київ : Український письменник, 2015. – Т. 1. – 784 с.

Солових В. П.

доктор наук з державного управління, професор
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

КОНЦЕПЦІЯ УРЯДУВАННЯ (“GOVERNANCE”) В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В кінці 90-х років ХХ ст. серед науковців посилюється інтерес до публічного управління і політики. Цьому сприяє критика бюрократичних і ринкових (менеджерських) концепцій публічного управління. Критика бюрократичної (адміністративної) моделі відбиває пошуки демократичної законності, відхід від концепції централізованого, ієрархічного уряду в бік сітьової організації, що характеризується довгостроковими зобов'язаннями, довірою і взаємністю між громадянським суспільством та державою. Це вимагало коректив звичних уявлень про політику і уряд, які були сформовані раніше в межах бюрократичної (класичної) моделі публічного управління. Критика ринкової моделі публічного управління пов'язана з: 1) запереченням розгляду громадян як клієнтів; 2) неможливістю заміни норми закону ринковою поведінкою; 3) невірним акцентом менеджералістів щодо пріоритетів діяльності держави; 4) хибним визначенням джерел проблем в публічному управлінні. Саме для подолання означених вад бюрократичної та ринкової (менеджерської) моделей у науковій та практичній діяльності були зроблені спроби сформулювати нові підходи щодо публічного управління, однією з яких є концепція “Governance” (“Урядування”).

У науковій практиці на сьогодні сформувалося декілька принципових концепцій “урядування”, а саме: корпоративне урядування, належне урядування та публічне урядування. Спробуємо їх розглянути.

Корпоративне урядування пов'язано з внутрішніми системами і процесами, які забезпечують направленість діяльності та звітність для будь-якої організації. У державному управлінні це найчастіше пов'язується з відносинами між політиками та/або лідерами громадських організацій і керівниками державних установ, завданням яких є реалізація політики. Корпоративне урядування описує всі

впливи на інституційні процеси, в тому числі на призначення контролерів і/або регулюючих органів, причетних до організації виробництва і продажу товарів і послуг. Корпоративне управління звертається до питань, що стоять перед радами директорів, такі як взаємодія з топ-менеджментом, і відносини з власниками та іншими особами, зацікавленими у справах компанії, в тому числі кредиторами, фінансистами, аналітиками, аудиторами, що регулюють діяльність корпорацій.

Наступна концепція – належне врядування (Good Governance). Більшість сучасних західних учених складовими називає такі [3]: конституційний лад; демократичні вибори; повага до прав людини; влада закону (правопорядок); політична відкритість; стабільність і зрозумілість законів; терпимість, справедливість; громадська участь; суспільні видатки, спрямовані на досягнення суспільних (публічних) цілей; незалежність судів; прозорість діяльності влади; відсутність корупції; активні та незалежні засоби масової інформації; свобода інформації; компетентність органів влади; політична нейтральність органів влади (державна служба, основана на заслугах); підзвітність влади суспільству із загальнонагомих питань.

Ж. Бурго (Jacques Bourgault, Франція) виділяє такі базові аспекти Good Governance:

- сприйняття суспільством влади як легітимної;
- громадяни перебувають у центрі уваги тих, хто приймає рішення;
- управлінські програми, орієнтовані на суспільство й основані на громадській згоді (based on listening to citizens);
- швидка пристосовність публічної адміністрації до потреб громадян при розподілі суспільних фондів [2, с. 173].

У концептуальному документі “Програма розвитку ООН (UNDP, ПРООН)”, прийнятому в січні 1997 р., названо основні характерні риси Good Governance:

1. Участь (Participation) – усі чоловіки та жінки мають право голосу при прийнятті рішень (прямо або через інститути, що репрезентують їхні інтереси). Така широка участь ґрунтується на свободі асоціацій і слова.

2. Влада закону (Rule of law) – правова система повинна бути справедливою та діяти однаково для всіх, особливо відносно прав людини.

3. Прозорість (Transparency) – полягає у вільному потоці інформації. Процеси, установи та інформація є однаково доступними кожному.

4. Відповідальність (Responsiveness) – інститути та процеси слугують усім членам суспільства.

5. Орієнтація на консенсус (Consensus orientation) – справедливе управління виступає посередником між різними інтересами задля досягнення широкого суспільного консенсусу з локальних і загальнонагомих питань та процедур (policies and procedures).

6. Справедливість (Equity) – усі чоловіки та жінки мають однакові можливості в поліпшенні умов їхнього життя.

7. Ефективність і результативність (Effectiveness and efficiency) – процеси та інститути забезпечують найкращі результати у використанні ресурсів.

8. Підзвітність (Accountability) – процеси прийняття рішень в уряді, приватному секторі та організаціях громадянського суспільства підзвітні громадськості, а також акціонерам (stakeholders).

9. Стратегічне бачення (Strategic vision) – лідери та громадськість мають широку і довгострокову перспективу відносно Good Governance і людського розвитку. Це також є розумінням історичного, культурного і соціального контексту (complexities), яким ця перспектива обґрунтовується [4].

І остання концепція урядування – публічне урядування. Публічне урядування можна розбити на п'ять окремих напрямків:

1. Соціально-політичне урядування, пов'язане з установленими відносинами у суспільстві. Стверджується, що ці відносини і взаємодії повинні бути зрозумілими вироблення та реалізації державної політики. За такого підходу уряд більше придатний для вироблення та реалізації державної політики, але йому доводиться покладатися на інших представників громадськості для легітимізації своєї діяльності і більшого впливу в певній галузі.

2. Державно-політичне урядування – концентрує увагу на проблемах взаємодії політичної еліти та системи державного управління у процесі управління суспільними процесами.

3. Адміністративне урядування – пов'язане з ефективним застосуванням державного управління та її репозиціонування, щоб охопити складність сучасних проблем суспільства. Наприклад використовується поняття урядування для загальної практики реалізації політики та надання державноуправлінських послуг, з одного боку, а також воно використовується як універсальний термін, щоб спробувати створити цілісну теорію реалізації державної політики та надання державних послуг.

4. Контрактне урядування – пов'язане з дослідженням внутрішньої роботи державних установ нового публічного управління, зокрема запровадження довірливих відносин при наданні державних послуг.

5. Сітьове урядування – концентрує увагу на самоорганізуючихся міжорганізаційних сітках, які без участі уряду надають державні послуги. На відміну від державно-політичного урядування, цей підхід концентрує увагу на тих суспільних утвореннях, які реалізують державну політику і надають державні послуги.

Список використаної літератури

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – Київ: НАДУ, 2010. – 820 с.

2. Governance: Concepts and Applications / Corkery, Joan (ed.), with IAS Working Group, International Institute for Administrative Studies – Brussels, 1999. – P. 173.

3. Plumptre T. Governance and Good Governance: International and Aboriginal Perspectives [Electronic resource] / Tim Plumptre, John Graham // Institute On Governance. – 1999. – December 3. – 27 p. – Mode of access: <http://www.iog.ca/publications/govgoodgov.pdf>.

4. What is Good Governance? United Nations. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. – Thailand: Poverty Reduction Section UNESCAP, 2004. – 3 p.

Сороколів І. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ МОЛОДІ

Важливе місце в системі цілей соціально – економічного розвитку країни посідає зайнятість населення. Вона надає можливість кожному громадянину своєю працею забезпечити собі та своїй сім'ї пристойне існування, сприяє зростанню ефективності суспільного виробництва, створює умови для розвитку особистості працівників.

В умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в країні, яка негативно впливає на ринок праці, зайнятість населення є однією із найважливіших проблем, від розв'язання якої залежить соціальна стабільність у суспільстві.

Саме тому регулювання зайнятості населення, зокрема молоді, займає важливе місце у соціально-економічному розвитку будь-якої держави. Адже саме

молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Лише з урахуванням динаміки рівня її зайнятості можна розробляти соціально-економічні прогнози розвитку країни на довготривалу перспективу.

Державне регулювання ринку праці молоді являє собою складний механізм, який можна визначити як сукупність методів і засобів впливу державних органів та суб'єктів організаційної інфраструктури на суспільні відносини у сфері зайнятості населення. Доцільно розрізняти правовий, адміністративний, організаційний та економічний механізми державного регулювання зайнятості, які, в свою чергу, складаються з відповідних методів та засобів впливу.

Усі складові зазначеного механізму є багаторівневими, тобто мають центральний, регіональний, локальний рівні. Тому ефективність застосування будь-якого структурного елементу механізму безпосередньо залежить від узгодженості дій усіх рівнів влади.

Інструментами економічного впливу на ринок праці молоді є пільгове оподаткування підприємств, надання дотацій, виплати допомоги по безробіттю, застосування пільгових кредитів для підприємств, оптимізація заробітної плати робітника тощо.

Нормативно-правові методи включають вироблення норм та правил у сфері регулювання розвитку процесів ринку праці молоді, такими інструментами є Конституція та Закони України, укази й розпорядження Президента України, постанови та інші акти Верховної Ради, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів, нормативно-правові акти центральних органів влади, нормативні акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування та інші.

До інструментів адміністративно-організаційних методів державного регулювання ринку праці молоді відносять накази, розпорядження, постанови, програми та плани дій, які дозволяють, забороняють, прогнозують, нормують та спрямовуються окремі напрямки діяльності у сфері зайнятості молоді.

З метою забезпечення цілеспрямованості та збільшення ефективності державного регулювання доцільно відокремити освітні та соціально-психологічні методи, що додатково забезпечують державне регулювання з певних питань та в окремих сферах. Інструментами цих методів є прогнозування стану ринку праці на майбутнє, підготовка та перепідготовка фахівців, профорієнтація молоді, мотивація до праці та інше.

Наведені групи методів та інструментів державного регулювання мають різний характер впливу і від їх ефективності залежить ситуація на ринку праці молоді.

Слід зазначити, що недосконалість сучасних механізмів державного регулювання зайнятості молоді призводить до росту безробіття серед цієї категорії населення. Так, за статистичними даними безробіття серед молоді у два-три рази вище, ніж безробіття дорослого населення.

Аналіз зайнятості молодих людей свідчить, що ситуація на молодіжному ринку є доволі нестабільною внаслідок високого рівня економічної неактивності молоді.

Це пов'язано, зокрема, з недоліками існуючої системи професійного навчання, відсутністю належної співпраці між навчальними закладами, роботодавцями та органами виконавчої влади; незадовільними умовами праці; недостатньою мотивацією молодих громадян до оволодіння робітничими професіями, низьким рівнем їх професійної адаптації на виробництві тощо.

Важливою проблемою на сьогоднішній день є відсутність державного прогнозування потреб економіки у спеціалістах з вищою освітою. Тому й виникають на ринку праці диспропорції попиту й пропозиції дипломованих фахівців.

Крім того, заробітна плата, яка пропонується роботодавцями у нинішніх умовах повною мірою не виконує жодної із властивих їй функцій (відтворювальну, стимулюючу, регулюючу та соціальну). Упродовж багатьох років вона підтримується у вітчизняній економіці на соціально низькому рівні.

Штучне стримування заробітної плати в свою чергу спричиняє збереження прихованого безробіття та нерегламентованої зайнятості серед молоді, загострює проблему впливу “молодої робочої сили” за кордон, не сприяє зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці.

За таких обставин досягнення позитивних результатів у забезпеченні зайнятості молоді, можливо лише у разі ефективної скоординованої реалізації методів державного регулювання суб’єктами державного управління, з дотриманням основоположних принципів.

Так, вирішенню зазначених проблем сприятиме:

- удосконалення правового механізму державного регулювання зайнятості населення в Україні шляхом усунення прогалин і юридичних колізій у трудовому праві, створення належних умов для здійснення громадського нагляду, позбавлення працедавців можливостей зловживати становищем, посилення та застосування штрафних санкцій за порушення вимог законодавства про працю, створення необхідних умов для виведення сфери соціально-трудова відносин з тіні;

- розробка та затвердження нової концепції реформування оплати праці для поступового наближення вартості робочої сили в Україні до європейських стандартів;

- вдосконалення системи моніторингу та прогнозування ситуації на ринку праці молоді;

- забезпечення збалансованості професійної освіти та попиту на робочу силу у забезпеченні відповідності структури професійної освіти потребам ринку.

Сотник В. Ю.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СТАН ТА СУТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

Серед земель України найбільшу площу (40378,2 тис. га) займають землі сільськогосподарського призначення, які є найбільш цінним ресурсом держави і забезпечують найголовніші потреби суспільства.

Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей. До земель цієї категорії належать сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища, перелоги) та несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі тимчасової консервації).

Землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування:

- а) громадянам – для ведення особистого селянського господарства, садівництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

б) сільськогосподарським підприємствам – для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

в) сільськогосподарським науково-дослідним установам і навчальним закладам, сільським професійно-технічним училищам і загальноосвітнім школам – для дослідних і навчальних цілей, пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства;

г) несільськогосподарським підприємствам, установам, організаціям, релігійним організаціям і об'єднанням громадян – для ведення підсобного сільського господарства.

Землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватися у власність іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам. Вони можуть використовувати землі цієї категорії для ведення особистого селянського господарства, індивідуального або колективного садівництва лише на умовах оренди.

Земельний Кодекс України закріплює пріоритетні напрямки використання земель сільськогосподарського призначення. Землі, що визнані в установленому порядку придатними для сільського господарства, насамперед повинні надаватися для сільськогосподарського використання. Придатність земель для вказаних потреб визначається на основі ґрунтових обстежень та відомостей державного земельного кадастру. Для будівництва різних об'єктів надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості. Лінії електропередач, зв'язку та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо.

Громадяни України та юридичні особи набувають права на землю шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання у користування. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадянам проводиться у наступних випадках:

- приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;
- одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ, організацій;
- одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності у межах безоплатної приватизації у таких розмірах:
 - для ведення фермерського господарства в розмірі земельної частки (паю);
 - для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 га;
 - для ведення садівництва – не більше 0,12 га;
 - для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 га, в селищах – не більше 0,15 га, в містах – не більше 0,10 га;
 - для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 га;
 - для будівництва індивідуальних гаражів – не більше 0,01 га.

Аналізуючи сільськогосподарські угіддя в світі, які займають 37,1%, в тому числі рілля становить лише 10,4%, то бачимо, що найвищі показники ріллі характерні для Зарубіжної Європи та Азії, які обумовлено значною землеробською освоєністю території та високою щільністю населення.

Значні площі орних земель у світі, розташовуючись в аридних умовах, потребують зрошення. Розширення площі ріллі в регіонах з недостатнім зволоженням вимагають розширення площ зрошувальних земель. Темпи приросту зрошувальних земель в світі станом на 1995 р. досягли 3,5 млн. га в рік. Близько 80% всіх зрошувальних площ розташовані в Зарубіжній Азії та Північній Америці. Лісові землі у структурі світового земельного фонду займають 29,6% від площі суші, а найбільші їхні площі розміщені в тропічному поясі південної Америки і

на півночі Азії, в межах Росії. Четверту частину світових земельних ресурсів займають луки та пасовища, які використовуються для тваринництва. Найбільші площі цих угідь розташовані в Африці, сухих степах, тундрі і лісотундрі.

На категорію “інші землі” припадає значна частина світового земельного фонду (33,3%). В цю категорію віднесені території гір і пустель, льодовики та арктична тундра, де характерна найменша щільність населення, а також землі населених пунктів.

Стогній В. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМА РОЗОРАНOSTІ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Земля є єдиною універсальною умовою життя, природною основою виробництва, всеохоплюючим фактором будь-якої діяльності людини. Вона є не лише загальною матеріальною умовою і матеріальним базисом виробництва, а й основним засобом виробництва у сільському та лісовому господарстві. Від інших засобів виробництва земля відрізняється тим, що вона не спрацьовується, а навпаки, за правильного використання може постійно поліпшуватися, набуваючи нових якостей, підвищуючи свою родючість.

Із загальної площі земель України – 60,3 млн га 70,8% (42,7 млн га) займають сільськогосподарські землі. Однак це не площа земель сільськогосподарського призначення як категорії, а площа угідь, що використовуються для вирощування сільгоспкультур, та інші сільськогосподарські землі. В цілому площа сільськогосподарських угідь становить 42,7 тис. гектарів, з них 32978,7 тис. гектарів (78% від загальної площі сільськогосподарських угідь) – рілля, 2409,8 тис. гектарів (5,7%) – сіножатті; 5489,7 тис. гектарів (13,1%) – пасовища; 897,7 тис. гектарів (2,1%) – багаторічні насадження; 320,8 тис. гектарів (0,7%) – перелоги.

Незважаючи на те, що за основними цільовим призначенням землі України поділено на дев'ять категорій, облік земель за категоріями не ведеться.

Для ефективного управління земельними ресурсами на державному і регіональному рівнях інформація про кількісний та якісний склад категорій земель конче необхідна.

Структура сільськогосподарських угідь належить до одного із суттєвих показників екологобезпеченості землекористування. Високий рівень сільськогосподарської освоєності території України (майже 69%) та розораності земель (53,9%), яка є однією з найвищих у світі, зумовлюють надмірну деградацію ґрунтового покриву, низьку ефективність землекористування схилених та інших малопродуктивних угідь, порушення екологічної сталості земельного фонду. У порівняння з США цей показник 27%, у Франції – 42%, у Німеччині – 33%. В середньому на одного жителя України припадає 0,71 га ріллі. Такий показник розораності, в нашій державі, обумовлений низкою чинників. Передусім це спадок колишньої радянської системи сільськогосподарського виробництва, що ґрунтувалася на інтенсивній системі землеробства, по-друге, це високий рівень розвитку продуктивних сил, і останнє – практично уся територія України характеризується сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами ведення сільського господарства. Однак спеціальні правила використання різних сільськогосподарських угідь не можна вважати достатньо розробленими, а заходи щодо охорони їх ефективними.

Надмірне розширення площі ріллі, у тому числі на схилах, призвело до порушення екологічно збалансованого співвідношення сільськогосподарських угідь, лісів та водойм, що негативно позначилося на стійкості агроландшафтів і зумовило значне техногенне навантаження на екосферу.

До найбільш істотних факторів, що впливають на зниження продуктивності земельних ресурсів належать водна та вітрова ерозії, а також антропогенний вплив на земельні ресурси.

Їх вплив має досить суперечливий характер. У ньому наявні як позитивні так і негативні тенденції. З одного боку, вдосконалення технологій і наростання виробництва сприяють більш повному задоволенню потреб людей, збільшенню виробництва продуктів харчування. З іншого – безсистемне та безгосподарське використання землі призводить до зниження родючості ґрунтів через їх ущільнення, втрату грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

Унаслідок екстенсивного розвитку сільського господарства, водних і хімічних меліорацій відбувається інтенсивний розвиток ерозійних процесів, ущільнення орного шару ґрунту, зниження його родючості, ослаблення стійкості природних ландшафтів України. Сучасний стан ґрунтового покриву, досяг критичного рівня і перебуває на межі виснаження. Це зумовлено тривалим екстенсивним використанням земельних угідь, і особливо ріллі, що не компенсувалося рівнозначними заходами з відтворення родючості ґрунтів, посиленням процесів деградації ґрунтового покриву, що зумовлено техногенним забрудненням. Найбільшу небезпеку становить забруднення ґрунтів радіонуклідами, важкими металами, збудниками хвороб.

За оперативними даними Держгеокадастру України, із загальної площі ріллі частка деградованої та малопродуктивної, використання якої є економічно неефективним та екологічно небезпечним, становить 1447,9 тис. га або 4,4%. За дослідженнями українських вчених площа таких земель становить понад 19% ріллі. У складі еродованих земель значну частину становлять землі із сильно- та середньозмитими ґрунтам.

На якісному стані земельних ресурсів позначаються також інші негативні фактори (засоленість, перезволоженість, солонцюватість, тощо). Зокрема, середньо- і сильносолонцюваті ґрунти займають площу 0,5 млн. га, а засолені – 1,7 млн. га сільськогосподарських угідь. Крім того, 1,9 млн. га сільськогосподарських угідь – становлять перезволожені землі, а 4,4 млн. га сільськогосподарських угідь – землі з підвищеною кислотністю.

Вищезазначені негативні наслідки неефективного та безгосподарського використання основного багатства країни – землі негативні свідчать про необхідність вирішення еколого-економічних проблем у землекористуванні.

З урахуванням принципів земельного законодавства (ст. 5 Земельного кодексу України) щодо пріоритету вимог екологічної безпеки пріоритетність сільгосп-землекористування повинна базуватися на цьому принципі і мати конкретно встановлені законодавством нормативи щодо оптимального співвідношення угідь, якісного стану ґрунтів, гранично допустимого забруднення ґрунтів, показники деградації земель та ґрунтів.

Економічні важелі захисту земель сільськогосподарського призначення слід запроваджувати, орієнтуючись на розмірі втрат сільськогосподарського виробництва, які вимагають удосконалення і перегляду принципів їхнього встановлення.

Тахтаджієва Н. І.

аспірант

Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

Сучасні умови функціонування і розвитку системи вищої освіти вимагають подальшого впровадження ефективних механізмів управління галуззю, які ґрунтуються на демократичних принципах, урахуванні громадської думки шляхом поєднання державного і громадського компонентів в управлінні. Під державно-громадським управлінням освітою найчастіше розуміється процес поєднання різноспрямованої діяльності державних і суспільних суб'єктів управління, що пов'язані з функціонуванням і розвитком освітньої сфери, в інтересах суб'єктів навчально-виховного процесу, соціуму, влади. [1].

Сьогодні можна говорити про певну сформованість державно-громадського управління сферою вищої освіти в Україні, однак все ж залишається ряд проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню освітньої сфери. Сучасні проблеми реалізації державно-громадського управління вищою освітою в Україні полягають у частковій формальності функціонування громадської складової, нечіткому розмежуванні функцій і повноважень між державною і громадською складовою в управлінні вищою освітою; недостатності повноважень і зацікавленості в усіх причетних сторін – студентів, випускників, викладачів, роботодавців, фахових об'єднань; відсутності в управлінській системі постійного зворотного зв'язку із суспільством, відсутності повної відкритої інформації щодо діяльності громадських і колегіальних органів державно-громадського управління в Україні. А отже у своїй більшості повноваження громадськості щодо можливості впливати на освітню політику на сучасному етапі залишаються обмеженими.

Усвідомлюючи критичність стану в якому залишається система управління освітою та важливість в її виходу на новий рівень, представники державної влади, науковці, освітяни та інші зацікавлені у вирішенні цієї проблеми учасники намагаються визначити спільні дії і покращити перспективи розвитку освітньої системи. Оцінка перспектив впровадження державно-громадського управління вищою освітою в Україні сьогодні може бути здійснена на основі аналізу програмних документів, які прийняті владою і спрямовані на визначення перспективних цілей в розвитку вищої освіти. За останні роки прийнято ряд важливих рішень, які знайшли відображення в певних нормативно-правових та програмних документах.

Так Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти. Серед основних завдань Національної стратегії, у тому числі: розвиток взаємодії органів управління освітою та органів громадського самоврядування навчальних закладів; забезпечення об'єктивного оцінювання якості освіти; розширення автономії вищих навчальних закладів [2].

В Україні з 2014 року є чинним Закон України “Про вищу освіту” (нова редакція) [3], положення якого забезпечують підтримку розвитку державно-громадського управління освітою, зокрема розширення автономії вищих навчальних закладів визначено як головну засаду державної політики у сфері вищої освіти; демократизується управління вищими навчальними закладами; визначається статус спілки ректорів (директорів) вищих навчальних закладів України, регіональних рад ректорів (директорів) вищих навчальних закладів, асоціацій вищих навчальних закладів, незалежних установ, які контролюють якість освіти.

Так в статті 16 вказано: “Управління у галузі вищої освіти у межах їх компетенції здійснюється ... органами громадського самоврядування в освіті (спілка ректорів вищих навчальних закладів України, конференції, з’їзди педагогічних і науково-педагогічних працівників, асоціації вищих навчальних закладів тощо).

Новостворений уряд підготував Програму діяльності Кабінету Міністрів України, відповідно до положень якої зосереджуватиметься діяльність міністерств, в тому числі і в освіті. Зокрема стосовно вищої освіти у Програмі діяльності КМУ задеклароване надання реальної фінансової та академічної автономії вищим навчальним закладам, стимулювання інвестицій роботодавців у матеріально-технічну базу навчальних закладів, зокрема в рамках проектів державно-приватного партнерства [4].

Комплексний підхід до становлення в Україні реального громадянського суспільства здійснюється способом затвердження Указом Президента України від 26.02.2016 року № 68/2016 “Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні” Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки [5], Метою Стратегії є створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади, органами місцевого самоврядування на засадах партнерства, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації.

Як видно із зазначеного, на загальнодержавному рівні проголошується спрямування на подальшу демократизацію управління системою освіти, що підтверджується прийнятими органами державної влади документами. На регіональному рівні органами влади та органами місцевого самоврядування теж приймаються документи, які визначають подальші перспективи розвитку державно-громадського управління вищою освітою.

В концепції Програми розвитку освіти і науки Запорізької області на 2013–2017 роки визначено пріоритетні завдання досягнення мети програми, зокрема [6]: розвиток освіти як відкритої, демократичної системи на основі розподілу відповідальності між суб’єктами освітньої політики, досягнення балансу й актуалізації механізмів державно-громадського управління та піднесення ролі всіх учасників освітнього процесу; підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу вищої школи, впровадження механізмів взаємодії закладів професійної освіти та роботодавців як у напрямі наближення якості підготовки спеціалістів і фахівців до вимог ринку праці так і з метою залучення до сфери освіти додаткових матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів; сприяння утвердженню вищих навчальних закладів у якості джерела та інкубаторів нових ідей, інноваційних рішень, перспективних наукових технологій тощо. Програма передбачає спільну взаємочасть виконавчих органів влади і громадських структур в ході її реалізації. Відкритість управлінських дій забезпечується прилюдним звітуванням про хід реалізації Програми на колегії управління освіти і науки облдержадміністрації, засіданнях рад керівників вищих навчальних закладів, через засоби масової інформації, громадські об’єднання.

Зважаючи на завершальний етап реалізації Програми розвитку освіти Запорізької області на 2013–2017 роки, Департаментом освіти і науки облдержадміністрації за підтримки Запорізької обласної ради прийнято рішення спільно з представниками вищих навчальних закладів області розпочати розроблення наукового обґрунтування пропозицій до Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки з урахуванням умов сьогодення [7].

Отже, аналіз програмних документів засвідчив, що існують певні сприятливі перспективи впровадження ефективних механізмів державно-громадського

управління вищою освітою в Україні. Ідея щодо необхідності і обов'язковості утвердження державно-громадського характеру управління освітою, зокрема вищою, прослідковується в стратегічних документах у визначенні принципів, на яких повинне ґрунтуватися управління освітою, чи то у визначенні напрямів розвитку освіти, як мета, чи при означенні, як певного заходу для реалізації мети, чи просто через встановлення спільної відповідальності учасників освітнього процесу за певні кроки в реалізації освітньої політики. Але ці перспективи можуть бути досягнуті лише за умови виконання всіх передбачених завдань при спільній зацікавленості і конструктивній взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Михайленко О. Державно-громадське управління освітою [Електронний ресурс] / О. Михайленко. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/manage/general/1124/>.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. №344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Як уряд розвиватиме освіту: програма діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/news/51099/>.
5. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016/paran20#n20>.
6. Програма розвитку освіти і науки Запорізької області на 2013–2017 роки : затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 22.01.2012 р. № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volnroo.ucoz.ua/APARAT/progr13-17.rtf>.
7. Програма розвитку освіти області орієнтована на європейський рівень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/news/31674/programa-rozvitku-osviti-oblasti-orijentovana-na-jevropeyskiy-riven.html>.

Теліженко О. М.

доктор економічних наук, професор

Мельник О. В.

аспірант

Сумський державний університет

ПРОГНОЗУВАННЯ ПОТРЕБИ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ У КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦЯХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Структурні зрушення в економіці, міжнародний перерозподіл праці, швидкий розвиток науково-технічного прогресу, дисбаланс на ринку праці та ринку освітніх послуг, безробіття, нерациональне використання кадрів, попит на низькокваліфіковану працю, невідповідність між якістю робочої сили та її оплатою, дефіцит необхідних кваліфікованих фахівців обумовлюють необхідність вдосконалення державної політики з регулювання професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів.

Вкрай необхідним є удосконалення механізму узгодження інтересів держави, освітніх закладів, роботодавців і самих випускників. Перш за все необхідно визначити потребу національної економіки у кваліфікованих кадрах. Адже первинною метою освіти є формування у фахівців тих компетентностей, які є затребуваними економікою. А оскільки процес підготовки фахівців є тривалим, то підготовка фахівців “сьогодні” має бути націлена на задоволення потреб економіки “завтра”. Тому важливою науковою задачею є розробка ефективних моделей прогнозування професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів.

На сьогоднішній день Україна знаходиться лише на шляху до зміни існуючої системи регулювання професійно-кваліфікаційної структури підготовки кад-

рів. Держава через механізм державного замовлення намагається прогнозувати професійну структуру та кількість фахівців. Проте ефективність такого прогнозування, як і діяльності сектору вищої освіти, може бути проілюстрована економічною активністю населення, рівнем його життя. Випускники університетів не можуть знайти роботу через структурні причини, чи не найвагомішою з яких є невідповідність кваліфікації випускника потребам і тенденціям розвитку економіки.

Передумовою вдосконалення державної політики з регулювання професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів є аналіз світового досвіду. В таблиці 1 наведені узагальнені результати аналізу найбільш ефективних моделей прогнозування змін структури зайнятості та економіки і принципи їх побудови.

Таблиця

Моделі прогнозування змін структури зайнятості та економіки і принципи їх побудови

Модель	Принцип
1	2
Великобританія: модель Cambridge multi-sectoral dynamics model (MDM-E3) в рамках дослідження Working Futures	<p>Майбутня зайнятість, а також структура галузей і професій визначаються шляхом дослідження зміни чисельності населення, технологічних інновацій, глобальних економічних умов і продуктивності виробництва.</p> <p>Основним об'єктом дослідження є попит на кваліфіковані кадри, але враховується і пропозиція трудових ресурсів.</p> <p><u>Основні чинники</u> (інвестиції, продуктивність, ціни, конкурентоспроможність підприємств, науково-технічний прогрес, зовнішньоекономічна діяльність) моделюються окремо по кожній галузі на загальнодержавному рівні та окремо на рівні кожного регіону.</p> <p><u>Основні компоненти</u> – це рівняння, що пояснюють споживання, інвестиції, зайнятість, експорт, імпорт і ціни. В центрі моделі – матриця “затрати-випуск”, яка пов'язана з потоками товарів і послуг між галузями і визначає загальний обсяг промислового виробництва.</p>
США: прогноз Агенції трудової статистики	<p>Потреби в кадрах виявляються не тільки шляхом макроекономічного моделювання, але і за допомогою опитувань роботодавців та експертів з підготовки кадрів.</p> <p><u>Етапи прогнозування:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прогнози кількості та складу робочої сили розробляються на основі даних Агенції перепису США по 13 групах (за віком, статтю, расі або етнічній групі) на основі “Поточного огляду населення”. 2. Прогнози сукупної величини економіки базуються на макроекономічній моделі, що охоплює всі аспекти сукупної величини економіки. 3. Прогнози приватного споживання базуються на макроекономічній моделі на агрегованому рівні. 4. Зайнятість за видами економічної діяльності. 5. Зайнятість за професіями визначається за допомогою матриці “вид економічної діяльності-професія”. Кожна професія представлена як частина (процент) від загального числа робочої сили по кожному виду економічної діяльності. Матриця охоплює близько 300 деталізованих видів економічної діяльності і 820 професій.
Австралія: модель MONASH	<p>Динамічна прикладна модель загальної рівноваги.</p> <p><u>Етапи прогнозування:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сценарій макроекономічного розвитку, розроблений в рамках п'ятирічного прогнозу бізнес-перспектив. 2. Перетворення прогнозів ВВП і його компонентів на прогнози зайнятості й виробництва товарів і послуг та попит на робочу силу за галузями промисловості. 3. Національні прогнози виробництва та зайнятості перетворюються на регіональні прогнози з використанням регіональної системи рівнянь Монаш з деталізацією по 8 штатах і територіях та 56 відділах статистики. 4. Прогнози кількості зайнятих за галузями промисловості перетворюються на прогнози зайнятості за групами професій. Проводиться Аналіз “Shift-Share”, або аналіз структурних зрушень у зростанні зайнятості. 5. Прогнози зайнятих за групами професій використовуються для прогнозування зайнятості за категоріями: віком, статтю, рівнем кваліфікації та кількості відпрацьованих годин на тиждень.

1	2
Німеччина: Interindustry FORecasting GERmany (INFORGE)	Економетрична модель, що містить модуль “затрати-випуск”, модуль Системи національних рахунків, і фінансовий модуль, і докладно зображує ринок праці: містить загальний прогноз зайнятості, прогноз по професіях і кваліфікаціях, прогноз попиту та пропозиції на ринку праці. Включає в себе розподіл регіональних прогнозів по галузях. <u>Етапи прогнозування:</u> 1. Прогнозування економічної динаміки за 59 галузями економіки на основі моделі EmploymentProjections, що оперує близько 600 змінними по кожній галузі і по всій економіці загалом. 2. Прогнозування попиту на фахівців за видами зайнятості, професійній структурі та рівнем кваліфікації шляхом екстраполяції основних трендів. 3. Прогнозування попиту на фахівців за рівнем кваліфікації (освіти) на основі на довгострокового демографічного прогнозу, а також прогнозу економічної активності населення. Використовуються принципи побудови моделі “знизу вгору” і принцип “повної інтеграції”, який передбачає комплексне і синхронне моделювання, що описує міжгалузевий взаємозв’язок, а також продукування і розподіл прибутку, державний перерозподіл і використання чистого прибутку приватними господарствами для різноманітних товарів і послуг.
Німеччина: Ifomodel	Основним компонентом моделі є прогноз попиту та пропозиції на кваліфікаційні кадри. Прогнози засновані на моделях Економетрики Кембриджу (CambridgeEconometrics), які включають у себе прогнозні дані по ВВП, зайнятості та міжрегіональній торгівлі за галузями на регіональному та загальнонаціональному рівнях, а також на прогнозних даних Європейської регіональної економічної моделі (EREMED). <u>Основні етапи прогнозування:</u> прогноз загального економічного зростання і змін зайнятості за 22 галузями економіки; розрахунок змін в професійній структурі зайнятості за 22 галузями та 21 групою професій.

Розширений аналіз моделей, наведених у таблиці 1, дозволяє виділити можливі умови їх застосування для вдосконалення державної політики з регулювання професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів.

Великобританія. Базою прогнозів **WorkingFutures** є регіональна модель MDM-E3, мультисекторальна динамічна модель, яка має кейнсіанську структуру, що включає в себе систему міжгалузевого балансу, і націлена на визначення змін в реальному секторі економіки, розробку прогнозів та альтернативних сценаріїв розвитку, оцінювання питань енергетики, екології та економіки (3E).

Прогноз MDM-E3 поєднується з іншими моделями:

- основна модель зайнятості, що досліджує професійну зайнятість в розбивці по регіонах і галузях промисловості (OCCMOD).
- модель попиту на кваліфіковані кадри через необхідність їх заміщення по галузях, регіонах і професіях з таких причин, як вихід на пенсію, а також професійна і географічна міграція (REPMOD–replacementdemandmodel).
- три кваліфікаційні моделі, що визначають загальну пропозицію кадрів за їх віковою структурою та загальною структурою по галузях і професіях.

Окрім цього, Комісія Великобританії з питань зайнятості та професійної підготовки займається розробкою аналізу якісних зрушень та ймовірних середньострокових і довгострокових тенденцій ринку праці у вигляді серії звітів “**Майбутнє робіт і кваліфікацій Великобританії**”, де аналізуються стійкі тенденції, які формують майбутнє британських робочих місць і кваліфікацій, а також потенційних загроз. Прогноз базується на основі фактологічних даних, ґрунтовного огляду літе-

ратури, опитування експертів (представників бізнесу, науки і профсоюзів), обговорення на конференціях, семінарах, і повний аналіз тенденцій і загроз.

Зазначений досвід може бути корисним в умовах України з огляду на комплексність і взаємоузгодженість моделей, які надають прогноз як попиту, так і пропозиції трудових ресурсів, а також використання аналізу якісних зрушень.

США. Прогноз Агенції трудової статистики США базується на макро-економічній моделі В. Леонтєва “затрати-випуск” або “міжгалузевий баланс”, пізніше вдосконаленої Р. Чейзом. Результати досліджень публікуються 2 рази на рік у “Програмі прогнозів зайнятості населення”. Також видаються такі матеріали, як “Огляд робочої сили”, “Довідник професій”, “Прогноз зайнятості по професіях”, “Прогноз потреб в перепідготовці” та ін.

Перевагою комплексу моделювання прогнозів зайнятості населення, на наш погляд, є його зосередженість переважно в одній інституції – Агенції трудової статистики, що дозволяє запобігти розрізненості в прогнозах при використанні великого об’єму даних із різних джерел.

Австралія. Центр Політичних Студій CoPS проводить прогнозування на рівні всієї економіки країни. Ця система прогнозування об’єднує макро-модель (для визначення сукупної зайнятості), прикладну модель загальної рівноваги (модель MONASH для визначення зайнятості по галузях економіки) і модуль ринку праці (ретроспективна обробка результатів цієї моделі для визначення зайнятості за професіями).

Модель *MONASH* – це динамічна прикладна модель загальної рівноваги австралійської економіки для прогнозування і політичного аналізу; основний офіційний прогноз ринку праці в галузі розвитку робочої сили.

Перевагами моделі MONASH є те, що вона враховує і науково-технічний прогрес, соціальні зміни, зміни в уподобаннях споживачів, а також трудову та географічну міграцію населення. Модель є комплексною і порівняно недорогою, оскільки вартість розробки прогнозів поширюється на відносно велику кількість зацікавлених організацій. Зазначені переваги є актуальними з точки зору удосконалення національної державної політики України щодо регулювання професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів.

Німеччина. У Німеччині використовуються 2 самостійні моделі прогнозування змін в національній економіці. Модель *INFORGE* – це німецька міжгалузєва модель прогнозування змін в структурі економіки, яка була розроблена Інститутом досліджень економічної структури.

Інститут дослідження зайнятості поєднує теоретичні економічні дослідження з емпіричною роботою. Основним компонентом *Modelinfo*, розроблюваної інститутом, є прогноз попиту та пропозиції на кваліфіковані кадри. Регіональний прогноз ринку праці розробляється для Федеральної агенції по працевлаштуванню Німеччини. Крім того, інститутом щорічно розробляється ряд оглядів та прогнозів. Найзначнішим із оглядів є *BusinessClimateIndex*, який вважається одним з найважливіших інформаційних джерел щодо показників економічної активності Німеччини. Він охоплює близько 7000 щомісячних опитувань підприємців.

Використання різних моделей прогнозування різними інститутами є ефективним з тієї точки зору, що один із них використовує кількісні методи, а інший – якісні. Таким чином, моделі доповнюють одна одну.

Висновок: слід зазначити, що кожна з країн має ряд академічних та урядових інститутів та організацій, що займаються розробкою прогнозів структурних

зрушень, з урахуванням економічних показників, у тому числі показників зайнятості населення у розрізі кваліфікацій, професій, видів економічної діяльності, галузей, за статтю, віком, національністю, статусом зайнятості тощо. Прогнози складаються переважно у середньостроковій перспективі і корегуються в середньому раз на рік. Результати прогнозів публікуються у загальнодоступних звітах.

Усі моделі використовують кількісні економіко-математичні методи: економічні методи, матриці міжгалузевого балансу, аналіз структурних зрушень та інші. При цьому, для більшості цих моделей характерним є використання великого і складного масиву даних, що є основним їх недоліком. Однак це компенсується впорядкованістю та взаємоузгодженістю баз даних. Кількісні методи часто доповнюються якісними, у вигляді аналізу тенденцій і загроз, розробки сценаріїв розвитку, чисельних опитувань і анкетувань, які сприяють якості і точності прогнозів.

Список використаної літератури

1. Гуртов В. Модели среднесрочного прогнозирования спроса экономики на квалифицированные кадры / В. Гуртов, А. Кекконен // Кадровик. Рекрутинг для кадровика, 2010. – № 4. – С. 58–66

2. Гуртов В. А. Модели агентства трудовой статистики США в области макроэкономического прогнозирования потребностей в кадрах / В. А. Гуртов, А. Л. Ишкова, Л. М. Серова // Спрос и предложение на рынке труда и рынке образовательных услуг в регионах России : Материалы Четвертой Всероссийской научно-практической Интернет-конференции. – Петрозаводск : Изд-во ПетрГУ, 2007. – Кн. II. – С. 121–137.

3. Карпенко М. М. Світовий досвід планування підготовки спеціалістів відповідно до прогнозованих потреб суспільства / М. М. Карпенко // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1. – С. 129–134.

4. Bureau of Labor Statistics. Projections Methodology [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.bls.gov/emp/ep_projections_methods.htm.

5. Lutz C. Forecasting the Interindustry Development of the German Economy: The Model INFORGE / C. Lutz, M. Distelkamp, B. Meyer & M. I. Wolter // GWS Discussion paper 2003/2

6. Meager G. Labour Market Forecasting, Reliability and Workforce Development / G. Meager & F. Pang // Centre of Policy Studies Monash University. General Paper. – 2011. – № G-225. – 43 p.

7. Stoermer E. The Future of Work: Jobs and Skills in 2030 / E. Stoermer at al. // UK Commission for Employment and Skills, Wath on Dearne, 2014. – 30 p.

8. Wilson R. A Working Futures 2014–2024: Technical report on sources and methods / R. A. Wilson at al. // UK Commission for Employment and Skills, Wath on Dearne, April 2016. – 104 p.

Терханов Ф. І.

аспірант

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” визначила європейську інтеграцію Української держави основою сучасного реформування, й закріпила мету реформ – впровадження в Україні європейських стандартів життя. При цьому в умовах посилення інтеграційних тенденцій, інтернаціоналізації виробництва та глобалізації людського розвитку вагомою складовою політики національних держав виступає намагання надати принципово нове трактування категорії наці-

онального суверенітету, запропонувати сучасну концепцію делегованого управління як надання права прийняття управлінських рішень до компетенції наддержавних (наднаціональних) утворень, напрацювати ефективні механізми регіонального та міждержавного співробітництва. Так само посилюється акцент на визначенні національних інтересів, при цьому мова йде не лише про зовнішньополітичний (як базовий) рівень, але й про внутрішній формат такого поняття.

Адже проблема формування інтеграційної політики національної держави, відповідно до Конституції та законодавчих актів України, знаходиться у контексті загальних проблем публічного управління: визначення сутності, змісту, основних категорій, понять, методології та принципів державного управління, його цілей, завдань, функцій тощо. Стратегія “Україна-2020” розширює усталене уявлення про національний інтерес та безпеку шляхом встановлення у форматі “вектор безпеки” серед іншого, суверенність держави, неупереджене правосуддя, очищення влади та протидію корупції. Таким чином, поєднання внутрішніх та зовнішніх факторів формування системи публічного управління актуалізує самостійні наукові дослідження: 1) публічного управління як системи суспільних відносин у наднаціональних інтеграційних процесах; 2) адміністративного аспекту публічного управління у системі наднаціональних інтеграційних процесах; 3) конституційно-правових засад публічного управління у наднаціональних інтеграційних процесах; 4) аналізу та адаптації зарубіжного досвіду трансформації змісту державного управління у наднаціональних інтеграційних процесах. Фактично, мова йде про принципово новий підхід до реформування публічного управління, в межах якого поєднані процеси децентралізації, посилення ролі національного уряду, формування системи самоврядування за європейським зразком, функціонування інституту державної служби на принципово нових засадах.

При цьому вплив зовнішнього середовища на систему публічного управління характеризується низкою проявів. Це, перш за все, комплекс глобалізаційних чинників: у економічній площині – загальний стан та динаміка розвитку світової економіки, тенденції регіональних економічних систем, розвиток транскордонного співробітництва; загальноцивілізаційний рівень розвитку країн-сусідів, а у випадку відносин “Україна – ЄС” – наявність стратегічних програм партнерства; визначення ресурсного потенціалу, структурних показників експортно-імпортного потенціалу України та країн-членів ЄС; геополітичний статус національної держави та чітка детермінація стратегічних партнерів; участь у міжнародних та регіональних структурах безпеки, у тому числі й через напрацювання міжнародних нормативно-правових актів.

Втім, для визначення національних особливостей формування інтеграційної політики слід вказати на наявність розбіжностей у підходах до визначення самого поняття “національний інтерес” у зарубіжних та вітчизняних вчених з позицій науки публічного управління. Все ж відзначимо найпоширеніші: національний інтерес відтворює реальний комплекс цільових настанов держави, який вона намагається реалізувати у своїй внутрішній та зовнішній політиці; національний інтерес – це врахування потреб суспільства та пов’язаних з ними ціннісних систем; національний інтерес – це інтегрований показник життєво важливих інтересів і потреб людини, держави і суспільства в цілому, який формується у процесі конфронтації потреб з об’єктивними можливостями їхнього задоволення. Саме тому в умовах в Україні актуалізується по-перше, конституційно-правовий вимір проблематики національних інтересів й реалізація його в системі публічного управління; соціально економічний вимір; адміністративний вимір.

Системність управлінської діяльності у сфері зовнішньої політики (у контексті досвіду наднаціонального характеру інтегрованого управління в європейських країнах) проявляється у визначенні завдань для системи публічного управління в Україні, предметний аналіз теоретичних засад формування напрямів зовнішньополітичної діяльності в системі публічного управління; напрацювання практичних рекомендацій по удосконаленню публічно-управлінської діяльності у сфері зовнішньої політики.

Саме тому існує нагальна потреба акцентувати увагу в історико-теоретичному та методологічному аспектах на таких складових інтеграційної політики національної держави як: 1) безпекова політика національної держави і глобалізація систем колективної безпеки; 2) політико-адміністративний та правовий аспекти публічного управління; 3) інституціоналізація публічного управління в системі наддержавних інтеграційних процесів (конституційний контекст); 4) механізми делегованих повноважень та делегованого управління в системі управління наддержавними інтеграційними процесами; 5) формування адміністративно-правового простору в системі публічного управління; 6) удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності органів влади центрального і регіонального рівня як суб'єктів формування і реалізації національної інтеграційної стратегії; 7) раціоналізація зовнішньополітичної діяльності України в умовах міжнародної інтеграції.

Водночас, наближення України до Європейського адміністративного простору вимагає конкретизації категорій і понять в системі публічного управління. Публічне управління на рівні демократичної держави передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження і реалізації суспільних потреб та інтересів на основі використання різних правових засобів, формування суб'єктивних прав та обов'язків учасників суспільних процесів, переведення їхніх зв'язків та стосунків у конкретні правовідносини.

Ткачова Н. М.

доктор наук з державного управління професор
Київський Національний університет культури та мистецтв

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний стан української економіки характеризується масштабними процесами соціально-економічної нестабільності, які призвели до глибокої глобальної системної кризи, елементи якої впливають на всі сторони суспільного життя, мають соціальні, економічні наслідки і сприяють розвитку конфліктів.

З відновленням незалежності Україна отримала шанс досить швидко перетворитися в одну з найрозвиненіших країн Центральної та Східної Європи. Водночас ризики швидкої втрати своїх переваг (такі як, достатньо розвинена промисловість, зокрема такі сучасні виробництва, як авіа- і ракетобудування, і навіть наявність 3-го ядерного потенціалу в світі, системи космічного управління, високий рівень освіченості населення, можливості для динамічного розвитку сільськогосподарства тощо) були значними.. Україна більше ніж інші колишні республіки була інтегрована в єдиний народногосподарський комплекс СРСР, значна частина її економіки працювала на військово-промисловий потенціал, а основні фонди мали великий ступінь зносу, деякі з них були двічі чи навіть тричі амортизованими. Тому створення збалансованого господарського комплексу на ринкових засадах передбачало не тільки зміну функціональних зв'язків, а й кардинальну реструктуризацію економіки, інше розміщення продуктивних сил. Це вимагало чітко

окресленої стратегії інноваційних перетворень, реалістичної публічної політики, наявності державного плану дій, тривалого часу та значних ресурсів. Але всі особливості державного устрою не було враховано в реальних перетвореннях, тому наслідки запроваджуваних заходів часто були протилежними очікуванням.

І сьогодні більшість завдань в умовах гострої кризи органами публічного управління вирішується спонтанно, без існування ефективного налагодженого механізму та стратегії антикризового публічного управління.

Політико-економічним інститутом держави є публічна влада, яка реалізується через систему органів державного управління. У органів публічної влади і управління різна природа і функції, але при цьому вони мають аналогічні етапи життєвих циклів це: формування, розвиток, виконання, старіння або розпад. Проте їх життєві цикли не співпадають у своєму розвитку – цикли публічного управління відстають від циклів державної влади. Це і лежить в основі криз публічного управління. Криза публічного управління – особливий переломний стан у розвитку і функціонуванні політичної системи суспільства, державно-владних структур, який характеризується нестабільністю, розбалансованістю діяльності політичних інститутів, зниженням рівня керованості соціально-економічними процесами, загостренням політичних конфліктів.

В умовах кризи основним у публічному управлінні є розробка антикризової програми оперативного реагування, впровадження в життя оптимальних процедур пошуку і узгодженого прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, передбачення у цих процедурах реальних можливостей корегування помилок. Головним завданням антикризового управління – є раннє розпізнавання ознак кризових ситуацій.

В умовах України основою зміцнення національної економіки, боротьби з кризовими явищами, підвищення рівня життя і добробуту населення є розвинені економічно стійкі регіони і території. Соціально-економічна система регіонів і територій має свою закономірність організації суспільства із взаємозалежними цілями і завданнями, потребами окремих соціальних груп населення, суб'єктів господарської діяльності й системою публічного управління. Таким чином, публічне управління антикризовим розвитком слід розуміти як спеціально розроблені державою програмні заходи системного характеру по забезпеченню стійкого і збалансованого функціонування регіональних систем, що має головним цільовим орієнтиром поліпшення якості і підвищення рівня життя. Оскільки територіальні утворення є складними системами, публічне регулювання по суті є корекцією складних систем.

Публічне управління як унікальна інституція виконує складний комплекс функцій, дій, що пов'язані з адміністративно-правовими, політичними, ідеологічними, соціокультурними, технічними, природоохоронними, виробничими, фінансовими та іншими аспектами життєдіяльності суспільства.

Складність публічного управління підсилюється завдяки динамічним процесам, що відбуваються у світі. Публічне управління не може нехтувати стосунками з іншими країнами та є, в цьому сенсі, відкритою динамічною соціально-економічною системою. Існування будь-якої соціально-економічної системи пов'язано з наявністю певного співвідношення між упорядкованістю та хаосом, визначеністю та невизначеністю, консерватизмом та інноваційністю.

Без формування публічних антикризових стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки не обійшлась жодна розвинута країна. Світ не знав би таких понять, як “шведська модель економіки”, “німецька модель економіки”, “індійська модель економіки”, “канадська модель економіки”, “китайська модель економічного

дива” тощо. Будь-яка розвинута економіка має, по-перше, ознаки національного походження; по-друге, історію успішності або неуспішності, що залежить від політики урядів та їх лідерів; по-третє, розроблені стратегії розвитку. Економічний досвід розвинутих країн дозволяє сформулювати основну формулу економічної успішності при формуванні антикризових стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки: високорозвинута національна економіка – сильнокерована країна. Доводиться констатувати, що проблема моделювання високорозвинutoї української національної економіки залишається на стадії “добрих намірів від представників влади. Прикладний аспект вітчизняної економіки ще й досі не ґрунтується на наукових основах. Розробка публічної антикризової стратегії розвитку України українськими урядами досі не мала особливих позитивних результатів. Її формування сучасним урядом теж набуває несистемних ознак, про що зокрема свідчать назви інституцій або програм розвитку: “Національна Стратегічна Асамблея”; “Хай живе прорив!”; “Національна стратегічна надія”; “Зажиточное общество, конкурентоспособная экономика, эффективное государство (2010–2014 гг.)”; “Україна-2015: Національна стратегія розвитку. Економіка”; “Стратегія від “Українського форуму” та ін.

Сумбурність і хаотичність пропонованих в рамках цих стратегій заходів заздалегідь прогнозує їх нереалістичність та недієздатність; навіть якщо якийсь пункт і буде реалізовано “на замовлення” певних осіб або груп, то це, очевидно, не стосуватиметься суспільства у цілому. Основні стратегічні орієнтири розвитку національної економіки у глобальному середовищі повинні вибудовуватися за двома напрямками: перший стратегічний орієнтир – це створення інститутів економіки знань; другий стратегічний орієнтир – перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку.

Таким чином, можна визначити, що в умовах кризи основним у публічному управлінні є розробка антикризової програми оперативного реагування, впровадження в життя оптимальних процедур пошуку і узгодженого прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, передбачення у цих процедурах реальних можливостей корегування помилок. Головним завданням публічного антикризового управління – є раннє розпізнавання ознак кризових ситуацій. Суть антикризового управління вбачаємо в такому:

- кризи можна передбачати, прискорювати, випереджати, відсувати, пом’якшувати;
- до криз можна та необхідно готуватися;
- управління в умовах кризи потребує особливих підходів, спеціальних знань, досвіду, мистецтва;
- кризові ситуації можуть бути до деякого моменту керованими; управління кризовими процесами здатне прискорювати їх та мінімізувати наслідки.

Тонне О. Ш.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ЗМІСТ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

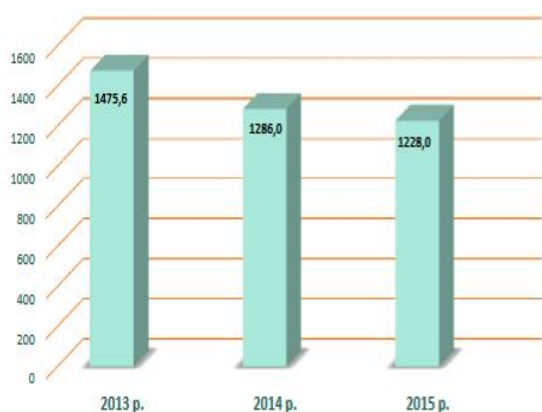
Позашкільна освіта є невід’ємною складовою системи безперервної освіти (“освіти впродовж життя”), яка визначається Конституцією України та регламентується Законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про охорону дитинства”. Основною метою позашкільної

освіти є розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.

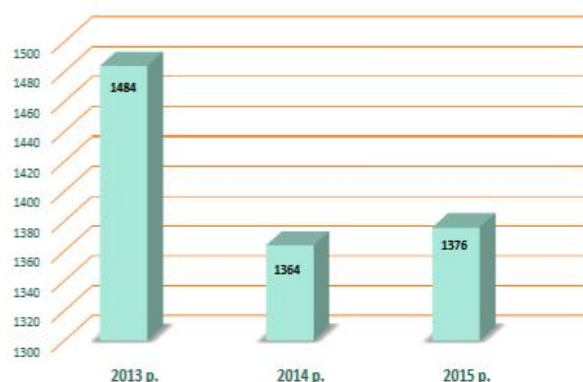
Державне управління позашкільною освітою в Україні здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади – Міністерством освіти і науки України, іншими центральними органами виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні державні адміністрації та підпорядковані їм органи управління, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклади, органи місцевого самоврядування [3].

В Україні позашкільна освіта забезпечується закладами освіти, культури, мистецтва, фізкультури та спорту тощо. Станом на 1 січня 2015 року в системі освіти функціонують 1913 державних і комунальних позашкільних навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України у т.ч. 1369 будинків, центрів, клубів, станцій дитячої творчості та 544 дитячо-юнацькі спортивні школи. Також працюють 79,8 тис. гуртків, творчих об'єднань, спортивних секцій художньо-естетичного, науково-технічного, еколого-натуралістичного, туристсько-краєзнавчого, фізкультурно-спортивного профілю. Позашкільні заклади відвідують близько 1 млн. 539 тис. вихованців, що становить 41,5% дітей шкільного віку. Із загальної кількості вихованців позашкільних закладів 13,2 тис. – діти сироти й діти, позбавлені батьківського піклування, 6,8 тис. – діти з особливими освітніми потребами, 40 тис. – діти з малозабезпечених та багатодітних сімей. Щорічно позашкільними навчальними закладами України проводиться понад 90 тисяч всеукраїнських організаційно-масових заходів з дітьми і учнівською молоддю за напрямками позашкільної освіти [1].

Розглядаючи динаміку кількості закладів позашкільної освіти та їх вихованців в Україні за останні роки (рис.) можна відзначити тенденцію до її зниження. Так, мережа позашкільних навчальних закладів з 2013 р. до 2015 р. скоротилась на 7,3%, число вихованців у позашкільних навчальних закладах зменшилось на 16,8%.

а) мережа позашкільних навчальних закладів в Україні

б) кількість вихованців у позашкільних навчальних закладах, тис. осіб

Рис. Динаміка кількості закладів позашкільної освіти та їх вихованців в Україні, 2013–2015 рр. [2]

У регіональному розрізі найбільша кількість закладів позашкільної освіти спостерігається в Дніпропетровській (117 закладів), Львівській (82 заклади) та Одеській (74 заклади) областях. Найменш розвиненою є мережа позашкільної освіти у Закарпатській (32 заклади), Чернівецькій (30 закладів) та Луганській областях (24 заклади). Найвища частка охоплення дітей позашкільною освітою сягає в Сумській (97,5%) та Черкаській (95,7%) областях, де майже всі діти залучені до заходів позашкільного характеру. Найменший відсоток за цим показником у Рівненській (52%) та Одеській (50,3%) областях, де лише половина дітей займаються у позашкільних закладах. Лідерами за кількістю проведених заходів позашкільної освіти у 2015 р. стали Дніпропетровська (9759 або 10,5% від загального числа проведених заходів такого типу) та Полтавська (9523 або 10,2%) області.

У цілому, на сьогоднішній день в якості завдань позашкільної освіти є не лише організація дозвілля дітей, але й виконання функцій соціального спрямування. Оскільки безоплатна позашкільна освіта охоплює велику кількість дітей із малозабезпечених сімей, дітей, що знаходяться під опікою та піклуванням, дітей-сиріт, дітей із обмеженими можливостями. Саме тому, позашкільна освіта посідає важливе місце у системі національної освіти України та потребує всебічної підтримки з боку держави.

Список використаної літератури

1. Красняков Є. Позашкільна освіта та її місце в структурі освіти України [Електронний ресурс] / Євген Красняков // Віче : журнал Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4802/>.
2. Освіта в Україні (дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна) : інформ.-стат. матер. за результатами роботи 2015/2016 н.р. / Інституту освітньої аналітики. – Київ, 2016. – 74 с.
3. Позашкільна освіта України [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/pozashkilna-osvita/pozashkilna-osvita-ukrayini.html>.

Тютюнник С. М.

аспірант

Класичний приватний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Земельна реформа як процес цілеспрямованого й послідовного вдосконалення системи земельних відносин та економічних методів їхнього регулювання почала проводитись без попередньої підготовки. Були відсутні науково обгрунтована концепція й програма земельних перетворень, законодавча й нормативна база, не було створено досконалої системи управління земельною реформою, механізмів регулювання та розвитку земельних відносин. Подальший розвиток земельних відносин повинен здійснюватися за допомогою правового, економічного, організаційного та інформаційного механізмів.

Організаційний механізм розвитку земельних відносин включає в себе комплекс землевпорядних, планувальних інструментів та інструментів інституціоналізації структури управління. Цей комплекс забезпечує здійснення впорядкування і регулювання земельних відносин у межах концепції сталого розвитку суспільних відносин. Як інструмент організаційного механізму, землеустрій становить сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних утво-

реть, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил. Для реалізації державної політики у сфері управління земельними ресурсами через систему землеустрою та органи управління земельними ресурсами здійснюється ряд землевпорядних дій.

Здійснення останніх ґрунтується на основі комплексу функцій державного і самоврядного регулювання земельних відносин, зокрема планування територій, ведення системи Державного земельного кадастру, реєстрації прав на землю. Землеустрій потребує інформацію, що міститься у відповідній планувальній документації, зазначеній у Законі України "Про планування і забудову територій". У свою чергу, планування територій ґрунтується на проведенні землевпорядних дій. Також існує тісний взаємозв'язок землеустрою з Державним земельним кадастром. Дані Державного земельного кадастру слугують інформаційною основою для прийняття землевпорядних рішень. Результати проведення землевпорядних робіт відображаються у документації щодо землеустрою. Після затвердження цієї документації дані про просторові рішення, що в ній містяться, фіксуються у державному земельному кадастрі. Отже, можемо зробити висновок, що без проведення землеустрою не можна отримати повної і всебічної інформації про земельні ділянки для ведення Державного земельного кадастру.

До складу організаційного механізму розвитку земельних відносин також входить група планувальних інструментів, що забезпечують регулювання використання територій шляхом створення та впровадження містобудівної документації, ухвалення та реалізації відповідних управлінських рішень. Планування використання та охорони земель здійснюється з метою визначення довгострокової чи короткострокової перспективи раціонального використання земель усіх категорій незалежно від форм власності на них і господарювання.

Організаційно-правова форма суб'єкта земельних відносин регламентується інструментами адміністративно-правового механізму розвитку цих відносин. Інструменти організаційного механізму визначають ієрархічну структуру суб'єкта землекористування. Інструменти інституціоналізації структури управління передбачають чітке визначення кола суб'єктів управління земельними ресурсами на локальному, регіональному та національному рівнях.

Повноваження і обов'язки суб'єктів управління необхідно визначити і розмежувати для уникнення дублювання здійснюваних ними функцій в галузі управління і використання земельних ресурсів, а також для визначення рівня відповідальності за виконання покладених на них завдань.

Застосування інструментів інституціоналізації структури управління забезпечить вирішення таких завдань:

- формування структури управління;
- впорядкування структури управління в горизонтальному (різні функції управління) та вертикальному (різні рівні управління) напрямках;
- розмежування всіх рівнів управління;
- визначення кола суб'єктів управління на кожному з рівнів управління;
- формулювання функцій та порядку взаємодії між собою суб'єктів управління у процесі реалізації їх повноважень.

В результаті цього отримуємо ефективну структуру управління земельними ресурсами в межах концепції збалансованого просторового соціально-екологічного розвитку суспільних відносин з урахуванням сучасних умов розвитку продуктивних сил України.

Одним з основних напрямів формування та розбудови системи збалансованого землекористування є вдосконалення механізмів розвитку земельних відносин, що полягає у визначенні адміністративно-правового, організаційного та економічного механізмів з конкретним набором інструментів для підвищення екологічного, економічного та соціального ефекту в землересурсній сфері.

Вдосконалення відносин власності на основі поліпшення механізмів неодмінно приведе до позитивних зрушень у системі охорони та відтворення земельних ресурсів. З економічної точки зору має підвищитись інвестиційна привабливість сільськогосподарського землекористування, а завдяки більш раціональному використанню природно-ресурсного потенціалу земель зросте ефективність виробництва.

Чаганова П. Г.

кандидат экономических наук, ассоциированный профессор

Батумский государственный университет Шота Руставели

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ ТУРИЗМА: ОПЫТ ГРУЗИИ

Государственная политика в сфере туризма Грузии в корне изменилась за прошедшее 10–15 лет. Можно сказать, что на всех уровнях управления государственная поддержка туризма стала более активной как в финансовом смысле, так и с точки зрения разнообразия использованных инструментов. Можно даже утверждать, что в каком-то смысле Государственная политика в сфере туризма Грузии приобрела более агрессивный характер в отношении развития как международного, так и внутреннего туризма, как со стороны стимулирования спроса, так и предложения.

Результатом такой политики стал беспрецедентный рост активности в сфере туризма в Грузии, как со стороны путешественников, так и инвесторов и предпринимателей.

Естественно, в процессе становления системы государственного регулирования туризма не обошлось и без ошибок, особенно в процессе приватизации и предоставления налоговых льгот участникам рынка туризма.

Систему государственного управления и регулирования в сфере туризма в Грузии можно назвать трехуровневой.

На Государственном уровне политика в туризме осуществляется национальной администрацией туризма Грузии, которая призвана формировать и осуществлять государственную политику развития туризма в Грузии.

На региональном уровне хотелось бы выделить департамент туризма и курортов Аджарской автономной республики, являющийся подразделением правительства Аджарии, но в стратегическом плане действует в соответствии и согласованно со стратегией на национальном уровне.

Что касается местного уровня, на этом уровне в практике государственного управления в Грузии обычно не существует отдельных подразделений исключительно ориентированных на туризм. Местная политика по туризму является одним из полномочий муниципальных отделов по культуре, спорту и туризму – если такие разделы вообще имеются в наличии. В этом, в принципе, состоит одна из слабостей практики государственного регулирования туризма.

Несмотря на это, государственное управление в сфере туризма в Грузии на местном уровне, принимает форму администрирования национальных парков, а также агентств по развитию и управлению конкретными курортными местами. Такая форма управления развитием отдельных территорий прекрасно показала себя по всей Грузии. Обычно такие агентства представляют собой общества с ограни-

ченной ответственностью, которым владеет государство, обычно министерство экономики и устойчивого развития Грузии.

Свод законов, касающихся непосредственно туризма, а также ряд нормативных актов, которые косвенно касаются тех или иных отношении участников рынка, в целом создают основу, на котором строят экономические отношения представители спроса и предложения на рынке туристических продуктов.

К основным законам, регулирующих туризм в Грузии принадлежат такие нормативные акты, как закон Грузии “О туризме и курортах” и закон Грузии “О зонах санитарной защиты курортов и курортных мест”. В них установлены основные принципы функционирования сферы туризма в Грузии и даны основные принципы регулирования государством туризма и курортов.

Большое количество нормативных актов, действующих сегодня на территории Грузии, касаются процессов инвестиции, производства и продажи туристических продуктов. Например, закон Грузии “О свободных туристических зонах”, отдельные подразделы и нормы в законах Грузии “О лицензиях и разрешениях”, “О лицензионных и разрешительных сборах”, гражданский кодекс Грузии. В этих нормативных актах содержатся принципы стимулирования инвестиций в сфере туризма, основы различных формальностей и договорных отношений в туризме.

Ряд законов также призваны упорядочить сторону спроса на туристические продукты Грузии. В законах Грузии “О правовом положении иностранцев в Грузии”, “Об общественном здравоохранении”, “О защите прав потребителей”, “О рекламе”, “О борьбе против торговли людьми (треффикинг)” призваны обеспечить безопасное путешествие по стране туристов и их защиту от нечестной практики в туризме или от криминала.

Наконец, существует несколько нормативных актов, которые касаются экологического и культурного аспектов функционирования рынка туристических продуктов Грузии. Например, отдельные нормы и пункты в законах Грузии “Об охране природы”, “О системе охраняемых территорий”, “О воде”, “О животном мире”, Лесной кодекс, а также закон Грузии “О культурном наследии”, устанавливают принципы и рамки, в которых туризм может развиваться на тех или иных территориях не в ущерб природе или культурному наследию.

Что касается инструментов политики, используемых на сегодняшний день государством в сфере туризма, их можно условно разделить на четыре составляющих:

– поддержка спроса. Правительство использует обширный комплекс мер по продвижению Грузии, как туристического продукта.

– поддержка предложения. Государство проводит разнообразную тренинг-программу для различных сегментов занятости, а также малого предпринимательства в туризме.

– поддержка устойчивого развития. Государственные программы способствуют становлению экологического и культурного составляющих туризма, а также повышению уровня участия населения в экономических отношениях, связанных с туризмом.

– инфраструктурная политика включает различные государственные проекты и программы в сфере транспортной системы, коммунальных услуг, коммуникаций, развитие систем безопасности и здравоохранения.

Несколько примеров того, какой эффект получила страна от реализации того или иного инструмента политики в сфере туризма, могут наглядно показать, как работает сегодня государственное управление туризма в Грузии.

Свободные туристические зоны, несмотря на большой общественный резонанс, не показали большого эффекта в аспекте привлечения инвестиций в туризме.

Особенно действенным оказалась государственная программа по продвижению Грузии на международном рынке путешествий. Туристический поток в стране возрастает именно из тех стран, где проводится продвижение туристических продуктов Грузии.

Межгосударственные соглашения об облегчении визового режима напрямую отражаются в росте туристического потока из стран-партнеров таких соглашений.

Таким же успешным оказались правительственные меры по развитию новых туристических пунктов назначения – как показала практика, первоначальные государственные инвестиции в ранее неизвестных территориях с туристическим потенциалом вкупе с продуманным продвижением привлекли частных инвесторов на этих территориях и создали условия для самостоятельного развития туризма.

Практика управления государственным имуществом показала, что приватизация приводит к желаемым результатам в основном в тех случаях, когда оно проводится на конкурсной основе. Оказалось что чем масштабнее приватизационный план и чем громче, и приватизация происходит не конкурсным способом, например, единоличным решением президента страны, во многих случаях такой проект в сфере туризма проваливается или осуществляется медленно.

Несмотря на то, что в целом политику государства в сфере туризма можно охарактеризовать как успешную, существуют несколько проблематичных аспектов, которые нужно рассматривать, как вызов для государственного регулирования туризма – проблема с качеством обслуживания в туризме; проблема координации различных государственных служб, делающих политику в сфере туризма и связанных сферах; проблема с высокими ценами на пике сезона на курортах; проблема с управлением туристического потока и сезонностью.

В целом, оценивая политику Грузии в сфере туризма, можно сказать, что успешными оказываются такие программы государства, которые предоставляют общественный продукт для туризма, например продвижение страны на туристическом рынке, или поддерживают развитие на первом этапе, как в случае с новыми пунктами туристического назначения.

Субъективность решения или льготный режим для отдельных групп оказался в принципе неэффективным решением для развития туризма, как это видно из процесса приватизации и работы свободных туристических зон.

Многоуровневое управление в пределах одной стратегии стало важнейшей частью успеха всей политики туризма в Грузии, хотя слабая роль и активность в сфере туризма на местном уровне, особенно в сельских муниципальных образованиях не дает возможность в полной мере использовать огромный туристический потенциал Грузии.

Чернявська А. І.

слухач магістратури

Класичного приватного університету,

ПРОБЛЕМИ У ВИКОРИСТАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Середня сільськогосподарська освоєність території країни становить 71,9% – тоді як у європейських країнах відповідний показник не перевищує 60%, а в США становить 36%. Найбільшу сільськогосподарську освоєність мають землі Запорізької області – 88,3% її території, Миколаївської – 86,3%, Кіровоградської – 85,6%, Одеської – 83,2% та Дніпропетровської областей – 82,8%. Отже,

маємо високий рівень сільськогосподарської освоєності та розораності території. Станом на 1 січня 2012 р., порівняно з 1991р., площа ріллі зменшилася на 1 108,8 тис. га (3,3%), площі під багаторічними насадженнями – на 4 321,3 тис. га (в 5,8 разів), 334,5 тис. га земель (0,8% сільськогосподарських угідь) офіційно не розорюються та перейшли з категорії ріллі до перелогів. Таким чином, у наявності погіршення структури сільськогосподарських угідь.

Як зазначалося вище, площа ріллі в Україні складає 26,9% загальноєвропейської, а показник площі ріллі на душу населення – втричі перевищує середньоєвропейський рівень (0,7 проти 0,25 га). Однак, якщо в ЄС-25 середня врожайність зернових становить 54,8 ц/га, то в Україні 34,3 ц/га. Близько третини ріллі в Україні розміщено на крутих схилах з малопродуктивними та деградованими ґрунтами. Рентабельність сільськогосподарської продукції має негативну динаміку, високий рівень ерозії ґрунтів (близько 36% загальної площі сільгоспугідь), деградацію чорноземів (до 60% їх площі). Щорічні втрати родючих земель становлять до 100 тис. га. Маємо екстенсивну модель виробництва сільськогосподарської продукції.

Для України характерною є переважно низька щільність житлової забудови, низькоповерховість житлових будинків та об'єктів інфраструктури в населених пунктах (площа 1–2 поверхової забудови складає 378,8 тис. га або 83,2% території населених пунктів). У поєднанні з неефективним використанням прилеглих територій і повільними темпами виведення промислових об'єктів за межі населених пунктів це призводить до соціальних та екологічних проблем, ускладнює вивільнення територій під природно-заповідні, рекреаційні зони, культурні і спортивні об'єкти. Тобто, нераціональне використання земель населених пунктів.

У структурі забудованих земель землі транспорту і зв'язку займають 491 тис. га (19,7%), промисловості – 221,5 тис. га (8,9%), землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами – 150,2 тис. га (6%). Відведення земельних ділянок для потреб цих галузей (а також енергетики) у 2,5-2,7 разу перевищують нормативи, прийняті у країнах Західної Європи. При цьому, понад 35% земель, зайнятих кар'єрами, шахтами та іншими видобувними підприємствами, виведені з експлуатації і слугують для складування відходів їх діяльності (терикони, відвали, сміттєзбиральники тощо), що є показником безгосподарності та неефективності використання земель. Отже, неефективне використання земель в індустріальних регіонах.

Через забруднення ґрунтів викидами промисловості (важкі метали, небезпечні хімічні речовини, їх сполуки), забудовані та розташовані поблизу інші землі зазнають значної екологічної шкоди. Значної шкоди завдає нераціональне використання засобів хімізації та окремі види діяльності в аграрному секторі. Понад 40% органіки, що утворюється в результаті діяльності великих тваринницьких комплексів і птахофабрик, перетворюються з потенційних органічних добрив на джерела забруднення довкілля.

За даними МНС України, значний ризик для території і населення становлять можливі аварії на промислових об'єктах, розташованих у населених пунктах або поблизу з ними (в багатьох випадках вони відіграють роль містоутворюючих підприємств). Наприклад, унаслідок руйнування всіх гребель України під затоплення можуть потрапити території 10 областей загальною площею понад 8 000 км² з населенням майже 1,8 млн осіб. Загальна площа зараження внаслідок аварій на крупних хімічно небезпечних об'єктах може становити 54,7 тис. км² з населенням близько 7 млн осіб.

Ситуація із забрудненням територій ускладнилася після аварії на Чорнобильській АЕС. Аварія на кожній з п'яти АЕС на території України (з 50% викидом радіоактивних речовин) загрожує утворенням зони радіаційної небезпеки площею 38,4 тис. км² з населенням близько 5 млн. осіб.

Скорочення площ, зайнятих поверхневими водами, обміління середніх і зникнення малих річок Степової і Лісостепової зон України. Порівняно з 1991р., площа, зайнята внутрішніми водами, зменшилася на 12,6 тис. га і становить 2 422,5 тис. га (4% території). До такого скорочення призводять: обмежені масштаби заліснення берегів малих і середніх річок; великі обсяги промислового забору води; низький рівень впровадження ресурсозберігаючих технологій; незадовільний технічний стан гідротехнічних споруд і каналів тощо. Як наслідок, Україна вважається однією з найменш забезпечених водою країн у Європі: тут на душу населення припадає близько 1 000 м³, тоді як у Великій Британії – 5 000, Франції – 3 500, у Німеччині і Швеції – 2 500 м³ води.

Незадовільний екологічний стан водних об'єктів України. Проблема екологічного стану водних об'єктів є актуальною для всіх водних об'єктів України. Забезпечення населення України водою ускладнюється через її низьку якість у водних об'єктах і недосконалість очисних технологій. Якість води більшості з водних об'єктів за рівнем хімічного та бактеріального забруднення класифікується, за міжнародною шкалою, як “забруднена” і “брудна”. Найгостріший екологічний ського Дінця, річках Приазов'я, окремих притоках Дністра, Західного Бугу, де якість води класифікується як “дуже брудна”. Для екосистем більшості водних об'єктів України властиві елементи екологічного та метаболічного регресу.

Збільшення площі заболочених земель. З 1991р. площі, зайняті болотами, збільшилися на 94 тис. га або на 0,15% і становлять 978 тис. га (1,6% території країни). Болота займають важливу нішу в екологічній системі України. Тому, з точки зору екології докільля, зазначена тенденція може розглядатись як позитивна.

З іншої точки зору, особливо з урахуванням регіональних особливостей стану сільськогосподарських земель, це призводить до втрати земель сільськогосподарського призначення. Заболочування придатних для сільськогосподарського використання земель відбувається внаслідок, зокрема (не враховуючи природних чинників циклічного підйому ґрунтових вод) руйнування меліоративної системи, виходу з ладу осушувальних систем після бездумного розпаювання земель на осушених землях.

Отже, питання збільшення площ заболочених земель є дискусійним.

Скорочення площ земель без рослинного покриву як перспективної бази розвитку зон природоохоронного та рекреаційного призначення. Порівняно з 1991р., площа земель, зайнятих кам'янистими територіями (скелями), пісками (включаючи пляжі), ярами зменшилася на 264,1 тис. га (0,4% території) і на сьогодні становить 1 050,4 тис. га (1,7%).

Переважна більшість відкритих земель належить до запасу та інших земель, не наданих у користування (679,3 тис. га), та земель, що передані в користування лісгосподарським підприємствам (177,5 тис. га). Ці території є перспективною базою розвитку зон природоохоронного (заповідники, національні парки тощо) та рекреаційного призначення (альпіністські та туристичні табори та маршрути, спортивні споруди тощо). З цієї точки зору, тенденція їх скорочення є негативною.

Шихова В. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯМИ ЩОДО ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Еколого-економічна криза в Україні охопила практично всі сфери народного господарства і складові елементи навколишнього природного середовища. За оцінками економістів-екологів, щорічні втрати нашої держави від нераціонального використання природних ресурсів і тотального забруднення довкілля досягають 15–20% її національного доходу. Якщо негайно не взятися за радикальну охорону і всебічне екологічне відродження навколишнього природного середовища, насамперед ґрунтів, то будь-які економічні реформи можуть виявитися взагалі зайвими і марними. Держава, яка не розв’язує свої екологічні проблеми, не турбується про екологічнобезпечне функціонування народногосподарського комплексу, не має майбутнього.

Охорона земель передбачає систему міжнародних, державних, регіональних адміністративно-господарських, нормативно-правових, технологічних, суспільно-виховних заходів і дій щодо охорони та раціонального використання земельних ресурсів спрямованих на :

- забезпечення бережного використання землі як територіально-життєвого простору і, в першу чергу, під господарсько-виробничими комплексами та населеними пунктами;

- збереження якісного стану і родючості ґрунтів, розширене відтворення продуктивності земель;

- відновлення та посилення екологічної функції і середовищєформуючої ролі ґрунтового покриву;

- охорону та розвиток рекреаційного і лікувально-оздоровчого потенціалу території;

- посилення інформаційно-просвітницької та еколого-виховної діяльності.

В основу заходів щодо охорони та екологічного захисту земель покладені наступні принципи:

- збереження ґрунтів і посилення їхніх корисних властивостей, максимально можливе запобігання втрат сільськогосподарських земель;

- недопущення забруднення, захаращування, засмічення ґрунтів шкідливими відходами виробництва і споживання, порушення земель та знищення ґрунтового покриву;

- мінімізація промислової, гірничодобувної, сільськогосподарської та інших видів діяльності, яка погіршує стан та екологічну роль земельних ресурсів;

- запобігання і усунення негативного впливу забруднених і порушених земель на навколишнє середовище, природні ресурси, соціальний розвиток суспільства та здоров’я населення;

- збереження цінних природних територій і об’єктів, генофонду рослинного і тваринного світу, в тому числі рідкісних видів тварин і рослин та таких, що перебувають перед загрозою знищення, збільшення площ та поліпшення умов функціонування земель рекреаційного, оздоровчого, природоохоронного та історико-культурного призначення;

- чітке розмежування заходів щодо контролю охорони і використання земельних ресурсів з функціями організації їхнього господарського використання;
- невідворотність відповідальності за невиконання заходів охорони земель і обов'язковість землеохоронної діяльності.

Для наукового та нормативно-методичного забезпечення комплексу заходів останнім часом розроблено Концепцію екологічного нормування припустимих антропогенних навантажень на ґрунтовий покрив та сформульовано Принципи адаптивного управління родючістю зрошувальних земель.

Метою екологічного нормування допустимого антропогенного навантаження на землі та ґрунти є встановлення обов'язкових нормативів, правил, регламентів, вимог, щодо їхнього використання та охорони, дотримання вимог екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки. Завдяки екологічному нормуванню держава реалізує свою функцію відносно охорони земель як основного національного багатства українського народу.

Суть концепції адаптивного управління родючістю зрошувальних ґрунтів розкривається у визнанні провідної ролі ґрунтово-екологічних факторів, закономірностей, спрямованості та інтенсивності ґрунтових процесів і режимів, агрогенної еволюції ґрунтів, ресурсного забезпечення та рівня розвитку зрошувального землеробства. При цьому зрошувальні землі, особливо чорноземи, плантажовані землі, мають бути віднесені до особливо цінних ґрунтів і мати пріоритет на всіх рівнях управління земельним ресурсами.

Принципи адаптивного управління родючістю зрошувальних ґрунтів включають такі загальні положення:

- 1) Адаптивно-ландшафтне застосування управлінського впливу на ґрунт, його родючість й адаптацію до агрокліматичних ресурсів та соціально-економічних факторів;
- 2) Пізнання та визнання ведучої ролі закономірностей ґрунтових процесів та режимів, поетапної еволюції ґрунтів при зрошенні. Тісний зв'язок родючості з функціонуванням ґрунту як системи визначає його динамізм;
- 3) Адекватність. Меліоративні та агротехнічні заходи, що направлені на підвищення родючості ґрунтів, мають бути адекватні генетичним властивостям ґрунтів, ґрунтово-меліоративним умовам;
- 4) Дотримання екологічних вимог (екологічне нормування), щодо мінімізації негативного впливу зрошення на ґрунти, природно-меліоративні системи (якість поливних вод, режими зрошення, норми дії техніки на ґрунт, ступінь дренажності території).

З метою виконання передбачених заходів вкрай необхідно провести законодавче закріплення функціонального розвитку особливо цінних територій в Україні, встановити науково-обґрунтовані пріоритети функціонального використання і збереження біологічного різноманіття, охорони земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, впровадити кадастр цих земель. Реалізація заходів дасть змогу до 2020 року розширити площі земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення з 1,6 до 2,94 млн га.

Шпекторенко І. В.

доктор наук з державного управління, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОФЕСІЙНА АКТИВІЗАЦІЯ – ФАКТОР, РЕСУРС ТА УМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

У сучасній теорії державної служби в Україні проблема професійної активізації поки що не стала предметом ґрунтовних наукових досліджень.

“Активізація потенційних можливостей і підвищення загальноосвітнього рівня – важлива роль у розвитку кадрів” [7, с. 177]. Згідно з Г. Щокіним – це систематичний цілеспрямований вплив у процесі трудової і громадської діяльності людини на всі її особисті якості – рівень свідомості, світогляд, характер, ціннісні орієнтації, соціальні установки, якими вона керується у житті, а також на професійні знання, уміння і навички. “Активізація людського фактора, – вказує він, – забезпечується соціально-економічною політикою держави і діяльністю інститутів громадянського суспільства, спрямованими на всебічне покращання умов, гуманізацію та “збагачення праці”, демократизацію управління, підвищення матеріального і культурного рівня життя народу, створення умов, які сприяють всебічному розвитку духовного багатства особистості” [5, с. 236].

Рівень сформованості професійної активізації визначає спрямованість на справу, активність людини у професії. Іншими словами, це – особистісне ставлення до будь-чого, безпосередньо пов’язане з можливістю задоволення інтересів [1, с. 72]. У даному випадку – до професії державного службовця. Інші автори справедливо вказують на залежність між активністю керівника, його мотивацією та впливом на його соціальну та професійну мобільність [8, с. 17]. Підкреслимо актуальність надання можливості службовцю визначити пріоритетні цінності, сформулювати їх так, аби вони мали критичне значення для успіху, сприяли відповідній активності персоналу і відповідали цінностям організації (державного органу). Звідси кожному працівникові потрібне чітке розуміння стратегічних цілей організації. Це – перша умова професійної активізації. Далі – гармонійне поєднання потреб і мотивів: прагнення до утвердження загальнолюдських цінностей, оптимального рівня домінантності, добра, справедливості, терпимості, готовності до соціальних контактів, сумлінності та інших рис, необхідних для нормальної діяльності [4, с. 53], а також інші фактори та умови. Активізацію з мотивацією пов’язує О. Турчинов [6, с. 221].

Н. Поліщук вказує: знаючи основні потреби працівника, можна передбачити його дії та поведінку при виконанні службових завдань, передчасно визначити, чи буде він задоволений виконанням своїх професійних обов’язків та наскільки ефективно буде їх виконувати” [3, с. 253]. Для мотиваційного моніторингу дослідники пропонують регулярні опитування працівників організацій та аналіз широкого кола наявної інформації – економічної, соціальної і психологічної [2, с. 273–274]. Отже, мотиваційний моніторинг створюватиме умови для забезпечення також і професійної активізації персоналу. Важливим є встановлення, на що орієнтується людина у своїй діяльності: на заробіток, задоволеність працею, чи на щось інше. Теоретичні дослідження вказують на те, що професійна активізація перебуває у тісному зв’язку з іншими функціями професійного середовища – процесами, що впливають на процес професіоналізації персоналу: професійною орієнтацією; професійним добром (відбором); професійною мотивацією; професійною адаптацією; професійним оці-

нюванням персоналу; професійною освітою (навчанням); професійним вихованням. Таким чином, професійна активізація з іншими функціями (процесами) комплексно впливає на процес професійного розвитку кадрів. І такий висновок стосується не лише державної служби, а й інших професій.

Формуючи систему контролю, слід пам'ятати, що нерівномірність професійно-кваліфікаційного складу державних службовців обумовлює їх різний потенціал до мобільності. Важлива думка, що професіонали гірше працюють під жорстким контролем, оскільки вони у ньому не мають потреби. Організації з високопрофесійним складом мають малі важелі впливу на нього [10, с. 339]. Ця думка є логічною з огляду на те, що професійно мобільний спеціаліст має достатній рівень розвитку самооцінки, суб'єктивного контролю та самоконтролю, достатньо сформовані професійні інтереси, наміри, інші якості, є професійно спрямованою та компетентною особою. “Самопізнання та самооцінка є важливими якостями спроможностей менеджерів” [9, с. 3].

Отже, професійна активізація є фактором, умовою та ресурсом процесу професіоналізації, розвитку професійної мобільності персоналу. Це – важлива функція професійного середовища та відповідна система заходів, спрямованих на актуалізацію питань професійного самовизначення і розвитку (саморозвитку) індивіда на посаді, у професії. Це – зовнішнє пробудження, мотивація, разом з орієнтацією у професії, адаптацією, оцінюванням, навчанням, вихованням службовця на шляху професійного становлення та розвитку. Професійна активізація супроводжує розвиток професіоналізму та професійної мобільності людини, або гальмує їх, виступаючи однією з причин професійної деформації.

Засобами професійної активізації, як доводить досвід управління персоналу в організаціях, державних органах, можуть бути: адекватна (конкурентна), справедлива (обґрунтована), прозора та зрозуміла оплата праці (за цим видом професійної діяльності, у цьому органі, на цій посаді), або “система забезпечення” чиновництва, яка складається як із заробітної плати, так і певного “соціального пакета”); посада, яка відповідає компетентнісним, ціннісно-орієнтаційним (потребо-мотиваційним) якостям, заслугам особи, сприяння перспективам обійняти вищу, керівну посаду; умови для ініціативної, творчої, самостійної діяльності в межах посадових повноважень, функцій і завдань; можливість збагачення професійної компетентності, професійної культури у системі професійної освіти (навчання), шляхом самоосвіти; відповідність службової діяльності професійній спрямованості особи, її професійній придатності (можливість професійної самореалізації, кваліфікаційний та професійний розвиток); правова та соціальна захищеність (від суб'єктивізму в оцінюванні діяльності та перспектив професійного розвитку, від політичного втручання; гарантії стабільної служби, звільнень за політичними мотивами, соціальні гарантії, страхування); суспільний імідж і престиж (високий суспільний статус професії державного службовця серед інших видів професійної діяльності); об'єктивне і справедливе оцінювання особистих та професійних якостей, службових досягнень; постановка керівництвом чітких та зрозумілих завдань, реальних термінів їх виконання; почуття належності до колективу, команди, діалогово-комунікаційні відносини з керівництвом (відповідність культурі державного органу, оволодіння професійною культурою державного службовця, орієнтованість на місію, цілі й завдання державного органу, відчуття власної причетності, відкритість і взаємодія персоналу, навчання на робочому місці, наставництво, ротація, стажування, передача досвіду); матеріально-технічні та морально-психоло-

гічні умови роботи (психічний клімат, безпечне й комфортне робоче місце, професійне середовище); активна роль кадрової служби, зацікавленої в розвитку персоналу, та її взаємодія з керівництвом організації. У цих та інших проявах професійна активізація тісно перетинається з професійною мотивацією.

Активізаторами можуть бути прийоми “збагачення праці” на державній службі – чергування видів роботи, що виконується на одному місці; тимчасове призначення на рівноцінну або на більш високу посаду; надання можливості займатися науковою, викладацькою працею у закладах освіти, робити “подвійну” кар’єру; участь у навчанні інших на робочому місці, наставництві, передачі досвіду. Діапазон цих прийомів може бути досить широким. Серед проблем, що вимагають подальшого дослідження, є ефект “підриву мотивації”, “руйнуючий ефект винагороди”, коли, наприклад, зовнішнє стимулювання індивіда позбавляє його внутрішньої зацікавленості та дезактивує до певної діяльності.

Таким чином, професійна активізація є: по-перше, важливим фактором, ресурсом та умовою розвитку професіоналізму, професійної мобільності персоналу; по-друге, не єдиною, а однією з функцій професійного середовища, вплив якої повинен розумітися комплексно з іншими його функціями: професійною орієнтацією; професійним добором (відбором); професійною мотивацією; професійною адаптацією; професійним оцінюванням персоналу; професійною освітою (навчанням); професійним вихованням; по-третє, під впливом професійної активізації перебуває динаміка розвитку якостей індивіда, які обумовлюють його професійну мобільність: професійні інтереси; професійні наміри; професійні очікування; професійна спрямованість особи; професійна працездатність; професійна придатність; професійна задоволеність, а також якості компетентнісної сфери.

Список використаної літератури

1. Арсеньев Ю. Н. Управление персоналом. Модели управления : учеб. пособие / Ю. Н. Арсеньев, С. И. Шелобаев, Т. Ю. Давыдова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 287 с.
2. Гончарук Н. Т. Керівний персонал у сфері державної служби України: формування та розвиток : монографія / Н. Т. Гончарук. – Дніпропетровськ : ДРІДУ, 2007. – 239 с.
3. Поліщук Н. Актуальні питання щодо діагностики факторів мотивації державних службовців / Н. Поліщук // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Одес. регіон. ін-ту Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України / ред. кол. : А. М. Пойченко (гол. ред.) [та ін.]. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 3 (27). – С. 248–253.
4. Стасюк О. Про деякі методологічні засади в доборі керівників органів державної влади / О. Стасюк // Вісн. УАДУ. – 1997. – № 3–4. – С. 50–55.
5. Теорія і практика управління персоналом : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. Г. В. Щокін. – Київ : МАУП, 1998. – 256 с.
6. Турчинов А. И. Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории и практики / А. И. Турчинов. – Москва : МПСИ, Флинта, 1998. – 272 с.
7. Управление персоналом : учеб. пособ. / под ред. П. Э. Шлендера. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 320 с.
8. Шпакина И. Г. Развитие компетентности руководителей школ в вопросах управления персоналом в муниципальной системе образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Гидальевна Шпакина ; Омский гос. пед. ун-т. – Омск, 2007. – 23 с.
9. Щокін Г. Практична психологія менеджменту: Як робити кар’єру. Як будувати організацію : наук.-практ. посіб. / Г. Щокін. – Київ : Україна, 1994. – 399 с.
10. Robey D. Designing Organizations: A Macro Perspective / D. Robey. – New York : Richard D. Irwin Inc., 1982. – 495 p.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Бобровська О. Ю.

доктор наук з державного управління, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ПІДВИЩЕННЯ КОРПОРАТИВНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Забезпечення умов сталого розвитку територіальних громад після їх об'єднання є актуальною проблемою не тільки модернізаційних процесів реформування місцевого самоврядування в Україні, а й трансформаційних процесів країн, що розвиваються, у всьому світі.

Впровадження в життя концепцій сталого (збалансованого) розвитку в багатьох країнах і у світі в цілому здійснюється в умовах існування складних систем з незадовільною динамікою і необхідністю подолання значних перешкод, непереступності певних кіл влади, транснаціональних компаній і фінансових корпорацій, відсутності їх зацікавленості в налагодженні гармонійних відносин із природою, відсутності усвідомлення владою і суспільством безальтернативності переходу до сталого (збалансованого) розвитку і нерозуміння ними взаємозалежності між усіма видами діяльності і навколишнім середовищем.

Поширення у світі нової економіки – економіки знань, яка стає не лише основною продуктивною силою, а й предметом праці з виробництва, супроводу і реалізації наукоємної продукції, викликає необхідність більш глибокого уявлення про причини млявого плину процесів розвитку у базових ланках суспільства – територіальних громадах. В них зароджуються ідеї суспільних ініціатив, методи їх реалізації, які розвиваються і трансформуються в процеси суспільного розвитку, стаючи вагомим чинником впливу на швидкість їх руху.

Дослідження існуючих проблем гальмування процесів розвитку засвідчує відсутність усталеного світогляду щодо вибору підходів до його динамічного формування і регулювання, відпрацьованих методологічних засад управління і використання методів зі створення умов запобігання кризам.

Серед невикористовуваних підходів формування процесів сталого (збалансованого) розвитку насамперед слід назвати ефективний спосіб господарювання – корпоративний. У перші роки незалежності України корпоратизм як метод організації і суспільної діяльності, який широко використовується в успішних зарубіжних країнах, ґрунтовно досліджували українські вчені і практики. Вони суттєво розширили його теоретичні, методологічні і правові засади, створили нормативну законодавчу базу і корпоративний сектор в економіці України. Але в останні роки, незважаючи на позитивні результати корпоративної економіки і суспільної корпоративної праці, деякі представники влади, практики і навіть науковці змінили своє ставлення до цього методу, особливо до форм його реалізації, у тому числі в транснаціональних і фінансових корпораціях. Усе частіше термін корпоратизм став вживатись у спрощеному значенні – корпоративний відпочинок, ділові зустрічі тощо.

Аналізуючи різні організаційні форми участі жителів територіальних громад у процесах самоврядування (обслуговуючі кооперативи, організації самоор-

ганізації населення, різні види громадських організацій та ін.) науковці і практики недостатньо концентрують увагу на такому чиннику їх успішної діяльності, як корпоративний характер спільної діяльності і корпоративність учасників у процесах суспільної праці, тісні зв'язки, які формуються завдяки суспільним інтересам і спільним зусиллям у їх задоволенні, спільної комунальної власності територіальних громад, а також за необхідності об'єднання власних капіталів жителів у реалізації спільних проектів.

На нашу думку, причиною такого ставлення до цього ефективного методу господарювання стала недооцінка його можливостей як способу господарювання, а саме той факт, що розгляд можливостей корпоратизму здійснюється переважно в економічній сфері в межах акціонерних товариств і корпорацій, організацій їх економічного співробітництва і розвитку, формування процесів управління об'єднаними капіталами в корпоративному управлінні, спрямованому на організацію економічних процесів, упорядкування політичних і економічних відносин корпоративної власності, відносин стосовно поліпшення частки акцій і частки прибутку та їх розподілу тощо. Водночас як тип соціальної і духовної організації суспільства, в якому співтовариство включається в процеси задоволення основних життєвих потреб соціальних верств і груп населення, затверджує соціальну справедливість, демократизує управління суспільним розвитком і бере участь у розробці і самореалізації соціальних програм – методологія корпоратизму майже не використовується.

Як наслідок, корпоративний сектор економіки в Україні не залучений до розбудови процесів сталого (збалансованого) розвитку соціуму територій. Крім його відносини з владою і суспільством набувають негативних рис (жорсткість умов співпраці з фінансовими корпораціями, гальмування розвитку малого і середнього бізнесу через негативний вплив ТНК тощо).

Урахування і запровадження корпоративних компонентів у формування і плин процесів сталого (збалансованого) розвитку об'єднаних територіальних громад, які в соціальному просторі регіонів здатні активно проявити і реалізувати свої переваги та виступити із суспільними ініціативами, залежить від органів місцевого самоврядування. Але, на жаль, останні не мають достатнього потенціалу для налагодження спільного партнерства ні з первинними суб'єктами регіонального господарювання і носіями самоврядних функцій і повноважень, ні з організаціями громадського суспільства.

На сьогодні не всі громади беруть участь в обговоренні стратегій, планів розвитку і рішень щодо їх реалізації, пасивно відсторонюючись від соціальних і політичних справ, а інколи навіть беруть участь в акціях протесту.

Запровадження корпоративного методу самоврядування територіальних громад з метою актуалізації в процесах сталого (збалансованого) розвитку потребує оволодіння глибокими знаннями і широкими компетенціями, організації корпоративної і соціальної співпраці, корпоративного управління органами місцевого самоврядування, фахівцями і керівниками виконавчих комітетів органів місцевого самоврядування, активних членів суспільних організацій і небайдужих членів територіальної громади.

Підвищення корпоративних компонентностей, зміна світогляду органів місцевого самоврядування і жителів дозволять започаткувати корпоративні засади сталого розвитку на основі розроблення політики і стратегій реалізації його основних напрямів, що наблизить населення до вищої самоорганізації застосу-

вання дієвих важелів в управлінні та стратегічному плануванні і дозволить стати потужним прискорювачем сталого (збалансованого) розвитку.

Таким чином, сталий (збалансований) розвиток суспільства, концентруючи в собі загальноцивілізаційні, планетарні і водночас державні, регіональні й місцеві інтереси, повинен базуватись на фундаменті корпоратизму і на спільних інтересах людства, що знаходить свій вираз в упорядкуванні справедливих взаємопов'язаних відносин в процесах життєдіяльності окремих людей, колективів і спільнот, територіальних громад, міст, регіонів, країни з природою тощо. Він повинен починатися з розвитку корпоративності кожної людини, колективів, жителів територіальних громад, місцевої влади і трансформувати її на верхні щаблі поділу суспільної праці.

Корпоративне і громадянське суспільство здатне ефективно впливати на стан процесів сталого (збалансованого) розвитку, примушуючи ТНК, фінансові корпорації та інші господарські угруповання, на виконання зобов'язань пов'язаних зі збереженням навколишнього середовища, гармонізацією відносин суспільства з природою, раціональним використанням і примноженням потенціалів розвитку. Корпоративна культура, корпоративне громадянство, корпоративна співпраця територіальних громад нададуть новий імпульс для підвищення потужності і раціонального використання потенціалу розвитку територіальних громад для розв'язання існуючих проблем за безпосередньої участі самих громадян.

Гуляк О. О.

депутат Зміївської районної ради

ОСВІТНІЙ ОКРУГ – ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПОДАЛЬШЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАПЕРЕДОДНІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Кожна реформа потребує своїх виконавців та їх глибокого розуміння реформування. Без цього будь-яка, навіть, найліпше підготовлена, реформа приречена на провал [1].

Тлумачний словник української мови нагадує нам, що “реформа” – це перетворення, зміна, нововведення в будь-якій сфері суспільного життя, галузі знань. Реформа передбачає суттєві зміни в механізмі функціонування об'єкта. Під час реформ змінюються основоположні принципи, що ведуть до принципово нового результату і отримання принципово нового об'єкту. Отже, будь-яка реформа по суті є корінним переломом усталених процесів, традицій і так далі [2].

Адміністративно-територіальна реформа в Україні – реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади почалася з 2014 року, коли розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [3]. Надалі Урядом країни було затверджено План заходів з її реалізації [4].

Концепцією [3] було проголошено, що доступність та належна якість публічних послуг забезпечується шляхом оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації. А одним з основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня визначено управління закладами середньої, дошкільної та позашкільної освіти.

Вже в лютому 2015 року Парламентом ухвалено Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” [5], а Урядом для забезпечення його реалізації в квітні затверджено Постанову Кабінету Міністрів України №214 “Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад” [6].

Так, наприклад, 23 вересня 2015 року розпорядженням Кабінету Міністрів України №991-р затверджено Перспективний план формування територій громад Харківської області, який передбачає створення 53 спроможних територіальних громад [7].

Саме розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. №688-р доручено ряду міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади за участю всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування розробити на засадах децентралізації, субсидіарності, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування концептуальні пропозиції щодо внесення змін до законодавства з метою реформування на територіальному рівні у сфері освіти [4]. Тобто, вищезазначені органи повинні були б сформувати з урахуванням проведення децентралізації основні принципи взаємодії Міністерства освіти та науки України, органів управління освітою обласних державних адміністрацій, органів управління об’єднаних територіальних громад та навчальних закладів.

Тим паче, що Методикою формування спроможних територіальних громад [6] закріплена послідовність визначення потенційних адміністративних центрів та зазначено, що на їх території повинні бути загальноосвітні навчальні заклади I–III ступеня, проживати не менш як 250 дітей шкільного і 100 дітей дошкільного віку.

Ст. 6 Закону України “Про освіту” [8] передбачено, що одним з основних принципів освіти в Україні є доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою. Законом визначено, термін “система освіти”, та зазначено, що структура освіти включає декілька щаблів: серед яких є і загальна середня освіта.

Ч. 2 ст. 35 закону [8] передбачено, що держава гарантує молоді право на отримання повної загальної середньої освіти і оплачує її здобуття. Повна загальна середня освіта в Україні є обов’язковою і може отримуватися у різних видах навчальних закладів.

Потреба в навчальних закладах, заснованих на комунальній власності, визначається місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Навчальні заклади, що є комунальною власністю, діють на підставі власних статутів, затверджених органами місцевого самоврядування [8]. В той же час порядок створення, реорганізації та ліквідації навчальних закладів встановлюється Кабінетом Міністрів України. Однак, загальновідомо, що загальноосвітні навчальні заклади в районах областей належать не до комунальної власності, а до спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст.

Основним видом середніх навчальних закладів є середня загальноосвітня школа трьох ступенів. Створення загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється відповідно до Закону України “Про загальну середню освіту” [9].

Ч. 4 ст. 20 Закону України “Про освіту” [8] передбачено, що керівники навчальних закладів, що є комунальною власністю, призначаються за попереднім погодженням з органами місцевого самоврядування. Але відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України “Про загальну середню освіту” призначення на посаду та зві-

льнення з посади керівника комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснює відповідний орган управління освітою [9]. погодження органом місцевого самоврядування не передбачено даним нормативно-правовим актом.

Ст. 103² Бюджетного кодексу України закріплено, що фінансування загальноосвітніх навчальних закладів усіх ступенів передбачено за рахунок освітньої субвенції [10]. При цьому в ст. 25 Закону України “Про освіту” [8] зазначено, що організація та відповідальність за харчування у навчальних закладах комунальної форми власності покладається, в тому числі, і на органи місцевого самоврядування, а додатковими джерелами фінансування є дотації з місцевих бюджетів (ст. 61). Крім цього, до повноважень органів місцевого самоврядування в галузі освіти може належати забезпечення пільгового проїзду учнів та педагогічних працівників до місця навчання і додому, на що можна передбачати відповідні видатки з місцевих бюджетів [8].

31 серпня 2016 року Кабінет Міністрів України вносить зміни до чинної постанови [11], яким визначає правовий статус, порядок утворення та основні засади діяльності освітнього округу, де округ – це об’єднання навчальних закладів, закладів культури, фізичної культури і спорту.

Засновниками освітнього округу, опорного закладу та його філій можуть бути представницькі органи місцевого самоврядування об’єднаних територіальних громад, районні ради. Опорний заклад є юридичною особою та має у своєму складі філії. Філія не є юридичною особою і діє на підставі положення. (До речі, типовий статут опорного закладу та типове положення про філію, затверджене на законодавчому рівні, відсутнє). Округ, опорний заклад та його філії у своїй діяльності керується Законами України “Про освіту” [8], “Про загальну середню освіту” [9], але при цьому в вищезазначених законодавчих актах визначення терміну “опорний заклад” відсутнє.

Засновник визначає опорні заклади серед підпорядкованих йому загальноосвітніх навчальних закладів на конкурсній основі відповідно до затверджених ним умов [11]. В той же час на законодавчому рівні відсутній детально розроблений конкурсний порядок, який би встановлював чіткі та позорі правила.

Керівництво опорним закладом здійснюють директор, керівництво філією опорного закладу – завідувач філією, але також відсутній порядок їх призначення, який був би закріплений в нормативно-правовому акті загальнодержавного рівня (для закладів, що належать до комунальної власності).

В Положенні про освітній округ [11] зазначено, що засновник приймає рішення про утворення округу, опорного закладу та його філії, в якому зазначаються: організація підвезення учнів і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та до місця проживання; харчування учнів опорного закладу та його філій; питання забезпечення належною матеріально-технічною базою суб’єктів округу, опорного закладу та його філій. При цьому не зазначено за рахунок яких саме джерел, а передбачено, що фінансування опорного закладу, його філії здійснюється його засновником або уповноваженим ним органом відповідно до законодавства.

Що ж в реалії? В 2016 році департаментом освіти і науки Харківської облдержадміністрації було визначено два райони: Валківський і Зміївський, де утворилися освітні округи. Щоправда “живих грошей” не було – до визначеного сесією Зміївської районної ради опорного закладу надійшло нове обладнання на суму 3 млн. 600 тис. грн.

Не секрет, що процеси децентралізації, які розпочались в державі, невпевненими темпами, все ж таки набирають оберти [2]. Проведення структурних реформ дасть змогу досягти стійкого економічного ефекту за умови гармонізації пріоритетів та етапів зазначених реформ із реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади

А для цього необхідно з метою проведення успішних реформ в освіті:

– по–перше, на законодавчому рівні, тобто в галузевих освітянських законах визначити терміни “освітній округ”, “опорний загальноосвітній навчальний заклад”;

– по–друге, розробити та прийняти на законодавчому рівні (Кабінет Міністрів України) чіткий та прозорий порядок створення, реорганізації та ліквідації опорного закладу;

– по–третє, Міністерство освіти та науки України повинно розробити та прийняти примірний статут опорного загальноосвітнього закладу та примірне положення про філію опорного закладу;

– по–четверте, Міністерство освіти та науки України повинно розробити інструкцію про діяльність та організацію опорного закладу та його філії;

– по–п’яте, встановити на законодавчому рівні порядок проведення конкурсу на визначення опорного закладу, бо на території району, як правило, декілька загальноосвітніх навчальних закладів претендує на статус опорного закладу;

– по–шосте, встановити на законодавчому рівні порядок проведення конкурсу на визначення керівника опорного закладу, що є комунальною власністю, як це передбачено для керівників навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю і підпорядковані центральному органу виконавчої влади;

– по–сьоме, визначити на законодавчому рівні правила фінансування опорного загальноосвітнього навчального закладу та його філій – за рахунок якого саме джерела та критерії розподілу бюджетних коштів між ними (внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України);

– по–восьме, внести зміни до наказу Міністерства освіти та науки України “Про впорядкування оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ” [12], зокрема визначити схему тарифних розрядів не тільки для посад керівників опорних закладів та їх філій, а і їх працівників.

Список використаної літератури

1. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zhydachivrada.org.ua/file/image/051/posibnik_gromadi_1.pdf.

2. Пашкова Л. Зміївська освіта: реформи чи ілюзія? / Л. Пашкова // Зміївський кур’єр. – 2016. – №26 (1159). – С. 6.

3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

4. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 р. №688–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/688-2016-p>.

5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. №157–VIII // ВВР України. – 2015. – № 13.

6. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 33.

7. Про затвердження Перспективного плану формування територій громад Харківської області : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 р. № 991–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/991–2015–р>.

8. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060–XII // ВВР України. – 1991. – № 34.

9. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651–XIV // ВВР України. – 1999. – № 28.

10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456–VI // ВВР України. – 2010. – № 50–51.

11. Про затвердження Положення про освітній округ : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 777 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 65.

12. Про впорядкування оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ : Наказ Міністерства освіти та науки України від 26.09.2005 р. № 557 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1130–05>.

Заблоцький В. В.

доктор наук з державного управління, професор

ДЗ “Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка”

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Подальший демократичний розвиток України, її інтеграція до ЄС передбачає глибоке реформування суспільства. Перш за все, це стосується подолання такого явища як корупція та суттєве реформування усієї системи публічної влади, яке передбачає децентралізацію та подальший розвиток системи місцевого самоврядування. Мета цих процесів – перехід від централізованої моделі управління до передачі значних повноважень та фінансових ресурсів на регіональний (місцевий) рівень, створення ефективної системи територіальної організації влади, яка б забезпечила надання якісних та доступних адміністративних послуг, належний рівень життєзабезпечення відповідно європейським стандартам.

Досвід світових та європейських держав переконливо свідчить, що тільки розвинена система самоврядування може достатньо ефективно вирішувати місцеві проблеми. Держава ніколи не дійде до проблеми кожного міста чи села, кожної вулиці чи двору [1].

Сьогодні, на жаль, проблеми села призвели до прискорення темпів урбанізації. Це, у свою чергу, призвело до росту чисельності міського населення, що потребує негайного вирішення проблем життєзабезпечення: охорона здоров'я, освіта, комунальна сфера, розвиток виробництва, вирішення питань зайнятості населення, екологічні проблеми, захист найбільш незахищених верств населення та ін. Потребує суттєвого вдосконалення система контролю за ефективним використанням місцевих ресурсів громадами.

Треба зазначити, що існуюча система територіальної організації влади дуже централізована, громіздка, а дублювання функцій місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування значно знижує ефективність її роботи.

Сьогодні, коли Україна переживає дуже складні економічні та політичні процеси, недоліки в організації системи публічної влади особливо помітні.

На жаль, усі спроби реформування системи публічного управління зводилися до скорочення чисельності державних службовців, або до механічного перенесення європейського досвіду реформування управлінських систем без відповідного опрацювання та адаптації. Принципова позиція у проведенні адміністративної реформи виявляється в тому, що будь-яка структурна реорганізація в апараті державного управління повинна здійснюватись на підставі попереднього визначення конкретних змін функцій і повноважень, а за можливістю і методів діяльності відповідних органів [6]. В той же час, більшість західних демократій, починаючи з 80-х років минулого століття, у тій чи іншій формі вдавалися до спроби реформування власних управлінських систем. При цьому зміни торкалися одного чи декількох аспектів такого багатогранного процесу, як адміністративна реформа [2].

Українські реалії змушують вирішувати проблеми реформування в комплексі, тобто всієї системи публічної влади. Це дуже складний процес, який значно ускладнюється політичним протистоянням у суспільстві, закликами до федералізації, збройним протистоянням на сході України.

На наше глибоке переконання, реалізація адміністративної реформи значною мірою залежить від наявності політичної волі керівництва держави, довіри населення до влади та відповідна їй підтримка, а також від рівня професіоналізму держслужбовців всіх рівнів публічної влади, оптимального застосування вітчизняного та зарубіжного досвіду, регламентації управлінських процесів, узгодження з концептуальними аспектами конституційної реформи [3].

На жаль, за останні роки поглибився розрив між соціальним очікуванням від створення нових органів і невиправдано низкою віддачею від їх діяльності [4]. Сьогодні, якщо неупереджено розглядати проблеми реалізації реформи місцевого самоврядування, треба зазначити, що політична воля керівництва держави є, підтримка більшої частини суспільства також є, але на регіональному рівні управлінська еліта, як місцевих органів державної влади, так і місцевого самоврядування виявилось не готовою до швидкого та системного проведення реформ за логічною та зрозумілою схемою:

- створення територіальної основи для органів місцевого самоврядування (цей процес вже почався але дуже і дуже повільно);
- розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;
- створення системи дієвого та ефективного контролю за відповідністю рішень та дій місцевого самоврядування законодавству держави (посада префекта з відповідною структурою).

Майже все вищезазначене залишилося на папері. Крім цього, ситуацію ускладнює те, що рівень оплати праці державних службовців та відповідальних працівників місцевого самоврядування не дозволяє залучити в органи місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування висококваліфікованих фахівців, що суттєво стримує реалізацію державної політики.

Досвід проведення адміністративної реформи, децентралізації в європейських країнах свідчить, що успіх в цьому процесі залежить від реального, а не формального забезпечення фінансовими ресурсами виконання делегованих пов-

новажень. Світовий досвід показує, що за органами місцевого самоврядування необхідно закріплювати ті джерела, рівень формування яких залежить від відповідних дій місцевого самоврядування. Ці джерела повинні бути стабільними, прогнозованими.

В той же час, повинна бути (на перших етапах) фінансова допомога держави, але реалізовуватись вона може у такій формі, яка б виключала суб'єктивізм та заохочувала місцевих депутатів ефективно використовувати бюджетні кошти. Але це все повинно доповнювати, а не виключати ефективне використання фінансових ресурсів власної території. При цьому органам місцевого самоврядування необхідно надати всі фінансові інструменти для забезпечення виконання цих повноважень у вигляді місцевих податків, встановлення та регулювання ставок, правового захисту рішень місцевого самоврядування в частині стягнення місцевих податків та зборів [5].

Треба зазначити, що формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень органів місцевого самоврядування. На наш погляд, економічну основу місцевого самоврядування повинна складати муніципальна власність: нерухомість, природні, земельні, фінансові ресурси. Сьогодні, основними джерелами доходів місцевих бюджетів в Україні є податок на землю, оренда (продаж) комунального майна, місцеві та державні цільові програми, регіональні угоди та податок на доходи фізичних осіб.

На наш погляд, не повною мірою використовуються можливості залучення до місцевих бюджетів інвестицій, кредитних та грантових коштів.

Кожна громада повинна усвідомлювати унікальність своєї території, природних ресурсів, кадрового потенціалу, що буде визначати економічну спроможність та перспективу розвитку. За цей вибір повинні нести відповідальність місцеві громади та їх лідери.

Висновки. Сьогодні місцеве самоврядування залишається могутнім фактором демократизації суспільства, самоідентифікації нації, збереження фундаментальних цінностей громадянського суспільства.

Без реформування всієї системи публічної влади в Україні не можливо подолати кризові явища у соціально–економічному та політичному житті.

Формування самодостатніх громад, створення ресурсної бази розвитку територій, їх ефективне використання – це шлях до економічного зростання держави, подолання кризових явищ, наближення до європейських стандартів.

Список використаної літератури

1. Андріяш В. Місцеве самоврядування в політичній системі суспільства / В. Андріяш // Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї. – Київ ; Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – Вип. 11. – С. 148–157.

2. Артеменко А. Визнання напрямків розвитку місцевого самоврядування в малих містах України: європейський досвід [Електронний ресурс] / А. Артеменко // Державне управління та місцеве самоврядування. – Дніпро, 2010. – № 4 (10). – Режим доступу: http://arehive.nbuv.gov.ua/portal1/Socgum/gams/2010_4/10gued.p7S/.

3. Афонін Е. Закономірності та особливості суспільно-трансформаційних процесів в Україні / Е. Афонін, О. Суший, Л. Усаченко // Укр. соціум. – 2011. – № 3 (38).

4. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : кол. монографія / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін., за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. – Київ : Атіка, 2007. – 864 с.

5. Бондарук Т. Місцеве самоврядування і місцеві фінанси в умовах адміністративного реформування / Т. Бондарук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5. – С. 164.

6. Бубенко І. Проблеми фінансового контролю на регіональному рівні / І. В. Бубенко, В. Л. Бутенко // Екол. простір. – 2008. – № 11.

Козюра І. В.

доктор наук з державного управління

ВНЗ Укоопспілка “Полтавський університет економіки і торгівлі”

УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ СУПРОВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

В контексті стратегічного політичного курсу й публічно-адміністративної діяльності на впровадження децентралізації, підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні особливого значення набувають завдання підвищення рівня фахової підготовки посадових осіб органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, створення системи науково-методичної допомоги органам місцевого самоврядування в підготовці проектів та програм розвитку територій, поліпшення науково-методичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, упровадження інноваційних підходів до вирішення питань регіонального й місцевого розвитку, активізації залучення молоді до участі в місцевому самоврядуванні, налагодження партнерської взаємодії місцевих органів влади, громадського та бізнес-секторів, науково-освітніх установ.

Так, стратегічні засади розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду передбачають: науково-методичне сприяння регіональному та місцевому розвитку; інституційну підтримку через агентства регіонального розвитку; зростання кооперативного сектору місцевої економіки; поширення громадянської освіти як засобу формування активних і свідомих громадян, активізації взаємодії з громадськістю; залучення членів територіальної громади до участі в місцевому управлінні; запровадження системи показників вимірювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; заохочення міжмуніципальної співпраці тощо.

Видатну роль у процесах децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, підтримки місцевого економічного розвитку, підготовці управлінських кадрів, заохоченні молодіжних ініціатив на терені Полтавської області відіграє Вищий навчальний заклад Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі” (далі – ПУЕТ).

Зокрема, фахівці ПУЕТ беруть активну участь в ініціюванні проектів, розробленні рекомендацій і пропозицій до Програми економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2017 р. Так, у частині впровадження децентралізації і розвитку місцевого самоврядування серед пропозицій варто окреслити:

1. Формування регіонального замовлення на підготовку і підвищення кваліфікації управлінських кадрів по галузі “Освіта” у ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі” освітньо-кваліфікаційного рівня магістр зі спеціальності 074 “Публічне управління та адміністрування” (місцеве самоврядування) на 2017/2018 навчальний рік.

2. Проведення навчання за напрямом “Менеджмент” зі спеціальності “Менеджер (управитель) багатоквартирним будинком (групою будинків)” у

Міжгалузевому інституті підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів ПУЕТ.

3. Науковий супровід впровадження децентралізації та реформи місцевого самоврядування через виконання договірних тем НДР прикладного характеру (потенціальні замовники: Полтавська обласна рада, Полтавська обласна державна адміністрація, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування).

4. Створення регіонального центру підготовки і підвищення кваліфікації викладачів дисциплін спеціальності 074 “Публічне управління та адміністрування” та тренерів у сфері розвитку громад на базі ПУЕТ.

5. Створення регіонального експертно–аналітичного/консультаційного центру супроводу децентралізації та реформи місцевого самоврядування на базі ПУЕТ.

6. Розроблення і впровадження дистанційних навчальних курсів для голів об’єднаних територіальних громад та старост населених пунктів.

7. Розроблення практико–орієнтованих навчальних програм з підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів у напрямі формування спроможних територіальних громад.

8. Формування Програми залучення учнівської і студентської молоді до участі у місцевому самоврядуванні. Заохочення студентського самоврядування, стажування в органах місцевого самоврядування, підтримка студентських ініціатив. Проведення конкурсу на кращу студентську роботу (проект) з питань децентралізації та місцевого самоврядування.

9. Створення мобільних робочих груп за участю експертів з числа науково–педагогічних працівників, аспірантів, докторантів та активної молоді з метою участі у підготовці і реалізації проектів і програм регіонального і місцевого розвитку (стратегічних, інвестиційних, участі в обласному конкурсі проектів розвитку територіальних громад на 2017 рік тощо) [умовно проект “Експерти і студенти: партнерство для розвитку місцевого самоврядування і підприємництва”].

10. Розроблення і реалізація на базі ВНЗ “Полтавський університет економіки і торгівлі” пілотного проекту під умовною назвою “SMART–університет – SMART–регіон – SMART–громада”, де ПУЕТ – інтелектуальний мережевий концентратор, що створює мультимедійні навчальні ресурси, підтримує активне бізнес–партнерство, поєднуючи ІКТ–можливості університету з можливостями органів місцевого самоврядування, провідних підприємств та особистостей регіону і громад.

Вказаний перелік не є вичерпним і перебуває в процесі доопрацювання, проте чітко вказує на загальну тенденцію зближення науки, освіти і практики у напрямі науково–освітнього університетського супроводу формування і реалізації ініціатив регіонального і місцевого розвитку.

Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2020 року / Полтав. обл. рада ; Полтав. обл. держ. адм. // Підтримка політики регіонального розвитку в Україні : проект ЄС. – Полтава, 2014. – 131 с.

2. Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2016 рік [Електронний ресурс] / Полтав. обл. держ. адм. ; Полтав. обл. рада. – Полтава, 2015. – 179 с. – Режим доступу: http://www.admpl.gov.ua/sites/default/files/upload/ser/prohrama_2016_c.pdf.

3. Програма розвитку місцевого самоврядування у Полтавській області на 2016–2017 роки [Електронний ресурс] / Полтав. обл. рада. – Полтава, 2015. – 21 с. – Режим доступу: <http://oblrada.pl.ua/ses/7/2/9.pdf>.

4. Козюра І. В. Місцеве самоврядування: канадський досвід для України : монографія / І. В. Козюра. – Полтава : АСМІ, 2013. – 368 с.

Кравченко Т. А.

доктор наук з державного управління, професор
Класичний приватний університет

АДВОКАСІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

Збереження функцій і повноважень інститутів самоорганізації та самодіяльності громадян визначають ступінь розвиненості громадянського суспільства і сприяють розвитку демократії й підвищенню рівня політико-правової культури соціуму на всіх етапах розвитку держави в будь-якій країні. Тому по мірі становлення громадянського суспільства та узагальнення досвіду його розвитку зростає увага вітчизняних та зарубіжних дослідників до громадських організацій як до одного з впливових стейкхолдерів у сучасному українському політичному процесі.

Слушною є теза Алексіса де Токвіля, який стверджував, що без активної участі громадян у діяльності егалітарних інститутів, громадських асоціацій та інших політично релевантних організацій неможливо забезпечити демократичний характер політичної культури і соціально-політичних інститутів. Досвід вироблення політичної волі і колективного прийняття рішень має кардинальне значення для відтворення демократії саме тому, що сучасне громадянське суспільство засноване на егалітарних принципах і універсальному доступі [1, с. 41].

Наукова думка вирізняє локальні характеристики демократії (універсальні та специфічні), до яких входять феномени: належності до громади, що сприяє активізації участі жителів у справах територіальної одиниці; деліберації, оскільки для сучасного демократичного процесу необхідним є налагодження діалогу між різними соціальними групами, які проживають у громаді; політичної освіти для подолання прірви між елітою та пересічними громадянами у знаннях про політику, що сприятиме підвищенню їх участі; забезпечення гарного врядування та соціального добробуту у громаді, що забезпечуються місцевим контрольованим урядом, який підтримує комунікації з громадянами.

Децентралізація, яка триває в Україні впродовж останніх років, змусила звернути прискіпливу увагу на комплекс ресурсів та активів, які, можливо, й необхідно залучити для її успішної реалізації. Цілком очевидно, що матеріальні, фінансові, інституційні та інші ресурси мають значення, є більш очевидними та звичними, однак, як засвідчує провідний зарубіжний досвід, не є визначальними. Науковий аналіз перебігу реформи місцевого самоврядування з погляду її руйнівних сил свідчить, що провідну роль у ній відведено територіальній громаді, а держава, інститути громадянського суспільства, західні партнери, інші учасники при всій їх важливості все ж таки залишаються, так би мовити, “акторами другого плану”. Отже, саме потенціал соціальних ресурсів та активів, які сприятимуть появі відповідальної та спроможної територіальної громади, мають інтерес та значення.

Процес впливу громадських організацій на вироблення державної політики має три вектори. Перш за все – допомога у визначенні найбільш актуальних

проблем (узгодження шляхів подолання проблеми, визначення пріоритетності завдань). Другий вектор – це політичне конструювання шляхів розв’язання проблеми (вибір найбільш правильного шляху з усіх можливих). Третій – це імплементація теорії в практику (безпосереднє вирішення проблеми). Визначають наступні можливі шляхи впливу громадських організацій на публічну політику: безпосередня взаємодія, консультативні дії, переговорні процеси з владними структурами та наглядовий контроль.

Одним із важливих інструментів демократичних перетворень є кампанії адвокати, які все частіше використовують громадські організації, місцеві активісти, засоби масової інформації.

Адвокаті є комплексною технологією впливу громадськості на діяльність органів публічної влади. Поняття “адвокаті” з’являється на початку 90-х рр. і означає будь-яку спробу вплинути на прийняття рішень політичної еліти від імені певного колективного інтересу (місцевої громади).

Поділяємо думку науковців, які стверджують, що процес (дію, діяльність) адвокати слід відрізнити від просто механізму здійснення політики, адже процес (дія, діяльність) адвокати скоріше ставить проблему (пріоритетність її вирішення), ніж безпосередньо вирішує її. Але вирішення проблем також є довгостроковою метою адвокати.

Інститут професійного лобювання та адвокати (Вашингтон) дає таке визначення поняття Advocacy (подано в перекладі): “Адвокаті складається з організованих зусиль і дій, які ґрунтуються на реальному стані речей. Ці організовані дії порушують приховані, раніше ігноровані проблеми, з метою впливу на громадські думку й політику для того, щоб спільнота наблизилася до справедливого та гідного суспільства”.

В літературі можна зустріти і такі визначення:

1. Адвокаті – це процес, в якому індивіди та організації досягають впливу на прийняття владних рішень.

2. Адвокаті – це організовані дії, спрямовані на здійснення впливу на певних осіб та/чи організації, що приймають рішення, або на політиків, щоб змінити певну ситуацію на краще.

3. Адвокаті – це діяльність по захисту прав та інтересів громадян шляхом їх участі в процесі прийняття рішень, які спрямовані на зміни та інші [2].

Поділяючи думку американських фахівців [3], вважаємо, що будь яка діяльність адвокати повинна мати три головних очікуваних результати:

– системні зміни (залучення громадян до процесу прийняття рішень; прозорість прийняття рішення; підзвітність тих, хто приймає рішення);

– зміна політики (громадське лобювання);

– демократичні зміни (громадяни усвідомлюють і використовують свою силу і свої права бути залученими до процесу прийняття рішень).

Стратегії імплементації адвокати зводяться до переговорів, лобювання, а також створення коаліцій та схем взаємодії між різними організаціями, набуття легітимності в органах публічного управління. Використовуються також засоби масової інформації та проведення кампаній, що являють собою систему прямих дій.

Науковці зазначають, що адвокати буде успішним, якщо громадська організація має: членство однорідних організацій, що зможуть створити чітку платформу для адвокати, а також продуману програму з чіткою метою та федератив-

ну структуру (наприклад, з регіональних організацій). Для успішного здійснення адвокати необхідно мати неформальні зв'язки з лідерами державних структур, солідне “самофінансування”, адже діяльність адвокати вимагає повної незалежності від донорів. Результати успішності або провалу адвокати можна оцінити двома способами – шляхом визначення “ефективності політики” (наскільки повно були досягнуті поставлені цілі) та “користі для громадянського суспільства” (наскільки зміцнились місцеві суспільні інститути і як змінилась участь громади в прийнятті політичних рішень). Слід зазначити, що виконання всіх вимог, поставлених громадськими організаціями, здійснюється рідко. Але певний успіх досягається в результаті численних компромісів, у результаті яких початкові цілі трансформуються, стають помітними нові проблеми, намічаються шляхи їх вирішення. Для успішності кампанії адвокати слід визначити, на якому рівні вона буде найбільш ефективною (місцевому, регіональному чи національному). Надзвичайно важливо сформулювати проблему в такий спосіб, щоб вона стосувалася прагнень якомога більшої кількості людей і мала якнайменше супротивників [5].

Деякі науковці – прихильники методології біхевіоризму дотримуються точки зору, що територіальна громада є ідеальним майданчиком для конструювання змістовної демократії. Саме на обмеженому просторі, де функціонують територіальні спільноти, можна нейтралізувати поділи громадян за соціальними, економічними, етнічними ознаками та організувати “діалог–ліберачію” з приводу питань, що мають спільну значущість. З цього погляду в кампанії адвокати існують характерні особливості:

- процес адвокати зачіпає різні верстви населення територіальної громади шляхом аналізу, розробки стратегій та прийняття рішення з метою захисту їх прав (наприклад, права на безпечне навколишнє середовище);
- під час адвокати громадяни навчаються впливати на певні зміни та прийняття важливих політичних, економічних та соціальних рішень на місцевому рівні;
- постійне обговорення та аналіз проблеми допомагає органам місцевого самоврядування здійснювати оперативні дії по зміні ситуації, виходячи з довгострокового бачення позитивних перспектив;
- створюються спільні ініціативи громадян, груп, організацій, що ведуть до змін. В контексті цього можна зазначити, що позитивно сформована локальна ідентичність – це своєрідні ліки від соціальної апатії, розпачу та ліні, які ще так притаманні певній частині українського соціуму;
- під час адвокати відбувається комплексний та різносторонній вплив на процес прийняття важливих для життя територіальної громади рішень.

Таким чином, під час адвокати відбувається поєднання різних форм та способів впливу на політику органів публічної влади, активне залучення громадськості, формується локальна ідентичність, а максимальна публічність та прозорість процесу забезпечує ефективність та успішність адвокати.

Однак, для можливості ефективного здійснення кампанії адвокати необхідна наявність відповідного нормативно–правового підґрунтя. Проведений аналіз чинного законодавства показав, що наразі в Україні відсутній закон чи підзаконний нормативно–правовий акт, який би чітко визначив дефініцію “адвокати” (“кампанія адвокати”) та механізми її здійснення. Робота над розробкою і прийняттям спеціального закону про адвокати вимагає не лише фахових знань, врахування позитивного зарубіжного досвіду легітимізації та функціонування інсти-

туту адвокаті на місцевому рівні, проведення активної роз'яснювальної роботи про переваги інституту адвокаті й до того антикорупційний ефект від його дії, а і консолідації представників інститутів громадянського суспільства, бізнесу, державної влади, місцевого самоврядування, науково–експертного середовища задля утвердження дієвої легітимної моделі адвокаті в Україні.

Список використаної літератури

1. Коэн Дж. Л. Гражданское общество и политическая теория / Дж. Л. Коэн, Э. Арато ; пер. с англ. ; общ. ред. И. И. Мюрберг. – Москва : Весь Мир, 2003. – 784 с.
2. Навроцький В. В. Кампанія адвокаті як інструмент демократичних перетворень / В. В. Навроцький, М. В. Менджул. – Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2011. – С. 61.
3. Тадрос Надер. Пособие по адвокации: власть и участие народа [Электронный ресурс] / Тадрос Надер – Режим доступа: <http://www.advocate-forchildr en.org/ru/advocacy/start>.
4. Практика социальной работы / под. ред. К. Ханвея, Т. Филпота. – Київ : Ін-т громад. сусп-ва, 2000. – 73 с.
5. Бринош І. В. Адвокаті в дії: кампанії, які змінюють місцеву політику / І. В. Бринош, А. М. Бойко. – Одеса : Одеська обласна організація Всеукраїнської громадської організації “Комітет виборців України”, 2014. – 160 с.

Кравченко С. Г.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
Харківський Національний університет будівництва та архітектури

ДЕРЖАРХБУДКОНТРОЛЬ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Однією з найважливіших підсистем економіки країни є сфера містобудування та архітектури. Її особливість полягає в тому, що крім забезпечення потреб місцевих територіальних громад щодо розвитку територій, вона виконує і державні контролюючі функції. На сучасному етапі свого розвитку система управління сферою містобудування та архітектури, має трансформуватися та досягти основних вимог, у своїй галузі, стосовно відповідності критеріям необхідним, для вступу нашої країни в європейське співтовариство.

Як один з маркерів реформування можна розглядати наявність нормативних актів щодо децентралізації влади. На сьогодні децентралізація в Україні рухається в усіх напрямках. Як з точки зору формування об'єднаних громад, передачі повноважень чи бюджетної децентралізації на місцевий рівень так і з огляду на набуття органами місцевого самоврядування відповідальності. Логічно, що громада, яка має стратегію розвитку і прагне залучати інвестиції, має брати на себе і відповідальність. Для залучення інвестицій для розвитку підпорядкованих територій, громада повинна бути готовою забезпечити підключення інженерних мереж, надати дозвіл на початок будівництва та відповідно ввести об'єкт в експлуатацію.

З прийняттям, Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства”, який набув чинності з вересня 2015 року, держава остаточно взяла курс на децентралізацію влади в сфері містобудування, що передбачає передачу функцій та частини повноважень щодо здійснення держархбудконтролю від Державної інспекції архітектурно-будівельного контролю України органам місцевого самовряду-

вання та місцевим органам виконавчої влади. Все це спрощує більшість дозвільних та погоджувальних процедури в будівництві.

Передача на місця повноважень є не лише виявом дієвої децентралізації, а й демонструє готовність місцевих рад брати на себе відповідальність. Фактом є те, що на сьогодні місцеве самоврядування виявляє слабку зацікавленість брати на себе повноваження щодо містобудування. На сьогодні менше 30 суб'єктів по всій Україні отримали такі повноваження, а за попередніми підрахунками їх повинно бути не менше 500. Це питання стосується не тільки обласних центрів чи міст обласного значення, але й об'єднаних громад та інших суб'єктів. Небажання органів місцевого самоврядування разом із повноваженнями брати відповідальність гальмує реформу. Держархбудінспекція України, з свого боку, забезпечує методичну допомогу громадам, аби на місцевому рівні не виникало ускладнень і протиріч. Але питання забезпечення відповідними кадрами на місцевому рівні стоїть досить гостро, особливо в периферійних містах. Згідно порядку для передачі повноважень держархбудконтролю, місцева влада повинна утворити окремий орган ДАБК, або передати ці повноваження вже існуючому структурному підрозділу. Але в обох випадках спеціалісти повинні пройти відповідне навчання в Держархбудінспекції та здати іспити, що не завжди під силу фахівцям з невеличких міст. Втім, приємно, що приклади передачі повноважень, навіть громадам сіл, вже мають місце. Проте держава не повинна забувати про важливість та відповідальність державних функцій, які пропонуються до передачі на найнижчі рівні. Необхідно зважати на небезпеки прийняття популістичних та політичних рішень щодо зміни законодавства стосовно держархбудконтролю, які дійсно мають державне значення.

Посилення контрольованості територій з боку служб державного нагляду, особливо важливо для подальшого безпечного регіонального розвитку на фоні прискореного погіршення стану конструкцій будівель. На протязі останніх років ця проблема все більше загострюється. Збільшується кількість аварій та обрушень на вітчизняних теренах та за кордоном, що стали наслідками порушення технології будівельних процесів і застосування неякісних будівельних матеріалів та конструктивів. Зростає і кількість жертв. Вказані порушення особливо небезпечні, коли вони співпадають з утворенням загроз природного та техногенного характеру – підтопленнями територій, зсувами ґрунту та іншими змінами природного середовища викликаними результатами людської діяльності. Характерною на сьогодні є і тенденція, коли замовники будівництва об'єктів, більшість яких є недержавними, намагаються активно здешевлювати вартість будівництва на свій розсуд, що призводить до суттєвих відхилень від проектних рішень. Внаслідок цього страждає не тільки якість конструктивних елементів, які відповідають за несучу спроможність, але й архітектурний вигляд об'єктів. У зв'язку зі зниженням якості проведення будівельно-монтажних робіт погіршуються їх протипожежні, теплотехнічні, санітарно-гігієнічні та інші показники. Через це при експлуатації введених об'єктів зростають витрати палива, електроенергії, тепла та інших ресурсів, знижується міцність та довговічність будівель і споруд, зменшується їх безпечність. При спорудженні нових об'єктів промислового, житлово-цивільного та іншого призначення в області ще не на всіх об'єктах створюються безпечні умови для оточуючих. Має місце також несанкціоноване будівництво об'єктів в охоронних зонах інженерних мереж, в т. ч. магістральних газопроводів. Не виконуються зазначені в гарантійних листах умови, де забудовники зо-

бов'язуються демонтувати об'єкти і не порушувати режим охоронних зон. Такі порушення містобудівного законодавства [2] стали можливими, через недостатній контроль з боку органів місцевої влади так і з боку власників інженерних мереж. В таких випадках громада не розуміє, чи порушення відбуваються зі згоди місцевої влади, чи її дозволом просто нехтують. І перше і друге її дискредитує.

На сьогодні сфера містобудування та архітектури це не тільки поняття пов'язане з розташуванням і будівництвом нових будівель, споруд та населених пунктів, але й фактор який необхідно тлумачити вкладаючи в нього більш широке, комплексне значення, безпосередньо пов'язане з утворенням безпечних умов комфортного існування та реабілітацією оточуючого нас життєвого простору. Сюди можна віднести і участь в управлінні об'єктами які є гордістю та національним надбанням України це – ландшафтні заповідники, заказники, а також пам'ятки історії культури та архітектури [1]. На сьогодні пам'ятки архітектури, історії, культури, які в своїй більшості є нерухомими пам'ятками – будівлями чи спорудами, що мають суспільне значення визначенні охоронні зони [3] та не зважаючи на їх небезпечний технічний стан продовжують експлуатуватися.

Так як і будь-який об'єкт будівництва, такі пам'ятки повинні не тільки вражати своєю архітектурною неповторністю, але й підтверджувати несучу спроможність конструктивів, відповідати своєму призначенню, згідно робочого проекту та бути безпечними для мешканців та оточуючих. Тобто за технічний стан будинку, не залежно від призначення повинні відповідати інженери-будівельники та архітектори, які мають певну кваліфікацію, досвід роботи за фахом та відповідні повноваження.

Децентралізація в сфері містобудування та архітектури, дійсно може вирішити більшість зазначених проблем. Передача повноважень на місцевий рівень не тільки максимально наближує громадянина, як отримувача послуги, до структури, що її надає, а й утворює для громади можливість дієво впливати на зміну оточуючого середовища та прогнозувати конструктивні шляхи до забезпечення сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Про охорону культурної спадщини (1805–14) : Закон України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39.3. – Режим доступу: rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр.

2. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (239/94) : Закон України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради. – 1994. – № 46. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр>.

3. Порядок визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць : Постанова Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-п>.

Куц Ю. О.

доктор наук з державного управління, професор
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ

Сучасне розуміння соціального інституту трактується як система установ, організацій з певною структурою й субординацією, відтворюваною в часі сукупністю норм і правил, які впорядковують управлінські відносини як між установами, так і між людьми.

У науковий обіг одним із перших увів концепт інституту Г. Спенсер, вживаючи це поняття як синонімічне щодо понять “організація” чи “система примусу” [6, с. 251].

Як зазначає П. Л. Бергер, під інституціями хибно розуміють організації, котрі певним чином об’єднують людей (наприклад, школу, тюрму, університет, або Верховну Раду тощо); інституції виступають, таким чином, як регулятивні зразки, тобто, по суті, програми, якими суспільство обмежує поведінку індивідів. П. Л. Бергер зауважує, що “це загальноприйняте вживання надто однобічне..., воно надто пов’язує поняття інституції з тими соціальними сутностями, які визнаються та кодифікуються правом” [2]. Інституція сьогодні має позначати не те, що було інституційоване, а те, що є джерелом інституціювання. Інституції стосуються більше суспільства, ніж суверенної влади, яка постає лише виразником суспільної волі. Інституції трактуються саме як соціально–психологічні феномени [3, с. 74]. З урахуванням цієї обставини, інститут у демократичному суспільстві – завжди інституція, але не завжди об’єктивно існуюча інституція є офіційним інститутом.

“Інституції” інституціоналісти витлумачують як певну “організуючу ідею”, первинний елемент, що лежить в основі і соціальної, і політичної структури суспільства та позначає тривало існуюче об’єднання людей або обставин соціального характеру [2]. Інституція як комплекс норм, що регулюють суспільні відносини, протиставляється органам влади та закладам, які забезпечують виконання цих норм.

Таким чином, зовнішній вияв інститутів відбувається через правове закріплення норм, однак глибинний вияв вони знаходять у цінностях, що сповідаються тим чи іншим народом. Інституції є віддзеркаленням стану волі та почуттів певної людської групи в певний момент історії.

Таким чином, поняття “інституціалізації” стосується насамперед норм, цінностей, традицій та порядків, заведених у суспільстві. Інституціалізація, констатують в “Енциклопедії державного управління” А. Михненко і Е. Макаренко, – утворення стабільних зразків соціальної взаємодії, ґрунтованого на формалізованих правилах, законах, звичаях і ритуалах. Інституціалізація слугує закріпленню практик чи сфери суспільних відносин у вигляді законів чи соціальної норми, прийнятого порядку [5, с. 258].

Під соціальним інститутом А. Михненко розуміє форму (держава, право, політичні партії, збройні сили, церква, школа, родина, мораль) та засіб здійснення спільної діяльності людей, що забезпечує стабільне функціонування суспільних відносин [4, с. 263].

В. В. Барабаш виділяє три типи інституціалізації: у стабільних соціальних системах, у конфліктних соціальних системах та в соціальних системах, які зазнають трансформації. Наприклад, у стабільних системах інституціалізація “передбачає когерентність та несуперечливість елементів системи і уявлень про устрій суспільства з виникаючими та функціонуючими інститутами..., у конфліктних системах... уявлення про належність у діяльності впливових суб’єктів соціальних процесів різко розходяться з існуючими соціальними інститутами” [1, с. 9]. При цьому накопичення невдоволення може призвести до революційних змін.

На наш погляд на сьогодні в нашій державі необхідно більше уваги приділяти процесам інституціалізації саме об’єднаних територіальних громад. Ма-

ється на увазі формування нових інститутів дієздатних, спроможних територіальних громад, подолання спротиву старих інститутів існуючих на місцевому рівні. Особливо яскраво це проявляється в процесах об'єднання територіальних громад. Зокрема в Харківському регіоні, де за перспективним планом повинно бути утворено із існуючих 458 територіальних громад 51 об'єднану. Станом на жовтень 2016 р. даний процес завершено лише в трьох громадах (Старосалівській, Мереш'янській, Чкаловській). Ще в одній – Роганській, призначено вибори до представницького органу на грудень 2016 р. Багато в чому спротив чинять старі інститути, доречність існування яких викликає сумнів.

Список використаної літератури

1. Барабаш В. В. Інституціоналізація сучасного молодіжного руху України: тенденції та проблеми : автореф. дис. ... канд. соц. наук : 22.00.04 / В. В. Барабаш. – Харків, 2005. – 21 с.
2. Бергер П. Л. Що таке інституція? Випадок мови [Електронний ресурс] / П. Л. Бергер ; пер. Ю. Яремко. – Режим доступу: <http://www/ji.lviv.ua/n35texts/berger.htm>.
3. Карозерс Т. Трезвий взгляд на демократию / Т. Карозерс // Pro et Contra. – 2005. – № 1 (28). – Т 9. – С. 73–80.
4. Михненко А. М. Інститут соціальний / А. М. Михненко // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Київ : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. – 2011. – С. 263–264.
5. Михненко А. М. Інституалізація / А. М. Михненко, Е. М. Макаренко // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Київ : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. – 2011. – С. 258–259.
6. Спенсер Г. Основания социологии : в 2 т. / Г. Спенсер ; пер. с англ. – Санкт-Петербург : Изд-во И. И. Билибина, 1877. – Т. 1.

Лазор О. Д.

доктор з державного управління, професор
Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України
м. Київ

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ЄС: ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗМІН В УКРАЇНІ

Ефективний механізм забезпечення публічного управління та адміністрування базується на взаємодії владних інституцій, бізнесу та громадськості – це істина, що не потребує доведення, та пізнання якої сприяє формуванню розвинутого інституту громадянського суспільства.

Між країнами ЄС, розуміючи його як систему багаторівневого врядування (system of multi-level governance), є істотні розходження у повноваженнях між центральними та місцевими органами публічної влади, між різними рівнями місцевого й регіонального самоврядування. Однак необхідність вирішення спільних проблем спонукають органи публічної влади концентрувати свої зусилля, координувати діяльність та встановлювати тісніше співробітництво одне з одним, з громадськістю та бізнесовими структурами. Механізми взаємного впливу цих суб'єктів та об'єктів комунікації – найрізноманітніші, важливими з яких є підготовка та публікація Білої та Зеленої книг, кожна з яких має своє призначення.

Біла книга (англ. white paper – буквально: білі папери) – авторитетне офіційне видання у сфері управління, яке зорієнтоване на конкретне питання або проблему. Це назва опису різних типів офіційних звітів чи доповідей (найчастіше державних органів влади), яка використовується для підкреслення їх авторитетності. Зазвичай, це довідкові документи, в яких міститься дослідження або аргументи з конкретного питання, та викладено план дій. Мета підготовки та опублікування Білої книги полягає у пропаганді певного управлінського рішення і кращому його просуванню на шляху до виконання, а також в організації громадської підтримки і схваленні конкретної політики у певній сфері [2, с. 41].

Появі Білої книги дуже часто передують публікації відповідної Зеленої книги, метою якої є започаткування консультаційного процесу на європейському рівні [1, с. 65]. В Україні практика написання Білих книг відома, зокрема в оборонній сфері ще з 1997 р. Білі книги є принципово новим форматом у системі державного управління в Україні [2, с. 43], елементом форсайтингу успіху публічного управління [3, с. 57].

Біла книга з європейського (належного) врядування є інструментом формування політики й ухвалення урядових рішень у ЄС. Вона містить конкретні напрями політики, правила, інструменти, що впливають на розподіл владних інструментів у Європі, посилюють демократизацію процесів прийняття управлінських рішень. На сьогодні є достатньо прикладів таких білих книг: “Про завершення формування спільного ринку”, “Зростання, конкурентоспроможність і зайнятість”, “Про зближення законодавства асоційованих держав Центральної та Східної Європи у сферах, що стосуються спільного ринку” тощо.

Перший варіант, запропонованої в лютому 2000 р. президентом комісії Романо Проді “Білої книги з питань європейського управління” Європейської Комісії, був розроблений з метою вивчення та внесення пропозицій про концепцію європейського управління. У цьому документі поняття європейського врядування розглядалось як “правила, процеси і поведінка, які впливають на те, як повноваження здійснюються на європейському рівні” (Комісія 2000: 4). Для цього була створена “команда управління” в рамках Комісії, проведено розлогі консультації серед учених, стимулювались активні наукові дискусії, а також обговорення серед урядових експертів і громадянського суспільства, зокрема і поза межами Комісії, про що свідчать матеріали форуму [5].

У цьому документі визначено поняття врядування, розглянуто п’ять принципів належного врядування та сформульовано пропозиції щодо змін у чотирьох сферах:

- активніше залучення громадян,
- ефективніше визначення політики і законодавства,
- зобов’язання участі в дебатах з питань глобального управління;
- фокусування політики та інституцій на чітких завданнях [4].

Із розвитком ЄС, реформується і європейське управління з метою активного залучення громадян до європейських інституцій. Для цього визначено п’ять основних принципів, що слугують підґрунтям ефективного управління, а саме:

- відкритість: європейські інституції повинні надавати більшого значення прозорості та комунікації у процесі прийняття рішень (decision-making);
- участь: громадяни повинні систематичніше брати участь у розробці та реалізації політики;

- підзвітність: роль кожної зі сторін у процесі прийняття рішень необхідно прояснити. Кожен залучений учасник зобов'язаний взяти на себе відповідальність за роль, відведену йому;
- ефективність: рішення повинні бути прийняті на відповідному рівні та часі, і виконати (досягнути) те, чого потрібно;
- узгодженість: ЄС проводить вельми різноманітні політики, які необхідно здійснювати взаємопов'язано [4].

Принципи відкритості (вільний доступу до інформації, безпосереднього та опосередкованого управління) та прозорості (поінформованість громадян) мають бути взаємоузгодженими, оскільки без належного рівня обізнаності громадян (громадських організацій) стосовно змісту діяльності органів публічного управління й адміністрування у будь-якій сфері чи галузі, вплив громадськості на цей процес є неможливим. Важливим у цій частині є форми та засоби комунікативного забезпечення цього процесу.

Принцип участі передбачає якість, релевантність та ефективність політики ЄС, залежно від участі широкого кола осіб та організацій упродовж усього періоду формування політики. На якнайширшому залученні громадян до управлінських процесів наголошувалось і в інших європейських документах, зокрема в Європейській хартії місцевого самоврядування, європейських хартіях міст, Декларації прав мешканців міст. Адже збільшення кількості зацікавлених сторін посилює довіру до кінцевого результату сформованої запровадженої публічної політики та інституцій, що її реалізують.

У рамках дотримання згаданих вище принципів, суб'єкти публічного управління та адміністрування відповідають за прийняті рішення перед громадянами шляхом підзвітності та підконтрольності вищим за ієрархією інституціям або перед законодавчими (представницькими, судовими органами чи громадськими організаціями). Цей принцип при прийнятті рішення від планування до впровадження політики, уможлиблює вибрати рівень, на якому вживатимуться заходи (від місцевого рівня до рівня ЄС) та інструменти, які для цього застосовуватимуться для досягнення відповідних цілей. Водночас, це означає, що перед запровадженням ініціативи необхідно з'ясувати:

- чи насправді потребується втручання;
- який рівень є найбільш доцільним для втручання;
- чи відповідають ці завдання обраним заходам [4].

Формуючи та реалізуючи публічну політику, важливим є забезпечення принципу ефективності, де всі суб'єкти повинні прагнути досягнення визначених цілей та максимального результату залучаючи мінімальних обсяг бюджетних коштів. Політика має бути ефективною та своєчасною, з чітко визначеними завданнями, оцінкою майбутнього впливу чи попереднього досвіду.

Підвищенню ефективності публічної політики сприяє дотримання принципу узгодженості (погодженості). Рішення, що готуються до прийняття на місцевому рівні повинні узгоджуватись із загальнодержавними, з комплексом принципів і рішень, що є основою стійкого та збалансованого територіального розвитку.

Пропозиції, що містяться в цій Білій книзі не обов'язково вимагають укладення нових договорів, але потребують, насамперед, питання політичної волі взяти на себе зобов'язання щодо їх утілення.

Окремі автори, розглядаючи цей документ, стверджують, що загалом Біла книга є як “змішана сумка” (mixed bag) [6]. Необхідно розуміти водночас, що саме цього й потрібно очікувати від такого виду документа, частковим призначенням якого є стимулювання дискусій щодо майбутнього керівництва ЄС.

До багатьох описаних процесів належного публічного управління долучається й Україна, втім, якщо ми прагнемо адаптувати кращий позитивний досвід європейського врядування, сприймаємо особливості належного врядування, то ці процеси необхідно активізувати з метою формування ефективного механізму публічного управління та форсайтингу його успіху.

Список використаної літератури

1. Желюк Т. Л. Біла книга з європейського (належного) врядування / Т. Л. Желюк // Енциклопедичний словник з держ. упр. – Київ : НАДУ, 2010. – С. 65.
2. Киричук О. С. Біла книга / О. С. Киричук // Енциклопедія держ. упр. : у 8 т. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – Т. 8: Публічне врядування. – С. 41–43.
3. Лазор О. Д. Біла книга щодо врядування як елемент форсайтингу успіху публічного управління / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор // Публічне управління XXI ст.: форсайтинг успіху : тези XVI міжнар. наук. конгресу, 21.04.2016 р. – Харків : ХарPI НАДУ “Magіstr”, 2016. – С. 57–60.
4. European Governance. A White Paper (Brussels, 25.07.2001) [Electronic resource]. – Mode of access: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-10_en.htm.
5. EUSA Review Forum: The Commission White Paper and European Governance [Electronic resource]. – Mode of access: <http://aei.pitt.edu/74/1/GovernanceForum.html>.
6. The White Paper on European Governance: Implications for Urban Policy [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.researchgate.net/publication/233060134_.

Лозинська Т. М.

доктор з державного управління, професор
Полтавська державна аграрна академія

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

На виконання Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 05. 02. 2015 р. №157–III [1] в країні, потри продовження громадської дискусії щодо доцільності такого об’єднання, розпочався процес консолідації громад. Одним із вагомих мотиваторів об’єднання сільських громад стало Положення Закону № 157–III про гарантованість бюджетного фінансування на створення об’єктів надання адміністративних послуг або їх модернізацію. Проте бюджетне фінансування стає можливим лише за умови виготовлення органом управління об’єднаної громади планово-економічної та проектної документації. У цьому зв’язку актуалізується необхідність проведення аналізу ресурсної основи об’єднаної громади, яка обумовлює потенціал її розвитку.

Автор, як розробник методики проведення відповідного аналізу, керівник проекту та безпосередній його виконавець для Білоцерківської сільської об’єднаної територіальної громади Великобагачанського району Полтавської області, вважає за потрібне ознайомити читачів з окремими методичними нюансами організації цього аналітичного процесу.

Насамперед слід зауважити, що аналіз ґрунтується на методологічних засадах економічної теорії, згідно яких ресурси розглядаються, як сукупність природних, соціальних і інтелектуальних сил, які можуть бути використані для створення матеріальних благ та положеннях статті 142 Конституції України, що “... матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме май-

но, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад" [2].

Розробка інструментарію для збору інформації здійснювалася із використанням Методичних рекомендацій щодо збору інформації та попереднього аналізу можливості формування дієздатних громад у регіонах, затверджених рішенням колегії Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 23. 09. 2008 р. №93 та Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08. 04. 2015 р. №214 [3; 4]. Аналіз здійснювався за такими складовими: 1) загальна характеристика громади; 2) економічний потенціал; 3) земельні й природні ресурси; 4) трудовий потенціал; 5) наявність і стан закладів соціальної та житлово-комунальної інфраструктури, – згідно з цим формувалася й табличний матеріал, який було узгоджено з головою та виконавчим комітетом ради. Первинна інформація стосовно ставлення населення до результатів використання ресурсного потенціалу громади (умов життя і якості надання соціальних послуг) збиралася за допомогою анкетного опитування. Зразки анкет для опитування різних категорій громадян були розроблені автором і членом громадської організації "Ініціатива" Малько Ю. С.

До опитування було залучено 10% повнолітніх членів сільської об'єднаної громади усіх населених пунктів різних вікових груп, статті, роду занять згідно демографічної структури. Усього для обробітку використано 265 анкет.

Підготовчий етап (вивчення нормативної бази, розробка інструментарію, розподіл завдань, затвердження термінів, складання і підписання угоди) і безпосередньо збір інформації яка потребувала постійної перевірки та уточнення зайняли більшу частину часу, відведеного на проект, що необхідно мати на увазі при здійсненні аналогічної роботи.

Не зважаючи на те, що аналіз як функція управління є кабінетною діяльністю, у даному випадку вона мала висококомунікативний характер через необхідність постійного спілкування з населенням та службовцями сільської ради. Тричі виконавці проекту проводили громадські обговорення отриманих результатів, визначалися разом із громадою щодо пріоритетів розвитку та дискутували з приводу розв'язання таких проблем як зростання витрат на освіту та згортання підприємницької діяльності.

Неочікуваним результатом застосування інтерактивного підходу при здійсненні аналізу ресурсної бази стала активізація участі населення в обговоренні, його відвертість в оцінках поточних подій, небайдужість до майбутнього і бажання мати постійний майданчик для спілкування. Стає очевидним, що люди не об'єднані спільною діяльністю, втрачають єдність, індивідуалізуються, розшаровуються і виникаюче соціальне відчуження не вдається подолати за допомогою таких інструментів як церква, центри дозвілля чи представництво. Звідси – нагальна потреба в інвестиціях виробничого характеру, що дозволить створити робочі місця в об'єднаних громадах, які можуть стати центрами соціальної активності.

Проведений аналіз виявив ряд прорахунків у діяльності місцевої ради, що стосуються виготовлення проектів облаштування території, використання комунальної власності, оформлення правовстановлюючих документів на власність.

Таким чином, керівництво сільської ради отримало максимум необхідної інформації для складання плану соціально-економічного розвитку сільської об'єднаної громади.

Список використаної літератури

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. О внесении изменений в Конституцию Украины : Закон Украины. – Харків : ИГВИНИ, 2005. – 72 с.
3. Про методичні рекомендації щодо збору інформації та попереднього аналізу можливостей формування дієздатних громад : Рішення колегії Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 23.09.2008 р. № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_3e/pg_gnwnxm.htm.
4. Методика формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248117469&cat_id=246711250.

Лопушинський І. П.

доктор наук з державного управління, професор
Заслужений працівник освіти України
Херсонський національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛАХ ЩОРІЧНОГО ПОСЛАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ “ПРО ВНУТРІШНЄ ТА ЗОВНІШНЄ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ В 2016 РОЦІ”)

Сучасний регіональний розвиток України, його стан та тенденції, оцінка спроможності регіонів до відновлення після кризи є проблемними питаннями державної регіональної політики. Основні заходи у сфері економічного розвитку останнім часом спрямовано на вирішення гострих викликів фінансової нестабільності як загрози повторення економічної кризи в Україні. Водночас в соціально-економічному стані більшості регіонів усе ще, починаючи з 2008 року, проявляються негативні кризові тенденції. За таких умов, виявлення регіонів з низькою здатністю до відновлення економічної активності та визначення слабких місць у їх розвитку є актуальними.

Наслідки світової фінансово-економічної кризи у регіональному розрізі мали різний прояв, залежно від того, яка сфера діяльності є основною для конкретного регіону та від ступеня інтегрованості регіону до світових глобалізаційних процесів. Усе це призвело до виникнення складної ситуації в економіці регіонів, що характеризується загостренням старих та появою нових проблем: послаблення міжрегіональних зв'язків, посилення міжрегіональної диспропорційності, зниження загального рівня конкурентоспроможності регіонів України тощо [2].

Саме тому метою Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України 01 квітня 2014 року за 333-р, стало визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [5].

Водночас, як зазначається в Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році [1], соціально-економічна динаміка регіонального розвитку в Україні впродовж 2015 р. – I півріччя 2016 року є непростю та неоднозначною. Для одних регіонів минулий рік став періодом переоцінки традиційних цілей розвитку і пошуку нових шляхів виходу з кризових ситуацій. Інші регіони перебувають у сформованому раніше річищі руху і без додаткових зусиль не можуть віднайти нові шляхи розвитку.

Усупереч складній макроекономічній ситуації саме регіональний рівень господарювання може стати точкою опори для відновлення стабільних тенденцій розвитку, зростання експортного потенціалу регіонів, пошуку нових ринків збуту товарів та опрацювання новітніх інструментів регулювання економічних процесів.

Звуження можливих джерел ресурсів, недосконала законодавча та інституційна база, неефективний менеджмент на місцях гальмують відновлення соціально-економічної стабільності в державі.

При цьому рамковими умовами, що визначатимуть можливості відновлення регіонів, є такі.

1. Обмеженість коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів для реалізації окремих заходів регіональної політики. 2015 р. податок на нерухомість запроваджено як місцевий, на користь бюджетів місцевого самоврядування змінився розподіл надходжень від податку на доходи фізичних осіб, уведено субвенції на підтримку інфраструктури об'єднаних територіальних громад, продовжують зростати надходження від єдиного податку до місцевих бюджетів тощо. Незважаючи на це, дотаційність місцевих бюджетів продовжує зростати: 2015 р. частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів зросла до 59,1% (на 2,7 відсоткового пункту порівняно з 2014 р.), при цьому трансферти спрямовувалися переважно на соціально-культурну сферу (субвенції із соціального захисту населення становили 38,3%, інші субвенції – 12,4%).

2. Покладання на громади функцій забезпечення повсякденних потреб та відповідальності за соціально-економічний розвиток території. Формування головного фінансового ресурсу громад визначається ефективністю господарського освоєння їх внутрішнього виробничого й ресурсного потенціалу. Каталізаторами зростання економіки регіонів з високою ймовірністю можуть стати галузі сільського господарства, будівництва, хімічної та гірничодобувної промисловості, вантажо- і пасажироперевезення, туризм [1].

З огляду на зазначене, на думку Президента України, пріоритетними напрямками регіональної політики у 2016 р. мають стати такі.

1. Оновлення системи інституційного забезпечення регіонального розвитку, зокрема його стратегічного складника. У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року визначено регіональні орієнтири в межах стратегічних цілей. Як наслідок, підвищуються вимоги до регіональних стратегій (зокрема, щодо подолання декларативності чи надмірної деталізації) та планів їх реалізації.

2. Активізація новітніх інструментів регулювання регіонального розвитку. Інститутами, здатними підвищити ефективність розвитку регіонів, є агенції регіонального розвитку та державно-приватне партнерство. Економічному зростанню в регіонах сприятиме фінансування проектів регіонального розвитку за рахунок коштів з Державного фонду регіонального розвитку, формування точок зростання, пошук нових торговельних партнерів, перехід на інноваційне виробництво. У реалізації регіональної політики необхідним є запровадження терито-

ріально орієнтованого підходу, за якого секторальні політики міністерств спрямовуватимуться на розвиток регіонів з урахуванням їх специфіки.

3. Пошук додаткових (позабюджетних) ресурсів для реалізації заходів регіональної політики в умовах несприятливого інвестиційного клімату та впливу інвестицій і ресурсів. У кризових умовах для реалізації проектів громадам слід активізувати співробітництво з міжнародними організаціями, що надають технічну та дослідницьку допомогу.

4. Ефективна протидія загрозі появи “нових депресивних територій” на сході України, створення умов для соціально–економічного відновлення Донецької та Луганської областей.

Це передбачає:

- досягнення солідарності в питанні відновлення Донбасу, консолідація суспільної думки щодо потреби підтримки постраждалого населення і постконфліктного відродження економіки та інфраструктури регіону;

- збільшення можливостей та посилення відповідальності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України щодо встановлення режиму ведення господарської діяльності на постраждалих територіях та взаємодії з рештою території країни;

- поширення застосування нових інструментів стимулювання регіонального економічного розвитку, використання яких дало позитивний ефект і стало каталізатором зростання (фінансування проектів розвитку за кошти Державного фонду регіонального розвитку, країн–донорів та міжнародних фінансових організацій, стимулювання державно–приватного партнерства, формування кластерів тощо);

- розширення переліку проектів міжрегіонального співробітництва підприємств Донбасу з метою збереження ринків збуту промислової продукції і збереження коопераційних зв'язків із підприємствами сусідніх регіонів;

- відновлення діяльності та підтримка сегментів малого підприємництва, насамперед у торгівлі, пасажирських і вантажних перевезеннях, побутовому обслуговуванні населення;

- створення умов для працевлаштування внутрішньопереміщених осіб, які мають намір повернутися на рідні території;

- відновлення повним обсягом виплат заробітної плати й соціальних платежів на територіях, підконтрольних Україні, недопущення дальшого зростання заборгованості з оплати праці;

- розширення практики організації громадських робіт з метою створення тимчасових робочих місць для вивільнених працівників підприємств Донбасу і жителів, що повертаються в регіон;

- сприяння дальшому розвитку зовнішньоекономічного співробітництва підприємств Сходу України з партнерами в країнах Європейського Союзу.

5. Пошук нових зовнішньоторговельних партнерів для регіональних виробників. З цією метою слід упорядкувати процедури та пришвидшити перехід на технічні стандарти ЄС, розробити пропозиції для місцевих органів влади щодо перегляду асортименту продукції на експорт, зокрема для продукції важкої і хімічної промисловості, машинобудування, інноваційних технологій. Місцевим органам доцільно вжити заходів для рекламування продукції своїх виробників у спосіб участі в міжнародних економічних та інвестиційних форумах, ярмарках інвестиційних пропозицій. Це важливо для укладання угод про співробітництво з іноземними підприємствами, розширення взаємодії з торгово-промисловими палатами інших країн та просування продукції українських виробників на між-

народні ринки, у т. ч. країн Близького Сходу, Середньої Азії та ін. На регіональному рівні потрібно зберегти осередки зростання, не допустити їх згортання і шукати можливості поширення стабілізаційних тенденцій на інші території. Зусиллями лише кількох регіонів питання щодо забезпечення соціально-економічної стійкості в межах країни вирішити складно, тому значну увагу вдосконаленню інструментів регулювання розвитку регіонів має надавати держава.

Від того, як зауважує Президент України, наскільки успішно і швидко відбудуться ці конструктивні зміни, залежать перспективи відновлення країни як території добробуту, стабільності та безпеки [1].

Саме тому в Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 року №688-р “Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні[2] було уточнено конкретні заходи та терміни їх виконання щодо реалізації цього стратегічного Документа [3].

Отже, новітні тенденції соціально-економічного розвитку регіонів та громад потребують і оновлення інструментів регулювання регіонального розвитку. На перший план виходять інструменти, здатні забезпечити регіони та громади стимулами для пошуку власних ресурсів, стимулювати їх до активізації внутрішніх резервів розвитку. Нестача капітальних інвестицій потребує посилення уваги саме органів місцевого самоврядування до пропагування інвестиційного потенціалу територій і надання окремих обмежених преференцій інвесторам [4].

Список використаної літератури

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році : аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – Київ : НІСД, 2016. – 688 с.

2. Бевз І. А. Оцінка соціально-економічного розвитку регіонів у докризовий і посткризовий періоди [Електронний ресурс] / І. А. Бевз, Н. О. Федяй // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2013. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2168>.

3. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 р. № 688-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249350402>.

4. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ [Електронний ресурс]. – Київ : НІСД, 2015. – 92 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_nauk_an_rozrobku/ekon_reg.pdf.

5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

Макєєва Л. М.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ЗЕМЕЛЬНІ ТОРГИ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Земельний кодекс України – основний нормативний акт у сфері земельних відносин. Його завданням є регулювання цих відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель. Принципова позиція земельного

законодавства щодо продажу ділянок державної та комунальної власності полягає в тому, що такий продаж має відбуватися виключно на конкурентних засадах, тобто за процедурою земельних торгів.

В Україні інтенсивно розвивається ринок оренди землі. Разом з тим все більшого значення набуває проведення аукціонів з продажу прав оренди на земельні ділянки – вигідного як для держави, так і для бізнесу механізму передачі в оренду земельних ділянок державної та комунальної власності.

Поряд із земельним податком та орендною платою одним із джерел наповнення місцевого та державного бюджетів є продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах). Важлива новація земельного законодавства спрямована на врегулювання процедури земельних торгів у формі аукціону за результатами проведення яких укладається договір купівлі – продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки з учасником (переможцем), котрий запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, що продається, або найвищу плату за користування нею, зафіксовану в ході проведення земельних торгів. Об'єктом продажу слугують земельні ділянки державної чи комунальної власності або права на їх оренду, суперфіцій, емфітевзис), у тому числі з розташованими на них об'єктами нерухомого майна державної або комунальної власності.

Організаційні аспекти проведення аукціону включають декілька етапів, зокрема добір земельних ділянок державної чи комунальної власності, формування лотів до проведення земельних торгів, підготовку та порядок проведення власне самої процедури аукціону, встановлення та оприлюднення результатів земельних торгів. Проведення аукціонів – найбільш ефективний з економічної та організаційної точки зору механізм передачі права оренди на земельні ділянки, при якому передача права оренди відбувається на конкурентній основі. Тобто це право набуває учасник земельних торгів, який запропонував найвищу ціну за оренду землі згідно з її цільовим призначенням.

В умовах сучасних ринкових відносин використання торгів як способу укладення договорів зумовлене існуванням конкуренції та необхідністю вибору найбільш вигідних умов для вступу в господарські відносини, потребою економії коштів. Запровадження конкурентних способів продажу вільних земельних ділянок має безперечні переваги для місцевої громади, оскільки успішно проведені земельні аукціони є ефективним засобом для суттєвого збільшення надходжень до місцевих бюджетів. Як свідчить практика, за наявності конкуренції між покупцями, ціна продажу ділянки з аукціону перевищує стартову у кілька разів. І що особливо слід підкреслити, готовність місцевої ради до запровадження земельних аукціонів свідчить, в першу чергу, про відкритість та прозорість діяльності місцевої влади, що завжди позитивно сприймається потенційними інвесторами і значно підвищує рейтинг інвестиційної привабливості.

Норма ст. 134 ЗК України закріплює принцип обов'язковості продажу на конкурентних засадах земельних ділянок із земель державної та комунальної власності, якщо земельна ділянка призначається підзабудову і відчужується у власність суб'єктів підприємницької діяльності. Обов'язковість продажу земельних ділянок на земельних торгах означає, що зазначені земельні ділянки не можуть бути відчужені шляхом договірного продажу, придбані у власність на основі договору оренди з правом викупу чи передані безоплатно у власність суб'єктами підприємницької діяльності

Земельні торги – це врегульований нормами чинного земельного, цивільного законодавства, а також локальними нормативно–правовими актами органів державної влади та місцевого самоврядування порядок продажу на конкурентних засадах суб'єктам підприємницької діяльності вільних відбудівель і спорудземельних ділянок під забудову. Земельне законодавство визначає дві правові форми земельних торгів, а саме – земельний аукціон та земельний конкурс.

Земельні аукціони і конкурси відіграють важливу роль у реформуванні земельних відносин у процесі переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки.

Земельні торги стимулюють ефективне землекористання на засадах ринкової економіки, дозволяють залучати інвестиції у розвиток територій, організувати нові робочі місця. Крім того, земельні аукціони піднімають завісу секретності, що оточує порядок надання чи відчуження земельних ділянок в адміністративному порядку, а також створюють можливості для дослідження та встановлення ринкової вартості земельних ділянок і таким чином забезпечують надання інформації, необхідної покупцям і продавцям землі, а також місцевій владі для оцінки землі. Земельні торги є дієвим способом формування первинного і вторинного ринків землі в Україні.

Таким чином, ухвалення Закону України “Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо порядку проведення земельних торгів у формі аукціону”, окрім врегулювання на законодавчому рівні питання, пов'язаного із продажем земельних ділянок та прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) на земельних торгах, дозволить істотно збільшити надходження коштів до державного та місцевих бюджетів, покращити питання пов'язані з регулюванням земельних відносин шляхом надання їм більшої прозорості, відкритості та адекватності, чим сприятиме підвищенню рівня довіри громадян та інвесторів, розвитку економіки.

Малиновський В. Я.

доктор політичних наук, професор

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

За роки Незалежності базовий інститут народовладдя – місцеве самоврядування так і не стало ефективною системою публічної влади. Відчуженість органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) від населення та їх корпоратизація, закритість і непрозорість діяльності, неефективне використання комунальної власності, земельних ресурсів, корупція, патерналізм у відносинах з населенням – ось його основні характеристики. Економічна неспроможність переважної більшості ОМС щодо здійснення власних і делегованих повноважень призвела до значних диспропорцій у розвитку та ресурсному забезпеченні територіальних громад та величезних відмінностей у соціально-економічному та культурному розвитку різних регіонів, населених пунктів. Із-за їх слабкої фінансової та інфраструктурної спроможності та недостатнього кадрового забезпечення стало неможливим надання якісних та доступних послуг населенню.

З іншого боку, маємо нерозвиненість локальної демократії, неспроможність інститутів громадянського суспільства, зокрема форм прямої демократії, відсутність у населення навичок безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення.

З метою кардинальної зміни цієї ситуації, 1 квітня 2014 р. Кабінетом Міністрів України була прийнята Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція), що започаткувала реформу з децентралізації влади та посилення ролі місцевого самоврядування [3]. Децентралізація та реформа державного управління є однією з реформ, визначених Стратегією сталого розвитку “Україна – 2020”. У ній метою політики у сфері децентралізації визначено “відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування” [7].

Концепцією передбачається проведення зазначеної реформи у два етапи: перший (підготовчий) – 2014 р.; другий – 2015—2017 рр. Однак, у ході її реалізації виникли суттєві проблеми, пов’язані, найперше, з дотриманням встановлених термінів. Зокрема, всі заходи, передбачені Планом заходів щодо реалізації Концепції, мали бути реалізованими у 2014 році, що було мало ймовірним. З огляду на це, 22 вересня 2016 р. з’являється розпорядження Кабінету Міністрів “Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні”, яким багато кінцевих термінів виконання положень Концепції було перенесено до кінця 2016 року [2].

Проблематичним виявилось й законодавче забезпечення реформи. Основна дискусія виникла стосовно варіанта політики реформування: об’єднання громад шляхом добровільності чи централізованого впливу. У кінцевому варіанті Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” переміг перший підхід, що акумулював цілу низку потенційних ризиків, основними з яких були такі:

- можлива пасивність голів ОМС, а в окремих випадках відвертий супротив, що могли призвести до затягування реформи на невизначений період чи її блокування взагалі;

- незацікавленість у реформуванні керівників районної ланки управління у зв’язку з побоюванням втрати повноважень та ресурсів, які в результаті реформування мають бути передані на базовий рівень;

- брак кваліфікованих спеціалістів у малих територіальних громадах, спроможних прорахувати оптимальні варіанти об’єднання;

- недотримання окремими ОМС параметрів формування спроможних об’єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), що не дасть можливості досягти поставленої мети та негативно впливатиме на загальний хід реформування базового рівня адміністративно-територіального устрою. Це, у свою чергу, перешкоджатиме проведенню наступного етапу реформування – укрупненню районів.

У процесі об’єднання громад усі ці ризики підтвердилися, більше того, до них додалися проблеми, що з’явилися на центральному рівні. Зокрема, зволікання Центральною виборчою комісією виборів в ОТГ, відсутність координації між центральними органами виконавчої влади в проведенні децентралізації територіальних структур тощо. У багатьох регіонах не було сформовано чіткої організаційної структури управління процесом реформування, відсутня системна аналітична робота щодо визначення оптимальних параметрів ОТГ на основі соціально-економічної моделі та спрямування на їх дотримання керівників районів та ОМС. Фактично, основна робота звелася до окремих ініціатив на базовому рівні,

що призвело до своєрідного організаційного хаосу, в якому кожен самотужки вирішував важливе державне завдання. За таких умов провести оптимальне реформування є вкрай складно. Як наслідок, у Закарпатській області обласна рада не затвердила перспективний план формування ОТГ, усього по одній ОТГ сформовано у Миколаївській, Сумській, Херсонській областях [4].

У цьому контексті зазначимо, успішний зарубіжний досвід свідчить, що укрупнення територіальних громад здійснювалося з ініціативи центральних органів державної влади, тобто “згори”, підкріплене відповідною законодавчою базою, а не безпосередньо ОМС [1]. Для прикладу, в Данії уряд підготував рекомендації щодо об’єднання у вигляді карти й визначив термін, протягом якого муніципалітети, що налічували менше 20 тис. населення, мали провести консультації щодо об’єднання. Більшість громад об’єдналися саме на цих засадах: 277 муніципалітетів було об’єднано у 98. Щодо тих громад, які не виявили бажання об’єднуватися, остаточне рішення про приєднання до сусідніх муніципалітетів або створення партнерств* приймали міністерства внутрішніх справ та охорони здоров’я на основі законодавства про адміністративний поділ Данії [9].

Натомість, у країнах, де об’єднавчий процес здійснювався на добровільних засадах, він проходив надзвичайно повільно і не досягнув поставленої мети. Зокрема, у Нідерландах за сто років чисельність муніципалітетів зменшилась усього з 1100 до 714. У Латвії за чотирнадцять років реформи об’єдналося лише 55 самоврядних органів [8]. У Франції реформа комун 1971 р. на добровільних засадах завершилася невдачею, у результаті чого була законсервована архаїчна модель базового рівня з найбільшою серед європейських країн кількістю громад – 36 751. Це призвело до ускладненої системи публічного управління з недостатньо чітким розмежуванням повноважень та необхідністю узгоджень багатьох рішень [5].

Один з ідеологів польської адміністративно-територіальної реформи Я. Пекло назвав чинники, без яких будь-які реформи приречені на поразку: політична воля лідерів держави, вчасно підготовлена законодавча база, наявність координативної структури, що проводить усю організаційну роботу, підтримка громадськості, а також наявність відповідного та ефективного механізму управління реформою [6]. На жаль, реформа з децентралізації влади в Україні розпочалася без дотримання більшості із зазначених передумов, що негативно вплинуло на загальний хід реформування та становить загрозу щодо її кінцевого результату. Із-за причин, про які йшлося вище, не вдалося основну роботу завершити до місцевих виборів 25 жовтня 2015 року. Після цього об’єднавчий процес ускладнився, адже переконати новообраних сільських, селищних, міських голів та депутатів місцевих рад у потребі об’єднання з потенційною втратою свого статусу стало набагато важче. Доводиться сподіватися на позитивні тенденції в ОТГ, що стануть прикладом для тих, хто ще сумнівається, а також активізацію роботи посадових осіб, державних і громадських структур, відповідальних та задіяних у цьому процесі. Значною буде роль підтримки з боку держави новостворених ОТГ, а також вчасно прийняті законодавчі та нормативно-правові акти.

Список використаної літератури

1. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми / [І. О. Кресіна, А. А. Коваленко, К. М. Вітман та ін.]; за ред. І. О. Кресіної. – Київ : Логос, 2009. – С. 453.

*Об’єднання ресурсів та інфраструктури сусідніх муніципалітетів для забезпечення надання якісних публічних послуг без зміни юридичного статусу ОМС.

2. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Каб. Міністрів України від 22.09.2016 р. № 688-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249350402>.

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади : Розпорядження Каб. Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р // Уряд. кур'єр. – 2014. – С. 13.

4. Миколаївська, Сумська, Херсонська області [Електронний ресурс] // Децентралізація влади. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/region/item/id/21>.

5. Міста та громади в адміністративно-територіальній реформі в Україні. Міжнародний досвід та практичні пропозиції / Асоц. міст України та громад ; Нім. бюро техніч. співробітництва. – Київ : [б. в.], 2008. – С. 86.

6. Нагребецька І. Політика реформи чи реформа без політики? / І. Нагребецька // Уряд. кур'єр. – 2006. – С. 6.

7. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Уряд. кур'єр. – 2015. – С. 8.

8. Строй В. Жодного дня без реформи самоврядувань!.. / В. Строй // Віче. – 2007. – № 11. – С. 63.

9. Ткачук А. Адміністративна реформа в Данії та Латвії: корисний досвід для України / А. Ткачук, О. Майдан. – Київ : АДЕФ-Україна, 2006. – С. 29.

Монастирний В. М.

завідувач сектора підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

В межах реалізації концепції децентралізації в Україні транскордонне співробітництво розглядається дієвим інструментом розвитку не лише окремих регіонів, а й тих територіальних громад, що межують із сусідніми країнами або мають усталені відносини з територіальними партнерами в інших країнах, що підтверджують рекомендації парламентських слухань, які відбулися у Верховній Раді України у червні 2016 р. [2]. З іншого боку, однією з характерних рис сучасної Європи є швидкий розвиток міжнародного співробітництва регіонів – однієї з ефективних рушійних сил європейської інтеграції та об'єднання людей, що актуалізує дослідження використання потенціалу транскордонного співробітництва задля регіонального розвитку.

Історичний дискурс понятійно-категоріального апарату в цій сфері свідчить, що вперше термін “транскордонне співробітництво” був введений у Мадридській Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, підписаній у 1980 році. В ній транскордонне співробітництво визначається як “... будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей” [1].

Узагальнення праць вітчизняних науковців – П. Беленького, М. Долішнього, М. Лендсєл, Н. Мікули, І. Студеннікова, які приділяли значну увагу дослідженню проблем транскордонного співробітництва, – дає можливість зробити висновок, що загальне теоретичне підґрунтя транскордонного співробітни-

цтва України розроблене достатньо повно, проте науково–прикладні аспекти механізмів публічного управління та адміністрування у даній сфері ще недостатньо опрацьовані.

Як відомо, однією з організаційних форм транскордонного співробітництва є єврорегіони, які функціонують в Україні з 1993 року. Проте, на жаль, в останні роки активність діяльності в рамках єврорегіонів значно знизилась. Саме процеси децентралізації, що відбуваються сьогодні в нашій країні, за умови надання органам місцевого самоврядування більше самостійності у вирішенні спільних з адміністративно–територіальними одиницями сусідніх країн проблем розвитку, здатні реанімувати єврорегіони.

Важливий і той факт, що рекомендаціями парламентських слухань у червні 2016 р. визначено: “Співпраця в рамках єврорегіонів передбачає, насамперед, формування системи проектів, що відповідають євроінтеграційним пріоритетам державної та європейської регіональної політики, виконання робіт з розбудови транспортної та прикордонної інфраструктури, яка забезпечить сталий соціально-економічний і просторовий розвиток території” [2].

Фактором, призваним стати своєрідним каталізатором розвитку транскордонного співробітництва вважаємо Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 554, яка визначає не лише пріоритетні напрями та основні завдання розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, а й механізм її реалізації; обсяги та джерела фінансування. Зокрема, передбачається реалізація 25 проектів транскордонного співробітництва, які спрямовані на розвиток інфраструктури прикордонних регіонів України, охорону навколишнього середовища тощо. При цьому основними джерелами фінансування проектів транскордонного співробітництва будуть Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства і партнерства на 2007–2013 роки, Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014–2020 роки, державний бюджет України та місцеві бюджети.

Нагадаємо, що в Україні на даний час діють дев'ять єврорегіонів – Буг, Верхній Прут, Дністер, Дніпро, Карпатський, Нижній Дунай, Слобожанщина, Донбас та Ярославна. Але згідно з вищезгаданою постановою чотирьом з них – Дніпру, Слобожанщині, Донбасу та Ярославному – відводиться суто аутсайдерська роль, а саме – розбудова та облаштування державного кордону, що обумовлено воєнними подіями, що мають місце на територіях, наближених до цих єврорегіонів [3].

Виходячи із тези, що транскордонне співробітництво є частиною міжрегіональної співпраці, обґрунтовано модель комплексного механізму державного регулювання міжрегіонального співробітництва України, основними елементами якої є: мета (державного регулювання міжрегіонального, у тому числі транскордонного, співробітництва), принципи (мотивація для держав щодо транскордонного співробітництва незалежно від розходжень їх політичних, економічних і соціальних систем), суб'єкти (регіональні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування), методи (спосіб досягнення якої-небудь мети, вирішення конкретного завдання, сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного освоєння (пізнання) дійсності), організаційно-правові форми (створення зон вільної торгівлі, митних союзів держав, єврорегіонів тощо), сфери (діяльності ре-

гійонів, місцевого самоврядування, держави – соціальна, бюджетна, гуманітарна, культурна), інструментарій (методи, форми, нормативно–правова база).

Список використаної літератури

1. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадрид, 21 травня 1980 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_106.

2. Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України”: Постанова Верховної Ради України від 21.09.2016 р. № 1537–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1537-viii>.

3. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 рр.: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 554. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249264044>.

Наконецний В. В.

доктор державного управління, доцент

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ “САМОВРЯДУВАННЯ”

Методологічна розробка питань, пов’язаних із самим поняттям місцевого самоврядування, його природою і змістом, співвідношенням із державною владою, сприяє удосконаленню інституту місцевого самоврядування. При цьому слід зазначити, що в існуючих наукових публікаціях по-різному тлумачиться поняття місцевого самоврядування, що призводить до ускладнення розуміння його призначення та сутності. Звернемось до аналізу концептуальних підходів щодо розвитку місцевого самоврядування на основі аналізу теоретичних засад самоврядності [6, с. 6].

Термін “самоврядування”, з огляду на розмаїття його концептуальних інтерпретацій, ще не набув цілком точного, єдиного наукового значення. Ідейні витоки самоврядування, як і його певне практичне втілення, можна виявити ще в первісній, общинно-родовій демократії [2, с. 590]. В європейському політичному дискурсі концепт “самоврядування” з’являється наприкінці XIX ст. в Англії У тогочасну епоху пріоритетною інтерпретацією цього поняття стало його розуміння як управління найбільш зацікавленими громадянами певними справами, що становлять предмет їхнього інтересу. Таке управління здійснюється громадянами або безпосередньо, або через обрані ними органи без втручання з боку влади [3, с. 11]. У 50–х роках XIX ст. термін самоврядування, будучи запозиченим з Англії, з’являється в Німеччині (Selbstverwaltung) та згодом – у 60–х роках – у Росії. Цікавим є той факт, що у Франції відповідного аналога не існує, натомість він замінений концептами “децентралізація” чи “муніципальна влада” (pouvoir municipal).

Поняття самоврядування – як діяльність органів влади стосовно забезпечення умов життєдіяльності людей на відповідній території – використовується і на теренах України. Причому, більш пріоритетним наразі видається термін “самоврядність” як особлива форма організації влади у громаді, специфічна форма проведення віче чи інша форма організації та демократизації місцевого життя.

У незалежній Україні під процесами розширення самоврядності часто розумілася демократизація суспільства, але тривалий час транзитологічні концепції виконували суто інструментальну роль – використовувалися лише задля імітації

процесів демократизації перед європейським співтовариством. Фасадність демократії підкреслювалася функціонуючими політичними інститутами в Україні, за лаштунками діяльності яких насправді приховувалися непрозорість влади, корупційні схеми, ігнорування закону, нехтування елементарними правами людини тощо [3, с. 84].

Поняття “самоврядування”, з’явившись спочатку в політичному дискурсі України, здійснило експансію в теорію державного управління, де під самоврядуванням мається на увазі форма громадської організації влади на місцевому рівні.

Власне кажучи, можна виокремити два узагальнених підходи до розуміння поняття “самоврядування”: широкий та вузький. У контексті першого – широкого – розуміння державу можна вважати самоврядною організацією, яка має представницькі органи влади. Причому, органом самоврядування наразі вважатиметься й парламент. Втім, більш пріоритетним для західних теоретиків є розуміння терміну “самоврядування” у вузькому контексті, коли вважається, що господарськими та іншими справами будь-якої адміністративно-територіальної одиниці керують її жителі, а не центральні органи влади. У такому розумінні поняття “самоврядування” стає синонімом місцевого самоврядування. Більше того, в окресленому контексті самоврядування виступає як самостійний політичний інститут, “у межах якого здійснюється управління місцевими справами в низових адміністративно-територіальних одиницях через організацію місцевих жителів, за згодою та при підтримці держави” [1, с. 556]. Місцеве самоврядування, за визначенням В. Мамонової в “Енциклопедії державного управління” це право та спроможність територіальної громади вирішувати питання місцевого значення під свою відповідальність або відповідальність створених нею органів [5, с. 204].

Таким чином, виникнення самоврядування пов’язане насамперед з протиставленням загальнодержавних та місцевих проблем, що детермінує розмежування сфер компетенції центральних та місцевих органів влади. При цьому, безумовно, уряд залишається носієм державного суверенітету, тоді як інститути самоврядування здійснюють свої повноваження у порядку та в межах, обумовлених верховною владою.

Список використаної літератури

1. Батанов О. В. Місцеве самоврядування / О. В. Батанов // Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіної, В. П. Горбатенка]. – Київ : Генеза, 2004. – С. 556–558.
2. Батанов О. В. Самоврядування / О. В. Батанов // Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіної, В. П. Горбатенка]. – Київ : Генеза, 2004. – С. 590–591.
3. Лазаревский Н. И. Самоуправление / Н. И. Лазаревский // Мелкая земская единица : сборникъ статей / [К. К. Арсеньев и др.]. – Санкт-Петербург : Типографія Товарищества “Общественная Польза”, 1902. – С. 1–61.
4. Куц Г. М. Перипетії формування політичного режиму в пострадянській Україні: досвід Майданів / Г. М. Куц // Сучасне суспільство: політичні науки : зб. наук. праць / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Харків : ФОП Петров В. В., 2014. – Вип. 1 (5). – 168 с.
5. Мамонова В. В. Місцеве самоврядування // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 5: Територіальне управління / наук.-ред. колегія: О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2011. – С. 204–205.

6. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні : монографія / Ю. О. Куц, С. В. Болдирєв, А. Є. Тамм ; за заг. ред. доц. Ю. О. Куца. – Харків : Вид-во ХарPI НАДУ “Magіstr”, 2004. – 180 с.

Непомнящий О. М.

доктор наук з державного управління

Президент Громадської спілки “Міждержавна гільдія інженерів-консультантів”

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Завданням технічного регулювання як форми публічного управління у будівництві є реалізація конституційного права громадян на безпечне і здорове довкілля шляхом дотримання вимог технічних регламентів при будівництві будівель і споруд, та одночасно, забезпечення сприятливого правового поля для розвитку бізнесу, залучення та захисту інвестицій. Завданням нашої роботи є пошук розумного балансу між вимогами безпеки та умовами для розвитку ринку відповідних послуг, тобто балансу між інтересами суспільства і бізнесу при формуванні національної системи технічного регулювання.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Окремі наукові та практичні, організаційно-правові й державно-управлінські аспекти модернізації розвитку механізмів професійного саморегулювання у розвитку системи технічного регулювання у будівництві вже знайшли своє відображення у працях таких українських та зарубіжних дослідників, як: І. Аронов, В. Версан, Д. Барзилович, А. Теркель, В. Груздов, Ю. Полозов, Т. Чернецова, А. Буденне.

Узагальнення зарубіжного досвіду з питань реалізації механізмів професійного саморегулювання і визначення можливостей та перспектив його використання в Україні [2, 6] вказує на спільність цілей технічного регулювання та, водночас, на розмаїття форм, які може приймати національна система технічного регулювання, шляхів, методів і засобів досягнення цілей, що наявні в арсеналі окремо взятої держави.

Роздержавлення системи технічного регулювання (припинення монополії держави в управлінні процесами технічного регулювання шляхом передачі державних функцій приватному сектору) з низки об’єктивних політичних і економічних причин є частиною державної політики у більшості економічно розвинених європейських країн.

Найбільш істотними наслідками реформ національних систем технічного регулювання є лібералізація торговельно-економічної діяльності, відмова держави від історично сформованої монополії на технічне регулювання ринків і перехід до системи саморегулювання як однієї з форм децентралізації державного управління на засадах субсидіарності [5].

Заміна вертикальних зв’язків горизонтальними в сучасній системі технічного регулювання зумовлена такими факторами, як глобалізація світової економіки, тісна економічна інтеграція на регіональному та міжнародному рівні, руйнування національних торговельно-економічних кордонів, а також технічною революцією, яка посилила свій вплив на будівельну галузь і викликана зростаючим розмаїттям об’єктів технічного регулювання. Держава просто не володіє адекватними ресурсами для того, щоб простежити за новими технологіями, матеріалами, виробами, методами та процесами, не кажучи вже про те, щоб кваліфіковано оцінити їх безпеку й придатність для практичного застосування. Брак компетентних фахівців, фінансових, матеріальних і людських ресурсів у держав-

них установах викликають необхідність передачі функцій, які історично були прерогативою держави, у приватні руки. При цьому у держави немає іншого виходу, оскільки просте збільшення фінансування та розширення штату кваліфікованих співробітників не дозволять вирішити проблему оброблення величезного масиву інженерно-технічної інформації, який супроводжує потік інновацій, що заповнив ринок [4,5].

Відмінною особливістю сучасних систем технічного регулювання економічно розвинених європейських держав є широке застосування механізмів саморегулювання та залучення фахівців приватного сектору для виконання функцій нагляду, контролю й оцінювання відповідності.

Саме існування системи акредитації випробувальних лабораторій і органів із сертифікації яскраве підтвердження “приватизації” механізмів регулювання. Так, з допомогою акредитації держава звільняє себе від обов’язків з проведення випробувань матеріалів і виробів, необхідних для оцінювання та підтвердження їх безпеки і передає ці функції в руки недержавних суб’єктів. Крім того, в більшості економічно розвинених країн навіть процедурні питання акредитації не є предметом державного регулювання.

У контексті сучасного технічного регулювання роль будівельного законодавства полягає не в тому, щоб регламентувати діяльність суб’єктів (установ, організацій і підприємств, залучених до процесів створення, експлуатації та оцінювання нормативної відповідності будівель і споруд), а в тому, щоб визначати форму суб’єктів і встановлювати процедури їх діяльності як усередині себе, так і відносно інших суб’єктів [5].

Яскравим прикладом практичного застосування принципу технічного саморегулювання є взаємини органів державної влади (і наддержавної влади у випадку Європейського Союзу) з органами стандартизації. Практично в усіх економічно розвинених країнах, органи зі стандартизації як національні (AFNOR, ANSI, BSI, DIN і ін.), так і галузеві (ASTM, ASCE, ASME, ICC, IEEE, NFPA і ін.) є недержавними організаціями [4, 5].

Самосертифікація виробників продукції та постачальників послуг також є формою саморегулювання і свідченням поглиблення роздержавлення у галузі технічного регулювання та може набувати різних форм. Тією чи іншою мірою елементи самосертифікації присутні у всіх без винятку національних і регіональних системах технічного регулювання.

За результатами попереднього дослідження нами здійснено аналіз механізмів професійного саморегулювання в розвитку системи технічного забезпечення у будівництві [2] і запропоновано модель системи громадського саморегулювання містобудівного середовища на основі децентралізації управління [3], що сприятиме переходу від жорсткого адміністративного до ринково-орієнтованого підходу в регулюванні містобудівної сфери в Україні. Окремі наукові результати знайшли своє відображення в розроблених нами та реалізованих змінах до законодавства щодо саморегулювання у будівництві.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що українське законодавство містить передумови для запровадження механізмів саморегулювання у будівництві [1]. Створені і діють саморегулювальні організації у сфері архітектурної діяльності як неприбуткові добровільні об’єднання фізичних та юридичних осіб, що провадять підприємницьку та професійну діяльність у відповідній сфері, яким делеговано окремі повноваження щодо допуску на ринок і регулювання ризиків.

Подальші кроки щодо роздержавлення національної системи технічного регулювання лежать у площині посилення інституційної спроможності саморегульованих організацій та створення законодавчого підґрунтя для запровадження європейської моделі технічного регулювання шляхом прийняття законопроекту про основні вимоги до будівель та споруд, а також умов для розміщення на ринку будівельних виробів, гармонізовані з нормами законодавства Європейського Союзу.

Список використаної літератури

1. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687–XIV: за станом на 10.10.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
2. Непомнящий О. М. Децентралізація державного регулювання будівельної діяльності: закордонний досвід для України [Електронний ресурс] / О. М. Непомнящий // Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. ХарPI НАДУ. – 2014. – № 1. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/4/04.pdf>.
3. Непомнящий О. М. Формування системи громадського саморегулювання містобудівного середовища в Україні: нові можливості vs старі проблеми [Електронний ресурс] / О. М. Непомнящий // Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. ХарPI НАДУ. – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2014-2/doc/2/13.pdf>.
4. Непомнящий О. М. Сутність та значення механізмів професійного саморегулювання в розвитку системи технічного забезпечення у будівництві / О. М. Непомнящий // Публічне урядування : вид. ВАДНЗДУ та МАУП. – Київ : Персонал, 2015. – № 1.
5. Серых А. Р. Техническое регулирование в строительстве. Аналитический обзор мирового опыта / А. Р. Серых. – Чикаго : SNIP, 2010. – 889 с.
6. Слюсаревский Н. Самодеятельное регулирование или профессиональное самоуправление // Зеркало недели : международный общественно-политический еженедельник. – 2010. – № 36. – С. 6.

Нижник О. М.

кандидат економічних наук, докторант

Національна академія державного управління при Президентові України

м. Київ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНА КОНЦЕНТРАЦІЯ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНУ, ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

В практиці державного управління в Україні децентралізація, як спосіб зміцнення місцевого самоврядування і підвищення його спроможності впливати на розвиток територіальних громад, до останнього часу не сприймалась як серйозний чинник розвитку країни в цілому, що є свідченням недооцінки існування фундаментального взаємозв'язку і взаємодії між такими інститутами, як держава та територіальна громада, для формування економічних, соціальних, правових умов розвитку особистості та держави в цілому.

Держава і громада завжди виступають як комплементарні форми організації публічного управління, відносний баланс і взаємодія яких утворюють економічний та соціальний потенціал кожної території в певний часовий період. Зміни у цьому балансі відносин між громадою і державою відбуваються постійно, і впливають на визначення середньо- і довготривалої перспективи розвитку територій різних масштабів – від населеного пункту до всієї країни. В цьому контексті важливим є питання, чому певне інституційне середовище громади і держави посилює економічний процес, у той час, як інше йому перешкоджає.

Економічний розвиток в умовах громади відбувається при існуванні трьох необхідних базових умов: забезпечення мікроекономічної ефективності, відповідної соціальної політики, що підтримує цю ефективність, а також ефективне вирішення проблем економічних суб'єктів, що виникають у умовах ринку. Це створює так зване мікроекономічне середовище, що скорочує транзакційні витрати, формує впевненість у господарюючих суб'єктів щодо передбачуваності економічного середовища, позитивно впливає на оцінку очікуваної прибутковості, зниження ризиків та зменшення необхідних зусиль по веденню бізнесу [2]. У той же час, природа громади передбачає можливість появи всередині неї певних груп, діяльність яких спрямована на пошук і отримання ренти не за рахунок більш продуктивного бізнесу, а завдяки створенню через неформальні правила та зв'язки привілейованих умов перерозподілу на свою користь місцевих ринків, сировини, капіталу, доходів тощо. Подібні явища консервуються у закритому середовищі громади і негативно впливають як на появу нових інвестицій, зростання вартості транзакцій суб'єктів ринку, так і на її економічний розвиток в цілому. Необхідна з економічної та соціальної точки зору регулююча роль держави в даному випадку полягає у обмеженні привілейованого становища таких груп, протидії їм через механізми перерозподілу ресурсів і доходів та шляхом створення конкурентного середовища. Це вимагає законодавчого розмежування та закріплення за державою та територіальною громадою відповідних владних зобов'язань та відповідальності, забезпечення самостійності (автономності) у прийнятті рішень у певних сферах. Одночасно, і держава, і громада діють як противаги можливих негативних ефектів, які можуть виникати та існувати у середовищі як громади, так і держави в цілому.

Здатність держави щодо ефективного виконання своїх функцій визначається інституціональною її спроможністю до створення загальних сприятливих умов для розвитку, насамперед, економічного: макроекономічна стабільність, прозорість правил і процедур ведення бізнесу, ефективний механізм вирішення проблем, що виникають у взаємовідносинах між різними економічними суб'єктами, справедливий (конкурентний) доступ до ресурсів.

Належна інституційна спроможність держави щодо забезпечення економічного і соціального розвитку країні в цілому дозволяє зменшувати вірогідність внутрішніх конфліктів інтересів (між громадами і окремих суспільних груп всередині громад) і мінімізувати потенційно негативні зовнішні виклики (вплив процесів глобалізації, відкритість ринків, проблеми територій, що пов'язані з необхідністю оновлення їх економічної бази). Це є основою, яка генерує розповсюдження на громади довіри до інститутів державної влади, що трансформується у суворе дотримання виконання державних рішень при їх адаптації на рівні громад. У свою чергу, довіра до основної інституціональної структури – держави – дозволяє посилювати спроможність органу місцевого самоврядування щодо вирішення проблем місцевого розвитку у громадах.

Навпаки, інституціональна слабкість держави стимулює територіальні громади з відносно високим економічним потенціалом, впливовими бізнес-групами, що формують стійкі неформальні правила і зв'язки всередині громад, шукати ренти не тільки на власній території, але й отримувати її від держави, тим самим порушуючи засади рівності та конкурентності в країні в цілому, негативно впливаючи на її економічний та соціальний розвиток. Подолати подібну можливу стабільність у відносинах, держава із низькою інституціональною спроможністю нездатна.

Економічно слабкі ж громади, особливо подрібнені, втрачають можливість відстоювати свої інтереси перед такою державою, і їх соціально-економічне становище цілком попадає в залежність від обсягів ресурсів, які вона може їм спрямувати. Власна слабкість разом з відсутністю довіри до держави безальтернативно погіршує їх можливість до розвитку.

Децентралізація має, з одного боку, сприяти посиленню ролі і здатності громад у формуванні середовища власного розвитку, чого не може ефективно створити держава, а саме: зменшення транзакційних витрат на території, сприятливі мікроекономічні умови, швидка реакція щодо вирішення проблемних питань, які виникають у процесі діяльності бізнесу. З іншого – децентралізація вимагає інституціонально сильної держави, що є запорукою збалансованих взаємовідносин між нею і громадами, а також всередині громади у довгостроковій перспективі. Тому, у процесах децентралізації управління визначальним має бути посилення, насамперед самої держави, яка повинна вибудувати чіткі і прозорі інститути для фізичних та юридичних осіб, що складають основу динамічного розвитку.

Процеси децентралізації управління в Україні супроводжуються об'єднанням територіальних громад. Слід відзначити, що об'єднання територіальних громад здійснюється на фоні розукрупнення та динамічного погіршення соціально-економічного становища сільських населених пунктів. За даними Державної служби статистики на початок 2014 р. кількість населених пунктів з чисельністю жителів до 50 осіб становила 17,3% загальної кількості сільських поселень, більше половини зайнятих серед сільського населення працюють за межами свого населеного пункту, з них переважна більшість – в містах і селищах міського типу. Кількість населених пунктів, в яких відсутні будь-які суб'єкти господарської діяльності, становила 34,2% від загальної їх кількості, відсутні дороги з твердим покриттям у 6,7 тис. сільських населених пунктах з числом жителів 2,2 млн. осіб [1]. Подібні тенденції “вимивають” з сільських територій не тільки малий та середній бізнес, зменшують обсяги послуг, що надаються сільським жителям, але й послідовно погіршують якість і скорочують обсяги публічних послуг, що отримує сільське населення. У цих умовах зупинити подальшу деградацію людського життя можливо через об'єднання сільських громад, що має супроводжуватись значними державними інтервенціями, адже ефект економії на масштабі, на рідконаселених територіях не працює.

Одночасно, як об'єктивний і незворотний процес, відбувається постійна концентрація економіки у містах. Це підтверджується обсягами виробництва товарів та послуг, обсягами інвестицій та будівництва, які зосереджуються останні 15 років насамперед у обласних центрах та містах обласного значення. Частка ж, наприклад, будівництва у сільській місцевості складає лише 2–3%.

Успішне здійснення децентралізації в країні неможливе без врахування значених об'єктивних тенденцій розвитку, насамперед, того, що економіка зосереджується у найбільших містах і, як наслідок, є ризик подальшого посилення моноцентричного характеру соціального і економічного розвитку – зосередження найбільш кваліфікованої робочої сили, знань, освіти і т. п. в обмеженому числі міст.

В цьому контексті важливим завданням держави є стимулювання поліцентричності територіального розвитку, насамперед через підтримку розвитку міст районного значення, та забезпечення соціального вирівнювання через повсюдне запровадження стандартів базових соціальних та інших послуг (освіта, медицина, транспортна досяжність, чиста вода, Інтернет, ринкові послуги) у сільській

місцевості. За таких умов нерівномірність економічного розвитку буде супроводжуватися вирівнюванням умов життя людини. Саме це дозволить зупинити обезлюднення сільської місцевості через створення можливості жити в сільському населеному пункті, отримуючи стандартизовані послуги, а працювати у найближчому центрі економічної активності.

Список використаної літератури

1. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України. Державна служба статистики України. – Київ : Консультант, 2014. – 186 с.
2. Rodriguez-Pose A. Better Rules or Stronger Communities? / A. Rodriguez-Pose, M. Storper // On the Social Foundations of Institutional Change and Its Economic Effects. Economic Geography. – 2006. – 82 (1). – P. 1–25.

Ольшанський О. В.

кандидат наук з державного управління, доцент
заступник міського голови м. Северодонецьк Луганської обл.,
начальник Фонду комунального майна Северодонецької міської ради

ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Одним з напрямів реалізації концепції децентралізації на сучасному етапі розвитку України є реформування місцевого самоврядування, формування спроможних громад шляхом їх добровільного об'єднання.

У 2015 р. було створено 159 об'єднаних громад, до складу яких увійшли більше ніж дві тисячі населених пунктів, в яких у жовтні 2015 р. було обрано ради громад замість 794 сільських, селищних та міських рад, які функціонували в них раніше. При цьому усі об'єднані громади у 2016 році вийшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення. Проте, як свідчить аналіз місцевих бюджетів цих об'єднаних громад, у 2016 р. лише 34 бюджети об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є самостійними, а 125 отримують базову дотацію з державного бюджету. Це означає, що лише 28,4% об'єднаних громад виявилися фінансово спроможними, а 78,4% залишилися дотаційними.

У 2016 році (за даними на кінець вересня) утворилося ще 245 ОТГ, в яких об'єдналися понад 1180 сільських, селищних, міських громад із населенням понад 2 млн. 250 тис. жителів. Втім, перші вибори голів об'єднаних громад та депутатів рад пройшли лише у 25 ОТГ, в більшості інших – призначені на 11 та 18 грудня 2016 р. (як наприклад, у Чмирівській сільській ОТГ Старобільського району Луганської обл.), що з позицій регламентації бюджетного процесу унеможливило повноцінний перехід на прямі відносини з державним бюджетом та передбачення відповідних коштів субвенції на формування інфраструктури ОТГ, оскільки державний бюджет на 2017 рік, згідно з Регламентом Верховної ради України, має бути затверджений до 1 грудня 2016 р. як року, що передує плановому (стаття 159).

Ще влітку 2015 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Перспективні плани формування територіальних громад 23 (із 24) областей України (за виключенням Закарпатської області), згідно з якими переважно й відбувається об'єднання громад. Проте на цьому шляху виникає немало проблем, серед яких – 1) непризначення ЦВК виборів в ОТГ, які об'єдналися навколо міст обласного значення, 2) нечіткість порядку утворення об'єднаних територіальних громад у разі розташування територіальних громад, що об'єдналися на територіях різних районів (визначення черговості процесів призначення в цих територіальних гро-

мадах перших місцевих виборів, зміни меж таких районів); неясність територіальної основи для розміщення органів виконавчої влади у випадку формування однієї громади в районі тощо.

У Луганській області проект перспективного плану формування спроможних територіальних громад, що розроблений для території області, підконтрольній українській владі, на якій сьогодні функціонують 194 громади (з них 10 міських рад, 25 селищних рад, 159 сільських рад, до складу яких входить 607 населених пунктів: 22 міста, 74 селища, 511 сіл), передбачає об'єднання громад навколо міст обласного та районного значення як найбільш сильних з точки зору економічного потенціалу. При цьому в перспективі передбачається створення 24 об'єднаних спроможних громади: 3 – створені на базі міст обласного значення (Сєверодонецька, Лисичанська, Рубіжанська); 4 – навколо міст районного значення–районних центрів (Старобільська, Сватівська, Кременська, Попаснянська); 2 – навколо міст районного значення (Щастинська, Золотівська); 8 – навколо селищ–районних центрів (Міловська, Біловодська, Марківська, Новопокковська, Новоайдарська, Станічно–Луганська, Троїцька, Білокуракинська); 7 – навколо селищ, більшість з яких були раніше районними центрами (Лозно–Олександрівська, Містківська, Нижньодуванська, Новоастрханська, Широківська, Красноріченська, Білолуцька) [3].

Вже рік в Луганській області функціонують 2 об'єднані територіальні громади – Білокуракинська (об'єднання однієї селищної та семи сільських рад, чисельність населення – 13359 особи) та Новопокковська (об'єднання однієї селищної та однієї сільської рад, чисельність населення – 12968 осіб). При цьому бюджет Білокуракинської громади у 2016 р. отримає з державного бюджету базову дотацію в сумі 0,2 млн. грн., а бюджет Новопокковської громади затверджено навіть без базової дотацій. На 18 грудня 2016 р. призначено перші місцеві вибори у Старобільському районі Луганської обл. у Чмирівській сільській об'єднаній громаді, до складу якої входять три сільських ради, які об'єднують 8 сіл та 1 селище.

Затверджений обсяг доходів загального фонду місцевих бюджетів ОТГ області на 2016 рік з трансфертами з державного бюджету становить 72 млн. грн., що більше ніж у 5 разів від уточнених показників місцевих бюджетів (які увійшли до складу ОТГ) на 2015 рік. За результатами утворення об'єднаних громад зріс обсяг власних доходів місцевих бюджетів у 3 рази (на 25 млн. грн.) порівняно з 2015 роком (з 13 млн. грн. до 38 млн. грн.). Основним джерелом наповнення бюджетів є податок на доходи фізичних осіб – 26 млн. грн., наступний за вагомістю – єдиний податок – 5 млн. грн. Об'єднання громад дозволило збільшити власні доходи бюджетів ОТГ на 1 жителя відповідної території, в середньому показник зріс майже на 1000 грн. (з 521 грн. до 1493 грн.). Із розрахунку на 1 жителя Новопокковська ОТГ отримає коштів – 1507 грн., Білокуракинська ОТГ – 1480 грн. [2].

Завдяки змінам до податкового та бюджетного законодавства у контексті фінансової децентралізації об'єднані громади отримують додаткові фінансові ресурси. В першу чергу, це 60% податку на доходи фізичних осіб, акцизний податок, податок на майно, 100% єдиного податку і 100% податку на прибуток підприємств. Крім того, залишатиметься на місці й частка плати за надання адміністративних послуг, рентної плати за користування надрами місцевого значення, плати за ліцензії та за державну реєстрацію, адміністративних штрафів та штрафних санкцій, дивідендів, місцевих позичок та плати за видачу місцевих гарантій, власних доходів бюджетних установ. Також ці бюджети отримають 25%

екологічного податку, 1,5% від обсягу продажів продукції, 90% коштів від продажу земель несільськогосподарського призначення та інші доходи [1].

Крім того, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України “Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об’єднаних територіальних громад” від 16.03.2016 р. № 200 об’єднані громади у 2016 р. отримують додатковий фінансовий ресурс – субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток інфраструктури територіальних громад, при цьому розподіл субвенції здійснено в залежності від площі території та чисельності сільських жителів. Субвенція надається для створення, модернізації інфраструктури об’єднаної територіальної громади та може спрямовуватись на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об’єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності (у тому числі на виготовлення проектної та містобудівної документації). Зокрема, об’єднаним громадам Луганської області виділено 19,2 млн грн: Білокуракинській громаді – 14,7 млн грн, Новопокровській – 4,5 млн грн.

Незважаючи на суттєві досягнення фінансової децентралізації, все ще залишається проблема недостатнього фінансового забезпечення територіальних громад, перш за все, із-за існуючого обмеження юрисдикції органів місцевого самоврядування щодо розпорядження землями поза межами населених пунктів, що зменшує фінансову основу громад. Хоча відповідний законопроект, в якому йдеться про передачу в управління об’єднаним територіальним громадам земель, що знаходяться не лише у межах, а й поза межами сіл, селищ, міст, прийнято Верховною Радою України у першому читанні, остаточне його прийняття все ще гальмується, втім надання органам місцевого самоврядування реальних повноважень щодо управління земельним фондом об’єднаної громади дозволить збільшити дохідну частину місцевих бюджетів у частині плати за землю. Крім того, низьким залишається рівень надходжень від місцевих податків і зборів, доволі складним є порядок адміністрування податку на нерухомість, акцизний податок виявився нерівномірним для різних територій тощо.

Таким чином, проблемне поле формування спроможних громад охоплює організаційно-правові та фінансово-економічні аспекти, врегулювання яких дозволить удосконалити порядок об’єднання територіальних громад на засадах субсидіарності, сприяти подальшій демократизації українського суспільства.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456–VI (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Децентралізація: місцеві бюджети 159 об’єднаних територіальних громад. – Київ : Мінрегіонбуд : DESPRO. – 2016. – 191 с.
3. Офіційний сайт Луганської військово-цивільної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loga.gov.ua>.

Педак І. С.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Класичний приватний університетт

ПРОЦЕС РОЗВИТКУ САМОВРЯДНИХ ІНСТИТУТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Генеza різних суспільних інститутів, і передусім держави як соціальної організації, наочно показують їх послідовну зміну, що відбувається в процесі переходу від менш простих форм суспільної організації до завершениших.

Звичайно, в умовах України еволюція розвитку самоврядних форм організації суспільного життя зазнала виразних змін. Розвиток публічних форм організації самоврядних інститутів відбувався в умовах зовнішньої державної експансії. Це органічне поєднання самоврядних форм організації суспільного життя, релігійних духовних засад християнства, а також розвинуті форми самоврядування створили об'єктивну базу для зародження державних інститутів публічної влади, які стали реальною основою для подальшого виникнення державності та громадянського суспільства.

Історичний розвиток виникнення самоврядних інститутів відбувався поетапно:

I етап – зародження самоврядних інститутів публічної влади починається в VII столітті до н. е. з найдавнішої державності на території України – Скіфії, де влада царя обмежувалася Народними зборами – Радою скіфів – як найвищим законодавчим органом у державі.

II етап – Державна влада за часів Київської Русі мала монархічний характер. На чолі держави стояв київський князь, але він поділяв цю владу з народним вічем або боярською радою. У системі державності часів Київської Русі механізми самоврядування використовували як істотні державотворчі інструменти.

III етап еволюції самоврядних форм організації влади позначився запровадженням магдебурзького права. Воно стало логічним продовженням публічних форм самоврядності й мало свої негативи (це одна з форм колонізації, церква дуже впливала на нього та позитиви (магдебурзьке право наближало й поєднувало українські загальні традиції з європейськими формами і світовими стандартами).

IV етап організації суспільного життя на засадах самоврядності належить до важливого й унікального етапу розвитку української державності, пов'язаної з Козацькою республікою. Якщо Запорозька Січ мала військово–політичне утворення, де існувала самоврядність як особлива модель з інтегрувальним публічним механізмом та інструментом інституалізації державних структур, військових за формою, самоврядних за походженням та функціями й змістом діяльності, то у Запорозьких вольностях була запроваджена паланкова адміністративно–територіальна структура, що є особливою формою державного устрою з паланковим адміністративно–територіальним поділом.

Подальший, V етап розвитку самоврядних форм організації суспільного життя на сході чи заході України мав форму зовнішньої експансії і був не атрибутом внутрішнього розвитку українства, а лише формальною ознакою організації суспільного життя з елементами чи то російської земської самоврядності, чи то австро–угорської обмеженої самоврядності. Поглинання самоврядування за часів Російської імперії розпочалося із запровадження комендантської системи управління, яка здійснювала адміністративний нагляд за органами місцевого самоврядування. Потім була уніфікована форма місцевого самоврядування, відповідно до якої запроваджувалося загальноміське (міський голова, загальна міська дума і шестигласна міська дума) та станове самоврядування (передбачало управління міськими станами – купецьким, міщанським, ремісничим).

VI етап – після встановлення комуністичного режиму на теренах України інститут місцевого самоврядування пішов у небуття. Його замінила всезагальна диктатура “пролетаріату” з “усевладдя рад”. Місцеві органи влади були органі-

чно вмонтовані в державну вертикаль, що забезпечувала монополію партійно-бюрократичного апарату.

VII етап розпочався з розбудови незалежної держави, коли визначальну роль виконував інститут місцевого самоврядування. Спочатку його діяльність було відновлено прийняттям відповідного законодавчого акта, який уперше в практиці законодавчої діяльності республік СРСР реанімував інститут місцевого самоврядування. Після прийняття низки законів, а потім і Конституції України, українська самоврядність вирвалася на волю з обіймів тоталітарної спадщини і надихнула народ України на демократичні перетворення.

На цей момент в Україні публічна природа влади представлена трьома інституціями: територіальною громадою, за якою закріплені декларативні права і вона є неспроможною нести відповідальність перед населенням, котре входить до цієї громади; виокремленим інститутом міського, сільського і селищного голови, який розвиває владну суб'єктність цього інституту; представницькими й виконавчими органами, які закріплені за територіальною громадою і є нібито інструментом реалізації правових повноважень. Наступна суперечність пов'язана з наявністю в одній територіальній громаді кількох суб'єктів самоуправління, які є самостійними суб'єктами самоврядування, мають свої органи, бюджети, апарат управління.

Сьогодні ми втілюємо в життя принцип децентралізації влади. В європейських країнах розроблена система правового регулювання, в Україні такої правової бази поки що немає, тому її потрібно створювати з відповідними організаційними структурами громадянського суспільства, здатними захищати інтереси мешканців певної території.

Світлицький О. В.

аспірант

Класичний приватний університет

ПОЛІТИЧНИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасна політична ситуація та суспільна думка вимагає вступ України в Євросоюз (ЄС), тому постає питання найбільш ключових завдань як в політиці так і в управлінні державою. Одним з найважливіших кроків до вступу в ЄС має бути децентралізація виконавчої влади в Україні, – такої думки дотримується Президент України Петро Порошенко [1]. 17 червня 2014 року Верховна Рада України прийняла перший децентралізаційний закон – Закон України “Про співробітництво територіальних громад”. Передусім, децентралізація передбачає створення незалежних, насамперед фінансово, громад, які можуть самостійно і належно утримувати і школи, дитячі заклади, амбулаторії, культурні установи, дорожню інфраструктуру. Переважна більшість експертів вірять в успішне завершення процесу децентралізації. Про це говорять дані опитування, проведеного Міжнародним центром перспективних досліджень. При цьому в регіонах бояться, що розпочата в Україні реформа децентралізації в результаті призведе до утворення територій олігархічних кланів. Гальмувати реформи можуть пасивність українців і їх стійке бажання державної опіки над собою, а також почалася виборча кампанія, непрофесіоналізм і корумпованість місцевих чиновників. Ще одним ризиком є те, що реформа була запущена після досить формального обговорення на місцях. Якщо зміни до Конституції в частині децентралізації будуть остаточно ухвалені, то в регіонах стане більше повноважень і бюджетних грошей.

Сільради ліквідовують, а голів заміняють старости громад. Гроші на фінансування минулого управлінського апарату будуть залишатися на місцях для подальшого освоєння. Також з'являється додаткова відповідальність, бо громади будуть керувати комунальними підприємствами, проводити місцеві референдуми і встановлювати ставки місцевих податків. На прикладі Запорізької області вже можна побачити перші успіхи в процесі децентралізації. До реформи загальна кількість рад становила 299, з них: міських – 14, селищних – 22, сільських – 263. Після реформи стала лише 69 об'єднаних територіальних громад схвалених обласною радою [2]. Отже, ми наочно можемо побачити як політичний рушій призвів до раціоналізації управлінського апарату.

Незважаючи на всі видимі переваги децентралізації влади, все одно залишається багато “білих плям” в питанні передачі повноважень громадам. Регіони, перш за все, зацікавлені у фінансовій децентралізації. Громадам важливий ресурс, щоб відкривати дитячі садки, ремонтувати дороги, встановлювати вуличні ліхтарі, а політичну частину децентралізації відносять на задній план. Значні кошти вивільняються, але можуть потрапити в руки місцевих кланів, а контролю з боку префектів не буде, так як все одно президент буде вибирати когось з місцевих, тобто вони будуть діяти в унісон з регіональними групами впливу. Одразу ж постає питання реформи поліції, яка повинна була пройти задовго до децентралізації задля уникнення утворень олігархічних осередків громадської влади, але, на жаль, була проведена паралельно, що призвело до дезорганізації органів правопорядку і, практично, знищенню реальної сили проти організованих угруповань олігархічної влади. Інакше кажучи, єдиним засобом для регулювання процесу децентралізації на місцях стають ще не остаточно сформовані громадські організації та активістські течії.

Отже, можливо уявити потенційну місцеву систему управління, яка має дуже великий потенціал у майбутньому (рис. 1). Місцевий виборчий орган може обрати певну політичну партію (силу) і отримати певний політичний курс або напрямок подальшого розвитку. Політичні партії або сили впливають на підприємства та інші джерела фінансування і отримують гроші для майбутніх проектів. В свою чергу, політичні партії тісно взаємопов'язані з органами місцевого самоврядування, останні ж є невід'ємною складовою громадського суспільства, слугують їм та отримують певну інформацію (відгуки тощо).

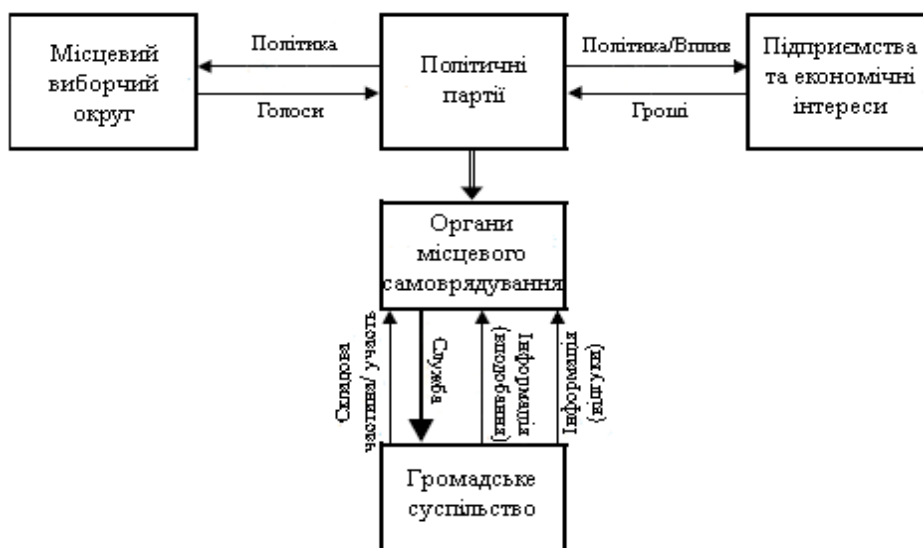

Рис. 1. Перспективна система місцевого управління

Інформація від громадського суспільства, його преференції та погляди є надзвичайно важливим для гармонійного функціонування апарату управління та уникнення будь-яких надзвичайних ситуацій.

На сьогоднішній день можливо зазначити, що деякі з цих взаємозв'язків не є діючими, або відсутні взагалі (рис. 2).

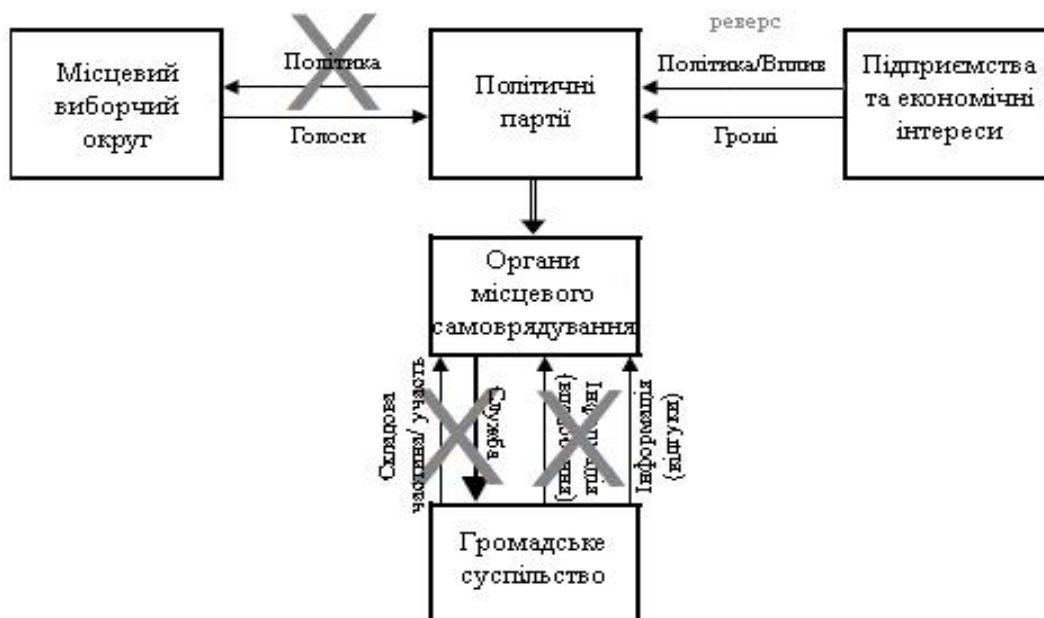

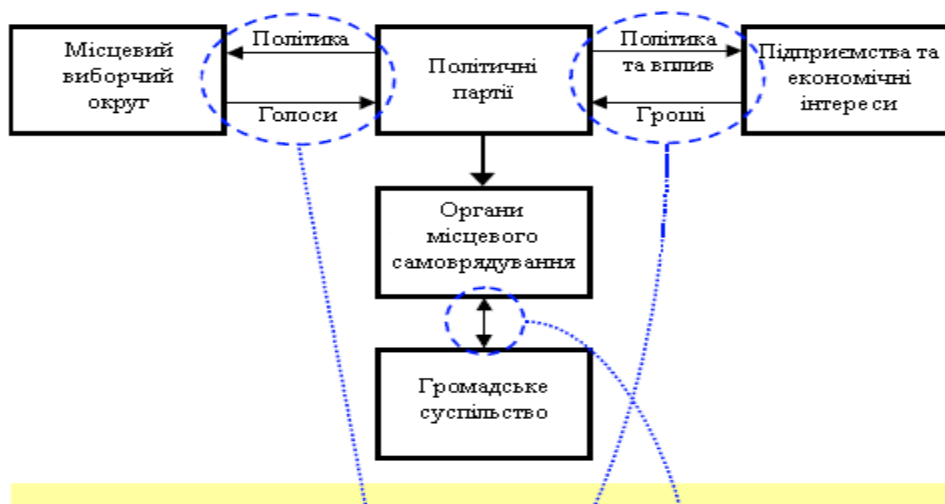
Рис. 2. Чинна система місцевого управління

Політичні партії отримують надзвичайні повноваження, бо не виконують своїх функцій по формуванню чіткого політичного курсу для місцевих виборчих округів, незважаючи на заклики в ЗМІ та передвиборних кампаній. Власники підприємств стають безпосередніми політичними діячами і керуються своїми інтересами. Органами місцевого самоврядування стають певні, передусім, партійні активісти, тим самим втрачаючи можливість бути складовою частиною громадського суспільства як середньостатистичного громадянина. Плекаючи свої інтереси, місцеве самоврядування оцінює відгуки о своїй діяльності, але не може адекватно оцінити вподобання громадян чим унеможлиблює ефективну службу суспільству.

При більш детальному розгляді нової місцевої влади, можливо виділити структурну і динамічну модель управління, в якому динамічна модель є логічним поясненням взаємозв'язків у попередніх схемах (рис. 3).

Тобто, місцевий виборчий округ та політичні партії повинні формувати конкурентну політику без олігархічних утворень. Політичні партії та підприємства утворюють певний економічний устрій місцевої громади і створюють грошовий ресурс. У свою чергу, взаємозв'язок між органами самоврядування та громадським суспільством будуть характеризувати інституційну узгодженість і безпосередні повноваження суспільства.

Структурна модель

Динамічна модель

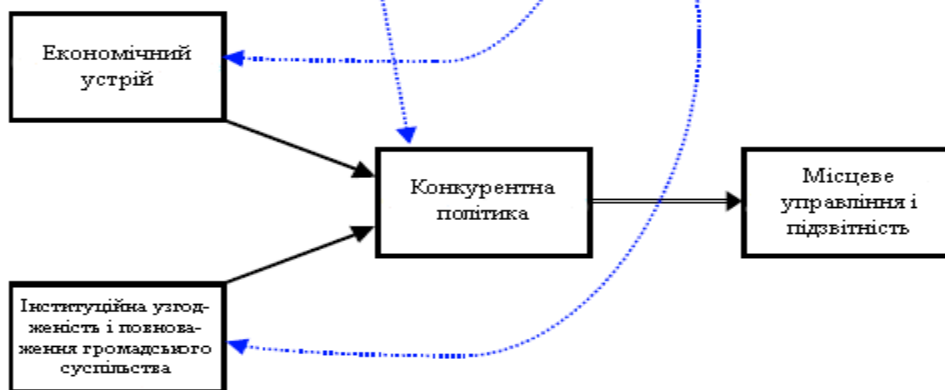

Рис. 3. Структурна та динамічна моделі місцевого управління

Проаналізувавши політичний та управлінський аспекти децентралізації в Україні, можна зазначити, що на даний час ми маємо слабо ефективну та ще не в повній мірі сформовану систему управління на місцевому рівні, хоча ідея ще є в стадії розвитку і постає надперспективною для дослідників. Найбільш важливим в цей час постає налагодження координації роботи, налагодження правильних взаємозв'язків та мінімізація впливу підприємств та меценатів на політичні рішення, що може мати негативний вплив на загальне функціонування органів місцевого самоврядування.

Список використаної літератури

1. Порошенко П. Децентралізація – це ключовий елемент підготовки України до майбутнього членства в ЄС [Електронний ресурс] / П. Порошенко // Інформаційне агентство “УНІАН” – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1244765poroshenkodetsentralizatsiya-tseklyuchoviy-element-pidgotovki-ukrajini-do-maybutnogo-chlenstva-v-es.html>.
2. Офіційний портал прес-центру ініціативи “Децентралізація влади” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/region/item/id/5>.

Совач І. М.

Головний спеціаліст ГУ Держгеокадастру у Запорізькій області
Класичний приватний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Нині Україна перебуває в процесі проведення адміністративної реформи з децентралізації влади, що було викликано низкою економічних і політичних передумов для створення стійкої та ефективної системи публічного управління в Україні в цілому та на всіх рівнях адміністративно–територіального устрою.

Процес децентралізації полягає в передачі значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Законодавчою основою для проведення децентралізації влади стала низка законодавчих актів, прийнятих за останні роки, що визначають напрямки, механізми та строки формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Процес децентралізації влади не оминув і регулювання розподілу повноважень влади в галузі земельних відносин, а саме відносин щодо володіння, користування і розпорядження землею.

Для забезпечення найбільшої ефективності реформа передбачає, що публічні послуги у сфері земельних відносин повинні надаватися з урахуванням таких принципів: територіальної доступності; належної матеріально–технічної бази для надання основних форм публічних послуг (органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні відповідні приміщення та інфраструктуру); відкритості інформації про послуги, порядок та умови їх надання; професійності надання публічних послуг; забезпечення безперервної освіти посадових осіб місцевого самоврядування.

Доступність та належна якість публічних послуг забезпечується шляхом оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно–територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.

З прийняттям Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755–VI та внесенням до нього змін до місцевих податків належить податок на майно, до якого входить плата за землю, за яким власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі сплачують до місцевих бюджетів податок за свої земельні ділянки, земельні частки (паї), які перебувають у їх власності або користуванні. Отже, відбувається наповнення місцевих бюджетів за рахунок земель.

На основі цієї реформи відбувається перебудова влади, перерозподіл функцій серед органів державної влади і місцевого самоврядування із наданням останнім більшого значення та додаткових повноважень порівняно з минулими роками.

Одним з нещодавніх прикладів успішної імплементації реформи стала передача на місця повноважень Державної архітектурно–будівельної інспекції, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державного агентства земельних ресурсів України.

З 1 січня 2015 року відповідно до Закону України “Про адміністративні послуги” на всій території України органи земельних ресурсів надають послуги

через центри надання адміністративних послуг (ЦНАП). Вони створені при місцевих державних адміністраціях та органах місцевого самоврядування.

Як вже зазначалося раніше, для здійснення повноважень органами місцевого самоврядування в галузі земельних ресурсів за ними закріплюються не тільки владні функції (надання бюджетних та податкових можливостей), а й передача цим громадам земельних ресурсів.

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності” від 06.09.2012 № 5245–VI закріплює дещо обмежений перелік земель, що перебувають у комунальній власності.

Отже, згідно із цим Законом, починаючи з 1 січня 2013 року, усі землі в Україні вважаються розмежованими в силу Закону. У результаті розмежування понад 40% земельного фонду України залишилося у державній власності і трохи більше 4% перейшло до комунальної власності.

Відсутність можливості у місцевих рад розпоряджатись землями поза межами населених пунктів також створює перешкоди щодо розвитку сільських та міських територій. Положення стосовно обмежень юрисдикції органів місцевого самоврядування з розпорядження землями лише в межах населених пунктів зменшує матеріальну основу місцевого самоврядування, що стало передумовою для проведення реформи децентралізації та законодавчого закріплення.

Так, пункт 213 Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” у 2015 році, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 року № 213–р, розширює перелік земель, що закріплюються за органами місцевого самоврядування. Він передбачає законодавче врегулювання питань передачі у комунальну власність земель державної власності, розташованих за межами населених пунктів, крім тих, на яких розташовані об’єкти державної власності.

Для продовження реалізації засад реформування на основі Плану заходів та Концепції реформування Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру розроблено проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо делегування повноважень органам місцевого самоврядування з розпорядження землями державної власності і посилення державного контролю за використанням та охороною земель”, що дасть змогу нормативно закріпити положення щодо децентралізації повноважень в галузі земельних відносин.

За результатами колегії в Держгеокадастрі, яка відбулась 30 березня 2016 року, були підбиті підсумки роботи за 2015 рік та визначені пріоритети на 2016 рік. Серед ключових реформ, проведених Держгеокадастром в 2015 році – переведення в онлайн найбільш популярних адміністративних послуг, зокрема, замовлення витягу про земельну ділянку, яких щороку видається біля одного мільйона; підключення до Державного земельного кадастру сторонніх користувачів, у т.ч. – органів місцевого самоврядування; інтенсифікація проведення земельних аукціонів, на яких було передано в користування понад 28 тис. га– в чотири рази більше, ніж у 2014 році.

У рамках підвищення прозорості земельних відносин Держгеокадастр зробив публічними 100% наказів щодо розпорядження землями. Також зміни відбулись і всередині самої земельної служби, де була впроваджена практика відбору кадрів виключно на відкритих кадрових конкурсах, завдяки модернізації Гарячої лінії та уніфікації графіку прийому громадян. У деяких територіальних

управліннях (наприклад у Запорізькому обласному управлінні) вже розміщені відеокамери, що дає можливість контролювати дотримання графіку прийому керівниками в онлайн-режимі.

Безперервно триває процес відкриття поземельних книг – у 2015 році їх було відкрито на понад 5 млн. земельних ділянок, що становить 45% від необхідної кількості. Ця роботу планується завершитись у 2016 році, коли 100% послуги Держгеокадастру будуть переведені в онлайн-режим.

Є позитивна динаміка надходжень до місцевих бюджетів від плати за землю. В 2015 році до бюджетів надійшло близько 15 млрд. гривень, проти 12 млрд, гривень у 2014 році.

Також триває процес виведення з тіні незаконного використання земель державними підприємствами та юридичними особами (наприклад у Запорізькій області у II кварталі проведено виїзні перевірки за участю представників місцевої влади, органів фіскальної служби та прокуратури, спеціалістів Держгеокадастру); спрощення та здешевлення процедури отримання громадянами земельних ділянок безоплатно у власність, зокрема через ЦНАПи; оновлення топографічних планів, які у деяких містах містять дані, актуальні на 70-ті роки минулого сторіччя, та оновлення нормативної грошової оцінки земель.

31 серпня 2016 року прийнята Постанова Кабінету Міністрів України “Про реформування територіальних органів Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру”.

Постановою передбачено, що територіальні органи Держгеокадастру в районах (містах) будуть реорганізовані в структурні підрозділи головних управлінь Держгеокадастру в областях та ліквідуються як юридичні особи публічного права. Також передбачено, що територіальний орган Держгеокадастру, який здійснює погодження проекту землеустрою визначатиметься автоматично програмою електронного документообігу Держгеокадастру, що дозволить уникнути особистого контакту між розробником проекту землеустрою та органом, який здійснює його погодження.

Таким чином можливо зробити висновок, що прийняті закони про внесення змін до деяких законодавчих актів України для реалізації Концепції реформування та планів розширення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин внесли зміни до чинного законодавства, що стало початком проведення децентралізації влади у сфері земельних відносин, та розширили повноваження органів місцевого самоврядування в цій галузі.

Чикаренко І. А.

доктор наук з державного управління, доцент

Борodin Є. І.

доктор історичних наук, професор

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ТЕМАТИКОЮ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сьогодні вітчизняне місцеве самоврядування “переживає” не кращі часи, що пояснюється негативними суспільно-політичними й кризовими подіями в країні, а також складним перехідним періодом на шляху впровадження численних реформ, які охопили практично всі сфери життєдіяльності населення як на

рівні цілих регіонів, так і на рівні окремих адміністративно–територіальних одиниць. Проте, поряд із правоохоронною, судовою, пенсійною, медичною, освітньою та іншими реформами, децентралізація та реформування місцевого самоврядування на цей час залишається головним завданням держави. На шляху впровадження останньої виникає безліч труднощів – процеси перетворення місцевого самоврядування та територіальних громад із постійних “споживачів бюджетних коштів” на “джерело зростання економіки країни” вимагають багато зусиль як з боку органів влади та управління на території, так і з боку самого населення [1].

За останні два роки було розроблено та затверджено низку нормативно–правових актів та інших документів, які безпосередньо торкаються питань реформування місцевого самоврядування, децентралізації влади, співробітництва та забезпечення спроможності територіальних громад, серед яких: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (розпорядження Кабінету Міністрів України №333–р від 01.04.2014) та відповідний план заходів з її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України №591–р від 18.06.2014 та №349–р від 08.04.2015), закони України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” (№157–VIII від 05.02.2015), “Про співробітництво територіальних громад” (№ 1508–VII від 17.06.2014), Методика формування спроможних територіальних громад (постанова КМУ №214 від 08.04.2015) та інші. Зазначені документи регулюють відносини між двома або більше територіальними громадами з метою забезпечення їх комплексного соціально–економічного розвитку, а також визначають базу, інструменти, алгоритм та критерії, із застосуванням яких можна створити спроможну територіальну громаду шляхом добровільного об’єднання декількох громад, що проживають на цій території. Проте на шляху формування спроможних громад виникає чимало труднощів, пов’язаних із недостатньою ефективністю публічного управління на місцях: реалізація концепції децентралізації в Україні на сучасному етапі розвитку вимагає підвищення рівня професійних компетентностей посадових осіб у сфері проведення реформи місцевого самоврядування.

У праці [2] зазначається, що кожна громада, аби забезпечити своє процвітання та розвиток, має бути конкурентоспроможною щодо інших регіонів та громад, для чого вона має створити для кожної людини комфортне і безпечне середовище. Саме тоді вона зможе конкурувати з іншими громадами за ресурси, робочу силу, ринки збуту. І це зрозуміло, адже ресурси (насамперед, зовнішні та внутрішні інвестиції) ідуть лише туди, де їм “простіше знайти своє місце, і де є більше шансів на отримання від цих інвестицій доходу” [2, с. 3]. Але для того, щоб виграти боротьбу за ресурси, громада має чітко уявляти, як вона використовує власні ресурси, як презентує себе у зовнішньому середовищі, які стратегічні цілі переслідує, чого хоче досягнути у майбутньому.

Зазначене значною мірою залежить від ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, підвищення якої можливе не тільки за рахунок активізації інноваційних процесів та комплексного використання ресурсного, людського, інтелектуального (науково–освітнього) потенціалу території, що є основою інноваційного розвитку місцевої економіки, а й за рахунок підвищення кваліфікації публічних службовців та набуття ними інноваційних компетентностей у сфері децентралізації та реформування місцевого самоврядування, що поступово

має забезпечити перетворення сучасної економіки на економіку знань та інформаційне суспільство [1].

У червні 2016 р. на он-лайн платформі “Спільнота практик місцевого розвитку” (<http://udl.despro.org.ua>) відбулося електронне навчання депутатів об’єднаних територіальних громад та осіб, що в майбутньому мають намір взяти участь у виборах у місцеві ради Дніпропетровської області. Для реалізації е-навчання за підтримки Швейцарсько–українського проекту “Підтримка децентралізації в Україні” (DESPRO) Дніпропетровським регіональним інститутом державного управління Національної академії державного управління при Президентові України у співпраці з Дніпропетровським офісом реформ було розроблено відповідний е-курс: “Діяльність депутата місцевої ради: потреби територіальної громади – пріоритети – реалізація” [3].

Таке навчання за підтримки проекту DESPRO проходило вже далеко не вперше. Тільки за період 2015–2016 рр. державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування мали можливість навчатися он-лайн за авторськими курсами: “Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади”, “Староста: місцевий лідер, адміністратор, представник інтересів територіальної спільноти”, “Депутат місцевої ради – лідер територіальної громади”, “Управління проектами з місцевого та регіонального розвитку”, які також розроблялися за участю авторів даної публікації.

Слід звернути увагу, що в цілому по Україні депутатський корпус місцевих рад (окрім невеликої частки депутатів, які були державними службовцями або посадовими особами місцевого самоврядування) вже значно оновився. Проте рівень освіти депутатів місцевих рад у багатьох випадках здебільшого не дає їм змоги кваліфіковано здійснювати свої повноваження та виконувати покладені на них обов’язки. Близько 40% сільських, селищних та міських голів (зокрема, старост), 40 – 60% депутатів місцевих рад (селищних, районних, міських, обласних) під час чергових виборів обираються вперше, багато хто з них взагалі ще не має вищої освіти, що свідчить про відсутність у них відповідного досвіду та про потребу в навчанні, системному підвищенні кваліфікації та набутті нових вмінь та здібностей для успішної реалізації депутатської діяльності. Тому регіональний е-курс (“Діяльність депутата місцевої ради: потреби територіальної громади – пріоритети – реалізація”) став особливо актуальним саме на цьому етапі реформування місцевого самоврядування, коли проходять процеси децентралізації та формування об’єднаних територіальних громад (ОТГ), формується інститут старост, і в місцеві ради прийшла нова когорта депутатів – молодих та ще мало обізнаних в усіх нюансах депутатської роботи.

Навчальна програма е-курсу містила питання, пов’язані із перебудовою системи організації влади в Україні, європейським та вітчизняним досвідом здійснення реформ у місцевому самоврядуванні, формуванням інноваційних компетентностей депутата місцевої ради в питаннях визначення пріоритетів розвитку громади та вмінням застосовувати сучасний управлінський інструментарій для підвищення ефективності своєї діяльності, організаційно-поведінковими аспектами діяльності депутата як представника інтересів територіальної спільноти.

Під час навчання учасники мали можливість обговорити спільні проблеми та перспективи депутатської роботи у тематичних форумах: “Інструменти діяльності депутата” та “Особливості комунікацій депутата місцевої ради”. Результа-

ти обговорень свідчили про значний інтерес, який викликала тематика співробітництва громад, визначення можливостей та перешкод в реалізації місцевих ініціатив, особливостей стратегічного планування в ОТГ, питання налагодження системи комунікацій депутата з громадою та громадськими організаціями, з головою ради, виконкомом, старостами та, навіть, із самими колегами–депутатами. І це зрозуміло – виникнення актуальних тем для обговорення учасниками навчання у форумах обумовлюється сучасними реаліями – це і ситуація в країні та її регіонах, і зміни в нормативній базі та політиці Уряду, і реформи, – ті, що проведені, проводяться і що будуть проводитися, зокрема, у місцевому самоврядуванні.

Ключовими ідеями створення е–курсу були: об'єднати депутатів та практиків з місцевого самоврядування Дніпропетровщини; надати можливість учасниками е–навчання обговорювати найактуальніші питання розвитку територіальних громад, перспектив їх об'єднання, ролі і місця депутата місцевої ради у процесах реформування системи влади та у питаннях місцевого розвитку, усвідомлення специфіки його діяльності; забезпечити учасникам доступ до консультування експертами різного рівня щодо вирішення критичних питань з огляду на життєзабезпечення належного рівня та якості життя громад – всіх хвилює практично одне й те ж – екологія (зокрема, система збирання та утилізації ТПВ), енергозбереження, водопостачання та водовідведення, охорона здоров'я, освіта (в основному, середня – у сільській місцевості) та інші. Також до основних завдань е–навчання відносилося створення умов для генерування учасниками курсу нових ідей у сфері децентралізації та вирішення проблем розвитку ОТГ, підготовки проектів відповідних нормативно–правових, організаційно–розпорядчих та стратегічних документів.

Результати навчання з курсу обговорювалися учасниками у форумі побажань, де вони презентували власні враження та відзначили корисність курсу. Учасники підкреслили, що отримали багато нових знань у різних напрямках діяльності депутата, дуже багато корисної і цікавої інформації, консультацій, відповідей на власні запитання, що експерти, тьютори та фасилітатори були досить уважними і коректними, надолужували слухачів на вірний спосіб вирішення тих чи інших проблем. Червоною ниткою у форумі побажань проходила теза про необхідність стратегічного планування розвитку громади, що, по суті, є одним із першочергових завдань для ОТГ, і вимагає високого професіоналізму працівників органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Список використаної літератури

1. Чикаренко І. А. Формування системи управління інноваційним розвитком територіальних громад : монографія / І. А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2014. – 338 с.
2. Підвисоцький В. Формування та впровадження програм підвищення конкурентоспроможності територій : метод. матер. / В. Підвисоцький, Р. Ткачук ; Ін-т громадянського суспільства. – Київ : Леста, 2010. – 64 с.
3. Чикаренко І. А. Результати регіонального е–курсу “Діяльність депутата місцевої ради: потреби територіальної громади – пріоритети – реалізація” [Електронний ресурс] / І. А. Чикаренко // Підтримка децентралізації в Україні : швейц.-укр. проект DESPRO. – 2016. – Режим доступу: <http://despro.org.ua>.

Шевченко І. Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІКРОЕКОНОМІЧНОГО ПІДХОДУ

Автомобілебудування є провідною підгалуззю машинобудування в Україні, роблячи значний внесок у формування продукції промисловості та внутрішнього валового продукту. Автомобілебудування є об'єктом державного регулювання, що здійснюється через комплекс правових, адміністративних, економічних і соціально-психологічних методів.

Нині при провадженні державного регулювання розвитку автомобілебудування в Україні активно застосовується макроекономічний підхід, що передбачає виділення автомобілебудування як цільного об'єкту державного регулювання. Натомість, автомобілебудування не відноситься до підгалуздей, що характеризуються значною кількістю суб'єктів господарювання.

Так, згідно актуальних статистичних даних Асоціації автовиробників України "УкрАвтопром" [1] на даний момент легкове автомобілебудування представлене такими підприємствами як ПАТ "ЗАЗ", корпорація "БОГДАН", ПрАТ "ЄВРОКАР" і ПАТ "КрАСЗ", вантажне автомобілебудування – ПАТ "ЗАЗ", корпорація "БОГДАН", ПАТ "АвтоКрАЗ" і ПАТ "КрАСЗ", автобусобудування – ПАТ "ЗАЗ", корпорація "БОГДАН", ПрАТ "БАЗ", ПАТ "Часівоярські автобуси", ПрАТ "Чернігівський автозавод" і ПАТ "Черкаський автобус". Нині вище перелічені підприємства господарюють у складних умовах нестабільності виробничої та збутової активності й залежності від позикових коштів, про що свідчать результати попередніх досліджень [2]. Разом з тим, зазначені проблеми функціонування вітчизняних автомобілебудівників мають різні прояви на досліджуваних підприємствах.

Яскравим прикладом реалізації макроекономічного підходу до державного регулювання розвитку автомобілебудування в Україні є загальнодержавні програмні документи на кшталт Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 р. [3] та Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 р. [4].

Так, у Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року в якості очікуваних результатів реалізації програмного документу зазначаються наступні кількісні показники: "...довести у 2015 році річні обсяги виробництва легкових автомобілів до 500 тис. одиниць, вантажних автомобілів – до 45 тис. одиниць, автобусів – до 20 тис. одиниць; створити 15–20 тис. робочих місць; зменшити матеріалоємність готової продукції на 12–18 відсотків; зменшити обсяг енергоспоживання виробництва на 20 відсотків" [3]. При цьому не зазначається яким має бути внесок окремих автомобілебудівних підприємств у досягнення зазначених кількісних показників. Як свідчать статистичні дані Асоціації автовиробників України "УкрАвтопром" [5], на момент прийняття даного програмного документу обсяг виробництва легкових автомобілів становив 380 тис. одиниць, вантажних автомобілів – 14,09 тис. одиниць, автобусів – 9,08 тис. одиниць. При цьому провідними виробниками легкових автомобілів у досліджуваній період були такі підприємства: ЗАТ "ЗАЗ" (72,6% вироблених легковиків), корпорація "БОГДАН" (14,3% вироблених легковиків), ЗАТ "ЄВРОКАР" (7,6% вироблених легковиків), ВАТ "КрАСЗ" (5,5% вироблених легковиків), інші автовиробники (0,1% вироблених легковиків); вантажних автомобілів – ЗАТ "ЗАЗ" (43,0% вироблених вантажівок), ВАТ "АвтоКрАЗ" (30,0% вироблених вантажівок), ВАТ "КрАСЗ" (8,0% вироблених

вантажівок), корпорація “БОГДАН” (6,0% вироблених вантажівок), інші виробники вантажних автомобілів (13,0% вироблених вантажівок); автобусів – корпорація “БОГДАН” (37,0% вироблених автобусів), ЗАТ “БАЗ” (23,0% вироблених автобусів), ВАТ “Часівоярський ремонтний завод” (15,0% вироблених автобусів), ЗАТ “Чернігівський автозавод” (14,0% вироблених автобусів), ЗАТ “ЗАЗ” (5,0% вироблених автобусів), ЗАТ “ЛАЗ” (3,0% вироблених автобусів), ТОВ “АнтоРус” (2,0% вироблених автобусів), інші виробники автобусів (1,0% вироблених автобусів). І хоча, як свідчать результати попередніх досліджень [6], Концепція розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року була певною мірою ефективною у перші роки реалізації, всі позитивні ефекти впровадження даного програмного документу були повністю нівельовані наслідками світової фінансової кризи 2008 року. Крім того, як можемо бачити, за період між прийняттям досліджуваних програмних документів відбулася зміна кількості вітчизняних автовиробників – припинив виробничу діяльність ЗАТ “ЛАЗ” і відбувся ребрендинг ТОВ “АнтоРус”. Натомість, ПАТ “Черкаський автобус” виділився зі складу корпорації “БОГДАН” і розпочав виробничу діяльність як самостійний суб’єкт господарювання.

У Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 р. [4] знову отримав реалізацію макроекономічний підхід при ідентифікації очікуваних результатів реалізації програмного документу: “... створити до 2020 року близько 175,8 тис. нових робочих місць, у тому числі 46,8 тис. у виробництві автомобілів та 129 тис. у виробництві комплектувальних виробів; забезпечити зростання обсягів виробництва в Україні легкових автомобілів з 69,7 тис. одиниць у 2012 році до 734,4 тис. одиниць у 2020 році; відновити частку легкових автомобілів вітчизняного виробництва в загальному обсязі споживання автомобілів на внутрішньому ринку з 20 відсотків у 2012 році до 57 відсотків у 2020 році; збільшити податкові надходження від підприємств легкового автомобілебудування до бюджетів усіх рівнів у розмірі близько 47,7 млрд гривень до 2020 року”. Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо, що в сучасних складних умовах господарювання підприємств автомобілебудування більш доцільним є реалізація мікроекономічного підходу до державного регулювання з використанням моделі, представленої на рис. 1.

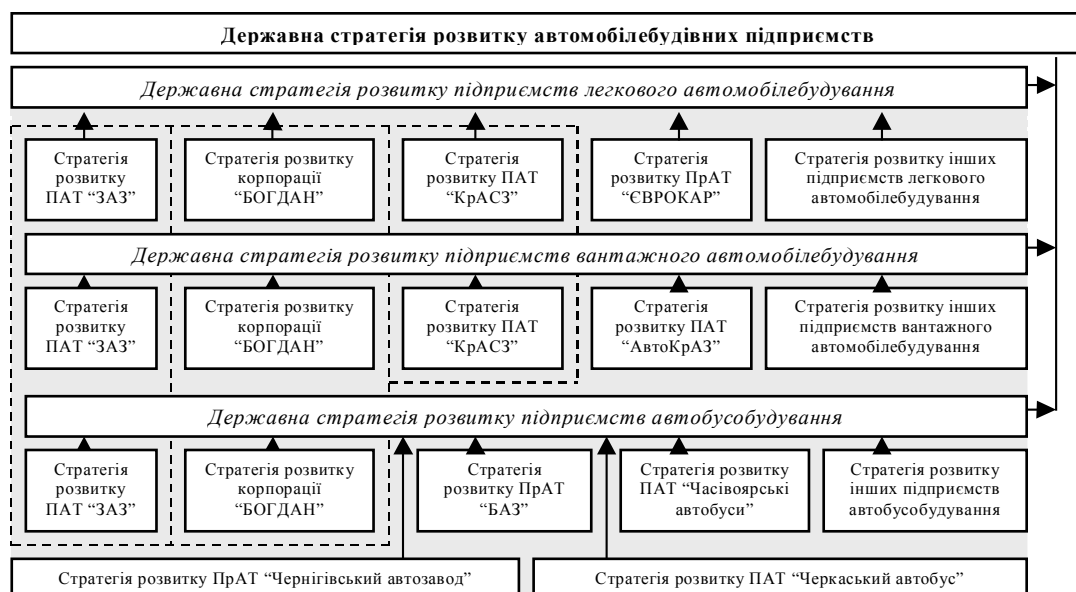

Рис. 1. Модель формування державної стратегії розвитку автомобілебудівних підприємств у контексті реалізації мікроекономічного підходу

Джерело: складено автором.

Список використаної літератури

1. Статистика – 2016. Статистичні дані Асоціації автовиробників України “УкрАвтопром” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/statistika/statistika-2016>.
2. Shevchenko I. Yu. Diagnostics of the economic potential of the leading enterprises of automotive industry in Ukraine / I. Yu. Shevchenko // Actual problems of economics, management and law in modern social and economic environment : Collection of scientific articles. – Lisbon : Pegasus Publishing, 2015. – P. 108–112.
3. Про схвалення Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.08.2006 р. № 452–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/452-2006-%D1%80>.
4. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.01.2014 р. № 25–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/25-2014-%D1%80>.
5. Автотранспорт в Україні (2007) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/Motor_vehicles_Ukraine-07.pdf.
6. Shevchenko I. Yu. Analysis of efficiency of a Concept of the automotive industry development and regulation of the automobiles market in Ukraine / I. Yu. Shevchenko // Economics, Management, Law: current state and perspectives of development : Collection of scientific articles. – Melbourne : Thorpe–Bowker®, 2015. – P. 53–57.

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ЕМЕРДЖЕНТНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Алешкина О. В.

кандидат экономических наук, доцент кафедры
Башкирский институт социальных технологий
ОУП ВО “Академия труда и социальных отношений”

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА

Понятие корпоративной социальной ответственности для современного общества является довольно новым. Давайте разберем, что означает термин корпоративная социальная ответственность. Это концепция, в соответствии с которой организации учитывают интересы общества, возлагая на себя ответственность за влияние их деятельности на заказчиков, поставщиков, работников, акционеров, сообщества и прочие заинтересованные стороны общественной сферы. Организация добровольно принимает различные дополнительные обязательства перед обществом для повышения качества жизни работников, инвестирование в устойчивое развитие местного сообщества и общества в целом, ведь это обязательство не прописано ни в одном законе [2].

При процессах объединения стран в международное экономическое пространство все больше и больше компаний, достигнув определенного этапа своего развития, по собственному желанию или для привлечения иностранных инвесторов, возможно, по предложению своих международных партнеров, начинают задумываться о международных стандартах корпоративной социальной ответственности [3]. Следовательно, в развитии корпоративной социальной ответственности на государственном уровне важную роль играют общественные и некоммерческие организации, фирмы, стремящиеся к выходу на внешний рынок, крупные бизнес-объединения. Для многих организаций крупного, а иногда уже и среднего бизнеса, становится привычной практикой разработка и публикация социальных отчетов, создание специализированных разделов на своих сайтах, демонстрация своей деятельности в области корпоративной социальной ответственности в информационных материалах и рекламных объявлениях.

Для развития и непрерывного действия корпоративной социальной ответственности необходимо также развитие и внутри общества, а не только в организации. Некоторые корпорации принимают решение об использовании практики корпоративной социальной ответственности под влиянием следующих стимулов:

- социально– экологическое потребление.

По мере роста численности населения мира растет давление на ограниченные природные ресурсы, необходимые для удовлетворения растущего потребительского спроса. Потребители больше узнают об экологической и социальной составляющей своих повседневных потребительских решений и начинают принимать решения о покупке, связанные со своими экологическими и этическими предпочтениями.

- осведомленность общества и образование.

Акционеры и инвесторы при помощи инвестирования социальной ответственности оказывают давление на корпорации, призывая их к ответственному поведению. Неправительственные организации также играют все большую роль, используя возможности средств массовой информации и сети Интернет для по-

вышения своего контроля в области корпоративного поведения. При помощи образования и диалога растет роль сообщества в обеспечении ответственности бизнеса за свою деятельность.

– глобализация и рыночные силы.

Корпорации добиваются роста путем глобализации, но они столкнутся с проблемами, ограничивающими их рост и потенциальные прибыли на внешнем рынке, так как многие международные компании используют методiku корпоративной социальной ответственности в качестве тактики для получения общественной поддержки своего присутствия на глобальных рынках, помогающей им сохранять конкурентные преимущества.

Считает, что государство должно взять бремя ответственности за социальные программы на себя и принуждать бизнес к социальной деятельности. Исследования показывают, что в России 72,3 процента опрошенных считают, что потенциальный работодатель не должен негативно влиять на экологию, а 55,2 процента полагают, что компания должна участвовать в благотворительных программах. 44 процента российских граждан считают, что бремя социальной ответственности должны нести только крупные компании. Индивидуальные предприниматели (82 процента) также высказались за ответственность крупных компаний, считая, что у них нет возможности заниматься социально ответственным бизнесом. Однако, несмотря на различия в понимании термина корпоративная социальная ответственность, европейцы, американцы и россияне при выборе места работы при прочих равных скорее предпочтут социально ответственную компанию [1].

Каким бы важным не было развитие внутри общества, корпоративная социальная ответственность не была бы полной и законченной без государственной поддержки. Государство, в свою очередь, может воздействовать на корпоративную социальную ответственность путем правового регулирования, налоговой политики и обязательным закреплением их в законодательстве страны.

Государство выступает как важная ячейка в системе “власть–бизнес–общество”, его главнейшая задача в обеспечении предотвращения нанесения корпорациями ущерба всеобщему социальному благу, включая людей и экологию. Американский политэкономист, профессор, писатель и политический комментатор Роберт Райх утверждает, что правительства должны определить систему социальной ответственности при помощи законодательства и регулирования, что позволит бизнесу вести себя ответственно [4].

Но регулирование само по себе неспособно всесторонне охватить каждый аспект деятельности корпорации. Именно поэтому государство должно мотивировать предпринимателей в отношении социальной политики предприятий. Сотрудничество государства и бизнеса хотя бы со стратегической точки зрения предполагает постоянное и значительное вовлечение неправительственного сектора в формирование государственных политик.

Выделяются следующие позитивные моменты этого сотрудничества:

– между государством и бизнесом закладываются правила ведения диалога, ценностные основы уважения прав и обязанностей друг друга.

– через успешную и всеобъемлющую реализацию тех или иных социальных программ, бизнес без излишней рекламы и при опоре на законность и авторитет государства, улучшает свою репутацию, в лучшую сторону меняется отношение к частной инициативе в целом.

– государство, перенимая передовой опыт, технологии, а также культурные ценности бизнеса, начинает работать более эффективно.

Таким образом, корпоративная социальная ответственность бизнеса – это важнейшая составляющая как для самой организации с точки зрения повышения ее конкурентоспособности и формирования положительного имиджа, так и для государства в целом как гарант стабильности, надежности и воплощения общечеловеческих ценностей.

Список использованной литературы

1. Дохолян С. Б. Корпоративная социальная ответственность бизнеса в России и в США / С. Б. Дохолян // Вестник Московского университета имени С.Ю. Витте. Серия 1: Экономика и управление. – 2014. – № 2 (8).

2. Дмитриев В. А. Корпоративная социальная ответственность: новая философия бизнеса : учеб. пособ. / В. А. Дмитриев. – Москва : Внешэкономбанк, 2011. – 56 с.

3. Николаев Н. П. Проблемы и пути развития корпоративной социальной ответственности [Электронный ресурс] / Н. П. Николаев. – Режим доступа: <http://opora-sozidanie.ru/?p=1380>.

4. Райх Р. Труд наций. Готовясь к капитализму XXI века [Электронный ресурс] / Р. Райх. – Режим доступа: <http://timursim.livejournal.com/79050.html>.

5. Неэквивалентный обмен: социальная ответственность бизнеса и его признание российским обществом. [Электронный ресурс] / Исследование ВЦИОМ. – Пресс-выпуск № 1516. – Режим доступа: <http://wciom.ru/index.php?id=459&uid=13587>.

Баранов Р. О.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ МОНІТОРИНГОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

В Україні для протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, функціонує система фінансового моніторингу, що, відповідно до Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму”, складається з двох рівнів – державного та первинного. Суб’єктами першого рівня постають державні органи, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, серед яких слід виділити Спеціально уповноважений орган – Державну службу фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг); на другому рівні розташовані банки, страховики, кредитні спілки, ломбарди, платіжні організації, товарні та фондові біржі, професійні учасники ринку цінних паперів, компанії з управління активами та інші установи, які надають фінансові послуги. Об’єктом фінансового моніторингу постають дії з активами за умови наявності ризиків їх використання з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників [1].

Проведене дослідження взаємозв’язків між елементами системи фінансового моніторингу дозволило виявити, що первинна інформація формується на рівні суб’єктів первинного фінансового моніторингу, які отримують від своїх клієнтів доручення на переказ коштів та здійснення інших фінансових операцій, а також відомості щодо їх фінансового стану.

Серед масиву заявлених фінансових операцій відокремлюються ті, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, про що повідомляється Спеціально уповноважений орган. У разі наявності достатніх підстав вважати, що фінансова операція пов'язана з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, або спрямована на фінансування тероризму, інформація подається до правоохоронних органів та розвідувальних органів України для здійснення оперативно-розшукової діяльності. Крім того, суб'єкт первинного фінансового моніторингу надає на запит суб'єкта державного фінансового моніторингу інформацію, необхідну для перевірки фактів порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Від суб'єктів державного моніторингу дані потрапляють до Держфінмоніторингу. До цього органу надходить інформація від правоохоронних органів про хід розгляду поданих матеріалів.

Основною ланкою в системі фінансового моніторингу постає Держфінмоніторинг, де акумулюються масиви даних про фінансову діяльність суб'єктів господарювання, яка може бути пов'язана з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму. Отримана інформація піддається всебічному та комплексному аналізу.

Для забезпечення інформаційної взаємодії державних органів, реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів функціонує «Єдина державна інформаційна система у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму» (ЄІС) [2]. Незважаючи на широке коло задач, реалізованих в ЄІС, ця система призначена для організації взаємодії суб'єктів державного фінансового моніторингу та правоохоронних органів. При цьому питання інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема банків, останні мають вирішувати самостійно. Існуючі програмні продукти для банківського сектору призначені передусім для збору, аналізу та зберігання інформації про фактично проведені транзакції, які підлягають фінансовому моніторингу, та не вирішують проблему запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Проте, на нашу думку, ефективність протидії цьому негативному явищу залежить від побудови грамотної кредитно-фінансової політики банківських та інших фінансових установ.

Аналіз положень нормативно-правових актів, які регламентують особливості банківської діяльності, дозволив виявити певну конвергенцію завдань, які необхідно вирішувати як при проведенні фінансового моніторингу, так і при реалізації кредитної політики:

1. аналіз фінансового стану клієнта, що дозволяє переконатися у відповідності фінансових операцій, які проводяться останнім з використанням поточного та кредитного рахунків, та уможливорює визначення його кредитоспроможності;
2. прогнозування грошових потоків клієнта, що при значних відхиленнях
3. «прогноз-факт» дає підставу для первинного фінансового моніторингу, крім того, оскільки клієнтські кошти є джерелом кредитних ресурсів, це дає змогу визначити обсяг коштів, які можна залучити до кредитування;
4. управління ризиками, як щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, так і кредитними ризиками [1, ст. 6; 5, ст. 47, 49].

У зв'язку з цим цілком доречним постає використання системи управління кредитуванням у якості інструментарію протидії легалізації доходів, одержаних

злочинним шляхом. Для забезпечення кредитно–фінансової діяльності у складі цієї системи функціонують п'ять підсистем: аналізу кредитоспроможності, формування кредитних ресурсів, кредитного моніторингу, планування та оперативного управління.

У підсистемі аналізу кредитоспроможності проводиться оцінка кредитоспроможності позичальників та умов кредитування.

По–перше, в залежності від кредитної історії, клієнтів розподілено за трьома групами надійності: надійних, середньої надійності і ненадійних. Задача оптимізації полягає у формуванні портфелю кредитних замовлень так, щоб забезпечити максимальну ймовірність повернення кредитів.

По–друге, на підставі фінансових показників визначається рейтинг позичальників та проводиться їх ранжування за групами ризику. Для оцінки можливості кредитування у заявленому обсязі здійснюється прогнозування руху грошових коштів позичальника на заданий термін. Задача управління полягає у формуванні кредитного портфелю, щоб частка інвестицій, які вкладаються в кредитування надійних клієнтів, була максимальною.

На даному етапі реалізовано алгоритми перевірки відповідності фінансових операцій клієнта інформації про зміст його діяльності та фінансовий стан. Виявлені розбіжності дають підставу для фінансового моніторингу. Рішення за дачі передаються для оцінки умов кредитування.

Для певного обсягу заявок на кредит визначається можливість видачі кредиту та оцінка умов кредитування: обсягу, терміну та відсоткової ставки. Метою управління є забезпечення мінімального терміну погашення виплат по кредитах при формуванні кредитного портфелю.

Запропонована модель дозволяє, з одного боку, збалансувати обсяги кредитування та наявні кредитні ресурси, а з іншого, виявляти нехарактерні для клієнта грошові операції при проведенні первинного фінансового моніторингу. Отримані значення передаються в інші підсистеми, де постають обмеженнями в критеріях прийняття рішень.

Підсистема кредитного моніторингу. Оцінка ефективності управління кредитним портфелем заснована на результатах кредитного моніторингу, в процесі якого досліджується динаміка грошових потоків та фінансових показників позичальників, дохідність портфеля; ступінь ризику. З цією метою задача управління полягає у забезпеченні мінімального стандартного відхилення прибутковості кредитного портфеля від очікуваної.

З точки зору фінансового моніторингу, банки повинні управляти ризиком легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму на підставі критеріїв, визначених законодавством [7], а також розробляти власні критерії. Вважаємо, що в даному випадку припустимо використовувати методи управління кредитним ризиком. Обґрунтуванням цієї точки зору є те, що банк зацікавлений у кредитуванні максимально надійних клієнтів, а їх віднесення до такої категорії здійснюється на підставі комплексного та ретельного аналізу.

Підсистема планування. Задача планування полягає в тому, щоб відповідно до обсягу кредитних замовлень визначити умови кредитування так, щоб сформувати максимально прибутковий кредитний портфель.

Мета підсистеми оперативного управління – отримання максимального доходу від кожної кредитної операції при обмеженому кредитному ризику.

В Україні для забезпечення протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, функціонує ієрархічна система фінансового моніторингу, елементи якої взаємодіють між собою, забезпечуючи оперативний обмін інформацією. На підставі аналізу норм діючого законодавства в сфері регулювання банківської діяльності виявлено конвергенцію завдань, що вирішуються банками як при проведенні первинного фінансового моніторингу, так і при реалізації кредитно-фінансової політики, у зв'язку з чим запропоновано інструментарій протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, заснований на системі прийняття управлінських рішень при кредитуванні.

Список використаної літератури

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV [Електронний ресурс] // Веб-сайт Верховної Ради України. – 2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.

2. Про єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму: Постанова КМУ від 10.12.2003 р. № 1896 [Електронний ресурс] // Веб-сайт Верховної Ради України. – 2013. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1896-2003-%D0%BF>.

3. Про затвердження Критеріїв, за якими оцінюється рівень ризику суб'єкта первинного фінансового моніторингу бути використаним з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: Наказ Міністерства фінансів України від 05.03.2012 № 325 [Електронний ресурс] // Веб-сайт Верховної Ради України. – 2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0435-1>.

Біліменко С. Ю.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність виступає економічною категорією, яка зумовлює спроможність суб'єкта господарської діяльності впливати на ринкову ситуацію у власних інтересах та здатність виробляти продукцію, яка б задовольнила потреби споживача за умови невеликого рівня витрат

Формування конкурентних стратегій один з найсуттєвіших та найскладніших етапів процесу стратегічного планування. Здійснення маркетингових аналізів для подальшої розробки цілей, опрацювання стратегій, приводить до найкращих результатів. Це досить складна річ в умовах постійної зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, накопичення і розгляд даних усіх результатів про діяльність підприємства, важливо проводити на динамічній основі.

Найбільш розгорнутою та доречною для сучасних умов України є наступне трактування поняття визначення конкурентної стратегії, що уявляє собою формування та реалізація цілей та задач підприємства-виробника та експортера по кожному окремому ринку (сегменту ринка) та кожному товару на певний період часу для здійснення виробничо-комерційної діяльності у повній відповідності до ринкової ситуації та можливостей підприємства. Розробляється на основі дослідження та прогнозування кон'юнктури товарного ринку, вивчення товарів, покупців, конкурентів та представляє собою раціональну логічну побудову, керуючись якою організація розраховує вирішити свої маркетингові задачі.

За визначенням американських дослідників, питома вага конкурентної стратегії в загальній стратегії фірми становить близько 80%. У процесі формування конкурентної стратегії можна виділити вхідні та вихідні елементи: вхідні елементи це ті фактори, аналіз яких передуює розробленню конкурентної стратегії, тобто фактори маркетингового середовища і цілі фірми; вихідні елементи це стратегічні рішення щодо комплексу компонентів маркетингу, який включає чотири складові товар, ціну, збут та просування.

Основне призначення конкурентної стратегії полягає в тому, щоб узгодити маркетингові цілі фірми з її можливостями, вимогами споживачів, використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги.

При формуванні стратегії насамперед необхідно врахувати: на якій стадії життєвого циклу перебуває галузь; структуру галузі; сутність і потужність п'яти конкурентних сил, масштаби діяльності конкурентів

Вибір конкурентної стратегії здійснюється в декілька етапів. Перш за все виявляються конкурентні переваги фірми. Для оцінки можливостей успішного виходу компанії на ринок зіставляються дані аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища і на їх основі проводиться порівняння характеристик даної фірми з характеристиками конкурентів, а також з очікуваннями споживачів та партнерів.

У внутрішньому середовищі рівень конкурентоспроможності підприємства визначається ключовими факторами – виробничий потенціал (організаційно-технічні, фінансово-економічні чинники та маркетинг) та інвестиційний потенціал (розмір власних джерел інвестування та можливість залучення додаткових фінансових ресурсів)

Конкурентоспроможність підприємства – це здатність використовувати свої сильні сторони та сконцентрувати свої зусилля в тій сфері виробництва товарів та послуг, де воно зможе зайняти лідируючі позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Управління конкурентоспроможністю підприємства представляє собою процес здійснення сукупності систематизованих та взаємно узгоджених дій щодо визначення довгострокових цілей та напрямів діяльності підприємства. Це своєрідна форма визначення економічних можливостей та проблем підприємства у досягненні пріоритетних довгострокових цілей, які ґрунтуються на обраній стратегії поведінки та розвитку

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства можна представити у вигляді чотирьох взаємопов'язаних блоків:

1. визначення основних пріоритетів – постановка цілей підприємства у сфері досягнення відповідного рівня конкурентоспроможності;
2. визначення завдань – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства;
3. розробка стратегії – формування альтернативних пакетів стратегій досягнення очікуваного рівня конкурентоспроможності підприємства;
4. реалізація стратегії – вибір оптимального пакету стратегій та розробка стратегічного плану досягнення конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, на основі вищенаведеного можна зробити висновок, що для досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності необхідним є формування та реалізація конкурентної стратегії підприємства.

Загальну стратегію підприємства варто формувати шляхом поєднання ряду конкретних стратегій. Варто зазначити, що нові підходи до стратегічного планування повинні ґрунтуватися на баченні майбутнього підприємства та узгоджуватися з його цілями. Чітко сформована та аргументована стратегія розвитку підприємства дає можливість визначити стратегічні цілі для управлінців та способи їх досягнення, уникнути ризиків, раціонально розпоряджатися ресурсами тощо.

Таким чином, пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства варто вести одночасно за кількома спектрами його діяльності, де позиції найбільш сильні або можуть стати такими при виборі правильного стратегічного курсу. Саме від того, наскільки правильною та доцільною буде обрана стратегія, залежить високоефективна господарська діяльність та конкурентоспроможність підприємства.

Бережна В. І.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

НАПРЯМИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ТОВ “ІНТЕР–ЗАПОРІЖЖЯ”

Розроблено та побудовано підходи щодо збільшення прямих іноземних інвестицій у підприємство можна після вироблення стратегії виходу на зовнішній ринок. Ухваливши рішення про вихід на ринок іншої країни, підприємство ТОВ “Інтер–Запоріжжя” повинно розробити оптимальну стратегію проникнення та збільшення розміру прямих інвестицій у своє підприємство:

1. непрямий експорт;
2. прямий експорт;
3. ліцензування;
4. спільне підприємство;
5. пряме володіння бізнесом.

Порівняння даних стратегій приводиться в таблиці 1

Таблиця 1

Порівняльна характеристика стратегій входження на світовий ринок ТОВ “Інтер–Запоріжжя”

Характеристика	Експортна стратегія	Спільне підприємство	Пряме володіння
Зобов’язання	низькі	середні	високі
Ресурсне забезпечення	низьке	середнє	високе
Якість контролю	низьке	середнє	високе
Ризик	низький	середній	високий
Гнучкість	середня	висока	низька

Кожна стратегія з вище перерахованих для ТОВ “Інтер–Запоріжжя” має на увазі підвищення відповідальності, ризику, контролю і потенційного прибутку.

Природний спосіб виходу на зарубіжний ринок для ТОВ “Інтер–Запоріжжя” – експорт продукції. Експорт випадково – пасивний варіант участі в міжнародній торгівлі, коли фірма виходить на зовнішній ринок час від часу, за своєю ініціативою або при отриманні зарубіжного замовлення. Активний експорт має місце, коли фірма вирішує розширити поставки продукції на конкрет-

ний ринок, але у будь-якому випадку виготовляє продукцію в своїй країні, адаптуючи товар до зарубіжного ринку. Експорт продукції припускає деякі зміни у виробничому ланцюжку компанії, організаційній структурі, інвестиційній політиці і задачах.

Непрямий експорт для ТОВ “Інтер–Запоріжжя” володіє двома перевагами:

1. для його здійснення не вимагається значних засобів, відсутня необхідність створення експортного відділу, який займатиметься продажами за рубежом або встановлюватиме контракти з іноземними партнерами;
2. такий експорт менш ризикований, оскільки посередники діють за своєю ініціативою, спираючись на знання кон’юнктури зарубіжних ринків, і пропонуючи виробнику додаткові послуги.

При ухваленні рішення ТОВ “Інтер–Запоріжжя” про самостійний експорт продукції, необхідно враховувати, що робота на зовнішньому ринку пов’язана із значними витратами і підвищенням ступеня ризику, що компенсується економією на оплаті послуг посередника. Існує декілька способів організації прямого експорту на ТОВ “Інтер–Запоріжжя”:

1. експортний відділ або підрозділ ТОВ “Інтер–Запоріжжя” в обов’язку якого входять здійснення продажів за рубежом і організація збору необхідної інформації про ринок. Експортний відділ може перетворитися на автономний підрозділ, який акумулюватиме інформацію і керуватиме всією експортною діяльністю;

2. зарубіжний відділ продажів ТОВ “Інтер–Запоріжжя” або дочірня компанія. Зарубіжний відділ продажів дозволяє виробнику скористатися ефектом безпосередньої присутності на ринку і здійснювати контроль за виконанням маркетингових програм. Зарубіжний відділ продажів здійснює реалізацію і розподіл продукції, іноді на нього покладають функції організації, зберігання і просування товарів, демонстраційного і обслуговуючого центру;

3. торгові представники ТОВ “Інтер–Запоріжжя”. Для пошуку зарубіжних клієнтів компанія використовує своїх торгових представників;

4. іноземні дистриб’ютори або агенти ТОВ “Інтер–Запоріжжя”. Для організації продажу продукції компанія звертається до зарубіжних дистриб’ютерів або агентів, які можуть бути наділені винятковими або обмеженими правами представляти виробника в конкретній країні.

Один із способів виходу на зарубіжний ринок для ТОВ “Інтер–Запоріжжя” є виробництво за контрактом, коли виробництво якоїсь продукції компанія доручає місцевим фірмам.

Також ТОВ “Інтер–Запоріжжя” може вийти на зарубіжний ринок за допомогою франчайзингу – розвинутої форми ліцензування. Продавець франшизи пропонує покупцю свою торгову марку і налагоджену виробничу систему.

Останньою формою виходу компанії на зарубіжний ринок є створення власного підприємства ТОВ “Інтер–Запоріжжя” – пряме володіння. Це може бути обумовлено наступними чинниками:

Таким чином, встановлено, що необхідна величина інвестицій обов’язково має бути забезпечена фінансовими засобами. Вибір та обґрунтування стратегії фінансування, зовнішніх джерел покриття потреб у фінансових ресурсах – одна з найважливіших задач підприємця для забезпечення успішної реалізації проекту. Згідно з графіком реалізації проекту.

Бережна Г. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Класичний приватний університет

АЛЬТЕРНАТИВНІ РИНКИ ЗБУТУ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ: ПЕРЕШКОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Закриття російського ринку для українських товарів перетворює пошук нових експортних напрямків на пріоритет для вітчизняного бізнесу. Саме тому актуальним є вихід українських компаній на альтернативні ринки: ЄС, Туреччина, країн Близького Сходу та Північної Африки. Основні перешкоди для українських експортерів: фінансування експорту; відсутність урядової підтримки; конкуренція з місцевими виробниками.

Європейський ринок є дуже складним для вітчизняних експортерів та не може компенсувати витрат загального падіння обсягів українського експорту. Ринок країн Близького Сходу є один із найперспективніших для України. Перед вітчизняними підприємцями з'явився шанс скористатися можливостями великого експортного потенціалу регіону.

Дві основні риси цього ринку – імпорто–залежність та постійне зростання. Крім того, цей ринок характеризується значною пропозицією грошей та великою кількістю масштабних інвестиційних проектів. Відповідно існує постійний попит на будівельні матеріали, техніку, технології, природні ресурси, які імпортуються із різних країн світу. Позитивним моментом для українських імпортерів є той факт, що асортимент товарів та послуг, яких потребує цей регіон, є дуже великим.

Отже українські підприємства можуть постачати не тільки сировину, але й ІТ–технології, продукцію літако– та машинобудування, вироби легкої промисловості, будівельні матеріали, продукти харчування, певні послуги – майже все, що виробляється в Україні.

Для надання консультаційної підтримки українським підприємствам, захисту їх інтересів, проведення заходів для розвитку ділового співробітництва, надання інформаційних, юридичних, маркетингових, рекламних та інших послуг в 2015 р. відбулось відкриття Міжнародного центру ділового співробітництва Міжнародної торгової палати України (ICC Ukraine) в м. Дубай (ОАЕ). Центр має стати центральним представництвом ICC Ukraine у регіоні, допомагатиме українським компаніям знаходити замовників продукції та послуг в ОАЕ, диверсифікувати ринки збуту, збільшити впізнаваність компаній та закріпити їх імідж на ринках країн регіону.

Основні питання, які слід враховувати потенційним українським експортерам при формуванні стратегії виходу на альтернативні ринки:

1. на ринках країн Перської затоки (наприклад, ОАЕ, Катар, Оман) діє міжнародна система розрахунків, яка вписана в світовий глобальний ринок та міжнародні правила гри (основний метод платежу при торгівельних відносинах – акредитив);

2. розуміння важливості налагодження між–особистісних відносин між постачальником та покупцем (стратегію відносин потрібно вибудовувати ретельно, враховуючи специфіку регіону, його культурні особливості).

Дуже важливо, щоб представники українського бізнесу вміли вдало подати себе на міжнародному ринку. Для представників ділових кіл цих країн вирішальне значення у виборі торгівельних партнерів та постачальників сировини мають особисті стосунки. Перш за все вони дивляться на бездоганні рекомендації та досвід роботи з іншими компаніями регіону, на надійність та порядність партнера, і вже потім розглядають питання ціни товарів та вартості контрактів.

Для українських бізнесменів Об'єднані Арабські Емірати – це приголомшливі можливості для розширення свого бізнесу на найбагатший ринок Близького Сходу; для реалізації будь-якого роду стартапів і для залучення партнерів та інвестицій в український бізнес. Реєстрація компанії в ОАЕ (за винятком реєстрації компаній на території вільних економічних зон) можлива тільки за умови участі місцевого партнера (в якості акціонера або сервісного агента) та отримання ліцензії від Департаменту економічного розвитку відповідного емірату. Деякі види діяльності, такі як роздрібна торгівля на території ОАЕ, підприємства громадського харчування, підприємства фінансової та інвестиційної діяльності, надання різного роду послуг, прокат та ремонт автомобілів, клініки, салони краси і т. д., не можуть бути ліцензовані в більшості ВЕЗ, тому найчастіше такі підприємства реєструються на внутрішньому ринку ОАЕ.

У ОАЕ існує три основні організаційно-правові форми власності компаній:

- товариство з обмеженою відповідальністю (LLC);
- професійні компанії;
- філія / представництво іноземної компанії.

1. Згідно комерційному законодавству ОАЕ, частка іноземного капіталу в товаристві з обмеженою відповідальністю обмежена 49%, в той час як місцевому партнеру (громадянину ОАЕ) відповідно до установчого договору має належати не менше 51% акцій фірми і не менше 20% від річного прибутку. Однак, згідно загальноприйнятим правилом, одночасно з установчим договором може бути укладена угода, в якій місцевий партнер відмовляється від будь-яких претензій на володіння і управління компанією і отримання доходів від її функціонування. Таким чином, він отримує лише обговорену заздалегідь фіксовану винагороду.

2. Якщо робота компанії спрямована на надання специфічних послуг, що вимагають спеціальної професійної підготовки (консалтингові агентства, юридичні або медичні послуги, архітектура) можлива реєстрація фірми з професійною ліцензією (Professional Licence). У цьому випадку іноземному інвестору може належати до 100% акцій підприємства, але при цьому обов'язковою умовою є використання послуг місцевого сервісного агента (громадянина ОАЕ), який, не беручи участі в діяльності компанії, буде представляти її інтереси в державних установах.

3. Згідно комерційному законодавству ОАЕ, при відкритті та реєстрації філій або представництв іноземних компаній в ОАЕ інвесторам дозволяється 100%-ве володіння, за умови наявності місцевого сервісного агента, який буде представляти інтереси підприємства в державних установах. Юридично філія є частиною головної компанії, і її діяльність обмежена представницькими функціями на користь компанії-засновника. Філія іноземної компанії не має права вести комерційну діяльність на території ОАЕ, тому всі контракти укладаються виключно від імені головного офісу. Представництва також мають обмеження за кількістю співробітників, яких вони можуть найняти.

Залежно від цілей бізнесу виділяють два типи ліцензій в ОАЕ:

1. комерційні (можуть бути звичайними – з обмеженою кількістю товарних груп, загальними – включають всі товарні групи, крім нерухомості і цінних паперів, і виробничими. В даному випадку обов'язкова участь місцевого партнера в якості власника 51% акцій. Такі фірми реєструються, як правило, у формі товариства з обмеженою відповідальністю.);

2. професійні (видаються для надання конкретного виду послуг або ремесла/народного промислу, при цьому місцевий партнер не буде володіти капіта-

лом, а лише виконувати функції сервісного агента, представляючи інтереси компанії в державних органах).

Вільні зони ОАЕ також дозволяють створювати підприємства без партнерства з місцевими спонсорами. Такі зони являють собою чітко визначену частину території держави, всередині якої діють спеціальні умови оподаткування. Коли немає необхідності продавати товари безпосередньо на місцевому ринку, але офісні приміщення та персонал необхідні, створення компанії у вільній зоні є більш привабливим, ніж на території ОАЕ. На відміну від місцевої компанії, бізнес в таких зонах не потребує залучення резидентів ОАЕ в якості поручителя.

В ОАЕ існує близько 27 вільних зон. Деякі з них відведені для конкретних видів діяльності (наприклад, Dubai Internet City призначена тільки для бізнесу, пов'язаного з програмним забезпеченням), інші є загальними і надають ліцензії майже для всіх категорій бізнесу.

Основні переваги ведення бізнесу українськими компаніями у вільних зонах ОАЕ:

- 100% володіння акцій експатріантами без залучення місцевих агентів;
- відсутність валютних обмежень;
- весь капітал і прибуток можуть бути репатрійовані;
- звільнення від корпоративних, особистих податків або податку на приріст капіталу;
- безмитний імпорт товарів, у випадку, якщо товари не поставляються на місцевий ринок;
- відмінна інфраструктура та комунікації;
- широкий вибір видів діяльності;
- спрощені процедури започаткування бізнесу: всі формальності зазвичай вирішуються властями ВЕЗ, позбавляючи від необхідності звертатися в різні урядові відомства самостійно;
- не існує обмежень по найму іноземців;
- доступні резидентські візи.

Основними недоліками, в порівнянні з місцевими компаніями, можна назвати відносно високу вартість оренди офісів і складських приміщень, а також заборону на самостійний ввезення товарів на місцевий ринок. Така опція можлива при співпраці з місцевим торговим агентством.

Таким чином, українським експортерам для успішного виходу на нові ринки потрібно враховувати наступне: законодавство та сертифікацію; логістику; місцеві культурні особливості та традиції ведення бізнесу; як знайти підхід до покупця: стратегія продажів та маркетингу.

Бікулов Д. Т.

доктор наук з державного управління, доцент
Запорізький національний університет

МІСЦЕВА СПЕЦИФІКА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Поняття “корпоративна культура” в менеджменті сформувалось за часів Тейлора та Файоля. Так, Тейлор, розглядав корпоративну культуру як спільну позицію робітників, які забезпечують посередню продуктивність праці, оскільки не отримують належної, з їх точки зору, винагороди за більш високі результати. Файоль, серед своїх 14 принципів управління визначав потребу в створенні спільного командного духу, що втілюється в тезі: “Союз, це сила. А сила є результатом гармонії персоналу” [1, с. 68].

Розвиток масового виробництва, поява великих підприємств на початку ХХ сторіччя призвели до того, що між найманими робітниками та власниками підприємства з'явилися суттєві розбіжності, які полягали у принциповій різниці між їх інтересами. Власник вимагав максимального результату – тобто максимальних витрат особистих ресурсів – енергії робітника, відповідно високої продуктивності праці. Робітник намагався витратити менше ресурсів, отримувати більшу винагороду та, часто неадекватно оцінював свій внесок у загальний результат.

Тому виникла необхідність формування спільних цінностей, кожна з яких мала б влаштовувати і робітника, і власника підприємства. Менеджери в такій ситуації вважаються посередником та намагаються забезпечити компроміс і відповідні поступки для обох сторін.

За Тейлором ключовою проблемою незадоволення власника та робітника є низька продуктивність праці. Він пропонує компроміс, який полягає у тому, що робітник має отримувати більшу винагороду за більший результат, тобто власник контролює результат та забезпечує відповідні виплати за рахунок збільшення доходу та рівня прибутку.

Однак існує велика кількість персоналу, продуктивність праці якого оцінити дуже важко. Такими є службовці, офісні працівники, менеджери різного рівня, допоміжні працівники. Вони не виробляють продукцію, однак саме від їх роботи залежить ефективність управління фірмою. Їх винагорода є пасивною та суб'єктивною, залежить від настрою власника або повноважного керівника.

Корпоративна культура в даному контексті вважається спільною оболонкою, яка забезпечує більш ефективну взаємодію та наявність спільних цінностей між власником та найманими робітниками.

В сучасний період часу поняття корпоративна культура удосконалене за сутністю, але суттєво не змінюється за змістом.

Власник підприємства має на увазі створення лояльної до його політики групи, досягнення максимальної лояльності серед більшості персоналу, правильного розуміння його дій, цінування його видатків, що витрачаються на подібні дії.

Робітники підприємства мають на увазі повторення прикладу, який надає власник, керівник своєю поведінкою, формування ділового та лояльного відношення до фірми в цілому, асоціювання себе з фірмою та перенесення на себе її ділової репутації.

Корпоративна культура має галузеву та регіональну специфіку. Така традиція формувалась в міжнародному економічному середовищі, де чітко виявляються національні традиції у корпоративній культурі.

У японській фірмі корпоративна культура побудована на повазі до старших, до особистості, прагненні до постійного самопізнання та удосконалення. Японська корпоративна культура адаптується до європейської та інших, але ключові традиції залишаються. Такий управлінський підхід як управління якістю був розроблений американськими інженерами (Демінг) адаптувався до реальності японських компаній та був максимально удосконалений саме менеджерами японських компаній, таким чином трансливався на інші фірми.

Американська корпоративна культура побудована на всебічному прагненні до свободи, в тому числі свободи вибору, яка стосується власника, працівника, клієнта. Іншим ключовим елементом американської корпоративної куль-

тури є спрямування до максимальної капіталізації компанії, а також стимулювання необмеженого зростання споживання.

Корпоративна культура європейських компаній сформована на протязі найбільш тривалого періоду еволюції. Вона спрямована на дотримання правил, законів, норм. Соціальна ієрархія не визначається лише матеріальним багатством, а сфера індивідуальних інтересів не йде у супереч суспільним інтересам, а доповнює їх.

Європейська корпоративна культура виросла з цехових традицій та однією з головних функцій підприємства, окрім отримання прибутку є соціальна відповідальність. Також важливими аспектами європейської корпоративної культури є довгостроковий характер підприємства, спрямований на тривалий період інвестування та присутності на ринку [2].

Треба зазначити, що на протязі останніх 20–років сформувалась специфічна українська корпоративна культура. Вона частково є продовженням пострадянської культури підприємництва, носіями якої є колишні партійні діячі, в період попередньої активної діяльності яких існувала заборона підприємництва, як виду діяльності.

Останнім часом суттєво посилюється вплив європейських та американських підприємницьких культур. Значний внесок в даний процес було зроблено програмами міжнародної технічної допомоги TRANSFORM і TACIS, які забезпечували фінансування консалтинової та просвітницької діяльності. Виникає субкультура підприємців, які мають відношення до “красних директорів” та партійних діячів, які раціонально відносяться до споживання, самі поступово розвивають свої підприємства в умовах потужного браку капіталу та надзвичайно високих ризиків.

Характерними рисами української корпоративної культури, яка має формуватись у другому десятиріччі мають стати:

- відмова від суперспоживання на користь накопиченню капіталу;
- справедливий розподіл доданої вартості між власниками, найманими робітниками;
- увага до суспільства, розуміння та удосконалення суспільного договору;
- всебічне навчання та культурний розвиток;
- автономність державних інститутів та бізнесу.

Список використаної літератури

1. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – Москва : Дело, 1997. – 700 с.
2. Иноземцев В. Американская и европейская модели корпоративного поведения: сходство, отличия и перспективы развития [Электронный ресурс] / В. Иноземцев // Энциклопедия местного самоуправления. – Режим доступа: vasiliieva.narod.ru/2_6_02.htm.

Білогуб Є. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов особливу актуальність мають проблеми ефективного використання маркетингу як концепції управління ринковою діяльністю підприємства. При цьому успішне функціонування підприємства визначається перш за все ефективністю управління його маркетинговою діяльністю.

Процес управління маркетингом – це розроблений послідовний комплекс маркетингових дій, спрямованих на реалізацію маркетингових функцій та прин-

ципів, у результаті яких мають бути виявлені і задоволені потреби споживачів, а фірма повинна отримати очікуваний прибуток.

Управління маркетингом являє собою найважливішу складову частину загальної системи менеджменту підприємства. Разом з тим, управління маркетингом має свої особливості. Вони обумовлені насамперед тим, що маркетинг пов'язаний із зовнішнім середовищем, що визначає ринкову діяльність підприємства. Його головне завдання полягає в тому, щоб домогтися найкращого узгодження внутрішніх можливостей підприємства з вимогами зовнішнього середовища для одержання прибутку. Маркетинг забезпечує зв'язок підприємства з ринком.

Ефективність управління маркетингом значною мірою залежить від трьох основних складових будь-якого процесу управління: планування, організації й системи контролю на підприємстві. Крім того, виділяють такі функції управління, як мотивація, регулювання й облік, а також дві специфічні функції – прогнозування й аналіз.

Основні складові процесу управління маркетингом необхідно розробляти у взаємозв'язку один з одним стосовно до специфіки ринкової діяльності підприємства. В управлінні сучасним маркетингом найбільш доцільним є застосування системи стратегічного планування з ранжируванням стратегічних завдань, аналізом позиції підприємства в конкурентній боротьбі й вибором найбільш ефективних стратегій. При оперативному плануванні найближчі цілі підприємства трансформуються в поточні програми дій, бюджети й плани прибутків, які доводять до кожного підрозділу підприємства. Але стратегічні цілі погано сполучаються з виконанням поточних операцій, тому стратегічне планування повинне здійснюватися не по підрозділах підприємства, а по окремих проектах, майбутнім напрямкам діяльності і т. д. на основі окремої системи управління і контролю за виконанням. Зв'язок між системою маркетингу і підфункцією планування активний й двосторонній. З одного боку, маркетингові цілі впливають на систему планування, з іншого боку – реалізація всіх маркетингових заходів взаємопов'язана в рамках плану-програми. Плановість при реалізації програми маркетингу по суті являє собою глобальний план і визначає зміст всіх інших планів підприємства.

Організація маркетингової діяльності включає у свій склад наступні заходи:

- побудова організаційної структури управління маркетингом;
- підбор фахівців з маркетингу належної кваліфікації;
- розподіл завдань, прав і відповідальності в системі управління маркетингом;
- створення умов для ефективної роботи співробітників маркетингової служби (організація їхніх робочих місць, надання необхідної інформації, засобів оргтехніки й т. д.);
- організацію ефективної взаємодії маркетингових служб із іншими службами організації. Контроль маркетингу – це постійна, систематична й неупереджена перевірка й оцінка положення й процесів в області маркетингу. Контроль повинен забезпечувати досягнення підприємством намічених цілей. У зв'язку зі швидкими змінами умов зовнішнього середовища контроль маркетингу має центральне значення.

Основними завданнями контролю маркетингу є:

- встановлення ступеня досягнення мети;
- з'ясування можливостей поліпшення ситуації;
- перевірка того, наскільки пристосованість підприємства до змін умов навколишнього середовища відповідає необхідній.

Організація контролю залежить від величини підприємства, кваліфікації персоналу, складності контрольних завдань та інших факторів.

Серед основних проблем управління маркетингом на сучасних підприємством можна виділити наступні:

- відсутність відокремленого підрозділу маркетингу в ряді підприємств;
- визначення цілей маркетингових підрозділів на основі настанов керівництва, а не на підставі загальної стратегії розвитку підприємства;
- використання служб маркетингу не за їх прямим призначенням;
- відсутність у складі маркетингових підрозділів фахівців, що мають вищу спеціальну освіту з маркетингу;
- відсутність оперативної взаємодії між службою маркетингу та основними структурними підрозділами підприємства;
- виконання маркетинговими підрозділами розрізнених функцій (переважно пов'язаних тільки з організацією товароруху і рекламою) з порушенням комплексного підходу;
- недостатній комунікативний зв'язок і наявність конфліктів маркетингових підрозділів з іншими структурними підрозділами підприємства;
- відсутність належного аналітичного забезпечення структурних підрозділів та ефективної маркетингової інформаційної системи;
- відсутність розроблених систем мотивації працівників маркетингових підрозділів;
- відсутність методики оцінки ефективності діяльності маркетингових підрозділів.

Отже, основними напрямками подолання цих проблем є наступні:

- повна інтеграція маркетингу в організаційну структуру підприємства;
- формування у всіх працівників підприємства маркетингового стилю мислення, єдності цілей і задач, що стоять перед підприємством;
- встановлення цілей і завдань маркетингових підрозділів на основі загальної стратегії підприємства;
- комплектування штату маркетингових підрозділів фахівцями з маркетинговою освітою та забезпечення систематичного підвищення кваліфікації працівників;
- впровадження методів бенчмаркінгу у систему управління підприємством;
- удосконалення системи планування, бюджетування та контролю маркетингу;
- аналіз та оцінка ефективності маркетингової діяльності підприємства;
- удосконалення інформаційного забезпечення маркетингової діяльності;
- встановлення ефективної системи комунікаційних зв'язків між маркетинговими підрозділами та іншими структурними підрозділами підприємства;
- аналіз та оцінка результатів діяльності працівників маркетингових підрозділів;
- активне впровадження мотиваційних програм для персоналу маркетингових підрозділів з метою стимулювання ініціативи.

Таким чином, за сучасних ринкових умов запорукою успішної діяльності підприємства на ринку є інтегрований підхід до управління маркетингом на основі сучасних концепцій управління та інформаційних систем, що їх підтримують. Ефективне управління маркетингом сприятиме досягненню цілей підприємства, покращенню його іміджу, підвищенню лояльності споживачів і зміцненню його конкурентних позицій.

Богачев Р. М.

кандидат філософських наук, доцент

Національна академія державного управління при Президентові України

м. Київ

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Моделювання процесів самоорганізації та розробка відповідних практичних управлінських рішень вимагають врахувати наступні припущення: 1) суспільні системи можливо розглядати як механізм контролю суспільного простору певного ланцюга суспільного відтворення шляхом інтеграції–дезінтеграції на основі встановлення відповідних організаційно–економічних зв'язків між учасниками системи; 2) до основних типів трансформаційних процесів відносять інсорсінговий, аутсорсінговий та віртуальний способи інтеграції в суспільний простір; 3) організаційно-економічні зв'язки виступають формотворчим фактором розвитку соціальних систем; 4) спосіб інтеграції в суспільний простір визначає сутність та тип стратегії розвитку, а організаційно-економічні зв'язки зумовлюють форму та механізм реалізації інтеграційної стратегії.

Таким чином, інституціональна економічність та ефективність будь–якої системи суспільного відтворення зокрема національної економіки, визначається саме наявністю цілісних та гармонізованих соціальних систем (інтеграційних та інтегрованих структур), які забезпечують концентрацію суспільного капіталу та потенціалу в різних формах, ефективне використання ресурсів, наукомістких технологій за допомогою організаційно–економічних зв'язків в межах контрольованого суспільного простору відповідного ланцюга суспільного відтворення.

В соціально-економічній царині розвиток суспільних відносин знаходить прояв у відповідному розвитку організаційних форм соціальних систем, які розрізняються певними ознаками та властивостями. Нами запропоновано Модель опису процесів самоорганізації соціальних систем, в якій процес самоорганізації соціальної системи ставиться в залежність від відповідних змін зовнішніх умов та внутрішніх чинників, які узагальнюються у межах певної етапності: відтворюється динаміка, ритміка та архітектоніка процесів самоорганізації.

Кожен з етапів має свою історичну обумовленість та цільову спрямованість, що знаходить втілення у певних показниках, котрі виступають критеріями кореляції, врівноваження та гармонізації взаємозв'язків на певному рівні цілісності, всебічності та істинності зв'язків у соціальних системах.

На першому етапі еволюція процесів диференціації призводить до формування соціальних систем через інтеграцію: поєднання інтересів учасників здійснюється через жорсткі ієрархічні структури “конгломеративного” типу, відбувається перехід до нового рівня конкурентних переваг: від ресурсних до технологічних; домінують жорсткі формальні зв'язки та відносини, значна централізація управління, суто матеріальні важелі мотивації діяльності, система планування та практично повна закритість стосовно зовнішнього середовища.

Такі структури здатні функціонувати лише у стабільному зовнішньому середовищі, регулювання в якому здійснюється виключно завдяки механізмам цінової конкуренції, жорстким формальним стосункам, домінує екстенсивний тип розвитку.

На другому етапі значне поживлення зовнішнього середовища (40–ві–70–ті роки), що супроводжується бурхливими диференційними процесами з ускладненням взаємозв'язків (зокрема спеціалізації), відповідний перехід від стабільного до змінного зовнішнього середовища зумовлює розгортання процесів інтеграції та погодження інтересів учасників–елементів соціальної системи не тільки окремого виробничо–комерційного утворення (ланцюга), але й певних ділянок соціально-економічного та суспільно–політичного простору. Це вимагає певного рівня децентралізації та впровадження “м'яких” механізмів управління, в тому числі стратегічного планування, стимулювання активності персоналу тощо.

Наука постає основною продуктивною силою суспільства, з'являються нові організаційні форми інтеграції, сформовані з використанням організаційно–економічних відносин, що зумовлює перехід до рівня інноваційних переваг, використовувати механізми нецінової конкуренції, постійно визначати нові потреби та погоджувати дії учасників: інсорсінговий тип інтеграції з елементами аутсорсінгу.

Виникає нагальна потреба в більш тісній співпраці, партнерстві, переході до використання партнерських конкурентних переваг, а структури спрямовані на створення власного простору суспільного відтворення, контроль взаємозв'язків через аутсорсінговий тип інтеграції.

Нарешті, глобалізація та лібералізація ринків, міжнародний характер конкурентної боротьби зумовлюють перехід до організацій без жорстких меж, коли необхідно враховувати взаємозв'язки всього процесу суспільного відтворення. Великі соціальні системи з елементами ієрархії стають не здатними адекватно та своєчасно реагувати на зміни в навколишньому середовищі, а відтак для свого самозбереження та розвитку вони стають невід'ємною частиною цього середовища, заперечують власні межі (злиття з соціально–економічним простором процесу суспільного відтворення – віртуальний тип інтеграції), мають тенденцію перетворення у мережу.

Саме в цьому й полягає зміст процесу створення “організацій без меж”: на рівні організацій створення договірних об'єднань консорціуми, альянси тощо, а на рівні суспільства, соціальних систем та всередині крупних організацій – виникнення мережевих або сітьових структур, що базуються на творчій співпраці їх учасників, себто використовують переваги партнерських взаємозв'язків для гармонізації взаємодії в процесі суспільного відтворення.

Таке бачення дає нам лише можливість розгляду та опису зовнішніх процесів, що мають місце не тільки на поверхні соціальної системи та зумовлюються лише впливом зовнішнього середовища.

На наше переконання, лише в такому розумінні процеси самоорганізації доведені до рівня суспільної форми руху можуть розкрити свою сутність та отримати своє природне місце в системі розвитку всезагальних суспільних взаємозв'язків, наприклад: соціальна група, держава, суспільство виникають внаслідок розділення первісної тотожності (протоінтегрованого) завдяки процесам виокремлення, абстрагування, відчуження із сукупності існуючих зв'язків (диференційоване) та подальшого відновлення, – відтворення, – цих зв'язків на новому рівні цілісності, всебічності та істинності (інтегроване).

В економічній царині: конгломератні форми інтеграції відрізняються від наступних форм горизонтальної та вертикальної інтеграції лише кількісними па-

раметрами стосовно свого елементного складу, кількості, ланок, ступеня централізації управління тощо, і тому в багатьох випадках, перехід від однієї форми до іншої не пов'язаний з переходом на новий рівень конкурентних переваг як втілення нової якості.

В суспільній царині: стародавні імперії як конгломератні форми здебільш вимушеної, механічної інтеграції характеризуються незначним ступенем диверсифікації суспільних відносин та відрізняються від наступних форм жорсткої вертикальної інтеграції в межах індустріальних держав-імперій ХІХ століття лише кількісними параметрами розвитку суспільних зв'язків. Тому, здебільше, перехід від однієї форми державної інтеграції до іншої прецінь не пов'язаний з переходом до нового рівня суспільних відносин як втіленню нової якості.

Саме перехід від суб'єкт–об'єктних відносин до суб'єкт–суб'єктних, розуміння необхідності скасування меж суспільних форм організації діяльності, перехід від інсорсінгового (в межах внутрішнього простору) до аутсорсінгового (поза межами внутрішнього простору) типу зв'язку та далі до віртуальної інтеграції (скасування внутрішнього простору взагалі) є ілюстрацією сучасного розвитку та процесів самоорганізації соціальних систем в напрямку мережування.

Це є наслідком актуалізації властивості мережовості, сутністю якої є закон, рушійна сила, накопичений потенціал та внутрішня причина, мотив самоорганізації системи.

В результаті поступового узагальнення відбувається перехід у вищу єдність внутрішніх протилежностей – в мережу. Такий результат не є простою арифметичною сумою різних рівнів інтеграції соціальної системи, а зняттям завдяки дезінтеграції попереднього та відтворенням в стислому вигляді всього процесу; з поверненням до вихідного, тобто істинного за змістом, цілісного та всебічного за формою та гармонійного за здійсненням.

Саме тому мережування включає в себе всі моменти самоорганізації і саме такі процеси знаходять зовнішній прояв у значних темпах розвитку т. з. мережових соціальних систем та “сітьових” структур, які за рахунок сучасних технологій перетворення, обробки та транслявання інформації, обміну здобутим знанням та досвідом пізнання поступово витісняють старі економічні, соціальні, політичні утворення суспільного життя в цілому.

З наведеного можливо зробити наступні висновки:

- по–перше, об'єктивною сутністю (реальними законами, джерелом, внутрішньою тенденцією, причиною, необхідністю тощо) процесів самоорганізації є мережування як процес та мережовість як властивість;
- по–друге, мережовість – це суспільна властивість, яка актуалізується під впливом гармонізованих внутрішніх та зовнішніх чинників;
- по–третє, мереживо – це результат, вища форма колективності, себто вища форма самоорганізації (постінтеграція) творчої діяльності людства.

Таким чином, відкривається практична можливість подальшого дослідження та управління процесами самоорганізації соціальних систем.

Тому саме запропоноване методологічне підґрунтя моделі опису процесів самоорганізації соціальних систем, в якій процес саморозвитку соціальної системи ставиться в залежність від відповідних змін зовнішніх умов та внутрішніх чинників, відтворюється динаміка, ритміка та архітектоніка процесів са-

моорганізації, стає основою напрацювання відповідних інструментів управління соціальними системами та суспільним розвитком загалом, відповідних методичних підходів щодо їх застосування.

Брітченко І. Г.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграція України до європейського економічного простору приводить до посилення конкуренції на ринку капіталу та банківських послуг. Для вітчизняних комерційних банків актуальним є питання не тільки посилення конкурентоспроможності на вітчизняному ринку, а також і конкурентні виклики з боку відкритого ринку банківських послуг Європейського союзу. Ефективне підвищення конкурентоспроможності вітчизняних комерційних банків можливе виключно на науково-обґрунтованій основі з урахуванням результатів сучасних наукових досліджень в галузі банківського маркетингу.

Незважаючи на значну увагу як закордонних так і вітчизняних науковців, практично не приділено уваги питанню підвищення конкурентоспроможності комерційних банків в умовах інтеграції до європейського економічного простору. Науковцями розглянуто питання: методологічні аспекти конкуренції на ринку банківських послуг [1], [2], [3], особливої ролі ціноутворення на банківські послуги як головного чинника конкурентоспроможності банку [4], окремі аспекти формування інноваційних банківських продуктів [5], [6], [7], роль інвестиційної діяльності та її вплив на конкурентоспроможність банків [8], банківська діяльність на європейському ринку банківських послуг [9].

Сучасні тенденції розвитку банківської системи України і її інтеграція до європейського економічного простору та ринку банківських послуг потребує поєднання результатів окремих теоретичних досліджень закордонних та вітчизняних науковців з прикладними дослідженнями по формуванню та просуванню інноваційних банківських послуг здатних створити конкурентні переваги для вітчизняних банків на ринку банківських послуг України.

В сучасних економічних умовах інтенсифікації інтеграційних процесів до європейського економічного простору актуальним є пошук інноваційних банківських послуг, котрі здатні докорінно підвищити конкурентоспроможність комерційних банків і, як наслідок – всієї банківської системи України. За даними Асоціації українських банків в країні функціонує понад 100 працюючих банків, у той же час банківська система європейських країн з більш потужним економічним потенціалом складає до 15 – 20 комерційних банків.

Можна погодитись з думкою вітчизняних вчених про те, що для ефективного функціонування комерційного банку в умовах посилення конкурентоспроможності виникають як певні загрози, так і нові можливості в умовах інтеграції України до європейського економічного простору. До незаперечних загроз відноситься суттєве посилення конкуренції на ринку банківських послуг.

Водночас вітчизняні комерційні банки мають конкурентні переваги у таких напрямках:

- здатність сплачувати високі відсоткові ставки із залучених ресурсів, що обумовлює їх привабливість як для вітчизняних, так і для європейських клієнтів.
- достатньо високий рівень технічних можливостей комерційних банків.

- наявність суспільного попиту на кредитні ресурси та передумов для рішучого реформування банківського сектору і суспільних відносин в реальному секторі економіки відповідно до європейських стандартів та принципів.
- високий рівень освіти та грамотності населення при одночасно низькій вартості праці банківського персоналу у порівнянні з більшістю європейських країн.
- значний ресурсний та економічний потенціал економіки країни для подальшого розвитку підприємницької діяльності.

При інтеграції до європейського економічного простору виникають нові можливості для подальшого розвитку ринку банківських послуг, які пов'язані з новими можливостями по залученню значних фінансових ресурсів. Провідну роль цінового фактора у конкурентоспроможності банку в достатній мірі розкрито в наукових роботах О. М. Білого [4]. Такий підхід відповідає критеріям ефективного функціонування банків у Європейському Союзі [9].

Така логіка обумовлює, що одним із можливих шляхів впровадження інноваційних банківських послуг для підвищення конкурентоспроможності банків повинно бути впровадження в практичну діяльність банків низки продуктів по залученню фінансових ресурсів з європейських країн. Це залучення може відбуватися таким чином:

- активізація діяльності вітчизняних банків на європейському міжбанківському ринку;
- залучення додаткових ресурсів шляхом попереднього виходу вітчизняних банків на європейські фондові біржі;
- створення та актуалізація діяльності альтернативних парабанківських посередницьких структур (трастові компанії, пенсійні і фінансові фонди, кредитні кооперативи тощо), маючи високі європейські рейтинги та відповідне забезпечення, отримують доступ до дешевих фінансових ресурсів європейських країн та розміщують їх в українських комерційних банках;
- шляхом відкриття нових філій крупних світових банків і подальшого переливу частини їх ресурсів на вітчизняний міжбанківський ринок;
- шляхом залучення міждержавних позик та позик від міжнародних фінансових установ до Національного банку України, їх подальшого перерозподілу до комерційних банків, що ефективно функціонують на ринку банківських послуг України;
- реєстрація невеликих філій або представництв вітчизняних комерційних банків в європейських країнах для виходу на європейський мібанківський ринок і залучення ресурсів для вітчизняної банківської системи.

Подальша інтеграція України до європейського економічного простору призведе до посилення конкурентної боротьби на ринку банківських послуг України. Це обумовлює актуальність наукових досліджень, спрямованих на пошук напрямків підвищення конкурентоспроможності вітчизняних комерційних банків, що повинно ґрунтуватися на врахуванні слабких місць (загроз), так і конкурентних переваг банків на ринку банківських послуг України.

Список використаної літератури

1. Базадзе К. Методологічні засади та практичні аспекти оцінки конкурентоспроможності банків [Електронний ресурс] / К. Базадзе // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1. – С. 44–53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Sepid_2013_1_6.pdf.

2. Гладких Д. Умови конкуренції на українському ринку банківських послуг [Електронний ресурс] / Д. Гладких // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 9. – С. 9–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnbu_2012_9_5.pdf.
3. Тимонькін Б. Конкурентні умови функціонування банку – основна запорука його успіху [Електронний ресурс] / Б. Тимонькін // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 12. – С. 9–14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnb_2012_12_5.pdf.
4. Білий О. Л. Методи ціноутворення на банківські послуги [Електронний ресурс] / О. Л. Білий, О. Г. Череп // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 4. – С. 107–110. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/frvu_2011_4_24.pdf.
5. Карминский А. М. Современные тенденции банковских инноваций [Електронний ресурс] / А. М. Карминский, О. Р. Жданова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 2. – С. 106–118. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Mimi_2013_2_11.pdf.
6. Михайлюк Г. О. Історичні передумови виникнення нетрадиційних банківських операцій та послуг [Електронний ресурс] / Г. О. Михайлюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 56. – С. 324–330. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2010_56_52.pdf.
7. Момот О. М. Інтегровані банківські послуги та конкурентоспроможність банківської системи / О. М. Момот ; наук. ред. І. Г. Брітченко. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2008 – 315 с.
8. Качмар С. І. Банківська діяльність у сфері спільного інвестування: проблеми та напрями вдосконалення [Електронний ресурс] / С. І. Качмар // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 122–127. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/regek_2011_2_16.pdf.
9. Абрамовська А. Банківська діяльність Європейського Союзу: поняття та принципи [Електронний ресурс] / А. Абрамовська // Юридичний вісник національного університету “Одеська юридична академія”. – 2013. – № 4. – С. 175–179. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/urid_2013_4_31.pdf.

Бучакчийський А. П.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

КОНЦЕПЦІЯ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

У чистому вигляді концепція маркетингу є сукупністю видів діяльності, які сприяють безперешкодному проходженню товарів і послуг від виробника до споживача, і вона не є новою категорією. Основним завданням концепції маркетингу в сучасних умовах господарювання є процес інтеграції зусиль підприємств на реалізацію загальної мети його діяльності, яка не може і не повинна бути спрямована на вирішення внутрішніх проблем підприємства, а має орієнтуватись на виробництво товарів і послуг, в яких зацікавлений споживач. При застосуванні концепції маркетингу в кожній окремій країні необхідно враховувати специфіку існуючих і діючих у ній суспільно-економічних відносин.

Використання концепції маркетингу в тих формах і видах, які довели свою ефективність у країнах із раціональними економіками на основі теорії конвертації різних суспільно-економічних систем, є помилковим для застосування маркетингу в діяльності конкретних підприємств. Для того, щоб певна концепція маркетингу почала працювати як робоча філософія підприємства, потрібен детальний підхід для запровадження концепції маркетингу, вивчення особливостей організації, діяльності підприємства, аналіз його становища на ринку та багато іншого. В дійсності концепція маркетингу з великими труднощами впровад-

жується в систему підприємств, але потім дуже легко приживається, якщо на підприємстві створені певні умови для цього.

Підприємство, яке застосовує концепцію маркетингу, не переобтяжене вирішенням питань, що і в якій кількості виробляти, а вже конкретно займається утвердженням асортиментного товару і його кількістю, необхідною для споживача. З другого боку, при вирішенні питання про задоволення потреб споживачів, підприємство висуває на перший план не обсяг виробництва і реалізації, а прибуток, який є природним наслідком орієнтації підприємства на ринкову діяльність.

Маркетинг починається не там, де закінчується виробництво, навпаки, в його цілі входить визначення характеру і масштабів виробництва, шляхів рентабельного використання виробничих ресурсів підприємства та інженерно-технічних можливостей з урахуванням перспектив збуту, тобто генерації рішень у сфері маркетингу передують рішення у сфері виробництва та капіталовкладень. У розвинутих країнах з ринковою економікою потреба в маркетингу зазвичай виникала в міру того, як галузь за галуззю підходила до “точки маркетингу” – ситуації, коли пропозиція товарів і послуг вперше почала формувати попит, тобто в міру досягнення ринком стану насичення.

Існує чимало думок стосовно того, коли саме виник маркетинг. Усе залежить від прийнятої точки відліку. Традиційно перші кроки маркетингу на товарних ринках як науково-прикладної дисципліни і початок нових етапів його еволюції відзначаються у США. У цій країні, становлення ринків і створення умов для повномасштабного розвитку маркетингу йшло найбільш інтенсивно. Для порівняння, в практику Європи і Японії маркетинг прийшов після Другої світової війни ХХ ст.

Процес переходу економіки України до ринкових відносин має свої особливості та специфіку. У кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів функціонування, здійснюється аналіз сучасного стану та окреслюються перспективні напрями розвитку. В ході економічних реформ ефективність господарської системи з притаманними їй роздержавленням та приватизацією безпосередньо пов'язана з рівнем науково-технічного та виробничого потенціалу визначальної ланки народного господарства – підприємств як незалежних товаровиробників і ринкових агентів.

В умовах становлення розвиненої життєво необхідної ринкової інфраструктури, відсутності здорового конкурентного середовища, не налагодженого належним чином фінансово-кредитного механізму, низького рівня платоспроможності тощо, особлива роль належить маркетингу як концепції управління виробничо-збутовою діяльністю підприємств.

Згідно із загальною класифікацією, існує п'ять маркетингових концепцій: концепція вдосконалення товару (організаційний маркетинг); концепція інтенсифікації комерційних зусиль (активний маркетинг) або концепція збуту; концепція маркетингу (товарний маркетинг); концепція соціально-орієнтованого маркетингу (соціально-етичний маркетинг).

Науковці висловлюють різні думки з приводу концепцій. Так, на думку зарубіжних спеціалістів, маркетинг орієнтований на продукт буде мати успіх тільки в тому випадку, якщо визнано, що ключовим значенням для підприємства має бути не просто розробка принципово нового виробу, а створення такого продукту або виду послуг, які б поклали початок формуванню нової галузі про-

мисловості. Тільки тоді можна розраховувати на прийнятний рівень витрат виробництва і зниження ступеня ризику.

Ж.-Ж. Ламбен вважає, що надто енергійне використання реклами (при збутовій концепції) може взагалі призвести до маніпулятивного або дикого маркетингу, який намагається різними способами підкорити попит вимогам пропозиції (виробника), задовольнити тільки короткострокові потреби клієнтів, піклуючись передусім про прибутки компанії й інші показники її поточної комерційної діяльності.

Виходячи з результатів вивчення проблеми, вважаємо, що концепція маркетингу в завершальному вигляді має розкривати суть таких питань: основні закономірності динаміки попиту і пропозиції; механізм пропозиції товару на ринку і спонукальні мотиви виробництва; механізм ринкової рівноваги на ринку одного товару і характеристика умов, що ведуть до досягнення цієї умови; суть і роль ринку в сучасній системі.

Основним завданням концепції маркетингу в сучасних умовах господарювання є процес інтеграції зусиль підприємств на реалізацію загальної мети їх діяльності, яка не може і не повинна бути спрямована на вирішення внутрішніх проблем підприємства, а має орієнтуватись на виробництво товарів і послуг, в яких зацікавлений споживач. При цьому повинні враховуватися певні особливості суспільно-економічної системи та рівня економічного розвитку.

Віхорт Ю. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

Скрябіна Д. С.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри

Класичний приватний університет

ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах екологічна відповідальність бізнесу стає невід'ємною складовою корпоративної соціальної відповідальності. Їй особливо її роль зростає із прагненням переходу країн, що розвиваються, до моделі сталого розвитку їх економіки, коли посилюється вплив екологічної складової на результати економічного добробуту як держави в цілому, так і окремих галузей й підприємств, зокрема.

У зарубіжній практиці вважається, що за рівнем своєї значущості екологічна відповідальність стоїть на другому місці в системі соціальної відповідальності комерційних підприємств. Більш важливою за неї є тільки правова відповідальність (дотримання норм та вимог, що регламентуються діючим законодавством, законопослушність, здійснення діяльності, що не суперечить правовим нормам), а третє й четверте місце належить етичній (характеризується реалізацією ділової поведінки на засадах чесності, рівності, суспільної корисності, із дотриманням прав співробітників, клієнтів та інших інститутів, з якими має взаємовідносини організація чи підприємство) та економічній (одержання економічних вигод шляхом задоволення потреб споживачів) відповідальності відповідно. Останню позицію займає філантропічна (дискреційна) відповідальність, яка передбачає участь організації у реалізації соціальних програм [6, с. 320; 3, с. 10].

За даними Європейської комісії основними перешкодами для малого та середнього бізнесу у контексті прийняття ефективних рішень у частині екологі-

чної складової є: високі витрати на забезпечення екологічності діяльності та продукції підприємства, замалий розмір бізнесу, що на даному етапі не дозволяє запроваджувати екологічні технології та нововведення, брак часу на дотримання екологічних норм та вимог, а також бюрократичні процедури. Роль держави у підтримці малого та середнього бізнесу у контексті підвищення рівня його екологічної відповідальності має полягати більшою мірою у реалізації фінансових інструментів та ініціатив, а також консультативно-інформаційній підтримці щодо питань екологічного характеру та поширення передового досвіду у цій сфері [7, с. 8, 16].

До основних напрямів реалізації екологічної відповідальності бізнесу можна віднести:

– дотримання вимог та норм екологічного законодавства. В Україні основними нормативно-правовими актами, що регламентують різні аспекти, пов'язані з екологічною складовою є Закони України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”, “Про охорону атмосферного повітря”, “Про відходи”, “Про екологічну експертизу” тощо. За даними Державної служби статистики України у 2015 р. за порушення екологічного законодавства, а також за забруднення навколишнього середовища вітчизняним підприємствам, організаціям та установам було нараховано екологічні платежі у розмірі 2434,4 млн. грн. (у т. ч. з них 66% – податки за викиди забруднюючих речовин в атмосферу, 29% – за розміщення відходів, 4% – за скидання забруднюючих речовин у водойми, 1% – штрафи за порушення законодавства в цій сфері). При цьому в результаті проведених екологічних інспекцій за 2013 р. було прийнято рішення про обмеження або тимчасову заборону господарської діяльності на 770 об'єктах по всіх регіонах України (за виключенням території АР Крим та тимчасово окупованих територій України), 2014 р. – на 143 об'єктах, 2015 р. – на 58 об'єктах.

– запобігання забрудненню навколишнього середовища. За результатами 2015 р. обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел в Україні зменшився у порівнянні з 2014 р. на 14,7% та становив 2,9 млн. т., обсяг діоксиду вуглецю – на 16,8% менше та 138,9 млн. т відповідно. З цього бачимо тенденцію до певного зменшення рівня забруднення навколишнього середовища суб'єктами господарської діяльності. За класифікатором видів економічної діяльності найбільшими забруднювачами навколишнього середовища були підприємства, організації та установи, що постачають електроенергію, газ, пару та кондиційоване повітря (41,1%), а також підприємства переробної (32,9%) та добувної (17,2%) промисловостей. За регіонами України найбільший рівень забруднення навколишнього середовища підприємствами спостерігається в Дніпропетровській та Донецькій областях.

– фінансування природоохоронних заходів. У 2015 р. українськими підприємствами, організаціями та установами на реалізацію заходів екологічного спрямування було витрачено кошти у розмірі 24,6 млрд. грн. (без урахування ПДВ), що на 12,3% більше за рівень цього показника у 2014 р. У т. ч. з них 69% становили поточні витрати, а 31% – капітальні інвестиції. Причому 78% становили безпосередньо власні кошти суб'єктів господарювання, що свідчить про певне усвідомлення ролі фінансових вкладень у природоохоронні заходи. Найбільшими статтям витрат у загальній структурі були поведження з відходами

(7539,4 млн. грн. або 30,7% від загальної суми), очищення зворотних вод (7493,2 млн. грн. або 30,5%), заходи радіаційної безпеки (4293,7 млн. грн. або 17,5%). Найбільша частка капітальних інвестицій у природоохоронні заходи припадає на Київську (4157,5 млн грн або 54,2% загального обсягу) та Дніпропетровську (1417,9 млн. грн. або 18,5%) області.

– управління якістю продукції з урахуванням екологічної складової, відповідність стандартам. Угодою про асоціацію Україна – ЄС передбачено перехід нашої держави на відповідні екологічні норми та стандарти у термін до 2019 р. В Україні програма екологічної сертифікації та маркування була розпочата у 2003 р. Для порівняння такого роду програми діють в ЄС з 1992 р, в КНР – з 1994 р. Пріоритетними продуктовими групами, що мають більшу кількість виданих екологічних сертифікатів в Україні є будівельні та лакофарбові матеріали, мийні засоби, харчові продукти та напої. Вітчизняні підприємства використовують екологічне маркування, яке носить добровільний характер (маркування типу I), базується на багатьох критеріях життєвого циклу продукту, передбачає використання етикеток, які засвідчують екологічні переваги продукту. В Україні до такого типу маркування відноситься знак “Екологічно чисто та безпечно”. Однак, в цілому цей напрям потребує подальшого розвитку, адже навіть у порівнянні з країнами Східної Європи в нашій державі екомаркованої продукції менше, зокрема, в 3,1 рази менше, ніж у Польщі та в 2,3 рази менше, ніж в Угорщині.

– участь у реалізації програм з охорони навколишнього середовища на засадах співпраці з органами місцевої влади, громадськими інститутами тощо. В залежності від масштабів своєї діяльності низка підприємств України бере участь у програмах захисту навколишнього середовища, а деякі з них самі стають ініціаторами соціальних та екологічних акцій у цій сфері. Окремі проекти носять міжнародний характер у межах реалізації співпраці з міжнародними інституціями, а низка заходів реалізується на місцевому рівні у межах виконання регіональних програм та стратегій розвитку.

У цілому, основні напрями реалізації екологічної відповідальності підприємств у сучасних умовах в Україні забезпечуються не повністю. Це пов'язане більшою мірою з відсутністю широкого врахування впливу діяльності підприємств на навколишнє середовище, що є характерним для моделі сталого розвитку економіки. В першу чергу через те, що це не є законодавчо обов'язковим в Україні у порівнянні із зарубіжною практикою, а галузева економічна політика недостатньою мірою враховує природоохоронні аспекти. Крім того, зношеність матеріальної бази виробничих підприємств та нерозвиненість інноваційної інфраструктури не дозволяють широко впроваджувати екологічно-ефективні технології, що в результаті могло б зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та призвело б, як наслідок, до підвищення рівня екологічної відповідальності суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Державна служба статистики України (офіційний сайт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Екологічні паспорти регіонів [Електронний ресурс] / Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/prottection1>.
3. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів [Електронний ресурс] / А.М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5–26. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_4_2.

4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.

5. Ecolabel: Facts and Figures [Electronic resource] // European Commission. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>.

6. Mureşan L. Ecological Responsibility, Component of the Corporate Social Responsibility [Electronic resource] / L. Mureşan, Cristian-Romeo Poţincu, M. Duguleană // Proceedings of the International Conference on Risk Management, Assessment and Mitigation. – P. 318–322. – Mode of access: <http://www.wseas.us/e-library/conferences/2010/Bucharest/RIMA/RIMA-56.pdf>.

7. Social and Environmental Responsibility and the Small Business Owner: Report / Federation of Small Businesses. – 2008. – P. 20.

Вовк С. М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

Донецький Національний медичний університет ім. М. Горького

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сучасні умови світового співтовариства вважають найважливішим чинником існування і відтворення людського капіталу – здоров'я нації. Охорона здоров'я в цьому зв'язку набуває особливу значимість, оскільки вона спрямована на відновлення, охорону і підтримку фізичного, психічного і соціального добробуту людей. Для ефективного розвитку охорони здоров'я необхідне створення системи організації і управління закладами охорони здоров'я, адекватної сучасним економіко-правовим відносинам.

Нові методи та підходи до управління галуззю вимагають вирішення питань інтеграції ресурсів, визначення спільних інтересів і точок взаємодії між усіма суб'єктами системи. Одним з найбільш оптимальних інструментів інтеграції інтересів влади, бізнесу і населення в цій області, на наш погляд, стає так званий “кластерний підхід” зважаючи на його універсальності, високій ступень ефективності застосування і простоти організації.

Сукупність проблеми, позначеної у статті можна підрозділити на дві групи: організація і управління регіональною охороною здоров'я і кластерний підхід до об'єднання ринкових інститутів регіону. На цьому тлі вагомий внесок у ці дослідження проблем функціонування охорони здоров'я були зроблені вітчизняними та зарубіжними вченими [1–5]. Результати отриманих досліджень становлять певний інтерес для інноваційного розвитку охорони здоров'я і мають практичне значення. Водночас, і попри великої кількості праць з теоретичних та практичних питань розвитку системи охорони здоров'я, комплексного дослідження проблем кластерного регулювання інноваційних процесів у системі охорони здоров'я досі немає, хоча не викликає сумніву необхідність здійснення цих перетворень в системі охорони здоров'я на сучасному етапі.

Мета роботи розглянути деякі підходи до формування кластерної моделі системи охорони здоров'я, різноманітні форми організації та сукупності відносин, що виникають при взаємодії інститутів системи охорони здоров'я у рамках кластерного об'єднання в регіоні.

За останні роки для створення інноваційної економіки, у тому числі в охороні здоров'я, в Україні було зроблено чимало. Формуються, нова інфраструктура та інструменти інноваційного розвитку територій, активно розвивається й удосконалюється система реформування охорони здоров'я. Проте сама

охорона здоров'я має розглядатися як складна і керована соціально–економічна система з її унікальними властивостями, елементами і взаємозв'язками.

Різноманітність конкретних форм організації систем охорони здоров'я населення розвинених країн світу, специфіка економічних відносин в цій сфері життєдіяльності суспільства дозволяє виділити ряд параметрів, що відображають спільність розвитку, властиву різним країнам. До числа таких параметрів можна віднести: відносини власності; способи фінансування (отримання ресурсів); механізми стимулювання медичних працівників (виробників) і населення (споживачів); форми і методи контролю обсягу і якості медичної допомоги [5, с. 67]. Вони у кожній країні історично склалися і розвиваються у свій спосіб залучення економічних ресурсів для надання медичної допомоги, збереження і зміцнення здоров'я населення. Кількість і якість ресурсів що виділяються суспільством на сферу охорони здоров'я, ефективність їх використання визначається складною системою економічних, політичних, морально-етичних та інших відносин, що історично склалися в країні [1, с. 53; 4, с. 47].

Тому одним із елементів системного підходу в даній області нашої держави є пошук оптимальної моделі організації, управління та фінансування охорони здоров'я на рівні регіону. Орієнтація на таку модель дозволить суб'єктам управління більш ефективно визначати кінцеві цілі і розробляти обґрунтовані стратегічні плани довгострокового розвитку галузі [2, с. 91]. При цьому, модель повинна бути оптимальна як з точки зору забезпечення прийнятних для суспільства медико-демографічних показників, так і з точки зору якості і доступності медичної допомоги для всіх верств населення.

Для визначення оптимальної моделі охорони здоров'я на регіональному рівні, ми проаналізували деякі країни світу, які включені у статистичний збірник Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я [3]. Таким чином нами були виділені критерії соціально-економічної ефективності системи охорони здоров'я, що включає такі показники, як: здоров'я населення: очікувана тривалість життя, очікувана тривалість здорового життя і ряд інших; показники смертності – загальний коефіцієнт смертності, коефіцієнти смертності статеві-вікової структури, коефіцієнти смертності від захворювань; захворюваність населення – загальна захворюваність, з найважливіших захворювань (СНІД, туберкульоз); сукупні витрати на охорону здоров'я, на душу населення; забезпеченість ресурсів охорони здоров'я: кількість лікарів і медсестер на 1000 населення, кількість ліжок стаціонарної, амбулаторної і невідкладної допомоги на 1000 населення, магнітно-резонансних томографів, комп'ютерних томографів; задоволеність населення обсягом і якістю медичної допомоги, системою охорони здоров'я в цілому по регіону.

При виборі даного комплексу критеріїв ми керувалися, насамперед, принципами релевантності, необхідного для охоплення населення обсягом медичної допомоги, якості та своєчасності подання статистичних даних.

Сучасна система охорони здоров'я України характеризується активним процесом реформування, пов'язаного з переходом від бюджетно-страхової до ринково-страхової моделі функціонування системи, зокрема: перетворення частини медичних установ в нові організаційно-правові форми; розвиток первинної медико-санітарної допомоги; формування вторинної медико-санітарної допомоги яка виявляється через систему госпітальних округів, впровадження нових ме-

тодів оплати праці медичних працівників і способів фінансування медичних організацій та деякі інші.

Разом з тим, існуюча в даний час система організації, управління та фінансування охорони здоров'я характеризується комплексом проблем, які залежно від характеру їхнього впливу на соціально економічну ситуацію можна розділити на такі основні групи: структурні: неефективне розміщення ресурсів охорони здоров'я, слабка матеріально-технічна забезпеченість установ та ін.; управлінські: фрагментація системи управління, викликана наслідками надмірної децентралізації системи управління галуззю, слабка координація державних, регіональних і місцевих органів управління, практична відсутність взаємозв'язків між суб'єктами одного рівня системи охорони здоров'я та ін.; фінансово-економічні: невідповідність державних гарантій надання безкоштовної медичної допомоги рівнем фінансування галузі, неефективність методів і способів фінансування медичних установ.

Тому ми вважаємо за необхідне впровадження кластерного підходу до об'єднання господарюючих суб'єктів у практику організації і регіонального управління системою охорони здоров'я. Під "кластером" при цьому ми маємо на увазі особливу форму інтеграції діяльності ринкових інститутів, заснованої на принципах географічної локалізації ресурсів і на унікальному поєднанні відносин партнерства та конкурентних відносин між учасниками.

Таким чином методологія формування кластерів в системі охорони здоров'я регіону, на наш погляд, повинна включати: інституціональний аналіз ринку медичних послуг на певній території з метою виявлення потенціалів для кластерного об'єднань; проява ініціативи, яке може полягати в проведенні організаційної роботи, пов'язаної з інформуванням потенційно зацікавлених учасників щодо формування кластерного об'єднання; формування кластеру, ядра майбутнього медичного кластера (ключові організації та їхні постачальники, а також частково бізнес-оточення) пропонуємо формувати виходячи з принципу повноти суб'єктів, що поставляють ресурси на надання медичної послуги; створення координаційного органу кластеру, що здійснює організаційні функції; оцінка зовнішнього середовища: аналіз конкурентних переваг і ринкових загроз кластеру, оцінка впливу кластера на систему охорони здоров'я економіку регіону; розробка стратегій та планів заходів щодо подальших дій; реалізація намічених планів, цілей, подальша робота по вдосконаленню "внутрікластерних" відносин, безперервний моніторинг розвитку кластеру та оперативний контроль у разі відхилення від запланованих результатів.

Таким чином, кластерний підхід дозволяє частково вирішити ряд проблем структурного, управлінського і фінансово-економічного характеру, оскільки впорядковує організаційну структуру регіональної охорони здоров'я, вибудовує ланцюжок стійких взаємозв'язків, заснованих на довірі і розумінні спільності інтересів, але в той же час не вимагає серйозних структурних і законодавчих перетворень у поточній системі охорони здоров'я.

Список використаної літератури

1. Дегтяр А. О. Формування альтернативних механізмів державного управління розвитком медичного страхування на основі кластерів / А. О. Дегтяр, А. О. Дегтяр, О. В. Пивоваров // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2013. – № 2 (42) – С. 53–57.
2. Москаленко В. Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони здоров'я : монографія / В. Москаленко – Київ : Книга плюс, 2010. – 320 с.

3. Посібник з кластерного розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>.

4. Савченко В. Ф. Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні / В. Ф. Савченко, Т. Л. Шестаковська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1 (5). – С. 46–55.

5. Шутов М. Оптимизация управления ресурсами здравоохранения : учебник / М. Шутов, В. Дорофиевко, Н. Блинова. – Донецк : ВИК, 2005. – 238 с.

Воронцов К. О.

слушатель магистратуры

Академия управления при Президенте Республики Беларусь

г. Минск, Республика Беларусь

ИННОВАЦИОННОЕ МЫШЛЕНИЕ РУКОВОДИТЕЛЯ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕНЕДЖМЕНТА XXI ВЕКА

Руководитель предприятия является связующим элементом в компании, действующим во всех сферах управления: стратегическое и оперативно-техническое планирование, организация рабочего процесса, создание благоприятного социально-психологического климата, осуществление контроля реализации поставленных задач в рамках деятельности фирмы и т.д. Соответственно, топ-менеджеры также играют важнейшую роль и в рамках менеджмента нововведений в организации, принимая ключевые решения на каждом этапе инновационной деятельности: утверждение плана мероприятий; контроль над реализацией проектов; формирование бюджета для их осуществления; внесение оперативно-технических корректировок в процессе реализации запланированных идей.

Исследователи выделяют следующие личностные характеристики, необходимые для эффективного менеджмента инноваций, присущие руководителям [1]:

- энергичность, способствующая выработке путей решений для реализации новаторских проектов, а также заряжающая подчиненных и стимулирующая их к активной и успешной деятельности;

- уверенность в своих действиях, необходимая для принятия важных и стратегических решений;

- безудержное желание совершенствоваться, заключающееся в непрерывном улучшении своих профессиональных навыков и внедрении передовых методик и приемов менеджмента;

- уравновешенность и эффективность при делегировании полномочий, которые отражаются в активной поддержке инновационных идей, рациональном распределении обязанностей, выстраивании отношений с подчиненными на условиях “равный с равным”.

Ученые выделяют 4 основных типа руководителей по степени их отношения к инновациям [1]:

- монархи (держат фирму в “ежовых рукавицах”, излишне консервативны, авторитарны, единоличны в выработке инновационных идей)

- губернаторы (эффективные менеджеры-мотиваторы, прошедшие на вершину через все звенья компании, знающие изнутри все процессы деятельности фирмы);

- послы (наиболее инновационно активный тип менеджеров);

- генералы (руководители, назначенные советом управляющих с целью реализации декларированной при баллотировании на высокий пост программы инновационной деятельности).

Современный управленец должен оперативно и действенно реагировать на изменения, происходящие во внешней среде организации, создавать условия, необходимые для стимулирования инновационной активности на предприятии. Топ-менеджеру необходимо быть не только компетентным руководителем, но и специалистом, тонко чувствующим и знающим рыночную конъюнктуру, который на основе данных, предоставляемых сотрудниками департамента НИОКР, отдела маркетинга и сотрудников среднего звена будет принимать решения в сфере инновационной деятельности, которые поспособствуют победе компании в конкурентной борьбе на рынке. Данное обстоятельство свидетельствует о том, насколько высок риск и ответственность, которую берет на себя руководитель в процессе работы, поэтому в развитых странах труд управленцев высшего звена оплачивается очень высоко. Так, соотношение заработной платы топ-менеджеров и иных категорий работников в различных странах составляет от 10 к 1 (например, в Японии) до 100 к 1 (в США).

Помимо маркетинговых компетенций, руководителю необходимо отличное понимание сути технологического процесса, чтобы его компания могла успешно конкурировать на рынке. Стив Джобс, один из основателей и бывший топ-менеджер компании Apple, является ярким примером данного утверждения. Таким образом, синтез маркетинговой и технологической составляющей способствует эффективной инновационной деятельности, поэтому учредители успешных предприятий предпочитают нанимать руководителей со знаниями рыночными (синтезированными), а не исключительно производственно-техническими [2].

В настоящее время существует тенденция привлечения к труду управленцев демократичных, умеющих создать благоприятную творческую среду в коллективе, рационально делегирующих полномочия [3]. Такая методика руководства успешна, вследствие низкой инновационной активности, зарегистрированной в компаниях, где имелся напряженный психо-эмоциональный климат, а менеджеры предпочитали авторитарный стиль руководства. Возрастает также необходимость придерживаться принципов социальной ответственности и ориентации деятельности компании на максимальное удовлетворения интересов потребителей и улучшение жизнедеятельности общества с помощью осуществления фирмой инновационной деятельности. Поэтому в современном мире бизнеса высоко ценятся руководители, способные выстроить взаимовыгодные и доверительные отношения со всеми заинтересованными лицами: государственные органы, поставщики, профсоюзы, акционеры, СМИ. Таким образом, руководителю XXI века для осуществления успешного руководства предприятием требуется: обладать необходимыми личностно-профессиональными характеристиками; тонко чувствовать рыночную конъюнктуру; уметь создавать психологическую обстановку, способствующую творческой деятельности; выстраивать коммуникацию с подчиненными по принципу “равный с равным”, а также проявлять гибкость и дипломатичность по отношению к внутренним и внешним субъектам, с которыми приходится взаимодействовать в процессе деятельности компании.

Список использованной литературы

1. Хотяшева О. М. Инновационный менеджмент : учеб. пособ. / О. М. Хотяшева – Санкт-Петербург : Питер, 2006. – 384 с.
2. Линдблом Ч. Рыночная система. Что это такое, как она работает и что с ней делать / Ч. Линдблом ; пер. с англ. – Москва : ВШЭ, 2010. – 320 с.
3. Друкер П. Бизнес и инновации / П. Друкер ; пер. с англ. – Москва : Вильямс, 2007. – 434 с.

Горіла К. А.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

УМОВИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стратегія конкуренції уявляє собою основу конкурентної поведінки підприємства на ринку і описує схему забезпечення переваг над конкурентами. В основі формування конкурентної стратегії підприємства лежить його прагнення до отримання конкурентних переваг, а система конкурентних стратегій підприємства виступає базою для розробки програм підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Встановлено, що на діяльність туристичного підприємства та формування його конкурентної позиції з точки зору зовнішньої середовища найбільший вплив мають: рівень інфляції (29,1%), рівень доходів населення (21,6%), якість надання авіаперевезень (15,5%), рівень конкуренції в галузі (10,9%), оподаткування туристичних послуг (7,6%). А до групи найбільш впливових чинників внутрішнього середовища належать: якість послуг, що надаються (29,1%), цінова політика (21,6%), асортиментна політика (15,5%), кваліфікація і мотивація кадрів (19,9%), ефективність реклами (7,6%).

Для випередження головних конкурентів у сучасних умовах найчастіше туристичні підприємства використовують такі інструменти, як розширення асортименту туристичних послуг, оновлення матеріально-технічної бази підприємства, реалізація додаткових рекламних заходів. А слабкими сторонами в системі забезпечення конкурентоспроможності туристичного підприємства найчастіше стають: недосконала асортиментна політика щодо диференціювання туристичних послуг (відсутність екологічного, ділового туризму тощо), відсутність стратегічного планування маркетингу, недостатній запас фінансової міцності (ціни на рівні ринкових) тощо.

У сучасних мінливих умовах дуже часто туристичні підприємства обирають конкурентну стратегію, орієнтовану на якість, сподіваючись згодом розширити діапазон конкуренції, збільшити частку ринку і згодом прийти до стратегії спрямованої на унікальність і лідерство по якості надання послуг. А на загальний рівень конкурентоспроможності туристичних послуг впливає зовнішня реклама та інформація, компетентність персоналу, використання сучасних технологій, відповідність запиту клієнта. Саме тому, щоб наблизитися до позицій лідера, туристичні підприємства мають можливість збільшити рівень конкурентоспроможності послуг за рахунок цих критеріїв.

Конкурентоспроможність туристичних підприємств безпосередньо пов'язана із їх розміром частки на ринку туристичних послуг в Україні, розмір підприємства та розвиненість системи філій, різноманітність асортименту туристичних послуг, гнучкість цінової політики. З огляду на це стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємства має розроблятися виходячи з найсприятливіших умов для розвитку, а саме: можливість зростання за рахунок збільшення обсягів надання послуг, пошуку нових ринків, інноваційних перетворень, а також заходів, що дозволяють уникнути зовнішніх загроз, використовуючи сильні сторони підприємства, зокрема, диференціація видів послуг, підвищення конкурентного потенціалу підприємства, самофінансування, створення страхових фондів тощо.

З метою підвищення рівня конкурентоспроможності туристичного підприємства та ефективного функціонування на ринку туристичних послуг України доцільним на сучасному етапі виявляється:

- нарощування обсягів реалізації туристичних послуг та продуктів, стимулювання збуту, спрямоване на споживачів (туристів) і роздрібних турагентів;
- скорочення собівартості туристичних послуг та продуктів шляхом використання комплексної системи ціноутворення, що містить елементи як витратного методу, так і методу орієнтації на ціни основних конкурентів і рівень споживчого попиту;
- підвищення продуктивності праці співробітників турфірми, для підвищення швидкості обслуговування клієнтів впровадження туристичних інформаційно–пошукових систем, що користується популярністю у вітчизняних туроператорів і турагентів;
- розширення рекламної діяльності, розміщення реклами на сайтах, присвячених туризму тощо.

Усе це дозволить підвищити конкурентоспроможність туристичних підприємств та зміцнити їх конкурентні позиції на ринку туристичних послуг України. Акцент на сильних сторонах та вживання заходів щодо ліквідації “вузьких місць” у діяльності підприємств при наявних можливостях та загрозах дасть змогу ефективно функціонувати у мінливому ринковому середовищі.

Список використаної літератури

1. Зайцева Л. О. Класифікація факторів конкурентоспроможності підприємства / Л. О. Зайцева // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2012. – № 8 (179). – С. 293–300.
2. Россіхіна О. Є. Основні фактори конкурентоспроможності підприємства / О. Є. Россіхіна // Держава та регіони. – 2010. – № 2. – С. 184–187.
3. Стеценко І. Т. Конкурентні стратегії підприємств у сфері надання послуг / І. Т. Стеценко // Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу. – 2011. – № 15. – С. 330–335.

Горковенко Г. Я.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА

Управління – процес багатогранний, неоднозначний. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, прийняття на цій основі управлінських рішень залежать від складної і рухливої сукупності факторів, що постійно створює нестандартні ситуації. Саме ці обставини потребують від людини, що займається управлінською роботою, творчого підходу. Рішення, прийняті керівниками, залежать не тільки від їхніх знань і кваліфікації, але і від особистих якостей, практичного досвіду, інтуїції, здорового глузду.

Основні задачі управління полягають у визначенні цілей організації і створенні необхідних умов (економічних, організаційних, технічних, соціальних, психологічних і т. д.) для їхньої реалізації, “встановленні гармонії” між індивідуальними трудовими процесами, координації спільної діяльності працівників.

Аналіз процесу управління підприємством дає можливість виокремити дві взаємопов’язані складові: функціонально–технологічну й організаційно–людську. Щодо функціонально–технологічного аспекту управління, то він є об’єктом вивчення таких дисциплін, як технологія, організація, маркетинг тощо. Органі-

заційно–людський аспект, який є об'єктом вивчення менеджменту, виходить з потреби цілеспрямованості, узгодженості роботи членів колективу.

Управлінська праця – переважно розумова праця. Вона, хоча безпосередньо і не виступає творцем матеріальних благ, є невід'ємною частиною праці працівника. Невипадково тому оцінка діяльності керівників (і, насамперед, вищого керівництва) пов'язана з результатами діяльності підприємства.

Організація управлінської праці як системи – результат упорядкованої діяльності як невід'ємної складової управління. Під організацією управлінської праці розуміють порядок, правила службової поведінки в апараті управління, спрямовані на виконання перспективних і поточних завдань керівниками, фахівцями й іншими працівниками управління відповідно до діючих посадових інструкцій і положень про структуру підрозділу. Організація праці в апараті управління ґрунтується на розробці комплексу регламентів, що визначають місце і роль кожного структурного підрозділу апарату управління і кожного працівника в системі управління; порядок взаємозв'язків між ними; форми впливу на діяльність об'єкта управління; способи контактів із зовнішнім середовищем.

Праця менеджера – це цілеспрямований специфічний вид розумової діяльності щодо забезпечення ефективної роботи керованої системи. Предметом праці менеджера є інформація про об'єкти управління і зовнішнє середовище. Об'єктом праці менеджера є персонал керованої системи та відносини, які складаються у ньому в процесі виконання певних функцій. Засобами організації праці менеджера є сукупність організаційної та облікової техніки для отримання, фіксації, передавання, копіювання, розмноження, опрацювання інформації, яка необхідна для здійснення процесу управління системами.

Праця менеджера відрізняється від праці інших працівників апарату управління системами. Вона має творчий характер. Менеджер повинен постійно з власної ініціативи шукати шляхи забезпечення ефективної роботи керованої системи і мобілізувати на це її персонал.

Менеджер – це перш за все організатор роботи тієї чи іншої системи. Перед ним завжди стоїть завдання об'єднати персонал в єдине ціле й визначити стратегічні напрямки її діяльності, скоординувати роботу функціональних підрозділів і безпосередніх виконавців.

У процесі організації праці менеджер виконує такі функції, як прогнозування, організація, планування, облік, контроль та регулювання. У керованій системі він є не тільки організатором, а й вихователем персоналу. Для цього менеджер застосовує відповідні принципи та методи впливу на людей.

Таким чином, в умовах ринкової економіки різко підвищуються вимоги до менеджерів підприємств. Вони повинні постійно працювати над собою щоб демонструвати в процесі виконання своїх функцій високі професійні та особисті якості.

Діяльність менеджера включає прийняття рішень, тобто їх підготовку і вибір. Це важлива частина роботи, нерозривно зв'язана з рештою функцій, а тому є невід'ємною складовою процесу менеджменту.

Для виконання менеджерських функцій, а отже, для прийняття рішень необхідна інформація. Це обов'язкова умова раціонального функціонування будь-якої управлінської системи. У певному розумінні менеджмент має характер інформаційного процесу.

Процес менеджменту, розглянутий з функціональних позицій, дробиться на підсистеми нижчого рівня, тобто на окремі менеджерські функції. У цьому

зв'язку можна виділити спеціальні його розділи, такі як планування, організація й організаційні структури, управління людьми, контроль тощо.

Визначають 3 категорії менеджерів:

– менеджери нижчого рівня управління (технічний рівень) – керівники, які займаються щоденними операціями та діями, що необхідні для забезпечення ефективної роботи підприємства;

– менеджери середнього рівня управління (управлінський рівень) – керівники, які зайняті управлінням і координацією у межах організації; вони узгоджують різноманітні форми діяльності та зусилля різних підрозділів організації;

– менеджери вищого рівня управління (інституціональний рівень) – керівники, які зайняті, в основному, розробкою довгострокових перспективних планів, встановленням цілей, адаптацією організації до різного роду змін, управлінням відносинами між організацією та зовнішнім середовищем.

Отже, поділ праці менеджерів за вертикаллю та горизонталлю є передумовою формування ефективної організаційної структури управління. Цей процес забезпечує чітку ієрархію, спеціалізацію управлінської праці, функціональний розподіл, що сприяє зростанню ефективності системи менеджменту організації. Збільшення чи зменшення кількості рівнів менеджменту може спричинити зниження ефективності управлінської діяльності в організації.

Грозний І. С.

доктор економічних наук, професор

Європейський університет

м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах формування ринкових відносин стратегічне управління промисловим підприємством посідає особливе місце. Від вибору методів управління залежить майбутній стан і рівень розвитку підприємства, його конкурентоспроможність та імідж.

Останніми роками процесу управління із залученням бенчмаркінгу в науковій літературі приділяють величезну увагу, але однією основних причин слабкого використання цього методу управління на практиці є відсутність методичної бази для його проведення, хоча сутність і технологію бенчмаркінгу висвітлено в працях Б. Андерсена [1], Г. Лейдига [2], Я. Охінати [3], І. О. Арєнкова, Г. Л. Багієва [4] та ін.

Бенчмаркінг можна розглядати як взаємовигідну взаємодію підприємств на ринку, які усвідомлюють неможливість індивідуального розвитку, у відриві від кращих досягнень у галузі або в економіці загалом. Принципам бенчмаркінгу відповідає й сучасне розуміння загальної взаємозалежності підприємств, що належать до однієї галузі, у всіх аспектах їх розвитку, яке неможливе без створення ефективних інформаційних потоків, якісного та кількісного аналізу інформації, що надходить, та постійного інноваційного розвитку підприємства на цій базі.

У межах загального підходу до типології бенчмаркінгу можна виділити: внутрішній бенчмаркінг; зовнішній конкурентний бенчмаркінг; зовнішній внутрішньогалузевий бенчмаркінг (поєднується); зовнішній міжгалузевий бенчмаркінг; комбінований міжгалузевий і зовнішній бенчмаркінг.

Детальніше:

1. внутрішній бенчмаркінг – порівняння аналогічних процесів, продукції, послуг усередині цієї організації. У цьому випадку можна легко організувати обмін інформацією, але знаходження значних відмінностей мало ймовірно;

2. зовнішній конкурентний бенчмаркінг – порівняння продукції, діяльності підприємства з найсильнішим зовнішнім конкурентом (або декількома конкурентами). Ймовірність, що будуть знайдені значні відмінності, у цьому випадку більше, але складність полягає в наданні інформації. Як наголошують фахівці, при цьому типі порівнянь справжні відкриття трапляються рідко. Як правило, майже всі компанії уважно спостерігають за конкурентами й більш-менш знають про їх сильні сторони;

3. зовнішній внутрішньогалузевий бенчмаркінг – порівняння підрозділу, для якого проводиться бенчмаркінг, з аналогічними підрозділами кращих світових організацій у межах загальної промислової категорії. Цей тип бенчмаркінгу використовують у тих випадках, коли організація може щось придбати, порівнюючи свої підрозділи, для яких проводиться бенчмаркінг, з аналогічними підрозділами інших організацій, зайнятих у тій самій галузі промисловості, але які не є прямими конкурентами;

4. зовнішній міжгалузевий бенчмаркінг – тип бенчмаркінгу, пов'язаний з необхідністю переосмислення діяльності підприємств та організацій з орієнтацією їх не на функції, а на процеси. Цей тип бенчмаркінгу ґрунтується на моделі міжгалузевої класифікації бізнес-процесів (МКБП), яка є високорівневою моделлю діяльності підприємства, відмінною від традиційних функціональних моделей. Вона дає загальний погляд на бізнес-процеси різних галузей народного господарства і сфер діяльності;

5. комбінований міжгалузевий і зовнішній бенчмаркінг – найпоширеніший підхід. Саме ця комбінація зазвичай дає найкращі результати;

6. вертикальний бенчмаркінг – метод пошуку, вивчення та застосування кращих досягнень, що охоплює повний цикл виробництва або діяльність всієї установи в цілому;

7. горизонтальний бенчмаркінг – метод пошуку, вивчення та застосування окремих операцій, технологій, які сприяють поліпшенню процесу й результатів діяльності організації.

Підхід до управління на основі бенчмаркінгу будується на підставі порівняльного аналізу показників діяльності досліджуваного підприємства з показниками діяльності підприємства-еталона, що дає можливість визначити ряд факторів та провідних компетенцій, які є ключовими для досягнення успіху.

У сучасній господарській практиці підходи до управління промисловими підприємствами із залученням бенчмаркінгу теоретично й методично недостатньо розроблені, не проводиться оцінювання ефективності результатів його кількісного та якісного використання.

Необхідність розробки методу управління промисловими підприємствами із залученням ідеології бенчмаркінгу зумовлена й тією обставиною, що механічне запозичення зарубіжних форм і методів менеджменту найчастіше демонструє свою неефективність у зв'язку з інституціональними особливостями системи управління національної економіки, її технологічним укладом. Підвищення ефективності управління промисловими підприємствами із залученням бенчмаркінгу дасть змогу збільшити їх конкурентні переваги на галузе-

вому ринку, створити міцний фундамент для успішної роботи в умовах глобалізації галузевої економіки.

Список використаної літератури

1. Андерсен Б. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования / Б. Андерсен ; пер. с англ. С. В. Ариничева. – Москва : Стандарты и качество, 2003. – 272 с.
2. Leidig G. Benchmarking – Lernen von den Besten, Leistung und Qualitaut steigern / G. Leidig // Informationen Betriebswirtschaft I/1995, Hsrg. : Bundesverband Druck E.V. – Wiesbaden, 1995.
3. Охіната Я. Бенчмаркінг: японський досвід / Я. Охіната // Зарубіжні маркетингові дослідження. – 2005. – № 4. – С. 22–25.
4. Аренков И. А. Бенчмаркинг и маркетинговые решения [Электронный ресурс] / И. А. Аренков, Е. Г. Багиев. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m12/index.htm>.

Дожджаник В. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний етап розвитку економіки України відрізняється високим рівнем нестабільності, що спричинено різними чинниками. З огляду на це, необхідним виявляється удосконалення маркетингової системи підприємства, насамперед, у контексті вирішення завдання просування товару на ринку. Маркетингові комунікації підприємства спрямовані на інформування, переконання, нагадування споживачам про його товар, підтримку збуту, а також створення позитивного іміджу. А система маркетингу підприємства уявляє собою процес планування та управління розробкою товарів і послуг, їх асортиментом та номенклатурою, ціновою політикою, збутом, а також просуванням товарів до покупців.

Відповідно до стадії життєвого циклу продукту підприємства різною виявляється спрямованість його маркетингових заходів:

- на етапі виведення товару на ринок комунікаційні зусилля мають бути максимальними, а методи стимулювання збуту мають сприяти апробації споживачами нового товару;
- на етапі зростання, коли репутація та популярність товару підвищуються, з'являються різні його модифікації, зростає конкуренція через те, що інші підприємства також переходять на виробництво цього товару. Відмінною рисою системи маркетингу на етапі зростання є постійна фіксація заходів на системі якості товару;
- на етапі зрілості відбувається значна конкуренція між виробниками, темпи зростання попиту починають знижуватися, а обсяги продажу стабілізуються. Збільшуються витрати на поліпшення якості товару, розширюється спектр інструментів стимулювання його продажу. Ціни є ще достатньо стабільні і визначаються методом конкурентного паритету, а реклама продукту на цьому етапі має характер нагадування;
- на етапі спаду підприємство знімає товар з ринку або використовує такі маркетингові методи та впроваджує інновації, які б вивели товар на нову хвилю життєвого циклу.

Ефективність діяльності будь-якої організації у значній мірі визначається функціонуванням маркетингової системи. А ефективність маркетингової діяльності підприємства характеризують наступні показники:

- питома вага маркетингового персоналу, що відображає частку працівників, які виконують маркетингові функції, в загальній чисельності персоналу підприємства;

- питома вага витрат на маркетинговий персонал, що уявляє собою питому вагу заробітної плати, яку отримують працівники маркетингового відділу або іншого підрозділу чи особи, які виконують ці функції, у загальному фонді заробітної плати підприємства;

- рентабельність витрат на просування і збут, що характеризує ефективність збутових витрат і розраховується як співвідношення суми прибутку від реалізації продукції до суми витрат на просування і збут;

- рентабельність маркетингових витрат, що уявляє собою співвідношення суми прибутку від реалізації продукції і загального обсягу витрат на маркетинг та ілюструє ефективність реалізованих підприємством маркетингових заходів.

Під час управління системою маркетингу підприємства може виникати певні проблеми, серед яких можна виокремити, наприклад, такі:

- швидке старіння продукції, оскільки будь-який продукт через кілька років вже не відповідатиме сучасному науково-технічному рівню чи побажанням споживачів та вимагатиме вдосконалення;

- нова продукція може знизити попит на стару продукцію підприємства, у зв'язку з чим підприємству слід уникати надто великої схожості між товарами;

- небажаний вплив великої широти, насиченості, глибини та гармонічності номенклатури;

- проблеми, пов'язані з обслуговуванням покупців із різним рівнем доходів;

- високий рівень ризику для товарних нововведень.

Серед проблем, пов'язаних із системою маркетингу підприємства можна виокремити також недостатню відомість бренду підприємства, неможливість витрачати значні кошти на рекламу, високі оперативні витрати, слабка диверсифікація продукції. Сильними сторонами системи маркетингу підприємства можуть стати: наявність розвиненої дистриб'юторської мережі, наявність постійного поставальника сировини, висока якість продукції при прийнятній ціні. Серед можливостей підприємства у цій сфері можна виокремити вихід на новий ринок, попит на нову продукцію, попит в інших регіонах. Серед загроз підприємства слід зазначити втрату частки ринку за рахунок появи нових конкурентів, втрату товарів при транспортуванні тощо.

У цілому, правильне поєднання різних інструментів маркетингової політики з врахуванням пріоритетів його загальної господарської діяльності дозволить підвищити ефективність і забезпечити стабільність діяльності підприємства на сучасному ринку.

Список використаної літератури

1. Балабанова Л. В. Маркетинг підприємства : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, В. В. Холод, І. В. Балабанова // Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Баранівського. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 599 с.

2. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика : підручник / В. Я. Кардаш. – Київ : КНЕУ, 2010. – 240 с.

3. Хамініч С. Ю. Маркетингова товарна політика : навч. посіб. / С. Ю. Хамініч – Дніпро : Наука і освіта, 2008. – 200 с.

Дьяченко О. М.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОЇ АНКЕТИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИДАТНОСТІ КАНДИДАТА НА ПОСАДУ МЕНЕДЖЕРА СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ

Успіх діяльності та розвитку будь-якого підприємства залежить від його команди. Тому, щоб підприємство швидко і ефективно розвивалося, йому необхідний професійний персонал, який відповідає займаній посаді.

З 50-х років фахівці в області психології управління вивчали і створювали різні методи вимірювання відмінних рис людини з метою передбачити майбутні службові досягнення співробітників. Мета цих методик полягає у визначенні потенціалу та вибору на посаду найбільш гідного кандидата. Оцінка слабких і сильних сторін індивідуума дозволяє дізнатися про його схильності і здібності більше, ніж зазвичай відомо з документів про освіту та відомостей про досвід роботи. В одних дослідженнях певний метод відбору дуже добре передбачав подальше виконання службових обов'язків. В інших дослідженнях той же метод вибору давав значно гірші результати. Коли була створена значна вибірка шляхом комбінації даних всіх наявних досліджень, результати дали більш узгоджену картину. Вони показали, що більшість з поширених методів вибору персоналу за умови достатньої відповідності застосовуваних методів вимірювання характеристик посади і людини дають досить точні прогнози [2].

Мета даної роботи полягає в аналізі особистісних якостей менеджера та розробці комплексної анкети для визначення придатності індивідуума на посаду менеджера при прийомі на роботу.

Для кожної професії існує професіограма, яка описує особливості конкретної професії та розкриває специфіку професійної праці і вимог, які пред'являються до фахівця.

Вона включає в себе психограму – це психологічний “портрет” професії, представлений комплексом психологічних якостей особистості, необхідних для ефективного виконання своїх службових обов'язків [1].

Менеджеру для успішного виконання професійної діяльності необхідно володіти безліччю особистісних якостей. Основними з них є наступні:

- вміння прогнозувати, передбачити ситуацію;
- впевненість в собі, в рішеннях, що приймаються;
- енергійність;
- чіткі особисті цілі (знає, чого хоче від своєї роботи);
- вміння підкорятися вимогам, нормам організації;
- ерудованість;
- прагнення до постійного особистісного росту;
- високо розвинені організаторські здібності (здатність керувати);
- комунікативні здатності (уміння входити в контакт, налагоджувати взаємини);
- здатність керувати собою;
- висока здатність впливати на оточуючих;
- здатність керувати;
- здатність формувати і розвивати ефективні робочі групи;
- здатність вирішувати проблемні ситуації в короткі терміни;
- добре розвинені аналітичні здібності;
- високий рівень понятійного мислення [3].

Так як на сьогоднішній день більшість організацій при прийомі на роботу користуються застарілими методами, які не дають необхідної інформації для визначення придатності індивідуума на посаду, на яку він претендує, в ході дослідження була розроблена анкета для заповнення кандидатом при прийомі на роботу на посаду менеджера. Тому дана анкета складається з комплексу завдань і питань для виявлення відповідності особистих якостей претендента до необхідних для посади “менеджер середньої ланки”.

Анкетування – опитування за допомогою спеціальної анкети, для оцінки якостей особистості та їх аналізу. Запитання в анкеті можуть стосуватися, як ділових якостей, так і особистісних, так і професійних.

Переваги анкетування як методу оцінки персоналу:

- визначає ступінь проявлення у індивідуума тих чи інших якостей;
- відкриті запитання в анкеті дозволяють дізнатися особисту думку кожного кандидата;
- можливість оцінки на сьогоднішній день стану особистості.

В процесі дослідження дана анкета була перевірена для визначення відповідності особистих якостей менеджерів середньої ланки на ТОВ “СВРОМЕТ” з необхідними для займаної посади. Результати були такі: менеджери відділів, в яких були найвищі показники плинності кадрів і незадоволеності підлеглих в їх безпосередньому керівнику, за результатами проведеного тестування були не придатними для займаної посади. Рівень незадоволеності підлеглих в їх безпосередньому керівнику був визначений за допомогою додаткового тесту.

Розроблену анкету рекомендується використовувати для визначення відповідної кандидатури на посаду менеджера. Вона має ряд переваг в порівнянні з використовуваними на даний момент багатьма підприємствами методами вибору персоналу.

Зенюк Л. А.

старший преподаватель

Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси

“Международный университет “МИТСО”

г. Минск, Республика Беларусь

РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

В современном менеджменте одной из главных проблем являются нововведения (инновации). Инновация – это перманентная (т. е. постоянная) движущая сила развития человеческого общества, продуктов его деятельности и прогресса в целом. Инновация представляет собой материализованный результат, полученный от вложения капитала в новую технику или технологию, в новые формы организации производства труда, обслуживания и управления, включая новые формы контроля, учета, методов планирования, анализа и т.п. (многие организационно–технические, управленческие и экономические решения производственного, финансового, коммерческого и административного характера). Инновацию можно назвать также инновационным продуктом. Необходимы новые технологии, новые типы мышления, темпы и виды переработки информации и т.п., чтобы конкурировать на рынке.

Теория конкуренции была обобщена Адамом Смитом в работе “Исследование о природе и причине богатства народов” еще в 1776 году. Существенный вклад в развитие теории конкуренции Адама Смита внесли Д. Рикардо, Д. С. Миаль, Дж. Робинсон, Дж. Кейнс, Й. Шумпетер, К. Р. Макконнелл,

С. Л. Брю, М. Портер, Р. А. Фатхутдинов и др. Согласно теории М. Портера, конкуренция, в том числе и на мировом рынке – это динамичный, развивающийся процесс, в основе которого лежат инновации и постоянные обновления технологии. Классическая теория объясняет успехи отдельных стран в отдельных отраслях экономики, исходя из обеспеченности стран факторами производства. Понятие “конкуренция” порождает понятие “конкурентоспособность”. Термин “конкурентоспособность” вошел в экономический оборот сравнительно недавно, но уже достаточно четко сформировались два подхода к его определению: с позиции продукции и с позиции деятельности предприятия. Конкурентоспособность является проявлением совокупности различных факторов, создающих комплекс конкурентных преимуществ в зависимости от условий, характеризующих положение той или иной страны. Обеспечение конкурентоспособности возможно реализовывать по таким направлениям, как сокращение времени на разработку новой продукции, совершенствование правового обеспечения конкурентоспособности предприятия. Не все конкурентоспособные аналоги обладают одинаковым техническим уровнем качества. Конкурентоспособность продукции зависит не только от ее технического совершенства, т. е. качества, но и от ряда других факторов: цены, сервиса, рекламы и т.д. Конкурентоспособной может быть и продукция с невысоким уровнем качества, но дешевая, с хорошо организованным сервисным обслуживанием и т.п.

США является страной с самой развитой системой управления, научные исследования и практическая подготовка менеджеров осуществляется Гарвардской Школой Бизнеса, Стенфордской школой бизнеса и др. Европейская ассоциация ЕМО (Европейский фонд развития менеджмента) включает 300 центров обучения менеджеров. В Японии крупные фирмы сами готовят руководителей путем обучения на производстве. Белорусские предприятия находятся в условиях конкуренции с зарубежными производителями, охватывая и внутренний, и внешний рынки.

Простейшее выживание в рыночной среде, повышение уровня конкурентоспособности предприятий является одной из проблем современной экономики. И от того, как будет она решаться, соответственно будет расти доходность предприятий, приспособленность к рыночным условиям и дальнейший экономический рост. Одним из важнейших показателей, характеризующих деятельность предприятия, является качество выпускаемой продукции. Жесткие условия рынка диктуют требования по повышению качества. Качество зависит от персонала, методик выполнения работ и технологий, сырья и материалов, инструментов и механизмов, контроля, а также производственной среды. Экономически развитые страны стараются учитывать интересы всех заинтересованных сторон – потребителей, владельцев бизнеса, работников, поставщиков, государства. Предприятиям необходимо внедрять инновации, вводить экономию ресурсов, повышать эффективность производства, что в конечном итоге позволит получить максимальную прибыль, иметь устойчивое финансовое положение и сформировать высокий имидж у покупателей. Производители продукции вынуждены решать задачи, связанные с планированием, обеспечением и управлением качеством. Использование системы стандартов качества позволит достичь определенного уровня, а также выбрать более экономичный вариант. Качество является оптимальным, когда сумма всех затрат на улучшение качества продукции и издержек от брака становится ми-

нимальной. В США затраты на повышение качества продукции в среднем составляют 3–5% от реализации продукции, в Западной Европе – 6–8%, в Японии – 3% [1, с. 11]. Зарубежные специалисты по управлению считают, что конкурентоспособность продукции на 70–80% зависит именно от ее качества. Таким образом, для обеспечения устойчивого развития экономики важную роль играет инновационная деятельность. Она позволяет обеспечить непрерывное обновление технической и технологической базы производства, освоение и выпуск новой конкурентоспособной продукции, выход на мировые рынки товаров и услуг. Инновационная деятельность хозяйствующего субъекта может характеризоваться разной степенью интенсивности, разным ресурсным потенциалом. С помощью инноваций можно получать более высокую прибыль, снижая себестоимость производства, выпуская продукцию более высокого качества.

Список использованной литературы

1. Прохоров Ю. К. Управление качеством : учеб. пособ. / Ю. К. Прохоров. – Санкт-Петербург : СПбГУИТМО, 2007. – 144 с.

Иванов Н. Н.

доктор экономических наук, профессор
Классический приватный университет

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОСТРОЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ В МЕНЕДЖМЕНТЕ

За последние годы, произошли существенные изменения в отношении клиент–покупатель, кардинально меняется роль и образ клиента для экономических объектов. Как новой экономике, так и в менеджменте происходит переход от понятия массового потребителя к индивидуальному заказчику, потребности которого должен удовлетворить производитель или поставщик. Из-за роста возможностей выбора, который имеют потребители, стало резко уменьшаться время жизни товара и услуг, номенклатура все шире, объем выпуска по отдельным позициям номенклатуры все меньше, жестко возросла конкуренция в части предложения и повышения качества.

Еще одним немаловажным фактором развития современного общества является увеличение значимости использования технологий глобальной сети Интернет и мобильной связи, которые открывают новые направления информационно-сервисных систем сложных экономических объектов.

Информационные системы экономического объекта обеспечивают услуги, контроль и управление протекающих бизнес-процессов.

Методологической основой построения информационных систем базируется на методах реинжиниринга.

Основой проведения реинжиниринга информационных систем экономического объекта [1] является: оценка и выбор параметров экономического объекта, оценка нестабильности экономических показателей.

Следующим этапом в построении построения информационных систем является разработка моделей управления инвестиционной привлекательностью, электронного маркетинга и информационно–логистических систем. В общем случае моделирование информационно–сервисных систем сложного экономического объекта представляет комплекс интегрированных и согласованных моделей.

Методология построения информационной системы экономического объекта базируется на основных принципах. Основные принципы являются ключевыми и к ним относятся: достоверность экономических показателей, финансового потока и инвестиций, замещения информационной системы экономического объекта.

Принцип достоверности экономических показателей – принцип, характеризующий экономический объект, означающий выбор экономических показателей, включаемых для анализа бюджета, надежность показателей прогноза социально-экономического развития и расчета доходов и расходов бюджета.

Принцип финансового потока и инвестиций – принцип, характеризующий экономический объект, в котором обеспечивается оценка финансовых потоков и инвестиций, когда движение денежных средств происходит.

Принцип замещения информационной системы экономического объекта – принцип, характеризующий построение информационной системы экономического объекта, в которой обеспечивается замещение предыдущей информационной системы на информационную систему, на основе новых моделей.

Таким образом, предложенные методологические основы построения информационных систем в менеджменте базируются на нахождении новых экономических знаний о среде, в которой функционируют данный объект, переосмыслении существующих подходов в организации и построении информационно-сервисной системы сложного экономического объекта.

Список используемой литературы

1. Иванов Н. Н. Информационно-аналитические системы в управлении экономическими объектами / Н. Н. Иванов // Бизнес інформ : науковий журнал. – Харків : ІНЖЕК, № 10 (429), 2013.–С. 141–145.

Ивашинко Н. В.

Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси

Зенюк Л. А.

старший преподаватель

г. Минск, Республика Беларусь

“Международный университет “МИТСО”

РАЗВИТИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ АСПЕКТОВ МЕНЕДЖМЕНТА СОВРЕМЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Менеджмент современных организаций отличается разнообразием подходов и используемого инструментария. Согласно терминологии, менеджмент организаций – это самостоятельный вид организационно-управленческой деятельности, которая охватывает такие сферы, как:

- управление ресурсами предприятия (финансовыми, материальными, информационными);
- управление производством;
- планирование и организация деятельности компании;
- управление персоналом;
- управление маркетинговой деятельностью;
- управление разработками и научными исследованиями;
- антикризисное управление;
- управление инвестициями;

- управление запасами;
- управление эффективностью работы предприятия в целом.

Обеспечить эффективность менеджмента можно с применением различных форм, приемов и способов деятельности. При этом опыт показывает, что более устойчиво развиваются инновационно–ориентированные организации. Ориентация на инновации становится типовым способом повышения их конкурентоспособности [1].

Одной из значимых проблем менеджмента инновационно–ориентированных организаций является проблема управления затратами: от того, как точно выбраны ориентиры инновационного развития, и от того, насколько комплексно оценены масштабы и направления затрат на инновационно-технологические мероприятия, зависит стратегический успех организации.

В связи с этим актуализируется задача разработки и развития инструментария менеджмента организаций на основе использования затратного подхода, основными принципами которого являются:

1. Системный подход в управлении затратами.
2. Методическое единство на разных уровнях управления затратами.
3. Управление затратами на всех стадиях жизненного цикла изделия от создания до утилизации.
4. Органическое сочетание снижения затрат с высоким качеством продукции (работ, услуг).
5. Направленность на недопущение излишних затрат.
6. Широкое внедрение эффективных методов снижения затрат.
7. Совершенствование информационного обеспечения величины затрат.
8. Повышение заинтересованности производственных подразделений организации в снижении затрат.

Процесс управления инновационно–ориентированной организацией является комплексным, он предполагает выполнение в определенной последовательности научных, технологических, производственных, организационных и коммерческих работ, приводящих к увеличению прибыли организации за счет повышения производительности труда и оборудования, сокращения издержек производства и повышения качества выпускаемой продукции и других инновационных изменений в самой организации и процессах ее деятельности. Управление затратами является важным фактором повышения экономического результата деятельности организации, поскольку в общем виде последний определяется разностью дохода от продажи продукции (работ, услуг) и затрат на их производство и реализацию [2].

Управление затратами особую роль приобретает именно в инновационно–ориентированных организациях, величина издержек которых подвержена влиянию со стороны совокупности случайных и слабо предсказуемых факторов. При этом управление затратами не сводится только к их снижению.

Кроме затратного подхода, в практике управления используется также авторский подход. Представленный подход имеет свои особенности, определяемые спецификой объекта управления – современной инновационно–ориентированной организации.

Система управления затратами многогранна. В частности, особый интерес представляет исследование процесса генерирования затрат инновационно–ориентированных организаций в результате их взаимодействия с конечным множе-

ством рыночных экономических элементов и социальных субъектов, объединенных потоками денег, товаров и информации. Так, объектами системы менеджмента технологических инноваций являются:

– внешние условия: национальные, институциональные, структурные факторы, устанавливающие правила, границы и возможности деятельности инновационно ориентированных организаций;

– научная и инженерная основа деятельности инновационно ориентированных организаций: знания, научные и технологические институты, которые подкрепляют бизнес–процессы, снабжая их технологическими и научными возможностями;

– факторы распространения (трансфера) результатов деятельности, которые влияют на эффективность информационных потоков и навыков, изучение которых является главным для успеха в менеджменте.

Все перечисленные объекты взаимосвязаны между собой и в совокупности с предметами системы менеджмента технологических инноваций (распространение инноваций, применение инноваций, процесс формирования и реализации корпоративных инновационных стратегий и др.) представляют общие динамические факторы в пределах или за пределами организации, определяющие способность организации к инновациям [3].

Таким образом, система менеджмента инновационно–ориентированной организации на основе затратного подхода ориентирована на согласование возможностей и ресурсов организации с потребностями перспективных (инновационных) рынков. В системе управления затратами организации происходит увязка трех основных факторов: издержек и прибыли, уровня удовлетворения запросов потребителей и экономической эффективности нового производства. При этом определяющую роль в организации менеджмента играет само понимание категории “инновация”.

Список использованной литературы

1. Менеджмент как профессиональная сфера деятельности [Электронный ресурс] // Информационно-управленческий портал – Режим доступа : <http://portal-u.ru/managementorganizacii/manprofdeyat>.

2. И. Докукина. Концептуальные аспекты менеджмента организации / И. Докукина // Известия : журнал. – 2014. – № 4. – С. 106–112.

3. Сущность, виды и системы управления (менеджмента) [Электронный ресурс] // Гуманитарно-правовой портал.– Режим доступа : http://psyera.ru/sushchnost-vidy-isistema-upravleniya-menedzhmenta_7381.htm.

Ляшенко А. Х.

доктор економічних наук, професор
Чернівецький національний університет

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Підвищення ефективності господарської діяльності є актуальною проблемою для багатьох вітчизняних підприємств різних форм власності та галузей економіки, яка особливо загострилася у період ринкових перетворень в Україні. Протягом тривалого часу ефективність роботи підприємств, які є основною ланкою національної економіки, суттєво не зростає, що є однією з головних причин економічних труднощів в країні. Вирішення даної проблеми сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, матеріального добробуту населення, еко-

номічної безпеки держави, а отже, соціально–економічному розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір.

Економічна природа ефективності є комплексним відображенням кінцевих результатів використання засобів економічної діяльності і робочої сили за певний період часу під час виробництва різноманітних товарів та надання послуг. Але економічна ефективність підприємства відображає не тільки економію, а й оптимальні пропорції між напрямками використання коштів. Для оцінки ефективності підприємств недостатньо обмежитися тільки економічними показниками. Економічна ефективність має бути доповнена показниками соціальної ефективності у вигляді системи оцінок споживачів підприємства, що надаються відповідно до нормативних стандартів обслуговування і фактичного обсягу бюджетних коштів.

Ефективним є таке управління підприємствами, при якому здійснюється рух усього комплексу до запланованого стану, причому ефективність є тим вищою, чим більше обґрунтований цей рух. Умовою реалізації ефективного управління є використання ідеології стратегічного управління, де важливим елементом є можливість визначення оціночних характеристик цілей розвитку і перетворень. І якщо ефективність процесу управління, з одного боку, – це обґрунтована стратегія і тактика організацій, що надають послуги (замовник – підрядник), то, з другого, – це самоврядування.

Прибутковість за сучасних умов є не тільки показником ефективності роботи окремого підприємства, а й має важливе практичне значення, оскільки є джерелом формування фінансових ресурсів самих підприємств і використовується ними для забезпечення господарської діяльності. Також це одне з найбільших джерел фінансових ресурсів держави.

Ефективність банківської діяльності слід розглядати комплексно, тобто з урахуванням повноти виконання макро– та мікроекономічної функцій його діяльності. Основними критеріями ефективності діяльності банку виступає міра задоволеності усіх зацікавлених осіб (держави, Національного банку України, клієнтів, власників, управлінців, персоналу банку) результатами його функціонування, що проявляється у кількісних та якісних ефектах, які вони від цього отримують. Зокрема, це може бути як підвищення якості наданих банком послуг та отримання відповідних вигод, так і збільшення доходів банківської установи та заробітних плат працівників.

При аналізі ефективності банківської діяльності доцільно враховувати в динаміці такі основні показники, як: ROE (прибуток на власний капітал), ROA (прибуток на одиницю активів), які вказують на залежність ризику та прибутку в діяльності банку; ROI (рентабельність інвестицій) – дозволяє визначити, наскільки зростає цінність банку (багатство інвестора) у розрахунку на одиницю інвестицій; рентабельність витрат; чисту процентну маржу; чистий спред; вартість акцій. За умови врахування й дотримання відповідних кількісних та якісних показників при оптимізації рівня ризиків і забезпеченні ефективності банківської діяльності, досягатимуться як стратегічні, так і тактичні цілі комерційного банку, а саме: завоювання відповідної частки ринку, інноваційний розвиток, отримання належного рівня прибутку, підвищення ресурсної забезпеченості й соціальної відповідальності, покращення менеджменту тощо.

Для аналізу ефективності діяльності комерційного банку слід обирати методи, що базуються на аналізі окремих показників діяльності банку, до яких від-

носяться: метод аналізу фінансових і техніко-економічних показників, метод декомпозиційного аналізу прибутковості власного капіталу (модель Дюпона).

Основними напрямками зростання доходів комерційного банку є:

1. Загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід, для чого банк повинен: по–перше, залучати більше позичальників і при цьому ретельно аналізувати їх фінансовий стан; по–друге, нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучаються. Це можливо при проведенні зваженої маркетингової та процентної політики.

2. Раціональне та ефективне розміщення коштів банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю комерційного.

3. Фінансове планування, як один з резервів збільшення прибутку і раціонального його використання. Багато витрат несуть банки внаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дозволяє спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. І хоча в умовах, які склалися в нашій країні, через нестабільність, інфляцію реальні дані можуть суттєво відрізнятись від запланованих, але пропорції залишаються практично незмінними. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на поточний рік.

4. Зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Щоб отримати більший дохід, банк повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати по оформленню позики, контроль та інші), також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово–кредитних установ.

5. Зміна структури портфелю доходних активів. Відомо, чим вищий дохід, тим більший ризик в сфері банківської діяльності. Тому головне завдання банку – визначення ступеню допустимості та виправданості того чи іншого ризику.

6. Нарощення власних коштів банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і відповідно їх інвестиційного потенціалу. Це буде однією з передумов залучення іноземних інвестицій, стимулюватиме інтеграційні процеси, забезпечить незалежність банку і створить умови для виживання банківської системи України в період посиленої конкуренції з боку іноземних банків.

7. Систематичне і всебічне вивчення кредитних ризиків та приймання заходів щодо їх зниження. З цією метою необхідно організувати відділи управління кредитними ризиками.

8. Формування достатніх страхових резервів та резервних фондів. Оскільки основна причина банківських банкрутств – неповернення раніше виданих кредитів, то формування цих фондів сприятиме зміцненню надійності й стабільності банку, а отже, і банківської системи України, зменшенню можливих фінансових ризиків у кредитній діяльності. Створення цих резервів гарантуватиме покриття рахунків у діяльності банку, сприятиме підтримці його ліквідності на необхідному рівні.

9. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг “небанківського” характеру, оптимізація пасивів, зменшення загально адміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну. Це означає збільшення комісійних, торгівельних, інших банківських операційних доходів, інших доходів. Перш за все, збільшення доходів від розрахунково–касового обслуговування, шляхом надання більш якісного обслуговування, збільшення обсягу та спектру

послуг, що надаються суб'єктам господарювання, впровадження нових банківських продуктів, розвиток “зарплатних проектів”, збільшення обслуговування клієнтів по системі “Клієнт–Банк”, впровадження системи “Інтернет–Банкінг”, що дасть змогу більш оперативного обслуговування клієнтів. Треба приділяти більш уваги доходам, які банки можуть отримувати від надання послуг “небанківського” характеру – консультаційних, аудиторських, а також доходам від проведення факторингових і лізингових операцій, доходів від надання поручительств гарантій.

10. Покращення рівня професіоналізму – від політики банку, майстерності, грамотної побудови управлінських і функціональних структур.

Отже, для збільшення ефективності управління процесом формування і розподілом прибутку комерційного банку можна запропонувати проведення заходів зі збільшення процентних, комісійних і непроцентних доходів банку й зменшення рівня витрат банку за рахунок залучення більш дешевих ресурсів та підвищення частки доходних активів у загальних активах банку, збільшувати обсяг власного капіталу, наприклад за рахунок капіталізації дивідендів, а також ефективно управління співвідношенням прибуток–ризик. Вдале дослідження та впровадження всіх цих заходів дає можливість збільшити прибутковість комерційного банку та досягти мінімізації ризиків. На сьогоднішній день, в умовах нестабільного середовища це є надзвичайно важливо.

Слід зазначити, що процес формування комерційним банком ефективною корпоративної стратегії є достатньо складним трудомістким і високотехнологічним процесом. На нашу думку, корпоративну стратегію банку слід будувати за такими ключовими напрямками:

1. Побудова кращої в країні системи організації продажів та обслуговування корпоративних клієнтів. Основою системи є концепція комплексної відповідальності визначених співробітників і підрозділів за результат усіх взаємовідносин банку з конкретним клієнтом, реалізована через механізм менеджерів, які стануть “точкою” спілкування клієнта з банком та будуть наділені достатніми повноваженнями для забезпечення своєчасного рішення всіх необхідних клієнтові питань і завдань.

2. Диференціація моделі роботи банку та продуктової пропозиції за трьома ключовими сегментами: великим, середнім та малим підприємствами. Необхідність диференціації підходів до обслуговування цих клієнтських груп обумовлена істотними відмінностями в потребах клієнтів в залежності від розміру їх бізнесу, різним ступенем охоплення та проникнення банку на різних ринках.

3. Розвиток продуктового ряду банку має бути націленим на забезпечення можливості продажу клієнтам всього ряду банківських продуктів, адаптованих під потреби відповідних сегментів.

4. Оптимізація внутрішніх технологій і процесів надання банківських послуг банком має бути направлена на їх спрощення, стандартизацію та автоматизацію. Це дозволить, зокрема, підвищити ефективність процесу прийняття кредитних рішень, полегшити документообіг, формалізувати і зробити більш масштабованою систему аналітичної оцінки за рядом кредитних продуктів для малого та середнього бізнесу, підвищити якість аналізу кредитного ризику і т. д.

Від того, наскільки вдало банк зможе розробити корпоративну стратегію, а саме головне її успішно реалізувати, буде залежати і розвиток бізнесу, і виконання ключових показників діяльності, і забезпечення беззбитковості інвестиційно-кредитної діяльності, і підвищення в цілому ефективності роботи банку та виконання стратегії.

Какауридзе М.

старший преподаватель

Академия наук туризма Грузии

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРАТЕГИЯ ФИРМЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ

В условиях глобальных изменений во многих отраслях экономики и растущей конкуренции возникает острая необходимость введения преобразований и нововведений в организационную стратегию фирмы. Значительные события в мире бизнеса привели к необходимости выработать систематический подход к анализу ситуаций внешней среды, к оценке сильных и слабых сторон организации и к определению потенциальных возможностей, способных обеспечить компании конкурентное преимущество. Каждая организация располагает определенными ресурсами и рабочими системами, позволяющими осуществлять ту или иную бизнес-деятельность, но не каждая организация способна эффективно воспользоваться своими ресурсами или возможностями и развить ключевые компетенции, позволяющие обеспечить ей конкурентное преимущество. Более того фирме недостаточно добиться конкурентного преимущества, его еще нужно уметь удержать. Только устойчивое конкурентное преимущество позволяет фирмам удержать первенство вопреки действиям конкурентов или эволюционным изменениям в отрасли.

Конкурентное преимущество формируется на основе активов или ресурсов, имеющихся в распоряжении фирмы, а также на основе ее благоприятных возможностей. Это отличительная особенность компании, дающая ей определенный перевес над конкурентами и проявляющаяся в самых разных формах. Нередко это бывают какие-то уникальные возможности организации, когда она делает что-то, чего не могут делать другие, или делает что-то лучше других. Конкурентное преимущество имеет огромное значение для любой компании, поскольку она сможет успешно конкурировать на рынке сбыта продукции и услуг.

Раньше менеджеры, занимавшиеся перспективным планированием, обычно считали, что лучшие времена еще впереди. Планы на будущее были просто продолжением того, чем компания занималась в прошлом и настоящем. Однако внешние потрясения и глобальные изменения ситуаций заставили менеджеров отказаться от такого подхода к долгосрочному планированию.

Внедрение перемен – процесс, сложный для любой организации, однако в мелких предпринимательских фирмах от протекает особенно трудно. Даже если человек легко идет на риск (что обычно характерно для предпринимателя), перемены могут стать крайне тяжелым испытанием. Поэтому предпринимателю очень важно осознать, насколько серьезную и решающую роль он будет играть в этом процессе.

Как организатор преобразований предприниматель прежде всего должен чутко реагировать на любые признаки того, что его фирма нуждается в тех или иных изменениях. На предпринимательскую фирму, также как и на любую другую организацию, могут действовать внутренние и внешние факторы, делающие перемены жизненной необходимостью. Источником неизбежности перемен может стать также сложная и неопределенная внешняя среда. И во многих случаях именно предприниматель должен вовремя осознать необходимость преобразований и направить данный процесс.

В процессе реализации перемен предприниматель должен также играть роль вдохновителя и наставника. Чтобы преодолеть сопротивление изменениям, необходимо немалое умение ладить с людьми. Предпринимательские фирмы, как правило, имеют гибкую и свободную структуру. Поэтому, чтобы преодолеть сопротивление работников внедрению перемен, предприниматель может делать следующее: подробно объяснить сотрудникам смысл и необходимость перемен, чаще общаться с ними и делиться информацией, привлекать людей к участию в преобразовании организации, стараться поддерживать их и облегчать процесс адаптации к переменам. Опыт свидетельствует, что такой подход способен принести лучшие плоды, чем методы принуждения, подавления, манипулирования и переговоров, которые нередко приводят к жесткой конфронтации сторон.

В процессе реализации перемен предприниматель должен действовать как главный консультант. Поскольку плата за услуги специалиста со стороны нередко бывает довольно высокой, предпринимателям часто приходится самим организовывать и направлять процесс преобразований. Преимущество подобного подхода заключается в том, что предприниматель, как правило, отлично знает ситуацию и может точно определить все необходимые действия и меры. С другой стороны, глубокое знание ситуации и тесная связь с компанией могут сыграть и отрицательную роль. Это происходит в том случае, если у предпринимателя не хватает решимости осуществить глобальные и радикальные перемены, когда они на самом деле крайне необходимы. Поэтому при проведении перемен в своей организации предпринимателю следует избавляться от чрезмерной осторожности.

Анализ внешней среды представляет собой решающий этап процесса стратегического развития фирмы. Потому что именно благодаря ему в значительной степени определяются имеющиеся в распоряжении менеджера возможности выбора. Успешной стратегией будет только та, которая адекватно отображает внешнее окружение. Руководство фирмы должно иметь точное и полное представление о том, что происходит в окружении фирмы, знать о важных тенденциях, которые могут повлиять на ее работу в будущем.

Помимо внешних сил, необходимость перемен часто вызывается внутренними факторами, которые либо основаны на внутренних операциях компании, либо возникают под воздействием изменений во внешней среде. Кроме того, следует помнить, что рабочая сила в компании также редко бывает статичной. Ее состав постоянно меняется по таким параметрам как возраст, уровень образования и т.д. Еще одним внутренним фактором перемен является переход на новое оборудование. В результате этого изменяется характер выполняемых сотрудниками рабочих заданий. Им придется работать на новых станках и разрабатывать новые схемы взаимодействия внутри рабочей группы. При анализе внутренней среды фирмы выясняется какими способностями и навыками обладают работники компании, какими ресурсами она располагает, каковы показатели движения денежной наличности организации, как потребители воспринимают фирму и как они оценивают качество ее товаров и услуг. Каждая организация независимо от того, насколько она крупна или сильна, в определенной степени ограничена имеющимися в ее распоряжении ресурсами и квалификацией работников.

Анализ фирмы предназначен для получения ясной и четкой оценки внутренних ресурсов организации: капитала, квалификации рабочей силы, опыта менеджеров и т.д. Он призван также указать на возможности выполнения каждой

из ее основных функций: маркетинга, производства, научных исследований и разработок, финансов и бухгалтерии, информационных систем, управления персоналом и т.д. Любые виды деятельности, которые организация выполняет хорошо или любые ресурсы, которыми она обладает являются ее сильными сторонами. А слабые стороны – это виды деятельности, в которых она не преуспевает, либо ресурсы, в которых она нуждается, но не имеет в наличии.

Понимание культуры организации, ее сильных и слабых сторон, к сожалению, часто недооценивается. Содержание и суть культуры компании оказывают сильное воздействие на избранную ею стратегию, сильная и слабая организационная культура влияют на стратегию компании по-разному. При сильной организационной культуре практически все работники имеют четкое представление, чем занимается их организация. Благодаря этой ясности менеджерам легко передать новым работникам, что составляет конкурентное преимущество компании, выгодно выделяющее ее на фоне других. Однако у сильной культуры есть и отрицательная сторона, а именно: ее труднее изменить. Сильная культура может стать серьезным препятствием на пути к изменению стратегии компании. Вследствие этого преуспевающие фирмы с сильной культурой нередко становятся заложниками собственных успехов.

Организационные культуры различаются также по степени, в которой они способствуют принятию риска, внедрению нововведений и вознаграждению за высокие показатели эффективности. Все это учитывается при выборе стратегии и, следовательно, влияет на то, каким стратегиям отдают предпочтение менеджеры. При культуре, не стимулирующей риск, менеджеры склонны придерживаться оборонительной стратегии, стремятся свести к минимуму финансовую незащищенность и обычно реагируют на изменения ситуации, а не пытаются их предугадать. Неудивительно, что в компаниях такого типа используются стратегии, в которых делается упор на сокращение расходов и усовершенствование уже имеющихся производственных линий. И, наоборот, там, где высоко ценятся нововведения, менеджеры склонны поддерживать разработку новых технологий и видов продукции.

Стратегия хороша только тогда, когда она правильно и эффективно реализуется. Как бы хорошо компания ни спланировала свои стратегии, она не сможет работать с высокими показателями, если они не реализуются должным образом. Способность менеджеров высшего звена руководить – это необходимый компонент успешной стратегии. Не менее важным моментом является и заинтересованность в работе коллектива менеджеров среднего и оперативного звена, которые проводят в жизнь конкретные планы менеджеров высшего звена.

Для эффективной реализации преобразований возможности управленческого персонала можно разделить на три категории: изменение структуры, изменение технологии и изменение людей. Изменение структуры включает любые модификации властных отношений, координационных механизмов, степени централизации, должностных обязанностей или других структурных параметров. Изменение технологии – это модификация способов выполнения работы или используемых организацией производственных методов и оборудования. Изменение людей предполагает перемену в отношениях, ожиданиях, восприятии и поведении работников. Сегодня основные технологические изменения обычно предполагают внедрение нового оборудования, инструментов или методов работы, а также автоматизацию и компьютеризацию производства. Такие факторы, как конкуренция или серьезные нововведения в отрасли, нередко ставят менед-

жеров перед необходимостью внедрять новое оборудование, инструменты или рабочие методы. Процесс автоматизации предполагает технологические изменения, в результате которых труд человека заменяется машинным. Однако самым значительным технологическим нововведением в последние годы стала всеобщая компьютеризация. В большинстве организаций сегодня разработаны сложнейшие информационные системы.

Таким образом, если организации хотят успешно конкурировать в современном динамичном и хаотичном мире глобальной конкуренции, то они должны постоянно разрабатывать новые виды продукции или услуг и широко использовать последние достижения технологий.

Список использованной литературы

1. Робинс Стивен П. Менеджмент / Робинс Стивен П., Коултер Мери. – Москва: Вильямс, 2002.
2. Кемерон Э. Управление изменениями – модели, инструменты и технологии организационных изменений / Э. Кемерон, М. Грин. – Москва : Добрая книга, 2006.
3. Биттию Р. У. Как управлять человеческим капиталом / Р. У. Биттию. – Киев, 2007.
4. Проскурова Д. В. Проблемы обеспечения конкурентоспособности регионов / Д. В. Проскурова. – Москва : Управленческое консультирование, 2007.
5. Евдакомов В. В. Управление персоналом / В. В. Евдокимов. – УФ ГОУ ВПО ВолГУ, 2011.
6. Evans Plo. Management 21 Century Someday We'll all manage this way, S. Chowdbury, Financial Times / Plo Evans. – London : Prentice Hall, 2000.
7. Hesselbein F. On Leading Change, Jossey-Bass / F. Hesselbein, R. Johnston . – New York, 2002.

Какауридзе Н.

Член Академии наук туризма Грузии

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНТНОЙ СРЕДЫ

В условиях конкурентной среды особое внимание уделяется возможности осуществления экономической стратегии. Сегодня все больше и больше организаций используют менеджмент проектов. Это объясняется тем, что данный подход соответствует динамичной, постоянно меняющейся внешней среде, требующей от организаций высокой гибкости и быстрой реакции на изменения ситуации. Компании все чаще реализуют необычные и даже уникальные проекты; проекты с точными сроками выполнения; проекты, связанные с решением сложных взаимосвязанных задач, требующих специфических навыков и квалификации; проекты, которые изначально, по своей природе, носят временный характер. Эти типы проектов не вписываются в стандартные процедуры планирования, которыми руководствуется организация при ведении других, текущих и повседневных видов деятельности.

Проект – это серия взаимосвязанных работ, имеющая определенные начальную и конечную точки во времени. Проекты различаются по размерам и масштабам. Менеджмент проектов заключается в обеспечении того, чтобы определенные виды работ были выполнены в срок, в рамках выделенного бюджета и в соответствии с техническими требованиями. Очень многие организации, начиная от фирм–производителей и заканчивая фирмами–разработчиками программного обеспечения работают на проектной основе.

При реализации типичного проекта работа выполняется специальной командой, члены которой временно назначаются для работы над ним и подчиняются менеджеру проекта. Менеджер проекта координирует работы с другими отделами и часто подчиняется непосредственно менеджеру высшего звена. Однако проект является временным предприятием, поэтому после выполнения поставленной задачи команду расформируют и ее члены переходят к работе над другими проектами, возвращаются в свои отделы, где постоянно работают.

Процесс планирования начинается с четкого определения целей проекта. Затем следует определить все виды работ в рамках проекта, а также ресурсы, необходимые для их выполнения. Этот этап может оказаться достаточно сложным и занять много времени, особенно если проект уникален. Это отличает планирование проектов от обычных задач планирования. После обозначения видов работ необходимо определить последовательность их выполнения и взаимосвязь между ними: какие виды работ должны быть завершены до начала других, какие работы можно выполнять одновременно.

Затем следует составить график выполнения работ по реализации проекта. Менеджер оценивает время, необходимое для каждого вида работ, после чего использует эти оценки для составления общего графика выполнения проекта и определения даты его завершения. Готовый график сопоставляют с поставленными целями и вносят необходимые коррективы. Если для выполнения проекта требуется слишком много времени, менеджер может привлечь больше ресурсов для наиболее важных видов работ, чтобы их выполнить быстрее.

Современные менеджеры все чаще обращаются к моделированию как к способу предварительного тестирования различных вариантов планов. Этот метод применяется для создания модели реального события, после чего в ней заменяют одну или несколько переменных и оценивают результаты, к которым приводит данная замена. Моделирование можно применять в тех же случаях, что и линейное программирование, однако оно годится и для решения более сложных проблем.

Планирование объемов производства начинаются с преобразования коммерческих прогнозов будущего спроса в требования к объемам производства. Так, если вы намерены выпустить продукцию только одного вида, планируете продавать их в среднем по 50 тысяч долларов за единицу и предполагаете, что в течение первого года сможете достичь объема продаж в 2,5 миллиона долларов, это означает, что вам необходимы производственные мощности, позволяющие выпускать 50 единиц ($50\,000 \times 50 = 2\,500\,000$ долл.) в год. Это и есть физические требования к объемам производства. Если предприятие будет производить десятки различных видов продукции, расчеты будут намного сложнее.

Если организация существует давно и устоялась, коммерческий прогноз будущего спроса сравнивается с ее фактическими производственными мощностями. Это позволяет определить, понадобятся ли компании дополнительные мощности или, возможно, они и так в избытке. Планирование производственных мощностей – деятельность, свойственная не только производственной сфере.

Если компании в будущем понадобятся дополнительные мощности, потребуется определить, какие здания и сооружения вам нужны для обеспечения нормального рабочего процесса. Это называется планирование размещения производственных мощностей. Размещение зданий и сооружений предприятия будет зависеть от того, какие факторы оказывают наибольшее влияние на общие

производственные издержки и расходы, связанные со сбытом: наличие квалифицированного персонала, уровень затрат на рабочую силу, стоимость энергии, близость к поставщикам или клиентам и т.д. Все эти факторы редко бывают одинаково важными и значимыми. Основные условия и обстоятельства диктуются видом бизнеса, которым занимается компания, на основе чего и определяется оптимальное размещение зданий и сооружений. Постоянная потребность в квалифицированных технических специалистах привела к тому, что значительное количество высокотехнологичных производств размещается в районе сосредоточения таких ресурсов. Не случайно и то, что многие компании с трудоемким производством переместили свои производственные мощности за границу.

При планировании производственного процесса определяют, каким именно образом будет производиться продукция или услуга. Планирование процесса включает в себя тщательный анализ и оценку существующих производственных методов и выбор способов, которые наиболее эффективно способствовали бы достижению конкретных производственных целей. В любом производственном процессе, как в товарном производстве, так и в секторе услуг, всегда существуют те или иные варианты.

Планирование производственного процесса задача сложная. Довольно трудно выбрать оптимальное сочетание таких показателей как уровень затрат, качество, эффективность труда и т.д., поскольку все эти решения тесно взаимосвязаны. В результате изменения одного компонента производственного процесса нередко требуется множество изменений в ряде других. Поэтой причине детальное планирование поручают обычно высококвалифицированным производственникам, работающим под общим руководством менеджеров высшего звена.

Последним стратегическим решением в ходе планирования операций, будет оценка и выбор оптимальной дислокации оборудования и рабочих мест. Это называется планированием размещения оборудования. Цель в данном случае заключается в физическом размещении оборудования и рабочих мест таким образом, чтобы обеспечить максимальную эффективность производства и при этом сделать их удобными и привлекательными для персонала и клиентов.

Планирование размещения оборудования начинается с оценки необходимого пространства. На этом этапе необходимо определить какие производственные площади, комнаты для хранения инструментов и оборудования, складские помещения, мастерские, комнаты отдыха, офисы, места для приема пищи и кафетерии, комнаты ожидания и даже места для стоянки автомобилей понадобятся фирме для обеспечения нормального рабочего процесса. Затем на основе составленных производственных планов можно оценить различные варианты конфигурации оборудования с точки зрения их производственной эффективности. В этом случае вырабатывать решение помогают самые разные методы и инструменты от простых планов и карт, составленных в масштабе, до сложных компьютерных программ, способных обрабатывать сотни переменных и распечатывать планы размещения оборудования. После разработки такой стратегии наступает этап принятия тактических решений, которые обеспечивают правильное распределение производственных ресурсов, необходимых для осуществления производственных процессов.

Необходимо отметить, что процесс реинжиниринга неразрывно связан с производственной системой. Происходит резкое повышение результативности и эффективности в условиях, когда компании радикально изменяют и перепроектируют рабочие процессы. Именно благодаря реинжинирингу известным в мире фирмам удалось сократить свои постоянные расходы на миллионы долларов.

Реинжиниринг представляет собой практически полную перестройку рабочих процессов компании, независимо от того, в какой сфере она работает – в производственной или сервисной. Первым инструментом реинжиниринга служит чистый лист бумаги. Характерно, что приходится начинать с нуля и заново обдумывать и перестраивать всю схему работы, т. е. структуру всех рабочих процессов. Традиционные, известные пути и способы сразу отменяются. От процесса преобразования в производственной системе отказываются полностью, поскольку специалистам, отвечающим за реинжиниринг, приходится заново разрабатывать способы и методы, с помощью которых в их организации будет производиться продукция или предоставляться услуги. Совершенно новые рабочие процессы и важнейшие операции изобретаются и внедряются. При реинжиниринге то, что было раньше, не должно служить даже отправной точкой. Реинжиниринг – радикальное, существенное изменение самих основ организации. Он способен дать огромный эффект, несмотря на значительные стрессы и неуверенность, которые испытывает в процессе реинжиниринга персонал компании.

Любой организации, решившей провести реинжиниринг, следует учитывать, как интенсивные, так и экстенсивные факторы этого метода, однако в силу того, что глобальная внешняя среда становится все более динамичной и конкурентной, полная перестройка работы организации может оказаться единственной экономически целесообразной мерой, обеспечивающей дальнейшее выживание и процветание современных компаний. Тем более, что в реальности Грузии имеется определенное отставание в деле использования современных технологий и прогрессивных технических решений. Поэтому необходимо учитывать указанные подходы, при осуществлении экономической стратегии страны, что будет способствовать созданию новых современных конкурентоспособных предприятий.

Список использованной литературы

1. Мазур И. Т. Управление проектами / И. Т. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге, А. В. Полклаников. – Москва, 2010.
2. Пилипенко И. В. Конкурентоспособность стран и регионов в мировом хозяйстве: теория и опыт малых стран Западной и Северной Европы / И. В. Пилипенко. – Москва, 2005.
3. Малые и средние предприятия. Управление и организация / под ред. Й. Х. Пихлера, Х. Й. Пляйтнера, К. Х. Шмита ; пер. с нем. И. С. Алексеевой и Т. И. Токаревой. Москва, 2002.
4. Гулин В. Н. Информационный менеджмент. Современная школа / В. Н. Гулин. – Москва, 2009.
5. Abrams R. The Owner's Manual for small Business. The Planning Shop. Polo Alto / R. Abrams. – California. 2005.
6. Bird A. Encyclopedia of Japanese business and management / A. Bird. – London ; New York : Taylor Francis e–Library, 2007.
7. Moran G. Business Plans Plus / G. Moran, S. Johnson. – USA : Alpha, 2011.

Калінін М. Р.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ РИНКУ

Маркетинг невід’ємна частина сучасних ринкових відносин. Промисловий маркетинг як один із напрямків маркетингу займається вивченням усіх сторін діяльності організацій та установ на промисловому ринку. З точки зору економічних відносин цей ринок є найважливішим типом ринку. Він характеризується тим, що товари та послуги, які продаються на ньому, використовуються в подальшому, в процесі виробництва або для продажу. Масштаби цього ринку та склад учасників ринкових відносин на ньому суттєво відрізняються, від споживчого ринку, що впливає на весь процес управління маркетингом на підприємстві.

Визначальними категоріями нового економічного мислення і ринкової економіки в цілому є людина і прибуток. Для практичного втілення такого мислення в життя традиційні системи організації управління підприємством не підходять. На нашу думку у цьому важливу роль відіграє маркетинг, що вивчає організацію і управління в умовах ринку, головною ідеєю якого є одержання підприємством максимального прибутку на основі задоволення потреб споживачів. Отже найактуальнішим є питання про такий розвиток усіх видів підприємств, різних форм власності, які ґрунтуються на маркетингу, аналізі, теорії та практики його застосування в сучасних умовах.

Маркетинг як породження ринкової економіки є філософією виробництва, цілком (від науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт до збуту і сервісу) підлеглим умовам і вимогам ринку, що знаходиться в постійному динамічному розвитку під впливом широкого спектру економічних, політичних, науково-технічних і соціальних факторів. Підприємства-виробники розглядають маркетинг як засіб для досягнення цілей, фіксованих на даний період по кожному конкретному ринку і його сегментах, з найвищою економічною ефективністю.

Особливості планування і організації структури управління маркетингом на промисловому підприємстві. Нові організаційні утворення на металургійних підприємствах – служби маркетингу, органічно пов’язують ринкові цілі з ресурсним забезпеченням і виробничими можливостями. Практична організація маркетингової діяльності, включає у свій склад: побудову організаційної структури управління маркетингом; підбір спеціалістів з маркетингу (маркетологів) належної кваліфікації; розподіл прав, обов’язків і відповідальності у системі управління маркетингом; створення умов для належної роботи спеціалістів; організація ефективної взаємодії маркетингової служби, практичне виконання маркетингових процесів. Організація і впровадження маркетингу – це управлінський процес. А здійснення будь-якого процесу управління можливе лише при наявності його структурної організації. Це означає, що управління маркетингом на металургійному підприємстві передбачає наявність конкретної організаційної форми, яка відповідає змісту процесу управління і характеризується: Складом і змістом комплексів функцій управління – ”управління дослідженнями і прогнозуванням маркетингу”, ”управління маркетинговими комунікаціями”, ”управління просуванням і збутом”, ”управління ціноутворенням”. Необхідною чисе-

льністю працівників, які зайняті реалізацією даних функцій управління, тобто керівників, спеціалістів, службовців. Складом структурних підрозділів апарату управління. Ієрархічністю побудови апарату управління. Організаційна структура дирекції з маркетингу, побудована на принципах функціональної орієнтації (організаційна структура управління, в якій діяльність спеціалістів організована, виходячи з функцій маркетингу – маркетингові дослідження, реклама). Самою пріоритетною функцією дирекції з маркетингу є розробка маркетингової стратегії. Всі останні будуть мати по відношенню до неї підпорядкований характер. Ні одна організація не може досягти переваги над конкурентами за усіма комерційними характеристиками товару і засобами його просування на ринку. Необхідні вибір пріоритетів і вироблення стратегії, яка б найбільше відповідала тенденціям розвитку ринкової ситуації і найкращим способом використовувала сильні сторони діяльності організації.

Стратегії мають суттєві відмінності у характері конкурентних переваг, які досягаються. Один з вєдучих західних спеціалістів в області маркетингу і менеджменту М. Портер пропонує зосередитися на одній базовій стратегії. Разом з тим сучасні підходи у менеджменті свідчать про те, що поєднання базових стратегій конкуренції в рамках однієї організації не тільки можливе, але і у ряді випадків ефективно. При чому основою комплексного застосування базових стратегій конкуренції є диверсифікація. А саме, вірна реалізація стратегій конкуренції в умовах диверсифікації – це дещо більше, ніж просто сума стратегій окремих підрозділів. Для підвищення рівня диверсифікації і при вірній організації справи може використовувати зразу кілька маркетингових стратегій, але необхідне їх узгоджене застосування, щоб зберегти і розвивати ринок, а не отримати короткочасний локальний ефект.

Основними цілями, цього структурного підрозділу повинні стати наступні: визначення для підприємства нових можливостей бізнесу; розвиток внутрішнього і зовнішніх ринків; вдосконалення системи маркетингу на підприємстві, орієнтуючись на кінцевий результат реалізації цього напрямку – формування маркетингової концепції управління. Виходячи з поставлених цілей, найбільш пріоритетними функціями повинні стати: розробка і реалізація маркетингової стратегії; дослідження експортних можливостей; координація зусиль по реалізації продукції на внутрішньому ринку; розвиток нових методів просування сталеного листового прокату за допомогою Internet технологій; забезпечення ефективної взаємодії маркетингу і виробництва на підприємстві; визначення оптимального числа посередників на кожний регіон; вдосконалення внутрішньої структури маркетингу.

Капуцак В. В.

аспірант

Класичний приватний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ АВТОМАТИЗАЦІЇ В БІЗНЕС ПРОЦЕСИ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Існуючі виклики в банківському секторі України вимагають інноваційні підходи до обслуговування клієнтів. Критичне становище політичного та економічного стану України на міжнародній арені вимагає від банківського сектору України пошуку рішень з інтеграції нових розробок, що позитивно вплинуть на продуктивність бізнес процесів банківських установ. Треба розуміти цільову ау-

диторію банку, для того щоб реагувати та приймати інноваційні підходи введення нових платформ оптимізації бізнес процесів банківської установи.

Умови економічно-політичних викликів спонукають всіх учасників банківської системи України інтегрувати інформаційно-інноваційні технології, зокрема електронний банкінг. З'являються нові методики обслуговування клієнтів та нові продукти, що можуть включати багато функціональних можливостей при їх використанні, тому доцільно використати всі методи для покращення продуктивності бізнес процесів банківської установи [1, 2].

Для проведення інтеграційних процесів інноваційних продуктів електронного банкінгу банківського сектору України повинна бути наявна швидка імплементація низки умов, таких як:

1. Модульний підхід прийняття рішень в залежності від рівня важливості та функціональності інноваційного компонента системи інтеграції, які приймають рішення на різних рівнях ієрархії організації;
2. Виведення нових підходів в бізнес-процесах банківської установи в окремі функціональні об'єкти;
3. Гнучкий підхід до реагування потреб ринку на зміни та вподобання ринку банківських послуг в процесах інтеграції інноваційних систем та продуктів в банківських установах [3]. Згідно досліджень В. Рошило можемо сформулювати структуру інновацій та їх рівні імплементації в бізнес-процесах банківського сектору, що відобразимо на рис 1.

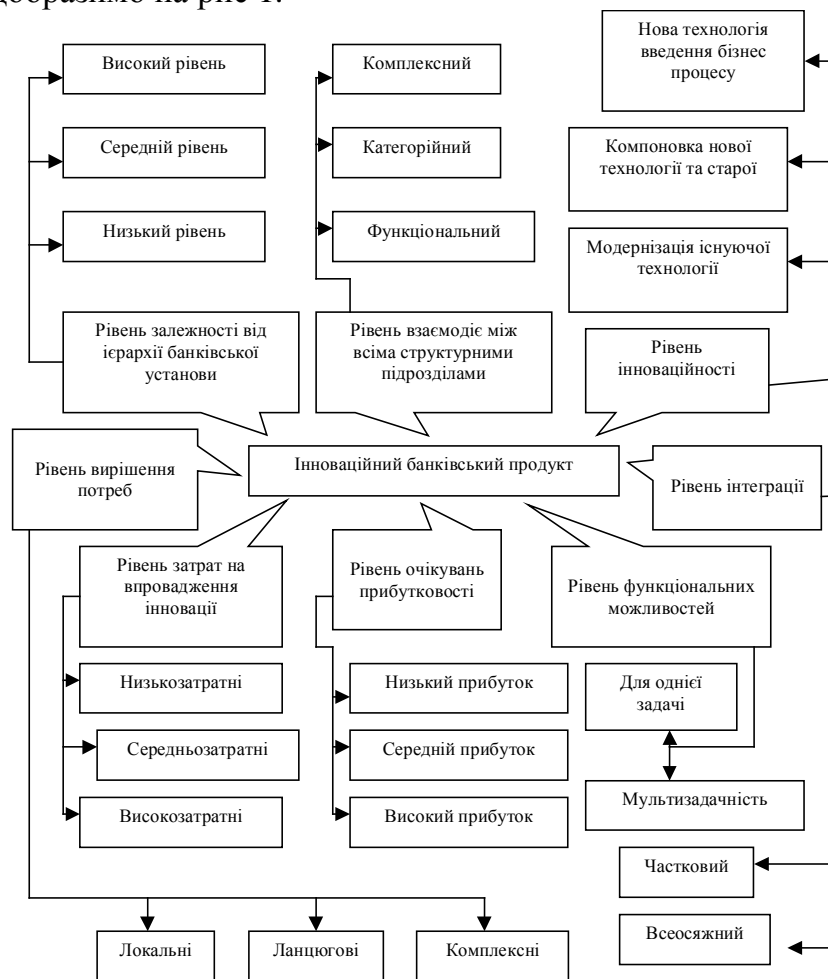

Рис.1 Рівні впровадження інноваційних продуктів

Джерело: розроблено автором.

Головним відображення інноваційності в банківському секторі України є розвиток електронного банкінгу, який є головним конкурентом фізичних філій банківських установ. Протягом часу розвиток електронного обслуговування переходив з одного виду електронного обслуговування до іншого, який можна відобразити в наступних стадіях: 1) АТМ–банкомат; 2) Телебанкінг; 3) “Клієнт–Банк”; 4) Інтернет–банкінг; 5) Мобільний банкінг; 6) Відеобанкінг. Завдяки електронному виду обслуговуванню зменшуються затрати банківських установ, що надає можливість звільнити певні ресурси та вкласти в розвиток банківської установи [4].

На основі приведеного матеріалу можна зробити висновок, що електронний банкінг є суттєвим показником розвитку банківського сектору України. Але транзакційна складова займає головну роль в розвитку електронного банкінгу, чим нижче транзакційна показники тим оптимальнішою є технологія електронного банкінгу. Однак треба вводити інноваційні технології поступово, аналізуючи та тестуючи якість обслуговування та безпеку інформації клієнта.

Список використаної літератури

1. Шпильовий В. А. Підходи до класифікації банківських послуг / В. А. Шпильовий // Економіка та держава : журнал. – 2016. – С. 27–30.
2. Рошило В. Інновації в банківській сфері України / В. Рошило. // СХІД. – 2016. – С. 15–20.
3. Матвеева Н. В. Проблеми розвитку кредитування комерційними банками України / Н. В. Матвеева, О. О. Маркітан. // Наука й економіка. – 2016. – С. 7–12.
4. Домінова І. В. Форми електронного банкінгу: еволюція, переваги та недоліки [Електронний ресурс] / І. В. Домінова // Облік і фінанси. – 2016. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_17.

Кіктенко З. П.

старший викладач

Класичний приватний університет

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТА

В останні роки на шляху входження України до європейського простору публічне управління, зокрема, місцеве самоврядування, вже зазнало значних змін. Новий рівень відповідальності місцевої влади перед територіальними громадами за вибір шляхів подальшого розвитку й результати управління спричиняють пошук ефективних методологічних засобів, які б сприяли реалізації системних вимог до здійснення керованого розвитку, удосконалення управлінських технологій, що забезпечують єдність соціально-орієнтованих цілей і засобів їх досягнення для отримання результату, спрямованого на людину

Незважаючи на динамічне розповсюдження стратегічного планування для розв’язання місцевих проблем, його потенціал використовується ще далеко не повністю. Це пов’язано, зокрема, з недостатнім рівнем якості операціоналізації стратегічних цілей та невідпрацьованістю управлінських технологій досягнення запланованого стратегічного результату. Світова практика доводить, що для розв’язання зазначених проблем доцільним та ефективним є застосування проектного підходу. Сьогодні його використання у вітчизняній практиці стратегічного планування й управління за окремими винятками є лише декларативним. Це пояснюється наявністю певних перепон на шляху інтеграції стратегічного й проектного підходів. Аналіз ситуації свідчить, що необхідним є створення стимулюючих передумов упрова-

дження проектного підходу, важливим чинником чого має стати застосування програмно-цільового методу формування бюджету. Необхідним є налагодження систем оцінювання громадськістю якості діяльності органів муніципального управління, що сприяло б підвищенню рівня управлінської відповідальності, зокрема за результати реалізації задекларованих стратегічних намірів. Слід звернути увагу на обмежені інституціональні можливості упровадження проектного підходу в рамках традиційних організаційних структур управління. Гострою є проблема недостатньої готовності управлінських кадрів, відсутності стандартів професійної діяльності, які б закріплювали в посадових інструкціях вимоги щодо володіння сучасними управлінськими технологіями, зокрема із стратегічного управління та проектною діяльністю. Але однією з ключових причин недостатнього рівня реалізації проектного підходу в умовах стратегічного управління розвитком міста є невідпрацьованість визначальних методологічних питань, серед яких можна виділити технологію впорядкованого переходу від цілей до проектів реалізації стратегічних пріоритетів, оцінювання суспільної корисності муніципальних проектів розвитку, кількісне визначення стратегічного результату, формування планованого портфеля проектів та організацію координованого управління ним для досягнення запланованого результату тощо.

Провідним напрямом його реформування є орієнтація систем управління на людину, на демократичні принципи створення нової якості життя громадян відповідно до соціально-економічних європейських стандартів життєдіяльності людини, суспільства й держави. Саме під цим кутом зору формуються та знаходять своє відображення в нових моделях публічного управління концепції належного управління, муніципального менеджменту, результативної та ефективної ринково- та людино-орієнтованої діяльності з надання послуг органами влади громадянам. Набуває все більшого розповсюдження упровадження систем управління якістю та концепція постійного удосконалення діяльності. На цих засадах сформовано вимоги до побудови результат-орієнтованої системи муніципального управління, а саме: орієнтація на людину як споживача муніципальних послуг, якість і стратегічна спрямованість діяльності, її соціально-економічна корисність, ефективність використання ресурсів громади, висока управлінська відповідальність, постійне удосконалення діяльності. Зазначені вимоги мають бути враховані під час побудови результативної та ефективної системи стратегічного управління розвитком міста.

Для реалізації головного принципу діяльності сучасної вітчизняної влади – йти назустріч людям – необхідна розробка й реалізація продуманої політики, яка, зокрема, передбачає програмування розвитку міст і територій, а саме застосування стратегічних підходів до управління. За останні роки стратегічні підходи досить широко затвердилися в світі на всіх рівнях публічного управління в розвинутих країнах. В українському місцевому самоврядуванні стратегічне планування є ефективним засобом розв'язання системної проблеми досягнення пріоритетних цілей розвитку в умовах жорсткої ресурсної обмеженості, доцільним і корисним підходом до реалізації керованого розвитку громад.

Повноцінна реалізація циклу стратегічного управління може бути ефективно здійснена на засадах проектного підходу. Сформульоване авторське розуміння проектного підходу, сутність якого полягає у визначенні в процесах розвитку певного планованого результату, для досягнення якого створюється підпорядкований єдиній меті дискретно-окреслений у просторі й часі системний комплекс матеріальних і нематеріальних ресурсів, що скеровуються за допомо-

гою спеціального управлінського інструментарію. Проектний підхід є найбільш доцільним з огляду на необхідність вирішення завдання детермінації стратегічних цілей і концентрації зусиль та ресурсів для формування конкретних одиниць фінансування і реалізації стратегічних пріоритетів.

Кіктенко О. В.

доктор наук з державного управління, професор кафедри
Класичний приватний університет

СТРАТЕГІЯ ВИВОДУ БРЕНДА З ПИТАНЬ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БРЕНД-СТРАТЕГІЙ КРАЇНИ

В умовах ринкової економіки України діяльність підприємств отримує певну специфіку, оскільки підвищується рівень невизначеності і ризику, зростає інтенсивність конкуренції, покупці стають усе більш вимогливими до якості товарів і послуг. Успішне функціонування підприємств у даних умовах залежить не тільки від вдосконалення внутрішньогосподарської діяльності, а головним чином від того, як воно може пристосуватися до постійних змін у зовнішньому середовищі. В таких умовах необхідне відмовлення від традиційних методів управління, перегляд основних цілей діяльності підприємства.

Діяльність сучасних підприємств здійснюється в умовах жорсткої конкурентної боротьби, спостерігається відсутність стратегічної орієнтації; планування діяльності, в основному, здійснюється, виходячи з внутрішніх можливостей і ресурсів підприємства. При такому підході виявляється, що підприємство не в змозі реалізувати свою мету, оскільки її досягнення принципово залежить від бажань і потреб клієнтів, а також від поведінки конкурентів, у результаті чого підприємство рано чи пізно вибуває з бізнесу.

Вивчення теоретичної спадщини з питань бренд-менеджменту та реалізації бренд-стратегій країни, дозволило зробити висновок про те, що більшість науковців присвячували свої роботи власне сутності брендів. При цьому невирішеними є проблеми теоретичного і практичного обґрунтування підходів до формування та просування бренду. Подальших досліджень потребують питання визначення процесу формування бренду напрямків бадів, формування теоретико-методичних положень оцінювання ефективності брендів.

В умовах постійного зростання конкуренції маркетинг будь-якої території, а саме такі маркетингові категорії, як бренд і імідж, мають важливе значення при порівнюванні географічних зон, які перебувають у практично однакових умовах господарювання. У зв'язку з цим все більше країн та регіонів цілеспрямовано займаються просуванням своїх територій і формуванням власного бренду. В основі брендингу лежить використання технологій створення його образу і формування до нього відношення конкретної цільової аудиторії. Таким чином, бренд країни створюється для залучення до нього уваги потенційних споживачів.

Існує безліч концептуальних підходів до стратегічного управління, у тому числі: системний, комплексний, ситуаційний, інтеграційний, нормативний, маркетинговий, динамічний, кількісний. Найбільше поширення одержали такі підходи, як системний, інтеграційний і маркетинговий. Короткострокове, оперативне управління існувало і до концепції, але тільки управління із його стратегічним плануванням дає можливість виробити ефективну лінію поведінки підприємства на ринку.

Сучасні ведучі фірми використовують систему стратегічного управління, в основі якої лежить концепція маркетингу. Маркетинг розуміють при цьому, як цілісну систему організації і управління діяльністю підприємства, що через за-

доволення запитів споживачів забезпечує максимальний збут продукції, досягнення значної активності діяльності і розширення частки ринку.

У практиці стратегічного управління доцільне використання наступних методів: сценарне планування; системи експертних оцінок; ситуаційне планування; матриці альтернатив стратегічного розвитку; евристичні методи; методи соціально-економічного аналізу; економіко-математичні методи і моделі.

Алгоритм процесу стратегічного управління, що включає: зовнішній і внутрішній бенчмаркінг, бенчмаркінг стратегічного управління, визначення стратегічної цілі, вибір стратегічних альтернатив розвитку підприємства, розробку стратегії підприємства по рівнях управління, напрямкам діяльності і термінам, розробку стратегічного плану (програми), реалізацію стратегічного плану, стратегічний контроль.

Бенчмаркінг стратегічного управління охоплює зовнішній і внутрішній бенчмаркінг. Бенчмаркінг є початковим пунктом стратегічного управління, оскільки він забезпечує базу для визначення місії і цілей фірми і для розробки стратегій поведінки, що дозволяють підприємству виконати місію і досягти своїх цілей.

Запропоновано власну методику оцінювання ефективності управління активами брендів, яка ґрунтується на наступних елементах бренду: Brand Power; Brand Loyalty; Brand Asset; Brand Equity; Brand Value. BP Brand Power – це міра здатності бренду домінувати в даній категорії продуктів. BL – Brand Loyalty – це психологічний фактор, пов'язаний зі сприйняттям бренду споживачем. Це сила прихильності до бренду, вибір даного бренду за наявності інших альтернатив. BA – Brand Asset – актив, що відображається на балансі компанії. Brand Asset виливає на балансовий звіт компанії так само, як будь-який інший її продуктивний актив. BE – Brand Equity – капітал, що стоїть за бренд-активом. Це цілий комплекс бренд-якостей, що обумовлюють прихильність і лояльність споживача. BV – Brand Value – та грошова премія, яку власник бренду отримує з покупців, прихильних бренду і згодних за нього платити.

Доцільно наступне визначення бенчмаркінга стратегічного управління – це процес удосконалення стратегічного управління підприємств на основі вивчення досвіду підприємств – лідерів з метою придбання стратегічних переваг і поліпшення конкуруючих позицій на ринку. На підставі результатів бенчмаркінгу стратегічного управління здійснюється визначення (уточнення) місії і цілей, формування портфеля стратегій управління підприємством. Процес стратегічного управління підприємством охоплює три основних рівні: корпоративний; функціональний; інструментальний.

Крамаренко О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах перехідної економіки в Україні актуалізується питання про формування сучасного механізму мотивації трудової діяльності, оскільки конкурентна боротьба між підприємствами на цьому етапі істотно загострюється і диктує нові правила економічної поведінки. Через те, що управління людськими ресурсами є однією із найважливіших підсистем управління підприємством, виникає необхідність у застосуванні таких системи мотивації, які б забезпечували свідому активізацію діяльності персоналу відповідно до цілей і обраної стратегії розвитку організації.

У сучасних умовах основною проблемою мотивації праці є її недосконалість на підприємствах, а також спостерігається недостатнє фінансування заходів, спрямованих на удосконалення мотиваційних процесів. Існує така тенденція, що на підприємствах не приділяють належної уваги системі мотивації.

Під мотивацією розуміють процес, який спонукає співробітника до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації.

Оцінка ефективності мотивації праці персоналу потребує, в першу чергу, визначення і вивчення структури потреб і мотивів праці персоналу, тобто виявлення тих факторів і сил, які спонукають їх брати участь у суспільному виробництві взагалі і працювати саме на цьому робочому місці зокрема. Визначення мотиваційної спрямованості персоналу є вкрай важливим, оскільки бувають випадки, коли найрізноманітніші стимули в системі мотивації праці не відповідають дійсним потребам і мотивам людини. Тому для оцінки ефективності системи мотивації праці в ТОВ “Ільма” і внесення пропозицій по її вдосконаленню необхідно визначити внутрішні і зовнішні чинники, які справляють найбільший вплив на трудову поведінку персоналу товариства.

З цією метою мною було проведено емпіричне дослідження трудової мотивації працівників декількох філій ТОВ “Ільма”.

В результаті анкетування був визначений вплив внутрішніх та зовнішніх факторів мотивації та їх важливість і значимість для працівників.

За результатами опитування з'ясувалося, що значне місце у структурі зовнішніх мотивів праці у ТОВ “Ільма” займають чинники матеріального змісту – заробітна плата, премії, інші виплати. Перевагу цим чинникам надали 82,1% опитаних (Таблиця 1). Поряд з оплатою праці вагоме місце в структурі зовнішніх мотивів праці займають такі чинники, як умови праці та соціально-побутове обслуговування на фірмі (64,1%), стосунки з безпосереднім керівником (58,9%) та стиль керівництва (48,9%). Отже, в структурі зовнішніх чинників мотивації перше місце займає заробіток, що є відображенням загальної тенденції переважання в ситуації економічної кризи в країні матеріальних потреб і інтересів у людей.

Таблиця 1

Вплив зовнішніх чинників мотивації на трудову діяльність працівників ТОВ “Ільма”

Чинники	Питома вага опитаних, що відповіли позитивно, у загальній чисельності, %
Оплата праці (заробітна плата, премії, інші виплати)	82,1
Умови праці	64,1
Методи управління та політика фірми	46,1
Стиль керівництва	48,7
Стосунки з безпосереднім керівництвом	58,9

Відповідно до проведеного аналізу запропоновано вводити системи преміювання, винагороди за підсумками роботи за рік, інші форми матеріального заохочення. Крім зарплати і премій система матеріального стимулювання може містити в собі пенсійні нагромадження, участь у прибутках, оплату навчання (працівника або його дітей), безвідсоткові позики на купівлю будинку або машини, оплату харчування або проїзду працівників, оплату відпочинку працівника, різноманітні допомоги, страхування і т. п. На мою думку ці заходи обов'язково покращать ефективність праці та становище підприємства.

Таким чином, в роботі приведено аналітичний огляд та підходи щодо оцінки ефективності мотивації персоналу. Наведено результати досліджень економічних показників: використання фонду робочого часу, продуктивність праці, фонд заробітної плати, що дозволили запропонувати механізм мотивації в сучасних умовах. Треба розробити таку систему мотивації, яка б, з одного боку, підвищила продуктивність праці, а з другого – стимулювала творчі ініціативи в колективі.

Луценко О. М.

старший викладач

Класичний приватний університет

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Соціальна відповідальність бізнесу – інститут, що формує систему норм, правил і ліній поведінки бізнесу в рамках соціально–трудових відносин.

Реалізація соціальних функцій держави, його регулюючої, координуючої та інформаційної функцій в системі соціально–трудових відносин – гарантія того, що Україна забезпечить собі результат, необхідний для становлення нового типу суспільних відносин. Але, будучи необхідною, ця гарантія не є достатньою, так як певне коло завдань і проблем соціального характеру безпосередньо вирішується бізнесом. Більш того, в Україні реформи, в тому числі і в соціально-трудовій сфері, проводилися в інтересах адміністративно-командної номенклатури, яка зайняла і ключові пости на державних і приватних (приватизованих) підприємствах. Все це сприяло формуванню відносин конфронтації, недовіри, неповаги, перш за все, у відносинах держава–працівники, бізнес–працівники. Таким чином, концепція соціально відповідального бізнесу, умови розвитку для якої в Україні створені, також сприяє становленню соціально-трудових відносин в усіх напрямках, починаючи з формування інтересів сторін суб'єктів і закінчуючи впливом на створення сприятливого соціального середовища проживання і сприятливих умов для трудової діяльності. Соціальна відповідальність бізнесу не щось виняткове або придумане, нав'язане згори, а норма, яка впливає з внутрішньої потреби розвитку підприємства як складного соціально–економічного інституту. При цьому соціальні функції підприємства і соціальні аспекти його діяльності невіддільні від економічних. Якщо говорити про великий бізнес, то на відміну від малих і середніх підприємств, вони групують в собі безліч зайнятих, нерідко будучи містоутворюючими. Від діяльності великого бізнесу багато в чому залежать стан навколишнього середовища, якість виробленої продукції і послуг, що надаються, вони задають тон в системі соціально–трудових відносин, дотриманні трудового законодавства, участі працівників в управлінні підприємством. Суттєвими в системі соціально–трудових відносин є напрямки реалізації і розвитку трудових відносин, одним з яких виступає соціальна відповідальність бізнесу. Соціальна відповідальність бізнесу трактується як зобов'язання фірми приносити користь суспільству через використання прибутків від приватного бізнесу, які направляються на вирішення ключових соціальних проблем. Більшість авторів, характеризуючи поняття соціальної відповідальності, розглядають компоненти (напрями) соціально відповідальної поведінки бізнесу. До основних таких компонентів належать:

– відповідальність перед суспільством, працівниками, партнерами і споживачами;

- виробництво високоякісної продукції;
- відкритість і доступність для суспільства в усіх аспектах діяльності, що не становлять комерційну таємницю;
- дотримання вимог законодавства;
- пріоритетність вирішення соціальних завдань як на рівні підприємства, так і на рівні суспільства в цілому;
- активне використання всіх ініціатив, спрямованих на розвиток бізнесу і поліпшення соціального клімату.

В кінці ХХ ст. необхідність інституціоналізації соціальної відповідальності диктується процесами глобалізації і впливом найбільших підприємств на соціальний розвиток національних економік і регіонів. Негативні впливу транснаціональних корпорацій (ТНК) на розвиток територій і великих регіонів, запобігання соціальних і економічних наслідків їх діяльності можна тільки шляхом узгодження дій між суспільством і ТНК за допомогою формування соціально відповідальних моделей поведінки останніх. У зв'язку з цим поряд з поняттям “соціальна відповідальність” у даний час широко використовується поняття “корпоративна соціальна відповідальність” (КСВ). В Європі КСВ офіційно сформувався як стійке поняття лише на початку ХХІ ст. на Лісабонському європейському саміті в березні 2000 р Європейська комісія визначає КСВ (КСВ – корпоративна соціальна відповідальність) як “концепцію інтеграції турботи про соціальний та економічний розвиток в бізнес–операціях компаній у взаємодії зі своїми акціонерами і зовнішнім середовищем”. Є й інше визначення КСВ: “... корпоративна соціальна відповідальність розглядається як концепція, яка відображає добровільне рішення компаній брати участь у вдосконаленні процесів соціального розвитку суспільства і захисту навколишнього середовища”. Корпоративна соціальна відповідальність включає наступні напрямки діяльності бізнесу.

1. Корпоративний розвиток, яке передбачає проведення організаційних змін з обов'язковим залученням персоналу підприємства та громадських організацій.
2. Екологічна політика підприємств, дбайливе і раціональне використання природних ресурсів.
3. Управління розвитком персоналу і спрямування інвестицій в навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовку.
4. Створення безпечних робочих місць і турбота про здоров'я працівника.
5. Соціальні аспекти взаємодії з постачальниками і споживачами продукції.
6. Взаємодія з місцевими органами влади, державними органами, громадськими організаціями для вирішення соціальних проблем.
7. PR–підтримка вищеперелічених напрямів діяльності.

В Україні також інтерес до даної проблеми і з боку приватного бізнесу, і з боку держави і суспільства в цілому останнім часом значно зріс. Є серйозні наукові напрацювання.

Таким чином, соціальна відповідальність впливає як на елементи соціально-трудових відносин, так і на поліпшення показників якості та рівня життя, розвиваючи і доповнюючи при цьому механізми соціальної політики держави і соціального партнерства; консолідує суспільство, сприяє його згуртованості, виступає новою формою солідарності. Вона інтегрує в єдину систему соціальні функції держави, з–соціальні цілі і механізми підвищення ефективності діяльності підприємств, територіальну соціальну політику місцевих органів влади, сприяє підвищенню ефективності функціонування економіки і соціально–трудових відносин на всіх рівнях.

Мазниця К. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

За сучасних умов ринкової економіки кожна організація змушена функціонувати в жорстких умовах конкурентного середовища. Саме тому її діяльність орієнтована на володінням більшим і ліпшим сегментом ринку, ніж у конкурентів. Через це головним завданням управлінського контролю підприємства є забезпечення основних показників ефективності функціонування на належному рівні. Контроль як одна з функцій управління присутній на кожному етапі життєвого циклу продукції [1].

Вітчизняні та зарубіжні вчені зробили істотний прорив у вивченні організації системи контролю на підприємстві. Засновники класичної школи управління (Ф. У. Тейлор, А. Файоль) підкреслювали, що без контролю неможливо керувати будь-яким процесом. Значних досягнень в дослідженні питань значення контролю як функції управління зробили українські вчені та практики: Кірейцев Г. Г., Калюга Є. В., Пушкар М. С., Шевчук В. О. та ін. Однак, і на сьогодні значення та ефективність систем контролю залишає багато відкритих питань.

Мета статті полягає у визначенні особливої ролі системи контролю як функції управління підприємством.

Контроль як функція менеджменту є спеціалізованим різновидом управлінської діяльності, зміст якої полягає в одержанні інформації від функцій цілей покладання і нормування та обліку, зіставленні одержаної інформації та переданні наслідків порівняння для виконання функції регулювання.

Система контролю – це складний процес, який охоплює підприємство в цілому, всі напрямки його діяльності та кожного працівника окремо. Цей процес повинен забезпечувати оцінку якості роботи організації.

Раціонально спланований контроль дозволяє вчасно виявити й усунути з мінімальними фінансовими збитками недоліки в діяльності підприємства. Необхідність постійного контролю обумовлена:

- мінливістю мікро– та макросередовища організації;
- значимістю виявлення помилок та кризового становища перш, ніж вони завдадуть шкоду підприємству;
- важливістю підтримки досягнутого успіху за рахунок аналізу планових і фактичних результатів [3].

Суб'єктами системи контролю можуть бути державні й відомчі органи, громадські організації, колективні й колегіальні органи управління, лінійний і функціональний апарат підприємств. Об'єктами контролю виступає саме підприємство, з його цілями, місією та діяльністю в цілому.

У процесі контролю проводиться збір та аналіз потрібної інформації, встановлюється відхилення дійсних показників від планових, та їх причини. Процес проведення контролю здійснюється в декілька етапів.[2]

Перший етап – постановка цілей, вибір форм й методів контролю, розробка програми. На початку процесу обираються головні питання, які підлягають контролю, ким і в якій термін буде здійснюватись контроль, а також форми звіту про проведену роботу.

Другий етап – аналітично-розрахунковий. На цьому етапі визначаються місця контролю, проводиться збір та обробка усієї важливої інформації, здійс-

нюються розрахунки необхідних показників та систематизація даних, складаються аналітичні таблиці, діаграми, графіки що дають змогу провести порівняння й оцінку, скласти прогноз на майбутнє щодо можливих результатів.

На третьому етапі фіксується рівень досягнення очікуваних результатів контролю, формулюються висновки і пропозиції стосовно змін у діяльності підприємства чи конкретного підрозділу, що підлягали системі контролю.

Для того, щоб система контролю на підприємстві була ефективною в її основу повинні бути закладені певні принципи:

1. Всеосяжність контролю. Це означає тримати під постійним наглядом головні сфери діяльності підприємства, стан мікро– та макроклімату. 2. Система контролю повинна мати чітку стратегічну спрямованість, відображати загальні пріоритети розвитку організації. 2. Контроль має бути своєчасним, для того, щоб своєчасно встановити й усунути недоліки та відхилення.

2. Система контролю має бути гнучкою. Контроль повинен співпадати із системою та структурою управління підприємством, його планам, проте без чіткої прив'язки до них.

3. Економічність системи контролю має на увазі, дохід повинен перевищувати витрати на його проведення.

4. Скерованість контролю на певні процеси та результати, врахування особистих якостей людей, їхнього положення в організації та колективі [1].

Саме система контролю, як засіб виконання управлінських рішень, має важливе значення у забезпеченні збереження й розумного використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів.

Найбільш об'єктивним та ефективним контроль буде тоді, коли запроваджена система нормативів виконуваних робіт і запланованих результатів. Нерідко за нормативи приймають певні стратегічні цілі та планові критерії стратегій. У таких випадках встановлюються конкретні інтервальні значення для нормативів.

Для раціоналізації системи контролю в організаціях важливо конкретизувати функції контролюючих органів та регулювати їх діяльність. Це дозволяє запобігти дублюванню у контрольній–ревізійній роботі, покращити її дієвість та результативність.

Список використаної літератури

1. Анискин Ю. Планування і контроллінг / Анискин Ю. – Москва : Омега-Л, 2005.
2. Виханский О. С. Менеджмент / О. С. Виханский, А. І. Наумов. – Москва : Економіст, 2003.
3. Гольдштейн Г. Я. Основы менеджмента: 2-е изд., перераб. и доп. / Г.Я. Гольдштейн – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2003. – 230 с.

Марків І. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСНОВНІ МЕТОДИ АУДИТУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічний аналіз і аудит охоплює збір найважливішої інформації про діяльність підприємства. Ця інформація містить відомості, які використовуються при розробці конкретних цілей і стратегій бізнесу. Аудит складається з двох основних частин: внутрішнього і зовнішнього аудита.

Зовнішній аудит, чи аудит маркетингового середовища, досліджує макросередовище і середовище задач підприємства. Внутрішній аудит досліджує всі

аспекти діяльності підприємства. Він охоплює весь “ланцюг цінностей”, описаний М. Портером, та включає всі основні операції, що здійснюються в процесі руху товарів і послуг через підприємства: матеріально–технічне постачання, виробництво, відправлення продукції, продаж, маркетинг і після продажне обслуговування. Додатково до перерахованих процесів, аудит поширюється на так звану підтримуючу діяльність компанії, від якої залежить основна діяльність компанії: підписання контрактів по закупівлях, розвиток технологій, управління персоналом та інфраструктуру організації. Усе це знаходиться за рамками традиційної маркетингової діяльності, але маркетингова стратегія залежить від усіх перерахованих складових.

Вивчення фінансових звітів є основним моментом для розуміння поточного положення підприємства й особливостей його розвитку. Звіт про результати господарської діяльності і баланс підприємства – два основних фінансових документи. Баланс показує активи і пасиви підприємства, власний капітал на визначену дату. Звіт про результати господарської діяльності (іноді його називають звітом про прибутки і збитки, чи звітом про доходи підприємства) з погляду маркетингової інформації є більш важливим. Він показує рівень продажів, витрати на виробництво і реалізацію товарів за визначений період часу. Зіставляючи час від часу ці звіти за різні періоди, підприємство може помітити позитивні і негативні тенденції і вжити відповідних заходів.

SWOT–аналіз – наймогутніший методичний інструмент, що дозволяє здійснювати повний аудит маркетингової й іншої діяльності підприємства. Він дозволяє виявити сильні і слабкі сторони підприємства, можливості і погрози при проведенні стратегічного аудита. Після проведення аудита накопичується велика кількість інформації різного ступеня важливості і надійності. SWOT–аналіз очищає дану інформацію і виділяє найбільш важливі результати внутрішнього і зовнішнього аудита. Невелика кількість опорних пунктів дозволяє підприємству зосередити на них свою увагу.

Сформулювавши місію підприємства та наявні задачі, керівництво повинне спланувати свій бізнес–портфель – набір видів діяльності і товарів, якими буде займатися підприємство. Гарним вважається той бізнес–портфель, що оптимальним образом пристосовує сильні і слабкі сторони підприємства до можливостей середовища. Підприємству потрібно, по–перше, проаналізувати наявний в нього бізнес–портфель і вирішити, на які напрямки діяльності направити більше чи менше інвестицій (чи не направляти зовсім), і, по–друге, розробити стратегію росту для включення в портфель нових товарів чи напрямків діяльності.

Аналіз бізнесу–портфеля підприємства повинний допомогти менеджерам оцінити поле діяльності компанії. Підприємство повинно прагнути вкладати кошти в більш прибуткові області своєї діяльності і скорочувати збиткові. Першим кроком керівної ланки при аналізі бізнесу–портфеля є виявлення ключових напрямків діяльності, що визначають місію підприємства. Їх можна назвати стратегічними елементами бізнесу.

Формальні методи можна назвати більш точними і ґрунтовними. Серед найбільш відомих і вдалих методів аналізу бізнесу–портфеля за допомогою формальних методів можна назвати наступні: метод компанії Boston Consulting Group (BCG); метод компанії General Electric (GE).

Метод BCG заснований на принципі аналізу матриці зріст/частка ринку. Цей метод планування портфеля, що оцінює стратегічні бізнеси підприємства з погляду темпів зростання їхнього ринку і відносної частки цих елементів на ринку. В методі компанії GE використовується матриця з двома осями: вертикальна представляє привабливість галузі, а горизонтальна – стійкість підприємства в даній галузі. Крайні напрямки діяльності пов'язані з галузями з високою привабливістю, у якій підприємства має сильну позицію.

У методі GE враховуються й інші моменти. Розроблено спеціальний комплекс привабливості галузі, обумовлений на основі розміру ринку, темпів зростання ринку, коефіцієнта прибутковості в галузі, ступеня конкуренції, сезонності і циклічності попиту, структури витрат у галузі. Усі ці фактори, оцінені кількісно, і складають індекс привабливості галузі.

Для оцінки стійкості бізнесу в методі GE також використовується спеціальний індекс, а не простий показник відносної частки ринку. Індекс стійкості бізнесу відбиває такі фактори, як відносна частка компанії на ринку, конкурентоздатність ціни, якість товару, знання покупців і ринку, ефективність збуту і переваги місця розташування.

Методи BCG, GE і інші матричні методи кардинально змінюють процес стратегічного планування. Однак у цих методів є істотні обмеження. На їхнє застосування іде багато сил, часу і засобів. Крім того, ці методи зосереджують увагу на класифікації поточних напрямків активності, але мало допомагають у плануванні майбутньої діяльності. Формальні методи планування й аналізу можуть також призвести до того, що підприємство буде прагнути розвиватися в основному за рахунок збільшення своєї частки ринку чи за рахунок освоєння більш привабливих нових ринків. Роблячи таким чином, багато підприємств входять у невласливі для себе нові напрямки бізнесу, що швидко розвиваються, та якими вони не вміють керувати. Низка підприємств відмовляється від формальних методів на користь інших, більш гнучких, однак більшість фірм залишаються переконаними прихильниками стратегічного планування.

Таким чином, можна зробити висновок, що маркетинговий аудит – це систематичне, усебічне вивчення діяльності, середовища, цілей і стратегій підприємства для виявлення проблем і можливостей. Маркетинговий аудит – це не разовий захід, а постійний і безупинний процес, що поставляє інформацію про стан всіх елементів системи маркетингу на підприємстві та про ринки.

Марченко О. А.

доктор економічних наук, професор

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДО ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ІМІДЖЕВОГО БРЕНДУ “ЗАПОРІЖЖЯ ІСТОРИЧНЕ”

Туризм як сучасна галузь регіональної та національної економіки розуміється нами як просторове організаційно-економічне утворення, що має загальну спеціалізацію та ідентифіковане місце у територіальному поділі праці, загальні функції, завдання, мету розвитку.

Найбільш значимою ідентифікованою рисою галузі туризму є її регіональна структура як така, що формується з урахуванням туристичного потенціалу території розміщення та визначає інші структурні складники (підприємства й ор-

ганізації, кластери, туристичні продукти та послуги), інтеграційні диверсифікаційні процеси, організацію та управління, впливає на рівень конкурентоспроможності, вибір стратегій завоювання туристичного ринку, підвищення прибутковості. В свою чергу, регіональна структура галузі туризму є досить динамічною категорією, яка перебуває у стані постійної трансформації та потребує удосконалення, у т. ч. через вплив відповідних механізмів функціонування галузі та прийняття управлінських рішень, де особлива роль належить маркетинговим складовим механізмів господарювання. Серед них виділяється брендинг як технологія створення та просування фірмових туристичних послуг. Брендинг на регіональному рівні означає зобов'язання не тільки туристичних організацій, але й регіональної та місцевої влади надати споживачеві туристичні продукти, які відповідають визначеному набору властивостей і переваг [1].

Створення іміджевого бренду “Запоріжжя історичне” опирається на збереження, розбудову раціональне використання найвизначніших пам'яток історико-культурної спадщини та залучення їх до туристичної інфраструктури. Зокрема, це стосується Національного заповідника “Хортиця” з історико-культурним комплексом “Запорізька Січ”.

Важливо здійснити розробку археологічних та історичних туристичних маршрутів у районах Запорізької області; оновлення та доповнення експозицій, розвиток виставкової діяльності музеїв “Запорозьке козацтво за часів Нової Січі та П. Калнишевського” (Національний заповідник “Хортиця”); створення розвинутої історико-туристичної інфраструктури для поліпшення інформаційної та експозиційної значущості історичних об'єктів національного заповідника “Хортиця”; збереження та охорону пам'яток, вжиття заходів щодо запобігання порушення встановлених режимів їх використання [3].

Серцевина бренду – відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва. Для відтворення історичної пам'яті, розвитку духовності, повернення до багатовікових національних традицій важливо в повній мірі реалізувати вже прийняті програми, постанови та укази: “Про Програму відтворення видатних пам'яток історії та культури” (постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.1999 р. № 700), “Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва” (Указ Президента України від 04.01.1995 р. № 14/95), доповнивши їх рядом додаткових заходів.

Розвиток Національного заповідника “Хортиця” здійснюється у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 06.04.1993 р. № 254 “Про Національний заповідник “Хортиця” та розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2001 р. № 202–р “Про затвердження заходів щодо розвитку Національного заповідника “Хортиця” на 2001–2005 рр.” [2].

Ввійшло в практику проведення нарад з актуальних проблем розвитку заповідника, однак, заповідник в цілому не відповідає вимогам пріоритетного туристичного об'єкту регіону. Інтенсивна господарська експлуатація території, геологічні та гідрологічні процеси, ерозія ґрунтів, деструктивний техногенний вплив призвели до загрози втрати історико-культурних і природних об'єктів, зумовили необхідність проведення комплексу заходів, пов'язаних із збереженням, належним утриманням та використанням об'єктів заповідника.

Основну увагу слід сконцентрувати на виконанні Державної програми розвитку Національного заповідника “Хортиця” на 2009–2015 рр., яка повинна передбачати: збереження унікальних пам’яток заповідника, зокрема пам’яток Музейного фонду України; відродження історичних ландшафтів, природних комплексів, рослинності та тваринного світу; упорядкування території заповідника; створення умов для відродження і розвитку патріотичних, історичних традицій запорозького козацтва, туристичної інфраструктури, що можливе лише шляхом вжиття невідкладних дієвих заходів та державної підтримки [4].

Мета Програми полягає у створенні умов для забезпечення розвитку одного з унікальних духовних та історико-культурних центрів країни – Національного заповідника “Хортиця”, ширшої популяризації його значення як в Україні, так і за її межами, активізації вітчизняного та міжнародного туризму. Щодо шляхів розвитку заповідника, найбільш прийнятним є комплексний підхід, що передбачає вжиття необхідних заходів, пов’язаних із збереженням історико-культурних і природних об’єктів заповідника, їх належним утриманням та використанням.

Подальший розвиток заповідника здійснюватиметься шляхом проведення наукових досліджень, виконання робіт з консервації, музеєфікації об’єктів культурної спадщини та облаштування пам’ятних місць, популяризації культурної спадщини, створення у межах заповідника рекреаційних зон для забезпечення відпочинку та обслуговування відвідувачів.

Список використаної літератури

1. Басюк Д. Формування туристичного бренда як фактор регіональної політики / Д. Басюк // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2010. – № 1. – С. 139–147.
2. Про внесення змін до Закону України “Про туризм”: Закон України // Укр. турист. вісн. : інформ. бюллетень. – Київ, 2004. – № 1. – С. 18–34.
3. Качанівський В. С. Концепція розвитку туризму в Україні / В. С. Качанівський. – Львів : Брама, 2005. – 317 с.
4. Марченко О. А. Сучасна оцінка функціонування туристичної індустрії в Запорізькій області / О. А. Марченко // Сучасні тенденції наукової парадигми географічної освіти України : зб. наук. стат. V Всеукр. наук.-практ. конф., – Донецьк : ДІСО, 2009. – С. 163–167.

Медведева Г. Т.

кандидат економічних наук, доцент

Добринец С. С.

Брестский государственный технический университет

ТЕХНОЛОГИЯ САМОМАРКЕТИНГА НА РЫНКЕ ТРУДА

В Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года определены основные приоритеты в области развития политики занятости. В документе отмечается, что главной целью государственной политики на рынке труда является достижение свободно избранной и экономически эффективной занятости населения. К числу основных приоритетных направлений политики занятости относятся: во-первых, обеспечение сбалансированности спроса и предложения рабочих мест с учетом потребностей инновационного развития экономики; во-вторых, улучшение качества рабочей силы и рост ее территориальной мобильности; в-третьих, повы-

шение гибкости рынка труда; и, наконец, в–четвертых, совершенствование социальной защиты безработных.

В условиях современных неблагоприятных тенденций экономического развития в Республике Беларусь состояние рынка труда приобретает особое значение. В первые месяцы 2016 года отмечается тенденция снижения уровня занятости и, соответственно, рост числа незанятых в общественном производстве. По данным официальной статистики число безработных в Брестской области составляет около 1% общей численности экономически активного населения. Однако 1% – это лишь официально зарегистрированная безработица. Этот показатель ни в коей мере не отражает такое распространенное явление, как частичная занятость. Анализ использования рабочего времени на предприятиях Бреста и области свидетельствует, что работа в условиях неполного рабочего дня или неполной рабочей недели стало достаточно распространенным. Сюда же можно добавить и вынужденные отпуска без сохранения заработной платы. По мнению независимых международных экспертов с учетом этих категорий населения реальный уровень безработицы в республике приближается к 10%.

В таких условиях поиск работы превращается в достаточно сложную проблему. Однако прежде чем говорить о вариантах поиска работы, определим кто может быть субъектом данного процесса. Ответ на данный вопрос лежит на поверхности – практически любой человек, который является частью экономически активного населения. Причем рамки экономически активного населения не ограничиваются трудоспособным возрастом. Поиском работы занимаются лица, как не достигшие трудоспособного возраста, так и те, кто перешагнул этот возрастной интервал. Решение данной проблемы обычными способами, как правило, не представляется возможным. Искать работу просто по объявлению неэффективно. Новые технологии могут быть не только в информационной сфере или в производстве. Они появляются и в такой сфере как поиск работы. Одной из них является технология самомаркетинга.

Самомаркетинг – целенаправленное и последовательное использование испытанных наукой и практикой методов маркетинга в повседневной жизнедеятельности для того, чтобы наилучшим образом использовать свое время и свои способности для достижения поставленных жизненных целей. Использование технологии самомаркетинга предполагает наличие определенных знаний и навыков построения своего поведения на рынке труда.

Рынок труда – это сфера рыночной экономики, в которой формируются:

1. со стороны наемных работников – предложение труда в расчете на его оплату;
2. со стороны работодателей – спрос на труд;
3. цена труда, или ставка заработной платы, или уровень оплаты труда.

В условиях переходной экономики основными субъектами рынка труда являются работодатели, наемные работники и государство, которое определяет правила поведения основных субъектов данного рынка.

Исходя из данного понимания рынка труда, можно определить основные функции самомаркетинга на рынке труда:

1. четкое определение спроса на товар рабочая сила – это предполагает изучение структуры спроса, анализ тенденций его развития и т.д.;
2. организация саморекламы и продвижения собственной рабочей силы – данная функция предполагает разработку плана поиска работы с использованием целого ряда инструментов маркетинга;

3. адаптационная функция самомаркетинга, сущность которой состоит в том, что при определении места будущей работы впоследствии не должно быть разочарования (как и при совершении покупки на товарном рынке).

Очевидно, что наиболее существенной при реализации самомаркетинга является организация саморекламы и продвижения себя на рынке труда. Реализация данной функции предполагает разработку четкой технологической схемы поиска работы. Такая технология должна включать в себя следующие этапы.

1. Анализ самого себя. На данном этапе надо объективно ответить на две группы вопросов: первая – что я хочу – характер работы, профиль деятельности, график работы, возможность частых поездок, потребность в повышении квалификации и т.д. Вторая группа вопросов – что я могу – это четкое определение собственных знаний, опыта, практических навыков.

Анализ самого себя необходим для того, чтобы человек мог определить то, что ему интересно и где он сможет наиболее полно реализовать свой потенциал. Часто первая специальность, приобретенная в самом начале трудовой деятельности, не дает человеку возможности в полной мере реализовать себя, свои возможности. Поэтому первый этап поиска работы должен дать ответы на два вопроса; что я хочу и что я могу.

2. Второй этап поиска работы – это анализ спроса и предложения на рынке труда. При проведении данного анализа необходимо четко определить какая группа профессий, должностей, какие именно фирмы представляют для соискателя наибольший интерес и сосредоточить свое внимание на вакансиях именно по данной группе.

3. Поиск информации о наличии вакансий. Источники информации в данном поиске можно, весьма условно, подразделить на две группы: первая – это источники устной информации: друзья, бывшие коллеги, знакомые, родственники. Эта информация строится в основном на личных связях, проверить или отследить ее динамику практически невозможно. Вторая группа источников информации – это региональные печатные издания, теле- и аудиореклама, сеть Интернет, информация центров занятости, кадровых агентств.

4. Подготовка документов. В процессе поиска работы Ваши документы постоянно должны находиться в “рабочем” состоянии. В соответствии с нормативно-правовыми актами обязательными документами являются паспорт, трудовая книжка (если она есть). Но все чаще и чаще работодатель требует резюме и рекомендательное письмо. Резюме – это обобщенные сведения о себе, своем образовании, профессиональном опыте и практических навыках. Этот документ должен быть подготовлен заранее. Существуют определенные требования к подготовке данного документа по форме, содержанию, объему, хронологии изложения сведений о себе. Для успешной подготовки резюме можно предложить один практический совет: необходимо сделать своего рода “заготовку” резюме, отразив в нем более подробные сведения о себе. Затем при необходимости откорректировать документ в соответствии с требованиями работодателя.

Рекомендательное письмо – сравнительно новый для нашей экономической системы документ. Он представляет собой своего рода характеристику человека как работника с предшествующего места работы. В отличие от более понятной нам характеристики с места работы (или учебы) рекомендательное письмо пишет не руководитель организации по прежнему месту работы, а один из наиболее авторитетных ее работников, занимающих соответствующую долж-

ность. К автору рекомендательного письма предъявляются определенные требования. Во-первых, он должен отработать вместе с тем, кого рекомендует в качестве потенциального сотрудника, не менее одного года. Во-вторых, он несет персональную ответственность за данную рекомендацию. В развитых странах два названных условия дополняются третьим: автор рекомендательного письма несет персональную ответственность за профессиональные действия рекомендуемого в течение его первого (после предоставления рекомендательного письма) года работы. Чаще всего рекомендательные письма используются при трудоустройстве на должности руководителей и специалистов.

5. Контакт с работодателем. Самый простой вариант первого контакта – это телефонный звонок. Здесь тоже есть несколько простых правил сделать этот звонок более эффективным. Прежде всего – никогда не звоните сразу после прочтения информации о вакансии. Заранее надо составить две группы вопросов.

Первая – что могут спросить у вас – и заранее четко сформулировать возможные варианты ответов.

Вторая группа вопросов – что должны спросить вы, чтобы произвести на потенциального работодателя наиболее благоприятное впечатление. В том случае, если ваш телефонный звонок или отправленное по электронной почте резюме заинтересовали работодателя, вас могут пригласить на собеседование. Этот вариант контакта с потенциальным работодателем является наиболее важным. К собеседованию необходимо тщательно подготовиться. Эта подготовка может включать в себя следующее:

- сбор информации о предприятии;
- определение внешнего вида; наиболее выигрышным является деловой стиль;
- повторное изучение своих документов;
- определение затрат времени, необходимого для того, чтобы добраться до места проведения собеседования; опоздание способно сразу испортить впечатление о потенциальном кандидате на замещение вакантной должности.

6. Повторный контакт с работодателем. После прохождения собеседования уточните время, когда вы можете получить окончательный результат по вопросу приема на работу. Если работодатель не называет окончательный срок принятия решения, вы можете предложить связаться с ним самостоятельно, определив конкретную дату. В данном случае неопределенность не в вашу пользу – пока вы будете ждать ответа в одном месте, можно потерять работу в другом.

Для того, чтобы поиск работы оказался результативным и вы нашли дело своей жизни, необходимо помнить: поиск работы – это очень тяжелая работа, которая включает в себя целый ряд элементов маркетинговой деятельности.

Очевидно, что изучение основ самомаркетинга позволит молодому специалисту, любому работнику, претендующему на замещение той или иной вакантной должности чувствовать себя намного увереннее на рынке труда, более точно соотносить свои желания и возможности. Навыки самомаркетинга можно использовать и в дальнейшем, например, при планировании деловой карьеры, системы служебно – профессионального продвижения.

Технологию самомаркетинга можно рассматривать и как одно из направлений повышения эффективности использования трудовых ресурсов как на отдельном предприятии, так и в экономике в целом. Общеизвестно, что эффективность работы человека во многом определяется степенью удовлетворения, которую он получает, выполняя ту или иную работу. А эта степень во многом зависит от того, насколько работа соответствует желаниям и возможностям самого работника.

Ногінський О. В.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Концепція мотивування праці персоналу повинна спиратися на головні ідеї, дотичні до мотиваційних аспектів. Вони відображені в основних теоріях менеджменту, зокрема: теорії людських відносин, теорії лідерства, теорії стилю керівництва, змістових і процесійних теоріях мотивації. Зокрема, стосовно до мотивації праці доцільно запозичити ідеї з теорії людських відносин, яка співзвучна до проблем сучасної епохи, виділяючи працю як домінуючий фактор в еру науково–технічного прогресу. Звідси – головна увага повинна звертатися на людину з її інтересами, тому мотивація праці повинна трансформуватися в мотивацію розвитку людини.

Теоретико–методологічні та прикладні засади концепції мотивації персоналу включають наступні концепції й теорії та відповідні закони й регламентувальні документи:

1. Концепція добробуту. Закон співвідношення соціальної структури і структури здібностей. Регламентується положенням про систему стимулювання на підприємстві.

2. Концепція людини. Закон відповідності соціальних ролей і соціальних функцій. Регламентується кодексом корпоративної культури підприємства.

3. Концепція стадій економічного росту. Закон циклічного розвитку економіки. Регламентується кодексом трудової поведінки персоналу.

4. Концепція соціального обміну. Закон зростання потреб, закон насичення потреб. Регламентується стандартами якості.

5. Концепція організаційного росту. Закони розвитку організацій, закони розвитку економічної організації (закон синергії, закон цілісності, закон пропорційності, закон появи в організації спільної мети, закон самозбереження тощо). Регламентується положенням про конкурсний відбір претендентів на заміщення вакантних посад.

6. Теорії людських відносин. Закони розвитку людини (закони розвитку людини економічної, закони розвитку людини соціальної). Регламентуються програмою розвитку персоналу.

7. Теорії стилю керівництва, теорії лідерства. Закон переміни праці. Регулюються положенням про формування і підготовку резерву, трудовим договором.

8. Змістові й процесійні теорії мотивації. Регламентуються посадовими інструкціями.

У практичному сенсі концепція повинна спиратися на систему регламентувальних документів, які дають змогу реалізовувати мотиваційну політику, тобто, крім теоретико–методологічних засад, концепція повинна мати нормативно-правове підґрунтя.

Регламентувальними документами, дотичними до системи стимулювання, можуть стати: положення про систему стимулювання на підприємстві; кодекс корпоративної культури підприємства; кодекс трудової поведінки персоналу; стандарти якості; положення про оцінювання і атестацію персоналу; положення про конкурсний відбір претендентів на заміщення вакантних посад; програма розвитку персоналу; положення про формування і підготовку резерву; трудовий договір

тощо. Доповненням до цього переліку може бути система посадових інструкцій, які є важливим елементом адміністративної мотивації персоналу. Оцінюючи еволюційний шлях розвитку соціальних, економічних, культурологічних, екологічних та інших процесів, що відбуваються в світі, можемо вивести головні тенденції розвитку суспільства, що впливатимуть на мотиваційну політику вітчизняних підприємства і повинні відобразитись у концепції. До таких, насамперед, зарахуємо:

1. поширення глобалізаційний процесів в загальнопланетарному масштабі, що приведе до інтернаціоналізації виробництва, обміну, розподілу і споживання та, зрештою, й стилю життя (а це визначатиме потреби людини, отже, й мотиви її діяльності);

2. зміна філософії менеджменту у зв'язку із поширенням гуманітарних тенденцій, що сприятиме розвитку соціально-орієнтованого менеджменту, зорієнтованого не на окрему особистість, а на цілісність (єдина місія, спільна мета, спільні інтереси);

3. поширення інноваційності у всіх сегментах людського життя і, як наслідок, часткове повернення до технічної складової, але на якісно іншій основі – інтегрованої, яка показує взаємозв'язок технологій різних галузей, що впливатиме на процеси соціалізації й гуманізації праці і приведе до зміни змісту праці;

4. інформатизація всіх сфер суспільства, віртуалізації праці, що змінить підходи не тільки до змістового наповнення праці, але й до її оцінювання.

Перелічені тенденції спонукають до оновлення вихідних теоретико-методологічних позицій у мотиваційній політиці вітчизняних підприємств. Керівники підприємств повинні передбачати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на практику і наукові дослідження в сфері управління і визначати грані й параметри такого впливу в стратегії розвитку українських підприємств та мотивації персоналу.

Важливим фактором впливу на формування концепції мотивування управлінського персоналу є глобалізація. Незважаючи на те, що глобалізація є неминучим явищем сьогодення, вона, однак, має суперечливий характер і неоднозначно оцінюється науковцями та практиками.

Зрозуміло, що майбутнє людства – у взаємодії, оскільки є проблеми, спільні для всіх народів світу, тобто універсальні. Наприклад, глобальний характер має ідея прогресу, бо вона визначає шлях світового розвитку, отже, є універсальною. Екологічна проблема, проблеми соціального характеру є також спільними для всієї земної цивілізації. Натомість, говорити про універсальну культуру недоцільно, тому що модель універсального способу життя не існує і, хоч відбувається стандартизація технічних систем, але й посилюється відмінність національних культур. Ми виділяємо культуру в процесах глобалізації, оскільки саме з нею тісно переплітається мотивація людини завдяки цінностям, які є ядром культури і на підсвідомому рівні зумовлені національними архетипами. Однак глобальність економічних, політичних, соціальних процесів відображає стрімке поширення “вестернізованих” цінностей в усіх куточках землі, а технологічні здобутки формують новий образ світу. Ця тенденція зумовлює певні загрози для суспільства в період його трансформації, коли кризові негаразди, загострення соціально-економічних проблем значно ускладнюють ситуацію.

З іншого боку, глобалізація послабила відчуття ізольованості у багатьох країнах, надавши колосальний доступ до знань і відкривши перспективи нового розвитку світу. Глобалізація супроводжується створенням нових інституцій, які стають законодавцями в тій чи іншій сфері суспільного життя.

У цьому контексті необхідно зауважити, що, з погляду європейських соціальних стандартів, цей досвід варто упроваджувати у практику мотиваційної політики вітчизняних підприємств. Але мотиви діяльності українських управлінців не завжди тотожні мотивам європейських менеджерів. І це об'єктивний процес, зумовлений закладеними на підсвідомому рівні модусами господарської поведінки.

Враховуючи все зазначене вище, концепція мотивації персоналу вітчизняних підприємств повинна оптимізувати глобальне і локальне, керуючись не тільки принципом економічної вигоди, але й духовними компонентами, властивими нашій нації. Тільки синтезуючи економічне й духовне начало, можна забезпечити розвиток суспільно активної особистості, професійно грамотного, компетентного, творчого працівника, і на це має бути націлена мотиваційна політика вітчизняних підприємств.

Носатов І. К.

аспірант

Класичний приватний університет

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ

Ефективність діяльності підприємства відображається його адаптивністю та можливістю гнучко реагувати на зміни в бізнес процесах національної економіки. Створення передумов для запровадження інформаційних технологій надає можливість трансформувати механізми функціонування бізнес процесів для більш ефективного ведення поточної діяльності кожного елементу роботи сучасного підприємства в Україні.

Enterprise Resource Planning System (ERP–систем)– це автоматизована інформаційна система, головно метою якої є контроль та облік ресурсів і процесів. Головною причиною запровадження ERP–систем є збільшення підприємства в цілому, так і збільшення його окремих підрозділів. Основним здобутком ERP–систем є відображення повної інтеграції інформаційної технології під операційний цикл підприємства, що охоплює всі етапи контролю та обліку використання інформаційних бізнес потоків підприємства [1].

Інформаційний контроль бізнес–процесів надає відображення економічних показників, що дають змогу розробляти кресткострокове, середньострокове та довгострокове планування. Але головним показником ефективності системи є створення певних рамок, за які не можна виходити підприємству заради ефективного функціонування підприємства [1].

Інформаційні системи контролю та обліку повинні забезпечувати відображення всіх економічних процесів підприємства, зокрема –інформаційні потоки забезпечення матеріальної бази підприємства, фінансові потоки, доходи і витрати, основні складові ринку на якому функціонує підприємство, грошові відносини з постачальниками та клієнтами. Наявність зв'язку між усіма інформаційними потоками економічної діяльності створює повне відображення циклу функціонування підприємства.

Беручи до уваги міжнародний досвід інтегрування ERP–систем, повна взаємодія інформаційної системи з економічними процесами реалізується протягом тривалого часу. Головними перепонами для швидкого використання систем ERP–систем є адаптація системи під економічні процеси підприємства та навчання персоналу для ефективної та коректної роботи ERP–системи. Важливим елементом інформаційної системи є скомпонованість дій всіх учасників робочо-

го циклу економічних процесів на підприємстві, починаючи від формування бачення основної діяльності підприємства закінчуючи фінансовими результатами компанії, що є відображенням стратегії управління інформаційними потоками підприємства (рис. 1) [2].

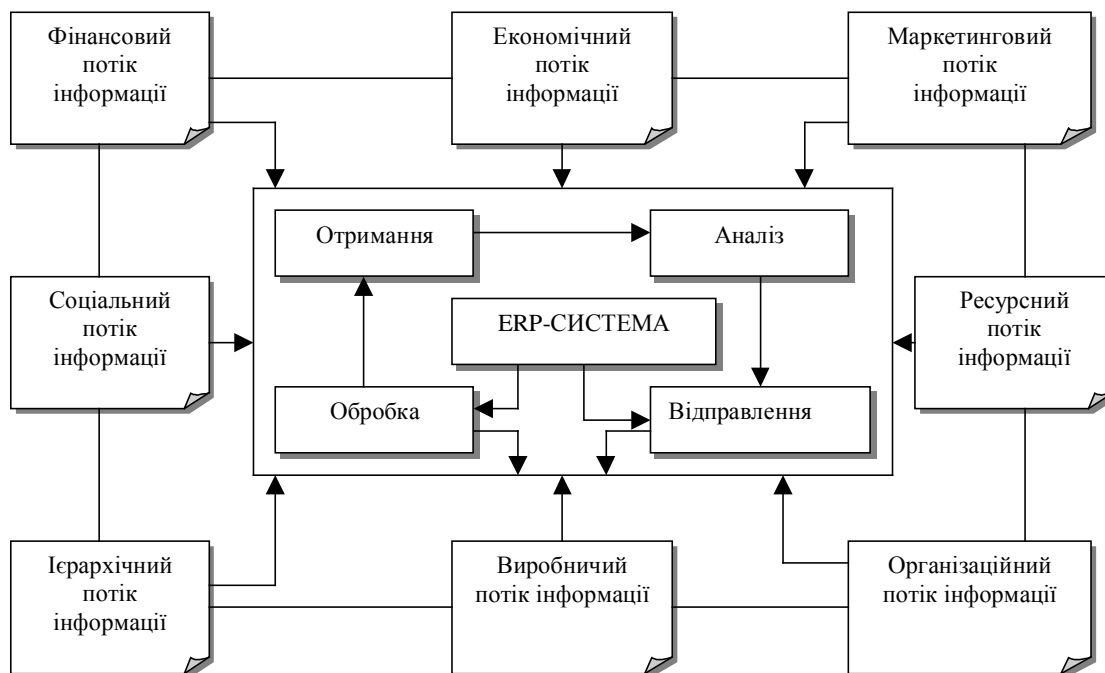

Рис. 1 Комплексний підхід управління інформаційними потоками системою ERP

Джерело: розроблено автором.

Система ERP виділяє ряд принципів впровадження своїх функціональних можливостей на підприємстві:

1. Системність (з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища);
2. Інтегрованість (виконання своєї функціональності на всьому ланцюгу функціонування підприємства);
3. Комплексність (забезпечення та компоновка всіх рішень щодо вхідних та вихідних потоків);
4. Синергетичність (забезпечення імплементації всіх компонентів функціонування);
5. Гнучкість (моніторинг та коригування системи під впливом зовнішніх та внутрішніх економічних факторів);
6. Адаптивність (створення середовища для гнучкого реагування на зовнішні та внутрішні економічні фактори);
7. Динамічність (швидка взаємодія між всіма елементами функціональності інформаційної системи);
8. Конструктивність (безперервне відслідковування та взаємодія з економічними процесами підприємства);
9. Багатофункціональність (оптимізація бізнес процесів на всіх напрямках) [3, 4].

Підсумовуючи вище наведену інформацію, можна надати висновок, що інтегрування інформаційних систем ERP ефективно функціонує та оптимізує всі економічні бізнес процеси підприємств національної економіки, коли в наявності є всі обумовлені елементи та узгодженість економічних процесів. ERP-системи є

надійним інструментом в управлінні економічними процесами в бізнес-структурах, але повинно бути в наявності чітке бачення компонування всієї ієрархії бізнес процесів.

Список використаної літератури

1. Ситник І. П. Сучасне планування фінансових ресурсів підприємства за допомогою ERP-системи / І. П. Ситник, М. О. Шмельова. // Молодий вчений. – 2016. – С. 186–189.

2. Максимова А. В. Управління промисловим підприємством за умов функціонування ERP-систем: обліковий аспект [Електронний ресурс] / А.В. Максимова // Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. – 2013. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92319/12-Maksymova.pdf>.

3. Полуєктова Н. Р. Моделювання механізмів розвитку інформаційних систем управління ресурсами підприємств : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.11 /. – Харків, 2016. – 479 с.

4. Ходова Я. О. Засади ефективного управління фінансовими потоками в логістичних системах / Я. О. Ходова. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – С. 92–95.

Павлова К. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ПОБУДОВА СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

На сьогоднішній день ми впевнено можемо сказати, що на багатьох підприємствах України досягнення якісних показників діяльності управлінням персоналу розглядається окремо від обов'язкової мотивації працівників. Але працівник також бачить свою участь в реалізації стратегії розвитку організації, усвідомлюючи залежність від її успіху свого добробуту та особистого прогресу. Таким чином кожен працівник через проміжні параметри орієнтований на досягнення кінцевої мети організації. Іншими словами, працівник виконуючи свою роботу робить великий внесок у досягнення загального результату підприємства. У цьому випадку конкретна праця кожного працівника буде завжди корисною щодо інтересів організації.

Актуальність даної теми полягає у тому що у наш час необхідно досліджувати мотивацію праці співробітників на підприємствах. Мотивація стимулює працівників до кращого виконання своїх обов'язків. Таким чином вона повинна бути невід'ємною частиною кожного підприємства.

Для того щоб система мотивації діяльності персоналу на ПАТ “Укрнафта” була ефективна, підприємство керувалося наступними засадами:

- постановка цілей. Потрібно чітко розуміти, заради чого мотивувати людей, від цього буде залежати вся система мотивації;
- аналіз практики мотивації аналогічних підприємств галузі;
- обов'язкове залучення ключових співробітників і керівників підрозділів до питань розробки системи мотивації;
- обмежений експериментальний строк. Якщо система мотивації не буде працювати, потрібно мати можливість від неї відмовитися. При цьому не повідомляти співробітникам, що реалізується експериментальний проект. Просто вказується строк, на який вводяться нові мотиваційні інструменти. Якщо створена система стимулювання співробітників добре себе зарекомендує, то завжди можна продовжити строк її дії.

Спираючися на усі ці показники, менеджер намагається будувати свою роботу так, щоб вона задовольняла потреби працівників, а значить найефективніше стимулювала їх на роботу.

В роботі розглянуто наступні фактори мотивації:

- високий зарібок;
- фізичні умови праці;
- структурування роботи;
- соціальні контакти;
- стійкі взаємовідносини;
- визнання;
- прагнення до досягнень;
- влада і впливовість;
- різноманітність і зміни;
- креативність;
- самовдосконалення;
- цікава та корисна робота.

Саме ці фактори визначають як систему мотивації, так і мотиваційний потенціал підприємства. Але значення мотиваційного потенціалу підприємства може дати чітку характеристику роботі керівництва зі своїм персоналом, а особливо: на скільки персонал мотивований для досягнення цілей підприємства.

Таким чином, мотиваційну систему трудової діяльності ПАТ “Укрнафта”, необхідно доповнити впровадженням цілого ряду мотиваційних заходів, тому що необхідно виявляти глибокі мотиваційні потреби персоналу з єдиною ціллю – налагодити систему стимулювання, яка направлена на задоволення виявлених мотиваційних потреб працівників.

Адже мало мати кваліфікованих фахівців, треба зацікавити їх ефективно реалізовувати свій потенціал.

Розвиваючи традиційні технології побудови системи мотивації діяльності персоналу для забезпечення підприємств кваліфікованими кадрами, необхідно будувати механізм послідовного підвищення мотиваційного потенціалу працівників на основі виявлення їх мотиваційних потреб.

Петруня Ю. Є.

доктор економічних наук, професор

Петруня В. Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро

УПРАВЛІНСЬКИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стратегічний аналіз зовнішнього середовища діяльності організації є основою для прийняття відповідних стратегічних управлінських рішень. Визначення стратегії є прерогативою власників і топ-менеджерів. Але проведення якісного аналізу ринкової ситуації, особливостей дії сукупності факторів зовнішнього середовища – це завдання менеджерів, відповідних підрозділів та “інтелектуалів” організації. В кінцевому рахунку саме ці співробітники й готують відповідні проекти пропозицій щодо стратегії. При цьому зазначимо, що спрямованість проектів може бути як ініційована власниками компанії, так і са-

ними менеджерами. Цей момент не є другорядним у вибудові самого процесу стратегічного аналізу, в підготовці та прийнятті стратегічних управлінських рішень у кінцевому рахунку.

Зовнішнє середовище діяльності організації прийнято характеризувати як складне, турбулентне, динамічне. Для більшості компаній, напевно, воно є саме таким. Але при цьому, треба брати до уваги й той факт, що “динамічність” середовища може помітно відрізнятись. В кінцевому рахунку все залежить від особливостей конкретного ринку. Наприклад, ми можемо визначити ряд “індустріальних” (ВхВ) ринків з відносно слабо вираженим рівнем “динамічності”. Зазначимо, що цей критерій є важливим фактором стратегічного аналізу.

Загальними складовими зовнішнього середовища компанії є: а) суб’єктна група – споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, контактні аудиторії; б) факторна група – державне регулювання, технологічні, ресурсні, демографічні, соціально–економічні та інші. Проведення стратегічного аналізу передбачає певне визначення його меж та оцінку пріоритетності (сили впливу) окремих складових середовища. “Межі аналізу” є обмежувальним параметром аналітичної роботи. Його використання, з одного боку, за рахунок контролю “кордонів” аналізу створює необхідні передумови для правильної концентрації уваги, підвищення рівня якості аналітичної роботи. Але, з іншого боку, виникає ризик помилкового проведення “кордонів” аналізу, його невиправданого звуження або неточного фокусування.

Важко помилитися у визначенні того, що споживачі є пріоритетним фактором зовнішнього середовища будь–якої організації, що функціонує в ринковому середовищі. Ключові стратегічні рішення компанії щодо споживачів є такими: визначення ринку; сегментування ринку та вибір сегментів; позиціонування компанії, брендів, товарів.

Зовнішньоекономічний аспект виявляє себе в стратегічному аналізі та стратегічних управлінських рішеннях за рядом напрямів.

По-перше, проведення аналізу залежить від того, яке місце в стратегічному баченні компанії посідає зовнішній ринок. Зацікавленість в таких ринках може виявлятися у фактичній присутності компанії на них (1) або в її намірах виходу на такі ринки (2). Проведення стратегічного аналізу, розробка стратегії буде дещо відрізнятись за п. 1 та 2. В першому випадку потрібна “стратегія поведінки (як найкращий варіант – стратегія розвитку), у другому – “стратегія виходу”.

По-друге, стратегічний інтерес до виходу на зовнішні ринки має перетворюватися на розробку стратегії виходу на такі ринки. Така робота є складною та відповідальною. Рівень ризиків залежить від обраного способу проникнення на ринок. Потенціальних варіантів для розгляду чимало – від розміщення виробничих потужностей в іншій країні до “простого” експорту. Чим масштабнішим бачиться проект виходу, тим більше інвестиційних ресурсів потрібно, тим складнішим стає стратегічний аналіз та подальша робота, що пов’язана зі стратегічними планами та їх реалізацією.

Якою є роль “лібералізаційного фактору” в прийнятті стратегічних рішень щодо роботи на зовнішніх ринках? Насамперед, зазначимо, що інтерес до зовнішніх ринків чималою мірою залежить від міри задоволеності компанії роботою на внутрішньому ринку. “Лібералізація” впливає на цю “задоволеність”, але здається не є однією з ключових спонукальних сил зовнішнього руху.

“Лібералізація” може посилити конкуренцію на внутрішньому ринку, але чи означає це, що компанії, які не витримують внутрішньої конкуренції, почнуть здійснювати трансфери на зовнішні ринки? У компаній не вистачає внутрішнього конкурентного потенціалу, але вистачає потенціалу для конкуренції на зовнішньому ринку?

Що стосується “лібералізаційних” аспектів зовнішнього плану, то вони, напевно, є більш важливішими (в порівнянні з внутрішніми) для прийняття стратегічних рішень щодо руху компаній на інші ринки або закріплення (подальшого розвитку) на них.

Митно-тарифна лібералізація зменшує витратні компоненти компаній та посилює інтерес до експорту товарів. Спрощення митних процедур також працює в цьому напрямі. В стратегічному плані виникає питання – чи не досягла тарифна лібералізація вже певної межі, рух за яку вже не буде позначатися відбивною чутливістю бізнесу?

Важливим є й питання порядку та умов міжнародного інвестування. За своїм потенційним значенням цей фактор зовнішнього середовища діяльності компаній може навіть переважати значення фактору митно-тарифної лібералізації та зручності проходження митних процедур. Досвід ряду країн, насамперед східних, переконливо підкреслює великий потенціал ефективності дії такого інструменту залучення іноземних інвестицій як створення сукупності привабливих умов для їх розміщення. Суттєве значення також має місткість ринку, на який можна увійти, використовуючи митні та інвестиційні преференції. Великі ринки завжди приваблюють інвесторів, тому що розширюється простір бізнес-діяльності та збільшуються можливості для отримання привабливих доходів.

Притула Н. М.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Класичний приватний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

З огляду на розвиток і зміни у сільському господарстві України, що відбувались протягом останнього десятиріччя, важко було дати чітке визначення та класифікувати сільгоспвиробників. В Україні прийнято виділяти такі три наступні категорії сільгоспвиробників.

Сільськогосподарські підприємства, що належать до великих сільгоспвиробників: до цієї категорії належать державні господарства, акціонерні компанії та товариства усіх типів, сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські підрозділи промислових, транспортних та інших підприємств, організацій і науково-дослідних інститутів.

Особисті господарства населення, або особисті селянські господарства (у т. ч. дачні ділянки) або дрібні сільгоспвиробники: до цієї категорії належать індивідуальні або сімейні господарства, які мають земельні ділянки, такі форми сільгоспвиробництва, коли окрема особа або сім'я виробляє сільгосппродукцію для задоволення потреб сім'ї в продуктах харчування або з іншою метою.

Фермери, які також, як правило, розглядаються як дрібні виробники: форма вільного підприємства, у якому використовується власна або орендована земля та інше майно. Приватний фермер займається на своєму підприємстві виробництвом, іноді переробкою та збутом сільгосппродукції, держава реєструє його як фермера.

Таким чином, категорія сільськогосподарських підприємств включає великі сільськогосподарські землеволодіння, такі як колишні радгоспи та колгоспи, які все ще намагаються функціонувати в пострадянських реаліях, та сучасні ефективні землеволодіння корпоративного типу. До приватних господарств відносять індивідуальні та сімейні сільські господарства, які виробляють продукти харчування здебільшого для особистого споживання, однак вони також реалізують певну частину своєї продукції, щоб поповнити доходи сім'ї.

Державне регулювання економічного та соціального розвитку сільського господарства здійснюється шляхом розробки та затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони навколишнього середовища.

Мета державного регулювання полягає в досягненні сільськогосподарськими підприємствами максимальної ефективності для задоволення попиту населення в сировині, продуктах харчування. Завданнями державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств є регулювання попиту і пропозицій на товари, стимулювання виробництва нової продукції, бюджетне фінансування, охорона навколишнього середовища. Здійснюються вони за допомогою економічних важелів, інтеграції та кооперації виробничих процесів.

Управління всіма сільськогосподарськими підприємствами, заснованими на недержавній формі власності, здійснюється на засадах самоврядування.

Із загальної кількості сільськогосподарських підприємств в Україні на сьогодні 74% – це фермерські господарства, 14% – господарські товариства. Приватні підприємства становлять всього 7,4% загальної їх кількості, а 21 кооперативи – всього 1,6% [1].

Питома вага продукції сільського господарства сьогодні виробляється на недержавних сільськогосподарських підприємствах. Це в першу чергу стосується продукції рослинництва, продукції тваринництва більше виробляється у господарствах населення. Тому сьогодні існує потреба у державній підтримці сільськогосподарських підприємств, що виробляють продукцію тваринництва.

Найменша питома вага виробництва валової продукції належить державним підприємствам.

Напрями удосконалення державного управління діяльності сільськогосподарських підприємств полягають у:

- потребі на законодавчому рівні переглянути державні та галузеві програми розвитку сільського господарства і привести їх у відповідність до вимог СОТ,
- демонополізації в промисловості, що сприяє розвитку конкуренції та зниженню цін на сільськогосподарську продукцію, приватизація державного майна в АПК;
- удосконаленні механізму отримання податкових пільг, субсидій, пільгового кредитування;
- сприянню розвитку сільськогосподарських підприємств різних форм власності.

Проблема підвищення ефективності державного регулювання діяльності аграрних підприємств заходами державної підтримки набуває дедалі більшої актуальності у період світової фінансової кризи коли навіть підприємства найуспішніших галузей переживають занепад.

Сьогодні існує потреба на законодавчому рівні переглянути державні та галузеві програми розвитку сільського господарства і привести їх у відповідність

до вимог СОТ. Програми підтримки повинні стимулювати розвиток ринкових механізмів та конкуренцію аграрних підприємств, бути спрямовані на досягнення конкретних цілей й розраховані на відповідну цільову групу отримувачів бюджетних ресурсів.

В сучасних умовах тільки держава зможе забезпечити найбільш раціональне використання земель, рівність всіх форм власності, гарантувати розвиток підприємництва, виробництво необхідної продукції. Важливими механізмами правового регулювання виступають демонополізація в промисловості, що сприяє розвитку конкуренції та зниженню цін на сільськогосподарську продукцію, приватизація державного майна в АПК. Тільки державою можуть бути застосовані такі економічні важелі як податкові пільги, субсидії, пільгове кредитування.

Список використаної літератури

1. Статистичний щорічник України за 2015 рік / Державна служба статистики України. – Київ : Август Трейд. – 2016. – 558 с.

Рус-Полтавская А. В.

Руководитель общественной организации

Центр гражданских инициатив “Звезда Скифии”

КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР В РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ ЭМЕРДЖЕНТНОЙ ЭКОНОМИКИ

Эмерджентная экономика – это экономика, которая предполагает целостное видение процесса. Для целостного видения процесса требуется высокая организация мышления. Современная подготовка кадров такова, что человека обучают узконаправленной деятельности. С одной стороны он будет отличным специалистом в своей деятельности и даже сможет повысить производительность труда. Но он будет не способен увидеть проблему в целом, потому что узкая специализация делает невозможным целостное восприятие.

Поскольку в нашей стране достаточно давно идёт процесс узконаправленного обучения людей, то мы имеем закономерную картину – неуправляемую экономику, которая создаёт хаос. Эта проблема сегодня наблюдается во всех сферах человеческой деятельности.

С проблемой подготовки кадров тесно связана ещё более серьёзная проблема – кризис современного стандарта мышления. Опережая время почти на столетие, о кризисе мышления человечества предупреждал отечественный академик Владимир Иванович Вернадский. Это время наступило и ситуация требует кардинальных изменений в сознании человека и его отношении к миру.

Наше время характеризуется интенсивным ростом сложных задач, стоящих перед человечеством, от решения которых зачастую зависит не только получение ожидаемого результата, но и сам факт существования человечества на Земле. Проблемы растут, как снежный ком, а человек не успевает их даже осмыслить, не то чтобы решить. Скорость развития отдельно взятого человека намного ниже скорости роста сложности задач.

Отсутствие дополнительных средств поддержки человеческой деятельности неминуемо приводит к понижению уровня результатов деятельности человека до его реальных возможностей. Последнее эквивалентно возврату общества на уровень той эпохи, задачи которой соответствуют этому пониженному уровню возможностей. Является очевидным, что в таких условиях любая активная человеческая деятельность, продиктованная самыми лучшими намерениями, бу-

дет приводить только к деструктивным результатам, что мы и имеем сейчас на практике. “Хотели, как лучше, а получилось как всегда” [1. с .11].

О том, что существующего стандарта мышления не достаточно для осмысления и решения современных задач, было заявлено относительно недавно на Всемирной конференции по “Устойчивому развитию”, прошедшей под эгидой ООН в 1992 году в Рио–де Жанейро, известной под названием Саммит Земли. На которой единогласно (!) было принято решение о необходимости разработки парадигмы нового мышления.

В 2007 году на повторной конференции “Рио+15” не было предоставлено ни одного варианта решения проблемы, хотя на это были выделены огромные суммы.

В 2012 г. прошла ещё одна всемирная конференция ООН по устойчивому развитию “Рио+20”, на которую многие главы держав даже не явились. Решения не было.

Итак, что мы имеем на сегодня?

Цитата: “...проблемы огромны, необходимость срочных действий очевидна – собираются встречи на высшем уровне с надеждой найти решения, организовываются мегафорумы с участием экспертов и широкой общественности, тратятся огромные деньги – в последний момент из–за противоречий уровень ожиданий от мероприятия снижается, но все ждут чуда – но чудес не происходит и эти низкие ожидания оправдываются. В результате коллективное разочарование, заявления о провале и дальнейшее обострение проблем” [2].

Несмотря на три попытки (1992 г., 2007 г. и 2012 г.), эта проблема оказалась непосильной западным идеологам. У них отсутствует философская концепция, с помощью которой можно эту проблему решить.

Таким ресурсом является разработка парадигмы нового мышления, которую можно построить на новой философской концепции, обладающей междисциплинарным характером. На сегодня в мире есть всего один вариант такой концепции, апробированный на практике и получивший серьёзное подтверждение на государственном уровне. Эта философская концепция называется “Новый Универсум”. Она построена на системных методах III–го поколения [1]. Автор новой философии – системолог, доктор философских наук, академик МАФО (Международная академия фундаментального образования) и наш соотечественник – Малюта А. Н.

Кроме концепции он разработал технологию её применения для образования взрослых. Технология реализуется в Международной Высшей Школе “Новый Универсум”. Это абсолютно новая интеллектуальная технология под названием “Стратегия концептуального управления”, которая излагается циклами в виде интенсивного тренинга-марафона. Продолжительность каждого цикла десять часов.

Основной целью такой подготовки является поднятие существующего стандарта мышления корпоративного руководителя на новую высоту, соответствующую наивысшим мировым стандартам организации мыслительной деятельности, что позволяет на их основе принимать оптимальные стратегические решения.

По своему содержанию излагаемый материал представляет собой предельно сжатый, высококонцентрированный, минимизированный набор базовых системных понятий, принципов и закономерностей, которые не излагались ранее

в открытой печати и являются обязательным необходимым минимумом, которым должен владеть любой руководитель высокого ранга, сориентированный на доминирование, приоритетность и личный успех в своей деятельности [3].

Кризис современного мышления – не единственная причина, приведшая к разработке нового философского направления Новый Универсум. Пришло время новой точки сборки. Закончилась эпоха, исчерпались её ресурсы. Начало новой эпохи требует новых знаний и законов. Всё, что эффективно работало в прошлой эпохе – сегодня не работает. Например, доминирующий в прошлой эпохе диалектический взгляд на мир (Диалектика Гегеля), является всего лишь частным случаем новой философии. Мир расширяется. Правила взаимодействия и жизнедеятельности в этом мире меняются и требуют кардинальных перемен.

Сегодня везде, а в управленческих структурах особенно, нужны кадры, владеющие технологией управления, основанной на стратегическом мышлении. Обучение в Международной Высшей Школе “Новый Универсум” развивает и обогащает у человека все существующие грани мышления, а главное культивирует мышление будущего тысячелетия – умение выполнять операцию синтеза, которой сейчас в той или иной степени оперирует менее 3% населения. В связи со сказанным целесообразно организовывать обучение для подготовки первых лиц, способных руководить сложными объектами, в том числе и личным бизнесом.

Взяв на вооружение самую передовую технологию, общепризнанную мировым сообществом на самом высоком уровне, можно эффективно решать проблемы государственного масштаба и строить гармонично–развивающуюся и процветающую экономику.

Список использованной литературы

1. Малюта А. Н. Инвариантное моделирование : курс лекций. – Ч. 1: Введение в Инвариантное моделирование. Лекции 1–10. /А. Н. Малюта. – Чернигов : Северная звезда, 2010. – 146 с.

2. Аналитические материалы по теме “Рио+20”: результаты и перспективы процесса доступны в публикации “Мосты” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ictsd.org/bridgesnews/%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8B/news/%C2%AB%D1%80%D0%B8%D0%BE20%C2%BB%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8B-%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%8B%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B0>.

3. Малюта А. Н. Обобщенный свод универсальных Законов и Правил. Международная Высшая Школа “Новый Универсум” / А. Н. Малюта [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.startime.org.ua/new-universum>.

Савчук И. А.

слушатель магистратуры

Люблинский университет Марии Кюри-Склодовской

г. Люблин, Республика Польша

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ И ТУРИЗМА

Инвестиционная деятельность в любой экономической системе всегда является одной из самых приоритетных. Инвестиционная деятельность во многом определяет уровень развития общества, его научно-технический потенциал. Производство конкурентоспособной продукции во многом зависит от состояния материально-технической основы общества, уровня развития родственных и поддерживающих отраслей.

Анализ инвестиционной деятельности в Республике Беларусь свидетельствует о существовании негативных тенденций. За январь–июнь 2016 года инвестиции в основной капитал составили 79,9 трлн. руб. (неденоминированных). Это составляет 80,6% к уровню января–июня 2015 года, а их удельный вес в ВВП снизился до 18%. Наибольшее снижение инвестиционной активности отмечено в организациях, подчиненных местным исполнительным и распорядительным органам (70,0% к уровню первого полугодия 2015 г.) и без ведомственной подчиненности (78,2%). В организациях, подчиненных республиканским органам государственного управления и иным государственным организациям, темп роста инвестиций выше среднереспубликанского уровня – 90,4%.

По мнению автора в современной экономике при определении приоритетных направлений инвестиционной деятельности следует учитывать изменения роли человеческого фактора. Отдельные экономисты считают, что современная экономика – это экономика впечатлений и эмоций. Психологический аспект поведения потребителей становится все более значимым. Если раньше культура была надстройкой над хозяйственными процессами, то теперь они взаимосвязаны и взаимозависимы. Важнейшей фигурой экономики стал человек, способный и готовый тратить деньги. Конкурентная борьба, инвестиции в развитие – все это подчинено стремлению побудить покупателя к приобретению все новых товаров и услуг.

Инвестиционная деятельность чаще всего ассоциируется с деятельностью в сфере материального производства. Однако, как свидетельствует опыт более развитых стран, инвестиции в развитие культуры способны обеспечить не менее значимый экономический эффект. По мнению руководителя одного из белорусских музеев, входящих в список Всемирного наследия ЮНЕСКО, музей может заработать миллиарды рублей в течение года. В качестве примера можно рассмотреть такую область культурного наследия, как памятники археологического наследия.

Археология, как наука, может быть использована не только для изучения древних мест жизнедеятельности человека. Эта наука может способствовать созданию объектов культурного наследия, которые могут иметь достаточно высокий уровень рентабельности. Нужен стартовый капитал, дополнительные источники финансирования. Система же государственного финансирования очень часто просто не в состоянии выделять достаточное количество средств, чтобы обеспечить развитие социально-культурной сферы, решать проблемы воссоздания археологического наследия.

В подобной ситуации жители регионов должны проявлять инициативу и искать способы привлечения туристов, которые и помогают развивать экономику того или иного региона. Туристы чаще всего посещают объекты культурного наследия, которые имеют инфраструктуру (кафе, место для ночлега, проложенный маршрут). Доходы, полученные от привлечения туристов, реинвестируются в развитие инфраструктуры. Проще всего привлечь туристов в страны Западной Европы, которые изобилуют различными объектами туристского интереса, в частности, греко-римскими постройками, многие из которых используются и по сей день. Однако в Восточной Европе такие места имеются лишь на северном побережье Чёрного моря.

Главной проблемой привлечения туристов в страны Восточной Европы является, по мнению автора, низкий уровень информированности потенциальных

клиентов туристических фирм о реальных возможностях (в историческом аспекте) тех или иных территорий. Решить эту проблему помогает археология, наука занимающаяся поисками следов культурной и хозяйственной деятельности человека.

Однако привлечение инвестиций в археологии может вконец изменить данное положение дел. Основное направление использования инвестиций – это создание археологических музеев. Повышенный интерес к римской и греческой тематике спровоцировал реконструкции в разных частях Европы и США, римских легионов и греческих фаланг. Люди, занимающиеся реконструкцией подобного рода, несколько раз в год собираются на фестивали, которые, как правило, проходят в местах, очень важных с археологической точки зрения.

Археологические музеи на западе уже давно получили широкое распространение, сумев обеспечить устойчивое развитие регионов. Это необязательно музеи как-то связанные с историей Римской империи. Часто они даже не затрагивают эту сверхпопулярную тему. В качестве примеров можно привести музеи кельтов в Великобритании и Франции, музеи, представляющие в экспозициях быт германцев две тысячи лет назад в Германии, Австрии и Швейцарии. Подобные примеры есть практически в каждом западном государстве. Если искать подобные примеры ближе к границам СНГ, то в Польше, в Люблинском воеводстве уже не первый год работает музей готов под открытым небом “Готания”[2], который представляет туристам образ жизни и быт готов, которые населяли данную территорию две тысячи лет назад.

В непосредственной близости от “готской хаты”, в посёлке Масломеньч, гмина Хрубешув, располагается кладбище готов, раскопки которого, собственно, и позволили нанести данный населенный пункт на карту Польши.

В “Готании” турист может примерить идентичную одежду гота, изучить их жилище, продегустировать еду, близкую к той, что ели готы две тысячи лет назад. Также можно приобрести сувениры, элементы одежды, книги по истории готов. “Готания” стала популярным брендом в Люблинском воеводстве. Развитием проекта занимается не только гмина Хрубешув, активно участвуют в проекте и близлежащие гмины.

Благодаря археологическим исследованиям и последующим работам по реконструкции готского быта, местные жители начали активно участвовать в реализации данного проекта. Именно местные жители изготовили большую часть костюмов, построили “готскую хату” и регулярно готовят “готскую еду”. Археология для жителей Масломеньча стала источником дохода. Стоит отметить, что до раскопок мало кто мог представить себе потенциал данного места.

Подобные места так же могут появиться и на территории Беларуси. Это будет способствовать развитию регионов и позволит разработать более привлекательные туристические продукты. С учетом того, что люди заселяли данные территории ещё в каменном веке, это позволит реконструировать поселения и стоянки, создав музеи под открытым небом.

Остро может встать вопрос с оригинальностью данных мест и оригинальностью предлагаемого туристского продукта. Любой из активных туристов может сравнить предложенный турпродукт Польши, Украины, Беларуси и оценить степень оригинальности и исторической достоверности данного предложения. При разработке данного продукта необходимо тесное взаимодействие историков, археологов, представителей местных органов власти и туристических фирм. Это позволит создать на каждой территории оригинальный туристический продукт.

Основное отличие археологического музея от музея классического состоит в том, что в археологическом музее гораздо больше внимания уделяется реконструированию древнего процесса производства в историческом аспекте его развития. Как классический, так и археологический музей выполняют следующие функции: образовательную, воспитательную, эстетическую и маркетинговую (экономическую).

Образовательная функция способствует получению посетителями новых знаний о конкретном регионе, истории его развития, формирует определенное мышление, позволяет частично экстраполировать исторические особенности развития на будущее.

Воспитательная функция имеет целью воспитывать чувство патриотизма, формирует уровень культуры определенной части населения.

Эстетическая функция способствует развитию чувства прекрасного. Можно вспомнить известную цитату "...красота спасет мир".

Экономическая (маркетинговая) функция археологических музеев – характеристика сравнительно новая. В нашем обществе принято считать, что музеи должны существовать за счет средств государственного бюджета, получать государственное финансирование в различных формах.

Археология предоставляет базу для музеев под открытым небом, которые в состоянии выиграть конкуренцию с традиционными музеями, где на экспонаты можно только смотреть. Благодаря реконструированию древних ремесел на рынок такие музеи могут выпустить аутентичные товары для нашего времени, которые посредством создания и развития бренда, могут занять своё место в сознании покупателя.

Список использованной литературы

1. Gotania [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gotania.sppw.pl>.

Самойленко В. М.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах розвитку ринкових відносин, становлення економіки та функціонування підприємств, що базуються на засадах маркетингу, велика увага повинна приділятися формуванню цілісної, науково обґрунтованої системи організації, формування та управління підприємством в сучасних умовах. Такою системою, на наш погляд, може стати маркетингове управління діяльністю підприємства, тобто створення та функціонування таких підприємств, які б найбільш задовольняли потреби та попит на ринку, могли гнучко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринковому становищі, підвищували прибутковість виробництва та діяльності підприємства в цілому, тощо.

Процес реформування економіки України відбувається в умовах глибокої кризи більшості її галузей, в тому числі агропромислового виробництва. З огляду на це, виникає нагальна потреба в ринковій переорієнтації підприємств. Реальним економічним інструментом організації їх діяльності з урахуванням вимог ринку стає агромаркетинг – комплексно-системне вирішення проблем організації, який охоплює всі стадії процесу: "виробництво – розподілення (обмін) – споживання" [5].

Маркетингова діяльність має всебічний та вичерпний характер і охоплює значно більше коло питань. Підприємства, які не використовують маркетинговий підхід у своїй діяльності, ризикують втратити власні позиції на ринку. Адже без його постійного та системного аналізу, передусім покупців і конкурентів, агропідприємство не зможе вчасно реагувати на зміни та коливання попиту споживачів, їх смаки та вподобання, динаміку цін, а отже, не зможе розробляти ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів і забезпечення певних конкурентних переваг. Також без використання маркетингових досліджень та заходів зі створення позитивного іміджу фірми та залучення нових клієнтів підприємство не матиме шансів на розвиток [1].

Сутність маркетингу в системі управління підприємством доцільно розглядати з позиції історичних етапів його становлення.

1. Донауковий етап (4–3 тис. до н. е. – перша половина XIX ст.). У цей період виникли перші методи впливу на споживача, так звані прототипи інструментів маркетингу. Вказані процеси виникли внаслідок розпаду первіснообщинного ладу.

2. Етап початку становлення та розвитку концепцій маркетингу (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.). Однією з основних ознак другого етапу формування маркетингового менеджменту вважається введення терміну “маркетинг” в офіційну ділову лексику. Під поняттям “маркетинг” тут розуміють підпорядковане знання виробництва, тобто основне значення мали вимоги щодо масового виробництва, а не задоволення потреб покупців. Спершу маркетинг трактували як одну з головних функцій управління [4].

3. Етап формування маркетингового управління (з початку 50-х рр. XX ст. і до сьогодні). Маркетингове управління може функціонувати лише за умови, якщо управління підприємством здійснено на основі принципів маркетингу, тобто в центрі організації повинен бути споживач, і відповідно система маркетингу та менеджменту повинні об’єднувати усі зусилля, щоб максимально задовольнити потреби споживачів [3].

Маркетингове управління підприємством – це можливість організувати його діяльність на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів. Аналіз можливостей підприємства дає змогу отримати достовірну інформацію щодо стану активів і пасивів виробництва, здійснювати аналіз зовнішнього маркетингового середовища.

Системний підхід до організації маркетингу є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства на ринку. Він характеризує підприємство, яке застосовує методологію маркетингу, як відкриту складну систему, орієнтовану на ринок та зовнішнє середовище.

Маркетингове управління діяльністю підприємства – це процес аналізу, розробки та втілення в життя засобів, які розраховані на встановлення, укріплення та підтримку вигідних обмінів з покупцями для досягнення головної мети підприємства – отримання прибутку, росту обсягів збуту, збільшення частки ринку тощо.

Система маркетингу знаходиться в постійній взаємодії з зовнішнім середовищем. Фактори зовнішнього середовища можна розділити на ті, які піддаються впливу зі сторони кері і служби маркетингу, і фактори, які не піддаються управлінському впливу. В умовах ринку забезпечення успішного функціонуван-

ня системи сільськогосподарського маркетингу в різних організаційно–правових господарських структурах повинно враховувати всі фактори впливу на підприємства мікро- та макросередовища.

Місія підприємства дає уявлення про його призначення, необхідність і корисність для суспільства загалом і його співробітників зокрема. Центральним моментом місії є визначення головної мети підприємства з урахуванням інтересів, очікувань і цінностей споживачів в стратегічній перспективі. У цьому випадку місія не повинна залежати від поточного стану підприємства, форм і методів роботи, оскільки загалом вона виражає спрямованість в майбутнє, показуючи, на що буде зосереджено зусилля і які цінності будуть, при цьому, пріоритетними.

В свою чергу, КСУП є місією підприємства, що об'єднує такі масштабні цілі, як управління маркетинговими дослідженнями, управління організаційно–технологічною діяльністю, управління персоналом і економічним потенціалом підприємства.

Важливу роль в організації КСУП відіграє система управління маркетинговими дослідженнями, яка формує інформаційну базу управління, дозволяє здійснювати діагностику системи управління, створює передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень, дозволяє визначити ефективність їх реалізації і ефективність системи управління підприємства загалом.

Діагностика системи управління підприємством повинна охоплювати основні сфери: організацію управління, маркетинг, дослідження і розробки, технологію, персонал, організаційну культуру і імідж.

При оцінці персоналу необхідно проаналізувати його якісний і кількісний склад, виявити тенденції плинності кадрів і міру їх умотивованості.

Організаційна культура відображає норми поведінки, ділову етику, стиль керівництва, філософію керівництва. При аналізі організаційної культури необхідно оцінити міру розробленості управлінської філософії на підприємстві, відношення співробітників до історії розвитку, традицій, що склалися на підприємстві, стиль ділового спілкування, рівень культури поведінки, а також з'ясувати наявність розроблених стандартів поведінки і формальних правил і процедур менеджменту. Оцінка іміджу підприємства здійснюється за допомогою експертних оцінок.

Використання запропонованої методики дозволить оцінити існуючий потенціал підприємства, його конкурентну позицію і обґрунтувати вибір стратегії підприємства.

Для досягнення ефективності управління пріоритетне значення має формування організаційної структури управління підприємством в процесі її проектування (для підприємств, що знову створюються) і перепроєктування (для діючих підприємств).

Так, як це процес складний, трудомісткий, багатоплановий, багато в чому діалектичний, то його ефективність буде залежати від міри дотримання вимог до організаційних структур управління, обліку впливу на їх функціонування соціально-економічних, виробничо-технічних, організаційно-управлінських, зовнішньоекономічних чинників, а також вибору найбільш прийняттого методу визначення чисельності і структури адміністративно-управлінського апарату.

Впровадження і реалізація комплексної системи управління підприємствами на основі маркетингу дозволить забезпечити маркетингову орієнтацію

управлінської діяльності незалежно від величини і потужності підприємств, буде сприяти підвищенню внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємств, що нарівні з використанням стратегічного підходу до управління забезпечить зміцнення їх ринкових позицій і отримання довготривалих конкурентних переваг.

Однак для забезпечення стабільної стійкості підприємства в умовах мінливого ринкового середовища недостатньо застосування КСУП.

Важливим етапом на шляху вдосконалювання управління є корінна зміна всієї системи планування. На основі глибоких маркетингових досліджень ринку, системи збуту, споживчих характеристик товарів, і конкурентоспроможності, реклами, економічного аналізу витрат, прибутків, цін і інших показників, проведення мотиваційного аналізу повинно здійснюватися планування маркетингової стратегії. Ця стратегія у вигляді сформованих цілей, поставлених задач, визначеної послідовності дій знаходить конкретне виконання в програмі маркетингу.

Отже, на даному етапі розвитку ринкових відносин жодне підприємство не може нормально функціонувати без застосування маркетингу для визначення свого положення на ринку, аналізу своїх можливостей, вивчення ринкового середовища, визначення стратегії розвитку тощо. Тому, маркетингова діяльність є загально визнаною ознакою сучасного успішного управління підприємством.

Список використаної літератури

1. Ковбас І. М. Управління аграрним підприємством на основі маркетингу [Електронний ресурс] / І. М. Ковбас – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/port-al/soc_gum./nek/2012_7/218.pdf.

2. Курбацька Л. М. Використання маркетингу в управлінні підприємством : зб. наук. праць / Л. М. Курбацька, І. Г. Кожушко. – Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2008. – Вип. 16. – Т. 3. – С. 266–268.

3. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / за ред. Л. В. Балабанової. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2004. – 354 с.

4. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / за ред. І. М. Комарницького. – Львів : Априорі, 2007. – 1032 с.

5. Соловйов І. О. Агрмаркетинг: системна методологія, реалізація концепції / І. О. Соловйов. – Херсон : Олди-плюс, 2008. – 344 с.

Сінько А. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Економіка країни – складна система взаємодії різноманітних факторів, елементів, наук та особливостей, що у підсумку формують можливості та перспективи розвитку держави. Україна на сьогодні знаходиться в незвичайних економічних умовах, що потребує особливої уваги зі сторони малого та середнього бізнесу. Проблема розвитку бізнесу в Україні пов'язана не тільки з недоліками в системі державного регулювання та погіршенням економічного стану в країні, але й з досвідом управління підприємством та сміливістю впровадження нових систем керівництва з метою утримання позицій на ринку товарів та розвитку підприємства. Тому структура управління асортиментом пропонованих товарів чи послуг підприємства – надзвичайно важлива складова успішності реалізації стратегії розвитку.

Асортиментна політика – забезпечення умов для досягнення запланованого обсягу товарообігу шляхом підбору для реалізації окремих видів та різновидів товарів, планування та регулювання асортиментної структури товарообігу. Формування асортиментної політики підприємства спрямоване на найбільш повне задоволення попиту споживачів та забезпечення умов для прибуткової діяльності підприємства.

Підбір, планування та регулювання асортименту товарів базується на таких принципах:

- відповідність структури попиту споживачів району діяльності підприємства;
- комплексність задоволення попиту споживачів у межах вибраної ніші сегмента споживчого ринку;
- забезпечення потрібної широти, глибини та сталості асортименту;
- забезпечення умов для отримання цільового розміру прибутку.

Система управління асортиментною політикою включає аналіз економіко–фінансових показників діяльності підприємства, аналіз споживчих вподобань та покупну здатність домогосподарств, розгляд бази постачальників та постійний пошук нових джерел товарно–сировинного матеріалу на більш вигідних умовах співпраці з підприємством, розгляд економіко–фінансових показників рівня розвитку країни та політичної ситуації для подальшої побудови або корективи стратегії діяльності підприємства, планових показників, задач і цілей.

Аналіз складових асортиментної політики також включає і характер підприємства на ринку, особливості маркетингової стратегії, що виділяють його серед інших учасників ринку. Тобто асортиментна політика повинна бути націлена на побудову оптимальної форми асортиментного ряду для максимальної прибутковості діяльності підприємства. Саме тому гнучкість в системі асортиментної політики підприємства в жорстких умовах економічної кризи в країні є важливим елементом правильного підходу до методології продажів та до покупця товару або послуги.

Серед сучасних методів покращення асортиментної політики підприємства можна виділити наступні:

- впровадження системи знижок на окремі види товарів, акційні пропозиції або знижки на всі групи товарів в окремі години дня для підвищення купівельної спроможності;
- нововведення в асортиментній політиці (постійне оновлення асортименту інноваційними товарами, брендовими або згідно модних тенденцій), які спрямовані на розвиток образу підприємства, маркетингової стратегії;
- стабільна асортиментна політика стосовно бюджетних видів товарів або послуг, що зможе допомогти підтримувати постійний рівень прибутку.

Поєднання даних методів в системі управління асортиментною політикою зробить стратегію подальшого розвитку більш гнучкою. При цьому необхідно постійно контролювати основні показники успішності реалізації плану та відповідність даних поставленим цілям.

Особливістю управління асортиментною політикою підприємства в сучасних економічних умовах є адаптація до постійних змін діяльності, як внутрішніх, так і зовнішніх. Головна задача у даному випадку – знаходження шляху поєднання максимально ефективної асортиментної політики з найкращим набором товарів або послуг при мінімальних витратах на реалізацію запланованого проекту. При цьому безперервний контроль та аналіз кожного етапу стратегії під час

її впровадження в життя, з метою своєчасної реакції на події та внесення відповідних коректив, є обов'язковою.

Отже, важкі економічні умови для підприємництва – негативний фактор для розвитку бізнесу, але позитивний момент – винайдення нових шляхів ведення діяльності, створення гнучких стратегій розвитку –також присутній, що дає змогу залишитися на ринку лише сильним підприємствам з досконалою асортиментною політикою.

Сироватка С. О.

аспірант

Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

НАНОМЕНЕДЖМЕНТ ЕМЕРДЖЕНТНОЇ СИСТЕМИ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасний етап розвитку ринкових відносин у сфері житлово-комунального господарства України (далі – ЖКГ) характеризується небувалою масштабністю змін. Зокрема кардинальні зміни відбуваються на законодавчому рівні, які суттєво впливають на систему взаємодії учасників ринку житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП). У першу чергу слід відмітити, що на сьогодні значно посилено роль співвласників житлових будинків, а саме на них покладено обов'язки прийняття рішення щодо управління багатоквартирним будинком та зобов'язання щодо належного його утримання [2].

Започатковані зміни у багатогалузевій сфері ЖКГ у поєднанні з наростанням кризових тенденцій в країні, глобалізації та інформатизації економічних процесів вимагають застосування системного підходу до управління цією галуззю, здатного забезпечити ефективне регулювання ринкових відносин та створення сприятливих умов для сталого розвитку ЖКГ. Система ринкових відносин у сфері ЖКГ складна, неоднорідна і характеризується неадитивними властивостями її складових елементів. Саме таким складним системам притаманна емерджентність, як прояв у найяскравішій формі властивості цілісності системи, тобто наявність у економічної системи таких властивостей, які не є притаманними жодному з її елементів, що розглядаються окремо.

На сьогодні не існує єдиного визначення поняття емерджентності, різні вчені його трактують неоднаково [1]. Аналіз підходів до визначення поняття “емерджентність” дозволяє зробити висновок, що емерджентність системи ринкових відносин у сфері ЖКГ доцільно розглядати як результат виникнення між її елементами так званих синергетичних зв'язків, які забезпечують збільшення загального ефекту, адже сукупне функціонування взаємозв'язаних елементів системи ринкових відносин у сфері ЖКГ породжує її якісно нові функціональні властивості.

Таким чином, ми можемо казати про те, що для забезпечення ефективного регулювання ринкових відносин та створення сприятливих умов для сталого розвитку ЖКГ необхідно налагодити комплексний процес управління цією галуззю національної економіки, який включатиме в себе планування, організацію, приведення в дію та контроль за діяльністю, забезпечення ефективної взаємодії учасників ринкових відносин та координації людських і матеріальних ресурсів для досягнення поставлених цілей. Тобто ми говоримо про менеджмент емерджентної системи ринкових відносин у сфері ЖКГ. Сутність менеджменту визначається формуванням і функціонуванням системи управління.

Очевидно, що необхідність в системному розгляді об'єкта виникає саме тоді, коли виявляються його емерджентні властивості. Необхідне різноманіття керуючої підсистеми – здатність і умови функціонування системи управління [1]. Це означає, що орган, який управляє об'єктом з великою різноманітністю параметрів і характеристик, сам повинен володіти необхідною та достатньою різноманітністю і потенціалом для управління цим об'єктом. Велика розмаїтість не може управлятися примітивною підсистемою. За допомогою емерджентних властивостей можливо продуктивно трактувати і досліджувати феномени складних систем, які не можна пояснити з точки зору відомостей про базові частини.

Розглядаючи функції управління емерджентною системою відносин на ринку ЖКП, слід відмітити, що формування сучасної наукової парадигми потребує нових підходів до методології дослідження економічних відносин. На сьогодні досить поширеним є рівневий підхід. В економічній науці поняття структурних рівнів застосовується до масштабів елементів, що входять до економічної системи, яка має якості багатшаровості [3]. Саме до такої системи можна віднести систему ринкових відносин у сфері ЖКГ.

В основі сучасної концепції управління лежить принцип зростання ролі особистості (у даному випадку ми говоримо про учасників ринку ЖКП), знання індивідуальних мотиваційних настанов, вміння їх формувати і направляти в залежності від поставлених цілей. Індивіду ж притаманна наявність власної мотивації, характерні власний хід думок, стиль спілкування та поведінки. У зв'язку з цим актуальним стає питання вивчення системи управління на рівні індивіда, тобто на нанорівні. Існує необхідність пояснення та прогнозування економічної поведінки людини, визначення внутрішніх та зовнішніх детермінантів і факторів її поведінки в різних економічних ситуаціях, у тому числі – з точки зору раціональності/ірраціональності.

Необхідно відмітити, що наноменеджмент базується на синтезі управлінських наук, тому в цьому випадку міждисциплінарні зв'язки дуже тісні і функції наноменеджменту емерджентної системи відносин на ринку ЖКП доцільно розглядати в системі різних управлінських наук, таких як: управління персоналом, управління людськими ресурсами, державне регулювання економічної діяльності, психологія управління тощо. Доведено, що управління на нанорівні призводить до підвищення ефективності системи в цілому, а також до формування іншого економічного менталітету учасників ринкових відносин [3]. Менталітет є соціокультурним чинником економічної поведінки, це форма колективної свідомості, що регулює суттєві сторони поведінки людей і являється важливим елементом інституціональної архітекτονіки.

На сьогодні в Україні сформувався менталітет, неадекватний традиційним ринковим відносинам. Найбільш яскраво менталітет проявляється в стресових для людей ситуаціях, коли відбувається криза ціннісних орієнтирів та способів їх досягнення, що часто збігається з трансформаційними перетвореннями в суспільстві. Саме такі процеси зараз відбуваються в економіці України та зокрема на ринку ЖКП, негативний вплив ментальних факторів на формування економічної поведінки учасників ринкових відносин дуже відчутний на всіх рівнях системи ЖКГ і ним не можна нехтувати, тому саме на цьому етапі є надважливим завданням формування нового економічного менталітету учасників ринку ЖКП, що можливо досягти за допомогою забезпечення ефективного управління на нанорівні.

Проблема підвищення ефективності економічного агента має яскраво виражений поведінковий аспект, оскільки від своєчасності дій залежить розмір економічного ефекту. Одні й ті ж вчинки, здійснені в різний час, у різних ситуаціях іноді призводять до діаметрально протилежних результатів. Наноекономічна модель сприяє актуалізації того, що необхідно для підвищення особистісної ефективності.

Тобто ми говоримо про те, що будь-яка ефективна діяльність, у тому числі і у сфері ЖКГ, неодмінно залежить від кожного окремого індивіда, від його внеску, поведінки, ставлення до визначених задач, його стимулів та мотивації, джерел інформації. Швидкість змін зростає із застосуванням програмного забезпечення та розвитком інформаційних каналів, що потребує від індивіда на будь-якому рівні економічного аналізу оперативної, проактивної реакції на використання можливостей інноваційного розвитку, а також вироблення стратегічних рішень із застосуванням тих важелів, які наявні саме на нанорівні.

Таким чином можемо зробити висновок, що в сучасних умовах, коли стрімко зростає роль учасників ринкових відносин у сфері ЖКГ, існує необхідність поступової трансформації моделі цієї галузі, що побудована на опосередкованих відносинах, у мережеву наноекономіку, яка більшою мірою відповідає людським прагненням до самореалізації. На наш погляд, наноекономіка повинна розкрити природу феномена індивідуальної соціально-економічної ефективності та знайти нові підходи до його кількісної та якісної оцінки. Існує необхідність застосування новачійних підходів до дослідження особливостей організації фінансово-господарської діяльності індивіда. Одним з таких підходів при забезпеченні ефективного регулювання ринкових відносин у сфері ЖКГ, на наш погляд, є застосування нового напрямку економічних досліджень – наноменеджменту, який враховує розвиток управлінських наук, систематизує їх переваги та передбачає формування такої схеми управління, яка дозволяє вирішити задачу: як доцільніше використовувати людський потенціал, враховуючи постійний саморозвиток та мобільність індивіда (учасника ринку ЖКГ).

Список використаної літератури

1. Геселева Н. В. Емерджентні властивості систем [Електронний ресурс] / Н. В. Геселева, Н. М. Заріцька // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 7. – С. 93–96. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2013/7_0/93_97.pdf
2. Про особливості права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015 р. № 417–19 // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 29. – Ст. 262.
3. Манахова И. В. Наноменеджмент – новое направление экономических исследований / И. В. Манахова, Е. В. Лимонова // Стратегии бизнеса : электр. научно-экономический журнал. – 2013. – № 2 (2). – С. 14–17.

Скрипник А. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства тісно пов'язана з транспортним забезпеченням, яке являється одною з важливих складових процесу організації доставки товарів від місця їх виготовлення до місця споживання. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності являється об'єктивно необхідним.

Під транспортним забезпеченням розуміють сукупність елементів, які знаходяться в тісній взаємодії і складають єдину транспортну систему, що об'єднує операції, пов'язані з виробництвом і обігом продукції. Продукцією транспорту являється безпосередньо сам процес переміщення товарів від виробника до споживача. В цьому й полягає суть транспортних послуг. Вони – основна ланка, що зв'язує продавця та покупця.

Транспортні послуги, як і всяка послуга, мають свої особливості:

- транспорт не виробляє нового товару чи продукту, але саме дякуючи їх переміщенню з одного місця в інше забезпечується продовження процесу виробництва та обігу, має місце кінцеве споживання вироблених товарів (переміщення товарів, продукції з місця виробництва до місця споживання і являється тою споживчою вартістю, яку створює транспорт, його транспортні послуги);

- дія транспортних послуг виражається в такому корисному ефекті, який не може виникати, зберігатися і реалізуватися у відриві від транспорту (разом з тим виробництво транспортних послуг невідривне від їх споживання; транспортні послуги задовольняють потреби в момент свого проявлення, тобто створення таких послуг співпадає з їх споживанням);

- транспорт займає особливе місце в міжнародному товарообігу (з одного боку, він являється необхідною умовою здійснення міжнародного розподілу праці, зовнішньоекономічних зв'язків, з іншого боку – транспортна індустрія виступає на світових ринках експортером своєї продукції, частково, транспортних послуг).

Транспортні послуги, що здійснюються в сфері ЗЕД, піддаються впливу таких основних факторів:

- коливання цін на нафту, попиту і пропозиції на товари, а, відповідно, і на їх перевезення;

- коливання валютного курсу;

- ступінь втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність;

- стан політичних та економічних відносин різних держав.

Транспортне забезпечення ЗЕД потребує від власника вантажу вміння орієнтуватися в транспортній обстановці, яке вимагає професійних знань законодавства окремих країн, міжнародних конвенцій (угод), техніко–експлуатаційних характеристик транспортних засобів, пунктів перевантаження і перевалки вантажів, умов їх роботи, ринку посередницьких послуг та ін. Тому, при необхідності відправлення вантажу за кордон, доцільно насамперед встановити тісні контакти з транспортними підприємствами і організаціями, які займаються міжнародними перевезеннями.

При цьому важливо вибрати вид транспорту, яким потрібно відправити вантаж за кордон. Треба мати на увазі, що в сучасному світі функціонує шість видів транспорту: морський та річний (водний); залізничний, автомобільний, трубопровідний (наземний) та повітряний. Кожен з них має свою специфіку.

Плануючи відправлення вантажу і вибір транспорту, треба враховувати вид вантажу. Вантажі, що перевозяться, поділяються на генеральні, масові й особливорежимні. До генеральних відносяться різні штучні вантажі (в упаковці чи без неї). За розмірами вони поділяються на звичайні, довгомірні (більше 3 м) і негабаритні. За масою – легкі й важкі (з масою більше 5 тонн на одну вантажну одиницю). До масових відносяться вантажі, що являють собою певну структурну масу, яка перевозиться у великій кількості без упаковки. До них відносяться на-

ливні (нафта і нафтопродукти, гази, тваринні й рослинні жири, спирти та ін.), навальні (руда, концентрати, добрива та ін.), насипні (зерно, цукор, сирець та ін.) і лісні. До особливорежимних відносяться вантажі, які зберігають і перевозять при дотриманні спеціальних правил (небезпечні вантажі, ті, що швидко псуються та ін.).

Отже, транспорт грає важливу роль в розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Його нормальне функціонування забезпечує виконання зобов'язань сторонами по купівлі–продажу, комерційний ефект зовнішньоторгової угоди. Порушення транспортного процесу часто веде до матеріальних втрат експортера й імпортера, робить вітчизняні товари неконкурентноздатними.

Степаненко А. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Стратегія управління підприємством – це господарська політика, розроблена на основі передбачення майбутнього розвитку, характеру і наслідків виробничо-господарської діяльності за допомогою визначення і прогнозування результатів, необхідних ресурсів, засобів і методів менеджменту. За допомогою її розроблення сучасне підприємство адаптується або протистоїть умовам, що швидко змінюються. З усіх основних стратегій підприємства виділяють одну ключову стратегію (продуктово-маркетингову), за допомогою якої задається й істотно детермінується все розроблення інших стратегій, а також корпоративної, загалом. Частка маркетингової стратегії в загальній фірмовій стратегії становить близько 80%. Концепція маркетингу полягає в тому, що планування і координація всієї діяльності підприємства ґрунтується на реалізації основної цілі – задоволення потреб споживача.

Розроблення маркетингової стратегії – це складний процес, який передбачає етапи, зокрема, аналіз і оцінювання ринкових і маркетингових можливостей підприємства; вибір цільових ринків; розроблення комплексу маркетингу; розроблення і реалізацію маркетингових програм.

У складні для економіки часи більшість підприємств стикаються з низкою проблем. Маркетингові бюджети стають особливо вразливими. Це той час, коли організації як ніколи сфокусовані на короткострокових результатах, а дехто думає тільки про виживання. Саме тому під час рецесії важливо пам'ятати про пріоритети маркетингу, які допоможуть не втратити можливостей та уникнути незворотних помилок. У період кризи для поживлення обороту на підприємстві і в економіці, загалом, потрібно більше уваги і ресурсів спрямувати на маркетингову діяльність.

Маркетингова інформація про зміну факторів маркетингового середовища є основою для прийняття антикризових управлінських рішень, спрямованих на стабілізацію і вихід підприємства з кризи за допомогою розроблення відповідних стратегій. Вибираючи антикризову стратегію, необхідно враховувати розмір підприємства. Дрібні підприємства, що виконують будь-які замовлення, не забезпечуючи високої якості та рівня сервісу і орієнтуються на отримання швидкого прибутку, можуть реалізувати так звану стратегію “сірої миші”. Підприємства середнього розміру, згідно з аналізом іноземних дослідників, можуть використовувати стратегію ринкових ніш, чи патентну, ретельно вибираючи сегмент ринку

і спосіб поведінки підприємства на ньому. Використовуючи інноваційну поведінку підприємства працюють в умовах високого ризику, ретельно досліджуючи ринок. Стратегія інтенсивного маркетингу використовується для формування попиту і стимулювання збуту за допомогою невисоких цін і значних витрат на просування для залучення потенційних споживачів чи з метою збільшення обсягів споживання продукції існуючими споживачами. Для великих підприємств, навіть в умовах кризи, характерна стратегія глибокого проникнення на нові ринки за значних витрат на формування попиту і стимулювання збуту. Пріоритетною для великих підприємств України виступає формування стратегії прихильності до товарної марки забезпеченням високої якості товару, сервісу, стійкого рівня цін, доступності продукції у різних географічних регіонах та у часовому аспектах. Отже, правильно вибрана стратегія дає можливість використовувати конкретні маркетингові інструменти, засоби і методи для досягнення запланованої частки ринку і прибутку.

Обрана маркетингова стратегія повинна гнучко змінюватися у разі різких змін на ринку. До того ж основними факторами, які необхідно враховувати під час розроблення маркетингових стратегій, є ресурсний, інвестиційний, інноваційний, кадровий потенціал підприємства. Обґрунтовуючи стратегію, необхідно проводити аналіз, оцінку і здійснити вибір пріоритетів у маркетинговій діяльності. Варто враховувати взаємозв'язок цілей і стратегій, їхню погодженість у часі та підпорядкованість.

Сьогодні з метою утримання існуючих покупців, а також залучення нових споживачів для вітчизняних підприємств особливо актуальними є концепції партнерського та соціально-етичного маркетингу, пошук нових маркетингових прийомів впливу на клієнта.

Традиційно маркетингова діяльність підприємства передбачає формування комплексу маркетингу, зокрема товарної, цінової, збутової та комунікаційної політики на підставі результатів комплексного дослідження ринку. Хоча в стабільних умовах функціонування, ефективнішим є аутсорсинг – організаційна форма маркетингових досліджень з використанням послуг спеціалізованих організацій, проте нестача обігових коштів обумовлює необхідність проведення таких досліджень власними силами. Це вимагає відповідної підготовки та навчання працівників служб маркетингу чи збуту стосовно вивчення попиту на товари, дослідження діяльності конкурентів.

Відповідної адаптації вимагає також цінова політика підприємств. В умовах скорочення доходів споживачів, важливим фактором конкурентоспроможності продукції є її ціна. Ціноутворення на товари визначається насамперед його цілями. У сучасних умовах для підприємств найважливішими є короткострокові цілі забезпечення виживання, утримання частки ринку, які передбачають встановлення невисоких цін на рівні собівартості продукції чи які забезпечують отримання незначного прибутку. За кордоном деякі компанії надають право встановлювати ціну на свої товари самим споживачам. Важливе значення відводиться і зниженню собівартості товарів. Це позначиться відповідно на формуванні інших складових комплексу маркетингу.

Будь-яке підприємство, наражаючись на складність ринкових механізмів, перед проблемою створення моделі своєї поведінки, яка б гармонізувала його діяльність на ринку. Ця модель може бути пов'язана з показниками кількісних результатів роботи, які необхідно досягнути, або з виконанням певних заходів,

наприклад, виходом на визначений ринок, розробленням нового товару тощо. Вона розробляється на підставі результатів дослідження ринку, співвіднесення тенденцій і потреб ринку з можливостями підприємства. На підставі цього розробляють стратегії за окремими складовими комплексу маркетингу, насамперед у сфері товарної політики, яка пов'язана з розробленням заходів щодо формування асортименту і управління ним; підтримкою конкурентоспроможності та якості товарів на необхідному рівні; розробленням і здійсненням стратегій пакування, маркування, обслуговування товарів тощо. Відсутність корпоративної стратегії, без якої неможливо сформулювати довгострокову товарну політику, може спричинити неправильні рішення, розпорошення сил і засобів, відмови від запуску виробів у виробництво, коли на це уже витрачені значні кошти. Перспективна товарна політика вимагає дотримання таких умов: чіткого уявлення про цілі виробництва, можливості збуту та експорту на перспективу; наявності стратегії виробничо-збутової діяльності підприємства; глибокого вивчення ринку та його вимог; чіткого уявлення про свої можливості і ресурси нині і на перспективу.

Під час формування асортименту вирішальне значення відводиться керівникам служби маркетингу підприємства, які повинні вирішувати, коли доцільніше вкласти засоби в модифікацію виробу, ніж нести додаткові зростаючі витрати з реклами і реалізації товару, який старіє, за зниженими цінами. У межах товарної політики можливе часткове погіршення якості продукції за рахунок використання дешевшої сировини та матеріалів, зменшення рівня сервісного обслуговування клієнтів, місткості однієї упаковки, відміни знижок на продукцію. Проте такі дії повинні супроводжуватися вивченням реакції на них з боку споживачів. Під час реалізації стратегії диференційованого маркетингу не варто забувати про потреби клієнтів з вищим рівнем доходів.

Кризові умови функціонування позначаються і на формуванні політики розподілу продукції. Вибираючи канали розподілу продукції, перевагу слід надавати тим, які істотно не будуть збільшувати ціну товарів.

Також важливою є взаємодія стратегічних і тактичних маркетингових цілей. Оскільки мета і стратегії її досягнення аналізуються в динаміці, причому часовий інтервал характеризує рух від тактичних до стратегічних цілей, фактична величина тактичного результату порівнюється з потенційною величиною стратегічного результату, що дозволить визначити результативність менеджменту. Оскільки управління розглядається як процес взаємозалежних функцій, то на передкризовій стадії формування менеджменту необхідно дослідити фактори, які могли б запобігти кризовій ситуації, розробити стратегічні бізнес-плани з маркетингу, здійснити контроль факторів ризику, що дасть змогу уникати можливих втрат і негативних наслідків. Розробляючи стратегії і методи управління, що запобігають кризовій ситуації (передкризове управління), перевага надається факторам і засобам, які активізують вихід із кризи (кризове управління), а пізніше стратегіям, спрямованим на відновлення виробництва і системам післякризового менеджменту. У всіх випадках діяльність персоналу підприємства у різних підрозділах повинна бути спрямована на задоволення потреб споживачів та управління попитом на продукцію. Завданням маркетингу у будь-якій ситуації є переконання покупців, що ціна цього товару відповідає його високій якості і товар гарантує задоволення певних потреб. До того ж можливі різноманітні підходи і методи, наприклад, акцент робиться на певних перевагах товару для задоволення

специфічних потреб; здійснюється пропозиція певній категорії споживачів, що вже придбали товар, додаткових послуг та заохочень тощо. Звичайно, що така мотивація не може бути пов'язана з обманом і дезінформацією споживача, оскільки це може спричинити значні втрати у майбутньому.

Маркетингові комунікації й інформація інтегруються в антикризовому управлінні. Інформація в інтегрованому вигляді виступає як предмет, засіб і результат маркетингової діяльності. У той же час використання комунікацій у маркетингу має пріоритетне значення, що підтверджується під час кризи.

У сучасних умовах на більшості підприємств припускаються помилки, знижуючи свою рекламну активність та зменшуючи витрати на комунікаційну політику. В умовах кризи можна використати три способи оптимізації витрат на просування продуктів: пошук принципово нових рекламних носіїв; вдосконалення заходів стимулювання збуту; підвищення ефективності функціонування маркетингових підрозділів. Підприємствам необхідно персонізувати свої пропозиції, насамперед з використанням Інтернету. Застосування цього каналу розповсюдження інформації вигідне і з економічного погляду, оскільки охоплення однієї тисячі осіб за допомогою Інтернету коштує в 50 разів дешевше ніж за допомогою телебачення. З використанням Інтернету підприємства можуть налагодити відносини з покупцями із значно меншими витратами порівняно з прямим поштовим розсиланням. Для того, щоб стимулювати споживачів подивитися такі повідомлення, що надходять по електронній пошті, можна використати різні заходи стимулювання збуту, такі, як конкурси, лотереї, ігри. Використання такого каналу розповсюдження інформації, як Інтернет вигідне і тому, що за результатами досліджень за ступенем довіри така інформація займає друге місце після порад друзів, родичів та знайомих.

Таким чином, нестабільні умови функціонування сучасної економіки вимагають внесення відповідних коректив у стратегії діяльності підприємств на ринку. Ці зміни повинні базуватися насамперед на результатах дослідження факторів макросередовища, ринку та потреб споживачів. Сьогодні коригування потребує насамперед комплекс маркетингу вітчизняних підприємств у напрямі пристосування його до зменшення рівня доходів споживачів. Успішна маркетингова діяльність стає позитивною оцінкою діяльності підприємства, а це своєю чергою досягається через правильно розроблену товарну, цінову, збутову та комунікаційну політику. Узагальнюючи викладене, можемо стверджувати, що дієва маркетингова політика може достатньо швидко вивести підприємство з кризового стану.

Стойка В. С.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ”

У вітчизняній та зарубіжній науці та практиці сформувалось поняття антикризового управління, однак щодо його означення та змісту серед вчених немає одностайної думки. Термін “антикризове управління” (або “антикризовий менеджмент”, англ. “crisis management”) виник порівняно недавно. Прийнято вважати, що причина його появи – це виникнення великої кількості підприємств, які знаходяться на межі банкрутства [1, с. 103].

Західні економісти антикризовий менеджмент часто трактують як діяльність, необхідну для подолання стану, що загрожує існуванню суб'єкта господарювання, при цьому увага акцентується саме на виживанні. Водночас підкреслюється позитивний характер криз, а антикризовий менеджмент визначається як створення інструментів, які дозволяють попередити про наближення переломного періоду і необхідності розробки нового курсу розвитку [2, с. 205].

Серед вітчизняних дослідників також тривають дискусії щодо тлумачення поняття “антикризове управління”. Зокрема, Ситник Л. С. [3] антикризове управління розглядається як здатність розробляти оптимальні шляхи виходу з кризової ситуації, визначати пріоритетні цінності в умовах кризи, координувати діяльність підприємства та його працівників щодо передбачення кризи, досягати ефективності їх праці в екстремальних умовах.

Лігоненко Л. О [4] під антикризовим управлінням розуміє постійний процес виявлення ознак кризових явищ і реалізацію генерального плану недопущення поширення цих явищ і стагнації розвитку суб'єкта господарювання протягом усього періоду його функціонування.

Василенко В. О. [5] вважає, що антикризове управління – це управління, яке спрямоване на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів і усунення загроз появи кризових ситуацій, а в разі їх появи – аналіз і прийняття швидких заходів ліквідаційного характеру з найменшими втратами та негативними наслідками.

Довгань Д. А. [6] антикризове управління тлумачить як ефективний менеджмент, який дає можливість вивести підприємство з кризи, сукупність заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства і здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення.

Бурий С. А. [7] розглядає антикризове управління як систему постійних системних дій менеджерів, спрямованих на всі елементи організації з метою швидкого і вчасного реагування на можливі зовнішні та внутрішні загрози при ефективному функціонуванні чи розвитку організації.

Пережест Л. та Бриштін В. [8] визначають антикризове управління як фінансові відносини, що представляють собою комплексну систему управлінських заходів щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ з метою підвищення рівня фінансової безпеки, зниження наслідків ураження кризою та подальшого розвитку банку шляхом використання всього потенціалу сучасного менеджменту.

Мельниченко О. О. [9] під антикризовим управлінням пропонує розуміти систему управління, спрямовану насамперед на раннє виявлення протиріч підприємства з зовнішнім середовищем або у його внутрішньому середовищі з огляду на окремі бізнес-процеси підприємства з метою запобігання кризовим явищам на підприємстві; при виникненні імовірності настання кризового стану – на переорганізацію виконання окремих бізнес-процесів відповідно до поточних умов господарювання; при виникненні кризового стану – на розробку механізму виходу з кризи, що передбачатиме здійснення відповідних інструментів та процедур та глибоке переосмислення принципів діяльності підприємства.

Таким чином, в сучасній економічній літературі існують два основні підходи до визначення сутності антикризового управління, які передбачають застосування:

- антикризових заходів з метою виведення окремого підприємства із кризи;
- комплекс дій не тільки з метою подолання кризи, але і своєчасного діагностування, попередження та нейтралізації кризи, а також забезпечення подальшого стабільного розвитку підприємства.

Антикризове управління являє собою безперервний процес управлінських рішень та заходів, спрямованих на попередження, діагностику, нейтралізацію та подолання кризових явищ та їх наслідків в діяльності підприємства. Відповідно, система антикризового управління включає [10]:

- попереджувальне антикризове управління, яке спрямоване на прогнозування та запобігання розвитку кризи;
- управління в умовах кризи, спрямоване на стабілізацію нестійкого стану;
- управління процесами виходу із кризи, метою якого являється мінімізація втрат та втрачених можливостей.

Отже, антикризове управління в широкому розумінні передбачає специфічну діяльність, яка включає підготовчу, профілактичну роботу, а також роботу в умовах кризи та діяльність щодо нейтралізації її негативних наслідків. Крім того, антикризове управління повинно мати реактивний характер та спрямовуватися на оперативне виявлення ознак кризи та їх усунення.

Список використаної літератури

1. Стихилияс И. В. Проблемы и перспективы развития антикризисного управления в банковской системе / И. В. Стихилияс // Известия ДВФУ. Экономика и управление. – 2014. – № 1. – С. 100–107.
2. Чуб П. М. Антикризове управління у банківській діяльності / П. М. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 20. – С. 203–211.
3. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством : монографія / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. – 503 с.
4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко. – Київ : Київськ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
5. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / В. О. Василенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.
6. Довгань Д. А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації / Д. А. Довгань // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 152–156.
7. Бурий С. А. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу : монографія / С. А. Бурий. – Хмельницький : Тріада–М, 2006. – 93 с.
8. Перехрест Л. Антикризове управління як чинник підвищення рівня фінансової безпеки банків / Л. Перехрест, В. Бриштін // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – С. 245–249.
9. Мельниченко О. О. Сутність антикризового управління підприємством у сучасних умовах господарювання // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Т. 21. – № 2. – С. 157–162.
10. Столярчук М. Особливості антикризового управління підприємством з позиції теоретико-методологічного аналізу / М. Столярчук // Вісник Львівського університету. – 2008. – № 40. – С. 230–232.

Стукалова Ю. О.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ПРИНЦИПИ

Сучасний світовий ринок характеризується, у більшості випадків, переважанням пропозиції над попитом. Як правило, певний товар пропонують одночасно багато поставників на умовах, які мало чим відрізняються один від одного. В цій ситуації споживач надає перевагу більш конкурентноспроможному товару, тобто товару, який на одиницю своєї вартості (ціни) задовольняє більше потреб і виготовлений на більш високому рівні, ніж товари конкурентів.

Таким чином, конкурентоспроможність товару – це сукупність якісних і вартісних характеристик товару, яка забезпечує задоволення конкретної потреби споживача. При збуті традиційних товарів успіх у конкуренції може бути у вигляді розширення збуту продукції підприємства за рахунок скорочення продаж інших підприємств. При збуті принципово нових виробів успіх підприємства в конкуренції проявляється у скороченні потенціальних можливостей збуту інших компаній. В обох випадках фактор успіху підприємства в конкуренції визначається рівнем його конкурентоспроможності.

Міжнародна конкурентоспроможність проявляється у досягненні підприємством конкурентних переваг у міжнародному суперництві, що визначається низкою основних принципів.

По-перше, конкурентна перевага впливає в основі своїй з поліпшень, нововведень та змін. Підприємства отримують перевагу перед міжнародними суперниками тому, що вони уловлюють нову основу для конкуренції або знаходять нові і більш ефективні засоби для ведення конкуренції по-старому. Наприклад, фірма “Соні” була першою фірмою, яка застосувала транзистори у радіоприймачах. Фірма “Боїнг” стала піонером у висуванні концепції сімейства авіалайнерів і перша у своїй галузі стала наполегливо конкурувати на глобальній основі. Фірма “Ямаха” перейшла до автоматизації виробництва фортеп’яно, які раніше виготовлялися ручним способом.

Нововведення можуть проявитися у новій конструкції виробу, у новому виробничому процесі, у новому підході до маркетингу або у новому способі навчання або організації. Деякі нововведення створюють конкурентні переваги, коли підприємство знаходить зовсім нову потребу у покупців або знаходить той сегмент ринку, який суперники обійшли увагою. Наприклад, японські фірми досягли переваг у багатьох галузях завдяки тому, що робили упор на менш крупні, компактні і менш продуктивні варіанти виробів, до яких їх іноземні конкуренти ставилися зневажливо, вважаючи їх менш важливими і менш прибутковими.

По-друге, конкурентна перевага стосується всієї системи створення цінностей. Система створення цінностей – це весь набір видів діяльності, які втягуються у процес створення виробу та його використання і який охоплює ланцюжки цінностей фірми, постачальників, посередників, покупців. Конкурентна перевага часто приходить як результат досягнення нових шляхів у справі формування всього ланцюжка цінності і управління нею.

Гарним прикладом може бути італійська компанія з виробництва одягу “Бенеттон”. У цій фірмі випуск продукції відбувається через мережу незалежних виробничих одиниць, які належать фірмі і тісно пов’язані з роздрібними торгов-

цями, які мають від них дозвіл на продаж товару і використовують найбільш сучасні інформаційні системи. У всіх ланках системи цінностей фірма “Бенеттон” перепланувала свої форми діяльності з метою звести до мінімуму запас товарів, забезпечити швидку доставку і зробити можливим швидкий відгук на віяння моди. Наявність у даній країні постачальників і споживачів світового класу є важливою позитивною якістю і асоціюється з міжнародною перевагою у численних галузях.

По-третє, конкурентна перевага підтримується тільки завдяки безперервним поліпшенням. Мало є таких конкурентних переваг, яких не можна було б скопіювати. Наприклад, корейські фірми зрівнялися з японськими фірмами у здатності вести масовий випуск стандартних кольорових телевізорів. Бразильські фірми зрівнялися з італійськими у виробництві взуття на кожний день завдяки оволодінню відповідною технологією і дизайном.

Якщо підприємства (і національні галузі промисловості) залишаються нерухомими, то в кінцевому рахунку їх випереджають суперники. Переваги більш низького порядку є, як правило, статичними і пасивними. Вони можуть бути відтворені шляхом простого наслідування. Іноземні конкуренти копіюють виробничий процес і купують те ж саме виробниче устаткування. Такі переваги не можуть довго утримуватися.

Переваги ж більш високого порядку і більш довгочасної дії подібні фірмовим знакам, які міцно утвердилися, і які є результатом багаторічних зусиль по завоюванню ринку або спеціальних прийомів у питаннях поводження з власністю. Більш тривалі конкурентні переваги залежать від володіння добре підготовленими людськими ресурсами і внутрішніми технічними можливостями.

Отже, підтримання переваг вимагає, щоб підприємство постійно, раніше ніж його суперники, робило кроки у бік розширення своїх джерел переваг і особливо у бік їх вдосконалення. Навпаки, ризиковане діло – покладатися на переваги менш складних властивостей. Якщо національна галузь промисловості перестає прогресувати в бік більш передових форм конкурентних переваг, її скоріш за все, перегонять.

Тоїчкіна М. М.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегія конкурентоспроможності – це план управління окремою сферою діяльності підприємства для завоювання сильних довгострокових конкурентних позицій. Стратегія конкурентоспроможності передбачає як наступальні, так і оборонні довгострокові дії, що вибираються залежно від ситуації на ринку. Від них залежать майбутні конкурентні можливості організації та її позиція на ринку.

До процесу формування стратегії конкурентоспроможності підприємства долучаються такі послідовні дії.

1. Аналіз конкурентного середовища підприємства на макро– та мікрорівнях.
2. Визначення зовнішніх і внутрішніх конкурентних переваг підприємства.
3. Встановлення напрямів підсилення позиції підприємства в конкуренції.
4. Формування відповідної стратегії підприємства.

5. Оцінка обраної стратегії.

У формуванні стратегії конкурентоспроможності особливу увагу слід приділяти провідним чинникам у тій чи іншій галузі або стратегічним зонам господарювання (СЗГ). Провідні чинники успіху – це загальні для всіх підприємств, що працюють в СЗГ, фактори, реалізація яких дає змогу досягти стійких конкурентних переваг, успіху в даній сфері бізнесу. Серед провідних чинників успіху розрізняють виробничі, фінансові, технологічні, управлінські, маркетингові, інформаційні та ін. Набір провідних чинників успіху залежить від: характеристик галузі, СЗГ; стадії життєвого циклу галузі, СЗГ; засобів конкурентної боротьби, що використовуються в галузі.

Аналіз конкурентного середовища підприємства передбачає вивчення чинників, які впливають на силу кокурентної боротьби. Для вибору стратегії конкурентоспроможності важливим моментом є визначення конкурентних переваг підприємства.

Конкурентні переваги підприємства – це ті характеристики, властивості послуги, які утворюють для підприємства певні переваги над прямими конкурентами. Ці характеристики можуть стосуватися як основних послуг, так і доповнюючих послуг, форми продажу, інших аспектів діяльності, що є специфічними для організації. Конкурентні переваги визначаються в порівнянні з конкурентом, який посідає найкращу позицію на ринку.

Відносні переваги підприємства можуть зумовлюватися різними чинниками, такими як: нові технології, нові запити споживачів, поява нового сегмента ринку; зміна вартості або наявності компонентів виробництва.

Конкурентні переваги підприємства можуть бути “зовнішніми” і “внутрішніми”. “Зовнішні” конкурентні переваги засновуються на таких характеристиках послуг, які утворюють цінність витрат, або за рахунок підвищення ефективності. Такі конкурентні переваги збільшують ринкову силу підприємства. Стратегія, що базується на зовнішніх конкурентних перевагах – це стратегія диференціації. В цьому разі організація орієнтується на з’ясування та задоволення споживачів, незадоволених наявними послугами. “Внутрішні” конкурентні переваги ґрунтуються на перевагах підприємства щодо витрат виробництва, управління організацією або послугами, створюють умови для досягнення меншої собівартості ніж конкурента й забезпечують більшу рентабельність і стійкість до зниження ціни реалізації послуг, що нав’язується ринком або конкурентами. Стратегія, заснована на внутрішніх конкурентних перевагах, – це стратегія лідерства у витратах.

Конкурентні переваги підприємства поділяються на два типи:

1. Переваги високого рангу, пов’язані з наявністю в підприємства високої репутації, кваліфікованого персоналу, патентів, розвинутого маркетингу, заснованого на використанні сучасних технологій, сучасного менеджменту, довготривалих зв’язків зі споживачами, вони довше зберігаються і дають змогу досягати вищої прибутковості організації.

2. Переваги низького рангу, що базуються на використанні дешевої робочої сили, доступності джерел сировини, не такі стійкі, оскільки можуть бути скопійовані конкурентами.

Конкурентні переваги не є вічними, вони завойовуються та утримуються тільки завдяки постійному вдосконаленню сфер діяльності. Основними напрямками захисту конкурентних переваг можуть бути монополія на ринку, патенти, ноу-хау, доступ до джерел сировини або до комунікацій. При визначенні конку-

рентних переваг підприємство має орієнтуватися на запити споживачів і пересвідчитися в тому, що ці переваги є цінними для них.

Відомо безліч напрямів досягнення конкурентних переваг. М. Портер розрізняє три основні різновиди стратегій, які можуть забезпечити підприємству конкурентний успіх на ринку:

- стратегія лідерства у сфері витрат (цінове лідерство);
- стратегія диференціації;
- стратегія концентрації (ринкової ніші).

Кожна з цих стратегій має певні умови та шляхи реалізації, переваги та ризики. Під час вибору варіанта стратегії підприємства береться до уваги значна кількість чинників щодо самої організації, а також середовища, в якому вона працює. Серед основних факторів, які стосуються безпосередньо підприємства, слід назвати такі:

- цілі підприємства, в яких відображається, до чого воно прагне. Від цілей залежить варіант стратегії – зростання, стабілізації, виживання (реструктуризації), скорочення;

- пріоритети, інтереси вищого керівництва суттєво впливають на вибір стратегії;

- стратегічний потенціал організації є одним із найважливіших моментів у виборі стратегії. Без кваліфікованого персоналу, сильної управлінської команди, придатної технології, обладнання неможлива реалізація стратегії, котра потребує глибоких знань, високої кваліфікації та відповідного виробничого потенціалу підприємства;

- розмір підприємства істотно впливає на вибір стратегії, оскільки саме залежно від цього чинника, а також галузі, в якій воно діє, визначається модель поведінки стосовно конкурентів і враховуються обмеження, пов'язані зі специфікою галузі. Зокрема, підприємства малого бізнесу можуть дотримуватися певних характерних стратегій розвитку – копіювання продуктів, послуг великих підприємств, співпраці з великим підприємством (франчайзинг), участь у виробництві продукту великого підприємства, фокусування на певній ніші ринку (у фрагментарних галузях).

Головна мета таких підприємств – звести до мінімуму конкуренцію з великими організаціями.

Урахування конкурентних переваг при виборі стратегії – це основа для ефективної конкуренції у довгостроковому періоді. Причому стратегія розвитку може бути заснована на одній певній конкурентній перевазі, наприклад, – наявній унікальній технології або кваліфікації робітників.

На практиці підприємство може водночас реалізовувати кілька стратегій. Це особливо характерне для широко диверсифікованих підприємств. В межах базової стратегії підприємство може вибрати один із кількох напрямів дій, що називаються стратегічними альтернативами.

Токмак К. С.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Інновації уявляють собою новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Підприємці повинні усвідомлювати, що управління нововведеннями є серцевиною підприємницької діяльності, необхідною умовою успішного бізнесу, тому що саме нововведення сприяють підвищенню якості і зниженню собівартості продукції, забезпечують її конкурентоспроможність, а відтак й ефективну присутність підприємств та організацій на ринку товарів і послуг.

Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з управлінням змінами, викликаними переходом до ринку, кризою виробництва, а також ростом перспективних виробництв, які швидко розвиваються. Інноваційна політика підприємства полягає у розробці шляхів і механізмів упровадження і використання інновацій у виробничій практиці з метою забезпечення розвитку економіки і підвищення її ефективності.

Процес інноваційного розвитку необхідно, насамперед, розглядати з позицій конкретного суб'єкта господарської діяльності, тобто з позицій конкретного підприємства, що здійснює господарську діяльність (виробничо-збутову діяльність) у взаємодії з постачальниками вихідної сировини і матеріалів, конкурентами, торговими і збутовими посередниками, споживачами і т. п., у конкретних економічних, політичних, екологічних, правових та інших умовах. При цьому така взаємодія має ймовірний характер і не піддається однозначній оцінці.

Складовими стратегії інноваційного розвитку підприємства та основними завданнями для кожної із них є:

- цільовий ринок – збільшити частку ринку, зробивши ставку на зацікавлених споживачів конкретної продукції;
- позиція товару – забезпечити привабливість послуг за рахунок збільшення гарантійного терміну експлуатації і надання комплексів послуг;
- асортимент товару – розширення номенклатури послуг і підтримки високої конкурентоспроможності з метою окупації ринкових сегментів, які можуть зайняти конкуренти;
- ціноутворення – проводити політику гнучких цін, здатних швидко реагувати на зміни цін конкурентів і переваг споживачів, розробити програму зі зниження цін;
- реклама – розгорнути нову рекламну кампанію, орієнтовану на цільовий ринок, з урахуванням стратегії щодо положення товару на ринку, перерозподілити витрати на рекламні заходи на користь стимулювання цільових споживачів;
- просування товару – збільшити бюджет на просування товару, брати активну участь у виставках та інших формах просування товару.
- стимулювання збуту – розробити процедуру надання продукції в кредит, а також систему гнучких знижок та надбавок залежно від умов надання послуг;
- маркетингові дослідження – замовити аналіз ринку товару, що виробляється, фірмі, яка спеціалізується на проведенні маркетингових досліджень.

Таким чином, інновації є, перш за все, відповіддю на виклики зовнішнього середовища. Постійні зміни у законодавстві, в умовах і правилах ведення бізнесу, посилення конкурентної боротьби, поява нових знань в сфері організації та управління підприємством, зміна поколінь працівників і менеджерів, виникнення нових ринків, прогрес у техніці, технологіях, засобах комунікації і зв'язку (список можна продовжувати) вимагають від підприємств вельми адаптивних можливостей. Безупинне пристосування підприємства до мінливих зовнішніх умов здійснюється за рахунок безперервних управлінських інновацій, що визначає важливість інноваційної складової в системі управління підприємством.

Тунік А. Г.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри
Класичний приватний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ВАТ “МАРГАНЕЦЬКОГО ГЗК”

До шляхів забезпечення конкурентоспроможності ВАТ “МГЗК” можна віднести заходи, направлені на випередження конкурентів, зображені на рис. 1.

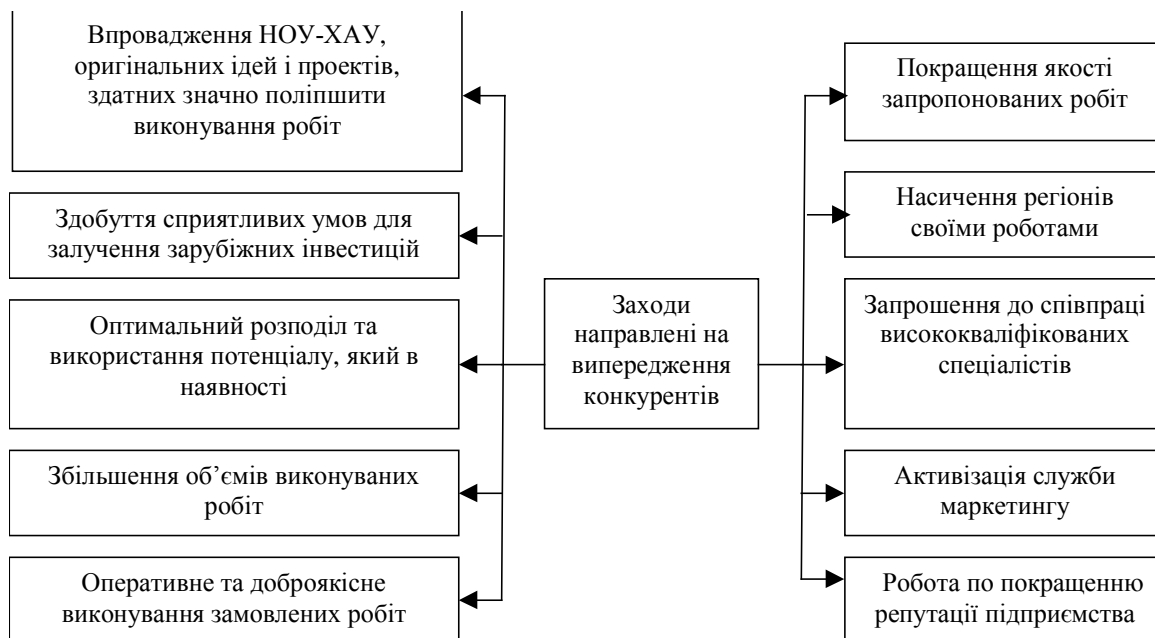

Рис. 1. Заходи, направлені на випередження конкурентів

Конкурентна боротьба – нормальне явище в суспільстві, де встановлені ринкові відносини. Перемога в ній – закономірний результат продуманої, плодотворної та активної діяльності, вмілого керування. Конкурентна боротьба змушує підприємство ВАТ “МГЗК” працювати ліпше й продуктивніше, шукати резерви, бути в постійному пошуку. Тільки тоді можна розраховувати на стабільний успіх.

Галузеві ключові фактори успіху – це ті дії щодо реалізації стратегії, конкурентні можливості, результати діяльності, що кожна фірма повинна забезпечувати (чи прагнути до цього), щоб бути конкурентоспроможною. Правильне визначення галузевих ключових факторів успіху сприяє досягненню ВАТ “МГЗК” конкурентної переваги, а використання одного чи декількох ключових факторів успіху як основи при розробці стратегії – успіху фірми на ринку.

Необхідно пам’ятати що: ключові фактори успіху в різних галузях різні; з часом ключові фактори успіху можуть змінюватися в одній і тій же галузі в результаті зміни загальної ситуації в ній; на певний момент часу можна виділити три–чотири ключові фактори успіху в конкретній галузі.

Як приклад нижче подано основні типи ключових факторів успіху:

– ключові фактори успіху, що залежать від технології: якість проведених НДР; можливість інновацій у виробничому процесі; можливість розробки нових продуктів; ступінь оволодіння існуючими технологіями;

- ключові фактори успіху, що стосуються виробництва: низька собівартість продукції; якість продукції; високий ступінь використання виробничих потужностей; висока продуктивність праці;

- ключові фактори успіху, що стосуються маркетингу в ВАТ “МГЗК”: висока кваліфікація співробітників відділу реалізації; акуратне виконання замовлень покупців; мистецтво продажу; гарантії для покупців;

- ключові фактори успіху, що належать до професійних навичок: особливий талант керівників; ноу–хау в галузі контролю за якістю; ступінь оволодіння (знання) певною технологією; здатність (уміння) створювати ефективну рекламу;

- ключові фактори успіху, пов’язані з організаційними можливостями ВАТ “МГЗК”: рівень інформаційних систем; здатність швидко реагувати на ринкову ситуацію, що змінюється; великий досвід і ноу–хау в галузі менеджменту;

- інші ключові фактори успіху: сприятливий імідж; загальні низькі витрати; приємні в спілкуванні доброзичливі службовці; доступ на фінансові ринки та ін.;

Грамотна стратегія ВАТ “МГЗК” включає більшість ключових факторів успіху, перерахованих вище.

Для досягнення стабільного успіху, ВАТ “МГЗК” використовує такі шляхи забезпечення стратегічної конкурентоспроможності:

- запрошують для виконання робіт висококваліфікованих спеціалістів;
- вартість робіт повинна бути помірною та доступною для більшості потенційних замовників;

- при виконанні робіт треба використовувати сучасну техніку, новітні технології та якісні матеріали;

- періодично порівнювати якість виконуваних робіт з якістю аналогічних робіт, запропонованих конкурентами;

- досягти оперативного та добросовісного виконання кожного замовлення;

- систематично порівнювати та аналізувати вартість виконуваних робіт з вартістю аналогічних робіт, виконуваних конкурентами;

- спрогнозувати та зробити висновок про те, що данні роботи дійсно є життєво необхідними;

- забезпечити широку рекламу виконуваних робіт;

- передбачити значні знижки для постійних замовників;

- прийняти дійсні міри, направлені на покращення ділової репутації виконувачів робіт;

- систематично аналізувати відгуки замовників та робити відповідні висновки;

- вартість виконуваних робіт повинна бути нижче, ніж у конкурентів, пропонуючи аналогічні роботи;

- забезпечувати надійність виконуваних робіт і додаткові терміни гарантії.

До шляхів забезпечення стратегічної конкурентоспроможності ВАТ “МГЗК” можна віднести Модель Переваг в конкуренції, Федоровського В. (рис. 2.).

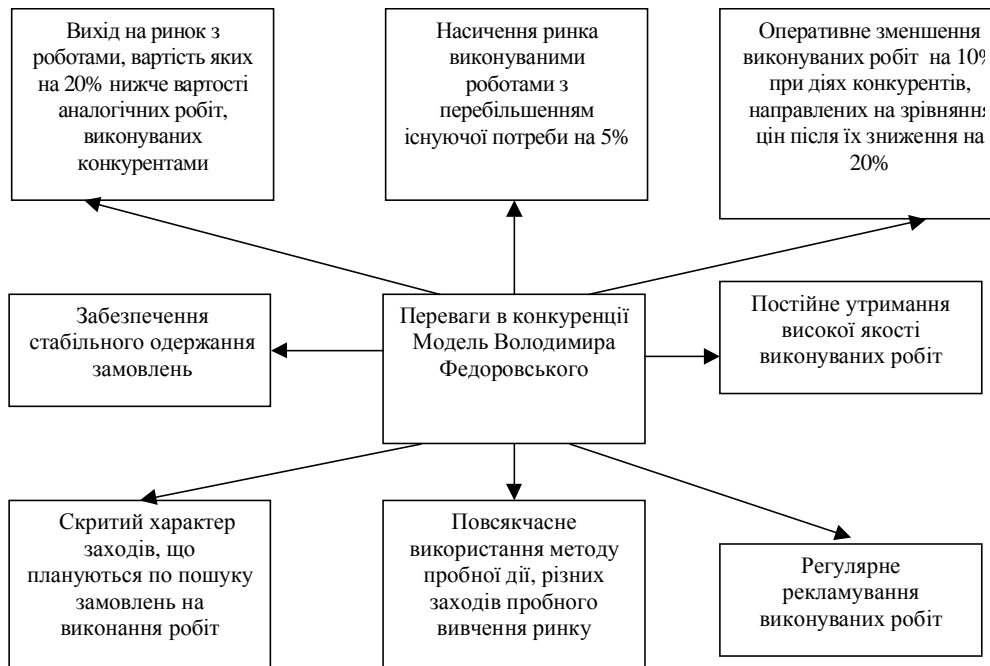

Рис..2. Модель Федоровського, переваги в конкуренції

Забезпечення стратегічної конкурентоспроможності підприємства ВАТ “МГЗК” може бути досягнуто такими шляхами:

- низькою вартістю виконуваних робіт;
- активною діяльністю служби маркетингу;
- впровадженням ноу–хау, оригінальних ідей і проектів, здатних забезпечити перевагу над конкурентами;
- здобуттями сприятливих умов для залучення інвестицій;
- збільшенням об’ємів виконуваних конкурентоспроможних робіт.

Уфімцева Є. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ЕТАПИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним із найбільш важливих аспектів функціонування підприємств є інвестиційна діяльність. Для залучення інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим. Загалом інвестиційна привабливість підприємства – це самостійна економічна категорія, що характеризується не тільки стійкістю фінансового стану підприємства, прибутковістю капіталу, курсом акцій і рівнем виплачуваних дивідендів, а разом із цим інвестиційна привабливість підприємства формується завдяки конкурентоспроможності продукції, клієнтоорієнтованості підприємства, що виражається в якнайповнішому задоволенні потреб споживачів. Роль визначення інвестиційної привабливості підприємств полягає в тому, що потенційних інвесторів необхідно переконати в доцільності вкладень за допомогою конкретних показників, які розраховуються в процесі здійснення її оцінки. Підприємство повинно максимально підвищувати свою інвестиційну привабливість для того, щоб інвестор вклав гроші саме в його проект, тому питання інвестиційної привабли-

вості підприємства є дуже актуальним на сьогоднішній день, коли конкуренція за інвестиційні ресурси стає все жорсткішою.

Кожна з методик аналізу й оцінки інвестиційної привабливості підприємства має свої особливості, але призначення всіх цих методик зводиться до одного: встановити, чи доцільне інвестування коштів в аналізоване підприємство. Виходячи із сутності інвестиційної привабливості підприємства, загальну методику оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна представити у вигляді ряду етапів.

На першому етапі доцільно розрахувати показники фінансової діяльності підприємства, а саме – показники ліквідності. За даними фінансової звітності слід розрахувати:

- коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття);
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом.

Другий етап – проведення SWOT-аналізу та визначення внутрішніх і зовнішніх показників інвестиційної привабливості підприємства. Інвестор на основі цього, розглянувши вплив різних факторів на інвестиційну привабливість, може приймати рішення про можливість вкладення коштів з метою отримання доходу і зниження ризику втрати цих коштів. До першої групи факторів відносяться ті, що не піддаються впливу підприємства, тобто, на них можна впливати тільки на державному рівні (зовнішні фактори), а до другої ж групи відносяться фактори, на які підприємство може впливати та змінювати їх показники, характеристики тощо (внутрішні). Визначивши фактори, що впливають на формування інвестиційної привабливості, можна зробити висновок про більш уразливі сторони підприємства і, як наслідок, провести більш об'єктивне та повне її оцінювання.

Кількість факторів, яка включена в оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, може бути обмежена. Головні фактори, які можуть залучити зовнішніх інвесторів в сучасних умовах – прибутковість, низький рівень оплати праці і термін повернення вкладених коштів.

Для їх кількісної оцінки можна використовувати такі показники:

- 1) продуктивність праці, яку визначають за формулою:

$$\text{ПП} = \frac{\text{РП}}{\text{ЗП}'}$$

де РП – обсяг реалізованої продукції, ЗП – обсяг заробітної плати робітників.

- 2) ступінь експлуатації робочої сили, яка визначається таким чином:

$$\text{Експл.} = \frac{\text{П}}{\text{ЗП}'}$$

де П – прибуток.

- 3) строк окупності інвестицій, який визначається за формулою:

$$\text{T} = \frac{\text{I}}{\text{ЧП}'}$$

де I – сума інвестицій, ЧП – чистий прибуток.

На третьому етапі інвестор оцінює підприємство з позиції життєвого циклу та розраховує інтегральний показник інвестиційної привабливості. Інтегральний показник інвестиційної привабливості залежить від суми, яку інвестор планує вкласти у підприємство та розраховується безпосередньо інвестором.

На четвертому етапі здійснюється розробка рекомендацій, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості підприємства. На основі отриманих даних приймаються рішення щодо усунення негативного впливу і посилення позитивного впливу факторів на інвестиційну привабливість. Необхідно зауважити, що проблема оцінки інвестиційної привабливості підприємства може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і з середини, з боку самого підприємства.

Отже, підводячи підсумок, варто зазначити, що підготовка підприємства до залучення інвестицій має бути поетапним, спланованим і чітко визначеним процесом, який потребує певної оцінки.

Федотов В. П.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ПОНЯТЬ “МОТИВАЦІЯ” ТА “СТИМУЛЮВАННЯ” В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Існують різні думки стосовно особливостей взаємозв'язку мотивів і стимулів. Оскільки зовнішні за природою стимули породжують у працівника внутрішні за суттю мотиви до конкретної поведінки, то чим сильніший і дієвіший стимул, тим активніші мотиви та, відповідно, діяльність працівника. Проте, стимули, що не відповідають вимогам мотивів, потребам працівника, не можуть виконувати спонукальну дію, “підштовхувати” працівника до “запрограмованої” поведінки. Значимість стимулу і мотиву може визначатись їх пороговим значенням. Рівень стимулу за змістом, величиною і часом, який може подолати індиферентність працівника та викликати позитивну дію на його вплив, вважають пороговим значенням стимулу. Порогове значення мотиву – це значення, адекватне пороговому значенню стимулу. Таким чином, процеси стимулювання та мотивації можливі лише тоді, коли стимули і мотиви за величиною, часом та змістом будуть відповідати вимогам, необхідним для подолання порогу індиферентності персоналу. Процес актуалізації мотивів внаслідок реалізації стимулів, що виявились адекватними для працівника, характеризується як мотивація. Це процес індивідуально орієнтованого стимулювання персоналу. Мотивація є реакцією персоналу на управлінський вплив адміністрації підприємства, що виявляється у конкретній трудовій поведінці працівника.

Механізм управління поведінкою персоналу шляхом стимулювання заснований на комплексному застосуванні принципів, прийомів та методів.

Серед основних принципів ефективного стимулювання можна виділити:

- Відповідність цілей системи стимулювання цілям підприємства.
- Врахування мотиваційних чинників.
- Стимулювання за заслуги.
- Комплексність.
- Моніторинг конкурентоспроможності оплати праці.
- Партисипативність.

Під час формування системи стимулювання потрібно враховувати також такі основні вимоги: інформованість щодо діючої системи стимулювання, зрозумілість системи стимулювання, гнучкість, диференційованість стимулів, гарантування винагородження, своєчасність виплати та справедливість винагородження, оперативність застосування, періодичність використання, рівність можливостей тощо.

Комплексність включає єдність моральних і матеріальних, колективних та індивідуальних стимулів, значення яких залежить від системи підходів до управління персоналом, досвіду і традицій підприємства. Комплексність припускає також наявність антистимулів.

Диференційованість означає індивідуальний підхід до стимулювання різних прошарків і груп працівників. Відомо, що підходи до стимулювання забезпечених і малозабезпечених працівників повинні істотно відрізнятися. Різними повинні бути підходи до кадрових і молодих працівників.

Гнучкість і оперативність виявляються в постійному перегляді стимулів у залежності від змін, що відбуваються в суспільстві і колективі.

Стимулювання праці – це, перш за все, зовнішнє спонукання, елемент трудової ситуації, що впливає на поведінку людини у сфері праці, матеріальна оболонка мотивації персоналу. Разом з тим воно несе в собі і нематеріальне навантаження, що дозволяє працівнику реалізувати себе як особистість і працівник одночасно. Воно виконує економічну, соціальну, моральну функції.

Економічна функція стимулювання праці сприяє підвищенню ефективності виробництва, яке виражається в підвищенні продуктивності праці та якості продукції.

Моральна функція полягає у тому, що стимули до праці формують активну життєву позицію, високоморальний суспільний клімат в суспільстві.

При цьому важливо забезпечити правильну й обґрунтовану систему стимулів з урахуванням традиції і історичного досвіду.

Соціальна функція забезпечується формуванням соціальної структури суспільства через різний рівень доходів, який залежить від впливу стимулів на різних людей. Крім того, формування потреб, а в підсумку і розвиток особистості також зумовлюються організацією і стимулюванням праці в суспільстві.

У свою чергу, стимули можуть бути матеріальними і нематеріальними.

Найбільш стійка система мотивації, заснована на особистих, колективних та суспільних інтересах працівників підприємства. Потрібно враховувати не тільки колективні (престиж підприємства, зростання конкурентоспроможності, вирішення соціальних, працезохоронних та екологічних проблем) і особисті (зростання доходів працівників, повагу в колективі, можливість росту кар'єри), а й суспільні інтереси (виробництво якісних, ефективних і доступних за ціною товарів). Дійсність урахування кожного з інтересів легко визначити звичайними економічними показниками, що характеризують трудовий внесок працівника і колективу. Наприклад, дотримання громадських інтересів виражається у збільшенні випуску недорогих і якісних товарів, зростанні прибутку, а значить, у збільшенні податкових надходжень, створення нових робочих місць. Таким чином можна “виміряти” й інтереси окремого колективу (зростання продуктивності праці, економія матеріалів, сировини, енергоресурсів). Ступінь особистої зацікавленості працівника виражається в якості й обсязі праці, ініціативи, в тому, наскільки він прагне оволодіти декількома професіями, сучасними технологічними

навичками, комп'ютером. Проблема полягає у взаємозв'язку цих інтересів в рамках мотиваційно-поведінкової системи, стрижень якої – оптимальна модель оплати праці.

Таким чином, дослідження сутності понять “мотивація” та “стимулювання”, дозволило на відміну від традиційного розуміння виявити взаємозв'язок та взаємозалежність цих понять.

Так, мотивація – внутрішній спонукальний механізм, який формується на основі свідомості людини (працівника), виходячи з її потреб, здібностей та бажань і націлений на досягнення визначених результатів трудової діяльності.

На людину впливають різні фактори які викликають у людини психоемоційні процеси (інтерес, радість, подив, страждання, гнів, відраза, презирство, страх, сором і т. д.). Ці фактори є оточенням людини (підприємство, товариство, близьке оточення і т. д.), які впливають на його і спонукають за допомогою внутрішніх чи зовнішніх чинників, а отже прагненню до певної цільової дії.

А стимулювання це комплекс зовнішніх чинників впливу на поведінку працівника. Вони залежать від відносин людини з середовищем (це може бути бажання отримати винагороду, уникнути покарання тощо). Якщо людина працює через гроші, то гроші є зовнішнім чинником, якщо ж переважно через інтерес до роботи, то гроші виступають внутрішнім чинником.

Підприємство може цілеспрямовано застосовувати по відношенню до людини стимули для впливу на його зусилля, старання, наполегливість, сумлінність, цілеспрямованість у справі вирішення завдань, що стоять перед організацією, і включення відповідних мотивів.

Тому щоб мотивувати працівника замало використовувати матеріальне заохочення та метод “батога і пряника” необхідно створити сприятливі умови праці.

Таким чином, у процесі реалізації цільової дії механізм мотивації проходить через психоемоційні процеси людини та спонукають її до дії, в той час як стимулювання впливає безпосередньо на дії людини без його повного психологічного осмислення.

Стимулювання принципово відрізняється від мотивування. Суть цієї відмінності полягає в тому, що стимулювання – це один із засобів, за допомогою якого може здійснюватися мотивування. Стимулювання – це зовнішній вплив на людину для здійснення потрібної дії, а мотивація – це внутрішня рушійна сила, яка змушує людину певним чином діяти.

Таким чином, аналіз результатів останніх досліджень і публікацій у цій сфері свідчить, що серед учених існують різні думки із приводу досліджуваних понять. А першочерговою задачею, у вивченні даної проблематики, є понятійно-теоретичне усвідомлення відмежування поняття “мотивація” від поняття “стимулювання”.

Отже, розглянувши та проаналізувавши поняття “мотивація” та “стимулювання” можна зробити висновок, що ці поняття займають одне з центральних місць в управлінні персоналом, оскільки вони виступають безпосередньою причиною їхньої поведінки. Поняття “мотивація” та “стимулювання” не є тотожними і тому потребують детального дослідження особливостей застосування одного та іншого в механізмі управління персоналом. Це забезпечить ефективність управління персоналом, що сприятиме покращенню добробуту працівників та зростанню прибутковості та конкурентоспроможності підприємства.

Фидря О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПОВЕДІНКИ ПЕРСОНАЛОМ

В сучасних умовах ринкової економіки важливу роль у ефективності роботи підприємства відіграє система управління людськими ресурсами. Тому ефективну систему може створити тільки завдяки професійності та досвіду менеджерів з кадрового забезпечення та менеджерів – управителів, які зможуть не тільки зібрати ефективний трудовий колектив, але й якісно їм управляти. Важливим чинником ефективності управління людськими ресурсами є стиль управління, від якого залежить робоча атмосфера. Керівник може приймати рішення на користь того чи іншого стилю і тим самим визначати спосіб регулювання своїх відносин з підлеглими.

Гнучке управління персоналом допускає не тільки формальну організацію роботи з персоналом, але і сукупність факторів соціально–психологічного, морального характеру, демократичний стиль управління, турботливе відношення до потреб людини.

Метою роботи є дослідження застосовувалися такі наукові методи: аналізу й синтезу, індукції й дедукції, системного підходу, графічний, факторний, експертних оцінок – для діагностики відповідності конкурентної стратегії стану зовнішнього середовища, обґрунтування вибору конкурентної стратегії; матричний аналіз – для оцінки конкурентних позицій підприємств, що аналізуються.

Систему поведінку людини на підприємстві можна подати у вигляді двох моделей – з позиції взаємодії людини з організаційним оточенням, за якої людину розглядають як винятково важливий ресурс, і з позиції організації, що розглядає людину як один із кількох видів ресурсів, що мають для організації рівноцінне значення. У першій моделі (рис. 1) усі елементи організаційного середовища взаємодіють з людиною. Стимулюючі дії охоплюють весь спектр можливих стимулів. Людина в моделі постає як біологічна та соціальна істота зі своїми потребами, досвідом, знаннями, мораллю, системою цінностей тощо. Її реакція на стимулюючу дію передбачає сприйняття цих стимулів, їх оцінку та усвідомлене чи неусвідомлене прийняття рішення про дії у відповідь.

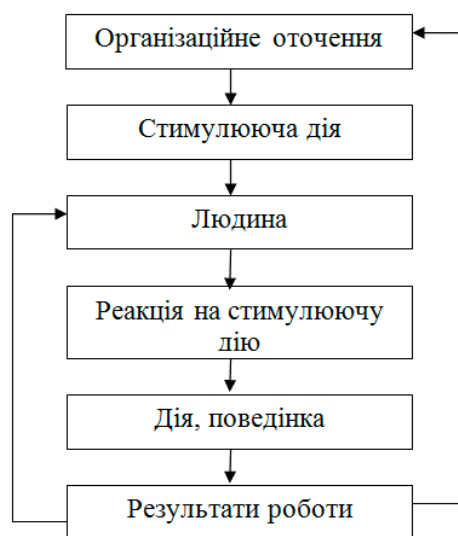

Рис. 1. Модель поведінки людини з позиції взаємодії людини з організаційним оточенням

Результати роботи моделі дозволяє визначити те, чого людина досягла для себе, реагуючи на стимули, і те, що вона зробила для організаційного оточення у відповідь на стимулюючі дії організації.

Друга модель (рис. 2) розглядає людину як трудовий ресурс, один із рівноцінних складових організації, яка взаємодіє із зовнішнім середовищем. Людина може бути замінена іншою людиною, яка так само виконуватиме доручену роботу. Якщо порівняти наведені моделі за ступенем їх спроможності ефективно використовувати людський потенціал, то перевага буде за першою. Формуючи систему стимулів відповідно до потреб індивіда, організація посилює мотивацію, що сприяє поліпшенню результатів роботи працівника, оскільки в міру задоволення одних потреб з'являються інші, а прагнення їх задовольнити змушує працівника підвищувати свою цінність для організації.

Рис. 2. Модель поведінки людини з позиції підприємства, що розглядає людину як один із кількох видів ресурсів, що мають для організації рівноцінне значення

Однак виявлення індивідуальних потреб кожного працівника і розроблення відповідної системи стимулів є надто затратною процедурою. Це економічно не вигідно для підприємства, особливо в умовах високого рівня безробіття, де домінуючим стимулом є матеріальна винагорода – заробітна плата, надбавки, премії.

Таким чином, запропонована перша моделі може бути використана переважно для залучення в організацію осіб найвищої кваліфікації, а застосування другої моделі є доцільним для працівників пересічних професій і низької чи середньої кваліфікації, серед яких конкуренція на ринку праці особливо велика. Слід зазначити, що підприємство визначає свою потребу в працівниках, здатних виконувати певну роботу. Відсутність вибору змушує працівників погоджуватися на ці умови, навіть якщо вони не зможуть задовольнити свої потреби.

Цивірко О. К.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Для успішного виходу підприємства на зовнішні ринки необхідно, щоб виготовлена ним продукція мала відповідний рівень конкурентоспроможності по відношенню до продукції зарубіжних товаровиробників. Кожне підприємство, яке виходить на ринок з власною продукцією, намагається досягти переваги над іншими підприємствами, тобто відбувається боротьба фірм на доступних сегментах ринку за

обмежений об'єм платоспроможного попиту споживачів. Одним з основних елементів, на якому ґрунтується конкурентна боротьба, є конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність – це комплексна характеристика здатності суб'єкта господарювання ефективно конкурувати на ринку за умови зростання конкурентного потенціалу. Конкурентоспроможність підприємства є одним із основних критеріїв оцінки ефективності його діяльності. Це його здатність забезпечувати вищу ефективність виробництва у порівнянні з конкурентами в довгостроковій перспективі. Очевидно, що конкурентоспроможність є результатом діяльності усіх підрозділів підприємства в усіх напрямках виробництва та його обслуговування.

Ключовими особливостями конкурентоспроможності підприємства як економічної категорії є: порівняльний характер (відносна оцінка); короткострокові та довгострокові складові; залежність від конкурентоспроможності товару; залежність від ефективності функціонування підприємства.

Сутність конкурентоспроможності підприємства виражається через багаторівневу ієрархію факторів. Верхній рівень – це частка ринку, яка безумовно залежить від досягнутої конкурентоспроможності продукції. Другий рівень встановлює її потенційну конкурентоспроможність. Третій і четвертий – якість та ефективність управління, а п'ятий рівень характеризує економічні результати діяльності підприємства.

Також, конкурентоспроможність підприємства характеризується дією цілої системи факторів зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування. Фактори зовнішнього середовища поділяються на чинники прямого та опосередкованого впливу. До факторів прямого впливу відносяться державні, конкурентні, ринкові фактори. До факторів непрямого впливу належать стан економіки, соціальні, міжнародні та політичні фактори.

У внутрішньому середовищі рівень конкурентоспроможності підприємства визначається ключовими факторами – виробничий потенціал (організаційно-технічні, фінансово-економічні чинники та маркетинг) та інвестиційний потенціал (розмір власних джерел інвестування та можливість залучення додаткових фінансових ресурсів).

Також варто зазначити, що рівень конкурентоспроможності залежить від взаємодії п'яти конкурентних сил М. Портера, якими виступають: постачальники сировини, потенційні нові конкуренти, товари-субститути, покупці продукції та специфіка галузі. Вище зазначені фактори визначають граничний потенціал прибутковості галузі. Відповідно до даної моделі, підприємство повинно знайти та зайняти таку позицію в галузі, де воно буде найбільш захищено від впливу цих сил, або зможе само впливати на них.

П'ятифакторна модель конкурентних сил дає можливість виявити сильні та слабкі сторони підприємства, проаналізувати, в яких областях стратегічні зміни матимуть максимальний позитивний ефект та виявити області, в яких галузеві тенденції здійснюють найбільший вплив на потенціальні можливості компанії або загрози. Розуміння цих базових факторів дозволяє визначити можливі напрямки диверсифікації.

Необхідно підкреслити, що для забезпечення стійких конкурентних позицій на світовому ринку, підприємству, перш за все, необхідно володіти конкурентним перевагами на національному ринку, вправно використовувати всі свої ресурси та можливості. Таким чином, конкурентна перевага – це відносна категорія, для якої притаманна здатність адаптації до умов, що змінюються, певний рівень стійкості та ефек-

тивності, що в сукупності визначає можливості успішного функціонування підприємства в конкурентному середовищі. Інакше кажучи, це висока компетентність підприємства, що надає йому найкращі можливості залучати й зберігати клієнтів.

Конкурентні переваги як стратегічні фактори успіху повинні відповідати наступним вимогам:

1. базуватись на можливостях підприємства, які зобов'язані бути оригінальнішими у порівнянні з конкурентами, і які неможливо скопіювати;
2. забезпечувати унікальність торгової марки у порівнянні з конкурентами у довгостроковій перспективі;
3. задовольняти специфічні потреби клієнтів.

Питання конкурентоспроможності є досить актуальним для тих підприємств, сфера комерційної та виробничої діяльності яких розповсюджується на зарубіжні країни. При цьому, ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності продукції та послуг відіграє зовнішньоекономічна діяльність підприємства.

У сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища необхідно використовувати більш потужний інструмент, який би мав змогу не тільки перевести підприємство на новий ефективніший рівень управління, але й враховував основні цілі, які стоять перед ним. Однією із ключових умов успішного функціонування підприємства є необхідність використання ефективного механізму управління міжнародною конкурентоспроможністю, що забезпечить розробку та реалізацію концепції його розвитку в умовах глобалізації та зростаючої конкуренції та сприяє створенню конкурентних переваг у теперішньому та майбутньому бізнес-середовищі.

Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства представляє собою процес здійснення сукупності систематизованих та взаємно узгоджених дій щодо визначення довгострокових цілей та напрямів діяльності підприємства. Це своєрідна форма визначення економічних можливостей та проблем підприємства у досягненні пріоритетних довгострокових цілей, які ґрунтуються на обраній стратегії поведінки та розвитку.

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішніх ринках можна представити у вигляді чотирьох взаємопов'язаних блоків:

1. визначення основних пріоритетів – постановка цілей підприємства у сфері досягнення відповідного рівня конкурентоспроможності;
2. визначення завдань – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства;
3. розробка стратегії – формування альтернативних пакетів стратегій досягнення очікуваного рівня конкурентоспроможності підприємства;
4. реалізація стратегії – вибір оптимального пакету стратегій та розробка стратегічного плану досягнення конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, на основі вищенаведеного можна зробити висновок, що для досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності необхідним є формування та реалізація конкурентної стратегії підприємства.

Варто зазначити, що нові підходи до управління конкурентоспроможністю повинні ґрунтуватися на баченні майбутнього підприємства та узгоджуватися з його цілями. Саме така система буде запорукою його успішного функціонування, що в свою чергу дозволить забезпечити високоефективну господарську діяльність та конкурентоспроможність підприємства у майбутньому.

Таким чином, запорукою успішного функціонування підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, є формування стратегії його розвитку. Саме від того, наскільки правильною та доцільно обраною є стратегія, залежить високоефективна господарська діяльність та конкурентоспроможність підприємства.

Щербань І. І.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОГО РИНКУ З НАДАННЯ ПОСЛУГ У БУДІВНИЦТВІ

Окремі економічні одиниці згідно з їх функціями можна поділити на дві великі групи – покупці й продавці. До покупців належать споживачі, що купують товари й послуги, і компанії, котрі купують робочу силу, капітал і сировину, яку використовують для виробництва товарів і послуг. До продавців належать компанії, що продають свої товари й послуги, робітники, які продають свою робочу силу, і власники ресурсів, що здають в оренду землю або продають фірмам корисні копалини.

Різні покупці купують аналогічну продукцію, керуючись різними причинами. Щоб проаналізувати причини, які впливають на рішення покупців, ринок варто розділити на частині (сегменти) за певною ознакою, тобто провести сегментування.

Сегмент ринку – це група споживачів, що однаково реагують на один і той же самий продукт, який пропонується, а також на комплекс маркетингу.

Сегментування ринків дозволяє:

- виявити потреби ринку;
- зосередити свою діяльність на конкретній групі покупців;
- оптимізувати витрати, пов'язані з просуванням і реалізацією продукції.

Головне ж призначення сегментування полягає у виборі цільового ринку.

Цільовий ринок – це приваблива для підприємства частина ринку, на якому воно зосереджує свою діяльність. Це сукупність покупців з подібними потребами або характеристиками, яких компанія має намір обслуговувати.

Процес ринкового сегментування є наступним:

I етап. Визначення ознак, на підставі яких ринок розбивається на сегменти. За допомогою ознак сегментування споживачі, які демонструють однакові запити до продукту і купівельну поведінку, групуються воедино. При виборі ознак сегментування варто зупинитися на тих, котрі дозволяють чітко розрізнити різні запити щодо продукту.

II етап. Вибір методу і здійснення сегментування ринку. Метод сегментування ринку обирається залежно від характеристик споживачів, їхніх вимог до продукції, від певних ознак і критеріїв сегментації.

III етап. Інтерпретація отриманих сегментів. Складаються профілі отриманих (нових і вже існуючих) сегментів. Описуються характеристики покупців або їхня поведінка стосовно продукту.

IV етап. Оцінка сегментів ринку. Після поділу ринку на окремі сегменти необхідно оцінити ступінь їхньої привабливості і вирішити, на скільки сегментів повинна орієнтуватися фірма.

V етап. Вибір сегментів ринку (вибір цільового ринку). Після оцінки привабливості різних сегментів ринку необхідно вибрати цільовий ринок, на який буде орієнтуватися фірма і для якого будуть розроблятися відповідні стратегії.

VI етап. Позичіонування товару. Позичіонування товару – це комплекс маркетингових заходів, завдяки яким споживачі ідентифікують даний товар у порівнянні з товарами–конкурентами. Ринкове позичіонування – це розміщення продукту в чіткому, відмітному і бажаному місці (стосовно продуктів–конкурентів) у свідомості цільових покупців.

У процесі вибору сегментів ринку використовуються такі види стратегій:

1. Стратегія масового маркетингу (повного охоплення ринку): одна продуктова концепція пропонується більшості споживачів ринку, усім його сегментам. Існує ризик того, що лише деякі споживачі будуть цілком задоволені.

2. Стратегія одного сегмента: концентрація зусиль на одному сегменті в рамках однієї концепції. Відносно дешевий варіант у плані ресурсів, але дуже ризикований, якщо сегмент не виправдає очікувань.

3. Стратегія декількох сегментів: для кожного з декількох сегментів пропонується своя продуктова концепція. Даний підхід знижує ризик, розподіляючи його по декільком сферам обслуговування, однак може вимагати дуже багато ресурсів. Включає:

– виборчу спеціалізацію, коли фірма обирає кілька сегментів, привабливих із погляду поставлених цілей і наявних ресурсів;

– товарну спеціалізацію, коли фірма концентрує зусилля на випуску одного товару, який пропонує декільком сегментам ринку;

– ринкову спеціалізацію, коли фірма зосереджується на задоволенні різних потреб обраної групи споживачів.

При цьому важливо чітко визначитися, на якому саме ринку діє фірма, тобто з якими товарами та марками вона конкурує.

Наприклад, якщо основним видом діяльності компанії є авіап перевезення вантажів, частка ринку буде різною залежно від того, який базовий ринок розглядається – ринок вантажоперевезень у цілому або вужче – ринок авіап перевезень вантажів.

Відповідно до цього конкурентами авіакомпанії як суб'єкта ринку авіап перевезень є інші авіакомпанії, що надають аналогічні послуги.

Частка ринку може бути розрахована різними способами:

– частка ринку за обсягом продажу;

– частка ринку за вартісними показниками;

– частка ринку о окремому сегменті;

– відносна частка ринку;

– частка ринку відносно лідера.

За роки реформ в Україні знизився науково–технічний рівень багатьох промислових підприємств, зменшилася частка технологічно складних виробництв, скоротилася кількість спеціалістів, які виконують науково–технічні роботи, і все це негативно впливає на інноваційні процеси в державі в цілому. Однак разом з тим приріст обсягів збуту й доходів спостерігається в тих підприємств, які впроваджують інновації. За даними Держкомстату України, за останні роки інновації здійснювали близько 19% промислових підприємств, з яких підприємства нафтопереробної промисловості становлять 44,4%, медичної – 41,9%, газової мікробіологічної – 27,5%, чорної металургії – 31,5%, машинобудування – 27,6%.

У цілому ж у світі спостерігається прискорення темпу розроблення нових товарів, що обумовлено низкою причин:

1. мінливі потреби споживачів;

2. короткий життєвий цикл товарів (досить часто протягом кількох років з появи товару на ринку, а іноді навіть місяців, новий товар витісняється альтернативою, виробленою конкурентом);

3. міжнародна конкуренція (глобалізація ринків створила значні можливості для новаторів, проте також посилила конкуренцію на всіх внутрішніх ринках);

4. розвиток технологій.

Під впливом науково-технічного розвитку відбувається швидке старіння продукції (скорочення її життєвого циклу). Кожен новий цикл має спільні риси, параметри з попереднім, і разом з тим він неповторний, своєрідний, у ньому вже закладено попередній досвід і всі технічні й організаційні досягнення. Одночасно з циклами перетворення виробничих ресурсів існують і інші цикли, наприклад, цикли випуску продукції, цикли експлуатації обладнання, цикли перетворення вихідних матеріалів у напівфабрикати та готову продукцію.

Під час планування підприємством розроблення нових товарів та послуг необхідно насамперед з'ясувати, на якій стадії життєвого циклу перебувають його аналоги, уже представлені на ринку. Включаючись у виробництво товару, який перебуває на стадії зрілості, підприємство ризикує з'явитися на ринку в той момент, коли розпочнеться стадія старіння, і попит на даний товар, послугу знизуватиметься. З іншого боку, помилково визначивши стадію зростання товару–аналога, прийнявши її, наприклад, за настання зрілості, можна втратити можливість збільшити обсяги продажу підприємства.

Не менш серйозною помилкою є ігнорування життєвого циклу під час розроблення стратегії оновлення асортименту підприємства. Не можна допускати, щоб обсяги продажу, додержуючись геометрії кривої життєвого циклу, значно знижувалися.

Перед прийняттям стратегічного рішення щодо впровадження нового виробу проводять ідентифікацію стадії його життєвого циклу. У процесі ідентифікації одну стадію відрізняють від іншої за допомогою таких основних показників, як відсоток зростання обсягів продажу, конкурентна позиція, привабливість ринку тощо.

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

Айманбетов Б. Р.

слухатель магистратури

Академія “Болашак”

г. Караганда, Республіка Казахстан

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКУ КАЗАХСТАНА

Согласно стратегии “Казахстан – 2050” одним из ключевых векторов долгосрочного развития страны является привлечение прямых иностранных инвестиций.

С помощью иностранных инвестиций можно улучшить производственную структуру экономики страны, создать новые высокотехнологические производства, модернизовать основные фонды и технически перевооружить многие предприятия, подготовить специалистов и рабочих, внедрить передовые достижения менеджмента, маркетинга и ноу-хау, наполнить внутренний рынок качественными товарами отечественного производства с одновременным увеличением объемов экспорта в зарубежные страны.

Республика Казахстан представляет для иностранных инвесторов большой интерес. Инвестиционную привлекательность казахстанского рынка обеспечивают совокупность доступа к природным ресурсам, величина рынка, стратегическое расположение Казахстана, а также стабильная внутривнутриполитическая обстановка и наличие соответствующей законодательной базы. Казахстан, по оценкам международных экспертов, входит в число наиболее привлекательных для иностранных инвестиций стран мира.

Иностранные инвестиции в современных экономических условиях выполняют огромную роль в решении задач интенсификации экономического развития страны с существующим недостатком собственного капитала.

Так, с помощью иностранных инвестиций можно улучшить:

- деформированную производственную структуру экономики Казахстана;
- создать новые высокотехнологические производства, модернизовать основные фонды и технически перевооружить многие предприятия;
- активно задействовать имеющийся потенциал квалифицированных специалистов и рабочих страны;
- внедрить передовые достижения в области менеджмента, маркетинга и ноу-хау;
- наполнить внутренний рынок качественными товарами отечественного производства с одновременным увеличением объемов экспорта в зарубежные страны.

Успешное решение социально-экономических задач развития экономики Казахстана во многом зависит от умения органов управления всех уровней создавать и поддерживать благоприятный инвестиционный климат объектов, нуждающихся в привлечении инвестиционных ресурсов.

Иностранцы активно инвестируют средства в экономику Казахстана. Так, в годовом выражении инвестиционный портфель внешнего сектора вырос на 25%. За последних 2,5 года доля внешних инвестиций в общем объеме не падала меньше 20%, оставаясь ниже 50%.

По данным Национального Банка Республики Казахстан за 7 месяцев 2016 года казахстанская экономика получила свыше 1,3 трлн тг. иностранных инвестиций, что на 25% выше, чем за аналогичный период 2015 года.

Только за июль 2016 в экономику Казахстана поступило 181,1 млрд тенге (на 5,3% выше итогов июля 2015). При этом в совокупном объеме всех инвестиций в основной капитал (646,9 млрд тенге за июль 2016) внешние инвестиции составили лишь 28%.

Дополнительную роль в снижении доли иностранных инвестиций, помимо роста потенциала собственного самоинвестирования предприятий, при сохранении роста их совокупного денежного объема, сыграли инвестиции из государственного бюджета, размер которых по сравнению с июнем 2015 увеличился на 6,8%, или на 7,6 млрд тенге.

Рис. 1. Месячный объем внешних инвестиций в основной капитал

В экономике страны предусматривается достигнуть ежегодный рост ВВП не ниже 4%, увеличение объема инвестиций с 18% до 30% к ВВП. Внедрение наукоёмкой модели экономики преследует цель увеличить до 70% долю несырьевой продукции в казахстанском экспортном потенциале.

Ключевой сферой для инвестирования иностранцы избирают в основном нефтедобывающую промышленность, что следует из региональной структуры инвестиций внешнего сектора.

Так, свыше 50% всех инвестиций в РК за 7 месяцев 2016 иностранцы осуществили в Атырауской области. При этом Атырауская область одна из четырех областей, в которой доля иностранных вложений превышает 50% и составляет 61,3%.

Большее значение показала только Западно-Казахстанская область, граничащая с Россией – 68,5%.

Двум другим приграничным регионам – Костанайская и Северо-Казахстанская области – внешние источники финансирования Казахстана выделили вместе менее половины процента от общего объема своих инвестиций.

Внешние инвестиции в основной капитал. Регионы РК. Июль 2016 (млрд тг)							
	Объем		Доля в инвестпортфеле		Доля от РК		Рост к итогу
	2016/07	2015/07	2016/07	2015/07	2016/07	2015/07	2016/07
Казахстан	1 301,3	1 041,4	35,4%	31,4%	100,0%	100,0%	25,0%
Атырауская	669,8	413,1	61,3%	60,4%	51,5%	39,7%	62,1%
ЗКО	133,5	84,0	68,5%	57,4%	10,3%	8,1%	58,9%
Павлодарская	103,3	87,2	49,2%	43,0%	7,9%	8,4%	18,5%
ВКО	92,1	118,0	52,7%	54,3%	7,1%	11,3%	-22,0%
Карагандинская	60,4	78,6	37,9%	42,8%	4,6%	7,5%	-23,2%
Жамбылская	45,3	29,4	40,8%	27,0%	3,5%	2,8%	54,0%
Мангистауская	40,8	65,6	19,4%	28,3%	3,1%	6,3%	-37,7%
Алматы	35,1	32,8	14,6%	12,3%	2,7%	3,2%	7,0%
ЮКО	27,2	23,0	16,4%	13,0%	2,1%	2,2%	18,4%
Алматинская	21,8	32,6	8,1%	12,6%	1,7%	3,1%	-33,0%
Астана	21,5	6,8	5,6%	1,9%	1,6%	0,6%	217,6%
Актюбинская	21,3	39,3	14,5%	27,1%	1,6%	3,8%	-45,8%
Кызылординская	16,7	18,1	22,7%	18,2%	1,3%	1,7%	-7,5%
Акмолинская	6,4	5,0	6,7%	5,6%	0,5%	0,5%	28,0%
Костанайская	4,7	5,1	6,0%	6,0%	0,4%	0,5%	-6,8%
СКО	1,3	2,8	1,9%	4,0%	0,1%	0,3%	-52,0%

Расчеты Ranking.kz на основе данных КС МНЭ РК

Рис. 2. Внешние инвестиции в основной капитал
Регионы Казахстана. Июль 2016 г.

Однако наряду с достоинством, существуют также проблемы иностранных инвестиций, которые содержат в себе угрозы безопасности и интересам государства за счет:

- активной эксплуатации местных ресурсов;
- установление контроля над производством промышленных товаров оборонного значения и над структурой экспорта;
- утечки существенного объема информации научно-технического характера;
- перевода доходов за рубеж, репатриации капитала и, как следствие, ухудшение состояния платежного баланса государства.

Кроме того, дефицит государственного бюджета не позволяет рассчитывать на решение инвестиционных проблем за счет централизованных источников финансирования. Так, при ограниченности бюджетных ресурсов как потенциального источника инвестиций государство вынуждено перейти от безвозвратного бюджетного финансирования к кредитованию. Ужесточается контроль за целевым использованием бюджетных кредитов. Для обеспечения гарантий возврата кредита внедряется система залога имущества в недвижимости, в частности земли. Государственные централизованные вложения обычно направляют на реализацию ограниченного числа республиканских программ, создание особо эффективных структурообразующих объектов, поддержание республиканской инфраструктуры, преодоление последствий стихийных бедствий, чрезвычайных ситуаций, решение наиболее острых социальных и экономических проблем.

Долгосрочное кредитование могло бы стать одним из важных источников инвестиций. Долгосрочные банковские кредиты в первую очередь направлены на решение стратегических целей в экономике. Они способствуют постепенному увеличению производства и, как следствие, общему подъему экономики страны. Такие кредиты могли бы выдаваться банками в первую очередь на решение социальных программ под гарантии правительства, однако долгосрочные банковские кредиты невыгодны в условиях инфляции.

Привлечение средств населения в инвестиционную сферу путём продажи акций приватизированных предприятий и инвестиционных фондов, в частности, могло бы рассматриваться не только как источник капиталовложений, но и как один из путей защиты личных сбережений граждан от инфляции. Стимулировать инвестиционную активность населения можно путем установления в инвестиционных банках более высоких по сравнению с другими банковскими учреждениями процентных ставок по личным вкладам, привлечение средств населения на жилищное строительство, предоставление гражданам, участвующим в инвестировании предприятия. Для притока сбережений населения на рынок капитала необходимо создать широкую сеть посреднических финансовых организаций – инвестиционных банков и фондов, страховых компаний, строительных обществ и др. Однако важно по возможности обеспечить защиту тем, кто готов вкладывать свои деньги в фондовые ценности, установив строгий государственный контроль за предприятиями, претендующими на привлечение средств населения.

Следовательно, чтобы иностранные инвестиции не нанесли ущерб политической и экономической деятельности страны, несмотря на все достоинства, на определенном этапе развития государства они должны браться под строгий контроль соответствующими органами страны.

Существует также проблема во внешних источниках инвестирования. Проблема состоит в стимулировании эффективного притока в экономику иностранного капитала. В этом аспекте необходимо решить две проблемы. Первая – в какие сферы экономики приток иностранных инвестиций должен быть ограничен: вторая – в какие отрасли экономики наоборот, необходимо инвестировать. Иностраный капитал может привлекаться в форме частных зарубежных инвестиций – прямых и портфельных, а также в форме кредитов и займов.

Список використаної літератури

1. Предпринимательский кодекс РК : Кодекс РК (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.6г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.kz>.
2. Иностранные инвестиции: значение, роль и проблемы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dengifinance.ru>.

Антонюк А. А.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Класичний приватний університет

Шмиголь Н. М.

доктор економічних наук, професор

Засипко К. О.

слухач магістратури
Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В КРАЇНІ

Заробітна плата – винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір зарплати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [1].

Саме від заробітної плати залежить можливість задоволення потреб населення, створення комфортних умов життя та всебічного розвитку особистості. Але на жаль саме на сьогодні однією з найбільших проблем України є низький рівень заробітної плати. Вона втратила свою компенсаційну та стимулюючу функції. Низький

рівень заробітної плати та несвоєчасна її виплата призводять до зниження продуктивності праці, руйнують трудовий потенціал. Можна сказати що заробітна плата в Україні є набагато нижчою ніж в інших країнах. Так, у Росії вона становить – 535 дол США, Латвії – 1025 дол США, у Польщі – 1100 дол США. Також важливим показником, який характеризує оплату праці виступає мінімальна заробітна плата. В Україні мінімальний рівень оплати поступово збільшується. Проте цей показник є значно нижчим за відповідні стандарти країн Євросоюзу і становить 50,98 євро коли у Болгарії – 132, Румунії – 148, Латвії – 235, Польщі – 318 євро відповідно [2].

Також актуальною проблемою оплати праці є її диференціація. На сьогодні в нашій країні в галузях, де працюють найбільш кваліфіковані працівники (освіта, охорона здоров'я тощо) середньомісячна заробітна плата значно нижче середньої зарплати по країні. За останні десять років абсолютними лідерами за темпами зростання заробітної плати були не ті види діяльності та галузі, які визначають прогрес держави, а ті які пов'язані або з монопольним становищем галузі або з фінансовими структурами [3].

Саме тому повинні розроблятися стратегії для вирішення проблеми диференціації рівня заробітної плати на приклад удосконалити тарифну систему та запровадити нормування праці. Досвід країн з розвиненою ринковою економікою свідчить про переважне застосування єдиних тарифних ставок для працівників, фахівців і службовців. Кожна галузь, як правило, розробляє свої тарифні сітки, які в свою чергу модифікуються на рівні фірм.

Тобто, пріоритет якісних показників повинна виражати перевага в оплаті розумової праці порівняно з фізичною. Так, заробітна плата працівників розумової праці в середньому перевищує заробіток робітників: у Німеччині – на 20%; Італії та Данії – на 22%; Люксембурзі – на 44%; Франції та Бельгії – на 61%, порівняно з Україною. [2].

Саме тому потрібно шукати та намагатися вирішувати питання з удосконалення організації обліку оплати праці, підприємство повинно підходити до цього обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень, передового досвіду.

Заробітна плата повинна залежати безпосередньо від результатів праці й у той же час впливати на його показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних результатів праці.

Автоматизація обліку розрахунків по оплаті праці дозволить вирішити проблему не тільки удосконалення форми бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах, а й своєчасності погашення боргів.

Список використаної літератури

1. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерський обліку / Н. М. Грабова.
2. Димеденко І. Оцінка системи оплати праці та шляхи її удосконалення на промисловому підприємстві / І. Димеденко, К. Димеденко // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 10. – Ч. 4. – С. 73–76.

Арзуманян М. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСНОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАБОРУ, НАВЧАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Персонал найскладніший об'єкт управління в організації, оскільки він, на відміну від речових факторів виробництва, є живим, має можливість самостійно приймати рішення, діяти, критично оцінювати висунуті до нього вимоги, має

суб'єктивні інтереси та ін. Без потрібних людей жодна організація не зможе досягти своєї мети і запланованих результатів. Людина є не тільки найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві, а й головним стратегічним ресурсом компанії в конкурентній боротьбі. Якби не були прекрасні ідеї, новітні технології, найсприятливіші зовнішні умови, без добре підготованого персоналу високо ефективної роботи домогтися неможливо.

Основними складовими кадрової політики є: політика набору, відбору і розстановки кадрів; політика профорієнтації, адаптації і підвищення кваліфікації кадрів; політика зайнятості; політика управління службовим зростанням; політика стимулювання; соціальна політика. Розглянемо одну з найважливіших складових кадрової політики – політику набору персоналу.

Набір кадрів – це процес пошуку потенційних працівників і формування бази даних про них для наступного залучення на вакантні або на ті, що стануть вакантними, посади і робочі місця. Набір кадрів полягає у формуванні необхідного їх резерву і за своїм змістом є офертою для потенційних працівників організації.

Процес набору кадрів часто ототожнюється з його відбором. На відміну від набору відбір кадрів полягає у визначенні конкретних персоналій з бази даних для висунення їм пропозицій щодо встановлення трудових відносин з організацією.

Пошук працівників на внутрішньому ринку праці означає пропонування працівникам даної організації змінити місце праці. Перевагою його є поінформованість організації щодо потенціалу, кваліфікації, особистісних якостей, реальних результатів своїх працівників. Крім того, це дає шанси працівникам реалізувати в межах організації свої прагнення, потенціал.

Пошук працівників на зовнішньому ринку праці означає спрямування пропозицій щодо працевлаштування до всіх бажаючих, які перебувають поза межами даної організації. Його перевагою є ймовірність появи в організації нових компетентних кандидатів, не пов'язаних жодними умовностями.

Іноді організації відбирають серед студентів молодших курсів перспективних осіб і оплачують їх навчання або виплачують їм стипендії. Ці студенти під час навчання постійно контактують з організацією, проходять там виробничу й переддипломну практики, виконують курсові роботи, працюють у канікулярний період тощо. Отримавши дипломи, молоді фахівці виявляються достатньо підготовленими для здійснення самостійної професійної діяльності в даній організації.

Навчання персоналу – це розвиток професійних знань, умінь і навичок працівників відповідно до цілей розвитку підрозділів, що, у свою чергу, зумовлені стратегією організації. Змістом навчання можуть бути як вузькоспеціалізовані професійні знання, управлінські та комерційні навички, так і корпоративні цінності.

Можливі різні способи навчання: силами внутрішніх фахівців і менеджерів, силами внутрішнього тренера, із запрошенням зовнішніх викладачів, тренерів, експертів. Малі організації, як правило, використовують мішані форми навчання, а великі організації створюють для себе власні навчальні центри і корпоративні університети.

Мета навчання – забезпечення фірми достатньою кількістю працівників з навичками і здібностями, необхідними для досягнення цілей фірми.

Методи навчання персоналу – це способи, за яких досягається оволодіння знаннями, уміннями, навичками. Розрізняють методи навчання на робочому місці та методи навчання поза робочим місцем.

При виборі форм і методів навчання доцільно не зупинятися на чомусь одному, тому що всі вони мають свої переваги і недоліки. Найбільш ефективні сучасні навчальні програми передбачають поєднання різних методів подачі матеріалу: лекції, рольові та ділові ігри, відеофільми та ін. Часто саме комбінація різних форм і методів дає найкращий ефект.

Наявність висококваліфікованого персоналу – головний аспект успішного функціонування будь-якого підприємства. Навчання персоналу організації може здійснюватися у багатьох напрямках і багатьма методами, при цьому необхідно ретельно вивчити потреби підприємства і персоналу для правильного вибору методу навчання.

Кар'єра (від фр. *cariera*) – “успішне просування вперед у тій чи іншій області (суспільної, службової, наукової, професійної діяльності)”. Кар'єра є результатом усвідомленої позиції і поведження людини в області трудової діяльності, зв'язаним з посадовим чи професійним ростом.

Управління кар'єрою персоналу – це комплекс заходів, що здійснюються кадровою службою підприємства, з планування, організації, мотивації і контролю службового зростання персоналу, виходячи з його цілей, потреб, можливостей, здібностей та схильностей, а також виходячи із цілей, потреб, можливостей і соціально-економічних умов підприємства.

Для здійснення кар'єри необхідні професійні навички, знання, досвід, наполегливість і деякий елемент везіння. Особливу увагу слід приділити управлінню кар'єрою співробітника при його першому призначенні, яке має бути засноване на наступних принципах: уникнути удару дійсності; забезпечення цікавого першого завдання; забезпечення найманих достовірним описом роботи; забезпечення новачка кваліфікованим і вимогливим керівником; періодична зміна діяльності (ротація); кар'єро-орієнтована оцінка; заохочення планування кар'єри.

Афанасьєв Є. В.

доктор економічних наук, професор кафедри
ДВНЗ “Криворізький національний університет”

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАЛІЗОРУДНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

З точки зору основних підходів у визначенні стратегії (традиційного, що розглядає стратегію як “генеральний план”, і паттерн-підходу (англ. *pattern* – модель, зразок) [1, с. 131]), стратегію розвитку залізорудних підприємств доцільно розглядати як комплекс довгострокових цілей і план найбільш ефективного розподілу, використання та координації ресурсів для досягнення цих цілей або як генеральну комплексну програму дій на основі моделювання стратегічних напрямків розвитку окремих бізнес-структур, підпорядкованих єдиній “надстратегії”, та оптимізації альтернативних комбінацій активних складових бізнес-процесів суб'єкта господарювання.

Основною ознакою, за якою доцільно поділяти альтернативні стратегічні бізнес-процесів, є рівень управління, на якому стратегія розвитку залізорудної галузі безпосередньо буде реалізовуватися. Зокрема, з точки зору ієрархії управління або рівня прийняття рішень можна дати укрупнену класифікацію стратегій розвитку залізорудної галузі: корпоративні (портфельні); ділові (бізнес-рівня); функціональні; операційні (лінійні). Зауважимо, що кожна із зазначених стратегій наділена певним стратегічним змістом і включає в себе ряд альтернативних активних бізнес-процесів складових стратегії розвитку галузі.

Корпоративна стратегія для залізорудної галузі є його загальним планом управління, що охоплює всі напрямки її діяльності і складається з дій, які починаються із затвердження позицій на ринку мінеральної продукції та комплексу заходів, що забезпечують досягнення поставлених цілей.

Стратегія бізнес-рівня (ділова стратегія), в основу якої покладено ринкове позиціонування компанії та її торговельних марок на підґрунті домінуючих компетенцій організації є стратегією найвищого рівня для вузькоспеціалізованих гірничорудних підприємств, тобто на рівні окремих його стратегічних зон господарювання. Ресурсна стратегія може розглядатися як одна із функціональних стратегій, що реалізується на основі операційної, сутність якої пов'язана функцією забезпечення підприємств галузі різними ресурсами.

У сучасній практиці виробничо-економічної діяльності залізорудної галузі все більшого поширення набуває два взаємопов'язаних види стратегій, а саме: корпоративні (портфельні) та конкурентні. З позиції конкретизації стратегічних альтернатив, пов'язаних із видами проблемних аспектів або напрямками завдань комплексного освоєння рудних родовищ, які вирішуються на рівні окремих стратегічних одиниць бізнесу, та враховуючи, що залізорудні підприємства оперують різними мінеральними ресурсами [2], можна виділити як домінуючі (з позицій розвитку залізорудної галузі) стратегії, сформовані за функціональним принципом – товарні стратегії.

Корпоративна стратегія залізорудної галузі, сформована за функціональним принципом, характеризується тим, як залізорудні підприємства утверджують свої ділові принципи у різних стратегічних напрямках виробництва основної мінеральної продукції, а також у діях та підходах, спрямованих на покращання диверсифікованих виробничих ліній. Обидва трактування підводять до висновку, що основна мета корпоративної стратегії залізорудної галузі, сформованої за функціональним принципом, полягає в установленні тісного взаємозв'язку між кожним напрямком її діяльності або його окремими стратегічними одиницями бізнесу – підсистемами (бізнес-структурами) та галуззю в цілому – виробничо-економічною системою.

Визначаючи центральною подією стратегічного менеджменту момент взаємодії товару і ринку, зауважимо, що в межах дослідження аспектів відповідності між товарною продукцією з мінеральної сировини і ринком, з точки зору практики управління стратегією розвитку залізорудної галузі, необхідно розглядати поняття природної (натуральної), вимушеної та уразливої відповідності, а також невідповідності. Причому поряд зі стратегіями, що враховують відповідність, цілком імовірно припустити доцільність введення стратегії подолання невідповідності, яка може видозмінюватися через неоднорідність невідповідностей (ємності, коли обсяг поставок, що пропонує виробник, перевищує місткість ринку; компетенцій, коли компетенції виробника не відповідають потребам ринку; “короткозорості”, коли виробник не в змозі сприймати ринок у цілому і т. п.).

Передумовою виникнення нового підходу в стратегічному управлінні розвитком залізорудної галузі постає поява концепції “стійкого” підприємства та теорії енваєро-ментальної (англ. environment – навколишнє середовище + лат. mentalis – розумовий) економіки, що ґрунтуються на засадах концепції стабільного розвитку.

Концептуальні положення щодо генерування альтернативних варіантів стратегічного розвитку залізорудної галузі ґрунтуються на визначенні перетину множини видів мінеральної продукції відносно ключових факторів успіху раціо-

нальної конверсії ($R \cap B \cap P \cap S$): R – ресурсів; B – резервів (інвестиційний потенціал і можливості; запас по продуктивності ...); P – виробничого потенціалу; S – збутового потенціалу (спроможність стабільно, ритмічно і повністю забезпечувати потенційний ринок тощо).

Список використаної літератури

1. П'ятницька Г. Т. Управління підприємством в епоху глобалізму: монографія / Г. Т. П'ятницька. – Київ: Логос, 2006. – 568 с.
2. Афанасьєв Є. В. Стратегічні напрямки гірничо-металургійного комплексу щодо вирішення завдань Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України [Електронний ресурс] / Є. В. Афанасьєв, В. Я. Нусінов // Ефективна економіка. – 2013. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Ахметова Б. Т.

старший преподаватель

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

РАЗВИТИЕ РЫНКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Серьезной проблемой в сельском хозяйстве стало рациональное использование пашни. В целом по республике в 2015 г. посевные площади зерновых культур по сравнению с 2014г. возросли на 1018,5 тыс. га (6,3%), в том числе пшеницы – на 1265,4 тыс. га (9,4%), кукурузы на зерно – на 3,1 тыс. га (3,1%), риса – на 10,9 тыс. га (14,4%), зернобобовых культур – на 21,2 тыс. га (47,5%).

В 2015 г. на долю зерновых культур приходилось 77,6% всех посевов сельхозкультур, технических – 9,8%, в т. ч. подсолнечника – 1,8%, картофеля – 0,84%, овощных и бахчевых культур – 0,86, и кормовых 11,7%.

Указ Президента Республики Казахстан, имеющий силу закона “О земле” от 22 декабря 1995 г., согласно которому, частная собственность на землю была признана официально. Была признана возможной передача в частную собственность граждан республики земельных участков, предназначенных для ведения личного подсобного хозяйства, садоводства, строительства дачи и жилого дома. Кроме того, также была признана возможность передачи в частную собственность земельных участков негосударственным юридическим лицам, в том числе, иностранцам, для целей строительства. Согласно данному указу, земли сельскохозяйственного назначения, как и земли оборонного назначения, лесного и водного фондов, особо охраняемые территории, земельные участки с природными комплексами и объектами, имеющими особое экологическое, научное, историко-культурное, рекреационное и лечебно-оздоровительное назначение, общего пользования в населенных пунктах, не могли находиться в частном владении.

Дальнейшее развитие рыночной экономики и появление новых аспектов в земельных отношениях требовало принятия нового земельного законодательства. Так 20 июня 2003г. был принят новый Земельный кодекс РК, в который постоянно вносятся дополнения и изменения. В настоящее время данный кодекс действует в редакции с изменениями и дополнениями на 08.04.2016 г.

На ряд норм Земельного кодекса, которые были внесены в прошлом году, некоторые вызвали общественный резонанс наложен мораторий до 2017 года.

Новый Земельный кодекс разрешил частную собственность физических и юридических лиц Республики Казахстан на землях сельскохозяйственного на-

начения для ведения фермерского хозяйства и товарного сельскохозяйственного производства.

Одним из важнейших законодательных актов в сфере земельных правоотношений стал Земельный Кодекс Республики Казахстан.

На площади сельхозназначения предусмотрено три вида землепользования – постоянное, временное (аренда) и частная собственность.

Земельный фонд Республики Казахстан в соответствии с целевым назначением земель подразделяется на семь категорий: земли сельскохозяйственного назначения; земли населенных пунктов; земли промышленности, транспорта, связи, обороны и иного несельскохозяйственного назначения; земли особо охраняемых природных территорий, земли оздоровительного, рекреационного и историко-культурного назначения; земли лесного фонда; земли водного фонда; земли запаса (т. е. все земли, не предоставленные в собственность или землепользование, находящиеся в ведении районных исполнительных органов).

Весь земельный фонд Республики Казахстан составляет 261,2 млн. га. Из них 111,8 миллиона (43%) – это так называемые земли запаса, 91,6 млн. (35%) – пастбища, 23,6 млн. (9%) – пашня, сенокосы – 2,6 млн. (1%).

Аграрный сектор представлен более 200 876 сельскохозяйственными формированиями, из них действующие – 175 636. В их числе государственных сельскохозяйственных предприятий – 35, негосударственных сельскохозяйственных предприятий – 5408, крестьянских (фермерских) хозяйств – 170 193. На долю государственных сельскохозяйственных предприятий приходится 1,4 млн. га сельхозугодий, из которых пашни – 159 тыс. га, крестьянских (фермерских) хозяйств: 45 млн. га, из которых пашни – 9 млн. га, хозяйственных товариществ и акционерных обществ; 35 млн. га, пашни – 14 млн. га., сельскохозяйственных кооперативов – 4,4 млн. га, пашни – 416 тыс. га.

Сельскохозяйственное производство страны на сегодняшний день является мелкотоварным, что является основной причиной его слабой конкурентоспособности. В республике действуют 200,9 тыс. сельхозформирований, из которых 193,4 тыс. или 96% являются крестьянскими (фермерскими) хозяйствами. Наряду с этим, производством сельскохозяйственной продукции занимаются более 2,2 млн. личных подсобных хозяйств, которые производят около 20% растениеводческой и более 80% животноводческой продукции. Однако основная часть данной продукции остается низкокачественной из-за невозможности применения современных технологий в условиях мелкотоварного производства. В настоящее время только 0,7% крестьянских (фермерских) и 0,15% личных подсобных хозяйств объединены в 132 сельских потребительских кооператива.

Для ускорения процессов кооперирования и повышения заинтересованности к объединению Министерством сельского хозяйства с 2006 г. через АО “Аграрная кредитная корпорация” реализуется программа по поддержке сельских потребительских кооперативов. Суть этой программы заключается в выделении кооперативам льготных кредитов сроком до 5 лет. На эти цели из бюджета было направлено 8,4 млрд. тенге, прокредитовано всего 132 сельских потребительских кооперативов.

Проблемы:

– неготовность сельхозформирований и сельского населения к объединению, недопонимание преимуществ кооперации, а также механизмов деятельности;

- отсутствие налаженной логистики для реализации продукции, производимой кооперативами, а также ограниченный доступ их на торговые площадки;
- низколиквидное залоговое обеспечение, предоставляемое кооперативами;
- несовершенство налогового законодательства, в части нераспространения на кооперативы налоговых льгот (согласно Налогового Кодекса РК льготы распространяются на кооперативы, участниками которых являются только крестьянские (фермерские) хозяйства).

Решение вопросов продовольственной безопасности и конкурентоспособности аграрного сектора экономики неразрывно связано с развитием аграрной науки.

Проблемы:

- ограниченность финансовых ресурсов на проведение научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ (размер выделяемых средств не превышает 0,2% от валовой продукции сельского хозяйства (2009 г.), тогда как в странах с развитым сельским хозяйством этот показатель составляет от 1% до 4%);
- необеспеченность научных организаций современной научной и материально-технической инфраструктурой. На сегодняшний день основная часть зданий и сооружений (71,1%) находится в эксплуатации свыше 30 лет и 22,1% – свыше 20 лет, подлежит списанию 71,4% всей имеющейся сельхозтехники;
- неразвитость системы внедрения научных разработок в производство;
- низкий уровень конкурентоспособности научных продуктов и технологий на международном научном рынке. Из-за отсутствия финансовых ресурсов слабо осуществляется стажировка молодых специалистов в ведущих зарубежных научных центрах, не проводятся совместные международные научные исследования, не реализуются меры по привлечению ведущих зарубежных ученых;
- низкий уровень оплаты труда в сельском хозяйстве;
- отсутствие мер социальной поддержки молодых специалистов, стимулирующих их закрепление на селе.

Для дальнейшего системного развития потенциала аграрной науки в 2007 г. путем слияния 25 научных организаций Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан создано акционерное общество “КазАгроИнновация” со 100%-ным участием государства в уставном капитале, с целью формирования системы эффективного конкурентоспособного научного и инновационного обеспечения развития АПК.

С 2011 г. АО “КазАгроИнновация” приступило к реализации бюджетной программы “Прикладные научные исследования в области АПК” на 2011–2015 гг.

В 2015 г. были достигнуты следующие результаты:

- в области генофонда сельскохозяйственных культур инвентаризовано 7029 образцов, изучено 71166 образцов, документировано 10326 образцов;
- на государственное сортоиспытание переданы 35 новых сортов, характеризующиеся повышенными урожайностью, качеством и устойчивостью к внешним факторам среды;
- в земледелии разработано 12 рекомендаций по ресурсосберегающим технологиям и возделыванию основных видов сельскохозяйственных культур, адаптированных к различным природно-климатическим условиям республики.

Научными исследованиями охвачены приоритетные направления развития отраслей пищевой и перерабатывающей промышленности, механизации сельского хозяйства, экономики АПК и развития сельских территорий.

Байтасова А. Б.

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ВНУТРЕННИЕ И ВНЕШНИЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА СФЕРУ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Президент Казахстана Н. А. Назарбаев в Астане 6 мая 2015 года выделил 100 конкретных шагов по реализации пяти важнейших институциональных реформ на расширенном заседании Правительства. Как говорится в публикации [1], 100 конкретных шагов выступают ответом на глобальные и внутренние вызовы, и являют собой одновременно план казахстанской нации по вхождению в тридцатку самых развитых государств мира в новых исторических условиях. Согласно 42, 44 и 45-му шагам данной стратегической программы, предусматривается реформирование и совершенствование в дальнейшем налоговой системы Казахстана.

В своем Послании народу Казахстана Глава государства Н. А. Назарбаев, поставил задачу – разработать комплексную Программу развития финансового сектора до 2030 года. Особая роль в этой программе “Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее” отведена политике создания эффективной налоговой системы, повышения прозрачности налогооблагаемой базы. Главой государства были обозначены новые стратегические ориентиры, среди которых отмечены: либерализация введения налогового администрирования, а также упрощение и сокращение до минимума налоговой отчетности с переходом по этапам хозяйствующих субъектов на абсолютный режим электронной отчетности.

Центральными целями в совершенствовании налоговой системы выступают – улучшение администрирования налогов и повышение качества предоставляемых налоговых услуг.

Актуальность проводимого исследования обусловлена необходимостью усовершенствовать налоговую систему, которая в условиях распространения последствий глобального мирового финансово-экономического кризиса должна давать стимулы участникам рынка к конкуренции, а не искать способы ухода от налогов. Отметим, что налоговая политика должна быть направленной на стимуляцию роста экономической активности, что увеличит налогооблагаемые базы. На данный момент времени особую актуальность приобретают вопросы обеспечения прозрачности налогооблагаемой базы за счет всеобщего декларирования доходов.

Повышение конкурентоспособности национальной экономики зависит от конкурентоспособности налоговой системы, стало быть ее реформирование настоятельно необходимо. Эффективность действия налоговой реформы зависит от готовности государства создать нужные условия для развития среднего и малого бизнеса, решить проблему стабильности поступления налогов в бюджет страны, создать прозрачную законодательную и нормативно правовую базу, направленную на предотвращение недоимок бюджетных поступлений.

За годы становления казахстанской независимости система налогообложения многократно подверглась реформам. Если до 2000-х годов налоговая политика проводилась в целях упорядочивания налогов, сокращения инфляции и достижения стабилизации макроэкономической ситуации, то начиная с 2000-х годов, в связи с экономическим ростом, начинается процесс объективного рас-

ширения налогооблагаемой базы, ведущего к увеличению налоговых поступлений, изменяющиеся налоговые отношения предопределяют необходимость перехода к новым принципам организации налогового регулирования и пополнения государственного бюджета.

Несмотря на имеющиеся значительные достижения в казахстанском налоговом администрировании и повышении качества услуг налоговых органов, имеются проблемы, обусловленные неэффективным управлением в налоговой службе и завышенным зарегулированием налогами бизнес-процессов. Названные выше проблемы влияют на показатели исполнения налоговых обязательств налогоплательщиками. Так, согласно докладу Всемирного банка “DoingBusiness”, Казахстану нужно снижать время, затрачиваемое налогоплательщиками на выполнение налоговых обязательств. Хотя следует отметить, что в названном направлении идет активная работа: по показателю “Налогообложение” Казахстан в рейтинге DoingBusiness занял 18 место.

Налоговая система со своей стороны должна способствовать модернизации экономики и диверсификации ее отраслей, выходу бизнеса из теневого сектора. Налоговый Кодекс должен трансформироваться в закон прямого действия, ограждающий от двусмысленного толкования его норм в налоговых службах, сочетать в себе качество администрирования и учет интересов налогоплательщиков. Этот принцип предполагает более высокую прозрачность и транспарентность всех процессов, сопутствующих получению дохода.

Мировая практика показала, что результаты деятельности налоговой системы любого государства зависят от качества реализации налогового контроля. При низкой эффективности проведения налогового контроля налогоплательщики будут искать способы для уклонения от уплаты налогов, что приведет к сокращению налоговых поступлений в бюджет, невыполнению со стороны государства социальных программ и, как следствие, повышению социальной напряженности в обществе.

Список использованной литературы

1. О налогах и других обязательных платежах в бюджет : Кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 16.05.2015 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon.kz>.
2. Скала В. Нормативная база для разработки учетной и налоговой политики субъектами предпринимательства Республики Казахстан в 2015 году / В. Скала // Учет и аудит Казахстана. – 2015. – № 1. – С. 14–19.
3. Савченко О. КПН, местные налоги и специальные режимы в 2015 году / О. Савченко // Файл бухгалтера. – 2015. – № 1–2. – С. 3–8.

Безземельна Т. О.

кандидат економічних наук, доцент
Класичний приватний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова безпека підприємства входить до складу економічної безпеки як окремих елементів та є таким станом підприємства, який дозволяє задовольнити узгоджені збалансовані фінансові інтереси його економічних агентів та стабільно функціонувати й розвиватися під впливом зовнішніх і внутрішніх загроз. Значення і місце фінансової безпеки підприємства у складі економічної безпеки

визначається головною роллю фінансових ресурсів у розвитку економічних систем, а також тим, що всі ресурси в тому чи іншому ступені оцінюються у вартісних одиницях вимірювання.

Систему фінансової безпеки підприємства можна представити у вигляді комплексу технічних, організаційно-управлінських, режимних, профілактичних і пропагандистських заходів, що спрямовані на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх небезпек. Її складовими елементами є об'єкт та суб'єкт, механізм забезпечення безпеки, а також практичні дії з забезпечення безпеки.

Підсистема фінансової діагностики є однією з ключових складових системи фінансової безпеки підприємства. На даний момент відсутні єдині критерії оцінки фінансової безпеки підприємства, вибору системи показників, що її характеризують, а також методичних підходів до визначення її рівня. Серед низки методичних підходів щодо оцінки рівня фінансової безпеки особливе місце відводиться індикаторному та ресурсно-функціональному підходам. Широкого застосування у сферах фінансового менеджменту та антикризового управління отримали методи прогнозування банкрутства, які також використовуються для оцінки стану фінансової безпеки. Однак більшість з цих моделей були розроблені для економічних систем з розвинутими ринковими відносинами, тому для вітчизняної практики вони не придатні, але їх адаптація до сьогоденних реалій розвитку української економіки вкрай необхідна.

Управління системою фінансової безпеки підприємства повинно передбачати визначення цілей її створення, її функцій, принципів, політики й стратегії фінансової безпеки, створення концепції управління фінансовою безпекою підприємства та відповідного механізму реалізації управлінських дій. Концепція управління фінансовою безпекою підприємства повинна містити такі етапи: аналіз загроз та небезпек фінансовій безпеці підприємства; формулювання стратегії управління фінансовою безпекою підприємства; побудову системи управління фінансовою безпекою підприємства; розробку комплексу заходів, необхідних для реалізації основних положень концепції управління фінансовою безпекою підприємства; розробку методологічного інструментарію оцінки стану фінансової безпеки підприємства; розробку механізму управління фінансовою безпекою підприємства; оцінку ефективності реалізації концепції управління фінансовою безпекою підприємства; коригування тактики та стратегії управління фінансовою безпекою відповідно до зміни умов.

В якості об'єкта дослідження було обрано систему фінансової безпеки одного з хлібозаводів м. Запоріжжя, фінансова звітність якого є у вільному доступі. Для аналізу стану фінансової безпеки ми обрали методику розрахунку інтегрального показника, запропоновану Кракосом Ю. Б. і Разгоном Р. О. [1]. Інтегральний показник фінансової безпеки підприємства є комплексною величиною, яку формують п'ять складових комплексних показників, визначення яких, в свою чергу, передбачає розрахунок 24-х коефіцієнтів. В якості нормативних показників використовувались загальноприйняті нормативи фінансових коефіцієнтів, а для тих коефіцієнтів, які не мають нормативів – значення коефіцієнтів одного з найбільших конкурентів підприємства на ринку м. Запоріжжя, розрахованих на основі даних його річної звітності. Результати розрахунків показали, що стан фінансової безпеки підприємства щорічно підвищувався, а у 2015 році перевищив норматив-

ний на 16,47 бали. Однак більш пильної уваги потребують процеси управління рентабельністю та інвестиційною привабливістю підприємства.

Визначено, що на досліджуваному підприємстві спеціалізованого підрозділу із забезпечення фінансово-економічної безпеки не створено, тому функції управління фінансово-економічною безпекою підприємства виконуються декількома підрозділами та керівниками підрозділів, а саме: Наглядовою радою, Ревізійною комісією, Генеральним директором, головним бухгалтером та керівником відділу реалізації. Функціями зазначених підсистем є: фінансове планування, планування збуту; контроль фінансово-господарської діяльності, фінансової дисципліни, ведення обліку; мотивація співробітників; облік фінансових операцій; аналіз використання ресурсів та ефективності інвестицій. На дію чинного механізму фінансової безпеки підприємства здійснюють вплив зовнішні (податки й штрафи) та внутрішні важелі (заробітна плата й штрафи).

Відповідно розробленої на основі системного підходу економіко-математичної моделі системи фінансової безпеки підприємства, напрямами удосконалення методики оцінки рівня фінансової безпеки підприємства можуть бути: використання методики визначення рівня ризику фінансової безпеки на основі думок експертів; використання дискримінантної моделі діагностики банкрутства А. Матвійчука [2], яка демонструє значно вищу точність діагностування банкрутств українських підприємств при порівняльному аналізі ефективності дискримінантних моделей. Використання методу оцінки ризиків фінансової безпеки підприємства надасть можливість розробити заходи щодо їх мінімізації [3]. Для визначення найбільш пріоритетних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища можна використовувати метод аналізу ієрархій [4].

Отже, до основних проблем системи управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств належать: відсутність адаптованих до умов української економіки методів прогнозування настання кризових явищ на мікрорівні; недосконалість системи нормативних значень фінансових коефіцієнтів; недостатнє дослідження питання залежності кризових явищ від циклічності розвитку підприємства; відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності заходів щодо забезпечення фінансової безпеки; відсутність спеціалізованого підрозділу фінансової безпеки на більшості підприємств; низький рівень загальної рентабельності господарської діяльності; незадовільні характеристики інвестиційної привабливості підприємств. Їх вирішення дозволить сформувати ефективну систему фінансової безпеки підприємства та створить передумови для стабільного і безкризового існування суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівельної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1 (1). – С. 86–97.
2. Матвійчук А. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу / А. Матвійчук // Вісник НАН України. – 2010. – № 9. – С. 24–46.
3. Маховикова Г. А. Анализ и оценка рисков в бизнесе: учебник для академического бакалавриата / Г. А. Маховикова, Т. Г. Касьяненко. – Москва : Юрайт, 2015. – 464 с.
4. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати ; пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. – Москва : Радио и связь, 1993. – 278 с.

Біланч Л. В.

аспірант

Голубка О. Я.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

Ужгородський національний університет

ПОРІВНЯННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЄВРОСОЮЗІ

Формування і вдосконалення правової бази соціального підприємництва тісно пов'язане з накопиченням його практичного досвіду. Тому, актуальним є порівняльний аналіз правової бази та регламентованих нею особливостей розвитку соціального підприємництва в Україні та ЄС на прикладі низки різних європейських країн з різними традиціями і правовими моделями регулювання даної сфери. Невирішеною частиною загальної проблеми забезпечення стійкого розвитку соціально орієнтованого бізнесу в Україні є пошук оптимальної моделі його організаційно-правового регулювання на основі позитивної практики соціального підприємництва у країнах Євросоюзу.

У даній роботі проаналізовані відмінності історичних, соціальних, економічних умов формування некомерційного сектора економіки в різних країнах, що позначилися на тенденціях формування правової бази й викликають науковий і практичний інтерес щодо вирішення загальної проблеми забезпечення стійкого розвитку соціально орієнтованого бізнесу. Обґрунтовано основні напрями можливого вдосконалення українського законодавства та розробки механізмів розвитку соціального підприємництва в Україні. Методологічною основою дослідження соціального підприємництва є підхід до даного виду підприємництва як сукупності, економічних відносин між суб'єктами ринку з організації цілеспрямованої і соціально орієнтованої підприємницької діяльності, заснованої на громадській мотивації соціальних підприємств та досягнення ними економічно значущих результатів в підвищенні добробуту економічно незахищених громадян.

Сутністю сучасного соціального підприємництва є підприємницька діяльність некомерційних або бізнесових суб'єктів, спрямована не на максимізацію прибутку власників, а на вирішення чи пом'якшення соціальних проблем, перетворення існуючої інфраструктури суспільної системи, формування солідарної громади, вільної і творчої особистості. Прибуток соціального підприємства полягає у збільшенні соціального блага. Характерними рисами соціального підприємництва є інноваційність, підприємницький підхід до справи, самоокупність виробництва, поєднання економічної ефективності, високого рівня культури обслуговування приватного бізнесу з орієнтацією на задоволення суспільних потреб.

Представлені результати порівняльно-правового дослідження становлення, розвитку та чинного стану законодавчої та іншої нормативно-правової бази забезпечення функціонування суб'єктів соціального підприємництва в Україні та країнах ЄС. Розглянуті можливі напрямки вдосконалення української правової бази соціального підприємництва, формування основних засад практичної діяльності соціальних підприємств, забезпечення їх державної та суспільної підтримки з орієнтацією на досвід низки країн ЄС із різними витоками, правовими моделями та специфікою розвитку соціального підприємництва – Італії, Великобританії, Німеччини, Бельгії, Греції, Польщі, Чехії, Латвії. Виходячи з тенденцій розвитку правової бази країн ЄС встановлено, що основними організаційно-

правовими формами соціальних підприємств в них є кооперативи або некомерційні об'єднання.

В більшості країн ЄС прийнято основоположні законодавчі та нормативні акти, що визначають провідну організаційно-правову форму та засади діяльності соціальних підприємств, зокрема: в Італії такою формою є соціальні кооперативи (Закон № 381 від 1991, зі змінами 2005), у Великобританії – компанії суспільного інтересу (Закон № 1788 від 2005), в Німеччині – кооперативи, асоціації, товариства з обмеженою відповідальністю, в Бельгії – компанії із соціальною місією (федеральні закони від 1996, 1999), у Греції – соціальні кооперативи з обмеженою відповідальністю (Закон від 1999), в Португалії – кооперативи соціальної солідарності (Закон від 1998), у Польщі – соціальні кооперативи (Закон від 2006) тощо.

На даний час уряди багатьох країн ЄС законодавчо закріпили роботу соціальних підприємств у формі кооперативів, основною рисою яких є демократична форма правління та обов'язковий розподіл акцій компанії між засновниками, волонтерами та бенефіціарами; в інших країнах переважною є форма некомерційного об'єднання.

В Україні досі немає основоположного Закону про соціальне підприємництво, тому спеціальна нормативно-правова база щодо соціального підприємництва практично відсутня. Для створення організаційно-правової моделі соціального підприємства в Україні доцільно використати позитивний європейський досвід правового регулювання діяльності соціальних підприємств.

Перспективними видами діяльності у сфері соціального підприємництва в Україні є благодійні продажі, постачання продуктів і медикаментів, працевлаштування, надання специфічних послуг, які не надає держава (наприклад, інклюзивні дошкільні виховні заклади), розвиток територій місцевих громад тощо. Щодо форми, майбутнє за орієнтацією насамперед на підприємливих людей, готових розвивати власний бізнес. Але у правовій базі повинні бути відображені основи державної підтримки та фінансування соціального підприємництва. Для створення організаційно-правової моделі соціального підприємства в Україні доцільно використати європейський досвід правового регулювання діяльності соціальних підприємств.

Показано, що перспективним напрямком створення та розвитку законодавчої бази щодо соціального підприємництва в Україні є удосконалення правового регулювання процесів створення, діяльності та ліквідації соціальних підприємств, а також врахування можливих некомерційного і комерційного статусів соціальних підприємств.

У нормативно-правових актах доцільно передбачити особливі режими оподаткування залежно від видів діяльності, що її буде здійснювати за статутом те чи інше соціальне підприємство. У перспективі важливо забезпечити для соціальних підприємств доступ до ринків збуту послуг, участь у конкурсах на отримання державних замовлень. Важливим є аутсорсинг певних соціальних послуг на користь соціального підприємництва з прийняттям рішень на місцевому рівні, створення організацій, які забезпечать інфраструктуру підтримки суб'єктів соціального підприємництва. Досвід країн ЄС вказує на важливість підтримки соціального підприємництва на рівні місцевого самоврядування, на якому повинні вирішуватися відповідні організаційно-правові, економічні, соціальні завдання.

Бірко О. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

Управління підприємством в умовах підвищення складності внутрішніх і зовнішніх зв'язків, вимагає збору, обробки та аналізу великого обсягу технічної, технологічної та економічної інформації. Таке завдання можна успішно виконати тільки за умови успішної діяльності інформаційно-управлінської системи (ІУС).

Мета ІУС складається в створенні необхідного обсягу продукції, що випускається, на основі безупинного підвищення технічного та організаційного рівня виробництва. ІУС дозволяє здійснювати системний підхід до управління підприємством, забезпечувати інтеграцію усіх видів його діяльності. Основною задачею ІУС є забезпечення керівників усіх рівнів необхідною і достатньою інформацією о діяльності підприємства, а також рекомендацій для прийняття виробничо-господарських рішень.

Інформаційно-управлінська система повинна бути орієнтована на користувача, тобто інформація, що обробляє ІУС повинна призначатися для тих керівників, які її одержують.

Основними елементами ІУС є: колектив працівників апарату управління, комплекс технічних засобів, робочі приміщення, носії даних (документи), різноманітні методики та інструкції з управління об'єктом. ІУС підрозділяється на підсистеми. Розчленовування на підсистеми є умовним, тому що усі функції управління забезпечуються єдиними інформаційними масивами і комплексами програм.

Автоматизована робота даних відбувається по наступних основних критеріях:

- управління технічною підготовкою виробництва;
- оперативне управління виробництвом;
- техніко-економічне планування;
- управління матеріально-технічним постачанням і збутом готової продукції;
- бухгалтерський облік;
- управління фінансами підприємства;
- управління кадрами.

Основними видами забезпечення ІУС є:

1. Організаційне забезпечення. Це сукупність засобів і методів, забезпечують взаємодію персоналу підприємства з технічними засобами і між собою в процесі управління.

2. Інформаційне забезпечення. Це сукупність засобів і методів для створення інформаційної бази.

3. Технічне забезпечення. Включає комплекс технічних засобів для ефективного функціонування ІУС.

4. Програмне забезпечення. Це сукупність програм для реалізації підсистеми і задач на основі використання засобів обчислювальної техніки.

5. Лінгвістичне забезпечення. Включає сукупність мовних засобів, що використовуються на різних етапах створення та експлуатації ІУС з метою забезпечення спілкування людини з комп'ютером. Воно містить: інформаційні мови для опису документів, показники, реквізити [1, с. 25].

6. Правове забезпечення. Це сукупність норм, що містяться в директивних документах і нормативних актах, що стосуються ІУС.

7. Математичне забезпечення. Включає сукупність засобів та методів, що сприяють створенню економіко-математичних моделей управління підприємством.

8. Ергономічне забезпечення. Сукупність методів і засобів, призначених для вибору проектних рішень, що забезпечують оптимальну дію людини в ІУС, найшвидшого освоєння системи.

Кінцевою метою функціонування ІУС є надання користувачу можливості оперативного прийняття управлінських рішень. Навіть при наявності достатнього обсягу вчасно отриманої інформації прийняття рішень в окремих виробничих ситуаціях являє собою складний і трудомісткий процес. У цьому випадку ефективність управлінських рішень залежить від повторюваності тих чи інших виробничих ситуацій.

У наш час існують різноманітні універсальні системи управління організацією, що можуть бути застосовані в будь-якій організації і на будь-якому підприємстві.

При раціональній технології управління в першу чергу розглядається ступінь відповідності процедур виконаним роботам по інформаційній потребі процесу управління виробництвом. Вибір змісту робіт і операцій, що входять до складу цих робіт, спрямованих на мінімізацію інформації, яка в той же час повинна бути всеосяжною.

Удосконалення схем процедур основних робіт має наступні напрямки раціоналізації методів праці:

- усунення операцій, що не забезпечують цілей і задач виконуваних робіт;
- усунення дублюючих операцій;
- скорочення маршрутів руху працівників;
- забезпечення найменшої трудомісткості аналізу інформації, вироблення і прийняття управлінських рішень;
- впровадження операцій, що забезпечують відповідний обсяг і якість виконуваних робіт.

Список використаної літератури

1. Страхарчук А. Я. Інформаційні системи і технології в банках: навч. посіб. / А. Я. Страхарчук, В. П. Страхарчук. – Київ : Знання, 2010. – 515 с.

Брижан А. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ (НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЗАВОДСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

Терміни “єдине вікно” та “єдиний офіс” почали використовувати в 2002 – 2004 роках при започаткуванні принципово нової системи обслуговування місцевою владою суб’єктів господарювання при видачі їм дозвільних документів. Тоді у ці поняття вкладалася ідея об’єднання всіх дозвільних служб в одному приміщенні, чим вагомо спрощувалось життя підприємцям при проходженні дозвільно-погоджувальних процедур.

“Єдине вікно” – єдине робоче місце для надання консультацій з питань соціальної підтримки, приймання відповідних заяв та їх реєстрації як у паперо-

вому, так і в електронному вигляді, видачі довідок та повідомлень про прийняті рішення стосовно соціальної підтримки [1]. Мета функціонування послуги “єдиного вікна” полягає у спрощенні механізму звернення громадян, які потребують соціальної підтримки, та скороченні процедури оформлення та термінів отримання соціальних виплат. Прийом громадян за принципом “єдиного вікна” рекомендовано здійснювати за єдиними технологічними процесами, які призначені для [1]:

- забезпечення рівноправного надання громадянам соціальної підтримки незалежно від місця проживання;
- сприяння застосуванню інтегрованого підходу до надання соціальної допомоги, пільг та компенсацій;
- забезпечення безперешкодного доступу громадян до інформації стосовно отримання соціальної підтримки;
- призначення всіх видів соціальної допомоги за єдиною заявою;
- сприяння формуванню у працівників органів праці та соціального захисту населення відповідних професійних навичок, надання їм інформації та методичної підтримки для виконання завдань з обслуговування населення; – застосування попереджувальних механізмів перегляду прийнятих рішень у випадках, коли громадяни не згодні з ними.

Перш за все, єдина приймальня – це інформаційний центр з усіх питань соціального захисту, це основна ланка системи соціального обслуговування населення. До обов’язків спеціалістів, які здійснюють прийом громадян, входить консультування громадян з питань надання соціальної підтримки, ознайомлення з порядком оформлення необхідних документів, заяв, декларацій, умовами отримання соціальної підтримки, переліком необхідних документів, які мають підтвердити ті чи інші відомості, проведення співбесіди із заявниками, визначення потреб сім’ї в інших видах допомоги, прийом заяви з необхідними документами, попереднє визначення права на соціальну підтримку. Отже, єдина технологія ґрунтується на засадах підвищення ефективності використання наявних ресурсів, передусім людських. Оптимізація роботи спеціалістів має забезпечити максимальну зручність для населення, зокрема, скоротити час, необхідний для оформлення громадянами заяв про призначення усіх видів соціальної підтримки та на опрацювання наданих документів при прийнятті рішення. “Мобільний соціальний офіс” – пересувний пункт для здійснення повноважень стосовно посилення адресності та підвищення якості надання соціальної підтримки населенню. “Мобільний соціальний офіс” здійснює діяльність шляхом проведення прийому населення фахівцями відповідних підрозділів безпосередньо за місцем проживання [1]. Основними завданнями “мобільного соціального офісу” є:

- забезпечення в межах своїх повноважень реалізації державної політики соціального захисту населення;
- суттєве покращення соціального обслуговування та надання соціальної підтримки населенню шляхом обслуговування безпосередньо за місцем проживання;
- підвищення рівня інформованості населення про заходи соціального захисту, які передбачені діючим законодавством;
- сприяння ефективному “зворотному зв’язку” органів соціального захисту з населенням для оперативного реагування та задоволення актуальних по-

треб. У роботі “мобільного соціального офісу” беруть участь представники (за згодою): органів Пенсійного фонду, центрів зайнятості, територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг). За необхідності можуть запрошуватися до виїзду представники інших органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування, установ та громадських організацій.

“Мобільний соціальний офіс” відповідно до покладених на нього завдань здійснює виїзди в населені пункти району (райони міста, сільські/селищні ради) для виконання заходів соціального захисту населення, а саме:

- інформування населення з питань діючого законодавства та заходів соціального захисту;
- здійснення консультаційно-роз’яснювальної роботи з питань реабілітації та зайнятості осіб з інвалідністю; – прийом заяв та відповідних документів від громадян, які потребують додаткової соціальної підтримки на надання матеріальної допомоги, санаторно-курортного оздоровлення, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення тощо за принципом єдиного вікна та ін.

Мета “єдиного вікна” – спрощення механізму звернення для громадян, які потребують соціальної підтримки, та скорочення термінів очікування соціальних виплат. Режим роботи Управління за принципом “єдиного вікна” характеризує собою спосіб взаємодії підрозділів управління, що діють за принципом організаційної єдності щодо надання соціальної підтримки населенню.

Єдина технологія ґрунтується на засадах підвищення ефективності використання наявних ресурсів, передусім, людських. Оптимізація роботи спеціалістів має забезпечити максимальну зручність для відвідувачів Управління, зокрема, скоротити час, необхідний для оформлення громадянами заяв про призначення усіх видів соціальної підтримки та на опрацювання наданих документів при прийнятті рішення.

Робота управління праці та соціального захисту населення Запорізької міської ради по Заводському району за єдиною технологією характеризуються такими принципами:

- надання якісних послуг населенню з максимальною зручністю та мінімальними затратами;
- підвищення адресності соціальної підтримки та забезпечення цільового використання коштів, передбачених для її надання;
- створення працівникам органів праці та соціального захисту населення сприятливих умов для ефективної роботи;
- створення атмосфери взаємоповаги між працівниками органів праці та соціального захисту населення та одержувачами соціальної підтримки.

Завдяки роботі за єдиною технологією обмежуються можливості для шахрайства та зловживання внаслідок підвищення достовірності даних щодо майнового стану та доходів заявників, для використання “особливих” стосунків із спеціалістами, що впливає на рішення відносно того чи іншого заявника.

Список використаної літератури

1. Методичні рекомендації щодо надання громадянам соціальної підтримки за принципом “єдиного вікна” та виїзної роботи “мобільного соціального офісу”: Наказ Міністерства соціальної політики України від 14.03.2012 р. № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0137739-12>.

Бузаубаева П. Н.
Академия “Болашак”
г. Караганда, Республика Казахстан

ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Мировой опыт показывает, что если государство хочет развиваться динамично и устойчиво, то его социально-экономические программы должны обязательно включать меры по стимулированию малого и среднего бизнеса. Сегодня в развитых странах на долю МСБ приходится от 40% до 90% объема внутреннего валового продукта (ВВП). А потому вполне естественно, что правительства этих государств уделяют первостепенное внимание поддержке данного сектора.

Инновационный бизнес развит прежде всего, в сфере научно-технических разработок, доводки и внедрения в производство открытий и изобретений, различных инноваций, имеющих рисковый, но перспективный характер. Основным двигателем индустриально-инновационного развития является частный сектор, а государство выступает катализатором и инициатором в вопросах повышения конкурентоспособности экономики, и способствует созданию и модернизации малых и средних предприятий вовлекая их в инновационный процессы.

Преимущества малых и средних предприятий в области нововведений:

- быстрая адаптация к изменяющимся внешним условиям хозяйственной деятельности;
- гибкость управления процессом производства, достигающаяся за счет минимизации формальных критериев оценки и упрощением различного рода процедур;
- гибкость внутренних коммуникаций;
- узкая специализация научных поисков и разработка небольшого круга творческих идей.

Возникновение и развитие инновационного предпринимательства в сфере малого бизнеса вызвано рядом социально-экономических факторов:

- 1) ограниченность крупных корпораций в сфере разработки и освоения инноваций;
- 2) сегментация потребительского спроса на высокотехнологическую продукцию (индивидуализация запросов потребителей);
- 3) способность малого бизнеса к осуществлению инновационной деятельности на необходимом уровне на основе использования передовых достижений НТП и склонность к использованию таких достижений;
- 4) повышение требований к гибкости, ликвидности, мобильности бизнеса;
- 5) комплексная государственная поддержка с целью ускорения инновационного процесса, увеличения занятости;
- 6) возникновение новейших наукоемких секторов экономики, где способен оперировать малый бизнес и существует возможность получения высоких прибылей.

Малый инновационный бизнес в инновационном процессе выполняет консолидирующую функцию, взаимодействуя не только с крупными корпорациями, но и научным сектором (университетами, академическими институтами, государственными лабораториями и т.д.). Именно создание малых фирм позволяет реализовать определенный объем новых знаний, возникающих в научно-исследовательских учреждениях.

Таким образом, мы видим, что малые и средние инновационные фирмы являются технологическими лидерами в зарождающихся отраслях экономики, открывающие новые сегменты рынка, развивающие новые производства, повышающие наукоемкость и конкурентоспособность производства и тем самым способствующие формированию новых технологических укладов. С учетом сложившихся современных условий развития экономики и наблюдаемой тенденции усиления зависимости благосостояния страны от инновационного потенциала возникает необходимость создания малых предприятий нового типа, соответствующих инновационной экономике, это могут быть малые инновационные предприятия.

Изучение зарубежного опыта имеет больше значение. Можно выделить следующие структурные источники экономического развития страны: развитие на основе факторов производства; развитие на основе инвестиций; развитие на основе инновационной деятельности.

Каждая страна использует все источники развития. Так, например, во многих развитых странах малые предприятия создаются и финансируются за счет различных бюджетных программ.

Опыт зарубежных стран свидетельствует, что главным финансовым инструментом инновационной политики в МСБ является использование средств государственного бюджета, хотя косвенный инструмент государственной поддержки НИОКР через налоговое стимулирование также имеет большое значение.

Таким образом, ведущая роль государства в становлении инновационного процесса должна проявляться не только в прямом его финансировании, но и в налоговом стимулировании высокотехнологичных форм бизнеса. А также в поощрении инвестиций в наукоемкие производства.

Казахстан перенимает успешный опыт развитых стран, ведь совершенствование механизмов государственной поддержки малого и среднего бизнеса находится в постоянном центре внимания Главы государства и Правительства страны.

Новое качество роста должно обеспечиваться переходом на инновационное содержание развития. В этой связи Президент РК Н. А. Назарбаев заострил внимание на правильном понимании инновации. Развития, поддержка и защита МСБ, а также инновационного развития очень хорошо отражены в ежегодных посланиях Главы государства РК народу Казахстана, Государственной программе форсированного индустриально-инновационного развития 2010-2014гг, Программе “Дорожная карта бизнеса 2020”, “Концепции развития инновационной деятельности до 2020 года”. К 2015 году должна полноценно функционировать Национальная инновационная система, а к 2020 году – она уже должна давать результаты в виде разработок, патентов и готовых технологий, внедряемых в стране”.

Необходимо также стимулировать частные компании вкладывать свои средства в исследования и инновации. Хотел бы особо подчеркнуть: внедрение инноваций очень важно, но это не самоцель. Всесторонняя поддержка предпринимательства – ведущей силы национальной экономики. Отечественное предпринимательство является движущей силой нового экономического курса. Мы должны создать условия, чтобы человек смог попробовать себя в бизнесе, стать полноценным участником проводимых в стране экономических преобразований.

Особую роль в дальнейшей развитии малого инновационного бизнеса в Казахстане сыграет международная выставка ЕХРО 2017, которая пройдет в Астане. Новый серьезный импульс к развитию получит малый и средний бизнес. Ожидается высокая активность в развитии определенных направлений: внедре-

ние инноваций в государственном секторе, формирование инновационной среды, повышение эффективности науки, развитие эффективной системы коммерциализации технологий, стимулирование инновационной активности бизнеса, построение региональных инновационных систем, развитие инновационной инфраструктуры и международная интеграция для развития инноваций.

Для владельцев малого и среднего бизнеса проведение “EXPO-2017” в Астане может стать хорошей возможностью для ознакомления и последующего внедрения новых энергосберегающих технологий, для поиска инвесторов и идей дальнейшего развития бизнеса. Таким образом, роль малого инновационного бизнеса определяется такими важными аспектами как вклад в производство ВВП, влияние на структуру экономики, создание конкурентной среды, рост платежеспособного спроса, развитию научно-технического прогресса, а также в решении социальных и политических проблем.

Таким образом, малый и средний бизнес выступает основой стабильности современного гражданского общества, и от его развития будет зависеть благосостояние всех казахстанцев. МСБ не только выполняет огромную социальную роль, поддерживая экономическую активность большей части населения, но и обеспечивает значительные налоговые поступления в бюджет. В нынешней непростой ситуации именно МСБ может выступить в качестве стабилизатора, а потому вполне рассчитывать на соответствующее внимание общества и государства.

Список использованной литературы

1. Қазақстан Республикасы. Президент. Инновациялық қызмет туралы Заң // Егемен Қазақстан. – 2002. – 9 шілде.
2. Қазақстан Республикасының Үкіметі. Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық дамуының 2003–2015 жылдарға арналған стратегиясын іске асыру жөніндегі 2003–2005 жылдарға арналған іс-шаралар жоспарын бекіту туралы : Қаулы // ПҰАЖ. – 2003. – № 30.

Варава Л. М.

доктор економічних наук, професор
ДВНЗ “Криворізький національний університет”

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ СТРАТЕГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА ПРИКЛАДІ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливе місце у виробничо-економічній системі сучасних гірничодобувних підприємств посідають проблеми, пов’язані з управлінням стратегічними інвестиційними проектами, які передбачають пошук ефективних шляхів організації, планування робіт з урахуванням специфіки проекту, координації трудових, фінансових і матеріально-технічних ресурсів протягом проектного циклу й досягнення запланованих цілей у встановлений термін.

На наш погляд, для сучасних умов діяльності більшості промислових підприємств, слід уточнити поняття “інвестиційний проект”, беручи до уваги саме стратегічний характер проблеми інвестування.

Стратегічний інвестиційний проект – цілеспрямований, заздалегідь опрацьований і запланований комплекс заходів, реалізація якого припускає створення, реконструкцію або модернізацію конкретних виробничих об’єктів, технологічних процесів, розробка технічної та організаційної документації із застосуванням матеріальних, фінансових, трудових та інших видів ресурсів упродовж довгострокового періоду (3-х і більше років).

Такі особливості проектів у гірничодобувній промисловості як тривалі строки будівництва й освоєння потужності, нерівномірність розподілу витрат і прибутку в процесі експлуатації родовищ (витрати, як правило, зростають у часі через те, що гірничотехнічні умови ускладнюються інтенсивніше, ніж здійснюється науково-технічний прогрес), обов'язково вимагають при оцінці ефективності урахування фактору часу.

Відомо, що перша проблема, яка з'являється при оцінці ефективності інвестицій за різних умов функціонування підприємств, – вибір критерію. На сьогоднішній день найбільш поширеними є два показники, що застосовуються для оцінки інвестиційних проектів у ринковій практиці: чиста поточна вартість (*NPV*) і внутрішня норма окупності (*IRR*). Очевидно, що жоден із критеріїв сам по собі не є достатнім для прийняття проекту. Інакше кажучи, їх повинно бути декілька.

NPV (net present value) дає абсолютну оцінку ефективності проекту, що визначається як різниця між сумами позитивних і негативних значень потоків реальних грошей, приведених на цей момент часу. У загальному вигляді вираз для визначення *NPV* можна записати в такий спосіб:

$$NPV = \sum_1^n (P_t + A_t - P\partial_t)(1+r)^{t_p-t} - K, \quad (1)$$

де P_t – прибуток від реалізації проекту в t -му році, A_t – амортизація на реновацію в t -му році; $P\partial_t$ – податок на прибуток P_t ; t_p – розрахунковий рік, t – рік, результати й витрати якого приводяться до розрахункового; K – сумарні капітальні вкладення на реалізацію проекту.

Іншим показником для оцінки абсолютної ефективності інвестицій, є внутрішня норма окупності (*IRR*) (internal rate of return). Цей показник визначають ітеративно, вирішуючи рівняння, у якому різниця між дисконтованими доходами й витратами (*NPV*) дорівнює нулеві. Значення норми дисконту r_e знаходять із рівняння:

$$\sum_1^n (P_t + A_t - P\partial_t)(1+r_e)^{t_p-t} - K = 0, \quad (2)$$

Внутрішня норма окупності є функцією величини й часу грошового потоку. Він може використовуватися для ранжування проектів як критерій відносної ефективності. Він не вимагає для розрахунку застосування якого-небудь суб'єктивно обраного коефіцієнта дисконтування. І це його безумовна перевага. У гірничодобувній промисловості *IRR* часто використовується при розрахунках впливу параметрів розробки родовищ і збагачення корисних копалин на ефективність різних технологій.

Однак застосування внутрішньої норми окупності пов'язане з рядом труднощів.

По-перше, при вирішенні рівняння (2) можуть іноді виникати множинні корені. Це відбувається, коли грошовий потік у часі неодноразово змінює знак, що зазвичай пов'язано зі зменшенням ринкової ціни на продукцію або з більшими інвестиціями в розширення виробництва, придбання додаткового устаткування або з витратами на охорону довкілля.

Саме більшість цих факторів часто властива гірничодобувній промисловості. Наприклад, при відкритому видобуванні руди необхідно здійснити первісні

капіталовкладення в розробці кар'єру (негативні грошові потоки), потім вести видобуток руди (періоди позитивних грошових потоків), а слідом за цим – рекультивуацію землі (негативні грошові потоки). Неважко помітити, що при здійсненні даних капітальних вкладень показник *IRR* не може дати достовірного результату.

По-друге, для того щоб прийняти рішення щодо вкладення капіталу, розраховане значення *IRR* все одно необхідно порівняти з нормативним значенням процентної ставки доходу, затвердженим на підприємстві. Однак ця норма і є дисконт.

Подаючи вичерпну інформацію про границю життєздатності проекту, у межах цієї границі метод визначення ефективності інвестицій за критерієм *IRR* може виявитися недостатнім. Крім того, цей метод вимагає однакових періодів оцінки ефективності.

На нашу думку, суто критеріальним показником є *NPV*, який має властивість адитивності, що є передумовою для локальних економічних розрахунків. Саме *NPV* є мірою ефекту інвестицій, яка найкраще відображає потенційну прибутковість і дає можливість оцінити ринкову вартість інвестиційних проектів та їхнє ранжування.

Щоб підвищити імовірність прийняття правильного рішення про інвестування можна використовувати **стратегічну чисту поточну вартість** (*CNPV*) як варіант чистої поточної вартості. Формально вона враховує три фактори, якими можна знехтувати при звичайному аналізі чистої поточної вартості [2].

1. Вартість певної багатоваріантності, закладеної у можливості: а) вибору часу початку інвестування; б) поділення строків інвестування в межах очікуваного строку життєвого циклу інвестиції; в) впливу даного інвестиційного проекту на інші, наступні інвестиції підприємства.

2. Вплив інвестиційного рішення на позицію підприємства на ринку й на конкурентоспроможність продукції, якої стосується дане рішення.

3. Оцінка ризику з використанням ринкових вимірників.

Отже, стратегічна чиста поточна вартість розширює формальні межі аналізу.

Останнім часом аналітики приділяють значну увагу при оцінці ефективності інвестицій *ВМ* – показникам, що базуються на концепції управління вартістю підприємства. Вони дозволяють відобразити зміни цінності для постачальників інвестицій в процесі реалізації проекту.

З цього приводу часто використовується у практиці роботи гірничодобувних компаній у різних країнах показник економічної доданої вартості (англ. Economic Value Added – *EVA*). *EVA* є достатньо універсальним показником, який можна використовувати для фінансового аналізу, управління та оцінки вартості підприємства.

Показник *EVA* можна використовувати як для інвестиційної оцінки підприємства у цілому, так і для оцінки ефективності окремих інвестиційних проектів. Ураховуючи те, що стратегічні інвестиційні проекти у гірничодобувній промисловості розраховані на довгострокову реалізацію та мають у своєму складі ряд певних “локальних” проектів з різними термінами впровадження та сумами інвестицій, то за показником *EVA* можна їх оцінювати окремо. Але при розрахунку *EVA* для конкретних проектів слід визначати як частку активів, що ними використовується, так і коректно розраховувати собівартість, яку формують прямі і непрямі витрати.

Якщо показник EVA застосовується в якості оцінки ефективності інвестиційних проектів при їх виборі, то доцільним є варіант з більшою величиною EVA.

Слід відмітити таку перевагу EVA перед NPV. Традиційний NPV-аналіз потребує розрахунку необхідної величини інвестицій з точним вираженням об'єму і часу грошових потоків за періодами. За допомогою EVA легше проводити порівняльний аналіз планових показників інвестиційного періоду з фактично досягнутими результатами. EVA наглядно фіксує дані, що дозволяють зробити висновок про ступінь ефективності окремої інвестиції або їх сукупності за конкретний період.

Не дивлячись на ряд важливих переваг, слід зазначити суттєвий вплив на показник EVA первісної оцінки інвестованого капіталу, що надає додатковий суб'єктивізм розрахункам. Але при вирішенні цього питання рекомендовано оцінювати у проектах не абсолютне значення EVA, а **щорічний приріст** цього показника.

Таким чином, показник EVA є індикатором якості управлінських рішень: постійна позитивна величина цього показника відображає збільшення вартості підприємства (інвестицій), негативна – зниження. В межах даної концепції управління вартістю за допомогою EVA може визначати ступінь досягнення підприємством, окремим його підрозділом або проектом мети щодо збільшення ринкової вартості.

Список використаної літератури

1. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт – Москва : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 631 с.

Васильев А. Я.

слушатель магистратуры
Академия “Болашак”
г. Караганда, Республика Казахстан

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА В ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОМ РЕГУЛИРОВАНИИ РК

В современной денежно-кредитной системе выделяются три основных звена. В центре денежно-кредитной системы находится Центральный банк, который, как правило, принадлежит государству и является важнейшим орудием макроэкономического регулирования экономики. Центральный банк монополизует выпуск (эмиссию) кредитных денег в наличной форме (банкнот), аккумулирует и хранит кассовые резервы других кредитных учреждений, официальные золотовалютные резервы государства, осуществляет кредитование коммерческих банков, кредитует и выполняет расчетные операции для правительства, осуществляет контроль над деятельностью прочих кредитных институтов.

Вторым элементом современной банковской системы являются коммерческие банки – кредитные учреждения универсального характера, которые производят кредитные, фондовые, посреднические операции, осуществляют расчеты и организуют платежный оборот в масштабе всего народного хозяйства.

Третий элемент денежно-кредитной системы – специализированные кредитно-финансовые учреждения, которые занимаются кредитованием определенных сфер и отраслей хозяйственной деятельности.

В их деятельности можно выделить одну или две основных операции, они доминируют в относительно узких секторах рынка ссудных капиталов и имеют специ-

фическую клиентуру. К их числу относятся инвестиционные банки, сберегательные учреждения, страховые компании, пенсионные фонды и инвестиционные компании.

Денежно-кредитное регулирование – это осуществление кратко- и долгосрочных мероприятий по управлению динамикой денежного оборота. При этом предполагается применение определенных мер со стороны государства, прежде всего в лице независимого центрального банка, воздействующих на динамику денежного оборота [9].

Республика Казахстан имеет двухуровневую банковскую систему. Центральным банком Республики Казахстан является Национальный Банк Республики Казахстан и представляет собой верхний (первый) уровень банковской системы Республики. Все иные банки представляют собой нижний (второй) уровень банковской системы за исключением Банка Развития Казахстана, имеющего особый правовой статус [1].

Денежно-кредитная политика осуществляется путем установления:

- официальной ставки рефинансирования;
- уровней ставок вознаграждения по основным операциям денежно-кредитной политики;
- нормативов минимальных резервных требований;
- в исключительных случаях прямых количественных ограничений на уровень и объемы отдельных видов операций.

В целях реализации денежно-кредитной политики Национальный Банк Казахстана осуществляет следующие виды операций:

- 1) предоставление займов;
- 2) прием депозитов;
- 3) валютные интервенции;
- 4) выпуск краткосрочных нот Национального Банка Казахстана;
- 5) покупка и продажа государственных и других ценных бумаг, в том числе с правом обратного выкупа;
- 6) переучет коммерческих векселей;
- 7) другие операции по решению Правления Национального Банка Казахстана.

Основной целью Национального банка является обеспечение стабильности цен в Республике Казахстан [1]. Для реализации основной цели на Национальный банк возлагаются следующие задачи:

- разработка и проведение денежно-кредитной политики государства;
- обеспечение функционирования платежных систем;
- осуществление валютного регулирования и валютного контроля;
- содействие обеспечению стабильности финансовой системы.

Национальный банк в соответствии с возложенными на него задачами выполняет следующие основные функции:

- проведение государственной денежно-кредитной политики в Республике Казахстан;
- осуществление эмиссии банкнот и монет на территории Республики Казахстан;
- осуществление функции банка банков;
- осуществление функции банка, финансового советника, агента Правительства Республики Казахстан и иных услуг для Правительства и других государственных органов по соглашению с ними;
- организация функционирования платежных систем;

- осуществление валютного регулирования и валютного контроля в Республике Казахстан;
- управление золотовалютными активами Национального банка;
- осуществление контроля и надзора за деятельностью финансовых организаций, а также регулирование их деятельности по вопросам, отнесенным к компетенции Национального банка и др.;
- осуществление доверительного управления Национальным фондом Республики Казахстан.

Национальный банк подотчётен президенту Республики Казахстан, но в пределах предоставленных ему законодательством полномочий независим в своей деятельности.

Национальный банк Казахстана является юридическим лицом в организационно-правовой форме государственного учреждения, имеет самостоятельный баланс и вместе со своими филиалами, представительствами и организациями составляет единую структуру.

Национальный банк координирует свою деятельность с Правительством Республики Казахстан, учитывает в своей деятельности экономическую политику Правительства и содействует её реализации, если это не противоречит выполнению его основных функций и осуществлению денежно-кредитной политики.

Национальный Банк Казахстана представляет собой единую централизованную структуру с вертикальной схемой подчинения. Органами Национального Банка Казахстана являются Правление и Совет директоров.

Председатель Национального Банка Казахстана назначается Президентом Республики Казахстан с согласия Сената Парламента сроком на 6 лет.

Правительство не несет ответственности по обязательствам Национального Банка Казахстана, также как и Национальный Банк Казахстана не несет ответственности по обязательствам Правительства, за исключением случаев, когда он принимает на себя такую ответственность.

Национальный Банк Казахстана может действовать как банк, финансовый советник и агент государственных органов по соглашению с ними.

Таким образом, Национальный Банк Казахстана – центральный банк страны и является единственным органом, определяющим и осуществляющим государственную денежно-кредитную политику Республики Казахстан.

Список использованной литературы

1. О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан : Закон Республики Казахстан от 31 августа 1995 г. № 2444.

Гнеушева В. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій

НЕОБХІДНІСТЬ ТА СТАН МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Перехід України до ринкових відносин зумовив не тільки виникнення нових взаємозв'язків між усіма господарюючими суб'єктами, але й привів до появи непередбачуваних ситуацій, підвищуючі ступінь ризику на усіх рівнях.

Як показує історична практика, у будь-якому суспільстві (феодальному, капіталістичному і т. п.), з одного боку, існують ризики, що загрожують економічному і соціальному положенню кожної людини (втрата коштів необхідних для існування, хвороба, травма і т. ін.), а з іншого боку – діє у тій чи іншій формі система захисту від цих ризиків, яка є невід'ємною ланкою суспільних відносин.

Найбільш ефективною складовою системи управління ризиком упродовж багатьох тисячоліть є страхування.

Страхування – невід’ємний атрибут цивілізованого суспільства і один із стратегічних секторів економіки. Воно забезпечує стабільність у суспільстві, гарантує власникам відшкодування збитків при загибелі майна й втраті доходу і здоров’я, захищає людину у багатьох випадках життя [1, с. 5].

Серед видів страхування найбільш важливим є медичне страхування.

Важливість цього виду страхування обумовлена тим, що суспільні перетворення в Україні за роки незалежності, які супроводжувались гострою і затяжною соціально-економічною кризою, вкрай негативно позначилися на відтворенні населення і обернулися значними демографічними втратами. Вони відображають глибоку демографічну трансформацію українського суспільства. У ХХІ ст. Україна вступила з одними з найгірших серед європейських націй показниками життєздатності населення та тягарем багатьох невирішених соціально-демографічних проблем [6, с. 13].

За останні п’ять років населення України скоротилося на 0,7 млн. осіб і за оцінкою Державної служби статистики в Україні чисельність наявного населення станом на 1 січня 2016 року склала 42 млн 760,5 тисячі осіб. Станом на 1 грудня 2015 року чисельність населення України становила 42 млн 774,6 тис. осіб. Таким чином, за місяць чисельність населення країни скоротилася на 14,1 тис. осіб.

При цьому на 1 січня 2015 р. чисельність наявного населення України становила 42 млн 928,3 тисячі осіб. Тобто, за рік українців стало менше на 168,8 тисячі осіб.

Водночас чисельність постійного населення України на 1 січня 2016 року склала 42 млн 590,9 тисячі чоловік.

Природне скорочення населення України в січні-грудні 2015 року склало 183 тисячі 12 чоловік.

За останні п’ять років (2010–2015 рр.) загальний показник смертності в Україні утримується на надто високому, як для європейської країни, рівні 15,3 – 14,7‰. Однак при цьому слід враховувати, що формування нинішнього високого рівня смертності відбувається в умовах прискореного демографічного старіння, яке за рахунок швидкого збільшення контингентів старшого віку не тільки структурно підвищує його, але й посилює темпи вимирання населення [6, с. 24].

Через затяжну кризу смертності населення в Україні сформулювалася специфічна “консервативна” структура причин смерті, у якій високий рівень смертності від ендегенних причин (хвороб системи кровообігу та новоутворень) поєднується з не менш значним рівнем смертності від екзогенних патологій (хвороби органів дихання, травлення, інфекційні та паразитарні хвороби, зовнішні причини). На жаль, ця архаїчна структура причин смерті стала для України нормою.

В середньому до 86% усіх смертних випадків в Україні припадає на три основні класи причин смерті: хвороби системи кровообігу, зовнішні причини смерті і новоутворення [6, с. 27].

Стан здоров’я населення України прямо залежить від рівня фінансування системи охорони здоров’я. У 2014 році надходження коштів у систему охорони здоров’я здійснювалося з трьох основних джерел:

1. Державні кошти, що включають кошти державного та місцевого зведеного бюджету і соціального страхування, – 51,7% загальних витрат на охорону здоров’я.

2. Кошти приватних домогосподарств, роботодавців, некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства, – 48,1%.

3. Кошти з іноземних джерел (міжнародних донорських організацій), спрямовані в систему охорони здоров'я України, – 0,2%.

Згідно з даними Світового банку, понад 90% медичних закладів в Україні використовують незаявлені приватні внески, надані натурою, а понад 58% збирають внески з лікарів та медичних сестер (а ті, в свою чергу, – з пацієнтів) [3].

Тобто держава фінансує систему охорони здоров'я лише наполовину, іншу половину фактично доплачують громадяни з власної кишені, купуючи необхідні ліки, сплачуючи за медичні послуги та обстеження

Як впливає з вищезазначеного, першочерговим завданням на загальнодержавному рівні виступає пошук нових шляхів фінансування системи охорони здоров'я. Реальною альтернативою є перехід від існуючої системи фінансування охорони здоров'я до нової бюджетно-страхової моделі – системи страхової медицини, яка дозволить залучити додаткові ресурси у медичну галузь та забезпечити гарантований обсяг медичних послуг для широких верств населення.

Згідно з Законом України “Про страхування” (ст. 6), медичне страхування може бути добровільним або обов'язковим [4].

Сьогодні в Україні активно функціонує лише добровільна форма медичного страхування.

Видами добровільного медичного страхування є: безперервне страхування здоров'я; добровільне страхування на випадок хвороби; добровільне страхування медичних витрат.

Добровільне медичне страхування в Україні досить активно розвивається. Про це свідчить його позитивна динаміка за показником чистих страхових премій та показником чистих страхових виплат протягом 2013–2016 рр. (табл. 1)

Таблиця 1

Динаміка показників основних видів добровільного медичного страхування (за I півріччя відповідного року)*

Показник	2013 р. млн грн	2014 р. млн грн	2015 р. млн грн	2016 р. млн грн	Темп приросту (%) 2016 р. по відношенню до:		
					2013 р.	2014 р.	2015 р.
Безперервне страхування здоров'я							
Чисті страхові премії	708,7	817,1	962,0	1 120,2	58,1	37,1	16,4
Чисті страхові виплати	501,9	559,5	591,8	642,2	27,9	14,8	8,5
Добровільне страхування на випадок хвороби							
Чисті страхові премії	169,7	145,7	200,4	303,1	78,6	108,0	51,2
Чисті страхові виплати	53,1	52,3	74,6	96,4	81,5	84,3	29,2
Добровільне страхування медичних витрат							
Чисті страхові премії	169,7	145,7	200,4	303,1	78,6	108,0	51,2
Чисті страхові виплати	53,1	52,3	74,6	96,4	81,5	84,3	29,2

*Таблицю складено автором за даними [2, с. 7] і [2, с. 11].

З даних таблиці випливає, що чисті страхові премії по безперервному страхуванню здоров'я у I півріччі 2016 р. по відношенню до 2015 р. виросли на 16,4%, по відношенню до 2014 р. – виросли на 37,1%; по відношенню до 2013р. – виросли на 58,1%. Чисті страхові виплати по безперервному страхуванню здоров'я також збільшилися за аналізований період. Аналогічна ситуація спостерігається і у випадку добровільного страхування на випадок хвороби і добровільного страхування медичних витрат.

Що стосується обов'язкового медичного страхування в Україні, то воно до цього часу не запроваджене. Україна довго готується до запровадження обов'язкового медичного страхування. За роки незалежності України було підготовлено більше десяти діаметрально протилежних законопроектів, якими визначалися правові норми здійснення обов'язкового медичного страхування, однак питання досі залишається відкритим [5, с. 31].

Таким чином, Україні нагально потрібна реформа економіки охорони здоров'я і вона повинна починатися з укріплення фінансової основи галузі, із зміни загальної схеми фінансування, що передбачає обов'язковий перехід до змішаної бюджетно-страхової системи, що фінансується при активній участі підприємств, установ, організацій різних форм власності з елементами добровільного медичного страхування населення.

Сьогодні люди, що не мають медичної страховки складають більшу частину населення України і тому страховий ринок на сегменті добровільного медичного страхування має значні перспективи розвитку Але всі намагання будуть марними без належної підтримки держави. Тому медичне страхування повинно бути не тільки добровільним, але й державним загальновонообов'язковим, що призведе до поліпшення здоров'я нації, а як наслідок – до економічного зростання держави.

Список використаної літератури

1. Говорушко Т. А. Страхування : навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк ; за ред. Т. А. Говорушко. – Київ ; Львів : Магнолія 2006, 2014. – 328 с.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України в 2014–2016 рр. [Електронний ресурс] / Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>.
3. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Про реформу охорони здоров'я в Україні” : Постанова Верховної Ради України від 21.04.2016 р. № 1338-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1338-19>.
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами і доповненнями, останнє з яких внесено Законом України № 922-VIII (922-19) від 25.12.2015 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/page>.
5. Світлична О. С. Еволюція медичного страхування в Україні [Електронний ресурс] / О. С. Світлична // Іноваційна економіка. – 2013. – № 5 (43). – С. 30–34. – Режим доступу: <http://innoveconom.in.ua/inneco-5-43-2013/605-svetlichnaya>.
6. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2014 рік [Електронний ресурс] / Міністерство охорони здоров'я України ДУ “Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України”. – Режим доступу: <http://www.uiph.kiev.ua/download/Vidavnictvo/Shchorichna%20dopovid/%D0%A9%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C.2015.pdf>.

Грошев Р. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТОВ “ПАРУС – ЗАПОРІЖЖЯ”

Менеджмент як система є сукупністю взаємозалежних елементів, таких як люди, інформація, структура тощо. Система – це сукупність елементів, що знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним, яка утворює визначену цілісність, єдність. Система менеджменту – система наукових підходів і методів, цільової, забезпечуючої, функціональної і управляючої підсистем, сприяюча ухваленню і реалізації конкурентоздатних рішень. Суб'єктом управління є орган або особа, що здійснює управлінську дію. Об'єктом управління є процес, явище чи трудові колективи, які піддаються впливу потоків управлінських рішень. Об'єктами управління на підприємстві є майно, роботи, товари і послуги, інформація, фінанси, нематеріальні блага тощо. Основною характерною рисою всіх об'єктів управління є те, що вони можуть вільно змінювати власника, якщо їх не вилучено з економічного обігу. Сукупність відносин, що виникають у процесі взаємодії суб'єкта управління, називається відносинами управління.

Ефективність управління – це сукупність його впливу на розвиток підприємства, організації та результати його діяльності. Ефективність управлінської праці – це співвідношення її корисного результату (ефекту) і обсягу використаних або витрачених для цього ресурсів. На ефективність діяльності менеджера впливає ряд чинників: потенціал співробітника, його здатність виконувати певну роботу; засоби виробництва; соціальні аспекти діяльності персоналу і колективу в цілому; культура організації. На групову ефективність впливають: взаємозв'язки, лідерство, структура, статус, ролі та норми. На організаційну ефективність здійснюють вплив: зовнішні умови, технологія, вибір стратегії, структура, процеси, культура.

Для оцінки ефективності системи менеджменту досліджуваного підприємства нами обрані такі специфічні методи: комплекс показників, які відповідають основним видам діяльності і функціям управління, а саме: ефективність по ефекту від економії на управлінську діяльність, ефективність по зростанню продуктивності праці робітників, ефективність по зниженню собівартості продукції, ефективність по приросту прибутку, ефективність по ефекту від умовного вивільнення працівників за рахунок поліпшення структури апарату управління підприємством, механізації й автоматизації, ефективність по ефекту від зменшення плинності кадрів; функціональна модель оцінки менеджменту – для визначення напрямів, за якими необхідно поліпшити систему управління.

ТОВ “Парус – Запоріжжя” є дочірнім підприємством Корпорації Парус, малим за розміром, що функціонує на IT-ринку з 2011 р. Основні види діяльності – це встановлення та обслуговування автоматичних системи контролю і управління; автоматичних систем управління для машинобудування; автоматичних промислових систем управління; програм, прикладних програмних засобів, пакетів програм для офісу; консалтинг в галузі промислового розвитку.

Більшість робітників підприємства – це чоловіки (79,2%), особи молодого віку (75%), особи з вищою освітою (83%). Скорочення доходу від реалізації товарів, послуг, робіт у 2015 р. по зрівнянню з 2012 р. склало 49%, вартість обігових фондів зменшилась на 34%, чисельність персоналу – на 4%. Фондоозброє-

ність виробництва у 2015 році по зрівнянню з 2012 роком зросла на 12%, що пов'язано зі скороченням чисельності персоналу, продуктивність праці зменшилась на 47% у зв'язку з падінням обсягів продажу, середньомісячна заробітна плата скоротилася на майже 3%, при цьому фонд заробітної плати скоротився на 6,7%. Рентабельність реалізації товарів і послуг у 2015 році по зрівнянню з 2012 роком зменшилась на 34,3 в. п., що було пов'язано зі скороченням валового прибутку на 64,5%, при цьому скорочення витрат було менш суттєвим – на 37,5%.

Найбільш впливовими на показники ефективності управління серед чинників внутрішнього середовища нами визначено: рівень витрат на управління (30,4%), обсяги виробництва (18,5%), кадровий потенціал (16,8%), якість управлінського потенціалу (10,9%). До менш впливових внутрішніх чинників за результатами ранжирування належать: оптимальність організаційної структури (7,6%), складність виробничої технології (5,4%), чисельність апарату управління (3,8%), інформаційне забезпечення управлінської діяльності (2,7%), виробничий потенціал підприємства (2,0%) і культура організації (1,7%).

Розраховані показники ефективності управління ТОВ “Парус – Запоріжжя” свідчать, що протягом досліджуваного періоду управлінська діяльність була найбільш ефективною у напрямках зменшення плинності кадрів, зниження умовно-змінних витрат та економії на управлінську діяльність. Діяльність щодо підвищення продуктивності праці робітників була недостатньо ефективною, а з поліпшення структури управлінського апарату та збільшення рівня прибутку – відсутньою.

Функціональна модель оцінки менеджменту показала, що найбільш проблемними сферами менеджменту досліджуваного підприємства є координація та мотивація, найменш проблемними – планування й контроль. Отриманий для ТОВ “Парус – Запоріжжя” результат відповідає IV рівню зрілості менеджменту, який характеризується постійним вдосконаленням якості менеджменту за більшістю напрямків, необхідністю підтримання динаміки поліпшень і перетворення областей, що залишилися проблемними. В результаті проведення двосторонньої системи оцінки визначено, що уявлення керівників про стан справ в організації не відповідають думці працівників. У цьому випадку більшість управлінських рішень можуть стикатися з внутрішнім опором колективу, а різного роду перетворення, ініційовані керівництвом, будуть абсолютно неефективними.

Запропоновано систему заходів щодо підвищення ефективності управління досліджуваним підприємством, яка передбачає: з метою підвищення ефективності управління завдяки приросту прибутку розглянути можливість збільшення обсягу надання послуг у сегменті хмарних технологій; задля підвищення ефективності процесів координації, а також пошуку потенційних можливостей збільшення прибутковості господарської діяльності – запровадити використання моніторингу динаміки процесів функціонування і розвитку підприємства; для підвищення ефективності управління по показнику продуктивності праці – розробити й впровадити програму підвищення продуктивності праці робітників.

Розроблено концептуальну модель, яка містить конкретизацію резервів підвищення продуктивності праці та завдань адміністрації в цьому напрямку, а також перелік заходів щодо використання зазначених резервів та реалізації завдань керівництва ТОВ “Парус – Запоріжжя”, який передбачає: запровадження ефективної системи навчання та умов для професійного розвитку персоналу; за-

безпечення доступу до необхідної інформації; використання ефективних методів управління; створення сприятливого психологічного клімату у колективі; розробку чітких та зрозумілих завдань; використання оптимального стилю керівництва; використання матеріальних і нематеріальних винагород з метою стимулювання зацікавленості працівників у підвищенні рівня знань та вмінь в галузі управління й економіки підприємства.

Дарибеков С. С.

кандидат економічних наук, доцент

Карагандинский государственный университет им. Е. А. Букетова

Дарибекова Н. С.

доцент кафедри

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

О ВСЕОБЩЕМ ДЕКЛАРИРОВАНИИ ДОХОДОВ И ИМУЩЕСТВА ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В КАЗАХСТАНЕ

В Казахстане проблема уклонения от уплаты налогов до сих пор остается крайне актуальной и масштабной. И это наблюдается на фоне невысоких налоговых ставок с доходов и имущества физических лиц. Как показывает анализ данных статистики около 50% доходов физических лиц, проживающих на территории Республики Казахстан, не облагаются налогами (впервые информация прозвучала в концепции перехода ко всеобщему декларированию доходов и имущества гражданами РК и лицами, имеющими вид на жительство).

В стратегическом плане развития нации в этой связи предусмотрены соответствующие меры по модернизации системы налогообложения.

Как известно с 1 января 2017 года в Казахстане планируется введение всеобщего декларирования доходов и имущества.

Отметим, что для нашей страны это масштабный и социально значимый проект. Для того чтобы его внедрить и реализовать необходимо учитывать такие факторы как:

- готовность хозяйствующих субъектов предоставлять информацию, необходимую для всеобщего декларирования;
- физическим лицам правильно составлять и своевременно предоставлять в Комитет Государственных Доходов МФ РК отчетность о доходах и расходах.

В международной практике декларирование доходов и имущества физических лиц применяется во многих странах мира как инструмент налогового контроля реальных доходов населения и противодействия теневой экономике. Среди них США, Канада, Германия, Франция, Швеция, Финляндия, Дания, Австралия, Чехия, Италия, Новая Зеландия, Сингапур, Швейцария, Чили, Великобритания, Бельгия, Греция, Венгрия, Польша, Португалия, Испания, Эстония, Норвегия, Нидерланды, Словения и другие.

Отметим, что в Казахстане всеобщее декларирование будет проходить в два этапа. Первыми свои доходы будут декларировать госслужащие и работники государственного сектора (с 2017 г.) как наиболее подготовленная часть общества. Второй этап начнется с 2020 г., тогда все остальные категории физических лиц начнут декларироваться.

До внедрения всеобщей декларации доходов и расходов в Казахстане проходит масштабная легализация имущества.

По состоянию на 01.09.2016 г. легализовано:

По объектам легализации, находящиеся на территории РК:

- 106 241 объект недвижимости на сумму 846 406,1 млн. тенге;
- доля участия в уставном капитале 61 юридического лица на сумму 12 425,6 млн. тенге;
- ценных бумаг на сумму 3 382,5 млн. тенге.

По объектам легализации, находящиеся за пределами территории РК:

- 58 объектов недвижимости на сумму 4 476,7 млн. тенге;
- доля участия в уставном капитале 17 юридических лиц на сумму 20,8 млн. тенге;
- ценных бумаг на сумму 2 904,2 млн. тенге.

Помимо этого, легализовано денежных средств на общую сумму 1 757 543,6 млн. тенге.

Этим шагом государство дает реальную возможность каждому гражданину страны вывести из теневого сектора экономики свой капитал. Впоследствии данные лица могут начислять и своевременно перечислять налоги на собственность в доход бюджета.

Всеобщее декларирование представляет собой представление всеми физическими лицами декларации о доходах и имуществе, являющемся объектом налогообложения и находящимся как на территории РК, так и за ее пределами. Его в полной мере можно рассматривать как один из инструментов собираемости налогов, налогового контроля реальных доходов населения и противодействия теневой экономике. Такие меры давно применяются во многих странах мира.

За годы независимости в нашей стране произошли большие изменения. Развитие рыночной экономики сказалось на благосостоянии населения. Доходы казахстанцев значительно увеличились, но на налоговых поступлениях серьезно не отразились. Это в большей степени происходит из-за не удержание налога у источника выплаты, т.к. физическими лицами доходы декларируются самостоятельно (и то не всеми). Для прозрачности в вопросах доходов граждан, необходим контроль со стороны государства. Помимо этого, внедрение системы обязательного декларирования доходов и расходов будет способствовать решению проблемы с коррупцией. И этот факт – весомая причина перехода ко всеобщему декларированию.

Переход ко всеобщему декларированию естественным образом усилит налоговый контроль, что создаст основу для расширения налоговой базы и увеличению бюджетных доходов в виде индивидуального подоходного налога. По прогнозным данным уполномоченных государственных органов, в результате введения всеобщего декларирования ожидается, только минимальный рост поступлений в бюджет по индивидуальному подоходному налогу – в пределах 10% (около 51 млрд. тенге).

Для страны, в период кризиса эти меры необходимы, т.к. это позволит:

- 1) пополнить казну государства налогами (чем больше физических будет охвачено, тем больше налогов поступит в доход бюджета);
- 2) получить реальную картину по доходам физических лиц;
- 3) создать систему для максимальной прозрачности, как доходов физических лиц, так и налогообложения.

Список использованной литературы

1. О всеобщем декларировании доходов и имущества физических лиц (Пресс-релиз КГД МФ РК от 21.12.2015 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.kz>.
2. Легализация на текущую дату [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://saluk.kz/kgd.gov.kz>.

Джіюєв Г. Д.

слухач магістратури
Класичний приватний університет

АНАЛІЗ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Система оплати праці ґрунтується на оцінці персоналу організації і несе в собі кілька найважливіших функцій, виконує ряд завдань.

Основними функціями оцінки є:

- 1) оцінка робочих місць і посад по показниках, що визначає складність праці на даному робочому місці або посаді, з метою встановлення розряду й групи оплати по даній посаді;
- 2) оцінка професійних якостей і знань найманого робітника, що займає певну посаду з метою рішення підприємцем питання про індивідуальне коректування заробітної плати цього працівника в межах даної групи оплати;
- 3) оцінка ефективності і якості виконаної роботи з підсумків певного періоду часу або по закінченні заданого обсягу робіт з метою рішення питання про відповідність займаної посади, підвищенні в посаді й групі оплати.

Основними завданнями оцінки співробітників, на нашу думку, є:

розподіл робочих місць і посад по розрядах і групам оплати;

- 1) рішення питання про індивідуалізацію заробітної плати конкретного працівника;
- 2) мотивація персоналу до ефективного і якісного виконання своїх обов'язків;
- 3) рішення питання про підготовку й перепідготовку кадрів;
- 4) рішення питання про відповідність співробітників займаної посади і їхньому просуванні по службі, зниженні або звільненні.

Будь-яка оцінка являє собою систему показників, які відбивають якісні й кількісні характеристики по предмету оцінки.

Система оціночних показників повинна задовольняти певним вимогам до неї, а саме:

- 1) об'єктивність і вірогідність;
- 2) універсальність, тобто застосовність її до всіх підрозділів організації й до всіх категорій персоналу (система оцінки може включати кілька підсистем, розрахованих на різні категорії персоналу);
- 3) наявність певних стандартів і норм оцінки;
- 4) наявність певної мети, що впливає з вимог до вдосконалювання керування персоналом і стимулювання працівників;
- 5) наявність якісних і кількісних характеристик результатів діяльності найманих робітників;
- 6) наявність певного методу оцінки;
- 7) кожний співробітник повинен оцінюватися тільки по тим показникам, які залежать від його трудової діяльності;

8) можливість переведення оціночних показників у стандартизований ма-сштаб для забезпечення їхньої порівнянності;

9) облік динаміки зміни оцінюваних характеристик.

Отже, при існуючій гарантованій заробітній платі існує гнучка система доплат і надбавок, що змінюються залежно від показників трудової діяльності працівника, структурного підрозділу й усього підприємства. В умовах реформи оплати праці на досліджуваному підприємстві знайдений механізм оцінки діяльності працівників і їхніх стимулювань на підставі цієї оцінки з урахуванням перехідного характеру цього механізму.

По кожному показнику, застосовуваному для оцінки кваліфікації й професійної компетенції працівника, розроблено конкретні критерії, що дозволяють характеризувати відповідність працівника пропонованим вимогам.

На підприємстві функціонує модель мотивації та стимулювання, заснована на застосуванні гнучких систем оплати праці й участі працівників у результатах підприємницької діяльності.

В основі будь-якої системи оплати найманих робітників повинен лежати принцип безумовного дотримання норм трудового законодавства. Це значить, що працівники повинні одержувати заробітну плату не нижче встановленого на державному рівні мінімуму, а також всі покладені за законом доплати за додаткову працю, несприятливі умови праці та ін.

Длугопольський О. В.

доктор економічних наук, професор

Тернопільський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

За результатами соціологічного дослідження “Реформування вищої освіти”, проведеного у березні 2015 р., понад 36% респондентів визнали питання вдосконалення якості вищої освіти в Україні як першочергове, а іще понад 50% – як важливе [1]. Понад 25% респондентів оцінюють якість вищої освіти в Україні як низьку, понад 50% – як середню, і лише понад 20% – як високу. Невисока частка іноземних студентів у загальній їх чисельності в Україні (в середньому 2,8% порівняно із Австрією, Великобританією – 20%, Францією, Данією, Бельгією – 12%, Німеччиною, Швецією – 10%) також свідчить про низький рейтинг вітчизняної вищої освіти. Загалом, неналежна якість вітчизняної вищої освіти призводить, з одного боку, до тотальної недовіри суспільства до цього важливого інституту із падінням його престижу, відтоку талановитої молоді та викладачів за кордон, але водночас, до тривалого функціонування вищої освіти в інституційних рамках амортизації безробіття як серед студентів, так і викладацького складу, корпоративного опору цієї системи радикальним реформам в контексті наближення до рекомендацій і стандартів ЄПВО.

Стратегія реформ щодо гарантування належної якості вищої освіти спрямована на забезпечення та перманентне поліпшення якості вітчизняної вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам ЄПВО, враховує кращі світові практики, сприяє досягненню відповідності освітньої системи вимогам та потребам суспільства й особистості. В цьому контексті виникає кілька проблем. По-перше, вітчизняна система вищої освіти функціонує ізольовано від інтересів роботодавців, які практично не залучені як до розробки навчальних програм ВНЗ, так і до професійного навчання студентів практиці роботи із подальшим їх пра-

цевлаштуванням за профілем. По-друге, відсутня мотивація самих студентів та викладачів до системних змін, які б стимулювали підвищення якості (стандарті академічної доброчесності лише розробляються, а практично відсутня академічна свобода у вітчизняних ВНЗ стає бар'єром для креативних змін). По-третє, формальні вимоги до якості (наприклад, програми антиплагіат, публікації статей у SCOPUS чи WoS, сертифікати про міжнародні стажування) лише сприяли появі на ринку освітніх послуг нових гравців, які за гроші імітаторів "працюють" всупереч головній ідеї реформ (т. з. міжнародні стажування без виїзду у зарубіжний ВНЗ, публікації у платних низькосортних журналах, сертифікати за конференції у дистанційному форматі). По-четверте, оскільки практично до 85% коштів ВНЗ України отримують завдяки наявній кількості студентів, від яких напряду залежить й кількість ставок професорсько-викладацького складу, то відрахування студентів за неуспішність стає практично неможливим. В таких умовах розвивається академічна недоброчесність, оскільки інтереси у "кількості вищої освіти" домінують над інтересами у її якості ("продаж дипломів", "продаж вчених ступенів"). По-п'яте, повністю ігнорується репутація як особливий вид капіталу більшістю ВНЗ України, яка, тим не менш, високо цінується у ЄПВО (винятками є УКУ, КШЕ та іще кілька ВНЗ України переважно приватної форми власності). Так, досить часто працівники університетів та студенти вболівають за форму самого диплому про вищу освіту, ніж за його змістове наповнення. Усе це в сукупності призводить до "голосування ногами" конкурентоздатних студентів та викладачів, які обирають навчання та роботу з кордоном (так, за 2010-2015 рр. кількість українських студентів лише у польських ВНЗ зросла у 10 разів із 3,5 тис. до 34 тис. осіб), обурення станом вищої освіти тими, хто бажає підвищення її якості, але знаходиться у відносній меншості, і постійної імітації освіти і науки більшістю тих, хто ніяких змін не бажає.

Для розв'язання цього комплексу проблем у рамках нового Закону "Про вищу освіту" передбачено [2]:

1. Передання функцій МОН із акредитації та ліцензування ВНЗ до нової інституції (НАЗЯВО) та акредитованих ним незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

2. Створення умов для формування якісного складу НАЗЯВО, спроможного відновити довіру до вищої освіти та формувати нову її якість в Україні.

3. Напрацювання методичної бази та надання практичної допомоги ВНЗ у створенні внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

4. Інтеграція НАЗЯВО та незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти до європейських структур та мереж забезпечення якості вищої освіти, впровадження міжнародних компонентів у систему оцінювання та моніторингу вищої освіти, просування міжнародної акредитації, використання можливостей бенчмаркінгу для підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти.

5. Розробка стандартів вищої освіти за активної участі усіх стейкхолдерів тощо.

Проте за два роки, що минули з моменту набрання чинності новим Законом "Про вищу освіту" більшість цих новацій реалізовано не було. Склад НАЗЯВО, обраний нібито за демократичними процедурами голосування, не відповідає жодним стандартам якості та доброчесності, а тому довіряти його

рішенням за нинішніх умов не можна, що визнається на рівні МОН України. Внутрішні системи якості, запроваджені у багатьох ВНЗ, функціонують переважно “на папері”, оскільки університетська спільнота більшості державних ВНЗ чинить опір якості вищої освіти, що загрожує кількості. Більшість професорсько-викладацького складу виявились не готовими до конкуренції в освітній сфері, пропонуванню авторських курсів, викладанню іноземними мовами, проходженню “міжнародного фільтру” публікацій у якісних журналах, продукуванню ідей на гранти та проектній роботі. Посилює проблему й тривала ізоляція вітчизняних фахівців від досягнень світової освіти й науки, бар’єрами чого виступали низький інтерес до вивчення мов (адже більшість нового матеріалу в світі публікується саме англійською), відсутній досвід роботи у міжнародних проектах та командах (оскільки довіру іноземних партнерів потрібно завойовувати роками), ефект “path dependence”, завдяки якому формальні вимоги до контракту та клієнтизм при прийнятті на роботу знецінювали важку роботу справжніх дослідників та вчених, не гарантуючи їм ніяких привілеїв перед тими, хто “з мого села”. Навіть сьогодні займання більшості адміністративних посад у вітчизняних ВНЗ представниками “старої школи” не дозволяє більшості прогресивних та цікавих ініціатив знизу бути реалізованими.

За таких умов виникає гостра необхідність:

1. Оприлюднення політики забезпечення якості, що виступає частиною стратегічного управління ВНЗ. Розвиток культури якості, в межах якої усі сторони повинні брати на себе відповідальність за якість та долучатися до її забезпечення на усіх рівнях установи. Така політика підтримує [3]: організацію системи забезпечення якості, відповідальність усіх сторін за її забезпечення, академічну чесність та свободу, запобігання проявам нетолерантності чи дискримінації проти викладачів та студентів, залучення зовнішніх сторін до забезпечення якості.

2. Встановлення прямого зв’язку між якістю вищої освіти та її бюджетним фінансуванням на підставі незалежного, комплексного та об’єктивного оцінювання діяльності ВНЗ.

3. Стажування вітчизняних молодих вчених у міжнародних освітніх та наукових інституціях з метою пошуку перспективних партнерств, роботи у спільних проектах, вдосконалення soft skills тощо.

4. Стимулювання студентської мобільності та спрощення процедур зарахування курсів дисциплін.

5. Приєднання до систем он-лайн навчання європейських університетів як студентів, так і викладачів вітчизняних ВНЗ.

6. Оприлюднення силлабусів навчальних дисциплін на сайтах університетів до початку навчального року із наданням студентам права здійснення вибору цікавих для них предметів.

Список використаної літератури

1. Реформування вищої освіти : інформаційні матеріали соціологічного дослідження [Електронний ресурс]. – Київ : Фонд “Демократичні ініціативи” ; Фірма “Юкрейніан соціолоджі сервіс”, 2015. – Режим доступу: <http://dif.org.ua>.

2. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року : проект. – Київ, 2014.

3. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – Єреван, 2015.

Дубініна Н. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРАКТИКА МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Маркетинг – слово англійського походження, асоційоване в більшості книг та навчальних посібників, як правило, з поняттям “ринок”. Але більш правильним було б вважати маркетинг діяльністю з організації обміну, тобто торгівлі, підготовки й пропозиції товару для продажу. Від англійського “to market”, що означає торгувати, пропонувати для продажу. Тому маркетинг розглядається, як комплекс різноманітних видів діяльності в процесі обміну, спрямований на задоволення потреб споживачів і перетворення їх з потенційних покупців у клієнтів.

Маркетинг являє собою процес планування й втілення задуму, ціноутворення, просування й реалізації ідей, товарів і послуг шляхом обміну, що задовольняє потреби окремих осіб і організацій. Таким чином, маркетинг як поняття пов’язаний з діяльністю з вивчення ринку й ринковими відносинами.

У даний час більшість компаній в тій або іншій формі регулярно здійснюють ринкові дослідження. Маркетинг являє собою систему організації всієї діяльності фірми з розробки, виробництва й збуту товарів на основі комплексного вивчення ринку та реальних запитів покупців з метою отримання прибутку.

З точки зору об’єкта дослідження маркетингові дослідження являють собою комплекс заходів. Наприклад, дуже складно відокремити один від одного такі напрями (об’єкти) дослідження, як ринок, споживачі, конкуренти. Ринок немислимий без конкурентної боротьби, споживачі формують свою поведінку в певному ринковому середовищі. Усі маркетингові дослідження здійснюються в двох розрізах: оцінювання тих чи інших маркетингових параметрів для певного моменту часу та отримання їхніх прогнозних значень. Як правило, прогнозні оцінки використовуються при розробці як цілей і стратегій розвитку організації в цілому, так і її маркетингової діяльності.

Маркетингові дослідження являють собою вид соціальної технології, спрямований на виявлення ефективних засобів управління ринком на основі об’єктивного розуміння ситуації, що на ньому склалася. Визначення проблеми є першим кроком у проведенні маркетингових досліджень. Ясний та чіткий виклад проблеми є ключем до проведення успішного маркетингового дослідження.

Після визначення проблем маркетингових досліджень встановлюються цілі їх проведення й методи, спрямовані на їх досягнення.

На другому етапі необхідно визначити вид інформації, що цікавить, і шляхи її найбільш ефективного збирання. Зазвичай при проведенні маркетингових досліджень використовується інформація, отримана на основі первинних і вторинних спостережень.

Маркетинг являє собою одну з областей дослідної науки, і особлива увага при цьому повинна приділятися об’єктивній реальності. Необхідно розуміти яким чином отримана інформація, що характеризує цю реальність. Треба уникати довільного трактування фактів.

Наступним етапом маркетингового дослідження є аналіз зібраної інформації, обрання з сукупності отриманих даних найбільш важливих відомостей і результатів.

Маркетинговий аналіз припускає визначення й оцінювання ринків підприємства та зовнішнього середовища з метою виявлення привабливих можливостей, виявлення труднощів і слабких місць в роботі підприємства. Ефективний маркетинговий аналіз є необхідною умовою розробки планів маркетингових заходів.

Насамкінець, треба надати отримані результати керівництву фірми для прийняття раціональних та своєчасних маркетингових рішень. Розробка таких рішень дозволить підприємству збільшити обсяги виробництва й реалізації завдяки виявленню запитів споживачів та їх задоволення. Маркетингові дослідження доцільно здійснювати не тільки на виробничих підприємствах, але також і на підприємствах торгівлі, в організаціях сфери послуг та окремими особами.

Об'єктом нашого дослідження виступала ФОП Мудра, яка працює за договором франчайзі з Компанією IDS Aqua Service та є ексклюзивним дистриб'ютором мінеральної води відомих торговельних марок “Аляска” та “Старий Миргород” у Кам'янко-Дніпровському регіоні. Партнерами підприємства виступають: Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”, Миргородський завод мінеральних вод, Трускавецький завод мінеральних вод, компанія “ІДС Аква Сервіс”, дистриб'юторська компанія ПРАТ “Індустріальні та дистрибуційні системи”.

Досліджуване підприємство обслуговує 62% ринку в м. Енергодар, але встановлення конкурентом ФОП Іванов нижчих цін та висока якість води “Аква Стар” негативно впливають на зміцнення його конкурентних позицій. Для збільшення частки ринку ФОП Мудра потрібно збільшити обсяги продажу води ТМ “Аляска” та ТМ “Старий Миргород” по довколишнім селам Кам'янко-Дніпровського регіону. Цей сегмент не обслуговується вищезазначеними конкурентами.

Для забезпечення підвищення конкурентоспроможності ФОП Мудра необхідно підтримувати постійні контакти з клієнтами та пропонувати додаткові товари, які є у портфелі IDS Aqua Service. Також доцільним буде використання сувенірної реклами (наприклад, блокноти, ручки, чашки, календарі з логотипом Компанії IDS Aqua Service).

Отже, з метою формування міцної конкурентної позиції досліджуваного підприємства слід здійснювати моніторинг конкурентного середовища з метою своєчасного виявлення й прогнозування тенденцій розвитку конкурентних ситуацій, які впливають на його конкурентну позицію, здійснювати оцінювання конкурентних переваг та формувати і реалізовувати ефективні конкурентні стратегії.

Дудка Г. Г.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО ПРОСУВАННЯ БРЕНДУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринкової економіки України діяльність підприємств отримує певну специфіку, оскільки підвищується рівень невизначеності і ризику, зростає інтенсивність конкуренції, покупці стають усе більш вимогливими до якості товарів і послуг. Успішне функціонування підприємств у даних умовах залежить не тільки від вдосконалення внутрішньогосподарської діяльності, а головним чином від того, як воно може пристосуватися до постійних змін у зовнішньому

середовищі. В таких умовах необхідне відмовлення від традиційних методів управління, перегляд основних цілей діяльності підприємства.

Діяльність сучасних підприємств здійснюється в умовах жорсткої конкурентної боротьби, спостерігається відсутність стратегічної орієнтації; планування діяльності, в основному, здійснюється, виходячи з внутрішніх можливостей і ресурсів підприємства. При такому підході виявляється, що підприємство не в змозі реалізувати свою мету, оскільки її досягнення принципово залежить від бажань і потреб клієнтів, а також від поведінки конкурентів, у результаті чого підприємство рано чи пізно вибуває з бізнесу.

Глобалізація процесів економічного розвитку значно ускладнила вимоги до планування і застосування маркетингових стратегій просування нової продукції. Підприємства дедалі частіше стикаються з проявами неадекватної, з їхньої точки зору, реакції з боку споживачів на засоби просування і стимулювання збуту, що призводить до відчутних, не завжди виправданих фінансових витрат. В умовах сучасної України, коли кошти більшості підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, дуже обмежені, необґрунтовані витрати на просування бренду спроможні призвести до значного ускладнення їх фінансового стану. Тому проблема підвищення ефективності стратегій просування бренду стає дедалі актуальнішою.

Сучасні підприємства використовують систему стратегічного управління, в основі якої лежить концепція маркетингу. Маркетинг розуміють при цьому, як цілісну систему організації і управління діяльністю підприємства, що через задоволення запитів споживачів забезпечує максимальний збут продукції, досягнення значної активності діяльності і розширення частки ринку.

Алгоритм процесу стратегічного управління, що включає: зовнішній і внутрішній бенчмаркінг, бенчмаркінг стратегічного управління, визначення стратегічної цілі, вибір стратегічних альтернатив розвитку підприємства, розробку стратегії підприємства по рівнях управління, напрямкам діяльності і термінам, розробку стратегічного плану (програми), реалізацію стратегічного плану, стратегічний контроль. Бенчмаркінг стратегічного управління охоплює зовнішній і внутрішній бенчмаркінг. Бенчмаркінг є початковим пунктом стратегічного управління, оскільки він забезпечує базу для визначення місії і цілей фірми і для розробки стратегій поведінки, що дозволяють підприємству виконати місію і досягти своїх цілей.

Бренд контактного персоналу завдяки особистісним і корпоративним цінностям, що лежать в його основі, стає символом компанії і надійним інструментом для об'єднання всіх аспектів її діяльності, формування лояльності всіх цільових груп: теперішніх і майбутніх співробітників фірми, і, нарешті, держави в цілому. Виходячи з цього, базові цінності бренду повинні закладатися в усі сфери даного бізнесу: у розробку продукту бадів, його просування, у стандарти обслуговування, в систему підбору та оцінки персоналу, формування і розвиток корпоративної культури, враховуватися при виборі стилю управління тощо.

Стратегія розвитку товару успішно застосовується тоді, коли підприємство має успішну товарну марку, яка користується прихильністю споживачів. Тоді підприємство розробляє нові або модифіковані різновиди цієї товарної марки для ринків, на яких воно вже працює. Впроваджуються дрібні інновації, які пропонуються вже існуючим лояльним споживачам підприємства.

Єфремов Ю. А.
слухач магістратури
Класичний приватний університет

УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Товарний асортимент торгівельного роздрібного підприємства залежить від його розмірів, розташування, купівельної спроможності споживачів, яких він обслуговує. У процесі формування асортименту продовольчих товарів треба враховувати особливості попиту на продукти харчування. Формування товарного асортименту є одночасно і засобом, і методом управління асортиментом. Формування асортименту передбачає індивідуальний підхід до кожного товару, врахування всіх його особливостей, зокрема попиту населення. Більшість покупців уточнює свої бажання у процесі ретельного вибору товару.

Класифікація асортименту товарів дозволяє орієнтуватися на окремі види та групи товарів, яким властиві загальні ознаки, що створює умови для вивчення, планування, прогнозування й визначення структури попиту. Дослідження попиту дозволяє визначити й дослідити весь комплекс спонукальних факторів, якими керуються споживачі при виборі товарів (доходи, соціальний статус, освіта).

Ознаками класифікації асортименту можуть бути такі чинники як широта асортиментної лінійки товарів, ступінь задоволення потреб, структура асортименту тощо. Класифікація асортименту товарів дозволяє орієнтуватися на окремі категорії і групи товарів, яким властиві загальні ознаки, що, по-перше, значно спрощує завдання управління, а по-друге, створює оптимальні умови для вивчення і прогнозування попиту.

Управління асортиментом товарів ґрунтується на сучасних концепціях маркетингу, товарознавства, логістики, мерчендайзингу. Навіть бездоганно сформований асортимент не залишається таким постійно, він потребує постійного удосконалення. Управління асортиментом націлено на задоволення попиту цільових груп споживачів, гнучке реагування на вимоги ринку, забезпечення прибуткової діяльності підприємства. Вирішення цих завдань здійснюється шляхом включення нових товарів в асортимент, вилучення з асортименту застарілих або нерентабельних товарів, а також, рекламування товарів, що є в наявності.

Проаналізувавши господарську діяльність досліджуваного торгівельного підприємства за період 2013–2015 років, можна зробити висновок, що у період кризи 2013 року відбулись такі зміни: зменшилися обсяги роздрібного товарообігу, що спричинено зниженням доходів населення. Сума товарообігу у 2015 році склала 335 700 грн, що на 36,1% нижче, ніж у 2013 році. Прибуток від реалізації у 2015 році збільшився на 14,8% за рахунок зниження витрат обігу на 14,1%. Рівень рентабельності у порівнянні з 2013 роком знизився на 1,1%, і склав у 2015 році 5,4%. У 2015 році спостерігалось зниження суми умовно-змінних витрат на 20 826,44 грн у порівнянні з 2013 роком. Сума умовно-постійних витрат також зменшилась на 8 064,5 грн.

На основі результатів проведеного АВС-аналізу продуктів товарної групи “Ковбасні вироби” досліджуваного торгівельного підприємства можна зробити висновок, що ковбасним виробами-лідерами продажів фірми “Діана” є: ковбаси “Докторська”, “Любительська”. Ковбасним виробами-лідерами продажів фірми “Запоріжсталь” є: сосиски “Молочні”, сардельки “Бородінські” та шинка “Коро-

лівська”. Для цих товарів не можна допускати появи дефіциту, необхідна постійна реклама та просування.

На основі результатів проведеного АВС-аналізу продуктів товарної групи “Рибна продукція” досліджуваного торгівельного підприємства можна зробити висновок, що лідерами продажу є така рибна продукція: оселедець солоний, оселедець копчений, скумбрія копчена, оселедець пряного засолу, салака копчена, кілька солоня, горбуша солоня. Ці товари потребують ретельного планування, постійного (можливо, навіть щоденного) обліку й контролю.

Аналіз асортименту підприємств-конкурентів показав, що найбільш впливовий конкурент має ефективну асортиментну стратегію, відрізняється якісним обслуговуванням, гарною репутацією. Проте у деяких аспектах він поступається досліджуваному торгівельному підприємству, а саме – широтою асортиментних лінійок певних товарних груп. Інший конкурент має певні переваги за рахунок того, що працює у нічний час.

Для підвищення ефективності управління формуванням асортименту товарів досліджуваного торгівельного підприємства запропоновано: проводити цілеспрямовану асортиментну політику, підтримувати постійний контакт з потенційними споживачами, розширювати пошук можливих джерел закупівлі товарів, створювати додаткові джерела для поповнення товарних ресурсів, налагодити у магазині використання прогресивних форм і методів вивчення попиту (проводити різноманітні види тестування товарів, анкетування покупців). В якості одного з напрямів підвищення ефективності управління асортиментом можна запропонувати раціональне використання торгівельної площі. Проаналізувавши асортимент наявних товарних груп, можна запропонувати власнику підприємства ввести нову товарну групу – товари побутової хімії.

В умовах кризи підприємства роздрібної торгівлі та споживачі можуть зіткнутися з такими проблемами як надлишки та дефіцит товарів. Нами запропоновано засоби реалізації надлишків, а саме: розпродаж товарів зі знижкою; стимулювання персоналу, який продає продукцію, винагородою за продаж неліквідів; продаж надлишкового товару конкурентам за пільговими цінами; акції щодо стимулювання попиту на неходовий товар; продаж надлишку товару за принципом “два в одному”.

Впровадження розроблених пропозицій в практику управління товарним асортиментом роздрібного торгівельного підприємства дозволить підвищити ефективність його асортиментної політики, формувати оптимальний асортимент товарів, що, в підсумку, сприятиме підвищенню рівня рентабельності господарської діяльності підприємства.

Жадан О. В.

доктор наук з державного управління, професор
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Оплата праці займає особливе місце в структурі соціально-трудової сфери і пріоритетних напрямків соціальної політики. Це пояснюється, перш за все, її винятковою значущістю для забезпечення життєдіяльності людини та специфічними функціями, які вона виконує в розвитку суспільства і економіки. Однак в даний час в галузі оплати праці та її організації накопичилося багато гострих

проблем і недоліків, які в значній мірі знижують її результативність у вирішенні вищезазначених завдань. Більш того, з цілком очевидних причин без їх усунення неможливе ефективне проведення ключових соціально-економічних перетворень – пенсійної реформи, модернізації житлово-комунального господарства, податкової системи тощо. Це обумовлює актуальність пошуку сучасних ефективних моделей організації та регулювання оплати праці, досвід функціонування яких нагромаджено у європейських країнах.

У сучасній світовій економіці сформувались три групи моделей організації оплати праці – американська, японська і західноєвропейська. Практично в умовах кожної з них як і раніше широко використовується індивідуальна і колективна системи оплати та стимулювання праці, однак останнім часом класичні системи все більше набувають певних особливостей, запозичуючи риси одна від одної.

У зарубіжних країнах в системі оплати праці виділяється її основна і додаткова частини. Результати обстежень найбільших корпорацій світу, проведених в 1990-х рр., виявили наступні характерні ознаки систем оплати праці найманих працівників:

- зростання масштабів систем змінної заробітної плати, і її частки у загальному доході працівників;
- зростання частки групових форм заробітної плати та збільшення їх питомої ваги у загальному доході працівників;
- поширення систем оплати за знання і компетенцію;
- розвиток гнучких систем пільг працівникам підприємств [1, с. 9-16].

Останнім часом отримують розвиток нетрадиційні для країн з ринковою економікою систем оплати праці. Важливо відзначити, що вони не замінюють традиційні системи, а доповнюють їх. Так, на 73% закордонних компаній використовують систему посадових окладів для визначення базової заробітної плати, причому ці методи охоплюють не всіх працівників, а лише окремі їх категорії або підрозділи (гнучкі пільги поширюються в середньому на 50% працівників, участь в прибутках – на 21–40%, системи оплати за знання – на 1-20%) [5, с. 42]. В цілому дані тенденції підвищують стимулюючу роль оплати праці в досягненні високих кінцевих результатів діяльності працівників підприємств.

Всі ці стимулюючі виплати в тій чи іншій мірі, з різними модифікаціями використовуються в практиці оплати праці на зарубіжних підприємствах. Особливо хотілося б відзначити участь держави в організації оплати праці в зарубіжних країнах. Встановлення мінімального розміру оплати праці покладається на державу, яка здійснює таким чином політику доходів населення.

У сучасній зарубіжній практиці мають місце два підходи до встановлення мінімальної заробітної плати. Перший – це встановлення “споживчого кошика” життєво важливих товарів і послуг у вартісному вираженні. Другий підхід заснований на припущенні про те, що задоволенню на гарантованому мінімальному рівні підлягають не тільки основні фізичні потреби в продуктах і житлі, а й соціальні, породжувані соціально-культурним розвитком суспільства. Тому другий підхід передбачає встановлення співвідношення рівня мінімальної заробітної плати з середнім її рівнем. Так, в Японії воно становить близько 44%, у США – близько 50%, у Франції – близько 60%, а в Нідерландах доходить до 75% середньої заробітної плати [2, с. 8].

В західноєвропейських країнах практика встановлення мінімальної заробітної плати різноманітна: законодавче регулювання, регулювання на основі тристоронніх колективних угод, регулювання виконавчими органами державної влади. Так, загальнодержавний мінімум заробітної плати встановлюється у Великобританії, Франції, Іспанії, Бельгії, Португалії. В Бельгії та Греції мінімум заробітної плати встановлюється в результаті угоди уряду, профспілок і підприємців. Існує й диференціація мінімальної заробітної плати. Так, у Великобританії, Франції, Бельгії, Норвегії, Нідерландах, Люксембурзі, Іспанії законодавством встановлений знижений мінімум заробітної плати для молодих працівників [2, с. 9].

Крім того, державне регулювання мінімальної заробітної плати передбачає і її індексацію. Так, у Франції вона індексується кожного разу, коли місячний індекс цін протягом двох місяців досягає 2% рівня останнього корективу. При цьому використовується адресна індексація. Повністю індексується, як правило, мінімальна заробітна плата, а порівняно високий рівень доходів індексується частково. Така (автоматична) індексація заробітної плати збереглася лише у Франції. В інших західноєвропейських країнах проблеми індексації заробітної плати вирішуються на рівні загальнонаціональних тристоронніх угод (Австрія, Бельгія, Данія, Греція та ін.), Або на рівні галузевих (тарифних) угод (Німеччина), або на рівні колективних договорів.

Для західноєвропейських компаній характерні три моделі оплати та стимулювання праці:

- безпреміальна, в якій функції стимулювання праці виконує заробітна плата;
- преміальна, що включає виплати, величина яких пов'язана з розміром доходу або прибутку підприємства;
- преміальна, що передбачає виплати, розміри яких встановлюються з урахуванням індивідуальних результатів праці [3, с. 31].

В цілому західноєвропейські країни при організації оплати праці виходять з женевської схеми, що застосовується для встановлення тарифної системи оплати праці. Ця схема передбачає необхідність врахування наступних факторів при встановленні тарифних розрядів:

- спеціальні знання та вміння (кваліфікаційні вимоги) – це професійна освіта, досвід роботи, вимоги до розумових здібностей;
- навантаження, тобто ступінь впливу роботи на організм людини, на її працездатність і здоров'я;
- відповідальність – матеріальна, за персонал в процесі виробництва, за збереження комерційної таємниці та ін.;
- умови праці, що представляють собою вплив навколишнього середовища в процесі виробництва, в тому числі безпека робочого місця.

Реальні відмінності в заробітній платі працівників можуть досить значно перевищувати діапазон тарифної сітки в результаті отримання доплат, надбавок та премій. Преміальні моделі оплати праці реалізуються шляхом залучення працівників до участі в прибутках та капіталі.

Що стосується оплати праці керівного складу підприємств західноєвропейських країн, то тут підхід практично однаковий. При формуванні посадового окладу керівника за контрактом приймаються до уваги особисті якості, професійно-кваліфікаційний рівень, вміння швидко вирішувати виробничо-технічні питання, ініціативність і наполегливість у прийнятті рішень.

Зарубіжні фірми регулярно проводять так зване “сканування” рівня оплати праці у своїх конкурентів, а потім визначають базові оклади за основними категоріями управлінського персоналу, зазвичай в діапазоні $\pm 3\%$ до середньої величини окладів конкурентів. На кожному рівні індивідуальні оклади в залежності від результатів праці можуть бути встановлені в межах 70–120% середніх окладів.

Як бачимо, досвід розвинених європейських країн з оплати і стимулювання праці являє для України великий інтерес. Багато чого з нього варто реалізувати вже зараз, а щось для нас зовсім не прийнятно. Вивчаючи накопичений досвід і адаптуючи його до вітчизняної практики можна досягти високих економічних результатів у трудовій діяльності.

Аналіз процесів розвитку систем оплати праці в країнах Європи дозволив виділити їх основні особливості. Системи заробітної плати сильно змінилися за минулі сто років. Вектор їх зміни спрямований в тому ж напрямку, що й соціально-економічний розвиток суспільства в цілому. Наприклад, входження до епохи інформаційних технологій у кінці ХХ ст. висунуло нові вимоги до підприємств, що призвело до зміни ставлення до працівника. Неможливо управляти нематеріальними об'єктами, застосовуючи класичні “жорсткі” системи оплати праці. Змінився і підхід суспільства до людини із розгортанням концепції гуманізації праці. Це також справило вагомий вплив на розвиток систем оплати праці на користь гнучкості і м'якості. Зрозуміло, що ці підходи не можуть застосовуватися в чистому вигляді, тобто бути абсолютними для кожного конкретного підприємства. Мова йде лише про загальну тенденцію в системах оплати праці, оскільки до сих пір є багато робіт, виконання яких не потребує високої частки інтелектуальної праці.

Список використаної літератури

1. Крищенко К. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці / К. Крищенко // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 9–16.
2. Товстенко О. Мінімальна заробітна плата: функціональна роль і методологічні основи її застосування / О. Товстенко, І. Ломанов // Праця і заробітна плата. – 2007. – № 23. – С. 8–9.
3. Брезицька К. Ф. Аналіз сучасних систем оплати праці в зарубіжних країнах / К. Ф. Брезицька // Управління розвитком. – 2011. – № 8 (105). – С. 30–31.

Жакенбаева П. Б.

слухатель магистратури
Академія “Болашак”
г. Караганда, Республіка Казахстан

ВОПРОСЫ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

В условиях рыночных отношений налоговая система государства является одним из важнейших экономических регуляторов, основой финансово-кредитного механизма государственного регулирования экономики. Государство широко использует налоговую политику в качестве определенного регулятора воздействия на негативные явления рынка. Применение налогов является одним из экономических методов управления и обеспечения взаимосвязи общегосударственных интересов с коммерческими интересами предпринимателей и предприятий, независимо от форм собственности и организационно-правовой формы хозяйствующего субъекта. С помощью налогов определяются взаимоотношения предпринимателей, предприятий всех форм собственности с государственным и местными бюджетами, с банками второго уровня, а также с вышестоящими организациями. При помощи налогов регулируется внешнеэкономическая деятельность, включая привлечение иностранных инвестиций, формируется доход и прибыль хозяйствующего субъекта. С их помощью государство получает в свое

распоряжение финансовыми ресурсами, необходимыми для выполнения своих общественных функций. За счет налогов финансируются также расходы по социальному обеспечению, которые изменяют распределение доходов.

В налоговой системе наиболее значимым с точки зрения социального распределения является индивидуальный подоходный налог (ИПН), посредством которого государство регулирует и фискальные поступления с физических лиц, и распределение части прибавочной стоимости государства.

Доля ИПН в государственном бюджете прямо зависит от уровня развития экономики, от уровня развития промышленности, сельского хозяйства, торговли и т.д. При планировании поступлений налоговых платежей от индивидуального подоходного налога в местные бюджеты регионов Казахстана, необходимо учитывать факторы, оказывающие непосредственное влияние на собираемость налога на доходы физических лиц и на его фактическое поступление. На рисунке 1 представлены факторы в разрезе нескольких групп, оказывающие влияние на поступление ИПН в бюджетную систему государства.

Рис. 1. Основные факторы, оказывающие влияние на поступление ИПН в бюджетную систему государства

Вопросы изучения влияния различных факторов, оказывающих влияние на поступление от ИПН в бюджетную систему Казахстана, не получили должного внимания в отечественной научной и экономической литературе. Эти факторы, могут оказывать как положительное, так и отрицательное воздействие на динамику поступления налога на доходы физических лиц в бюджетную систему государства.

Рассмотрим подробнее сложившуюся ситуацию по взиманию ИПН в Республике Казахстан и охарактеризуем важнейшие факторы, влияющие на поступление данного налога в местные бюджеты Казахстана

Сформированное налоговое законодательство по исследуемому налогу обеспечивает его легитимность. В разделе 6 главы 18 Налогового кодекса РК регламентируется порядок исчисления и уплаты индивидуального подоходного налога.

В процессе прогнозирования поступления ИПН в региональные бюджеты необходимо учитывать характеристику элементов налога. Основными элементами, которые оказывают влияние на поступление ИПН в бюджет регионов, являются: налогоплательщики (статус резидентства), объект налогообложения, ставки, налоговые вычеты, механизм исчисления и уплаты налога.

Одним из наиболее важных факторов, определяющих объем начисления ИПН в налоговой практике, выступают доходы казахстанских граждан (резидентов), а также нерезидентов, получающих доходы от источников на территории Республики Казахстан.

В структуре денежных доходов населения Казахстана заработная плата составляет более 85%. Рассмотрим динамику формирования среднемесячной номинальной заработной платы в Республике Казахстан и соотнесем ее с реальной заработной платой в 2009–2015 годы в таблице.

Относительно темпов роста реальной заработной платы в экономике, следует отметить их замедленный характер, так как отклонение темпов роста реальной заработной платы к темпам роста среднемесячной заработной платы составляет за весь период отрицательный баланс: от -7,7–5,5% (2010–2012) до 6,5% (2015 г.) Эти факты свидетельствуют о замедлении темпов роста реальной заработной платы по отношению к номинальной заработной плате в среднем на 5,5–8,9% в Казахстане.

Таблица

Соотношение среднемесячной начисленной заработной платы и реальной заработной платы в Республике Казахстан в 2009–2015 гг.

Показатель	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Средне мес. начисл. ЗП, тг.	67 333	77 611	90 028	101 263	109 141	121 021	126 021
Темп роста в %		115,3	116	112,5	107,8	110,9	104,2
Реальная начисл. ЗП, %		107,6	107,1	107	101,9	103,9	97,7
Отклонение (+/-)			0,5	-0,1	-5,1	2,0	-6,2
Отклонение темпов роста реальной ЗП к темпам роста средне мес. ЗП (+/-)		-7,7	-8,9	-5,5	-5,9	-7	-6,5

Составлено автором на основе данных с официального сайта Агентства РК по статистике.

Рассмотрим динамику изменения налоговой базы (доходы населения, включая динамику номинальной начисленной заработной платы) и поступлений ИПН в бюджет Республики Казахстан.

Анализируя представленный график, можно отметить, что темпы роста денежных доходов населения несколько ниже, чем темпы роста номинальной начисленной заработной платы в целом, тем не менее, они очень сильно друг друга отражают, что лишнее раз доказывает, что основную долю в структуру денежных доходов населения РК занимает заработная плата. Эта ситуация характерна для 2012–2014 гг. Относительно поступлений ИПН в бюджет РК, можно отметить, что поступления данного налога в бюджетную систему Республики Казахстан подвержен более резким колебаниям и достаточно сильно реагирует на рыночную конъюнктуру.

Так, в 2012 и 2014 годах наблюдается рост поступлений ИПН, что связано с развитием предпринимательства в РК, ростом числа предприятий, и ужесточением налогового администрирования.

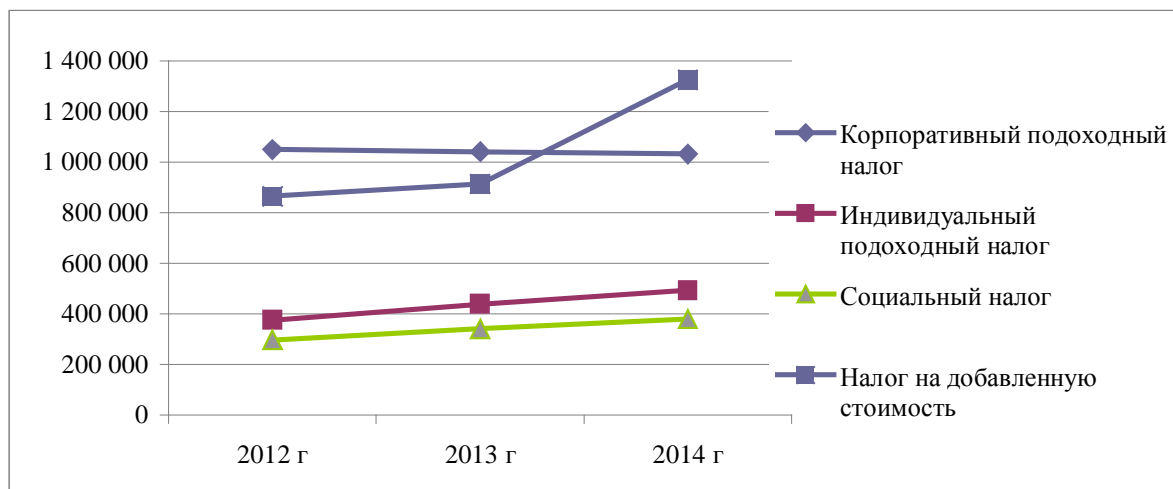

Рис. 2. Динамика поступлений основных налогов в государственный бюджет РК в 2012–2014 гг, тыс. тенге

В 2012–2014 годах темпы роста поступлений ИПН превышали темпы роста заработных плат (реальной и номинальной), что говорит о высокой собираемости индивидуального подоходного налога с официально выплачиваемой заработной платы и достаточно эффективном администрировании налога со стороны налоговых органов.

С 2017 года в налоговое законодательство Республики Казахстан в части индивидуального подоходного налогообложения предлагается введение всеобщего декларирования доходов всех физических лиц.

Помимо этого, предлагается введение налога с продаж, что может внести определенные корректировки в экономику государства. Это связано тем, что увеличится налоговая нагрузка прежде всего физических лиц.

Список использованной литературы

1. Дарибекова А. С. Налоговая стгам Республики Казахстан : учебное пособие / А. С. Дарибекова. – Караганда : Болашак-Баспа, 2010. – 279 с.
2. О налогах и других обязательных платежах в бюджет : Кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями на 02.01.2016 г.).
3. Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие : Послание Президента РК от 30.11.2015 г.

Жакыпова А. Т.

слушатель магистратуры
Академия “Болашак”
г. Караганда, Республика Казахстан

К ВОПРОСУ О СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЕ НАСЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВА

Стандарты качества жизни должны стать эффективным рыночным инструментом развития человеческого капитала и социальной модернизации Казахстана, не приводя при этом к росту иждивенческих направлений.

“Главные ориентиры развития социальной сферы до 2050 года заключены в конкретных индикативных цифрах. Нам надо в 4,5 раза увеличить показатель

объёма ВВП на душу населения – с 13 тысяч долларов до 60 тысяч долларов. Казахстан станет страной с преобладающей долей среднего класса. Следуя глобальной тенденции урбанизации, доля городских жителей вырастет с нынешних 55 до порядка 70 процентов всего населения. Города и населенные пункты свяжут качественные дороги и скоростные маршруты всех видов транспорта.

Утверждение здорового образа жизни и развитие медицины позволит увеличить продолжительность жизни казахстанцев до 80 лет и выше.

Система социальной защиты – это система снижения рисков, то её основная функция заключается в помощи человеку, находящемуся в трудном социальном положении, или в том, чтобы предвидеть возможные трудности и помочь противостоять им.

С 1 января 2013 года вступила в силу новая потребительская корзина, которая будет действовать до 2018 года.

В потребительскую корзину в первую очередь включены продукты питания, которые составляют около 50% её стоимости (для сравнения, в странах Западной Европы, эта цифра не превышает 20%).

Во вторую группу включены непродовольственные товары – одежда, обувь, головные уборы, бельё, лекарства.

Ну и третья группа потребительской корзины состоит из услуг: коммунальные услуги, расходы на транспорт, культурные мероприятия и прочее.

Стоимость продовольственной корзины рассчитывается путем умножения научно-обоснованных физиологических норм потребления продуктов питания, входящих в продовольственную корзину для различных половозрастных групп населения, на средние цены регистрации в представительных объектах розничной торговой сети по состоянию на середину текущего месяца в городе республиканского значения, столицы, областных и районных центрах.

Стоимость расходов на непродовольственные товары и услуги определяется путем увеличения стоимости минимальной продовольственной корзины на фиксированную долю расходов на минимально необходимые непродовольственные товары и услуги, устанавливаемую в порядке, определяемом Правительством Республики Казахстан.

Состав потребительской корзины отличается в зависимости от уровня экономического развития той или иной страны и представлений общества о качестве и уровне жизни.

В общем понимании всех стран прожиточный минимум – это минимальный национальный стандарт, который характеризует минимально допустимые границы потребления важнейших для человека материальных благ и услуг и чаще всего он выступает в качестве критерия абсолютной бедности. Этот стандарт в каждом государстве, естественно, свой и зависит от возможностей производства, богатства нации, традиций, менталитета и т.п.

Уровень бедности в Казахстане в 2016 году составляет 40 процентов от прожиточного минимума 22859 тенге – то есть 9143,6 тенге. Это пороговое значение бедности определено в Законе “О республиканском бюджете на 2015–2018 годы”. Людей, которые имеют такой доход, по данным статистиков, в Казахстане около 3,8 процента, или 638 тысяч человек.

В Республике Казахстан законодательно закреплены верхняя и нижняя черты бедности. На рисунке 1 показаны максимальные значения черты бедности.

За годы реформ, в Казахстане произошел массовый переход населения из относительно обеспеченных в малообеспеченные группы, в том числе и в состав тех, кто находится за чертой бедности.

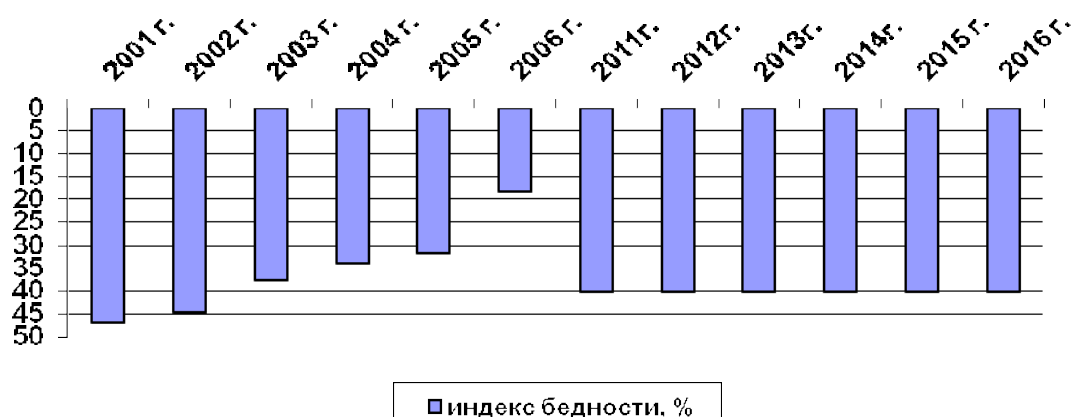

Рис. 1. Индекс бедности Республики Казахстан в 2001–2016 гг.

Основными факторами этого процесса стали гиперинфляция, а также существенное расслоение населения и поляризация доходов.

С девальвацией, прошедшей в феврале 2014 г. и 2016 г. доходы населения обесценились на 20%, и к переходу к плавающему курсу тенге доходы населения обесценились в 50%, что в свою очередь также повлияло на рост индекса бедности.

Данные минимальной заработной платы по Республике Казахстан приведены в таблице 1.

Анализ данных по Республике Казахстан показывает, что среднономинальная заработная плата увеличилась с 2001 года по 2015 год почти в 7 раз, минимальная заработная плата увеличилась в 6 раз.

Таблица 1

Динамика минимальной заработной платы в Республике Казахстан за 2001–2015 годы

Показатели	Годы						
	2001	2005	2010	2011	2012	2013	2015
Средне номинальная заработная плата, тенге	17 303	34 060	77 611	77 464	100 000	110 000	125 035
Средне номинальная заработная плата, долларах США	118	256	527	531,7	677	729	675
Минимальная заработная плата, тенге	3 484	8 100	14 952	15 999	17 439	18 660	21 364

На 2016 г. была определена минимальная заработная плата в размере 22 859 тенге, на 2014 год данный показатель был определен в размере 19 966 тенге.

В 2008–2016 годах правительство республики продолжало политику, направленную на совершенствование механизмов социальной защиты малоиму-

щих слоев населения, обеспечения основных социальных гарантий в области доходов, повышения занятости населения, регулирования миграции населения, реформирования системы социального страхования, в том числе пенсионного обеспечения, реализации новой жилищной политики. Так, согласно Законам Республики Казахстан “О республиканском бюджете на...” 2008 год – 2018 год установлены показатели, приведенные в таблице 2.

Таблица 2

Основные показатели социальной защиты населения за 2006–2016 годы

Показатели	сумма						
	2008 г.	2010 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.
Минимальный размер заработной платы, тенге	10 515	14 952	17 439	18 660	19 966	21 364	22 859
Минимальный размер пенсии, тенге	7 900	14 952	17 491	19 066	20 782	23 692	25 824
Месячный расчетный показатель для исчисления пенсий	1 168	1 413	1 618	1 731	1 852	1 982	2 121

В среднесрочном периоде социальная политика РК будет осуществляться в соответствии с принципами, предусмотренными в Концепции социального развития Республики Казахстан до 2030 года.

Список использованной литературы

1. Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие : Послание Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева народу Казахстана от 30.11.2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://akorda.kz>.
2. Дарибекова А. С. Финансы социальной сферы : учебное пособие / А. С. Дарибекова, Н. С. Дарибекова. – Караганды : Болашак-Баспа, 2015. – 85 с.
3. О прожиточном минимуме : Закон Республики Казахстан от 16.11.1999 г. № 474-1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon.kz>.
4. Данные Агентства по статистике Республики Казахстан за 2001–2016 годы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stat.gov.kz>.

Жанысбаева Л. С.

старший преподаватель
Академия “Болашак”
г. Караганда, Республика Казахстан

СТАНОВЛЕНИЕ РЫНКА IPO В КАЗАХСТАНЕ

Глава государства Назарбаев Н. А. на XIII съезде НДП “Нур-Отан” в феврале 2011 года объявило программе “Народное IPO” – размещение акций крупных казахстанских предприятий среди населения – которая может дать мощный толчок для развития экономики страны.

IPO долгое время казахстанскими эмитентами не рассматривалась как эффективный способ привлечения инвестиций, об этом говорят относительно низкие показатели первичных размещений акций национальных эмитентов на зарубежных фондовых рынках. Однако в последние годы интерес в Казахстане к возможностям выхода на первичный рынок акций заметно вырос.

В сентябре 2011 года Постановлением Правительства РК была утверждена программа “Народное IPO”. Смысл Программы “Народное IPO” создать доверие между бизнесом и населением страны. Это первая масштабная программа,

где казахстанцы получили возможность стать народными акционерами крупнейших компаний государства.

Одна из проблем экономической системы рыночного типа является обеспечение процесса воспроизводства инвестиционными ресурсами, необходимых в нужном объеме и определенные сроки. Инвестиционный капитал лишь частично формируется, благодаря собственным сбережениям предприятий. Так как большинство компаний начинают свою деятельность как небольшие предприятия, организованные несколькими инвесторами (частными лицами, венчурными инвестиционными фондами, производственными компаниями и др.) и находящиеся в их собственности, на определенном этапе такая форма существования предприятия становится фактором, сдерживающим его дальнейшее развитие. Дальнейший рост практически невозможен без дополнительного капитала, направляемого на пополнение оборотных средств, технологическое развитие, финансирование слияний и поглощений, расширение рынка и другие цели [1].

Одним из наиболее перспективных и популярных способов привлечения дополнительных средств является первичное публичное размещение или Initial Public Offering (IPO). Необходимо отметить, что данный инструмент привлечения дополнительного капитала приобретает особое значение в условиях увеличения рыночной конкуренции и развивающихся рынков, когда резкий рост компании возможен только за счет привлечения значительного стороннего капитала.

Термин IPO (Initial Public Offering) в переводе с английского означает первичное (первоначальное) публичное размещение (предложение) акций компании на публичных рынках [2].

В рамках “Народного IPO” на фондовый рынок выйдут национальные предприятия и их дочерние компании, занимающиеся, в основном, инфраструктурой. Это электросети, нефте- и газопроводы, железные дороги, авиаперевозки, морской флот. Их акции будут предлагаться на продажу поэтапно – до 2016 года.

Каждое предприятие, прежде чем выставить свои акции на биржу, проходит несколько этапов подготовки.

1. Первый эшелон

В 2012 году состоялось IPO простых акций АО “КазТрансОйл”, – крупнейшего оператора нефтепроводов в Казахстане, на долю которого приходится транспортировка около 60% от годового объема добычи нефти в стране. АО “Казтрансойл” имеет стабильный бизнес, обладающий потенциалом улучшения финансовых показателей.

2. Второй эшелон

2014 г. – АО “KEGOC” - предоставляет основные услуги в управлении электрическими сетями, прозрачный и понятный бизнес, который имеет ряд преимуществ в связи с ростом внутренней экономики Казахстана. Кроме того, потребность в капиталовложениях является основанием для первичного выпуска акций.

2015 г. – АО “Самрук-Энерго” крупнейший многопрофильный энергетический холдинг, успешно интегрированный в международный энергобаланс, создающий стоимость для своих акционеров и направленный на формирование высокоэффективной системы энергоснабжения, обеспечивающей устойчивое развитие всех отраслей Казахстана.

3. Третий эшелон:

2016 г. АО “НК “ҚазақстанТеміржолы” - холдинговая компания, выполняющая функции оператора магистральной железнодорожной сети, перевозок пассажиров и грузов железнодорожным транспортом.

2016 г.– АО “НАК “Казатомпром”. Эта компания является национальным оператором Республики Казахстан по импорту-экспорту урана, редких металлов, ядерного топлива для атомных электрических станций, специального оборудования, технологий и материалов двойного назначения.

Основным положительным экономическим эффектом от проведения IPO является возможность одновременно привлечь крупные долгосрочные инвестиции в компанию, а также доступ к долгосрочному капиталу на рынке на гораздо более выгодных условиях, чем обращение к заёмным банковским ресурсам, частным займам или венчурному капиталу. Многие компании имеют ограниченный доступ к заемному капиталу вследствие своего статуса, отсутствия залоговой базы, производственных показателей и других факторов. Если таким компаниям и удается получить заемные средства, то, как правило, под высокие проценты.

Основной проблемой является преобладание договорных сделок. Несмотря на принятые меры со стороны АФН и КФБ, по борьбе с прямыми сделками, их доля в объемном и количественном выражении остается высокой. Результаты анализа общего объема торгов на KASE в сравнении с площадками. орутх стран, свидетельствует о недостаточной развитости отечественного фондового рынка.

Это означает, что отечественные компании пока не могут в полной мере использовать фондовый рынок для получения капиталов. Динамика количества выпусков и эмитентов на Казахстанской фондовой бирже также свидетельствует о недостаточно развитости рынка IPO. Так, например, в Казахстане осуществляет свою деятельность более 6,4 тыс. крупных и средних частных компаний и 1 тыс. крупных государственных компаний. Однако на KASE залистингованы акции всего 112 компаний, большая часть сделок совершается с органичным кругом эмитентов, главным образом с банковского и горно-добывающего секторов. Если сравнить с рынками даже развивающихся стран данный показатель является сравнительно низким, так количество эмитентов на торговых площадках Китая превышает 6000 компаний, Индии- более 4000 компаний.

Низкая ликвидность в настоящее время продолжает оставаться главным сдерживающим фактором для дальнейшего развития рынка. Основными факторами, препятствующими широкому распространению IPO казахстанских компаний и развитию рынка первичного публичного размещения акций, на наш взгляд, можно назвать следующие факторы:

- риск потери контроля над компанией, раскрытие конфиденциальности, утечка инсайдерской информации;
- вывод и легализация капитала;
- отсутствие международного признания и престижности казахстанской фондовой биржи;
- недостаточный уровень развития корпоративного управления и непрозрачная структура акционеров потенциальных эмитентов;
- возможность манипулирования стоимостью акций и непрозрачность ценообразования;
- валютные риски и как следствие инфляционные риски;

- недостаточность размера внутренних рынков капитала и ликвидности;
- получение высокой и справедливой оценки стоимости;
- недиверсифицированная инвесторская база и другие рыночные факторы.

Как свидетельствуют факторы, ограничивающие выход Казахстанских компаний на отечественный рынок IPO и развитие фондового рынка, в настоящее время ни фондовый рынок, ни компании не готовы обеспечить бум IPO в стране. В связи с этим встает вопрос о необходимости совершенствования национального рынка IPO с целью стимулирования активности казахстанских компаний на этом рынке. Поскольку, несмотря на все достижения отечественного рынка первичных размещений, казахстанские эмитенты предпочитают выходить на иностранные площадки.

Размещение акций национальных компаний предоставят новый стимул для становления полноценного фондового рынка. При этом у населения, пенсионных фондов и других участников рынка появится набор новых ликвидных финансовых инструментов. Это позволило бы решить вопрос дефицита привлекательных активов на внутреннем рынке для вложения постоянно растущих пенсионных накоплений и розничных инвесторов.

Таким образом, существует объективная необходимость совершенствования механизма публичного первичного размещения акций как одного из наиболее эффективных и актуальных для фондового рынка методов привлечения инвестиций в реальный сектор экономики.

Список использованной литературы

1. Шохин Е. И. Финансовый менеджмент: учебное пособие / Е. И. Шохин. – Москва : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002.
2. London Stock Exchange : official site [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.londonstockexchange.com>.

Жаринов А. М.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах, серед основних завдань, що постають у сфері розвитку підприємств, діяльність яких наразі часто пов'язана із подоланням кризових аспектів, є забезпечення їх фінансової стійкості, як стратегічного чинника фінансової безпеки діяльності підприємства в цілому, зростання його ділової активності, а також інвестиційної привабливості.

До основних чинників, які впливають на фінансову стійкість підприємства можна віднести: стан та місце підприємства на ринку товарів та послуг; випуск рентабельної продукції, яка користується попитом у покупців; діловий потенціал підприємства; ефективність проведених господарських і фінансових операцій; рівень залежності підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів.

У фінансово-господарській діяльності підприємства розраховують кілька показників фінансової стійкості, серед яких: коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами; коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів.

Фінансову стійкість підприємства розглядають з позиції двох аспектів: 1) структурного аспекту, який пов'язаний з оптимізацією співвідношення між

видами активів підприємства й джерелами їх фінансування, що дозволяє зберігати динамічну фінансову рівновагу та створювати передумови для стабільного зниження вартості капіталу та постійного зростання ринкової вартості підприємства; 2) функціонального аспекту, який пов'язаний із процесами ефективного формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, потоків і фондів, здатних забезпечити опір підприємства внутрішньому та зовнішньому фінансовому впливу і відтворення цілісності фінансової системи підприємства.

У практиці підприємств розрізняють два види фінансової стійкості: 1) внутрішня стійкість, під якою розуміється такий стан організації, структури виробництва та надання послуг, їх динаміка, при якому забезпечується стабільно високий результат функціонування; 2) зовнішня стійкість, що обумовлена стабільністю економічного середовища, у рамках якої діє організація та досягається відповідною системою управління в масштабах всієї країни, тобто управління ззовні.

Для оцінки фінансового становища підприємства найчастіше використовують такий інструмент, як фінансовий аналіз, який дозволяє об'єктивно оцінити внутрішні та зовнішні відносини об'єкта аналізу, а на основі отриманих результатів прийняти обґрунтоване рішення. Фінансовий аналіз дає можливість оцінити: майновий стан підприємства; ступінь підприємницького ризику, зокрема, можливість погашення зобов'язань перед третіми особами; достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій; потребу в додаткових джерелах фінансування; здатність до нарощення капіталу; раціональність залучення позикових засобів; обґрунтованість політики розподілу й використання прибутку; доцільність вибору інвестиції тощо.

Таким чином, фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Якщо підприємство є фінансово стійким, то воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю як у залученні інвестицій, одержанні кредитів, так і при виборі постачальників і у підборі кваліфікованих кадрів. У цілому, своєчасна, точна та повна оцінка фінансової стійкості підприємства незалежно від змін ринкової кон'юнктури сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень і знижує ризик банкрутства підприємства.

Загребельна Т. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Прийняття управлінських рішень – це серія дій з вибору однієї з кількох альтернативних можливостей, яку обирає керівник для організації в цей час, у цьому місці, тобто як планувати, організовувати, мотивувати, контролювати. Прийняття рішень становить основний зміст діяльності керівника. В залежності від класифікаційних ознак управлінські рішення можуть бути: традиційними і нетиповими; стратегічними, тактичними і операційними; глобальними і локальними; довгостроковими і короткостроковими; коректованими і некоректованими; формалізованими і неформалізованими; однокритеріальними і багатокритеріальними; єдино особистими і колегіальними; документованими і не документованими; детермінованими і імовірнісними; інтуїтивними, заснованими на думках і раціональними; інформаційними, організаційними та технологічними.

Серед методів прийняття управлінських рішень можна виділити: декомпозицію (представлення складної проблеми, як сукупності простих питань); діагностику (пошук в проблемі найбільш важливих деталей, які вирішуються в першу чергу); експериментальні оцінки; метод неспеціаліста; лінійне програмування; імітаційне моделювання; метод теорії вірогідності; метод теорії ігор; метод аналогій. До управлінських технологій розробки і реалізації управлінського рішення відносяться: управління за результатами; управління на базі потреб і інтересів; управління шляхом постійних перевірок і вказівок; управління у виняткових випадках; управління на базі штучного інтелекту; управління на базі активізації діяльності персоналу.

У практиці прийняття управлінських досліджуваного підприємства використовуються три технології: управління за результатами, управління на базі активізації діяльності персоналу та управління у виняткових випадках. Серед найбільш часто вживаних методів прийняття управлінських рішень можна виділити: наказ, “штамбування рішень”, консенсус, метод аналогії, метод ідеалізації, конференцію і метод “колективного блокноту”. Найбільш вживаною технологією прийняття управлінських рішень на досліджуваному підприємстві є технологія “управління за результатами”, а найбільш популярними методами – метод ідеалізації та метод “штамбування рішень”.

Ефективність управління підприємством, а значить і ефективність управлінських рішень, мала протягом досліджуваного періоду різноспрямовану динаміку. Висока ефективність спостерігалась у 2012 та 2015 роках. 2013 рік був самим кризовим серед останніх п’яти років. Така ситуація багато в чому була обумовлена змінами кон’юнктури ринку та наслідками кризи. У 2014 році ефективність управління покращилась, але суттєве його зростання спостерігалось у 2015 році, при цьому рівень 2012 року було випереджено.

Ефективність управління за приростом продуктивності праці персоналу мала невпинну тенденцію до зростання. Показник 2014 року значно скоротився з тих самих причин, що вказані вище. Однак його зростання у 2015 році характеризує управлінські дії керівництва підприємства як доцільні. Загалом, обрані підприємством технології і методи прийняття управлінських рішень можна оцінити як задовільні. Однак різкі коливання показників ефективності управління свідчать про необхідність вдосконалення методичного інструментарію розробки й ухвалення рішень в практиці господарської діяльності підприємства.

Для підвищення якості процесу прийняття управлінських рішень на досліджуваному підприємстві необхідно: розглянути можливість впровадження технології “управління на базі потреб і інтересів” та використання методів Assessment Center, розробки кар’єрограми, “управління за цілями”, організаційних та економічних методів; розробити систему контролю й оцінки виконання управлінських рішень, що приймаються; вдосконалити процес прийняття рішень за допомогою комп’ютерних програмних продуктів, що пропонуються на ринку інформаційних технологій України.

В якості вдосконалення методичного інструментарію прийняття управлінських рішень пропонується в напрямках навчання, підвищення кваліфікації, стимулювання, атестації та оцінювання персоналу використовувати метод Assessment Center з метою розвитку у співробітників схильності до самопізнання, інформування їх про рівень професійних знань і навичок, а також уникнення емоційної напруженості, негативних емоцій, пов’язаних з оцінкою. В напрямі кар’єрного

просування – метод розробки кар’єрограми, яка розробляється на 5–10 років та містить зобов’язання керівництва щодо просування працівника та зобов’язання працівника щодо підвищення рівня освіти, кваліфікації, професійної майстерності.

Для організації системи виконання рішень потрібно розробити план реалізації, що передбачає систему заходів із забезпечення досягнення цілей рішення з мінімальними витратами. Одним із механізмів, що забезпечують успішне виконання рішень, є встановлення і структуризація комунікацій на підприємстві.

Задля вдосконалення процесу прийняття управлінських рішень запропоновано впровадження ІАСППР “Логос” – багатофункціональної системи інформаційної та експертно-аналітичної підтримки прийняття рішень у різноманітних галузях управління. Автоматизоване робоче місце особи, яка приймає рішення (АРМ ОПР) – це стаціонарний ПК на базі сенсорних екранів та моноблоків або мобільний – на базі високопродуктивних ноутбуків з вбудованими цифровими планшетами, сканерами відбитків пальців, контролерами дротового та бездротового зв’язку, що інтегрований до локальної та/або глобальної мережі. Впровадження системи дозволить використовувати базу знань, іншу довідкову інформацію в електронному форматі, підвищити ефективність управління на всіх рівнях, дасть можливість суб’єктам управління оперативно ідентифікуватись, реагувати на зміни суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації незалежно від їх місцезнаходження.

Отже, з точки зору прийняття рішень організаційні форми повинні бути підпорядковані досягненню поставлених цілей і процесу вирішення пов’язаних з цим проблем.

Закамолкіна Н. В.

Академія “Болашак”

г. Караганда, Республіка Казахстан

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Важным рычагом воздействия на экономику страны является инвестиционная политика – одна из составных частей социально-экономической политики государства.

Под инвестиционной политикой государства понимается комплекс целенаправленных мероприятий, проводимых государством по созданию благоприятных условий для всех субъектов хозяйствования с целью оживления инвестиционной деятельности, подъема экономики, повышения эффективности производства и решения социальных проблем.

Целью инвестиционной политики Республики Казахстан на современном этапе является обеспечение экономической стабилизации, положительной динамики устойчивого экономического развития, максимального привлечения в сферу инвестиционной деятельности национальных валовых сбережений и внешних инвестиций, а также поиск оптимального правового регулирования деятельности национальных и иностранных инвесторов. За 24 года независимости Казахстан привлек \$231 млрд. прямых иностранных инвестиций, из этой суммы \$205 млрд. – за последние 10 лет, и \$141,5 млрд. – за последние пять лет. В 2014 году республика вошла в топ-30 стран с наибольшим объемом привлеченных чистых иностранных инвестиций. Крупнейшими инвесторами выступают Нидерланды, США, Швейцария, Китай, Франция и Великобритания [1].

Тем не менее, сегодняшние объемы инвестиций пока недостаточны. В Казахстане отношение основных фондов (в реальном выражении) к ВВП находится на уровне 1,5, притом, что в мире устойчивым долгосрочным коэффициентом капиталоемкости считается 1,9–2,1. Это означает, что ежегодные вложения в виде казахстанских и зарубежных прямых инвестиций в государственном и частном секторах должны быть равны примерно \$85 млрд. вместо \$50-55 млрд. существующих.

Традиционно львиная доля всех капиталовложений приходится на горнодобывающую промышленность – с 2009-го по 2014 год она равнялась 28%. А самую большую часть общего объема прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в указанный период – 33,9% – составили вложения в сектор научно-технической деятельности, который, так или иначе, связан с нефтегазовой и металлургической отраслями. Самым же быстрорастущим сегментом по показателю иностранных инвестиций стала обрабатывающая промышленность: до 2010 года ее доля составляла 7%, а в последние пять лет – 14,1%.

Главным приоритетом в последнее время была защита прав миноритарных инвесторов. В рейтинге Всемирного Банка DoingBusinessКазахстан поднялся на 39 пунктов и занимает 25 строчку в мировом рейтинге по этому показателю. Второй, не менее важный критерий инвестиционной привлекательности – обеспечение исполнения контрактов. Казахстану удалось подняться в рейтинге с 14-го на 9-е место, что делает страну одной из самых надежных в мире в этом отношении. Для сравнения – Германия по данному показателю находится на 12-м месте, США – на 21-м [2].

Казахстан входит в топ-20 стран по таким критериям инвестиционной привлекательности, как налогообложение, регистрация собственности и регистрация предприятий. Этот комплекс условий дает инвестору широкие возможности для реализации коммерческих идей и инициатив без необходимости отвлекаться на преодоление юридических преград и борьбу с налоговым бременем.

В Казахстане очень конкурентоспособный налоговый режим: НДС – 12%, подоходный налог – 10%. Для сравнения, в ЮАР подоходный налог составляет 24-43%, НДС – 14%, в России – 13% и 18% соответственно.

Очень высока вероятность, что эта траектория развития сохранится, и позиции Казахстана в рейтинге DoingBusiness продолжают улучшаться – ведь правительство ставит цель попасть в тридчатку наиболее развитых стран мира. Кроме того, в ближайшие годы республика планирует вступить в комитет по инвестициям ОЭСР1, и требуется большая работа, чтобы привести инвестиционный климат в соответствие со стандартами организации.

В целях поддержки иностранных инвесторов 12 июня 2014 года в законодательных актах Республики Казахстан были внесены изменения, предусматривающие следующие меры:

1. Инвесторы в приоритетных отраслях, способствующих индустриализации страны, будут освобождены от уплаты корпоративного подоходного налога и земельного налога на 10 лет, налога на имущество – на 8 лет.
2. Государство будет компенсировать до 30% капитальных затрат инвестора после ввода объекта в эксплуатацию (инвестиционная субсидия).
3. Привлечение иностранной рабочей силы на весь период реализации инвестиционного проекта и в течение года после ввода объекта в эксплуатацию будет осуществляться без каких-либо квот и разрешений.

4. Инвесторам гарантируется защита от изменения законодательства в сторону повышения налоговых ставок (кроме НДС и акцизов) и от неблагоприятных для них изменений законодательства в сфере занятости населения [3].

В настоящее время в Министерстве по инвестициям и развитию Республики Казахстан действует InvestorsServiceCentre – работающий по принципу одного окна сервисный центр для инвесторов, реализующих приоритетные инвестиционные проекты. Этот механизм минимизирует необходимость участия инвесторов в сборе и подготовке документов.

Для обеспечения защиты прав и интересов инвесторов на законодательном уровне создан институт инвестиционного омбудсмана, который помогает решению любого проблемного вопроса во внесудебном и досудебном порядке.

Государственная поддержка инвестиций в Республике Казахстан выражается в предоставлении следующих инвестиционных преференций:

1. По инвестиционному проекту (в том числе инвестиционному приоритетному проекту) предоставляются следующие виды инвестиционных преференций:

- 1) освобождение от обложения таможенными пошлинами;
- 2) государственные натурные гранты.

2. По инвестиционному приоритетному проекту предоставляются следующие виды инвестиционных преференций:

- 1) преференции по налогам;
- 2) инвестиционная субсидия [4].

Максимально благоприятные и выгодные для инвесторов условия созданы в рамках 10 действующих специальных экономических зон (СЭЗ): СЭЗ “Астана – новый город” в городе Астана (легкая промышленность, автомобилестроение, авиационная, химическая); СЭЗ “Морпорт Актау” в Мангистауской области (легкая промышленность, химическая, металлургическая промышленность); СЭЗ “Парк информационных технологий” в городе Алматы (приборостроение); СЭЗ “Онтүстік” в Южно-Казахстанской области (легкая и текстильная промышленность); СЭЗ “Национальный индустриальный нефтехимический технопарк” в Атырауской области (нефтехимическая промышленность); СЭЗ “Бурабай” в Акмолинской области (туризм); СЭЗ “Павлодар” в г. Павлодар (химическая и нефтехимическая промышленность); СЭЗ “Сарыарқа” в Карагандинской области (металлургия и машиностроение); СЭЗ “Хоргос – Восточные ворота” в Алматинской области (логистика); СЭЗ “Химический парк Тараз” в г. Тараз (химическая промышленность).

Для участников СЭЗ предусмотрены следующие льготы:

- освобождение от корпоративного подоходного налога;
- освобождение от земельного налога;
- освобождение от налога на имущество;
- освобождение от НДС при реализации на территории СЭЗ товаров, полностью потребляемых в процессе производства.

Участнику СЭЗ на срок до 10 лет бесплатно предоставляется земельный участок для реализации проекта. Кроме того, действует упрощенная процедура найма иностранной рабочей силы.

В 2015 году начата работа по реализации второго этапа Программы индустриально-инновационного развития до 2020 года. Определены шесть приоритетных секторов индустриального развития, которые получают максимальную поддержку со стороны государства: производство продуктов питания; машиностроение;

цветная и черная металлургия; нефтепереработка и нефтехимия; агрохимия и химикаты для промышленности; производство строительных материалов [5].

Список использованной литературы

1. Министерство по инвестициям и развитию : Официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mid.gov.kz>.
2. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russian.doingbusiness.org>.
3. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования инвестиционного климата : Закон Республики Казахстан от 12.06.2014 г. № 209-V (с изменениями от 28.11.2014 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon.kz>.
4. Предпринимательский кодекс Республики Казахстан : Кодекс Республики Казахстан от 29.10.2015 г. № 375-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon.kz>.
5. Об утверждении Государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015–2019 годы и о внесении дополнения в Указ Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года № 957 “Об утверждении Перечня государственных программ” : Указ Президента Республики Казахстан от 01.08.2014 г. № 874 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online.zakon.kz>.

Кадырова Г. А.

кандидат экономических наук, доцент кафедры
Академия “Болашак”
г. Караганда, Республика Казахстан

ПРИОРИТЕТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА КАЗАХСТАНА

Топливо-энергетический комплекс Казахстана является ведущим звеном экономики и не утратит своего народнохозяйственного значения в ближайшей перспективе. В Послании Президента страны Н. Назарбаева народу Казахстана было сказано о необходимости повышения эффективности традиционных добывающих секторов, являющихся естественным конкурентным преимуществом нашей страны. “Важно скорректировать и усилить тренд инновационной индустриализации. Нужны новые подходы к управлению, добыче и переработке углеводородов, сохраняя экспортный потенциал нефтегазового сектора. Наличие крупных запасов полезных ископаемых и их интенсивный экспорт не только сырья, но и инновационных продуктов переработки позволят республике не только преодолеть трудности посткризисного развития, но и достигнуть высоких темпов экономического роста” [1]. Таким образом, для экономики Казахстана неизменно стабилизирующей остается роль топливно-энергетического комплекса. Переход к новым социально-экономическим этапам развития требует развития новых отношений между наукой и производством. Одним из наиболее приемлемых путей их сближения должна явиться инновационная деятельность. При этом решающим внешним стимулом к инновациям выступает положительная экономическая политика государства. Имея богатую минерально-сырьевую базу, Казахстану следует использовать его максимально эффективно в целях перехода к устойчивому развитию. Ученые считают первостепенной задачей приоритетное развитие топливно-энергетического комплекса, в то же время, призывая отойти от сырьевой зависимости экспорта, развивая выпуск конкурентоспособной наукоемкой продукции, которая должна вывести республику в число промышленно развитых стран, также имеется точка зрения, что дальнейшее развитие казахстанской экономики возможно либо, как и прежде, на основе использования сырье-

вого потенциала; либо, как альтернатива, на основе опережающего роста наукоемкого, высокотехнологического сектора [2; 3; 4; 5; 6]. При этом считается, что первый путь является “ущербным”, ведущим к технологическому отставанию Казахстана от развитых стран мира, к усилению нашей экономической зависимости. Второй путь в современных условиях априори считается более предпочтительным, так как связан, прежде всего, с использованием интеллектуального потенциала страны. По нашему мнению, это противопоставление двух подходов не совсем верно по следующим причинам: во-первых, развитие казахстанской экономики должно осуществляться на основе рационального, эффективного использования всех факторов роста, и нельзя противопоставлять одни факторы другим. Необходим отвечающий конкретным историческим, экономическим и политическим условиям баланс всех факторов. Во-вторых, в современных условиях топливно-энергетический комплекс РК, базирующийся в первую очередь на нефтегазовой промышленности, перестал быть “простым” в технологическом отношении. Постепенно и в нашей стране внедряются новые технологии, добыча сырьевых ресурсов осуществляется с использованием постоянно усложняющихся технологий, в создание которых, вкладываются многие миллиарды долларов, и над которыми работают интеллектуальные силы многих стран мира. Поэтому в ближайшей перспективе нефть, газ и другие энергоресурсы станут инновационными, наукоемкими продуктами. В то же время научно-техническое развитие добывающих отраслей имеет свою специфику. Применительно конкретно к недропользованию, не всегда возможно как в других отраслях, создание принципиально нового наукоемкого продукта. Для топливно-энергетического комплекса основные характеристики продукции заложены самой природой, и акцент здесь делается на то, чтобы наиболее эффективно добыть и использовать ресурсы. Но даже с учетом этой специфики республика должна идти по пути инновационного развития. Целый ряд факторов сегодня придает этой задаче первостепенную важность. Для мирового рынка сырьевых товаров сегодня характерны жесткая конкуренция и определенная нестабильность. Отечественная продукция в силу целого ряда причин отличается высокой материалоемкостью. На каждую единицу промышленной продукции у нас потребляется гораздо больше сырьевых ресурсов, чем в развитых странах. Если принять во внимание эти факты, то можно сделать вывод: техническая и технологическая модернизация топливно-энергетического комплекса даст не меньший эффект, чем инвестиции в самые технологичные отрасли. Задача государственной политики в этой области заключается в том, чтобы не противопоставлять эти сектора производства, а организовать их гармоничное развитие, поскольку эти отрасли в совокупности образуют единый народнохозяйственный комплекс нашей страны. Развитие национальной экономики должно осуществляться на основе рационального, эффективного использования всех факторов роста: природных, экономических, интеллектуальных. Нельзя противопоставлять одни факторы другим. В современном мире не существует стран, богатых природно-сырьевыми ресурсами, которые бы отказались от их использования. Поэтому социально-экономическое развитие Казахстана и в дальнейшем должно быть связано с использованием того огромного природного потенциала, которым располагает наша страна. Вопрос лишь в том, каким образом осваивать имеющийся природноресурсный потенциал: рассчитывать ли только на то, что дано самой природой, в надежде на высокую “естественную” конкурентоспособность ресурсов или же добиться того, чтобы

освоение энергоресурсов, в особенности нефтегазовых, стало по-настоящему эффективным и послужило бы основой для изменения темпов и качества роста в масштабах всей экономики. Очевидно, что запасы казахстанских месторождений не могут быть приравнены, например, к Кувейту или другим аналогичным государствам. По своей концентрации и качеству казахстанские углеводороды и другие виды ресурсов не могут служить стабильной основой развития экономики нашей страны. В результате становится ясно, что сырьевые ресурсы не могут стать основой долгосрочного экономически стабильного существования страны, и следует развивать этот сектор экономики в интересах устойчивого развития общества. Следовательно, динамичное и цивилизованное развитие топливно-энергетического сектора экономики, основанное на сочетании рыночных принципов и эффективного государственного регулирования, соответствует принципам устойчивого социально-экономического развития Республики Казахстан. Под динамичным и эффективным развитием топливно-энергетического комплекса следует понимать усиление инновационного развития сырьевого сектора страны. Казахские сырьевые компании, являясь участниками конкурентной борьбы на внутреннем и внешнем рынках, стремятся присоединиться к “перманентной технологической революции”, которая происходит на мировом энергетическом рынке. За последние 20 лет процессы технологического обновления в топливно-энергетическом комплексе Казахстана и научно-инновационный потенциал страны не были склонны к росту. Это сказалось вследствие транзитного периода, который переживала вся республика, и который был сопряжен с перестройкой существующих институциональных рамок, разгосударствлением экономики, кризисом неплатежей, вхождением в систему мировых экономических связей. В результате снижения инвестиционной активности степень износа основных фондов в казахстанском топливно-энергетическом комплексе (и в нефтегазовом секторе – в частности) достигла критического уровня. Значительная часть производственных мощностей находится на грани физического выбытия. К настоящему времени в Казахстане крайне остро стоит проблема разработки и внедрения в производство высококачественной аппаратуры и сложного технологического оборудования. Инновационное развитие является общей тенденцией в развитии мирового топливно-энергетического сектора экономики. Выбор казахстанской модели развития зависит от множества факторов: уровня и характера развития национальной экономики, социально-политической ситуации, национальных целей и приоритетов и прочее. Исследование зарубежного опыта показывает, что такие развитые страны, как Великобритания и Норвегия показывают примеры совершенно противоположных моделей инновационного развития нефтегазовой промышленности. Но очень важно то, что эти модели не являются какими-то “застывшими” схемами. И “британская”, и “норвежская” модели постепенно видоизменяются вследствие изменения тех или иных условий деятельности в сфере нефтегазового бизнеса. Причем развитие названных моделей идет во встречном направлении: для “британской” модели характерно некоторое усиление регулирующей роли государства, а для “норвежской” – частичная либерализация и расширение частнопредпринимательского начала. Анализ инновационной деятельности в топливно-энергетическом комплексе республики показал следующее: – инновационная деятельность во всех ее фазах сопряжена с длительным сроком ожидания и высоким риском неполучения прогнозируемого, ожидаемого конечного результата, в связи с чем иностранные инвесторы и другие рыночные суб-

ьекты хозяйствования Казахстана предпочитают концентрировать свою деятельность на сделках, приносящих стабильную прибыль за короткий период времени, а именно добычу энергоресурсов, не занимаясь серьезными инновационными проектами; – осуществление инновационных проектов в топливно-энергетическом комплексе требует значительных затрат, отвлечения на продолжительное время масштабных финансовых ресурсов в виде инвестиций в научные исследования и разработки, опытное производство, испытания. Изменения на внутреннем рынке Казахстана и его растущий экспортный потенциал являются побудительным мотивом для переливания мировых капиталов. Таким образом, в целях повышения конкурентоспособности и завоевания мирового рынка необходимо усилить развитие инновационного сектора в топливно-энергетическом комплексе Казахстана.

Список использованной литературы

1. Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее. Астана : Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 17.01.2014 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.akorda.kz/ru/page/page_215750_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-nazarbaeva-narodu-kazakhstan-17-yanvary-2014-g.

2. Крюков В. Инновационный процесс в нефтедобыче и народнохозяйственные интересы: гармонизирующий потенциал институционального подхода в госрегулировании отрасли / В. Крюков, В. Шмат // Российский экономический журнал. – 2005. – № 3. – С. 33–34.

3. Бушуев В. Мировой нефтегазовый рынок: инновационные тенденции / В. Бушуев. – Москва, 2008. – 223 с.

4. Емельянов В. Нефтегаз: Либо кризис, либо инновации [Электронный ресурс] / В. Емельянов // Нефть России. – Режим доступа: <http://www.oilgas.ru>.

5. Павлов К. Инновации интенсивного и экстенсивного типа / К. Павлов // Экономист. – 2009. – № 7. – С. 43–48.

6. Антюшина Н. Норвежская модель управления ресурсами / Н. Антюшина // Экономист. – 2005. – № 11. – С. 63–74.

7. Горубнова Е. М. Джозеф Стиглиц. Глобализация и ее негативные последствия (Joseph Stiglitz. Globalization and its discontents. Great Britain: Allen Lane The Penguin Press, 2000) [Электронный ресурс] / Е. М. Горубнова // Социологическое обозрение. – 2003. – Т. 3. – № 2. – Режим доступа: http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211857232/3_2_2.pdf.

8. Школьник В. Топливо-энергетический комплекс Казахстана / В. Школьник // Промышленность Казахстана. – 2005. – № 2. – С. 12–16.

Камбаров С. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Конфлікт – це протиріччя, що виникає між людьми у зв'язку з рішенням тих або інших питань. Потенційні причини конфлікту в організаціях – спільно використовувані ресурси, взаємозалежність завдань, розбіжності в цілях, відмінності в сприйняттях і цінностях, відмінності в стилі поведінки і біографіях людей, а також погані комунікації.

До потенційних негативних наслідків конфлікту відносяться: зниження продуктивності, незадоволеність, зниження морального стану, висока плинність кадрів, погіршення соціальної взаємодії. При ефективному втручанні конфлікт

може мати позитивні наслідки, наприклад, більш поглиблена робота над пошуком рішень, розмаїття думок і поліпшення співробітництва в майбутньому.

Предметом наукового пошуку є особливості поведінки людей на етапі соціально-економічної, політичної трансформації суспільства. Пожвавилися дослідження в галузі історії соціальної психології, комунікативного потенціалу особистості, міжгрупової взаємодії, лідерства і керівництва, психології спілкування, соціальної психології управління, соціальної психології організацій, масової комунікації, масових явищ, соціально-психологічного тренінгу, соціально-психологічного прогнозування.

Можливі три основні моделі поведінки в конфлікті і відповідно типи суб'єктів. Перший тип – деструктивний. Це тип суб'єкта схильного до розв'язання конфлікту і його загострення аж до використання фізичної сили. Другий тип – конформний. Для нього характерна пасивність, схильність до поступок, підкорення. І третій тип – конструктивний – шукає можливості домовитись, легко вступає в переговори тощо.

Таким чином, конфлікти є закономірним явищем, що притаманне будь-якому суспільству. Предметом конфлікту є реально існуюча чи уявна проблема, а також може бути певний об'єкт, чи можливість. Учасником конфлікту є будь-яка людина, соціальна група, які приймають в ньому участь. Але вони не обов'язково розуміють цілі і завдання конфліктного протистояння. Учасником конфлікту можна стати і випадково – просто людина попала в зону конфлікту, хоча свого інтересу в ньому і не має, а також не може вплинути на його протікання.

Конфлікти в організаціях мають свою специфіку, яка пов'язана з тим видом діяльності, яким займається певна організація. Значна частина конфліктів це так звані “ділові конфлікти”. Крім конфліктів, які виникають внаслідок недоліків організації роботи, планування тощо, є конфлікти пов'язані з міжособовими стосунками.

Розв'язання конфлікту – це досягнення згоди по спірним питанням між учасниками. Розв'язати конфлікт – значить: 1) вирішити, хто є переможцем, яким буде розподіл цінностей; 2) здійснити цей розподіл цінностей; 3) дійти висновку про повне завершення конфлікту. Передумовами успішного розв'язання конфлікту є: діагностика протистояння, включаючи виявлення його причин, мотивів, поведінки сторін; прогнозування ходу і наслідків конфлікту; здійснення ситуаційного і позиційного аналізу.

Державна виконавча служба входить до системи органів Міністерства юстиції України і здійснює виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України. Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом.

Протягом багатьох років у практиці управління людина розглядалася як один з видів виробничих ресурсів спрощено, як інертний інструмент, який очікує наказів і потребує жорсткого контролю. Керівництво підприємства зосереджувалося власне на роботі. Завдання менеджменту зводилося до одного – вибору одного якнайкращого шляху виконання конкретної роботи. Індивідуальні ж відмінності між людьми ігнорувалися. Стимулювання працівника зводилося лише до грошового покарання за порушення трудової дисципліни. Психологічні мето-

ди управління – це способи впливу на психіку і настрої людей, які дозволяють з урахуванням дії психологічних законів регулювати взаємозв'язки робітників та керівників, членів колективу.

На жаль, у Скадовському районному відділі державної виконавчої служби, ще мало звертають уваги на психологічні методи управління персоналом, так як на їхню думку є набагато важливіші проблеми управління, які включають адміністративні, інформаційні, технічні, документаційно-регламентуючі, соціальні питання, матеріальні(грошові). Звичайно з цим можна погодитись, але поглянемо з іншого боку – психологічні методи відіграють дуже важливу роль в роботі з персоналом, так як вони направлені на конкретну особистість робітника або службовця і, як правило, суворо персоніфіковані і індивідуальні. Головною їх особливістю є звернення до внутрішнього світу людини, його особистості, інтелекту, почуттів, образів і поведінки з тим, щоб направити внутрішній потенціал людини на вирішення конкретних задач підприємств шляхом формування і розвитку сприятливого психологічного клімату в трудовому колективі, психологічного спонукання, професійного підбору.

Для зменшення виникнення конфліктних ситуацій начальнику Скадовського районного ВДВС необхідно підібрати індивідуальний підхід до кожного працівника з урахуванням характеру та темпераменту. Виявлення причин конфліктів, уміння керувати конфліктом може стати вирішальним для виживання організації в цілому. Для вирішення конфліктів у відділах державної виконавчої служби необхідно застосовувати структурні методи вирішення конфлікту: це роз'яснення вимог до роботи, використання координаційних і інтеграційних механізмів, встановлення комплексних цілей і використання системи винагород.

Кашшафитдинов Е. С.

слухатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

СИСТЕМА БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Экономика любого государства представляет собой широко-разветвленную сеть различных хозяйствующих субъектов. Основой этих связей являются расчеты и платежи. Поэтому создания в стране высокоэффективной надежной платежной системы обеспечивает реализацию их экономических возможностей. Так как платежный оборот любого государства состоит из наличного и безналичного оборота, и на сегодняшний день безналичный денежный оборот постепенно вытесняет налично-денежные расчеты в денежных системах различных стран, то и Казахстан в этой связи не исключение. Этому способствуют низкие издержки по сравнению с наличными расчетами, быстрота их осуществления, разветвленная сеть банков, а также заинтересованность государства в их развитии. Сегодня около 80% платежей приходится на безналичный денежный оборот. Основная доля проведения безналичных расчетов приходится на коммерческие банки, так как им принадлежит важнейшая расчетно-платежная функция в платежной системе государства.

Широкое развитие расчетов позволяет значительно ограничить сферу движения наличных денег и сократить издержки обращения наличных денег, связанные с затратами труда для изготовления, транспортировки, хранения и учета денежных знаков. Внедрение эффективных форм безналичных расчетов способствует ускорению платежей и оборачиваемости денежных средств в расчетах и, в конечном счете, ускорению банковского оборота денег. Безналичные

расчеты опосредствуют “обмен вещевь”, хозяйственные связи в народном хозяйстве, и от их четкости и непрерывности зависит общая эффективность функционирования экономики в целом. Значение безналичных расчетов состоит, прежде всего, в том, что они способствуют кругообороту фондов предприятий, завершению хозяйственных сделок.

Все коммерческие банки эмитируют в безналичный оборот платежные средства в процессе кредитования предприятий и населения, которые хранят на счетах в этих банках свои средства. Безналичные расчеты, проходящие через банк, увеличивают его ресурсы, позволяют ему аккумулировать свободные денежные средства в расчетах на нужды кредитования экономики и населения. Они дают возможность для взаимного контроля предприятий и позволяют банку наблюдать, проверять и активно воздействовать на ход процесса производства и обращения товаров. Банк контролирует соблюдение организациями платежной дисциплины. Основной формой безналичных расчетов являются пластиковые карты.

По состоянию на 1 сентября 2016 г. выпуск платежных карточек в Казахстане осуществляло 25 банков и АО “Почта”.

Указанные организации выпускают и распространяют до 96,8% платежных карточек страны разных международных систем:

- VISA International;
- MasterCard Worldwide,
- American Express International;
- Union Pay International.

Кроме того, банки Казахстана выпускают платежные карточки локальных систем: Altyn Card – АО “Народный Банк Казахстана” и локальная карточка Ситибанка Казахстан – АО “Ситибанк Казахстан”.

По состоянию на 1 сентября 2016 года в обращении страны находится 15,3 млн. платежных карточек, а количество держателей данных карточек составило – 13,9 млн чел. Если проводить сравнение с аналогичным периодом 2015г. произошло уменьшение количества карт в обращении на 7,6%, или на 1,2 млн. платежных карточек и держателей карт на 3,7%, или на 0,5 млн. чел.

Наиболее распространенными в Казахстане являются дебетные карточки, их доля составляет 80,0%, доля кредитных карточек – 15,5%. На долю дебетных с кредитным лимитом и предоплаченных карточек приходится 2,9% и 1,6% соответственно.

В августе 2016 года объемы транзакций с использованием платежных карточек казахстанских эмитентов составили 915,0 млрд. тенге, по сравнению с августом 2015 года произошел рост – на 33,8%.

Количество транзакций за август 2016 года составило 28,2 млн. транзакций – это больше по сравнению с августом 2015 года на 28,8%. При этом рост количества и суммы безналичных платежей составил 50,1% (количество составило 10,3 млн. транзакций) и 66,4% (объем составил 144,2 млрд, тенге), а рост операций по снятию наличных денег – 19,1% (количество составило 17,9 млн. транзакций) и 29,1% (объем составил 770,8 млрд. тенге) соответственно.

Основная доля безналичных платежей совершается посредством POS-терминалов. Через 99 415 POS-терминалов совершается 61,3% всего объема безналичных платежей и через интернет 24,8%. Отметим, что POS-терминалы стоят в каждой торговой точке, их по стране насчитывается в количественном выражении всего 91 627, и не в каждом РКЦ банке, количество их- 7788.

Операции по выдаче наличных денег в основном совершаются посредством банкоматов, их общее количество 9419, в которых 84,6% совершаются операций по выдаче наличных денег. И здесь ситуация аналогичная. Количество банкоматов с функцией выдачи наличных денег всего по стране 7923, а с функцией выдачи и приема наличных денег и того меньше – всего 1496.

В таблице 1 приведены основные показатели развития платежных карточек в целом по Казахстану.

Таблица 1

Основные показатели развития платежных карт по Казахстану

Показатели	на 01.09.15	на 01.09.16
Количество карточек в обращении (тыс. ед.), в т.ч.:	16 500,3	15 250,1
Локальные системы	916,3	488,5
Международные системы, в т.ч.:	15 584,0	14 761,6
Visa International, из них:	12 948,1	11 184,1
-дебетные	9 557,3	8 387,6
-кредитные	2 565,3	2 183,5
-дебетные с кредитным лимитом и предоплаченные	825,5	613,1
MasterCard Worldwide, из них:	2 327,0	2 621,9
-дебетные	2 171,9	2 396,2
-кредитные	65,1	152,5
-дебетные с кредитным лимитом и предоплаченные	90,0	73,3
Количество держателей карточек (тыс. чел.), в т.ч.:	14 454,2	13 920,5
Локальные системы	797,6	413,9
Международные системы, в т.ч.:	13 656,5	13 506,5
Visa International	11 264,0	10 359,9
MasterCard Worldwide	2 169,0	2 459,0
Количество использованных карточек (тыс. ед.), в т.ч.:	6 970,5	7 840,1
Локальные системы	570,4	296,0
Международные системы, в т.ч.:	6 400,1	7 544,1
Visa International, из них:	5 136,4	5 666,2
-дебетные	4 144,4	4 373,8
-кредитные	363,4	931,7
-дебетные с кредитным лимитом и предоплаченные	628,5	360,7
MasterCard Worldwide, из них:	1 106,6	1 356,1
-дебетные	1 017,4	1 226,1
-кредитные	35,9	94,5
-дебетные с кредитным лимитом и предоплаченные	53,3	35,5
Количество POS - терминалов (шт.), в т.ч.:	70 823	99 415
-у торговых предприятий	63 487	91 627
-в банках	7 336	7 788
Количество импринтеров (шт.), в т.ч.:	76	4
-у торговых предприятий	1	1
-в банках	75	3
Количество банкоматов (шт.) , в т.ч.:	8 904	9 419
-с функцией выдачи наличных денег	7 725	7 923
-с функцией выдачи и приема наличных денег	1 179	1 496
Количество торговых предприятий (ед.)	39 870	60 229
Количество банковских киосков (ед.)	1 412	1 292
Количество платежных терминалов (ед.)	13 701	14 432

Для развития и дальнейшего расширения безналичного оборота необходимо:

1) увеличить число POS-терминалов. Каждая торговая точка, каждое предприятие туризма и т.д., а также каждый РКЦ банка второго уровня должен быть обеспечен POS-терминалом;

2) увеличить количество банкоматов в отдаленных населенных пунктах. В действующих банкоматах не должны встречаться случаи отсутствия наличных денежных средств; необходимо обеспечить постоянную работоспособность банкоматов; должны отсутствовать мошеннические операции посредством поддельных пластиковых карт;

3) снизить тарифные и страховые ставки на пластиковые карты;

4) развитие массового потребительского кредитования с использованием кредитных пластиковых карт.

Список использованной литературы

1. Деньги, кредит, банки : учебник / под ред. д. э. н., профессора Г. С. Сейткасымова. – Алматы : Экономика, 1999.

2. Современное состояние денежной системы Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://articlekz.com>.

3. Банковское дело : учебник / под ред. д. э. н., профессора О. И. Лаврушина. – Москва : ФиС, 2004.

Кожабергенова Ж. К.

старший преподаватель

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СИСТЕМА УЧЕТА ЗАТРАТ “АВС”

Для современного предпринимательства свойственно наличие управленческого механизма, направленного на оптимизацию и совершенствование технологических процессов, способствующих достижению конечной цели – получению прибыли. При этом в основном, акцент делается на изучение спроса потребителей, удовлетворение которого благодаря высокому уровню организации предпринимательства может принести максимальную прибыль.

Управленческое воздействие играет важную роль в управлении предпринимательством. Механизм управления, как совокупность управленческих средств, предусматривает экономические, организационно-распорядительные, правовые, социально-психологические методы управления.

Экономические методы управления представляют собой совокупность стоимостных инструментов воздействия на управляемый объект в целях обеспечения наибольшей экономической эффективности деятельности организации с наименьшими затратами.

Важнейшим экономическим методом управления, который основан на измерении затрат и результатов, и направлен на обеспечение прибыльности предприятия, является коммерческий расчет. Одним из принципов коммерческого расчета выступает контроль. В свою очередь планирование, контроль и принятие решений считаются основными задачами управленческого учета.

Управленческий учет – упорядоченная система выявления, измерения, сбора, регистрации, интерпретации, обобщения, подготовки и предоставления важной для принятия решений по деятельности организации информации и показателей для управленческого звена организации (внутренних пользователей – руководителей).

Целью управленческого учета является обеспечение менеджеров всех уровней управления производством необходимой информацией для принятия эффективных управленческих решений.

Инструментом управленческого учета выступает функциональная система учета затрат Activity Based Costing (ABC) широко распространенная в международной практике. Под затратами следует понимать явные фактические и расчетные издержки предприятия.

В соответствии с функциональной системой предприятие рассматривается как набор взаимосвязанных функций. Принципиальное отличие системы ABC от традиционных систем учета затрат состоит в порядке распределения косвенных (накладных) расходов.

Применение системы ABC предусматривает следующие действия в четыре этапа: 1) составление перечня функций (операций); 2) распределение затрат по центрам издержек; 3) выбор соответствующих факторов издержек для начисления расходов, связанных с видами деятельности, по целевым затратам; 4) распределение затрат, связанных с видами деятельности, по продукции.

Для того чтобы начислить расходы, понесенные каждым центром издержек, по видам продукции, для каждого такого центра должен быть выбран соответствующий фактор издержек. Факторы издержек, которые применяются на третьем этапе, называются функциональными факторами издержек. Функциональные факторы издержек бывают трех типов: операционными, временными и интенсивными.

Операционные факторы (число обрабатываемых заказов, число контрольных проверок, число выполненных наладок оборудования) наименее точные, поскольку исходят из того, что каждый раз требуется одно и то же количество ресурсов. Если изменения количества ресурсов, потребляемых отдельными целевыми затратами, являются значительными, то должны применяться временные факторы.

Временные факторы отражают продолжительность времени, требуемую для выполнения какого-то вида деятельности. Примеры таких факторов: время проведения наладки оборудования или время контроля качества выпускаемой продукции.

Интенсивные факторы оценивают ресурсы, непосредственно используемые каждый раз, когда выполняется анализируемый вид деятельности. Если временные факторы исходят из средней часовой ставки, то интенсивные факторы применяются на основе прямых временных затрат, необходимых для конкретного продукта в конкретной ситуации. Например, если вид деятельности требует применения неквалифицированных и квалифицированных работников, временной фактор может исходить из средней ставки оплаты их труда, которая будет начисляться на выпускаемую продукцию, в то время как интенсивный фактор учтет фактическое или оцениваемое время для каждого типа работника, и поэтому издержки, начисленные на продукты, будут более точными.

Чтобы выявить, какие ресурсы потребляются в ходе конкретного вида деятельности и каковы затраты, требуется провести собеседования с работниками, занятыми в отдельных видах деятельности. Окончательный выбор фактора издержек, скорее всего, будет осуществляться на основе суждений менеджеров после принятия ими во внимание всех особенностей и нюансов.

Последний этап состоит в распределении значения фактора издержек по отдельным видам продукции. Фактор издержек должен быть измерен таким образом, чтобы его можно было начислять по отдельным видам продукции. Следовательно, если в качестве фактора издержек выбираются часы наладки оборудования, должен быть предусмотрен механизм для измерения времени, потребляемого каждым продуктом при наладке оборудования, на котором он выпускается. И наоборот, если в качестве такого фактора выбирается число наладок, то измерений по отдельным продуктам осуществлять не нужно, поскольку для всех продуктов, на которые будут начисляться затраты на наладку оборудования, ставка такого начисления одинаковая.

Данные, полученные при использовании системы ABC, могут использоваться в разных областях процессно-ориентированного менеджмента, таких как координация мероприятий по усовершенствованию процессов, управление товарным ассортиментом, построение отношений с клиентом в сфере обработки заказов, ценовой политики и т.п.

Использование системы ABC позволяет точнее рассчитать себестоимость, что дает возможность фирме принимать обоснованные решения в отношении снижения затрат, ценовой и товарно-ассортиментной политики.

В отдельных случаях затраты на внедрение системы ABC могут быть значительными и стать неблагоприятным фактором для тех хозяйственных субъектов, которые только что осуществили крупное капиталовложение в передовую производственную технологию. Однако, как показывает опыт, затраты на применение системы ABC на таких предприятиях обычно перекрываются совершенствованием контроля затрат и улучшением информации о затратах, а также выгодами, получаемыми от этого.

Список использованной литературы

1. Бахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет : учебник для ВУЗов / М. А. Бахрушина. – 4-е изд. – Москва : ОМЕГА-Л, 2005.
2. Горелова М. Ю. Управленческий учет: методы калькулирования себестоимости / М. Ю. Горелова. – Издательско-консультационная компания “Статус-Кво 97”, 2006.

Конєва Д. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ КОНФЛІКТАМИ ТА СТРЕСАМИ В РОБОТІ З ПЕРСОНАЛОМ ПП “ЕФА”

ПП “Ефа” є малим за розміром і здійснює господарську діяльність у галузі лісопильного виробництва. Більшість робітників підприємства – це чоловіки середнього віку та особи з середньо-технічною освітою. Дослідження системи управління конфліктами у ПП “Ефа” показало, що:

– загальна система менеджменту має суттєві недоліки у напрямках мотивації та координації, при цьому керівники переоцінюють ситуацію на підприємстві, в той час, як працівники схильні до більш низьких оцінок;

– найбільша кількість конфліктів була зафіксована у 2014 р., найбільш численими за досліджуваний період були внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти;

- спостерігається невинне зростання кількості конфліктів, в яких керівники приймали безпосередню участь;
- найбільш поширеними причинами конфліктів є організація робочого процесу та недосконалість системи оплати праці;
- в 40% випадків керівники практикують “відхід від конфлікту”, тобто намагаються його ігнорувати;
- з’ясування причин виникнення конфлікту, залучення експертів до додаткового його аналізу на підприємстві не практикується;
- керівники володіють трохи нижчим за середній рівнем знань про конфлікт, який відбувається (28 балів з 56), середнім рівнем вмінь та здібностей щодо управління конфліктами (34 бали з 56).

В результаті проведеного опитування за трьома методиками щодо визначення рівню професійного стресу та вигорання працівників визначено, що: емоційному вигоранню більш підвласні керівники та працівники старшої вікової групи; у всіх опитаних співробітників виявлено високий рівень психічного вигорання, при цьому найбільшою мірою воно характерне для керівників, допоміжних робітників та робітників старшого віку; рівень професійного стресу найбільший прояв має у службовців та осіб молодого віку.

Запропоновано напрями з удосконалення системи управління конфліктами в ПП “Ефа”, які передбачають:

- усунення недоліків загальної системи менеджменту шляхом розробки ефективної системи матеріального та нематеріального стимулювання, впровадженню й використанню на підприємстві соціальних пільг, встановленню способів вирішення часто повторюваних проблем координації у формі процедури, плану або курсу дій, використанню програмованої індивідуальної та програмованої групової координації;
- профілактику виникнення внутрішньоособистісних та міжособистісних конфліктів шляхом розробки чітких вимог щодо посадових обов’язків робітників, створення сприятливого соціально-психологічного клімату, оптимізації структури винагород;
- усунення недоліків в процесах організації виробництва та системи оплати праці завдяки усуненню дублювання функцій та зайвих узгоджень дій виконавців, забезпечення прозорості, простоти та економічної доцільності системи контролю, підвищенню гнучкості системи оплати праці;
- організацію навчання керівників щодо ідентифікації, управління та розв’язання конфліктів у вигляді проходження спеціальних короткотермінових курсів, проведення тренінгу, включення до штатного розкладу посади психолога.

З метою попередження розвитку синдрому емоційного та психічного вигорання працівників ПП “Ефа” запропоновано використовувати:

- нормування обсягів виробничих завдань для кожної посади з метою уникнення перевантаження працівників;
- забезпечення достатньої фінансової та психологічної винагороди за виконані роботи; скорочення кількості конфліктів та підтримка сприятливого морального клімату в колективі;
- ротацію кадрів;
- розробку ефективної системи адаптації до організаційних змін;
- створення умов для відпочинку та харчування на робочому місці;
- створення умов для занять спортом (фітнес, йога тощо);

- забезпечення постійного підвищення кваліфікації персоналу.
- Способами подолання професійного стресу в ПП “Ефа” можуть бути:
- активна взаємодія зі стресором або вплив на саму проблему, тобто коректне визначення проблеми;
 - зміна погляду на проблему, зміна ставлення до неї або інша інтерпретація проблеми (нова інтерпретація проблеми, переоцінка, соціальне порівняння, уникання, гумор);
 - приймання проблеми і зменшення фізичного ефекту від породжуваного нею стресу (вживання ліків, релаксація або розслаблення, фізичні вправи і прогулянки, свіже повітря і вода);
 - комплексні способи подолання стресу (звертання за допомогою до друзів та близьких, надання допомоги іншим, духовно-катарсична активність, медитації, якісне спілкування зі своїми рідними, зміна способу життя).

Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити якість системи менеджменту, подолати опір ухвалюваним управлінським рішенням, скоротити кількість внутрішньоособистісних та міжособистісних конфліктів, створити сприятливий соціально-психологічний клімат в колективі, скоротити кількість конфліктів з причин недосконалості процесів організації виробництва та системи оплати праці, значно підвищити кваліфікацію керівників щодо управління конфліктами.

Коссе Д. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Сьогодні багато вітчизняних компаній розробляють серйозні комплексні програми мотивації персоналу. Проте ці програми не завжди працюють ефективно, оскільки не враховують особливості окремих співробітників. Мотивувати людину, яка цінує спокій і стабільність, можливістю вирішувати складні задачі на свій страх і ризик так само недоцільно, як і мотивувати активну заповзятливу людину надбавкою до зарплати за вислугу років.

Зрозуміло, що будь-які системи, у тому числі і система мотивації, розробляються і впроваджуються в руслі загальної стратегії організації. Слід пам'ятати, що сама стратегія реалізується на конкретних робочих місцях. Потрібен баланс між інтересами організації в цілому і окремих співробітників.

Фахівці вважають, що система мотивації повинна коректуватися і доводитися до відома кожного співробітника. Від цього залежить, чи стане запропонована система мотивуючим або демотивуючим чинником.

Якщо розроблена в організації система мотивації входить в суперечність з поведінковими характеристиками реальних співробітників, треба або коректувати систему, або міняти співробітників. Спроби нав'язування мотиви “зверху” без урахування існуючої організаційної культури малоефективні.

У той же час правильне роз'яснення системи мотивації може в значній мірі згладити ці суперечності. Знаючи, до якого поведінкового типу відносяться підлеглі, лінійний керівник може правильно розставити акценти при роз'ясненні не тільки системи мотивації, але і будь-яких інших змін, що відбуваються в організації.

Задоволеність роботою – це результат співвідношення мотивуючих і підтримуючих чинників.

Підтримуючі чинники: гроші; умови; інструменти для роботи; безпека; надійність.

Мотивуючі чинники: визнання; зростання; досягнення; відповідальність і повноваження.

Якщо обидві групи чинників відсутні – робота стає нестерпною. Якщо присутні тільки підтримуючі чинники – незадоволеність від роботи мінімальна. Якщо присутні тільки мотивуючі чинники – співробітник любить роботу, але не може собі її дозволити. Якщо обидві групи чинників присутні – робота приносить максимальну задоволеність.

Коли йдеться про мотивацію, ми повинні чесно зізнатися собі, що в компанії, де зарплата (незалежно від її розмірів) нижче середньо ринкової для окремих категорій фахівців, не відповідає прожитковому мінімуму, де відсутня організаційна структура і порядок, де навантаження на персонал перевищує розумну межу, тобто в компанії, де не створені передумови нормальної роботи, ніяка система мотивації не дасть довгострокового ефекту. Швидше на порядок денний ставиться питання про усунення основних демотивуючих чинників.

Таким чином, перш ніж вибудувати систему мотивації, має сенс спочатку усунути демотивуючі чинники, що присутні в даній організації.

Робота з вдосконалення системи мотивації не може бути повноцінною, якщо не враховуються настрої і побажання якщо не всіх працівників, то хоча б ключових фахівців, найяскравіших представників колективу, неформальних лідерів. До переліку проблем, які в тому або іншому ступені хвилюють всіх співробітників багатьох компаній можна віднести:

- необґрунтоване розшарування в рівні оплати вищого, середнього і нижнього складу співробітників;
- несправедливість винагороди за різну працю і різний внесок;
- відсутність гнучкості в оплаті праці;
- завищені оклади “особливо наближених” співробітників;
- оплата не по кінцевому результату;
- відсутність зв’язку системи заробітної плати з результатами роботи компанії і одержуваним нею прибутком;
- низький в порівнянні із спорідненими компаніями рівень оплати праці;
- деградація тарифної системи, що використовується в компанії;
- односторонній порядок перегляду умов оплати і стимулювання праці;
- відсутність елементів стимулювання праці конкретного працівника за конкретний внесок в результати роботи фірми;
- відсутність критеріїв оцінки діяльності співробітників;
- ігнорування професійних навичок і знань, складності виконуваної роботи;
- девальвація премій, які часто стають частиною окладу;
- протидія з боку профспілки упровадженню більш прогресивних систем оплати і стимулювання праці;
- менталітет персоналу, що вийшов з радянської системи;
- небажання ряду співробітників підвищувати рівень професіоналізму і ефективності (навіть за наявності можливості вчитися);
- демотивуючий стиль керівництва (безграмотні рішення і типові помилки в питаннях мотивації, приниження працівників і т. д.).

Вочевидь, що проблеми в кожній організації мають свій контекст і причини виникнення. Чи допустимий в цій ситуації універсальний підхід до рішення мотиваційних проблем? Так, якщо компенсаційна політика і заходи немонетарної дії будуть достатньо гнучкими та дозволять враховувати всю мозаїку очікувань і прагнень колективу.

Отже, на наш погляд, проблема полягає ще й в тому, що пряме перенесення західних зразків управління персоналом на українські підприємства не може забезпечити ефективність моделей мотивації.

Кофанова О. В.

доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, професор
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ НА АВТОТРАНСПОРТІ

Проблемі раціонального використання паливно-мастильних матеріалів (ПММ) та зменшенню тиску з боку автотранспортного комплексу (АТК) присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників [1–5]. Запропоновано різноманітні технології економії палива, зміни у конструкції автотранспортних засобів (АТЗ), двигунів внутрішнього згоряння (ДВЗ) тощо, встановлено оптимальні умови згоряння моторного палива в камері згоряння.

Теорія управління розглядає автотранспортне підприємство як складну відкриту динамічну систему, що містить багато підсистем, тісно взаємопов'язаних між собою та з компонентами навколишнього природного середовища. Тому з позицій концепції сталого розвитку природоохоронні заходи в автотранспортному комплексі (АТК) набувають особливого значення.

Спрямування нашої країни на євроінтеграцію потребує суттєвої екологізації АТК за рахунок встановлення на АТЗ спеціальних каталітичних конвертерів та інших пристроїв, а також використання альтернативних видів моторних палив. Передбачено [6, 7], що природоохоронні та ресурсозберігаючі заходи у вітчизняному АТК відбуватимуться за такими основними напрямками:

- оптимізація системи управління, регулювання та контролю у сфері енергоспоживання та енергозбереження паливно-енергетичного комплексу;
- забезпечення кооперації між різними підсистемами автотранспорту;
- удосконалення режимів експлуатації АТЗ;
- запровадження ефективного обліку і контролю використання ПММ;
- зменшення питомих витрат моторного палива, використання альтернативних його видів та удосконалення правових основ з енергозбереження й використання альтернативних видів моторного палива;
- розробка спеціальних пристроїв та модифікація палива добавками (в тому числі біодобавками) і присадками з метою зменшення витрат палива та обсягів викидів шкідливих речовин.

Оцінка забруднення компонентів довкілля внаслідок діяльності АТК і особливо – викидами відпрацьованих газів АТЗ є складним завданням та залежить від багатьох факторів, одночасну дію яких важко оцінити. Це і фонове забруднення, спричинене стаціонарними джерелами забруднення, і кліматичні умови, і рельєф та ще багато інших факторів.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження є аналіз і розробка природоохоронних заходів в АТК шляхом цілеспрямованого модифікування властивос-

тей нафтових моторних палив за методом “фізико-хімічного регулювання”. Це дає змогу інтенсифікувати процес окиснення палива та, як наслідок, зменшити його витрати і скоротити викиди шкідливих речовин з відпрацьованими газами ДВЗ.

Роботи з модифікації властивостей традиційного нафтового палива, а також з використання сумішевих палив на основі біодизелю з метою підвищення екологічності та економічності різних видів ДВЗ багато років проводяться у НТУУ “КПІ ім. Ігоря Сікорського” на базі ГНДЛ “Реактор” ОКБ “Шторм”. Зокрема, вдосконалена технологія добування біодизельного палива, вивчено дію добавок біодизелю та багатофункціональних присадок до моторних палив.

Розроблені добавки вводяться під час заправки АТЗ та забезпечують зменшення як витрат палива, так і обсягів основних видів забруднювачів при їх експлуатації. Окрім того, розроблені присадки мають добре виражену миючу дію, завдяки чому досягнуто ефекти подовження терміну служби двигуна, стабілізації процесу горіння та забезпечення повноти згоряння вуглеводневого палива [8].

Таким чином, сталий розвиток економіки країни, її АТК передбачає підвищення ефективності використання моторних палив, розробку ресурсозберігаючих заходів та способів запобігання негативному впливу на якість навколишнього природного середовища з боку АТК.

Список використаної літератури

1. Бойченко С. В. Рациональное использование углеводневых палив : монографія / С. В. Бойченко. – Київ : НАУ, 2001. – 216 с.
2. Ковалко М. П. Розвинута енергетика – основа національної безпеки України. Аналіз тенденцій і можливостей / М. П. Ковалко, О. М. Ковалко. – Київ : Друкарня “Бізнесполіграф, 2009. – 104 с.
3. Лямцев О. В. Організаційно-економічний інструментарій управління екологозбалансованим розвитком автотранспортного комплексу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 / О. В. Лямцев. – Суми, 2012. – 204 с.
4. ПЕК України на порозі третього тисячоліття / під заг. ред. А. К. Шидловського, М. П. Ковалка. – Київ : УЕЗ, 2001. – 400 с.
5. Рябцев Г. Л. Державна політика розвитку ринку нафтопродуктів в Україні: формування та реалізація : монографія / Г. Л. Рябцев ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2011. – 415 с.
6. Державний комітет України з енергозбереження [Електронний ресурс] // Енергетична безпека держави : сайт. – Режим доступу: <http://necin.com.ua/marketing-energozabezpechennya/237-energetichna-bezpeka-derzhavi.html>.
7. Правове регулювання транспортних коридорів в Європейському Союзі та в Україні (порівняльно-правове дослідження) / за заг. ред. В. Г. Дідика. – Київ ; Державний департамент з питань адаптації законодавства, 2007. – 244 с.
8. Застосування поліфункціональної миюче-диспергуючої присадки до палива як засіб зменшення негативного впливу на довкілля / І. В. Роїк, О. В. Кофанова, О. І. Василькевич, М. Б. Степанов // Енергетика: економіка, технології, екологія. – № 2 (27). – 2010. – С. 80–85.

Крисенко Т. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні вітчизняному виробництву притаманно далеко не повне використання факторів управління, які б забезпечували підвищення його ефективності,

впровадження новітньої технології та сучасних методів управління виробництвом. За таких умов для забезпечення розвитку промисловості необхідний пошук нових підходів щодо формування й використання виробничого потенціалу підприємства.

В той же час оцінка виробничого потенціалу ускладнюється різними позиціями науковців до визначення самої категорії.

Традиційні підходи до оцінки виробничого потенціалу [1].

1. Ресурсний підхід, зорієнтований на визначення виробничого потенціалу як сукупності виробничих ресурсів, визначає його величину як суму фізичних і вартісних оцінок окремих його складових. Оцінюючи виробничий потенціал, треба враховувати: матеріально-технічні ресурси з окремим дослідженням знарядь і засобів праці; трудові ресурси, енергетичні та інформаційні ресурси, фінансові (грошові) ресурси.

2. Структурний підхід, зорієнтований на визначення раціональної структури виробничого потенціалу підприємства, визначає його величину, виходячи з прогресивних норм і нормативних співвідношень, заданих найбільш досконалими технологіями, організацією виробництва загалом і окремих підсистем підприємства, що використовуються в галузі.

3. Цільовий (проблемно-орієнтований) підхід, спрямований на визначення відповідності наявного потенціалу досягненню поставлених цілей, визначає його величину як рівень відповідності окремих складових потенціалу необхідному, дещо ідеальному уявленню про склад, структуру та механізми функціонування потенціалу для виготовлення конкурентоспроможності продукції, який знаходить відображення у нормативних “деревах цілей” (“деревах проблем”) із широким спектром локальних і системних оцінок окремих елементів і взаємозв'язків. Рівень виробничого потенціалу визначається у процесі його використання й оцінюється з точки зору його результативності, тобто ступеня задоволення (порівняно з конкурентами) потреб клієнтів, які споживають вироблену продукцію (надані послуги). Тому важливим етапом стратегічного аналізу є цільові оцінки виробничого потенціалу підприємства.

Деякі автори пропонують рівень виробничого потенціалу визначати в процесі його використання й оцінювати з точки зору його результативності, тобто ступеня задоволення (порівняно з конкурентами) потреб клієнтів, які споживають вироблену продукцію (надані послуги).

При цьому ефективними є цільові оцінки виробничого потенціалу підприємства. У цьому разі йдеться про аналіз та оцінку рівня відповідності потенціалу підприємства тим цілям, які поставлені керівниками на перспективу. Така постановка проблеми докорінно відрізняється від поширеної оцінки нагромадження підприємством чи організацією ресурсів лише з кількісної точки зору. Цільова оцінка потенціалу – якісна оцінка, що дає змогу оцінити можливості досягнення певних результатів, створює умови для обґрунтованого підходу до планування процесу трансформації окремих його частин і потенціалу загалом на основі правильного розподілу дій та ресурсів по виконавцях і термінах для якісного та своєчасного отримання необхідних параметрів і набуття навичок, а отже, забезпечує досягнення поставлених цілей.

Певна кількість науковців пропонують проведення оцінки виробничого потенціалу на основі використання економічних показників, при цьому допускаючи можливість поєднання ресурсного, дохідного та порівняльного підходів [2].

На нашу думку, оцінка виробничого потенціалу підприємства повинна враховувати галузеву специфіку.

Безперечно, саме оцінка виробничого потенціалу підприємств стає базисом для забезпечення сталого ефективного розвитку підприємства.

Таким чином, пропонуємо підприємствам виконувати оцінку свого виробничого потенціалу з врахуванням специфіки галузі та у порівнянні з передовими підприємствами галузі з ідентичними масштабами.

Список використаної літератури

1. Браславська О. В. Оцінка виробничого потенціалу хімічного підприємства: теоретичний та практичний аспект / О. В. Браславська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2015. – Вип. 12. – С. 81–84.

2. Горяча О. Л. Підходи до визначення й оцінки виробничого потенціалу промислових підприємств / О. Л. Горяча // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – Бердянськ, 2012. – № 2 (18). – С. 65–69.

3. Гончарук О. В. Розробка методичного забезпечення оцінки виробничого потенціалу металургійних підприємств / О. В. Гончарук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2015. – Вип. 12. – С. 84–89.

Кузьменко О. С.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день можна сказати, що асортиментна політика одна із найважливіших інструментів, і складових маркетингу у боротьбі компанії з конкурентами. Актуальність теми полягає в тому, що сьогодні переважна більшість підприємств оптової торгівлі перебувають у скрутному становищі, а методичних напрацювань які були б адаптовані для України немає.

Метою роботи є дослідження та систематизація в області товарно-асортиментної політики.

За сучасних умов ринкової економіки України багаторазово збільшився асортимент різних товарів будівельного призначення, значної частини якого представлена продукція недостатньо високої якості та яка відповідає сучасним світовими вимогами.

Помилки під час виборів товару, незнання його властивостей, характеристик, умов зберігання, транспортування, неправильна оцінка якості може обернутися підприємцям великими втратами і збитками. Тому майбутнім підприємцям необхідні основні ставлення до товароведення різних груп товарів.

Ринковий успіх відтепер є критерієм оцінки діяльності вітчизняних підприємств, які ринкові можливості визначають правильно розробленої та послідовно здійснюваної товарної політики. На основі вивчення ринку України і перспектив його розвитку підприємство отримує вихідну інформацію вирішення питань, що з формуванням асортименту, його управлінням і удосконаленням.

Для покращення попиту всіх видів товару в магазині “Добробут” вивчають характер закупівель для потреб організації. Перелік факторів та учасників процесу купівлі наведено в табл.

Фактори впливу на ТОВ “Добробут”

Фактори зовнішнього середовища		Індивідуальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> – Рівень первинного попиту – Економічна перспектива – Умови постачання – Умови НТП, розвиток політичних подій та методів регулювання – Культура та звичаї 		<ul style="list-style-type: none"> – Вік – Освіта – Посада – Типи особистості – Ставлення до ризику – Покупець 	
		Покупець	
Міжособистісні фактори		Організаційні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> – Повноваження – Статус – Доброзичливість – Переконливість 		<ul style="list-style-type: none"> – Стратегічні цілі компанії – Методи роботи – Організаційна структура – Внутрішньо організаційні системи 	

Суттєвим фактором формування асортименту являється ціна товару. Покупець обов’язково визначає для себе граничну ціну, або діапазон цін в границях якого він збирається заплатити за покупку. Тому одним із критеріїв раціонального формування асортименту товарів в магазині є забезпечення співставлення товарів з різною ціною.

Формування асортименту товарів на підприємстві дозволяє забезпечити задоволення споживчого попиту, підвищення економічної ефективності підприємства і рівня торгового обслуговування населення.

Від складу і своєчасного оновлення асортименту товарів на підприємстві, в значній мірі, залежить ступінь задоволення попиту, витрати потреб населення, які пов’язані з покупкою товарів, кількісні та якісні показники господарської діяльності магазину “Добробут”. Відсутність в магазині окремих товарів, їх вузький, не стабільний або не відповідаючий запитам покупців асортимент, породжують незадоволений попит, збільшуючи витрати часу населення на пошук необхідних товарів, негативно відбивається на її економічній ефективності.

Отже, я вважаю, що управління асортиментною політикою підприємства залежить від доповнення асортименту продукцією яка зможе привабити потенційних покупців ТОВ “Добробут” і таким чином вивести підприємство на вищий рівень серед конкурентів.

Логінова О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТОВ ТВП “ДОБРОБУТ”

В результаті проведеного дослідження визначено, що трудова активність персоналу є мірою їх продуктивності, кількості виконуваних ними видів діяльності, якості роботи, новаторської діяльності і участі в управлінні, зміни якої впливають на показники основної діяльності підприємства. Творча активність

персоналу – це вид трудової активності, пов’язаний з інноваційною діяльністю підприємства, що характеризує залучення працівників до інноваційних процесів та безпосередньо впливає на процес створення інтелектуальних активів.

Не дивлячись на суттєвий відсоток працівників високої кваліфікації в загальній чисельності персоналу підприємства, творча активність інженерно-технічних співробітників ТОВ ТВП “Добробут” характеризується низьким рівнем, при цьому спостерігається значна плінність працівників зазначеної категорії. Проведене опитування працівників підприємства показало, що підприємство має середню ступінь готовності до розвитку ініціативи і творчої активності персоналу. Серед недосяжних способів стимулювання працівники зазначили: недосконалість організаційної культури, відсутність свободи спілкування, наявність бар’єрів у спілкуванні між керівниками і підлеглими, обмеження участі працівників в процесах управління, незадовільний стан системи методів матеріального і морального заохочення за творчий внесок і ініціативу та відсутність зв’язку між стимулюванням творчої ініціативи та загальною системою стимулювання праці.

Серед причин недостатньої готовності підприємства до стимулювання ініціативи і творчої активності персоналу керівники зазначили: недоцільність змін стилю управління та організаційної культури, недостатній рівень кваліфікації, досвіду та самодисципліни працівників, відсутність або нестача джерел фінансування стимулюючих заходів.

Стилю керівництва менеджера середньої ланки управління ТОВ ТВП “Добробут” відповідає поле 9.1 “управлінських ґрат”, що характеризує його стиль як “Владу-підкорення”, при цьому ефективність виробництва залежить від створення таких робочих умов, де людські аспекти присутні в мінімальному ступені. За методикою опитування Ф. Фідлера керівник отримав таку оцінку: орієнтація на задачу, високий контроль над ситуацією, гарне поєднання якостей (передумову успішності керівника), що характерно для керівника, який недоброзичливо характеризує НПК, до підлеглих ставиться неухважно.

Соціально-психологічний клімат в колективі ТОВ ТВП “Добробут” можна визначити як незадовільний, що відповідає низькому рівню творчої активності персоналу. Організаційна культура ТОВ ТВП “Добробут” є неоднорідною та незбалансованою, оскільки всі чотири типи корпоративної культури мають різну силу прояву. У профілі чинної організаційної культури підприємства перевагу мають ієрархія та ринок, адхократія має найменший прояв. Отримані результати означають, що організаційній культурі ТОВ ТВП “Добробут” притаманна висока ступінь контролю й стабільності, низька ступінь внутрішньої інтеграції та зовнішньої диференціації, а також майже повна відсутність гнучкості та індивідуальності. Бажаний профіль організаційної культури тяжіє до клановості та адхократичності, при цьому ієрархія та ринок присутні в ньому в однакових частках, які, в свою чергу, за розміром не дуже відрізняються від клану та адхократії. Тобто бажаний профіль культури складається з більш врівноважених елементів, ніж чинний.

Враховуючи результати проведеного дослідження, напрями удосконалення системи стимулювання творчої ініціативи та трудової активності працівників ТОВ ТВП “Добробут” повинні передбачати: розробку заходів мотивації творчої ініціативи; удосконалення стилю керівництва; оптимізацію соціально-психологічного клімату; забезпечення оптимальних умов праці; залучення працівників

до розробки управлінських рішень. Реалізація запропонованих заходів дозволить: створити умови для забезпечення трудової поведінки, спрямованої на досягнення творчих результатів, конкурентних переваг, підвищення творчої активності та конкурентоспроможності робочої сили; підвищити ступінь самоповаги працівників та впевненості у власних силах; підвищити рівень працездатності робітників, покращити результати їхньої роботи, відношення до праці та її продуктивність; підвищити якість прийняття рішень; прискорити процес розробки та прийняття рішень; надати гнучкості процесу прийняття рішень, забезпечити швидку реакцію на зміни зовнішнього середовища та динамічні обставини.

Для більш детального викладення послідовності дій з впровадження бажаних змін організаційної культури підприємства розроблено програму перетворень, яка передбачає на підготовчому етапі реалізацію заходів з затвердження чіткої нормативної бази з організаційної культури та розробку графіку й тематики регулярних зустрічей керівництва з працівниками; на етапі впровадження змін – створення кращого морального клімату, розвиток особистості кожного працівника, заохочення творчих альтернатив, усунення некорисних формальних правил та процедур; на заключному етапі – моніторинг та оцінку результатів перетворень. Також програма передбачає визначення відповідальних осіб та термінів виконання завдань. Загальна тривалість реалізації програми становить 1 рік та 1,5 місяця.

Удосконалення механізму формування організаційної культури підприємства повинно передбачати реалізацію таких заходів: формування базових елементів організаційної культури, вибір організаційних заходів щодо забезпечення розвитку організаційної культури, визначення основних напрямів, цілей та стратегії формування організаційної культури.

Ложкіна М. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Об'єктивний інтерес сучасної науки і практики викликають дослідження, пов'язані з інформатизацією суспільства. Безліч негативних прикладів нерационального впровадження і подальшого використання інформаційних систем у різних сферах соціальної практики і як результат, неефективна взаємодія людини з інформаційним середовищем, є каталізатором досліджень як теоретичного, так і прикладного характеру, спрямованих на подолання внутрішніх протиріч і труднощів у розвитку інформаційного простору.

Формування об'єктивно існуючого напрямку науки, освіти і практики менеджменту інформаційних систем потребує узагальнення теоретичних засад його існування і практичних завдань діяльності у цій сфері.

Роль інформації і інформатизації суспільства тісно пов'язана з відомою у сучасній науці “концепцією сталого розвитку суспільства”. Особливого значення в цьому контексті набувають такі проблеми, як роль соціальної інформації у досягненні сталого розвитку і органічний взаємозв'язок з якісним перетворенням інформаційного простору соціуму, важливе місце в якому посідають інформаційні системи.

Усвідомлення фундаментальної ролі інформації у суспільному розвитку, перехід інформації до розряду найважливіших універсальних категорій відобра-

жають об'єктивну необхідність у інформаційних ресурсах для всіх основних видів людської діяльності: навчальної, виробничої, адміністративно-управлінської, творчої, наукової тощо.

Як інструмент соціального управління інформація виконує ряд специфічних функцій, відповідно до змісту яких можна навести таке її функціональне визначення: "Соціальна інформація є системою сукупних даних (відомостей), які виступають одночасно метою і детермінантами соціальних перетворень тією мірою, якою вони (відомості) відповідають очікуванням суб'єкта соціальної дії і містять необхідний і достатній матеріал для реалізації його потреб".

Відповідно висуваються такі вимоги до соціальної інформації:

- 1) необхідність доведення до суб'єкта, тобто інформація має циркулювати каналами, до яких суб'єкт має доступ;
- 2) виділення інформації суб'єктом з усього потоку доступної інформації;
- 3) однозначне тлумачення інформації суб'єктом відповідно до тієї інформації про накопичену дійсність, якою він уже володіє;
- 4) спонукати суб'єкта до соціальної дії. тобто містити у явній або неявній формі мотив.

Соціальна інформація є відображенням всієї системи соціальної практики, всіх суспільних явищ і процесів і як така, що веде до соціальних перетворень, реалізується тільки у процесі організаційно-перетворюючої діяльності суб'єкта.

Функціонування суспільного соціального інтелекту повинно мати адекватне інформаційне забезпечення, а інформаційна інфраструктура суспільства повинна забезпечити потужні механізми обробки масивів інформації і достатню оперативність зворотного зв'язку в ході управління.

Інформаційно-системний підхід до вивчення проблем інформатизації дозволяє вийти за межі окремого об'єкта або окремої галузі людської діяльності, подивитись на проблеми впровадження і використання інформаційних систем з точки зору сучасних загальносуспільних і навіть загально цивілізаційних процесів. Розглянемо впровадження і застосування інформаційних систем у системі управління.

Управління будь-якою соціально-економічною системою пов'язане з інформаційними процесами. Інформація являє собою сполучну основу процесу управління, оскільки саме вона містить відомості, необхідні для оцінки ситуації та прийняття управлінського рішення. У найширшому розумінні управління це "... елементарна функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності".

Діяльність менеджера будемо розуміти як свідомий вплив людини на об'єкти, процеси і людей, що беруть у них участь, з метою надати певну спрямованість діяльності для того, щоб одержати бажані результати.

Менеджмент ставить своїм завданням внести необхідну впорядкованість у процес, організувати спільну діяльність, досягти узгодженості, координації дій.

Розвиток теорії управління дозволяє розглядати нові самостійні галузі управління, пов'язані з управлінням інформаційними ресурсами, впровадженням і використанням інформаційних технологій в діяльності підприємств і організацій, управлінням процесами опрацювання інформації в організаціях.

Виконання соціальною інформацією управлінських функцій, циркуляція інформації між компонентами системи, між системою в цілому і оточуючим се-

редовищем є обов'язковим атрибутом управління. Саме завдяки інформаційним процесам, система здатна здійснювати цілеспрямовану взаємодію із зовнішнім середовищем, координувати відносини власних компонентів, спрямовувати їх рух до заданої мети. Серед багатьох різновидів менеджменту (стратегічний, фінансовий, ризиковий та ін.) інформаційний менеджмент посідає особливе місце як такий, що забезпечує організацію і управління інформаційними потоками.

Сучасні концепції управління інформаційною діяльністю на підприємствах широко застосовують ідеї інформаційної логістики для побудови моделей інформаційної діяльності підприємства, які відображають взаємозв'язки між інформаційними потоками, а впровадження комп'ютерних технологій дозволяє застосовувати менеджмент ділових процесів (workflow management), який являє собою управління інформаційною логістикою на базі комп'ютерної технології і основною метою якого є забезпечення діяльності з виконання господарських завдань необхідною інформацією відповідного виду, обсягу, якості, у відповідні терміни і у відповідному місці.

Застосування цих концепцій дозволяє побудувати інформаційну модель організації, яка є схемою потоків інформації, використовуваної в процесі управління, відображає різні процедури виконання функцій управління організацією і представляє за кожним завданням зв'язок вхідних і вихідних документів і показників.

Отже, відповідно теорія і методика інформаційного забезпечення і документування управлінських процесів, управління документацією (в тому числі електронною) потребує вивчення самої схеми управління, змісту управлінських зв'язків, впливу управлінської дії об'єкта, що керує, на керований об'єкт, а також проблем, пов'язаних із наступним користуванням документами у їхньому динамічному статі, тобто потребує застосування методології інформаційного менеджменту.

Лоза Є. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ

Сьогодні загострення конкуренції та складна економічна ситуація змушують керівників і менеджерів кардинально змінювати систему поглядів на управління підприємством. Нестабільне та важкопрогнозоване зовнішнє середовище вимагає швидкої й адекватної реакції. В зв'язку з цим важливим завданням сучасного підприємства є не тільки адаптація до самих змін ринкових умов функціонування, а й забезпечення швидкості таких змін.

Все вищесказане обумовлює зростання ролі людського фактора діяльності підприємства. Сьогодні ні науковці, ні практики вже не розглядають персонал підприємства, як витрати, як фактор, що працює за примусом, без ініціативи, і вплив якого необхідно мінімізувати, приходиться інша теорія, яка розглядає персонал як найважливіший ресурс. Тому характерними для трансформації управління, що відбувається в сучасному українському суспільстві, є зміни у визначенні ролі кадрів у бізнес-процесах, адже "цінність людини впливає на економічний розвиток більше, ніж всі інші чинники виробництва в цілому" [2, с. 77].

В зв'язку із зростанням ролі людського чинника, підвищується і роль мотивації, як дієвого засобу підвищення ефективності персоналу, а відтак і ефективності підприємства.

Більшість спеціалістів в області управління виділяють п'ять основних задач управління: планування, організація, мотивація і контроль. Мотивація сприяє досягненню необхідного і стимульованого рівнів результативності діяльності персоналу, згуртованості команди, зацікавленості працівників в підвищенні власного професійного рівня, та кінцевих результатах діяльності підприємства.

Мотивацію доцільно розглядати як безперервний процес спонукання людини до такої роботи, яка б забезпечувала реалізацію цілей організації загалом. Вплив мотивації на ефективність людської діяльності визначає зміна пріоритетів працівника та умов виконання роботи.

Як зазначалося вище постійні зміни умов зовнішнього середовища вимагають від менеджменту підприємства здійснення постійного моніторингу мотивуючого середовища.

Сьогодні технології управління трудовими ресурсами як на рівні країни, так і на рівні окремого підприємства недостатньо враховують роль мотивуючих факторів у підвищенні ефективності персоналу підприємства. Це є однією з причин виникнення проблем управління персоналом, до яких можна віднести появу дефіцитних видів професій і труднощі з найманням необхідних працівників; зростання цін на послуги освітніх установ; перехід на нові види діяльності, досить швидко зміну технологій виробництва і послуг, необхідність звільнення з цих причин частини персоналу тощо [3, с. 219].

Масштабні дослідження у вивченні психології людини, в тому числі й психології управління підтверджують, що існує велика різноманітність причин, які спонукають (мотивують) людину до постійного підвищення ефективності та результативності своєї праці.

Сьогодні перед вітчизняними керівниками гостро постає питання у визначенні ефективних методів стимулювання працівників, які узгоджувалися із інтересами роботодавців і самих працівників. Все більше менеджмент вітчизняних підприємств застосовує не стандартні методи мотивації, або успішно адаптує до сучасних реалій методи, які застосовувалися у 70–80-х рр. ХХ ст.

Мотивація ефективної трудової діяльності людини в сучасних умовах не може бути дійовою без застосування прогресивних форм і методів матеріального стимулювання персоналу.

Який же зв'язок існує між мотивацією і стимулювання, які схожі риси, а які відмінні. І мотивація і стимулювання є методами управління працею. Проте кінцевою метою мотивації є кардинальна зміна існуючого стану, а стимулювання має на меті закріплення досягнутого стану на необхідний проміжок часу. Можна стверджувати, що вони є взаємодоповнюючими. У нашому суспільстві значну роль має і статусна мотивація. В умовах коли з'являється значна кількість професій у сфері фінансів, управління, продажу бажання людини зайняти вищу, відповідальнішу, посаду, бути суспільно корисним – статусна мотивація відіграє значну роль.

З огляду на практичні аспекти мотивації, в тому числі і статусної, ефективними в системі мотивації персоналу є річні плани підготовки персоналу що розробляються з урахуванням професіоналізму робітників, а також конкуренції у всіх сферах діяльності.

Загалом можемо стверджувати, що мотивація персоналу є рушійною силою спонукання ефективної діяльності працюючих, що в кінцевому результаті має забезпечити досягнення мети підприємства.

З огляду на вищесказане значним чинником ефективної мотивації персоналу є штат високопрофесійних менеджерів які б уміло поєднували доступні в умовах конкретного підприємства методи стимулювання та мотивації.

Список використаної літератури

1. Волошина С. В. Формування стимулів до високопродуктивної праці як важливий інструмент стратегічного розвитку підприємства / С. В. Волошина, Д. М. Ядранський // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – 2011. – Вип. 2 (9). – С. 106–119.
2. Кравченко М. О. Розвиток кадрової складової інноваційного потенціалу підприємств / М. О. Кравченко // Економіка та держава. – 2006. – № 3. – С. 77–81.
3. Морщенок Т. С. Обґрунтування важливості формування стратегії управління персоналом для сучасного підприємства / Т. С. Морщенок // Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 216–221.

Ляхов Д. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

КОРПОРАТИВНА СТРАТЕГІЯ:

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасна глобалізована ринкова економіка формує нові вимоги до організацій, які обумовлюються наявністю жорсткої конкуренції та необхідністю гнучко реагувати на неоднозначні зміни ситуації на ринках. При цьому, успіх організації залежатиме від здатності адаптуватися до змін в середовищі її діяльності: передбачати і змінювати структуру бізнесу, розробляти і впроваджувати у виробництво нові види продукції, правильно визначати напрями інвестицій за різними видами діяльності тощо.

Практичне вирішення проблем, пов'язаних з необхідністю забезпечення існування організації не тільки сьогодні, а й у перспективі, залежить від ступеня засвоєння методології і методів формування менеджментом її стратегії.

Стратегія дає можливість організації вирішувати в комплексі низку проблем, пов'язаних з: цілеспрямованою переорієнтацією на випуск нової продукції; розширенням чи скороченням номенклатури та асортименту традиційної продукції; впровадженням та використанням ефективніших технологій; формуванням стратегічного потенціалу, необхідного для досягнення стратегічних цілей; перебудовою виробничої та організаційно-економічної структури; розвитком спеціалізації і кооперації; диверсифікацією діяльності; розвитком маркетингу; удосконаленням організаційної структури управління тощо, тобто з чинниками, які визначатимуть діяльність та сприятимуть позитивному розвитку організації в досить тривалому періоді.

Вибір стратегії і її виконання є основними частинами стратегічного управління. А продумана стратегія дасть змогу вирішити питання узгодженості виробничих і відтворювальних процесів, скоординувати діяльність різних підсистем і тим самим підвищити потенціал організації та її адаптивні можливості. Застосування стратегічного підходу до діяльності організації сприяє створенню системи, в якій конкретні управлінські рішення забезпечують збалансований розвиток усіх компонентів діяльності у відповідності до умов зовнішнього середовища. Організація, яка володіє стратегією і запроваджує стратегічний менеджмент, завжди має можливість поводитись послідовно і системно, що збільшує імовірність досягнення поставленої мети.

Розробкою теоретичних, методичних і практичних основ формування стратегії розвитку підприємства займалися як вітчизняні вчені М. В. Афанасьєв, Л. Д. Забродська, А. П. Наливайко та інші, так і закордоні І. Ансофф, В. А. Вінокуров, Э. Кемпбэлл та інші.

Тому актуальність задачі і обумовили вибір теми дослідницької роботи, що дали можливість визначити мету, задачі й основні напрямки дослідження.

Метою роботи є розгляд особливостей та проблем розробки корпоративної стратегії банку. Для досягнення мети виконані наступні завдання:

- визначено сутність стратегічного розвитку;
- надано характеристику основним етапам стратегічного планування;
- надано загальну економічну характеристику банку;
- проведено SWOT-аналіз досліджуваної банківської установи;
- розроблено основні напрями корпоративної стратегії банку на найближчу перспективу;
- визначено проблеми розробки корпоративної стратегії банку.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові статті, монографії вітчизняних і іноземних науковців, галузеві статистичні дані, фактичні матеріали, що характеризують господарську діяльність ПАТ “СБЕРБАНК”, а також річна звітність установи за 2013–2015 роки.

Таким чином, визначено, що стратегія – це модель розвитку підприємства з визначенням цілей, технологій, ресурсів, взаємовідносин усередині і позицій в навколишньому середовищі, що забезпечує прибутковість діяльності та задоволення попиту споживачів. Найбільш розповсюджені, вивірені практикою і широко освітлені в літературі базові стратегії розвитку, які віддзеркалюють чотири різних підходи до росту фірми і пов’язані зі зміною стану одного чи декількох елементів: 1) продукту; 2) ринку; 3) галузі; 4) положення фірми всередині галузі; 5) технології. До базових стратегій належать: стратегії концентрованого росту, стратегії інтегрованого росту, стратегії диверсифікованого росту і стратегії скорочення.

Крім того визначено, що основними етапами стратегічного планування є: визначення місії організації; аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища; встановлення стратегічних цілей; формування стратегічних альтернатив, спрямованих на досягнення визначених цілей, їх оцінка і вибір; розробка системи заходів, спрямованих на досягнення і реалізацію стратегічних альтернатив; контроль за реалізацією стратегії.

В результаті проведеного SWOT-аналізу визначено, що ПАТ “СБЕРБАНК” має переважну кількість зовнішніх можливостей та сильних внутрішніх сторін. Таким чином, в якості основи для розробки подальшої стратегії розвитку установи необхідно використовувати такі напрями дій: зростання, розвиток, збільшення обсягів надання послуг; пошук нових ринків; розширення асортиментного ряду; інноваційні перетворення.

Запропоновано, що для реалізації стратегії розвитку банку необхідно: розширити асортименту лінію банківських послуг за рахунок просування різних видів вкладів і послуг (пластикові картки, операції з іноземною валютою тощо); вдосконалити наявні депозитні продукти, створити системи безготівкових розрахунків та грошових переказів, забезпечити доступ на ринок цінних паперів і дорогоцінних металів, організувати індивідуальне і більш якісне обслуговування; розробляти й впроваджувати супутні та додаткові послуги, зокрема розвивати консультаційну службу; приділити більше уваги кредитуванню фізичних осіб; розробити й впровадити інтернетбанкінг.

Малиш Н. А.

доктор наук з державного управління, професор
Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Угода про асоціацію визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах “політичної асоціації та економічної інтеграції” та є стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні.

З метою зростання ефективності функціонування інфраструктурних галузей уряди країн передають об’єкти цих сфер приватному бізнесу у довго- та короткострокове користування та залишають за собою право регулювання та контролю за їх діяльністю. Залучення приватного бізнесу до виконання державних функцій набуло назву державно-приватного партнерства (ДПП) та розглядається як альтернатива приватизації стратегічно значущих об’єктів державної власності.

Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом та іншими законодавчими актами.

У Законі “Про державно-приватне партнерство” передбачено аналіз ефективності здійснення державно-приватного партнерства та виявлення можливих ризиків, пов’язаних з його реалізацією, проводяться шляхом: детального обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення державно-приватного партнерства; порівняння основних показників реалізації проекту (рентабельності, рівня витрат, якості послуг тощо) із залученням приватного партнера та без такого залучення; виявлення видів ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ризиками, що здійснюється відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України; визначення форми реалізації державно-приватного партнерства.

Для іноземних приватних партнерів, які здійснюють в Україні державно-приватне партнерство, встановлюється національний правовий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, крім випадків, передбачених законом та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

За державою залишаються важелі регулювання та контролю, такі як тарифна політика, контроль за безпекою, екологічністю, якістю обслуговування споживачів послуг тощо. Завдяки збереженню цих контрольних функцій держава може відійти від безпосереднього керівництва господарською сферою, надавши компетенцію ведення господарської діяльності приватному бізнесу.

Важливим для України є забезпечення виконання завдань Транспортної стратегії у частині захисту довкілля та зростання енергоефективності: зменшення до 2020 р. на 30% обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферу, а також зменшення на 15– 20% енергомісткості транспорту.

Вагомою складовою у реалізації потенціалу транспортної інфраструктури є поглиблений розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері. Україні належить

реформувати транспортну систему та гармонізувати транспортне законодавство із відповідним законодавством Європейського Союзу (*acquis communautaire*), щоб повністю використати транзитний потенціал та вигідне географічне розташування країни.

Обмеженість національної економіки у паливних ресурсах потребує пошуку нових енергоефективних джерел. Державна політика України у транспортній сфері має спрямовуватись на пошук нових енергоефективних технологій для розвитку нових перспективних галузей, які можуть конкурувати як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Таким може стати промислове виробництво електромобілів, яке в деяких країнах світу вже набуло статусу самостійних галузей промисловості. Свої розробки електромобілей пропонують у Європі, американському та азійському континентах. Нині електроавтомобілів у світі близько півмільярда, а за прогнозами до 2050 року їх стане учетверо більше. Провідні країни інтенсивно ведуть пошуки раціональних технічних рішень у створенні перспективних моделей електромобілів, та спрямовують всі зусилля на їх промислове виробництво. Поступова заміна автомобілів електромобілями у великих містах та промислових регіонах з великою щільністю населення, стає неминучою.

На даному етапі розвитку держава не здатна охопити своєю підтримкою усі сфери екологічно безпечного підприємництва у транспортній сфері, тому система стимулів активізації підприємницької активності має міцно спиратись й орієнтуватись на окреслені пріоритети з допомогою комплексу цільових програм розвитку підприємництва. Для масового використання таких авто країни застосовуватимуть “зелені пільги”, які будуть надаватися покупцям екологічно чистих авто. Система пільг вже діє у більшості країн Європи.

Електромобільна галузь швидко розвивається у США, Японії, Франції та Німеччині. Влада Німеччини планує інвестувати 1 млрд євро в електромобільну галузь, збільшивши кількість електромобілів в країні до 1 млн. од. до 2020 року. Також розглядається можливість відміни транспортного податку для власників електромобілів у продовж перших 10 років після реєстрації машини.

Важливою при цьому є інфраструктура розвитку електромобільної галузі, адже електромобіль треба заряджати на спеціальних станціях. Важливим елементом є пільги при паркуванні тощо. Головною має стати привабливість покупки, яка стимулюватиме попит.

Надання державою премій при покупці електромобіля практикується у Франції та США. За даними Єврокомісії, від автомобільної промисловості в ЄС залежить 12 мільйонів робочих місць. Варто вказати і на три мільйони працівників середніх підприємств-постачальників комплектуючих частин. Частка автомобільної галузі у ВВП Євросоюзу становить чотири відсотки.

Верховна Рада України внесла зміни до закону про митний тариф щодо скасування ввізного мита на електромобілі. Законом від 25.11.2015 № 822-VIII про внесення змін до Закону про Митний тариф України щодо ввізного мита на електромобілі з 1 січня 2016 р. встановлені пільги на ввезення електромобілів в Україну. Встановлюється нульова ставка ввізного мита на транспортні засоби, оснащені виключно електричними двигунами (одним або кількома). Створюються передумови для зниження ціни на електромобілі і збільшення їх питомої ваги на українському автомобільному ринку.

У 2015 році кількість продажів електромобілів збільшилася в кілька разів. Кількість електроавтомобілів повинна збільшитися в 2016 році завдяки підписано-

му нещодавно Президентом України Закону №822 – VIII “Про внесення змін до ЗУ “Про митний тариф України щодо ввізного мита на електромобілі”. У 2014 році в Україні було зареєстровано близько 65 електромобілів. А за 10 місяців 2015 року, за даними МВС, їх кількість збільшилася вже до 500 одиниць.

Важливими завданнями державної політики у транспортній сфері є удосконалення законодавчого та організаційного підґрунтя реструктуризації транспортної інфраструктури, розбудова національної мережі МТК та її поступове інтегрування в транспортні системи Європи та Азії, Балтійського й Чорноморського економічного просторів.

Список використаної літератури

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12134.html>.

2. Малиш Н. А. Транспортна інфраструктура як чинник розвитку туристичної галузі / Н. А. Малиш // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Київ : 2015. – Вип. 2. – С. 24–31.

Мамраев А. М.

слухатель магістратури

Академія “Болашак”

г. Караганда, Республіка Казахстан

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Экономические кризисы влияют на рост цен, увеличение уровня безработицы. В связи с этим, требуется помощь от государства для нормализации кризисной ситуации. Государство должно заботиться о гражданах государства, уровне их доходов, пенсий, образования, качества медицины, обороны и т.д. Логично, что это требует значительных государственных расходов. Как известно, выплата социальных пособий, ремонт дорог и прочие блага для населения финансируются за счет государственного бюджета. Государственный бюджет формируется за счет налоговых выплат. Чем больше полнота выплат, тем выгодней для государства и населения.

Для увеличения налоговых поступлений необходимо исполнять налоговое законодательство, что приведет к поступлениям в полном объеме в доходы бюджетов разных уровней и приведет к оптимизации налоговой системы.

Налоговая система – основана на определенных принципах – это система урегулированных нормами права общественных отношений, складывающихся в связи с установлением и взиманием налогов и сборов.

Основой налоговой системы являются налоги и сборы.

С помощью налоговой системы государство реализует свои функции по управлению (регулированию, распределению и перераспределению) финансовыми потоками в государстве, а именно:

1) фискальная, суть которой состоит в пополнении доходов государства на различных уровнях, необходимых для исполнения государством своих функций;

2) распределительная – состоит в распределении совокупного общественного продукта между юридическими и физическими лицами, отраслями и сферами экономики, государством в целом и его территориально-административными образованиями;

3) регулирующая, которая заключается в активном воздействии государства с помощью экономических рычагов и методов на экономические и социальные процессы в обществе;

4) контрольная, суть которой состоит в наблюдении и соблюдении стоимостных пропорций в процессе образования и распределения доходов различных субъектов экономики.

За время существования Республики Казахстан налоговая система прошла несколько этапов развития.

Глава государства в своем Послании к народу Казахстана от 30 ноября 2015 года “Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие” определил основные направления, которые помогут стране пережить кризис в ближайшие два года. Одним из важнейших направлений для устранения проблем от кризиса является система налогообложения. Совершенствование системы налогообложения состоит в совершенствовании законодательной базы, а также в улучшении механизма обложения. Для этого предлагаются различные способы и направления оптимизации налоговой системы.

С 2017 года будет пересмотрена система государственных доходов и расходов, а также расширена доходная база бюджета.

Налоговые режимы будут оптимизированы, останется только три уровня: общий, патент для индивидуальных предпринимателей, специальный налоговый режим для субъектов малого и среднего бизнеса и аграрного сектора экономики.

Неэффективные налоговые льготы будут отменены по всем налогам.

Для налогоплательщиков, применяющих специальный налоговый режим для субъектов малого бизнеса совершенствование налоговой системы заключается в введении нормы в части необходимости исчисления, уплаты и представления налоговой отчетности по индивидуальному подоходному налогу с доходов, облагаемых у источника выплаты, обязательным пенсионным взносам и социальным отчислениям, в общеустановленном порядке, то есть с ежемесячной их уплатой и ежеквартальным представлением налоговой отчетности по ним.

С 01 января 2017 года индивидуальные предприниматели и юридические лица, сдающие в аренду (пользование) торговые объекты, торговые места в торговых объектах, в том числе на торговых рынках, обязаны будут ежегодно отчитываться по новому виду налоговой отчетности – Реестр договоров аренды (пользования).

Одним из факторов совершенствования можно назвать и тот факт, что с 2017 г. Законом Республики Казахстан “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам декларирования доходов и имущества физических лиц” устанавливается перечень видов деятельности, при осуществлении которых индивидуальный предприниматель будет вправе применять специальный налоговый режим на основе патента. При этом исключается проведение хронометражного обследования в случае представления дополнительного расчета стоимости патента на уменьшение налогов.

В качестве поддержки аграрного хозяйства Казахстана в Законе “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам сельскохозяйственной кооперации” от 29 октября 2015 года № 373-V, крестьянским или фермерским хозяйствам предоставлено право применения специального налогового режима для сельхозтоваропроизводителей с

70%-ним льготированием при соответствии условиям, установленным статьей 448 Налогового кодекса РК.

Помимо этого, с начала 2018 года, предполагаются введения ряда изменений в налоговое законодательство государства:

1) отмена фиксированного налога и соответственно, отмена постановки плательщиков данного налога на регистрационный учет в качестве налогоплательщиков, осуществляющих отдельные виды деятельности;

2) введение нормы по отнесению плательщиков налога на игорный бизнес к плательщикам корпоративного подоходного налога;

3) исключение дополнительного платежа плательщиков налога на игорный бизнес;

4) запрет на применение специальных налоговых режимов для субъектов малого бизнеса при осуществлении услуг с использованием игровых автоматов без выигрыша, персональных компьютеров для игр, игровых дорожек, картов, бильярдных столов.

Очевидно, что изменения в налоговое законодательство Казахстана окажут благоприятное влияние на развитие налогового климата в государстве, развитию предпринимательства и улучшению экономики государства в целом.

Список использованной литературы

1. Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие : Послание президента РК к народу Казахстана от 30.11.2015 г.

2. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам декларирования доходов и имущества физических лиц : Закон Республики Казахстан от 18.11.2015 г. № 412-V.

Маслій Т. О.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні умови підвищення рівня інтернаціоналізації діяльності та зростання непередбачуваності й динамічності глобалізованого ринкового середовища актуалізують для менеджменту промислових підприємств питання досягнення сталих конкурентних позицій та зростання ефективності господарювання, особливо на зарубіжних ринках. Для національних товаровиробників не втрачає актуальності також і проблема протидії міжнародним конкурентам на місцевих ринках. Складність вирішення означених проблем вимагає від промислових підприємств досягнення повної ринкової орієнтації та обов'язковості застосування маркетингової парадигми як базової концепції управління. Дійсно, подолання стихійних впливів глобального ринку та максимальне врахування вимог споживачів до ціннісної пропозиції підприємства можливе лише у разі побудови систем управління підприємствами на засадах стратегічного маркетингу.

Проблематиці формування та функціонування маркетингу в системі управління підприємством присвячено наукові праці багатьох учених. Зокрема, у зарубіжній літературі даний аспект вивчали Г. Багієв, П. Зав'ялов, Ф. Котлер, К. Макконелл, Е. Уткін та ін. Серед український вчених-економістів над вказаним питанням працювали П. Березівський, А. Вовчак, В. Збарський, В. Котков, С. Захарін, П. Саблук, Д. Олійник, Г. Черевко, М. Шульський, В. Юрчишин та інші. У їхніх працях досліджено та проаналізовано зміст економічної категорії

маркетингового управління, а також теоретичні засади формування маркетингового менеджменту на підприємстві.

При цьому, маркетинг в системі управління підприємством практично не розглядається з погляду комплексного підходу та не враховує його специфіку в сучасних умовах. Отже, об'єктивна необхідність подальшого розвитку теоретичних основ управління маркетингом з урахуванням сучасних особливостей маркетингової діяльності в Україні обумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

В умовах розвитку ринкових відносин, становлення економіки та функціонування підприємств, що базуються на засадах маркетингу, велика увага повинна приділятися формуванню цілісної, науково обґрунтованої системи організації, формування та управління підприємством в сучасних умовах. Такою системою, на наш погляд, може стати маркетингове управління діяльністю підприємства, тобто створення та функціонування таких підприємств, які б найбільш задовольняли потреби та попит на ринку, могли гнучко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринковому становищі, підвищували прибутковість виробництва та діяльності підприємства в цілому, тощо.

Маркетингова діяльність має всебічний та вичерпний характер і охоплює значно більше коло питань. Підприємства, які не використовують маркетинговий підхід у своїй діяльності, ризикують втратити власні позиції на ринку. Адже без його постійного та системного аналізу, передусім покупців і конкурентів, агропідприємство не зможе вчасно реагувати на зміни та коливання попиту споживачів, їх смаки та вподобання, динаміку цін, а отже, не зможе розробляти ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів і забезпечення певних конкурентних переваг. Також без використання маркетингових досліджень та заходів зі створення позитивного іміджу фірми та залучення нових клієнтів підприємство не матиме шансів на розвиток.

Сутність маркетингу в системі управління підприємством доцільно розглядати з позиції історичних етапів його становлення.

1. Донауковий етап (4–3 тис. до н.е. – перша половина XIX ст.). У цей період виникли перші методи впливу на споживача, так звані прототипи інструментів маркетингу. Вказані процеси виникли внаслідок розпаду первіснообщинного ладу.

2. Етап початку становлення та розвитку концепцій маркетингу (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.). Однією з основних ознак другого етапу формування маркетингового менеджменту вважається введення терміну “маркетинг” в офіційну ділову лексику. Під поняттям “маркетинг” тут розуміють підпорядковане знання виробництва, тобто основне значення мали вимоги щодо масового виробництва, а не задоволення потреб покупців. Спершу маркетинг трактували як одну з головних функцій управління.

3. Етап формування маркетингового управління (з початку 50-х рр. XX ст. і до сьогодні). Маркетингове управління може функціонувати лише за умови, якщо управління підприємством здійснено на основі принципів маркетингу, тобто в центрі організації повинен бути споживач, і відповідно система маркетингу та менеджменту повинні об'єднувати усі зусилля, щоб максимально задовольнити потреби споживачів.

Маркетингове управління підприємством – це можливість організувати його діяльність на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів.

вачів. Аналіз можливостей підприємства дає змогу отримати достовірну інформацію щодо стану активів і пасивів виробництва, здійснювати аналіз зовнішнього маркетингового середовища.

Системний підхід до організації маркетингу є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства на ринку. Він характеризує підприємство, яке застосовує методологію маркетингу, як відкриту складну систему, орієнтовану на ринок та зовнішнє середовище.

Маркетингове управління діяльністю підприємства – це процес аналізу, розробки та втілення в життя засобів, які розраховані на встановлення, укріплення та підтримку вигідних обмінів з покупцями для досягнення головної мети підприємства – отримання прибутку, росту обсягів збуту, збільшення частки ринку тощо.

Система маркетингу знаходиться в постійній взаємодії з зовнішнім середовищем. Фактори зовнішнього середовища можна розділити на ті, які піддаються впливу зі сторони керівництва і служби маркетингу, і фактори, які не піддаються управлінському впливу. В умовах ринку забезпечення успішного функціонування системи сільськогосподарського маркетингу в різних організаційно-правових господарських структурах повинно враховувати всі фактори впливу на підприємства мікро- та макросередовища.

В системі управління підприємством саме маркетинг виконує супроводжуючу місію, починаючи з організаційно-підготовчої, і, закінчуючи контрольною функцією.

Формування маркетингу в системі управління підприємством передбачає наявність знань із основ потреб ринку, процесів виробництва, фінансово-господарських операцій, соціально-економічних принципів управління підприємством тощо.

Пошук і обґрунтування основних чинників, що впливають на систему управління підприємством та напрямів формування комплексної системи управління на основі маркетингу на підприємстві – є пріоритетним завданням кожного управлінця.

Реалізація концепції маркетингового менеджменту в умовах конкретного підприємства можлива за допомогою практичного впровадження і застосування комплексної системи управління на основі маркетингу.

Комплексна система управління підприємством на основі маркетингу являє собою складну систему елементів (структурний аспект) і дій (функціональний аспект), за допомогою яких забезпечується збалансованість системи управління і її загальної ефективності. Структура КСУП є багаторівневою: 1-й рівень – місія підприємства; 2-й рівень – цілі підприємства; 3-й рівень – приватні системи управління на підприємстві; 4-й рівень – підсистеми приватних систем управління.

Місія підприємства дає уявлення про його призначення, необхідність і корисність для суспільства загалом і його співробітників зокрема. Центральним моментом місії є визначення головної мети підприємства з урахуванням інтересів, очікувань і цінностей споживачів в стратегічній перспективі. У цьому випадку місія не повинна залежати від поточного стану підприємства, форм і методів роботи, оскільки загалом вона виражає спрямованість в майбутнє, показуючи, на що буде зосереджено зусилля і які цінності будуть, при цьому, пріоритетними. В свою чергу, КСУП є місією підприємства, що об'єднує такі масштабні цілі, як управління маркетинговими дослідженнями, управління організаційно-технологічною діяльністю, управління персоналом і економічним потенціалом підприємства.

Важливу роль в організації КСУП відіграє система управління маркетинговими дослідженнями, яка формує інформаційну базу управління, дозволяє здійснювати діагностику системи управління, створює передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень, дозволяє визначити ефективність їх реалізації і ефективність системи управління підприємства загалом. Діагностика системи управління підприємством повинна охоплювати основні сфери: організацію управління, маркетинг, дослідження і розробки, технологію, персонал, організаційну культуру і імідж.

При оцінці персоналу необхідно проаналізувати його якісний і кількісний склад, виявити тенденції плинності кадрів і міру їх умотивованості.

Організаційна культура відображає норми поведінки, ділову етику, стиль керівництва, філософію керівництва. При аналізі організаційної культури необхідно оцінити міру розробленості управлінської філософії на підприємстві, відношення співробітників до історії розвитку, традицій, що склалися на підприємстві, стиль ділового спілкування, рівень культури поведінки, а також з'ясувати наявність розроблених стандартів поведінки і формальних правил і процедур менеджменту. Оцінка іміджу підприємства здійснюється за допомогою експертних оцінок. Використання запропонованої методики дозволить оцінити існуючий потенціал підприємства, його конкурентну позицію і обґрунтувати вибір стратегії підприємства.

Меркулов В. С.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Існує дуже багато факторів, що впливають на організацію, за які пряму відповідальність несе вище керівництво. Вони охоплюють важливі питання, яким повинне займатися керівництво, щоб зберегти нормальний внутрішній і зовнішній стан фірми. Це економічні, політичні, технологічні і міжнародні фактори, фактори конкуренції і соціального поведіння. Крім цих, існують і нетрадиційні фактори, які, як виявляється, мають вирішальне значення для успішної діяльності організації в довгостроковій перспективі. До них відносяться культура корпорації і її образ.

На культуру підприємства великий вплив робить організація. Організація – це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальних цілей. На організацію впливають внутрішні і зовнішні фактори.

Внутрішні перемінні – це ситуаційні фактори в середині організації. Оскільки вони представляють собою створені людьми системи, то внутрішні перемінні цілком контролюються керівництвом. Основні перемінні в самій організації, які потребують уваги керівництва, це цілі, задачі, структура, технологія і люди, що впливають на культуру підприємства. Однією із самих значимих характеристик організації є її взаємозв'язок із зовнішньою середою. Але одна організація не може бути островом.

Організація цілком залежить від навколишнього світу – від зовнішнього середовища – як у відношенні своїх ресурсів, так і у відношенні споживачів, користувачів їхніми результатами, яких вони намагаються досягти. Термін зовнішнє середовище включає економічні умови, споживачів, профсоюзи, урядові акти, законодавство, конкуруючі організації, систему цінностей у суспільстві, суспільні погляди, техніку і технологію і інші складові. Ці взаємозалежні фактори

впливають на усе, що відбувається в середині організації, у тому числі і на її культуру. Важливою областю управління культурою є кадрова система. Процес починається з підбора людей, їхньої ретельної оцінки з обліком насамперед усього їхньої відповідності організації і її культурі.

Іншим інструментом у сфері кадрової роботи є спосіб розвитку персоналу і його соціалізація. Організації, які активно використовують кадрові системи для створення відповідної культури багато уваги і засобів приділяють підготовці і розвитку персоналу. Основна направленість цього процесу – залучення людей до домінуючих цінностей організації. Нарешті, управління преміюванням є потенційним інструментом створення і розвитку організаційної культури. За рахунок цього здійснюється просування і заохочення тих, хто найбільшою мірою відповідає цінностям даної організації.

Будь-який організований процес, у тому числі й виробництво, здійснюються і регулюються людьми. Його ефективність значною мірою залежить від того, як працівники ставляться до виконання своїх функцій і реалізація мети, за для якої цей процес здійснюється, а отже на продуктивність праці.

Мотивація – це процес спонукування кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації. Мотивація являється частиною організаційною культури, що направлена на підвищення продуктивності праці.

Основні задачі мотивації: формування в кожного співробітника розуміння сутності і значення мотивації в процесі праці; навчання персоналу і керівного складу психологічним основам внутріфірменного спілкування; формування в кожного керівника демократичних підходів до керування персоналом із використанням сучасних методів мотивації.

Вважаємо, що традиційні методи збирання даних щодо мотиваційної спрямованості персоналу вже не задовольняють потреби практики управління, отже необхідно запровадити в кожній організації систему мотиваційного моніторингу, яка б створила нову інформаційну базу для прийняття управлінських рішень у сфері мотивації трудової діяльності.

Мотиваційний моніторинг – це система постійного спостереження і контролю стану мотивації трудової діяльності з метою його оперативної діагностики й оцінки в динаміці, прийняття кваліфікованих управлінських рішень в інтересах підвищення ефективності виробництва.

Система моніторингу мотивації трудової діяльності на підприємстві має ґрунтуватись на таких принципах:

- системність – побудова набору оціночних показників для кожного напрямку мотивації трудової діяльності;
- комплексність – отримання й обробка соціально-економічної, соціологічної та психологічної інформації, яка характеризує стан і зміни в мотивації трудової діяльності;
- аполітичність – аналіз основних причин зміни стану мотивації трудової діяльності з врахуванням впливу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників;
- періодичність – регулярне поповнення інформаційної бази, необхідної для розробки ключових характеристик мотивації трудової діяльності;
- виробничо-територіальний підхід – досягнення оптимального поєднання виробничих і територіальних принципів проведення моніторингу службами мотивації.

Морой Ю. В.

слушатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ФОНД РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Национальный фонд Республики Казахстан создан одним из первых на постсоветском пространстве Указом Президента Республики Казахстан от 23 августа 2000 года № 402 “О Национальном фонде Республики Казахстан”.

Национальный фонд Республики Казахстан является Государственным фондом Республики Казахстан, являющимся совокупностью финансовых активов, сосредотачиваемых на счете Правительства Республики Казахстан в Национальном банке Республики Казахстан, а также в виде иного имущества, за исключением нематериальных активов.

Основными целями создания фонда явились:

- обеспечение стабильного социального экономического развития страны;
- накопление финансовых средств для будущих поколений;
- снижение зависимости экономики от воздействия неблагоприятных внешних факторов;
- снижение зависимости республиканского и местных бюджетов от конъюнктуры мировых цен.

Национальный фонд выполняет следующие функции:

- сберегательная функция обеспечивает накопление финансовых активов и иного имущества и доходность активов Национального фонда Республики Казахстан в долгосрочной перспективе при умеренном уровне риска;
- стабилизационная функция предназначена для поддержания достаточного уровня ликвидности активов Национального фонда Республики Казахстан.

Доверительное управление Национальным фондом Республики Казахстан осуществляет Национальный банк Республики Казахстан на основании договора о доверительном управлении, заключаемого между Национальным банком Республики Казахстан и Правительством Республики Казахстан.

В мировой практике существуют 6 моделей развития экономики, это американская, скандинавская (норвежская), французская, немецкая, японская и южнокорейская модель развития.

Использовать Национальный фонд Республики Казахстан было решено по норвежской модели, которая является одним из крупнейших в мире производителей нефти и которая создала Государственный нефтяной фонд (ГНФ) в 1990 году.

Закон “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам функционирования Национального фонда” очертил главные функции фонда как - стабилизационная и сберегательная.

В процессе исполнения республиканского и местных бюджетов возможны превышения поступлений от организаций сырьевого сектора над утверждёнными в республиканском и местных бюджетах суммами поступлений. Эти средства зачисляются в Национальный фонд. В случае, если бюджет будет испытывать недобор запланированных средств, то необходимые средства могут быть взяты из Национального фонда.

Для выполнения стабилизационной функции Национальный фонд должен иметь средства - 20 процентов к ВВП, это порядка 6–6,5 млрд долларов. Оптимальным же является объём – более 11 млрд долларов.

Первый взнос для развития Национального фонда, в размере 660 миллионов долларов инвестировала американская компания “Шеврон” за 5 процентов казахстанской доли в нефтедобывающем СП “Тенгизшевройл”. В 2001 году в Национальный фонд было вложено –1,2 млрд долларов, в 2002 году вложено 700 млн долларов, в 2003 году уже было вложено 1,7 млрд долларов.

Были произведены расходы, связанные с управлением фонда, в общей сумме 428 434 тысяч тенге.

Доходность активов за год составила 8,69 процента годовых. В итоге, на 1 января 2004 года, чистые активы Национального фонда составили 527 917 412 тысяч тенге.

Национальный фонд Республики Казахстан расходуетя:

- в виде гарантированного трансферта из Национального фонда Республики Казахстан в республиканский бюджет на реализацию бюджетных программ (подпрограмм) развития на соответствующий финансовый год;

- в виде целевых трансфертов, передаваемых из Национального фонда Республики Казахстан в республиканский бюджет на цели, определяемые Президентом Республики Казахстан;

- на покрытие расходов, связанных с управлением Национальным фондом Республики Казахстан и проведением ежегодного аудита.

Национальный фонд Республики Казахстан размещается в разрешенные зарубежные финансовые инструменты, за исключением нематериальных активов, в целях обеспечения:

- сохранности Национального фонда Республики Казахстан;

- поддержания достаточного уровня ликвидности Национального фонда Республики Казахстан;

- высокого уровня доходности Национального фонда Республики Казахстан в долгосрочной перспективе при умеренном уровне риска;

- получения инвестиционных доходов в долгосрочной перспективе.

Перечень разрешенных зарубежных финансовых инструментов, за исключением нематериальных активов, определяется Правительством Республики Казахстан совместно с Национальным банком Республики Казахстан по предложению Совета по управлению Национальным фондом Республики Казахстан.

Национальный фонд Республики Казахстан не может использоваться на кредитование физических и юридических лиц и в качестве обеспечения исполнения обязательств.

Размеры гарантированного трансферта из Национального фонда Республики Казахстан на трехлетний период определяются в установленном Правительством Республики Казахстан порядке и утверждаются законом Республики Казахстан и не должен превышать одну третью часть активов Национального фонда Республики Казахстан по состоянию на конец финансового года, предшествующего году разработки республиканского бюджета.

На начало 2015 года, на счету Национального фонда было 16 429 299 412 тенге.

За 2015 год поступили денежные средства в размере 7 297 923 541 тенге, в том числе:

- прямые налоги от организации нефтяного сектора (за исключением налогов, зачисляемых в местные бюджеты) 1 613 152 985 тенге

– другие поступления от операций, осуществляемых организациями нефтяного сектора (за исключением поступлений, зачисляемых в местные бюджеты) 16 667 573 тенге.

– поступления от продажи земельных участков сельскохозяйственного назначения 1 175 070 тенге.

– инвестиционные доходы от управления Фондом 5 666 918 949 тенге.

– На конец 2015 года было использовано 2 468 570 853, в том числе:

– гарантированные трансферты 1 702 000 000 тенге.

– целевые трансферты 754 416 963 тенге.

– покрытие расходов, связанных с управлением Фондом и проведением ежегодного внешнего аудита 1 215 389 0 тенге.

На конец 2015 года сумма средств Национального фонда составила 21 258 652 100 тенге.

Активы, поступающие в Национальный фонд Республики Казахстан или изымаемые из Национального фонда Республики Казахстан, подлежат конвертации или реконвертации в порядке, установленном Национальным банком Республики Казахстан.

В послании Президента Республики Казахстан народу Казахстана от 30 ноября 2015 года было указано на то, что возврат к практике бесконечного поддержания курса национальной валюты тенге за счёт средств Национального фонда не будет. Национальному банку необходимо будет провести стресс-тестирование всех субъектов банковского сектора на предмет неработающих кредитов, по результатам которого необходимо будет принять меры по их признанию и списанию. Банки, не сумевшие решить проблему капитализации, должны будут “уходить” из финансовой системы государства.

Список использованной литературы

1. Послание Президента Казахстана народу Казахстана от 30.11.2015 г.
2. Министерство финансов Республики Казахстан : Официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minfin.gov.kz/>.

Мусанова А. К.

кандидат экономических наук, доцент кафедры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КАЗНАЧЕЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

В системе государственных финансов главной составляющей является бюджет, в процессе исполнения которого, при осуществлении предварительного и текущего контроля за расходованием денежных средств важнейшую роль играют казначейства. В этой связи большое значение приобретают вопросы совершенствования деятельности органов регионального казначейства, обладающих необходимыми технологиями для разработки и внедрения интегрированной системы управления финансовыми ресурсами территории.

Казначейство Казахстана за многолетний период своего развития превратилось в действенный инструмент проведения государственной финансовой политики в бюджетной сфере.

За относительно небольшой период времени (20 лет) Казначейство Казахстана, как звено бюджетной системы страны, прошло огромный путь становле-

ния и развития, заняв достойное место в системе управления государственными финансами.

За прошедшие годы органы казначейства внесли существенный вклад в формирование и становление национальной бюджетной системы, укрепление экономики Казахстана. На сегодняшний день Информационные системы Казначейства являются комплексом передовых технологий и аппаратных средств. И от оперативной работы территориальных органов казначейства зависит жизнедеятельность целых регионов. Каждый областной Департамент казначейства – это самостоятельный коллектив со своими проблемами и задачами, которые определяются спецификой их функционирования с учетом местоположения, численности проживающего населения, наличия производственной и социальной базы.

Проведение бюджетных реформ в Казахстане вызвало необходимость модернизировать действующую систему казначейства, в результате которого, с 2003 года все территориальные подразделения Казначейства работают в единой информационной среде, разработанной на основе программного обеспечения ORACLE, обеспечивая исполнение республиканского бюджета и кассовое обслуживание местных бюджетов.

Новая система позволяет проводить действенный контроль за исполнением государственного бюджета на всех уровнях и принимать обоснованные финансово-экономические решения. Система фиксирует перечисление бюджетных средств в режиме реального времени, отслеживает их расходование по целевому назначению.

Новая казначейская система разработана в соответствии с нормативной правовой базой Республики Казахстан, и с учетом распределения ответственности Правительства и местных исполнительных органов за обеспечение эффективного и целевого расходования бюджетных средств.

Сегодня многими экспертами признается, что в Казахстане сформирована лучшая в Содружестве Независимых Государств современная интегрированная информационная система казначейства. Проект модернизации казначейства получил высокую оценку экспертов МВФ, МБРР и руководителей проектов из стран СНГ, Китая, Словакии, Палестины, Монголии, США, Болгарии. Модернизация системы казначейства признана уникальной моделью и рекомендована как потенциальная модель для возможности распространения опыта Казахстана среди других стран.

Согласно Стратегии развития Казахстана до 2030 года, интегрированная информационная система казначейства направлена на обеспечение своевременного зачисления налогов и других платежей в бюджет, проведения бюджетных расходов, эффективного управления Правительством Республики Казахстан и местными исполнительными органами финансовыми ресурсами и транспарентности исполнения государственного бюджета. Другими словами, интегрированная информационная система казначейства направлена на обеспечение главной цели, поставленной Президентом страны – эффективное управление государственными финансами.

Функциональная схема работы казначейской системы соответствует стадиям исполнения бюджета, установленным Бюджетным кодексом РК:

1. Принятие документа о реализации законодательных актов об утверждении бюджетов на финансовый год и утверждение паспортов бюджетных программ.

2. Составление и утверждение детальных планов финансирования бюджетных программ и сводного плана финансирования бюджета.
3. Выдача разрешений администраторам бюджетных программ и подведомственным государственным учреждениям.
4. Принятие государственными учреждениями обязательств.
5. Проведение платежей.
6. Учет операций по исполнению бюджета.
7. Оценка бюджетных программ (подпрограмм).

Функциональность системы реализуется по централизованной технологической архитектуре обработки данных. В связи с этим система предусматривает функционирование разных модулей в различных подразделениях казначейства.

В рамках совершенствования Казначейской системы РК с 2008 года была внедрена Информационная система “Казначейство-клиент” – система электронного документооборота Комитета Казначейства Министерства финансов РК и территориальных подразделений Казначейств государственных учреждений, администраторами бюджетных программ, уполномоченными государственными органами для автоматизации функций Казначейства по приему и дальнейшей обработке в ИИСК финансовых документов, предоставленных Клиентом, выдача Клиентам отчетности в электронном виде. На сегодняшний день через ИС “Казначейство-клиент” в территориальных подразделениях казначейства в онлайн-режиме обслуживается более 15 тысяч государственных учреждений.

Посредством данной системы и с учетом перехода 99% государственных учреждений на обслуживание ИС “Казначейство-клиент” осуществляется дистанционным методом ведомственный контроль деятельности территориальных подразделений казначейства.

В настоящее время внедрен проект электронных счетов-фактур на территории Казахстана, где национальным оператором выступает Казначейство. Аппаратно-программный комплекс защищён от несанкционированного доступа, позволяет обрабатывать 200–250 тысяч электронных счетов-фактур в сутки.

Сегодня казначейство состоит из 14 областных, городов Астана и Алматы Департаментов казначейства, 187 районных и городских отделов и центрального аппарата. Центральный аппарат Комитета казначейства включает в себя 14 Управлений.

В настоящее время в системе Казначейства обслуживается более 13-ти тысяч государственных учреждений республиканского и местного бюджета, открыто более 6-ти тысяч счетов, около 3,5 тысяч пользователей системы Казначейства в режиме реального времени осуществляют операции в информационной системе Казначейства, производя процедуры зачисления и расходования средств государственного бюджета. Ежедневно проводится в среднем 50 тысяч платежей из Казахстанского центра межбанковских расчетов, ежедневно поступают в среднем 60 тысяч поступлений.

Использование функциональной и технологической интегрированных компьютерных схем исполнения бюджета свидетельствуют о развитии казначейской системы Казахстана, которая призвана обеспечить эффективное и своевременное управление государственными финансами.

Список использованной литературы

1. Жакипбеков С. Т. Структура казначейства РК / С. Т. Жакипбеков, Л. Гарамфали, М. Н. Вулли. – Алматы, 2007.

Наумочкіна О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

РОЗРОБКА КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕНЧМАРКІНГУ

Сьогодні, в умовах діючої угоди про асоціацію з Європейським союзом, для менеджменту вітчизняних підприємств є актуальною потреба здійснювати в порівняльній аналізі інструментарію здійснення підприємницької діяльності з метою формування адекватних світовим вимогам конкурентних стратегій підприємства.

В цьому аспекті перспективним для вітчизняних підприємств є використання концепції бенчмаркінгу. Бенчмаркінг є унікальним поєднанням технологій менеджменту та маркетингу на основі розвитку методик розробки конкурентної стратегії, що передбачає перш за все поліпшення якості продукції. Такі підходи вперше з'явилися в Японії. Основою бенчмаркінгу є порівняння продукту конкурента, або який-небудь його частини, з продуктом компанії, що проводить аналіз, з метою підвищення конкурентної стратегії останнього. При цьому японці успішно перенесли технології і ноу-хау з однієї сфери бізнесу в іншу.

Сьогодні фахівці вважають, що поштовхом для розвитку бенчмаркінгу, як основи для побудови конкурентної стратегії підприємства є постійний розвиток та вдосконалення методу Total Quality Management (TQM).

Цінність TQM полягає в його всеохоплюваності (вдосконаленню підлягає не тільки сам продукт компанії, а й всі її організаційні процеси) та безперервності. Принцип безперервності TQM обумовлений, тим що і компанії конкуренти постійно змінюються, тому постійна зацікавленість досягненнями і конкурентів й бізнесу в цілому є шляхом до успіху. Раціональне використання принципів TQM дозволяє підприємствам усвідомити свої "слабкі" місця та посилити їх.

Практика непрозорості вітчизняного бізнесу призвела до того, що концепція бенчмаркінгу на сьогодні в Україні мало застосовується. Проте, докорінні зміни, що відбуваються в Україні, необхідність пошуку нових бізнесових ідей, ринків збуту вимусили підприємців звернути уваги на певні елементи бенчмаркінгу.

Таким чином, у вітчизняних умовах господарювання основою успіху застосування концепції бенчмаркінгу є доступ до необхідної інформації щодо діяльності підприємства, що було обране для порівняння. В даному випадку, основним завданням менеджменту підприємства, що планує розробити власну стратегію на основі досвіду успішної компанії є переконання керівництва іншого підприємства у взаємовигідності даних заходів. В українських реаліях це можливо тільки на основі власних контактів, неформального підходу, рекомендацій та поручництва третьої сторони.

Менеджмент компаній, які застосовують концепцію бенчмаркінгу, в українських реаліях, повинен піклуватися про те щоб дана стратегія була зрозуміла, як співробітникам підприємства, так і керівництву підприємства-взірця. Загалом бенчмаркінг – це командна діяльність яка має бути закладена в стратегічний план розвитку підприємства. Оскільки успіх в діяльності підприємства, в значній мірі залежить від персоналу, то відповідальність за успішну реалізацію концепції має бути розподілена між усім персоналом компанії, які виконують роботу. Якщо персонал розуміє значущість постійного вивчення діяльності кон-

курентів та успішних підприємств, роль якості бізнес-процесів у конкурентній стратегії, то тим простіше буде реалізовувати концепцію бенчмаркінгу.

Крім того, ефективність застосування методу бенчмаркінгу залежить від якості підготовки самої концепції використання бенчмаркінгу. В цьому випадку складові успіху не відрізняються від складових будь-якого управлінського процесу: необхідно мати чіткий план з можливістю його корегування у відповідності до змін певних чинників, конкретизовано об'єкти бенчмаркінгу, його кінцева мета та обґрунтовані терміни реалізації.

Як стверджують науковці, для ознайомлення співробітників організації з технологією бенчмаркінгу достатньо двох або трьох областей (напрямів) дослідження. Згодом, підтримка й активна участь у процесі бенчмаркінгу вищого керівництва організації є прискорювачами подальшої діяльності в даному напрямку [2, с. 16].

Процес розробки конкурентної стратегії передбачає постановку певних цілей та завдань, що мають призвести до зміцнення бізнес-позицій підприємства. В сучасних умовах існування ринку споживача, як правило першочерговим завданням є підвищення рівня його задоволеності, при одночасному раціональному використанні наявних ресурсів підприємства. Тому, пошук рішення в цих напрямках, як правило і складають об'єкт бенчмаркінгового дослідження. Проте масштабність даного завдання, для будь-якого підприємства, вимагає детальної структуризації на більш конкретні і чітко вимірювані завдання. Чим більш конкретною буде постановка цілей, завдань, тим більш цінною буде інформація про компанію-взірець. точнішим буде результат управлінських дій.

Таким чином, для успішного вибору предмету бенчмаркінгу необхідно мати чітко сформульовану відповідь на питання "Яка кінцева ціль нашого підприємства?". Зарубіжна практика застосування бенчмаркінгу дає підстави стверджувати, що саме на цьому етапі менеджмент підприємства припускається помилок. Крім того, керівництву важливо чітко розуміти становище власного підприємства. Коли відповіді на питання "Де ми є?" і "Куди ми йдемо" отримані стає зрозумілим в яких сферах діяльності необхідно проводити бенчмаркінг.

Список використаної літератури

1. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2009. – 440 с.
2. Кемпбелл Д. Стратегический менеджмент : учебник / Д. Кемпбелл. – Москва : Проспект, 2003. – 336 с.

Огаренко Т. Ю.

кандидат економічних наук, доцент
Класичний приватний університет

ЗАСТОСУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СКЛАДНИМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Традиційно під процесом управління розуміють здійснення цілеспрямованого впливу на систему з метою досягнення нею бажаного стану. При цьому обов'язковою є наявність двох взаємодіючих підсистем: суб'єкта управління або керуючої підсистеми і об'єкта управління або керованої підсистеми. Керуючі впливи об'єкту управління передаються по каналам прямого зв'язку. В свою чергу, по каналам зворотного зв'язку до суб'єкта управління постійно надходять відомості про фактичний стан об'єкта управління і результати здійснення управляючих впливів, які, у разі необхідності, використовуються для корегування управлінських впливів.

Сучасна економіка усе частіше оперує поняттям соціально-економічної системи, під якою розуміється складна ймовірнісна динамічна система, яка охоплює процеси виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і інших благ. Разом з тим все більшої ваги набирає можливість ефективного управління такими системами.

Соціально-економічні системи відносяться до класу штучних, організаційних, кібернетичних систем, тобто організацій, які створюються і управляються людиною і де люди становлять головний і визначальний елемент системи. Характерною рисою таких систем є наявність у них агентів, що володіють свідомістю, можуть у процесі своєї діяльності збирати, обробляти і викривляти інформацію, змінювати ефективність своєї діяльності у відповідності зі своїми цілями і інформацією про свій стан і стан зовнішнього середовища, мають готовність і здатність виконувати дії у відповідності з цілями і функціями системи.

У світлі відкриття нових можливостей представлення соціальних явищ у вигляді взаємодії суб'єктів, що здатні пізнавати поведінку один одного і найкращим чином впливати на "суперника", і передбачення стратегічних рішень видається доцільним розглядати можливість управління соціально-економічними системами у руслі сучасного напрямку – рефлексивного управління.

Необхідною умовою використання рефлексивного управління у соціально-економічних системах є наявність у них активних елементів. Активні елементи (агенти) – це суб'єкти економічних і соціальних відносин, які реалізують певні специфічні соціально-економічні функції і здатні до цілепокладання і рефлексії. Властивості агентів можуть змінюватися з часом, що приводить до зміни якості функціонування всієї системи.

Різниця між природнонауковим і рефлексивним підходами полягає у тому, що у межах природнонаукового підходу ми обмежуємося вивченням реальності, а при рефлексивному підході нас цікавить, як саме цю реальність будуть відображати суб'єкти (їх уявлення про реальність), тобто уся система багаторазових відображень цієї реальності. У системному аспекті під рефлексією можна розуміти здатність деяких систем будувати моделі себе і інших систем і одночасно бачити себе у процесі побудови таких моделей. Наявність у внутрішньому світі суб'єкта – уявлень про внутрішній світ суб'єкта X дозволяє ставити задачу організації рефлексивного управління. Роль суб'єктів можуть виконувати окремі люди, групи людей, організації і цілі країни, які є реальними агентами.

Під рефлексивною системою В. О. Лефевр розуміє систему дзеркал, які багаторазово відображають одне одного. Кожне дзеркало – це аналог "персонажу", який наділений власною позицією. Увесь складний потік відображень дзеркал один в одному буде аналогом рефлексивного процесу.

Згідно із рефлексивним підходом до управління реальні агенти X і Y відображають не тільки оточуючу їх дійсність, але і себе у цій дійсності, тобто будують образ себе. У кожного реального агента є набір цілей $\{k_1, k_2, \dots, k_m\}$ і можливості їх реалізації. Разом з тим у образі себе цілі і можливості реальних агентів представлені так, як вони їх собі уявляють. Цілі образу реального агента будуть $\{k_1^0, k_2^0, \dots, k_m^0\}$ – це ті цілі, які агент усвідомлює. Для прийняття ефективних рішень реальний агент має усвідомлювати усі свої цілі, тобто набори цілей $\{k_1^0, k_2^0, \dots, k_m^0\}$ і $\{k_1^0, k_2^0, \dots, k_m^0\}$ мають співпадати.

Якщо розглядати другий рівень відображення, то отримуємо образ іншого, який міститиме інформацію про уявлення реального агента про цілі і можливості іншого агента. На цьому етапі у внутрішньому світі агента X будуються певні уявлення про внутрішній світ агента Y і, навпаки, у внутрішньому світі агента Y з'являються уявлення про внутрішній світ агента X. Саме на цьому етапі можна ставити задачу керування.

Можна побудувати і наступний рівень відображення, тобто образ образу себе, в якому відобразатимуться уявлення агента про те, як його представляє собі інший агент.

Послідовні рівні відображення – образ себе, образ іншого і образ образу себе – у випадку двох реальних агентів представлені на рис. 1:

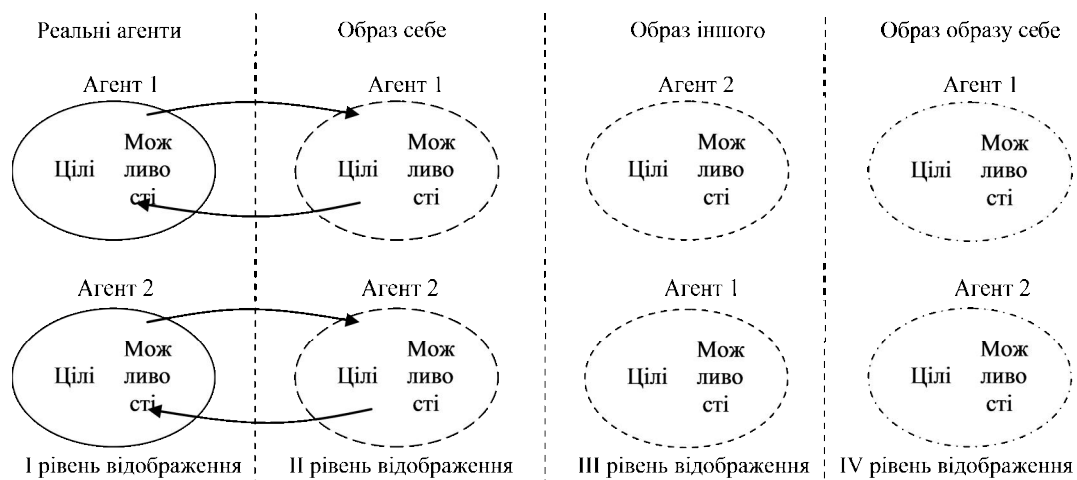

Рис. 1. Побудова образів реальними агентами

У випадку, коли відносини між економічними агентами не є відносинами прямого підпорядкування, виникає необхідність у рефлексивному управлінні, виникнення якого було зумовлено кризою традиційних підходів до керування складними системами, передусім соціальними. Використання рефлексивного управління дозволяє підвищувати ефективність управління складними соціально-економічними системами, активні агенти яких володіють свідомістю і здатні змінювати свою діяльність у відповідності зі своїми цілями і інформацією про свій стан і стан зовнішнього середовища.

Парашук О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Досвід багатьох успішних підприємств свідчить про те, що використання принципів організаційної культури дозволяє отримати високу ефективність виробництва та зайнятості, а також підвищити конкурентоспроможність.

Ефективність діяльності організації – це її властивість, пов'язана зі здатністю організації формулювати свої цілі з урахуванням зовнішніх і внутрішніх умов функціонування та досягати поставлених цілей шляхом використання соціально схвалених засобів за встановленого співвідношення витрат і результатів.

Організаційна культура є фактором, що дозволяє організації опосередковано впливати на ефективність управлінських рішень.

Організаційна культура як важлива складова системи менеджменту забезпечує ефективну взаємодію між підсистемами на основі спільних цінностей, норм, правил і принципів; встановлення цілей відбувається під впливом ціннісних установок зовнішнього середовища та цінностей організаційної культури даного підприємства, що забезпечує виконання принципу реалістичності цілей; здатність організаційної культури підвищувати адаптивність підприємства забезпечує ефективний зворотній зв'язок, постійний розвиток і стійкість організації.

Вплив організаційної культури на діяльність організації розглядається в єдності п'яти напрямків, а саме: 1) на процеси, що протікають в організації; 2) на структуру організації; 3) на поведінку організації; 4) на конкурентоспроможність; 5) на загальну результативність діяльності організації.

Вплив організаційної культури на діяльність організації проявляється в досягненні головної мети організаційної культури – забезпеченні самоорганізації соціально-економічної системи за допомогою персоналу, підвищенні трудового потенціалу організації, який є складовою загального економічного потенціалу фірми. Досягнення головної мети організаційної культури – підвищення трудового потенціалу призводить до зростання компетенції персоналу. В кінцевому підсумку, зростання компетенції означає зростання прибутку, прибутковості організації. Вплив організаційної культури на економічну ефективність діяльності організації відбивається в економічних результатах діяльності організації, особливо в зростанні її ринкової вартості.

Фактори впливу організаційної культури на ефективну діяльність організації можна групувати за багатьма ознаками. Основними можна визначити наступні: фактори ціннісної орієнтації, такі як місія, імідж організації, ціннісні установки; фактори внутрішньої комунікації, такі як стиль керівництва, робоча атмосфера, організованість та узгодженість дій, формальне та неформальне спілкування; фактори матеріального стимулювання (соціальний пакет, система винагород тощо); фактори внутрішньої мотивації (можливість самореалізації та навчання); фактори створення інноваційного клімату (матеріальне стимулювання авторів інноваційних ідей, спеціальна інфраструктура підтримки інновацій тощо).

До основних показників ефективності організаційної культури підприємства відносяться: річний економічний ефект від реалізації заходів по формуванню, вдосконаленню і управлінню організаційною культурою, термін окупності додаткових витрат на заходи, коефіцієнт ефективності заходів.

Таким чином, можна відзначити, що організаційна культура, так чи інакше, впливає на всі характеристики результативності організації. Організація з низькою культурою виробництва, праці, обслуговування і взагалі діяльності різних функціональних підрозділів не має в сучасних умовах перспективи подальшого розвитку.

Пасемко Г. П.

доктор наук з державного управління, професор

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ОСОБЛИВОСТІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарське виробництво через високу залежність від погодно-кліматичних умов і коливань ринкової кон'юнктури, а також у зв'язку із зростанням ступеня насиченості ринку відзначається вищою ризикованістю у порів-

нянні з іншими галузями. Уникнення ризику і підвищення ефективності господарської діяльності стають виразними мотивами щодо проникнення сільськогосподарських підприємств в суміжні сфери діяльності і навіть принципово інші галузі (диверсифікації). Диверсифікація, маючи власні переваги і недоліки, є досить поширеною стратегією суб'єктів аграрного ринку.

Система управління диверсифікацією на підприємстві формується в результаті проведеного аналізу господарської діяльності і включає такі етапи:

- вибір варіанту диверсифікації із сукупності існуючих альтернатив;
- визначення обсягу інвестицій і джерел фінансування обраного варіанту диверсифікації;
- аналіз і оцінка економічної ефективності обраного варіанту диверсифікації;
- оцінка рівня і умов реалізації нового товару в рамках проекту диверсифікації [1, с. 26].

Підхід до здійснення диверсифікації у кожному окремому випадку буде різний, оскільки коло питань, що вирішуються, та умови конкретного періоду розвитку підприємства, будуть відрізнятися на кожному етапі. Єдиним принципом для всіх суб'єктів господарювання незалежно від етапу їх розвитку є досягнення стратегічних цілей економічної діяльності.

Диверсифікація набуває особливого значення в умовах сповільнення економічного зростання, викликаного різними причинами. Пошук її напрямів для сільськогосподарських підприємств є актуальним з огляду на те, що урізноманітнення видів та напрямів їх діяльності, яке спостерігалось в 70-90-х роках минулого століття, в умовах перехідної економіки набуває зворотного характеру і сьогодні спостерігаються процеси так званої “дедиверсифікації” [2, с.285]. Тобто сучасні підприємства вдаються до зосередження зусиль та ресурсів на виробництві одного-двох видів продукції (спеціалізації) не з метою максимально ефективного використання ресурсного потенціалу, а для досягнення хоча б мінімально прибуткового рівня виробництва.

Сільськогосподарські підприємства з метою мінімізації ризиків та одержання стабільних фінансових результатів обирають поглиблену спеціалізацію, зберігаючи при цьому існуючі способи виробництва, або ж горизонтальну диверсифікацію [3].

Функціонування спеціалізованих виробничих систем призводить до підвищення економічної та екологічної вразливості та зростання їх залежності від коливань ринку, тоді як створення декількох центрів прибутку, що мають різну сезонність, оборот і капіталомісткість, дозволяє підприємствам не тільки досягти стабільності, а й мінімізувати ринкові ризики [4].

Хоча загальновідомим є той факт, що стратегія диверсифікації так само, як і спеціалізації передбачають більш ефективне використання наявних у підприємстві активів завдяки прояву ефекту масштабу, який має різне походження:

1. Спеціалізовані підприємства зазвичай джерелом зменшення витрат на одиницю продукції мають нарощування обсягів виробництва, що забезпечує економію постійних витрат.

2. Багатопрофільні господарства досягають ефекту завдяки спільному використанню техніко-технологічних, маркетингових, кадрових та інших ресурсів усіма підрозділами і розподілу між ними управлінських витрат [5].

В обох випадках економія на масштабі виробництва відбувається за рахунок зменшення постійних витрат в розрахунку на одиницю виробленої продукції, адже збільшення кумулятивного обсягу виробництва продукції у два рази призводить до скорочення постійних витрат приблизно на 30,0 % [6]. Проте, для спеціалізованих підприємств характерним є віднесення усіх постійних витрат на однотипну продукцію, для диверсифікованих – на неоднорідну, але в обох випадках природа економії на масштабі залишається однаковою.

Диверсифікація, звичайно, може бути наступним етапом стратегічного розвитку спеціалізованого підприємства, переважно великотоварного, яке вичерпало можливості ринку і водночас має ресурси для розширення виробничої діяльності. Така послідовність, проте, не стосується диверсифікації, що здійснюється шляхом злиття різних суб'єктів господарювання.

Але і диверсифікація, і спеціалізація є інструментами зниження існуючих ризиків, що мають різноспрямований вплив на виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції. Для мінімізації ризиків та одержання стабільних фінансових результатів підприємство може вибрати поглиблену спеціалізацію або вдатися до диверсифікації [7, с. 21].

До особливостей процесу диверсифікації в сільськогосподарському виробництві, обумовлених специфікою галузі слід віднести:

1. Нерівномірністю використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів протягом року та наявністю значного розриву між термінами виробництва та реалізації продукції, що викликає труднощі із забезпеченням процесу виробництва обіговими коштами. що є наслідком сезонного характеру виробництва.

2. Галузь є однією з найбільш потенційно ризикових, оскільки аграрна праця не завжди забезпечує ефективність штучно створених і природних засобів виробництва.

3. Земля є основним фактором виробництва, а тому її якість, стан та умови використання є визначальними при формуванні потенційних виробничих потужностей, виборі альтернативних галузей та видів продукції, що можуть бути вироблені на підприємстві.

4. Скорочені можливості екстенсивного відтворення в сільському господарстві, що пов'язані з просторовою обмеженістю та іммобільністю землі та інших факторів виробництва.

5. Порівняно нижча товарність виробництва – частина виробленої продукції не набуває товарної форми, а спрямовується в якості ресурсів для подальшого виробництва сільськогосподарської продукції (молоко, корми, насіння, сидеральні культури). Крім того, не співпадання маркетингового та календарного періодів обумовлює особливості визначення показників ефективності функціонування галузі.

6. Взаємодоповнюваність та взаємозамінюваність окремих видів сільськогосподарського виробництва, що визначає пропорції розвитку галузей рослинництва та тваринництва.

7. Створення протягом багатьох століть штучних біоценозів, по відношенню до яких природне середовище є надто агресивним, сприяє постійному подорожчанню аграрного виробництва і виникненню екологічних загроз, що змушує товаровиробників переміщувати капітал в несільськогосподарські галузі з метою уникнення економічних та інших ризиків.

8. Чітко виражена слабка еластичність попиту на продукти харчування по доходах означає, що при наближенні параметрів ринку продовольства до показників насиченості зростання доходів мало впливає або зовсім не впливає) на зростання попиту.

Основними перевагами диверсифікації в сільському господарстві можна визнати: зниження рівня безробіття, задоволення матеріальних та соціальних потреб населення, можливість виробництва екологічно безпечної продукції, що значно дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках і ін.

Разом з тим, диверсифікація в сільському господарстві має і певні недоліки, до яких варто віднести розпорошення ресурсів підприємства, що не дозволяє в майбутньому отримати переваги спеціалізованого виробництва, складність управління та планування діяльності диверсифікованого підприємства.

Список використаної літератури

1. Костюк Т. О. Диверсифікація як джерело синергічного ефекту / Т. О. Костюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 3 (82). – С. 25–28.
2. Мельник Н. Б. Цілі диверсифікації виробництва в сільському господарстві на пореформеному етапі його розвитку / Н. Б. Мельник // Актуальні проблеми розвитку регіону : наук. зб. – Івано-Франківськ. – 2008. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 282–286.
3. Германюк Н. В. Диверсифікація виробничої діяльності в аграрній сфері / Н. В. Германюк // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 28–31.
4. Предко І. Ю. Сутність диверсифікації та її види / І. Ю. Предко // Економіка: проблеми теорії та практики : в 7 т. – 2009 – Т. 4. – С. 886–891.
5. Степаненко Н. І. Диверсифікація та спеціалізація як стратегічні орієнтації підприємства / Н. І. Степаненко // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету / за ред. В. Г. Ткаченко. – Луганськ : Вид-во ЛАНУ, 2004. – № 37 (49). – С. 254–258.
6. Чаговець О. В. Основні мотиви та цілі диверсифікації в сільському господарстві / О. В. Чаговець // Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія “Економічні науки”. № 11. – Харків : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2013. – С. 290–295.
7. Василенька Н. І. Диверсифікація виробничої діяльності сільського населення Львівської області/ Н. І. Василенька // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 84–90.

Пименов А. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Академія “Болашак”
г. Караганда, Республіка Казахстан

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ

Деятельность любого хозяйствующего субъекта, – особенно коммерческого, – ориентирована, в первую очередь, на получение максимальных результатов по извлечению прибыли. Однако одни из них уверенно достигают поставленных целей своей деятельности, а другие – работают менее прибыльно или даже убыточно.

Большинство экономистов и финансистов основную причину успеха финансово-хозяйственной деятельности связывают с правильным выбором ее вида и направлений, наличием достаточных ресурсов на ее реальное осуществление и умением ориентироваться в реалиях существующего рынка по эффективному сбыту результатов труда.

Успешное функционирование хозяйствующего субъекта несомненно зависит от правильной начальной ориентации и благоприятных исходных условий

его деятельности – обеспеченности материальными, финансовыми и трудовыми ресурсами. Однако, по нашему мнению, эффективное использование вышеназванных условий возможно лишь на первоначальном этапе функционирования хозяйствующего субъекта, а последующие результаты в максимальной степени зависят от того, как эффективно будет осуществляться финансовый менеджмент предприятия в условиях возникающих текущих проблем, связанных, в первую очередь, с принятием государственных решений в области экономической деятельности, инфляционных процессов, снижения потребительского спроса, жесткой конкуренции и т.п.

Управление хозяйствующим субъектом в широком смысле как сложный социально-экономический процесс означает воздействие на финансово-хозяйственную деятельность для сохранения его устойчивости или перевода из одного состояния в другое в соответствии с заданными целями максимизации извлечения прибыли.

Управление в узком смысле представляет собой конкретные способы и методы воздействия на объект для достижения конкретных целей на отдельных участках или объектах его деятельности.

Оценка деятельности хозяйствующего субъекта, произведенная на основе анализа финансово-хозяйственной деятельности, является одним из наиболее действенных методов управления, основным элементом обоснования руководящих решений. В условиях становления рыночных отношений анализ имеет целью обеспечить устойчивое развитие доходного, конкурентоспособного производства и включает различные направления: правовое, экономическое, производственное, финансовое и др. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия предполагают всестороннее изучение технического уровня производства, качества и конкурентоспособности выпускаемой продукции, обеспеченности производства материальными, трудовыми и финансовыми ресурсами и эффективности их использования. Они основаны на системном подходе, комплексном учете разнообразных факторов, качественном подборе достоверной информации и являются важной функцией управления.

Цель анализа и диагностики финансово-хозяйственной деятельности предприятия – повышение эффективности его работы на основе системного изучения всех видов его деятельности. В процессе анализа и диагностики финансово-хозяйственной деятельности предприятия исследуются совокупность технологических, социально-экономических, правовых, экологических и иных процессов, закономерности формирования, построения и функционирования систем управления; принципы построения организационных структур, эффективность применяемых методов; информационное, материально-техническое и кадровое обеспечение.

Однако следует отметить, что в современных условиях оценка финансово-хозяйственной деятельности отечественных субъектов бизнеса, основанная на использовании разработанных методик российских и зарубежных ученых-экономистов, в большинстве случаев приводит к тому, что финансовые менеджеры, эксперты и аналитики оценивают состояние большинства хозяйствующих субъектов как кризисное или, в лучшем случае, предкризисное, выставляя при этом рейтинговые оценки, ставящие под сомнение их платежеспособность.

Данное положение приводит к тому, что такие хозяйствующие субъекты просто “отрезаются” от потенциальных инвестиционных потоков, попадают в

ситуацию хронического недоинвестирования, тем самым национальной экономике наносится значительный экономический ущерб.

Кроме того в настоящее время при оценке финансово-экономического положения того или иного хозяйствующего субъекта (независимо от того, кто проводит эту оценку – “внешний” или “внутренний” аналитик) используются теория и существующие методики, основанные исключительно на строго ограниченном наборе коэффициентов, причем рассчитываемых исключительно на итоговых балансовых (отчетных) данных хозяйствующих субъектов и не до конца объективно учитывают реалии экономики в текущем финансовом периоде.

Поэтому для адекватной оценки финансово-хозяйственной деятельности и вероятности банкротства предприятий целесообразно использовать новые, дополнительные источники информации для формирования исходных данных при разработке в последующем современных методик, в частности включающих в результаты оценки деятельности и вероятности банкротства хозяйствующих субъектов политическую (внешнюю для оцениваемого субъекта) и социальную составляющие.

Согласно современной классической экономической теории финансового анализа все известные методики ученых-экономистов строятся на одной базе – бухгалтерской хозяйствующих субъектов, то есть оценка их состояния практически основана на анализе бухгалтерской отчетности, а не непосредственно на анализе финансово-хозяйственной деятельности предприятия, а это – не одно и то же. Существующего стандартного набора инструментария и первичных источников информации для оценки финансово-экономического состояния хозяйствующих субъектов в современных условиях становится недостаточно, так как слишком много факторов как объективного, так и субъективного характера воздействует на экономику в государстве на микро- и макроуровнях.

Существующие методики анализа и оценки деятельности хозяйствующих субъектов опираются на статьи и разделы бухгалтерского баланса, которые содержат данные только на начало и на конец отчетного периода и являются, в силу этого, статистической характеристикой деятельности предприятия, поэтому анализ осуществления финансово-хозяйственных процессов (оборотов) в данных методиках практически отсутствует. В результате чего практика создания дохода и его последующее использование полностью выпадают из поля зрения.

По нашему мнению в механизм оценки целесообразно включить следующие внешние и внутренние факторы:

- изменения в налоговом законодательстве (самая динамичная нормативно-правовая база);
- принятие политических решений лидерами стран (например, заявление о “заморозке” добычи нефти);
- уровень мировых цен на энергоносители, сырьё, материалы и готовую продукцию;
- уровень и динамика инфляции;
- ставка рефинансирования Национального банка;
- кадровая политика в хозяйствующем субъекте (профессионализм и постоянное повышение квалификации).

На основании вышеизложенного нам представляется целесообразным, что практическая разработка и реализация предложенных мероприятий в некоторой степени позволит более реально подходить к оценке финансового состояния хо-

займливих суб'єктів, що, в свою чергу, допоможе їм привернути додаткові інвестиції в економіку Казахстану для вирішення економічних і соціальних завдань в сучасних умовах.

Пурський О. І.

доктор фізико-математичних наук, професор

Шестопа Д. А.

аспірант

Київський національний торговельно-економічний університет

СПОЖИВЧІ ПРІОРИТЕТИ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З КЛІЄНТАМИ В ЕЛЕКТРОННІЙ ТОРГІВЛІ

Сучасну економіку часто називають економікою послуг, цей факт пояснюється тим, що сфера надання послуг становить більше 50% частки ВВП більшості розвинених країн світу [1]. Щорічно збільшуються масштаби споживання і номенклатура послуг, що передбачає наявність великого обсягу інформаційних потоків, ефективно обробляти які підприємства не можуть без впровадження і наступного використання сучасних програмно-інструментальних засобів, на основі інтелектуальних методів і конкретних бізнес-рішень. Розвиток цивілізованого ринку електронної торгівлі пов'язаний в першу чергу із збільшенням конкуренції. Виробники товарів і постачальники послуг високотехнологічних галузей (телекомунікація, Інтернет-Провайдери, провайдери "хмарного сервісу" і т. д.) намагаються запропонувати нові механізми і засоби вирішення проблем споживачів. Це забезпечує споживачам право вибору і формує різноманіття продуктів і послуг, а як наслідок, стабілізує поступальний розвиток соціально-економічної системи.

Незалежно від того, чи займається підприємство виробництвом складного промислового устаткування, чи надає високотехнологічні послуги, кожний його клієнт має певну цінність, і ця цінність тем вище, чим стійкіше і довірливіше складаються відносини з компанією-клієнтом і її ключовими співробітниками. Незнання їх поточних потреб, невміння знайти персоналізований підхід до вирішення їх проблем призводить до того, що клієнти йдуть до більш гнучкого і лояльного конкурента.

У сфері роботи із приватними клієнтами можливість побудови персоналізованих відносин теж стає ключовою конкурентною перевагою, частиною психології ведення електронного бізнесу [2–4]. Споживач із більшим задоволенням віднесе свої засоби в банк, де в нього працює знайомий банківський працівник, або купить автомобіль там, де в нього встановився контакт із менеджером з продажу, які б пояснили йому чесно і відверто переваги та недоліки кожного з випадків купівлі і запропонували оптимальні цінові умови. У першу чергу, це стосується дорогих покупок (транспорт, нерухомість, меблі, відпочинок і т. д.), однак фактор персоналізованих взаємовідносин з клієнтами, поступово переміщується в сферу більш масових покупок (зв'язок, розваги, служба побуту). Виходячи з методики взаємин "споживач-постачальник", все вище згадане, в рівній мірі, актуально і для ринку електронної торгівлі. В той же час, через високу динаміку ринку і значне збільшення кількості суб'єктів взаємодії, окрім основних каналів взаємодії постачальників і споживачів електронної торгівлі, виникає необхідність наявності каналу оперативного зворотного зв'язку. Зворотній зв'язок, організовується за допомогою застосування інтелектуальних інформаційних систем. Їх впровадження дозволяє споживачеві максимально впливати на пропозиції

ринку, а постачальникові пропонувати в автоматичному режимі найбільш раціональні і клієнтоорієнтовані товари і послуги, що орієнтовані не тільки на загальну динаміку споживання товарів і послуг на ринку електронної торгівлі, але й на динаміку споживання послуг окремими клієнтами та клієнтськими групами (кластерами) для об'єктивного виявлення виникаючих на ринку споживчих пріоритетів.

Типові компанії, що працюють на ринку електронної торгівлі в механізмах свого функціонування містять велику кількість різних бізнес-процесів, і для близько 70% з них потрібна наявність оперативних рішень, наприклад, у таких процесах, як процедури купівлі/продажу або оформлення послуги. До таких оперативних рішень можуть також відноситися питання: “чи раціональна дана послуга для даної групи споживачів”, “чи раціональний набір послуг для клієнта з погляду його платоспроможності, профілю його внутрішнього споживання, розміру підприємства” і т. д. У сукупності дані бізнес-рішення представляють собою важливий фактор успіху компанії – виконання корпоративної політики, забезпечення маневреності, оперативної реакції на зміни в бізнесі у порівнянні з конкурентами і партнерами на ринку електронної торгівлі. До того ж ринок електронної торгівлі є динамічним і регулярно поповнюється новими товарами і послугами: послуги для фізичних осіб, для малого бізнесу, партнерські програми для корпоративних клієнтів, VIP-клієнтів і інших юридичних осіб, що містять велику кількість умов і пропозицій в рамках кожної категорії споживачів. Виникає закономірна проблема вибору товару і послуги для конкретного профілю клієнта на ринку електронної торгівлі, який визначається набором споживчих пріоритетів [5].

Таким чином, політика середньостатистичного пакета послуг для безлікої маси клієнтів стає неефективною для підтримання, або, тим більше, максимізації доходу з одного споживача (при мінімізації витрат). Відділу менеджменту послуг підприємства доводиться стикатися з новими умовами функціонування, конкуренцією у боротьбі за прихильність споживача [6; 7]. Вартість доставки товарів постійно змінюється, росте попит на нові інноваційні послуги, міняються склад і умови надання послуг в електронній торгівлі. Крім пошуку затребуваних товарів і більш раціональних послуг для групи клієнтів (з погляду споживача і постачальника послуг), усі зміни необхідно вносити в положення, інструкції, бізнес-процеси, а потім, і в інформаційні системи. Тому для підприємств електронної торгівлі, проблема формування клієнтських профілів з відповідними наборами споживчих пріоритетів, за своєю актуальністю виходить на перше місце, і вони починають переглядати свої стратегії управління взаємодією з клієнтами, шукати нові підходи для швидкого реагування на зовнішні та внутрішні зміни, з використанням адаптивних математичних моделей і сучасних інформаційних технологій.

Список використаної літератури

1. Макдональд М. Плани маркетинга: Как их составлять и использовать / М. Макдональд. – Москва : Технология, 2004. – 651 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление. Классическое издание / И. Ансофф. – Москва : Экономика, 2009. – 344 с.
3. Андрианов Д. Л. Имитационное моделирование и сценарный подход в системах принятия решений / Д. Л. Андрианов, Г. К. Полушкина, М. Н. Балаш // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 5. – С. 74–75.

4. Atkinson A. B. Lectures on Public Economics / A. B. Atkinson, J. E. Stiglitz. – New York : McGraw-Hill, 1980. – 568 p.
5. Канеман Д. Карты ограниченной рациональности: психология для поведенческой экономики / Д. Канеман // Психологический журнал. – 2006. – № 4. – С. 5–28.
6. Данько Т. П. Управление маркетингом : учебник / Т. П. Данько. – 2-е изд. – Москва : Инфра-М, 2001. – 334 с.
7. Канеман Д. Рациональный выбор, ценности, фреймы / Д. Канеман, А. Тверски // Психологический журнал. – 2003. – № 4. – С. 31–42.

Радіонова Н. Й.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
Київський національний університет технологій та дизайну

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ**

На сьогоднішній день управлінський облік не має жорсткої регламентації у вітчизняному законодавстві, керівництво підприємства самостійно вирішує, за якими параметрами класифікувати об'єкти управління та здійснювати їх облік. Інформація управлінського обліку, яка призначена для керівництва і менеджерів підприємства, є комерційною таємницею і носить конфіденційний характер. Тому, сегмент інформації про об'єкти предметної області управлінського обліку носить закритий характер, використовується підприємством і не надходить відображення в загальнодоступному інформаційно-економічному просторі. Вибір об'єктів управлінського обліку повністю зумовлений інтересами управління конкретного підприємства. Це може бути підприємство в цілому, як господарюючий суб'єкт, відокремлена “виробничо-економічна структура” [5, с. 13], або окремі структурні підрозділи у вигляді бізнес-одиниць, центрів відповідальності, місць формування витрат і т. д. Об'єктами обліку можуть виступати також носії витрат: готова продукція, напівфабрикати, окремі вироби і їх групи і т. п. Особливим об'єктом вивчення і дослідження в управлінському обліку стають витрати та результати діяльності підприємства у вигляді маржинального доходу, прибутку, а також трансфертні ціни.

А. Н. Кизилів в своєму дослідженні зазначає наявність взаємозв'язку між обраними об'єктами управлінського обліку та управлінськими діями. Так, щодо об'єктів управлінського обліку є строго визначені часові інтервали проведення облікових операцій, які визначаються умовами допустимого часу формування рішень та реалізації управлінських рішень. Крім того, вибір об'єктів управлінського обліку визначається вимогою формування впливовості управлінських рішень, включаючи вимоги ідентифікації, спостережливості і керованості [5].

Концептуальні засади формування інформаційно-економічного простору управлінського обліку включають такі аспекти: мета, принципи та властивості його побудови, структурну характеристику, суб'єктів, що генерують і споживають інформаційні ресурси і їх цільові установки.

Мета створення інформаційно-економічного простору управлінського обліку – надання інформаційної підтримки користувачам і задоволення їх інтересів в отриманні інформації для прийняття рішень, спрямованих, в кінцевому підсумку, на забезпечення стійкої конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів.

Формування і функціонування інформаційних ресурсів управлінського обліку передбачає ефективну інформаційну взаємодію між користувачами інформації управлінського обліку та суб'єктами управління за принципами “прямий”

і “зворотного” зв’язку. В процесі функціонування економічного простору управлінського обліку утворюється інфокомунікаційний обмін, що має певну специфіку, на відміну, наприклад, від фінансового обліку. Критерієм ефективності функціонування економічного простору управлінського обліку виступає ефективність і результативність всіх процесів, що відбуваються в фінансово-господарській діяльності підприємства.

В основі формування інформаційно – економічного простору стратегічного управлінського обліку перебувають базові принципи, зумовлені особливостями управлінського обліку. Основними з них можна визначити [3]:

1. Закритість. Локальність і відособленість інформаційного простору управлінського обліку зумовлена закритим характером управлінської інформації про об’єкти обліку. Незважаючи на те, що частина інформації з управлінського обліку у вигляді певних регламентів, стандартів, методичних рекомендацій, знань, а також окремих показників управлінської звітності носить відкритий характер і надходить в загальноекономічний простір, велика її частина недоступна для широкого кола користувачів.

2. Інфокомунікаційна обмеженість. Специфіка процесу інформаційних комунікацій в досліджуваному інформаційному просторі полягає в наступному: з огляду на закритий характер управлінського обліку, інформаційний обмін з іншими інформаційними просторами будується за принципом одноканальний, тобто суб’єкти економічного простору управлінського обліку, в основному, споживають інформацію інших інформаційних просторів.

Слід зауважити, що розвиток системи управлінського обліку в сторону стратегічної спрямованості та поява нових об’єктів обліку підвищує роль нефінансових показників в інформаційному забезпеченні завдань управлінського обліку, розширюючи тим самим відповідний просторовий сегмент управлінської інформації. Незважаючи на підвищення значущості нефінансової інформації, вона є додатковою, допомагаючи розкривати причини і пояснюючи, “що насправді стоїть за даними фінансових звітів” [7].

Ще одним сегментом економічного простору управлінського обліку є управлінська звітність. Вона являє собою впорядковану сукупність показників: прогнозної інформації, фактичної, релевантної інформації, а також відхилень – своєрідних індикаторів розбіжностей від заданих значень. Параметри і структура управлінської звітності формуються виходячи з потреб управлінського персоналу кожного конкретного підприємства. На відміну від фінансової звітності, яка носить відкритий характер, “орієнтована на абсолютну величину показників в розрахунку на порівняно тривалий термін звітного періоду (місяць, квартал, рік)” [4] і регламентується певними стандартами і рекомендаціями міжнародного і національного рівня, управлінська звітність закрита для широкого кола користувачів і її формування не регулюється ніякими зовнішніми стандартами.

3. Гнучкість. В даному випадку під гнучкістю розуміється здатність оперативного налаштування генерації інформації управлінського обліку і звітності відповідно до змін запитів користувачів. У цьому контексті доречним буде розглядати аспекти гнучкості, які застосовні до автоматизованих систем бухгалтерського обліку [5].

Стратегічні аспекти гнучкості, пов’язані з реакцією користувачів на законодавчі нововведення, зміни навколишнього середовища, масштаб і напрями го-

сподарської діяльності підприємства, внесення змін до облікової політики підприємства і т. д.

Поточна гнучкість передбачає можливість адекватного реагування на інтереси користувачів протягом коротких інтервалів часу, включаючи гнучку реакцію на зміну запитів користувачів обліково-звітної інформації.

4. Спрямованість на задоволення інтересів цільової групи користувачів. Згідно з цим принципом, повинна забезпечуватися максимальна задоволеність інформаційних і економічних інтересів всіх учасників процесів генерування і споживання облікової інформації, з урахуванням її вузької спрямованості на цільовий сегмент споживачів. Це можливо, якщо інформаційні ресурси будуть володіти такими властивостями як корисність, значимість, а також іншими якісними характеристиками. Результати вітчизняних досліджень показують, що “40-50% всієї інформації є надлишковою в інформаційному потоці і в той же час в обліку відсутнє близько 50% інформації, необхідної для управління, а прийняття рішень базується частіше на інтуїції, ніж на точної і об’єктивної інформації” [6]. Тому реалізація даного принципу повинна забезпечувати своєчасність, достовірність і якість інформації, в першу чергу, для основного сектора користувачів – управлінської ланки господарюючих суб’єктів.

Крім того, в процесі становлення і розвитку стратегічного управлінського обліку, розширювалася сфера користувачів інформації управлінського обліку: від вузького кола науковців, практиків і менеджерів промислових компаній рубежу 19–20 ст. до сучасних груп користувачів 21 ст, що включають окремих індивідуумів, колективи фахівців, команди менеджерів і організації (різних інституційних форм), що займаються дослідженнями в області управлінського обліку, виробленням єдиних принципів і методик обліку, навчанням і підготовкою кадрів для даної області діяльності. У теперішній час ринок програмного забезпечення пропонує значну кількість управлінських інформаційних систем, які розрізняються за принципами побудови, функціональними можливостями, вимогами до користувачів та інші. Серед найбільш популярних можна виділити: 1: С Підприємство, FinExpert, Аналітик, Галактика, Platinum, Парус, RS-balance, БЕСТ та інші.

Доступність інформаційних ресурсів певних сегментів роблять число користувачів економічного простору управлінського обліку практично необмеженим, одночасно стимулюючи його розширення і розвиток, визначаючи зміст і якісний рівень формованої інформації.

Отже, сучасний період розвитку людської цивілізації характеризується переходом до нової, інноваційної фази розвитку, відмінною рисою якої є підвищена увага до знань, оскільки вони все більше проявляють себе у вигляді безпосередньої продуктивної сили. В економічному плані “мова йде про виникнення феномена економіки знань”, виробництво яких є джерелом економічного зростання, а сектора технологічної матеріалізації знань відіграють в сучасних умовах вирішальну роль. Знання, як ринковий продукт, мають три принципові особливості (інформаційну природу, дискретність і доступність) і, як і будь-які інші продукти подібного роду, набувають значення, якщо відбувся не просто їх використання в тій чи іншій форм, а отримання ефекту від цього.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV із змінами від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Аверчев И. В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение (+ CD-ROM) / И. В. Аверчев. – Москва : Рид Групп, 2011. – 416 с.
3. Ермакова Н. А. Контрольно-информационные системы в экономическом пространстве управленческого учета : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.12. – Москва : РГБ, 2005. – 366 с.
4. Ивашкевич В. Б. Бухгалтерское дело : учебное пособие / В. Б. Ивашкевич, Л. И. Куликова. – Москва : Экономист, 2005. – 523 с.
5. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид. доопрац. та допов. – Київ : КНТЕУ, 2010. – 648 с
6. Николаева О. Е. Управленческий учет / О. Е. Николаева, Т. В. Шишлова. – 12-е изд. – Москва, 2010. – 336 с.
7. Панков В. В. Базовые принципы и допущения стратегического управленческого учета / В. В. Панков, В. Ф. Несветайлов // Международный бухгалтерский учет.– 2012.– № 7. – С. 3–24.

Рахимжанова К. К.

слушатель магистратуры

Бузаубаева П. Н.

старший преподаватель

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ

АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА КАЗАХСТАНА

Рыночные преобразования, проводимые в агропромышленном комплексе, обусловили определенные актуальные проблемы, от решения которых зависит разработка экономического механизма, обеспечивающего сбалансированное и стабильное развитие отраслей, формирующих аграрный сектор. Для устойчивого функционирования сельского хозяйства в условиях рыночной среды особую значимость приобретает адаптация к рискам сельскохозяйственного производства, во многом связанным с различиями природных, социально-экономических условий, определяющих функционирование и развитие агропродовольственной сферы.

Так, в растениеводстве снижение риска достигается биологическими способами защиты, т. е. использованием сельскохозяйственных культур, устойчивых к засухам, заморозкам и т.п. Селекция позволяет создать позднеспелые сорта, что позволяет защитить сельхозкультуры от весенних заморозков, а также снижать потери за счет применения агротехнических приемов, рассчитанных на определенные колебания погодных условий, орошение, боронование, внесение удобрений по научно обоснованной схеме, снегозадержание, борьбу с сорняками и вредителями растений.

Эти и другие проблемы развития аграрного производства Казахстана определили актуальность и народнохозяйственную значимость разработки рекомендаций по внедрению системы управления рисками в АПК республики.

Государство должно быть эффективным, в частности, готово к делегированию некоторых своих полномочий структурам, доказавшим свою способность лучше самого государства реализовывать эти полномочия. Деятельность государства как субъекта управления в агропромышленной сфере должна иметь некоторые особенности, которые обусловлены значительными отличиями агро-

промышленного производства от других отраслей народного хозяйства, и где проявление экономических законов имеет свою специфику.

В качестве основных задач на уровне государственного управления АПК выделяют следующие:

- анализ тенденций, прогнозирование и определение перспектив и приоритетов развития страны;
- разработка и организация финансирования межрегиональных программ, связанных с развитием агропромышленного комплекса;
- содействие формированию рыночных инфраструктур, включая торговые биржи, проведению аукционов, ярмарок, развитию маркетинговой деятельности;
- определение основных направлений научно-технического прогресса, финансирование республиканских научно-технических программ, стимулирование повышения восприимчивости агропромышленного производства к достижениям НТП;
- разработка и реализация совместно с экономическими ведомствами и другими заинтересованными организациями основ аграрной политики и системы государственного регулирования агропромышленного производства в условиях рыночных отношений;
- создание продовольственного фонда, содействие развитию межрегионального рынка сельскохозяйственной продукции и сырья;
- правовое обеспечение АПК, включая совершенствование земельных отношений;
- организация эффективной системы государственной инспекции (контроля) качества продукции, карантина растений, экономической безопасности в агропромышленном производстве, землеустройства, правильного землепользования и землевладения, а также деятельности ветеринарной и других государственных служб в АПК, сортоиспытания сельскохозяйственных культур;
- разработка совместно с заинтересованными министерствами и ведомствами, общественными организациями программ обеспечения социальной защиты работников агропромышленного производства, социального развития регионов, общих принципов трудовых отношений в сельском хозяйстве и АПК в целом;
- организация научного обеспечения АПК по фундаментальным и общегосударственным проблемам, а также подготовки кадров;
- организация информационного обслуживания агропромышленного производства;
- выполнение функций по международному научно-техническому и экономическому сотрудничеству, анализ тенденций развития сельского хозяйства зарубежных стран и разработка положений по освоению мирового рынка продукции АПК.

Важнейшей проблемой в аграрном производстве республики является недостаточный уровень развития кооперативных отношений сельско- хозяйства с перерабатывающей промышленностью и торговлей. Наличие всевозможных посреднических структур приводит к удорожанию сельскохозяйственного сырья в конечной цене продукта и, как следствие к снижению конкурентоспособности предприятий АПК.

Назревшей проблемой, требующей скорейшего решения, является развитие социальной сферы села. В настоящее время в сельской местности Казахстана проживает 7,3 млн. человек, т. е. 47% населения страны.

Реализация государственных программ развития сельских территорий позволила в течение 5 лет улучшить социально – экономическое положение сельского населения, повысить уровень обеспеченности СНП инженерной и социальной инфраструктурой, что привело к определенным качественным изменениям в структуре поселений. Однако уровень обеспеченности населения еще достаточно низкий. В настоящее время существует ряд проблем, требующих особого внимания и скорейшего решения. Одна из них – занятость сельского населения.

Сегодня сельское занятое население республики составляет 3,5 млн. человек. Непосредственно в сельскохозяйственном производстве занято 2,0 млн. человек (57% всего занятого сельского населения). Свободной на рынке труда остается ниша в сфере заготовки, хранения, переработки и реализации сельхозпродукции, особенно плодоовощной, картофельной и молочно – мясной продукции. Не развита также сеть агросервисного обслуживания фермеров – агрохимическое, ремонтно – техническое обслуживание машинотракторного парка, грузоперевозки и т.д. В этом направлении в республике в последнее время начаты работы по организации широкой сети сельских потребительских кооперативов при поддержке государства.

Как известно, одним из главных критериев в доходах населения является уровень оплаты труда. В сельской местности он в 2 раза ниже, чем в среднем по республике. Удельный вес оплаты труда в доходах сельских работников значительно ниже по сравнению с городской и выше доля, получаемая от различных видов продаж. Динамичное и эффективное развитие сельскохозяйственного производства во многом зависит от обеспеченности отрасли квалифицированными специалистами, с качественно новой подготовкой, в совершенстве владеющие организацией и технологиями производства. Одной из причин “необеспеченности аграрного сектора кадрами является низкий уровень трудоустройства выпускников в данной отрасли. Так, в 2007–2008 учебном году выпуск специалистов с высшим образованием для АПК составил 2208 единиц, со средним профессиональным образованием – 3 795 человек. Из них непосредственно в сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятиях АПК трудоустроились всего лишь 30% выпускников ВУЗов. Для сравнения, выпуск специалистов сельского хозяйства к началу 90-х годов был в 2–2,5 раза больше и большинство из них по направлениям работали на селе.

Для решения проблем нехватки кадров на селе необходимо государственное вмешательство: ежегодно увеличивать государственный заказ по грантам на подготовку кадров по сельскохозяйственным, ветеринарным и другим специальностям для сферы АПК; поддержка прибывающих в село выпускников аграрных учебных заведений компенсациями и субсидиями, предоставление земельных участков для ведения личного подсобного хозяйства в частную собственность безвозмездно.

Таким образом, ученым экономистам – аграрникам крайне важно продумать стратегию дальнейших действий, чтобы не только закрепить рост сельскохозяйственного производства, но и сделать повышение конкурентоспособности страны доминантным на все последующие годы.

В Казахстане создана система государственного финансового управления, которая ориентирована на эффективное развитие агропромышленного производства, т. е. льготное кредитование на проведение полевых работ, лизинг сельскохозяйственной техники и оборудования для перерабатывающих предприятий,

система сельских кредитных товариществ, форвардные закупки зерна, зерновые и хлопковые расписки и их использование в качестве золота, обязательное страхование сельхозкультур. Государством осуществляется субсидирование затрат и предприятий на разработку, внедрение и сертификацию систем менеджмента качества международных стандартов ИСО и ХАССП. Для продовольственной безопасности проводятся закупочные операции и ценовые интервенции мяса. Сельхозтоваропроизводители пользуются налоговыми льготами: крестьянские (фермерские) хозяйства работают по единому земельному налогу, юридические лица платят 30% от общей суммы начисляемых налогов, что позволяет ежегодно получать около 30 млрд. тенге дохода.

Список использованной литературы

1. О государственном регулировании развития агропромышленного комплекса и сельских территорий : Закон Республики Казахстан от 08.07.2005 г. № 66–III ЗРК.
2. Алибаева М. М. Анализ финансовой устойчивости сельскохозяйственных предприятий Семипалатинского региона / М. М. Алибаева // Вестник КазЭУ. – 2006. – № 6. – С. 193

Рахметбаева С. М.

слушатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Бюджет на всех его уровнях играет огромную роль в развитии и процветании государства, продвижении научно-технического прогресса, развитии экономики. Наибольшее влияние на социально-экономическое развитие региона оказывает местный бюджет через социальные и экономические программы развития. От того насколько эффективно пополняется местный бюджет зависит полнота финансирования социально-экономического развития региона.

Система местных бюджетов обусловлена государственным устройством и соответствующим административно-территориальным делением. Местные бюджеты представляют второй уровень бюджетной системы Республики Казахстан и содержат областной бюджет, бюджет города республиканского значения, столицы, бюджетрайона (города областного значения). Каждый из них представляет собой фонд денежных средств, предназначенный для финансового обеспечения выполнения местными органами власти своих функций.

В настоящее время в Казахстане, в условиях становления рыночных отношений, сфера деятельности местных органов расширяется, и они приобретают значительную самостоятельность в решении проблем социального, экономического, экологического, демографического характера. Финансирование мероприятий по обслуживанию населения в основном осуществляется за счет местных финансовых ресурсов. Отрасли социально-бытовой инфраструктуры предоставляют населению услуги за счет фондов, которые в подавляющей части формируются из бюджетных средств.

Финансовые отношения в местном звене регулируются Законами “О бюджетной системе Республики Казахстан”, “О республиканском бюджете” на текущий год и другими законами о хозяйственной и финансовой деятельности.

Структура и направление местных финансов Республики Казахстан определяются функциями местных органов власти и управления – маслихатов (собраний депутатов), местной администрации и местного самоуправления.

Местные бюджеты (областей, городов, районов) в Казахстане занимают по доходам и расходам в пределах 50% от объемов средств государственного бюджета.

Состав и структура доходов и расходов местных бюджетов определены положениями Бюджетного кодекса и имеют отдельные особенности:

- соответствующие источники доходов закреплены за каждым уровнем государственного управления в целях реализации их полномочий;
- расходы распределены между уровнями бюджетов в соответствии с разграничением полномочий властных структур и необходимостью совершенствования межбюджетных отношений;
- расходы местных бюджетов должны обеспечиваться соответствующими доходами.

В доходы местных бюджетов зачисляются местные налоги, сборы и штрафы, отчисления от республиканских налогов в соответствии с нормативами, установленными законодательством РК, закрепленным на долговременной основе, финансовые средства, переданные органами государственной власти органам местного самоуправления для реализации отдельных государственных полномочий, поступления от приватизации имущества, от сдачи муниципального имущества в аренду, от местных займов и лотерей, часть прибыли местных региональных предприятий, учреждений и организаций, дотации, субвенции, трансфертные платежи и другие поступления в соответствии с законом и решениями органов местного самоуправления. Органы местного самоуправления самостоятельно распоряжаются средствами местных бюджетов.

В доходной и расходной частях местных бюджетов отдельно предусматривается финансирование решения вопросов местного значения и осуществления органами местного самоуправления отдельных республиканских полномочий.

Финансовые средства, необходимые для осуществления органами местного самоуправления отдельных государственных полномочий, ежегодно предусматриваются в республиканском бюджете. Увеличение расходов или уменьшение доходов органов местного самоуправления, возникшие в результате решений, принятых республиканскими органами, компенсируются органами, принявшими решения. Размер компенсации определяется одновременно с принятием соответствующего решения. Решения органов государственной власти, влекущие дополнительные расходы органов местного самоуправления, реализуются ими в пределах, переданных в качестве компенсации средств.

В процессе бюджетного регулирования местных бюджетов органы государственной власти гарантируют:

- 1) право представительных органов местного самоуправления самостоятельно определять направления использования средств местных бюджетов;
- 2) право представительных органов местного самоуправления самостоятельно распоряжаться свободными остатками средств местных бюджетов, образовавшимися в конце финансового года в результате увеличения поступления доходов или уменьшения расходов;
- 3) компенсацию увеличения расходов или уменьшения доходов местных бюджетов, возникших в результате принятия республиканских законов.

Доходная часть местных бюджетов состоит из собственных доходов и поступлений от регулирующих доходов, средств по взаимным расчетам, финансовой помощи в различных формах: дотации, субвенции, средства фонда финансовой поддержки муниципальных образований. При этом собственные доходы местных бюджетов включают: местные налоги и сборы, другие собственные доходы, доли республиканских налогов, закрепленных заместными бюджетами на постоянной основе.

К собственным доходам местных бюджетов также относятся:

- доходы от приватизации и реализации муниципального имущества; не менее 10% доходов от приватизации государственного имущества, находящегося на территории муниципального образования;
- доходы от сдачи в аренду муниципального имущества, включая аренду нежилых помещений, и муниципальных земель;
- платежи за пользование недрами и природными ресурсами;
- доходы от проведения муниципальных денежно-вещевых лотерей;
- штрафы, подлежащие перечислению в местные бюджеты;
- государственная пошлина;
- не менее 50% налога на имущество предприятий;
- индивидуальный подоходный налог с физических лиц, занимающихся предпринимательской деятельностью без образования юридического лица.

Органы местного самоуправления могут выпускать лотереи, получать и выдавать кредиты, создавать различные организации, обеспечивающие реализацию финансирования, могут наделяться отдельными государственными полномочиями РК. В этом случае им одновременно передаются материальные и финансовые ресурсы, необходимые для осуществления этих полномочий.

К собственным доходам местных бюджетов могут относиться любые другие платежи, установленные законодательством РК.

Таким образом, в составе доходов государственного бюджета роль и значение местных бюджетов весьма велика, поскольку 50% всех доходов приходится на долю этих поступлений.

Список использованной литературы

1. Кудайбергенова С. К. Актуальные направления бюджетной политики Республики Казахстан в условиях посткризисного развития экономики / С. К. Кудайбергенова // Экономика и право. – 2012. – № 1.

Романенко Є. О.

доктор наук з державного управління, доцент
Міжрегіональна академія управління персоналом
Академік Міжнародної кадрової академії та Української технологічної академії

Чаплай І. В.

аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
старший викладач
Міжрегіональна академія управління персоналом

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз літературних джерел [1–6; 8] дає змогу поділити усі чинники впливу на інноваційну активність підприємств за ознакою середовища впливу на дві групи: чинники, які діють в межах підприємства (внутрішні змінні), які в теорії

менеджменту називають чинниками внутрішнього середовища, та чинники, які діють поза підприємством (зовнішні змінні), які називають чинниками зовнішнього середовища [4, с. 32]. Таким чином, з огляду на це, можемо виділяти внутрішні та зовнішні чинники впливу на інноваційну активність підприємств.

У перспективі подальших досліджень з метою поглибленого аналізу доцільно чинники зовнішнього середовища підрозділяти на дві групи: прямої дії (які безпосередньо впливають на діяльність організації та залежать від цієї діяльності) та непрямой дії (які впливають не безпосередньо, а через певні механізми та взаємовідносини) [4, с. 32].

До внутрішніх чинників впливу на інноваційну активність підприємств можна віднести усі ті внутрішні змінні, які мотивують працівників підприємств до створення інновацій. Такі чинники насамперед залежать від особливостей підприємств, працівників, індивідуальних умов праці (суспільні та матеріальні), а також від стратегії та структури підприємства (правові, організаційні та стратегічні). Такі чинники можуть бути як індивідуальними, так і груповими. Перші стосуються окремих працівників, а другі – колективу працівників на різних щаблях організаційної структури підприємства.

Першою групою чинників впливу на інноваційну активність підприємств є група суспільних чинників, до яких можемо віднести особистісні характеристики працівників та підприємців, а також міжособистісні відносини. Головними ознаками, що характеризують особистісний чинник працівників підприємства, є: освіта та знання, креативність, амбіції, наявність спільних інтересів, вміння працювати в колективі, правильне само організування тощо. Такі ознаки, як і зазначений чинник, мають індивідуальний характер, показником оцінювання якого є, насамперед, ефективність праці даного працівника та колективу, в якому він працює.

Особистісні чинники підприємців залежать від їх освіти та знань, досвіду роботи, здатності ризикувати, креативності, відкритості на інновації, амбіцій тощо. Показником оцінювання даної ознаки є фінансово-економічні результати підприємства, а також оцінювання умов та організування праці, що здійснюється самими працівниками підприємства.

Міжособистісні відносини відіграють важливу роль як чинник впливу на інноваційну активність підприємств, оскільки дають змогу максимально ефективно використовувати індивідуальні можливості працівників. До матеріальних чинників впливу на інноваційну активність підприємств можемо віднести фізичні умови праці та матеріальну вартість результатів індивідуальної праці працівників. Своєю чергою, до показників оцінювання фізичних умов праці можемо віднести обсяг фінансових ресурсів, стан техніки та технології на підприємстві та кількість науково-дослідних лабораторій. Головними показниками оцінювання цього чинника у європейських країнах є розмір внутрішніх витрат підприємства на дослідження та розроблення, а також частка цих витрат у загальному розмірі інвестицій підприємства [3, с. 110]. Показниками оцінювання матеріальної вартості результатів праці працівників є розмір матеріальної і нематеріальної винагороди за працю (заробітна плата, премії, надбавки тощо).

До чинників, що пов'язані зі стратегією та структурою підприємства, пропонуємо відносити правові, організаційні та стратегічні чинники. Такий набір чинників можемо визначити як універсальний, що характерний будь-яким підприємствам незалежно від їх місцезнаходження (регіон, держава, материк). Однак залежно від місця розташування підприємства вплив окремих чинників може змінюватись.

Виділення зовнішніх чинників впливу на інноваційну активність підприємств дає змогу оцінити їхній вплив на інноваційну політику підприємства. Огляд літературних джерел [2; 4–5] дає підстави стверджувати про існування різноманітних класифікацій факторів зовнішнього середовища. Пропонується виділяти три групи факторів зовнішнього середовища, які визначають інноваційну активність підприємств: суспільство, економічна політика та ринок.

Суспільство як чинник впливу на інноваційну активність підприємств відіграє дуже важливу роль, яка проявляється в рівні економічного розвитку держави, відкритості на зміни, ефективному організуванні та заохоченні суспільства до інноваційних змін, які є визначальною умовою розвитку підприємств [9, с. 17]. З огляду на це, у цій площині ми виділили дві групи чинників: суспільні та культурні. Суспільні чинники знаходять своє відображення в динаміці розвитку сфери досліджень та розробок, а також в розвитку освіти. Торги, виставки, семінари, а також наукові конференції також є суспільною ініціативою, яка може стимулювати підприємства до інноваційної діяльності. Культурні чинники тісно пов'язані з історією окремих держав.

Наступним важливим фактором впливу на інноваційну активність підприємств є економічна політика держави, в межах якої можемо виділити економічні, політичні, правові та екологічні чинники. Економічні чинники визначаються розміром витрат державного бюджету на дослідження та розроблення, фінансовими показниками держави, рівнем розвитку економіки, станом платіжного балансу у сфері техніки та технологій, прямими іноземними інвестиціями тощо. Економічні чинники мають чи не найбільший вплив на інноваційні процеси держави.

Політичні чинники впливу на інноваційну активність підприємств охоплюють насамперед податкову політику держави, а також політику уряду у сфері інновацій. Правові чинники визначаються правовою системою та нормами права, що стосуються інновацій, і враховують зміни в податковому законодавстві, нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності, зовнішньої торгівлі тощо. Специфікою політичних чинників є те, що вони охоплюють як норми національного законодавства, так і міжнародного.

Важливою групою чинників впливу на інноваційну активність підприємств є екологічні чинники, увага щодо яких постійно зростає у веденні інноваційної політики держави та підприємств.

Останнім з виділених чинників впливу на інноваційну активність підприємств є ринок, в межах якого виділено інфраструктура ринку. Вона формується через очікування інновацій з боку клієнтів, співпрацю підприємства зі споживачами, покупцями, посередниками чи постачальниками, рівень інноваційності конкуренції [6, с. 263]. Підприємства, оцінюючи власні можливості та визначаючи цілі подальшої діяльності, враховують як власні можливості, так і ринкову ситуацію. Тому чинник інфраструктури ринку потрібно завжди брати до уваги у разі визначення стратегії та цілей підприємства.

Список використаної літератури

1. Вікарчук О. І. Інноваційний потенціал: основа розробки стратегії розвитку підприємства / О. І. Вікарчук // Вісник ХНПІ. – Харків : НТУ “ХПІ” – 2009. – № 8. – С. 136–143.
2. Кривенко Л. В. Розвиток інноваційного потенціалу підприємства у контексті інтелектуальної складової / Л. В. Кривенко, Л. В. Лощина, В. М. Мілашенко // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 281–286.

3. Мельник Л. Потенціал підприємства як основа його міжнародної конкурентоспроможності / Л. Мельник // Економічний аналіз. – 2009. – № 4. – С. 273–277.
4. Чирков С. О. Інвестиції в інноваційний потенціал підприємств / С. О. Чирков // Вісник НУЛП. – 2008. – № 628. – С. 348–351.
5. Амиров Ю. Д. Научно-техническая подготовка промышленного производства / Ю. Д. Амиров. – Москва : Экономика, 1989. – 235 с.
6. Балашов В. Г. Механизмы управления организационными проектами / В. Г. Балашов, А. Ю. Заложнев, А. А. Иващенко, Д. А. Новиков. – Москва : ИПУ РАН, 2003. – 84 с.
7. Ілляшенко С. М. Товарна інноваційна політика : підручник / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна. – Суми : Університетська книга, 2007. – 281 с.
8. Шипуліна Ю. С. Сущность, структура и подходы к оценке потенциала инновационного развития предприятия / Ю. С. Шипуліна // Инновационное развитие топливно-энергетического комплекса: проблемы и возможности : монография / под общ. ред. Г. К. Вороновского, И. В. Недина. – Киев : Знання України, 2004. – С. 330–335.
9. Управление персоналом организации / под ред. А. Я. Кибанова. – Москва : ИНФРА-М, 2005. – 638 с.

Скопец Г. Г.

старший преподаватель

Брестский государственный технический университет

**ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА
БРЕСТСКОГО РЕГИОНА**

С начала 2000-х годов особое внимание государство уделяло вопросам развития строительства как отрасли, ориентированной на выпуск инвестиционной продукции, насоздание рабочих мест в связи с высокой трудоемкостью. Стратегической задачей строительства являлось решение экономических проблем страны, среди которых стоит отметить занятость, сбалансированность бюджета, уровень оплаты труда. Подъем в строительстве обуславливался наращиванием инвестиций в основной капитал отраслей национальной экономики, увеличением производственного потенциала посредством модернизации и роста объемов строительно-монтажных работ.

В рамках государственных программ предусматривались меры по решению социальных задач в области обеспеченности населения жильем и возрастанием его доступности. В значительной степени благодаря госфинансированию и льготному кредитованию строительный комплекс укрепил позиции в экономике Беларуси, на долю которого в 2015 году приходилось 8,3% взамен 10,4% 2014 года. Изменение доли строительства в ВВП не равномерно как во времени, так и в географии районов страны. С 2012 года наблюдается динамика снижения инвестиций в основной капитал и объемов строительно-монтажных работ.

Как видно из рис. 1, инвестиции и их структура оказывают на изменение темпа роста СМР непосредственное влияние. В 2011 году доля СМР в объеме инвестиций составляла 28%, а в 2015 году – 59%. Рост данного показателя обусловлен реализацией инвестиционных проектов в сельском хозяйстве, промышленности, энергетике с большим объемом технологического оборудования и машин. Снижение инвестиций в промышленности и технологичных отраслях привело к изменению структуры инвестиций и возрастанию доли СМР с одновременным падением объемов. Однако при всех сложностях обращает внимание динамика роста строительных организаций, что свидетельствует о положительном имидже строительства как сферы предпринимательства.

Рис. 1. Динамика показателей строительства Беларуси 2010–2015 гг.

Согласно рис. 2 доли выполненных СМР корректируется реализацией инвестиционных проектов регионов страны. Брестский регион снижает удельный вес строительно-монтажных работ с 16,8% 2010 года до 10,8% в 2015 году, уступая Минску, Минской, Гомельской и Гродненской областям.

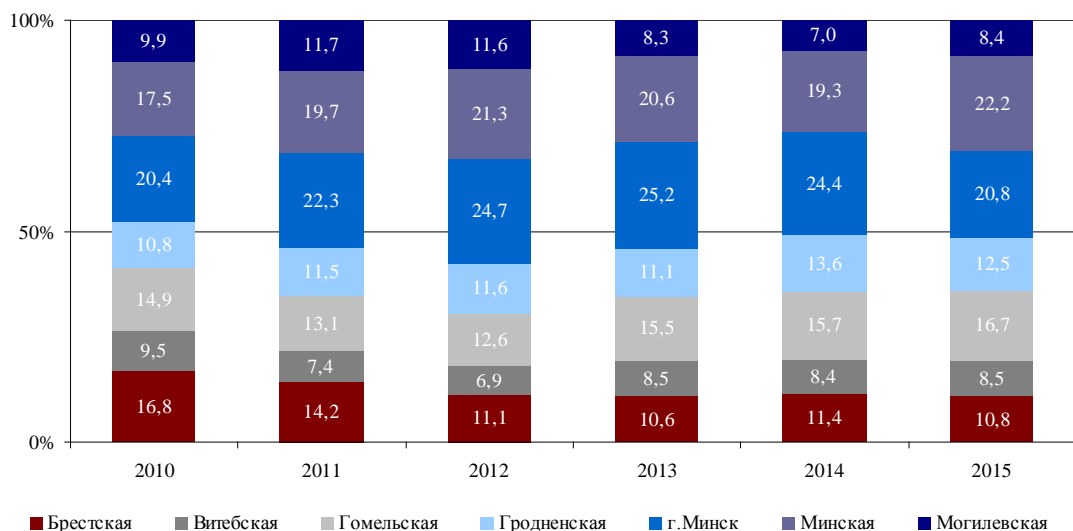

Рис. 2. Доли СМР по областям и Минску в общем объеме [3]

Динамика снижения инвестиций в сферу строительства, вызванная сокращением государственных расходов и отсутствием финансирования со стороны субъектов хозяйствования, приводит к увеличению доли индивидуального жилищного и долевого строительства. Более благоприятной ситуацию в сфере жилищного строительства назвать трудно, ведь зависимость количества метров возводимых жилых домов напрямую связана со стоимостью квадратного метра, который за последние пару лет резко понизился.

Согласно рис. 3 натуральные показатели ввода жилых домов характеризуются колебаниями по регионам Беларуси. Однако максимум ввода в эксплуатацию жилья по республике составил 6 629,9 тысяч, далее показатель снижается на 47%, достигая в 2012 году 4 482 тысяч. В 2013–2014 годы положительная ди-

динамика, обусловленная ориентацией строительных организаций на домашние хозяйства, восстанавливается. В 2015 году показатель по республике составляет 5 055,4 тысяч м², в том числе в Брестском регионе 925,2 тысяч м². Строительный комплекс Брестской области по данному показателю догоняет столицу и Минскую область, опережая другие области.

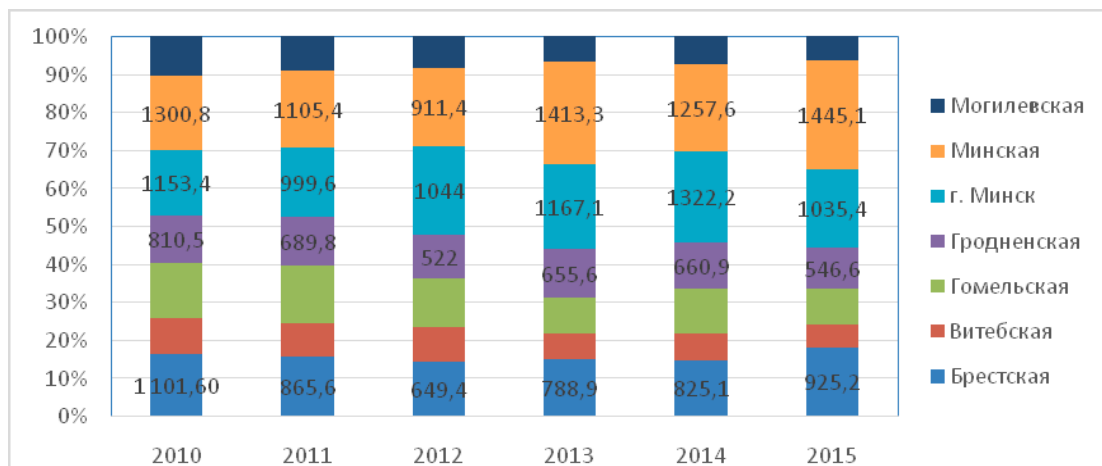

Рис. 3. Динамика ввода жилых домов в областях, тысяч

Учитывая неблагоприятные условия развития строительные субъекты Брестской области в 2015 году выполнили подрядных работ на 11913 млрд. рублей, что составило 85,4% в сравнении с 2014 годом. Одновременно с снижением в разные года наблюдается возрастание объемов СМР по районам Брестской области (рис. 4).

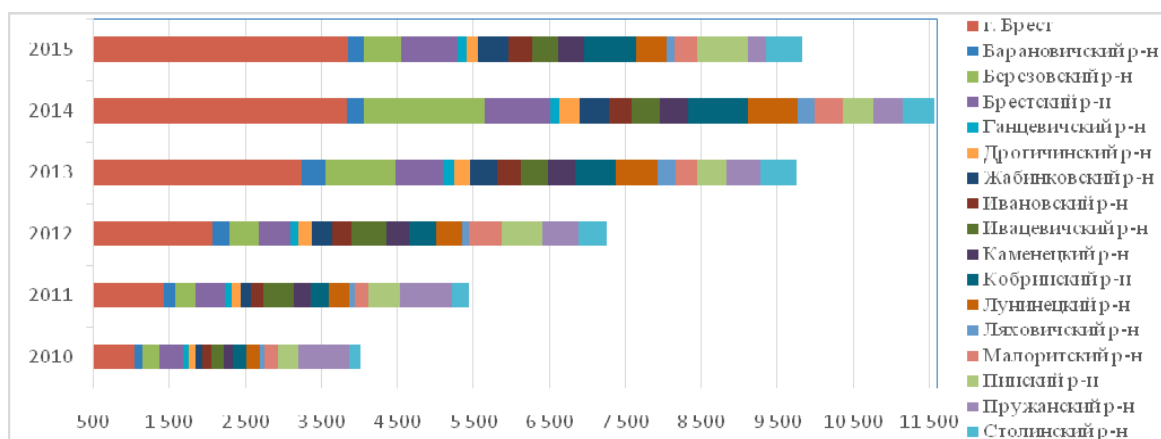

Рис. 4. Объемы СМР по районам в общем объеме Брестской области

Более благополучно в территориальной структуре СМР региона выглядят строительные организации города Бреста, причиной можно назвать развитие крупных производств и повышение спроса на жилье в растущей демографии. Незначительное возрастание показателя регионального строительства связано с введением в эксплуатацию установки на Березовской ГРЭС в первом квартале 2014 года, что характеризуется увеличением доли Березовского района.

Причинами сокращения доли строительства районов и в целом Брестской области можно назвать: изменение общей макроэкономической ситуации, сок-

ращение госзаказа и финансирования областных программ из местного бюджета, малый объем вновь привлекаемых иностранных инвестиций в регион.

Для роста конкурентоспособности строительного комплекса Брестского региона необходимо активизировать экспортную деятельность и частоту участия в тендерах, расширять внешние контакты с зарубежными партнерами.

Список использованной литературы

1. Инвестиции и строительство в Республике Беларусь : статистический сборник. – Минск, 2015.

2. Белорусский комитет по статистике [Электронный ресурс]. –Режим доступа: <http://belstat.gov.by>.

3. Итоги работы строительного комплекса Брестской области : статистический сборник Брестской области. – Брест, 2015.

Тайлак Алия Елжаскызы

старший преподаватель

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОРТФЕЛЕМ ЦЕННЫХ БУМАГ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

Коммерческие банки как универсальные кредитно-финансовые институты играют важнейшую роль на рынке ценных бумаг. Расширение и диверсификация банковских инвестиций на рынке ценных бумаг и серьезные риски на нем в современных условиях, с одной стороны, а также проблемы управления портфелем ценных бумаг банка, недостаток эффективных систем оценки перспективности финансовых инструментов, рискованности инвестиционных операций, с другой стороны, требуют разработки нерешенных теоретических и методических проблем.

Портфель ценных бумаг представляет собой определенный набор из корпоративных акций, облигаций с различной степенью обеспечения и риска и бумаг с фиксированным доходом, гарантированным государством, т. е. с минимальным риском потерь по основной сумме и текущих поступлений.

Целями формирования портфелей ценных бумаг могут быть:

- 1) получение дохода;
- 2) обеспечение прироста капитала на основе повышения курса ценных бумаг;
- 3) сохранение капитала.

Смысл портфеля – улучшить условия инвестирования, придав совокупности ценных бумаг такие инвестиционные характеристики, которые недостижимы с позиции отдельно взятой ценной бумаги и возможны только при их комбинации.

Основоположниками современной портфельной теории инвестирования признаются Г. Марковиц, а также У. Шарп и Дж. Линтнер.

Гарри Марковиц в своей статье “Выбор портфеля”, опубликованной в 1952 году, представил новый подход, включавший в себя формирование портфеля с учетом ожидаемой нормы доходности и риска отдельных акций и, что, особенно важно, их взаимосвязь, измеренную с помощью корреляции[1].

Опираясь на зарубежные теории инвестиций на рынке ценных бумаг, можно сформулировать положения, которые легли в основу современного портфельного инвестирования:

- инвестор в течение определенного периода располагает ресурсами, которые должны быть оптимальным образом инвестированы и возвращены с прибылью по окончании периода;
- управление портфелем (т. е. изменение его структуры) в течение рассматриваемого периода не предусматривается;
- портфель всегда дивидендный (что не исключает роста его курсовой стоимости);
- включенные в портфель ценные бумаги характеризуются двумя параметрами: ожидаемым доходом и стандартным отклонением), показывающим диапазон расхождения ожидаемого и реального дохода. Рост ожидаемого дохода – факт положительный, тогда как рост стандартного отклонения – отрицательный.

В сравнении с портфелем капитальных вложений портфель ценных бумаг имеет ряд особенностей: более высокую ликвидность; сравнительно легкую управляемость; более низкий уровень доходности (дивиденд даже по самым высокодоходным обыкновенным акциям составляет лишь 40-60% суммы чистой прибыли реальных инвестиционных проектов) и отсутствие в большинстве случаев возможности реального воздействия на эту доходность (кроме возможности реинвестирования капитала в другие фондовые инструменты); относительно низкую инфляционную защищенность, а также крайне ограниченную возможность выбора инструментов в портфель в современных условиях становления отечественного фондового рынка.

Вопросы процесса управления портфелем ценных бумаг в современных условиях кризиса и высокой волатильности на фондовых рынках исследованы недостаточно. Несмотря на довольно активное внедрение на отечественном фондовом рынке западного инструментария, а также постоянные попытки со стороны как участников рынка, так и органов государственной власти выработать единые комплексные подходы, такие меры не являются адаптированными к современным условиям и не имеют влияния в глобальном масштабе.

Под управлением портфелем ценных бумаг понимается применение совокупности различных методов и технологических возможностей, которые позволяют: сохранить первоначально инвестированные средства; достигнуть максимального уровня дохода; обеспечить инвестиционную направленность портфеля.

Процесс управления портфелем ценных бумаг, по мнению профессора Калитиной Н.А., можно определить “как совокупность инвестиционных ресурсов управляющего, аналитических инструментов оценки и прогноза; методов и средств реагирования на события на фондовом рынке и рычагов влияния на инвестиционную среду”[2].

Существуют различные подходы к процессу управления портфелем ценных бумаг, однако заслуживает внимания подход, предложенный Нуртазиной К.Б., который основан на обеспечении надлежащей ликвидности (т. е. получении максимальной доходности от своей деятельности при заданном уровне риска) или на гарантии минимального риска при заданной доходности. Автор предлагает осуществлять его в четыре этапа:

- на первом этапе инвестору необходимо проанализировать инвестиционный климат и выявить наиболее привлекательные сферы размещения капитала;
- на втором этапе на основе результатов проведенного анализа инвестор разрабатывает стратегические направления деятельности и определяет цели инвестирования на ближайшую перспективу;

– на третьем этапе инвестор согласно целям своей деятельности в сфере инвестирования и с учетом риска вложений осуществляет формирование структуры собственного инвестиционного портфеля. Для этого ему необходимо изучить все предложения на инвестиционном рынке, провести экспертизу каждого вида ценных бумаг по критериям экономической эффективности и других параметров, выбрать привлекательные из них и сформировать портфель с учетом своей инвестиционной политики и динамики финансовых потоков;

– на четвертом этапе инвестор должен организовать текущее управление портфелем. Финансово-кредитный институт оценивает эффективность инвестиционного портфеля, выявляет необходимость продажи финансовых инструментов, входящих в структуру портфеля, а также анализирует состояние рынка с позиций выявления новых, более привлекательных ценных бумаг и при необходимости корректирует структуру портфеля [3].

Критериями управления портфелем ценных бумаг можно считать достижение устойчивых значений следующих показателей: темпов роста стоимости активов портфеля (при долгосрочном инвестировании); уровня доходности от сделки (при краткосрочном инвестировании); уровня хеджирования активов (защитная стратегия) определенной структуры портфеля; высокой ликвидности портфеля; определенных показателей целевого финансирования.

При построении механизма формирования портфеля ценных бумаг, следующим шагом является поиск факторов управления, на которые необходимо оказывать влияние, для выполнения задачи и достижения поставленной цели. Такими факторами могут считаться свойства и элементы объекта управления в целом, свойства этих элементов и связь с другими элементами, связь объекта управления с инвестиционной средой. Для организации воздействия на факторы управления необходимо установить степень их соответствия критериям управления, для дальнейшего определения необходимости мобилизации ресурсов и приведения факторов управления в соответствие поставленной цели.

Основными факторами управления портфелем ценных бумаг могут быть доходность, ликвидность и риск (хедж).

Степень согласованности факторов оценивается сравнением определенных целей и полученных результатов (затрат, прибылей, эффективности). Оценка согласованности факторов может проводиться только после получения первых результатов, характер которых зависит в первую очередь от выбранных методов воздействия на факторы управления.

Таким образом, алгоритм реализации современной портфельной теории позволяющей оптимизировать формируемый портфель ценных бумаг, состоит из следующих этапов:

1. Оценка инвестиционных качеств отдельных видов ценных бумаг.
2. Формирование инвестиционных решений относительно включения в портфель индивидуальных инструментов инвестирования.
3. Оптимизация портфеля, направленная на снижение уровня его риска при заданном уровне доходности, основывается на оценке ковариации и соответствующей диверсификации инструментов портфеля.
4. Совокупная оценка сформированного портфеля по соотношению уровня доходности и риска, что позволяет оценить эффективность всей работы по его формированию.

Список использованной литературы

1. Markowitz H. Portfolio Selection / H. Markowitz // Journal of Finance. – 1952. – Vol. 7. – № 1. – P. 77–91.
2. Клитина Н. А. Оптимизация портфеля ценных бумаг в зависимости от диверсификации инвестиций / Н. А. Клитина // Финансовые Исследования. – Ростовский государственный экономический университет (РИНХ), 2010. – № 1 (26). – С. 41–51.
3. Нуртазина К. Б. Оптимизация портфеля ценных бумаг и управление в условиях неопределенности : монография / К. Б. Нуртазина ; Государственный университет управления. – Москва : ГУУ, 2011.– 197 с.

Ташони Е. Н.

слушатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

РЕГИОНАЛЬНАЯ КАРТА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА – ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Среди главных ресурсов нашей страны, позволяющих ускорить становление рыночной экономики и вступить на путь стабильного развития, следует выделить предпринимательство, которое является важнейшим внутренним стратегическим фактором устойчивого саморазвития экономики. В этой связи возрастает значение научного осмысления экономической сущности предпринимательства, исследования путей его формирования и дальнейшего становления. Это позволит государству создать благоприятные экономические, организационные, социальные и политические условия для роста бизнеса в Казахстане.

В условиях трансформируемой экономики особая важность отводится предпринимательскому потенциалу, имеющемуся в регионах, так как центр тяжести проведения экономических преобразований перемещается именно в регионы.

Исследование регионального аспекта позволяет определить роль и значение предпринимательства в подъеме производительных сил самих регионов Казахстана и сформировать эффективную государственную политику поддержки предпринимательства в целом.

В рамках реализации Государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан принято решение о разработке Региональной карты развития предпринимательства, ключевой целью которой является предоставление всесторонней информации о возможностях развития предпринимательства и оказание информационной поддержки предпринимателям. Региональная карта развития предпринимательства – это описание потенциала развития каждого региона, их ресурсных, экономических возможностей, конкурентных преимуществ.

Одной из проблем развития экономики РК является отсутствие целостной системы воспроизводства регионального продукта. Это обусловлено существующей проблемой нарушенных хозяйственных связей между субъектами. Карта позволит наладить отраслевые связи, как в рамках вертикальной интеграции отрасли, так и горизонтальной интеграции.

Практическое применение карты заключается в том, что она дает возможность определить субъектам предпринимательства те потенциальные возможности, которые есть в каждом регионе с учетом экономической специализации данного региона. В этой карте дается подробный факторный анализ того, какие

природно-минеральные ресурсы в данном регионе, какой потенциал, какие логистические возможности, какие рынки сбыта имеются в сопредельных регионах или в сопредельных государствах.

Региональная карта развития предпринимательства в регионах позволит определить следующее:

- специализацию каждого региона (включая потенциальную) для развития предпринимательства;
- условия для развития предпринимательства (предпринимательского потенциала) и ведения бизнеса в регионе;
- ключевые инициативы по снижению существующих барьеров и ограничений (общих для всех регионов – системные меры по развитию предпринимательства);
- региональные меры по развитию предпринимательства – ключевые инициативы по снижению барьеров и ограничений, специфичных для отдельного региона или группы регионов;
- реестр субъектов предпринимательства по региону-(ам) и определить их потребности.

Данный реестр позволит оказывать адресную и целевую поддержку предпринимателям на основе их потребностей и, соответственно, увеличить число действующих предпринимателей и уменьшить число скрытых субъектов предпринимательства.

Перспективные направления развития предпринимательства с учетом скрытых резервов и потенциальных точек роста региона можно сформировать исходя из:

- имеющихся внутренних и внешних факторов развития предпринимательства в регионе, которые позволят обеспечить конкурентоспособность бизнеса;
- существующих и потенциальных рынков сбыта товаров и услуг.

В процессе формирования Региональных карт развития предпринимательства были задействованы институты и организации, которые принимали участие в ее разработке, такие как Казахстанский институт развития индустрии, агентство по исследованию рентабельности инвестиций, региональные палаты предпринимателей, группа по автоматизации процесса формирования региональных карт развития предпринимательства, центр социальных исследований, группы внешних специалистов.

Карта содержит актуальную информацию для предпринимателей, потенциальных предпринимателей, инвесторов и иных пользователей, имеющих заинтересованность в предпринимательской деятельности.

Таким образом, для предпринимателей регионов Карта будет служить путеводителем (навигатором) для бизнеса, которым она существенно облегчит в будущем ведение бизнеса в нашей области, поможет многим развивать свой бизнес.

Карта полезна и госорганам. Она помогает понять, что сдерживает более активное развитие предпринимательства в Казахстане, какие меры необходимо предпринять в краткосрочной и среднесрочной перспективе, чтобы активизировать процесс развития предпринимательства. Для местных исполнительных органов Карта должна служить ориентиром для планирования бюджетных расходов, направленных на развитие инфраструктуры, социальных объектов, благоустройство территорий и оказание мер государственной поддержки. Акиматам она будет полезна еще и в части привлечения иностранных инвесторов.

Для банков второго уровня и институтов развития Карта может быть полезна при финансировании различных проектов. Она также позволит создать кооперацию между предприятиями регионов по закупке и реализации товаров, работ и услуг, а также сырья и материалов, обеспечить возможности кооперации крупных компаний с субъектами.

На базе региональной карты развития предпринимательства получен оптимальный перечень направлений в разрезе регионов, реализация которых позволит обрести максимальный экономический эффект для отдельного региона, с одной стороны. Перечень будет содержать в себе тот набор факторов, который позволит предпринимателю или инвестору реализовать заложенный в регионе потенциал, обоснованный наличием внутренних – ресурсная база, инфраструктура, человеческий капитал, государственная поддержка, а также внешних факторов – рынки сбыта, конъюнктура, региональные и глобальные тренды.

Тулесова Ф. Ж.

слушатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОПТИМИЗАЦИЯ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Для воздействия на экономику государство использует различные экономические и административные методы, одним из которых является бюджетная политика. Бюджетная политика является одним из активных инструментов регулирования макроэкономических пропорций. Сфера действия бюджетной политики ограничивается бюджетными отношениями и охватывает мероприятия государства по формированию доходов государственного бюджета и эффективному распределению и использованию его средств.

Новый экономический курс, угрозы и вызовы стабильному развитию страны требуют изменения подходов к формированию и реализации бюджетной политики, являющейся важнейшей составляющей государственной экономической политики и инструментом реализации поставленных задач социально-экономического развития.

Концепция новой бюджетной политики Республики Казахстан направлена на использование бюджетных ресурсов в пределах возможностей и сокращение дефицита, обеспечение бережного и продуманного бюджетно-финансового процесса, инвестирование бюджетных средств и средств Национального фонда в продуктивные стратегические общенациональные проекты с точки зрения долгосрочной перспективы с применением жесткой системы отбора. Настоящая Концепция определяет видение, основные подходы формирования и направления бюджетной политики до 2020 года и направлена на обеспечение комплексности проведения реформ в области государственных финансов.

В связи с этим в Республике Казахстан обозначены основные принципы и подходы к формированию и реализации новой бюджетной политики.

В целях эффективного решения поставленных задач основными принципами бюджетной политики должны стать:

- 1) реалистичность доходной и расходной части бюджета;
- 2) результативность и эффективность выделяемых бюджетных средств;
- 3) обоснованность увеличения государственных расходов и обязательств;
- 4) полнота учета поступлений в государственный бюджет;

- 5) последовательность в выделении бюджетных средств;
- 6) адресность государственной поддержки;
- 7) повышение ответственности за использование бюджетных средств;
- 8) бережливость в расходовании средств.

Учитывая развивающийся характер экономики и стоящие задачи дальнейшего роста реального ВВП, бюджетная политика будет формироваться на основе следующих подходов:

- 1) определение объема расходов бюджета в пределах фискальных ограничений;
- 2) эффективное распределение бюджетных средств, обеспечивающее наибольший социально-экономический эффект;
- 3) сбалансированность бюджетной политики (сочетание активной бюджетной инвестиционной политики и контрциклического регулирования);
- 4) поэтапный рост обязательств государства, исходя из возможностей бюджета, с расширением солидарной ответственности частного сектора;
- 5) усиление результативности бюджетного планирования посредством применения принципов бюджетирования, ориентированного на результат;
- 6) стимулирование инвестиций частного сектора, а не их замещение;
- 7) адекватность налоговой политики возрастающим обязательствам;
- 8) продолжение накопления финансовых ресурсов в Национальном фонде;
- 9) расширение финансовой самостоятельности и повышение ответственности местных органов в решении вопросов регионального развития.

В целях обеспечения макроэкономической стабильности и сбалансированности государственных финансов бюджетная политика будет формироваться на основе следующих фискальных ограничений.

Основным правилом бюджетной политики должно стать управление размером дефицита. Средства Национального фонда для финансирования расходов бюджета будут использоваться в ограниченном объеме, обеспечивающем сбережение нефтяных доходов. Увеличение объема государственных расходов будет сопровождаться расширением налогооблагаемой базы.

С 2018 года доходы от ненефтяного сектора должны полностью покрывать текущие расходы государственного бюджета. Снижение дефицита, рост доходов от ненефтяного сектора и ограниченное использование Национального фонда позволит снизить ненефтяной дефицит к 2020 году до 2,8% к ВВП. Накопление средств в Национальном фонде не должно замещаться правительственным заимствованием.

Отмечена концентрация бюджетных расходов РК на приоритетных направлениях социально-экономического развития. С учетом поставленных долгосрочных задач социально-экономического развития основными приоритетами государственных расходов до 2020 года будут:

- 1) модернизация и диверсификация экономики;
- 2) социальная модернизация и повышение качества государственных услуг;
- 3) качественное обновление инфраструктуры жизнеобеспечения.

В целях дальнейшей модернизации и диверсификации экономики страны продолжится развитие отраслей в рамках Государственной программы по форсированному индустриально-инновационному развитию, также планируется подде-

ржка агропромышленного комплекса, реализация крупных инфраструктурных проектов, решение проблем энергодефицита, переход на зеленую экономику.

Социальная модернизация и повышение качества государственных услуг будет предполагать поэтапное внедрение минимальных социальных стандартов, внедрение подушевого финансирования в системе образования и здравоохранения, совершенствование солидарной и накопительной системы пенсионного обеспечения, дальнейшее совершенствование системы оплаты труда в бюджетной сфере с привязкой к результатам, адресную поддержку отдельных категорий граждан. Будет продолжено финансирование мероприятий по обеспечению устойчивой и продуктивной занятости населения.

Строительство дошкольных организаций и школ, объектов здравоохранения будет осуществляться с учетом решения в первоочередном порядке существующих проблем по ликвидации аварийных объектов, трехсменных школ, их сейсмоустойчивости.

Для качественного обновления инфраструктуры жизнеобеспечения будет финансироваться строительство доступного жилья, ремонт жилищного фонда и инфраструктуры жилищно-коммунального хозяйства, мероприятия по обеспечению населения качественной питьевой водой.

Также, продолжится реализация мер по укреплению обороноспособности, национальной безопасности, правопорядка и мер предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций.

В Послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана 30 ноября 2015 г. “Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие” были отмечены комплексные антикризисные и структурные преобразования по пяти направлениям. Вторым направлением перечисленных преобразований является “Оптимизация бюджетной политики”.

Главной задачей Правительства должно стать повышение прозрачности налоговой сферы. Только так каждый субъект экономики будет заинтересован в том, чтобы платить налоги в полном объеме.

С 1 января 2017 года вступит в силу всеобщее декларирование доходов и расходов. После этого будут приняты меры по раскрытию счетов и активов, где бы они не находились, для выяснения их происхождения и налогообложения, в том числе и с помощью ОЭСР.

Также необходимо Правительству провести полную ревизию всех бюджетных программ. Нужно пересмотреть расходы на программы регионального и индустриального развития.

Следует пересмотреть систему государственных расходов и субсидий. Сейчас целый ряд отраслей живет за счет государства. Для “разгрузки” бюджетных расходов надо активнее применять механизмы государственно-частного партнерства. Нужно проработать дополнительные меры по поощрению частных инвестиций в приоритетные сферы экономики. Важно шире привлекать частных инвесторов не только к строительству дорог, газопроводов, больниц, школ и других объектов, но и к их реконструкции и техобслуживанию. Все высвобождаемые при оптимизации бюджетных расходов средства надо направлять, в первую очередь, на проекты, которые принесут реальные результаты для населения.

Таким образом, бюджетная политика должна создавать источники повышения конкурентоспособности казахстанской экономики, ее модернизации и технологического обновления. Основной целью экономической политики Казах-

стана на 2012-2016 годы будет обеспечение сбалансированного экономического роста. Этому будет способствовать обеспечение макроэкономической стабильности за счет скоординированной налогово-бюджетной политики.

Список использованной литературы

1. Государственный бюджет : учебник / С. М. Омирбаев, С. Ж. Интыкбаева, А. А. Адамбекова, Р. С. Арманова. – Алматы : Дәдір, 2011. – 632 с.
2. Кудайбергенова С. К. Актуальные направления бюджетной политики Республики Казахстан в условиях посткризисного развития экономики / С. К. Кудайбергенова // Экономика и право. – 2012. – № 1.

Усувалиева З. К.

старший преподаватель

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ И РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Вопросы взаимодействия банковской системы и реального сектора экономики являются наиболее актуальными в экономической науке, практике хозяйствования и экономической политике страны в целом. Прогнозы Всемирного Банка и Азиатского Банка Развития для Казахстана о более высоких темпах экономического роста в 2016 году по сравнению с 2015 годом должны быть подкреплены соответствующими инвестиционными вложениями. Недостаточная инвестиционная активность может повлечь за собой деформацию сложившейся институциональной структуры хозяйственного механизма, снижение темпов экономического роста, усилению разрыва между финансовым и производственным секторами экономики страны. В этой связи можно сказать, что инвестиционный климат Казахстана за последние два года улучшился благодаря реализации Стратегии Президента Н. А. Назарбаева “Казахстан – 2050” – Новый политический курс состоявшегося государства. За это время, даже не смотря на мировой экономический кризис во-первых, по показателю Индекса глобальной конкурентоспособности Давоского экономического форума Казахстан занял 42 место в мире, во-вторых, в мировом рейтинге стран, создающих самые благоприятные условия для бизнеса, Казахстан занял 41 позицию и в-третьих, Казахстан стал полноправным членом Всемирной торговой организации. Это событие открывает новые возможности, как для наших экспортеров, так и для иностранных инвесторов, которые придут в ключевые сектора нашей экономики [1; 2].

В связи с вышесказанным формирование и развитие механизмов институционального взаимодействия банковской системы и реального сектора экономики для различных инновационных связанных с ними инвестиционных целей, включая разработку и реализацию важнейших проектов в субъектах Республики Казахстан являются актуальными. Современное устройство банковского и реального секторов экономики должно обеспечить баланс частных и публичных интересов, эффективное достижение социально-экономических целей деятельности субъектов государства и бизнеса, обеспечить реализацию ключевых тенденций инновационного развития, высокий уровень экономической активности бизнеса, эффективность государства и благосостояния общества.

В своем исследовании “Развитие взаимодействия институтов банковского и реального секторов экономики” автор Балаганский Сергей Павлович определя-

ет три вида взаимодействий банковского и реального секторов экономики: “Центральный банк – банковский сектор”, “Центральный банк – реальный сектор”, “банковский сектор – реальный сектор”, где Центральный банк помимо традиционных функций выполняет еще и транзакционную функцию (посредничество при расщеплении прав собственности от институтов банковского сектора к институтам реального сектора, кредитование госкорпораций, генерирование локальных институциональных структур) [3].

При построении взаимоотношений банковской системы и реального сектора экономики в условиях Казахстана предпочтительным является банковское кредитование. Кроме того, потребность отечественных предприятий в банковских кредитах, преимущественно долгосрочных, является наиболее актуальной.

Лидирующее положение среди банковских услуг занимают традиционные кредиты в денежной форме.

Так, истекшие периоды характеризовались возрастающей ролью государства по поддержке кредитной активности банков. Из Национального фонда были выделены средства на кредитование МСБ в обрабатывающей промышленности. Активно вкладывал пенсионные активы в долгосрочные финансовые инструменты банков ЕНПФ. Также принимались регуляторные меры как по формированию условий для расширения кредитных возможностей банков, в частности ужесточение требований по размещению средств, привлеченных на внутреннем рынке, во внешние активы, так и по ограничению избыточного кредитования отдельных направлений, в частности потребительского кредитования.

В целом за 2016 г. кредитная активность банков в части выдачи новых займов повысилась по сравнению с прошлым годом на 4,5% (табл.). При этом рост обеспечивался практически всеми банками, как получившими поддержку от государства, так самостоятельно привлекавшими необходимые ресурсы. Накопление ссудного портфеля, других активов, в том числе высоколиквидных, осуществлялось практически пропорционально.

Таблица

Кредиты банков в разрезе отраслей экономики (млн. тенге на конец периода)

Отрасли	на 01.01.2016 г.		01.01.2015 г.	
	Всего	небанковским юридическим лицам	Всего	небанковским юридическим лицам
Всего по республике	12 674 245	8 510 656	12 105 684	8 090 838
в том числе:				
промышленность	1 698 638	1 687 834	1 369 226	1 356 917
сельское хозяйство	653 644	640 819	485 002	468 776
строительство	991 739	986 719	1 143 174	1 137 910
транспорт	609 183	598 905	434 385	422 925
связь	136 715	136 279	96 925	95 877
торговля	2 645 676	2 547 190	2 419 861	2 306 975
другие отрасли	5 938 650	1 912 911	6 157 111	2 301 457

Источник: Статистические данные Национального Банка [5].

Высокая доля неработающих займов, несмотря на некоторое их сокращение, не позволяет крупным казахстанским банкам быстро реагировать на меняющуюся конъюнктуру в отличие от банков России и Беларуси.

Еще одним ключевым недостатком остается весьма низкий уровень проникновения банковских и других финансовых услуг в экономику Казахстана, который, в свою очередь, позволяет финансовому сектору развиваться одновременно как экстенсивно, наращивая объемы предоставляемых услуг, так и интенсивно, обеспечивая качество услуг и внедряя современные технологии их оказания.

Для полноценной реализации потенциала казахстанского финансового сектора и повышения его конкурентоспособности потребуются урегулировать вопрос качества активов, повысить устойчивость базы фондирования, обеспечить переход к стандартам Базель III, другим международным стандартам на финансовом рынке и совершенствование бизнес-стратегий финансовых организаций, направленных на увеличение рентабельности активов и капитала банковского сектора [4].

Таким образом, можно выделить основные меры развития взаимодействия институтов банковского и реального секторов экономики Республики Казахстан: а) генерирование внедрения формальных институтов, гармонизирующих интересы и бизнес-стратегии органов власти всех уровней хозяйствования, банков, предприятий в развитии банковских услуг; б) повышение прозрачности банковских операций для всех участников данных экономических отношений путем обеспечения сбалансированности предложения банковских продуктов и услуг испросана них со стороны предприятий реального сектора за счет действия не только институтов-организаций, но институтов-норм; в) активное использование линейки институтов из успешных зарубежных практик для развития новых направлений банковской деятельности, мультиплицирующих положительную динамику развития институтов реального сектора.

Список использованной литературы

1. Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие : Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 30.11.2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.akorda.kz/>.
2. Стратегия “Казахстан-2050” Новый политический курс состоявшегося государства : Послание Президента Республики Казахстан – лидера нации Н. А. Назарбаева народу Казахстана. – Астана : Акорда, 2012.
3. Балаганский С. П. Развитие взаимодействия институтов банковского и реального секторов экономики : автореф. ... канд. экон. наук [Электронный ресурс] / С. П. Балаганский. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/>.
4. Отчет о финансовой стабильности Казахстана [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nationalbank.kz/>.
5. Статистические данные Национального Банка РК [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nationalbank.kz/>.

Федоров А. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність функціонування та розвиток підприємства прямо залежать від того, наскільки раціонально підприємство розпоряджається своїми фінансовими ресурсами. Від того, наскільки підприємство забезпечено необхідними ресурсами, залежить його платоспроможність, що значною мірою визначає фінансовий стан цього підприємства. Саме тому одним із головних завдань фінансо-

вих менеджерів підприємства є розробка та здійснення ефективної системи управління фінансовими ресурсами.

Вивчення літературних джерел з проблем управління фінансовими ресурсами показало, що вагомий внесок та значні пропозиції теоретико-методичного та практичного характеру у вивчення означеної проблематики внесли такі відомі вчені дослідники, як Т. В. Безбородова, М. М. Бердар, М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, Д. В. Ванькович, О. Д. Василик, А. І. Даниленко, С. Д. Джерелейко, А. Г. Загородній, В. К. Сенчагов, С. Я. Огородник, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, А. М. Поддєрьогін, О. Р. Романенко, В. М. Федосов, Н. В. Хрущ та ін. У той же час у різноманітних наукових джерелах, на наш погляд, недостатньо освітленим є розгляд сучасних методів фінансового менеджменту, які можуть ефективно застосовуватися для ефективного управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств.

Основою фінансів підприємств є фінансові ресурси – грошові доходи і нагромадження, які формуються у суб'єктів господарювання у процесі їх господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансування і використовуються для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, а також для здійснення інших заходів з метою забезпечення ефективності розвитку підприємства.

Успішна діяльність підприємства неможлива без ефективного управління фінансовими ресурсами. Воно може бути спрямоване на досягнення таких цілей: виживання фірми в умовах конкурентної боротьби; уникнення банкрутства і великих фінансових невдач; лідерство в боротьбі з конкурентами; збільшення ринкової вартості фірми; прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності і т. д.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств повинно включати такі етапи: виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути вирішена на базі використання минулого досвіду та наявних даних; прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація; аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів у процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний у майбутньому. Як уже відзначалося, перехід економіки нашої країни до ринкових відносин сьогодні зумовлює необхідність максимально ефективного управління фінансовими ресурсами, яка у свою чергу, суттєво залежить від обґрунтованості застосовуваних методів управління. При цьому розвиток фінансового управління в Україні необхідність розширення переліку, насамперед, таких методів управління, які можливо успішно застосовувати на практиці з урахуванням особливостей управління фінансовими ресурсами в умовах українського сьогодення. Зазначимо, що в науковій літературі відсутня єдність думок із приводу класифікації методів управління фінансовими ресурсами. Аналіз літературних джерел дозволив розробити класифікаційну схему поділу методів управління фінансовими ресурсами підприємств на традиційні та прогресивні. До класу традиційних методів віднесені такі групи методів:

1. Група методів збільшення власного капіталу підприємств, яка поділяється на чотири підгрупи: одержання підприємством внесків до статутного фонду від засновників та акціонерів; одержання підприємством додаткового прибут-

ку від господарської діяльності; одержання підприємством податкових пільг; одержання підприємством фінансової допомоги на безповоротній основі.

2. Група методів збільшення позичкового капіталу підприємств, яка поділяється на три підгрупи: одержання підприємством банківського кредиту; одержання підприємством товарного кредиту; одержання підприємством фінансової допомоги на зворотній основі.

До класу прогресивних методів віднесені такі групи:

1. Група методів збільшення власного капіталу підприємств, яка поділяється на дві підгрупи: розміщення депозитарних розписок на міжнародних фінансових ринках; розміщення похідних цінних паперів на акції підприємства.

2. Група методів збільшення позичкового капіталу підприємств, яка поділяється на три підгрупи: розміщення корпоративних облігацій підприємства на національному та міжнародному ринках; одержання підприємством вексельного комерційного кредиту; одержання позичкового капіталу за операціями “репо”.

3. Група методів оптимізації структури активів підприємства, яка поділяється на три підгрупи: дисконтування дебіторської заборгованості підприємства; застосування товаророзпорядчих цінних паперів; одержання підприємством основних засобів у лізинг. Відзначимо, що наведена класифікація дозволяє визначити три найважливіші особливості прогресивних методів порівняно з традиційними. По-перше, реалізація нетрадиційних методів передбачає застосування особливих фінансових інструментів – цінних паперів широкого функціонального складу. По-друге, у класі прогресивних методів виділяється особлива група методів, яка дозволяє вирішити принципово інше, більш вагомe з точки зору підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств завдання оптимізації структури активів.

По-третє, групи та підгрупи прогресивних методів складають саме ті методи, що дозволяють залучати додаткові фінансові ресурси не тільки на національному, а й на міжнародних фінансових ринках.

Таким чином, перехід економіки України до ринкових принципів господарювання актуалізує проблеми вдосконалення підходів до управління фінансовими ресурсами. При цьому основним об'єктом фінансового менеджменту виступає капітал як перетворена форма фінансових ресурсів. Враховуючи той факт, що серед інструментів, які використовуються в управлінні фінансовими ресурсами, особливу роль повинні відігравати прогресивні методи управління фінансовими ресурсами, вважаємо, що вся їх сукупність повинна використовуватися з метою впливу на формування таких пропорцій власних і позикових коштів підприємства, які забезпечують додатковий приріст рентабельності власного капіталу, а головне, створюють сприятливі умови фінансової стабільності організації на перспективу. Перспективою подальших досліджень є визначення сутності та структури фінансового потенціалу, основним джерелом формування та нарощування якого є фінансові ресурси, а також аналітична оцінка складових фінансового потенціалу.

Список використаної літератури

1. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2008. – № 5. – С. 21–23.

2. Бердар М. М. Впровадження прогресивних методів управління фінансовими ресурсами підприємств у зовнішньоекономічній діяльності / М. М. Бердар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5 (84). – С. 31–36.

3. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств / Д. В. Ванькович // Фінанси України. – 2004. – № 9. – С. 112–117.

4. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств [Електронний ресурс] / С. Д. Джерелейко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/156.pdf.

5. Хрущ Н. В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства / Н. В. Хрущ // Економіст. – 2007. – № 7. – С. 28–31.

6. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства на основі логістичного підходу / М. М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5 (83). – С. 133–138.

Финаева Н. С.

слушатель магистратуры

Академия “Болашак”

г. Караганда, Республика Казахстан

К ВОПРОСУ ОЦЕНКИ БИЗНЕСА И ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В условиях рыночной экономики существенно возрос интерес участников экономического процесса к объективной и достоверной информации о финансовом состоянии, рентабельности и деловой активности хозяйствующих субъектов. Все субъекты рыночных отношений: собственники, акционеры, инвесторы, банки, биржи, поставщики, покупатели, заказчики, страховые компании, рекламные агентства и т.д. заинтересованы в однозначной оценке конкурентоспособности или надежности своих партнеров. Такую оценку можно получить различными способами. Одним из методов получения данной информации является анализ финансового состояния предприятия, в основе которого лежит теория и методика анализа финансово-хозяйственной деятельности предприятия в условиях рыночных отношений. При этом, главная цель анализа – своевременно выявлять и устранять недостатки в финансово-хозяйственной деятельности.

В экономической литературе часто встречаются понятия “Оценка бизнеса” и “Оценка финансово-хозяйственной деятельности”. На первый взгляд данные понятия представляются идентичными и определяются по своему существу с использованием наработанных в отечественной и зарубежной литературе методик.

Однако следует отметить, что оценку бизнеса по ее существу изначально нельзя смешивать с оценкой финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующего субъекта, в частности, на основе исследования с использованием коэффициентов, рассчитываемых по итогам бухгалтерского баланса, а также одно- и многофакторных моделей (Сейфуллина – Кадыкова, Романа Лиса, Таффлера, Э. Альтмана и др.), которые следует называть только лишь оценкой того, как или с какой степенью эффективности в конкретном хозяйствующем субъекте осуществляется бизнес.

По своему изначальному существу оценка бизнеса отражает лишь то, сколько стоит или вернее сколько может стоить бизнес.

Более конкретно существо оценки бизнеса составляют следующие определения:

– стоимость акционерного общества, которая в каждый конкретный момент установилась бы в сумме за все её акции, если бы эта компания в течение установленного периода разместила бы свои акции на фондовом рынке;

- контрольна цифра максимально приємною для покупця або максимально можливою для продавця ціни за господарюючих суб'єктів або за долю в ньому;
- вартість господарюючого суб'єкта, яка склеться за нього через певний час в перспективі, коли, наприклад, планується її переоприродити, розширити фінансово-господарню діяльність або запропонувати її до продажу;
- реальна вартість господарюючого суб'єкта, – тобто більш об'єктивна порівняно зі складеною на ринку в результаті недооцінки або переоцінки внаслідок використання неповної або недостовірної інформації про компанію, рекламних або псевдорекламних заходів, зокрема, конкурентів і т.п.;
- вартість майнового комплексу господарюючого суб'єкта, який складається з сукупності матеріальних і нематеріальних активів, укладених контрактів, а також прав власності, що дозволяють випускати і продавати продукцію по основним напрямкам його фінансово-господарню діяльності;
- вартості майнового комплексу господарюючого суб'єкта, який складається з сукупності матеріальних і нематеріальних активів, укладених контрактів, а також прав власності, що дозволяють випускати і продавати продукцію по будь-якому конкретному напрямку його фінансово-господарню діяльності;
- вартість майнового інтересу в будь-якому умовленому конкретним перевагою контракті.

Ці визначення можна неограниченно продовжувати, однак в цілому можна зробити висновок, що предмет оцінки бізнесу в цілому ідентичен з предметами оцінки матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта.

Разом з тим багато фахівців вважають, що оцінка бізнесу є ширше оцінки матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта і включає їх в себе, з чим несомненно можна погодитися, так як по своїй суті бізнес – це не тільки активи, але і певна діяльність по їх експлуатації або використанню, включаючи в себе різні процеси фінансування, управління, заготовок, виробництва, розподілу і т.д.

Хаблова О. І.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ

Сьогодні, в умовах кризи, необхідно усвідомлення нових відносин між роботодавцем і персоналом організації. Все більш важливу роль починає грати комплекс елементів корпоративної культури на підприємствах України, як фактор нематеріальної мотивації персоналу.

Метою дослідження є аналіз ступеня впливу корпоративної культури на мотивацію праці персоналу.

Корпоративна культура проявляється в системі цінностей, а також принципах структурної та кадрової політики, що проводиться на підприємствах, в етичних нормах і соціальній політиці (особливо по відношенню до працівників, профспілок, партнерів по бізнесу) в традиціях організації, в міжособистісних

відносинах, в ставленні до працівників підприємств і в особливому внутрішньому середовищі. Всі ці складові системи управління можуть бути розглянуті в якості мотиваційних чинників.

В ході проведеного дослідження нами з'ясовано, що велике значення для побудови ефективної системи мотивації персоналу мають такі чинники корпоративної культури, як:

- інформованість співробітників, розуміння стратегії і планів розвитку підприємства;
- традиції, цінності та норми, що розділяються персоналом і керівництвом підприємства;
- усвідомлення співробітниками можливості професійного та особистісного зростання в рамках підприємства;
- визначення керівництвом цінності персоналу для підприємства;
- прихильність персоналу корпоративним інтересам підприємства – як норма організаційної культури.

В ході дослідження, при проведенні оцінки корпоративної культури ПАТ “Кременчуцький хлібокомбінат”, нами було виявлено наступні проблем:

- корпоративна культура практично відсутня на підприємстві внаслідок нерозуміння топ-менеджментом її важливості;
- відсутність об'єктивних показників оцінки корпоративної культури на підприємстві, які можна встановити без залучення фахівців-психологів.

На нашу думку, доцільно виділити наступні напрями удосконалення корпоративної культури ПАТ “Кременчуцький хлібокомбінат”: зміна оплати праці лінійних керівників, модернізація технології підбору й адаптації персоналу, використання принципів делегування при управлінні персоналом, забезпечення інформованості персоналу щодо стратегії розвитку ПАТ “Кременчуцький хлібокомбінат”.

Для інформованості персоналу пропонуємо запровадити внутрішньо-інформаційну мережу, підтримку у людей впевненості у майбутньому, підтримку приємної робочої атмосфери в колективі, впровадження практики “відкритих дверей”, коли кожен член трудового колективу може звернутися до топ-менеджменту ПАТ “Кременчуцький хлібокомбінат” зі своїми цінностями, потребами, проблемами та пропозиціями щодо подальшого розвитку.

Збіг цінностей людини із цінностями організації забезпечує самовіддачу й лояльність співробітників протягом тривалого часу. Із системою цінностей, тісно пов'язаний процес формування ефективної системи мотивації, який також залежить від корпоративної культури організації.

Якщо моральні цінності і стиль управління стають традицією організації, корпоративним переконанням, що не змінюється щодня, а персонал організації приймає ці цінності, то корпоративна культура допомагає їм пристосуватися до зовнішнього середовища і знайти спільне з іншими співробітниками щоб мати змогу ефективно та результативно спільно працювати.

Зазначимо, що сьогодні з'явився новий термін, пов'язаний з цінностями – ціннісно-орієнтоване управління, яке ґрунтується на ключових цінностях, зокрема ресурсі розвитку організації та працівників, що дає можливість отримати низку переваг: внутрішня згуртованість, потужне джерело мотивації, висока лояльність персоналу, залучення кваліфікованих спеціалістів, унікальність організації, тощо [3].

Отже, формування сприятливої корпоративної культури ПАТ “Кременчуцький хлібокомбінат” забезпечує зближення інтересів працівників і підприємства, що, в свою чергу, докорінно впливає на ефективність мотивації праці персоналу.

Список використаної літератури

1. Камерон К. Диагностика и изменение организационной культуры / К. Камерон, Р. Куинн ; пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 320 с.
2. Козлов В. В. Організаційна культура: “костюм” успішного бізнесу” / В. В. Козлов, А. А. Козлова // Управління персоналом. – 2004. – № 11. – С. 15–17.
3. Корпоративна культура : навч. посіб. / Г. М. Захарчин та ін. ; заг. ред. Г. М. Захарчин. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 342 с.
4. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство / Э. Х. Шейн ; пер. с англ. под ред. В. А. Спивака. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 336 с.

Цукило С. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

СУТНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Управління конфліктами означає не тільки визначення можливих зон їх виникнення в організації, але й зниження конфліктного потенціалу спільноти, тобто запобігання конфліктній ситуації, вплив управлінськими засобами на процеси спільної діяльності людей таким чином, щоб об’єктивно наявні суперечності не переростали в усвідомлене протистояння. Перш за все управління означає вміння висувати цілі та спонукати інших людей до їх досягнення.

Управління конфліктом – це цілеспрямований, обумовлений об’єктивними законами вплив на його динаміку в інтересах розвитку чи руйнування тієї соціальної системи, до якої має стосунок даний конфлікт.

Основна мета управління конфліктами полягає в тому, щоб запобігати деструктивним конфліктам і сприяти адекватному розв’язанню конструктивних.

Від ефективності управління конфліктом залежить стабільність у діяльності організації, на яку впливають: масштаб дисфункціональних наслідків, усунення причин суперечностей, вірогідність суперечливих зіткнень. У цьому керівник організації має принципову перевагу, що забезпечує йому стратегічне лідерство в конфлікті, у його розв’язанні: право виробляти цілі, способи й методи їх досягнення, забезпечувати їх реалізацію, аналіз результатів.

Управління конфліктами як складний процес включає конкретні види діяльності:

- профілактика й запобігання виникненню конфлікту;
- діагностика та регулювання конфлікту на основі коригування поведінки його учасників;
- прогнозування розвитку конфліктів і оцінка їхньої функціональної спрямованості;
- розв’язання конфлікту.

Прогнозування конфлікту – найважливіший вид діяльності суб’єкта управління, який спрямовано на виявлення причин конфлікту в потенційному розвитку.

Основними джерелами прогнозування конфліктів вважаються результати вивчення об’єктивних і суб’єктивних умов та факторів взаємодії між людьми з

урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей. У колективі, наприклад, такими умовами й факторами можуть бути: рівень соціальної напруженості; соціально-психологічний клімат; лідерство й мікрогрупи, а також інші соціально-психологічні явища.

Особливе місце в прогнозуванні належить постійному аналізу загальних і часткових причин виникнення конфліктів.

Запобігання виникненню конфлікту передбачає діяльність суб'єкта управління, спрямовану на недопущення виникнення конфлікту. Запобігання виникненню конфліктів ґрунтується на результатах їх прогнозування. По отриманні інформації про причини небажаного конфлікту, що назріває, починається активна діяльність із нейтралізації дії всього комплексу факторів, які його детермінують. Це так звана вимушена форма запобігання виникненню конфлікту.

Конфліктам можна запобігати, здійснюючи ефективне управління соціальною системою. Основними шляхами запобігання виникненню конфліктів в організаціях можуть бути:

- постійна турбота про задоволення потреб і запитів співробітників;
- підбір і розміщення співробітників з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей;
- дотримання принципу соціальної справедливості в будь-яких рішеннях, що торкаються інтересів колективу й особистості;
- виховання співробітників, формування в них психолого-педагогічної культури спілкування тощо.

Подібну форму запобігання виникненню конфліктів називають превентивною.

Стимулювання конфлікту трактують як вид діяльності суб'єкта управління, спрямований на провокацію конфлікту. Стимулювання доцільне стосовно конструктивних конфліктів. Існують різні засоби стимулювання конфліктів: винесення проблемного питання для публічного обговорення (на зборах, нараді, семінарі); критика конфліктної ситуації; виступ із критичним матеріалом у засобах масової інформації та т. ін.

Проте у разі стимулювання конфлікту керівник повинен бути готовий до конструктивного управління ним. Це вважається необхідною умовою в управлінні конфліктами, порушення якої, як правило, призводить до сумних наслідків.

Регулювання конфлікту – це особливий вид діяльності суб'єкта управління, спрямований на послаблення й обмеження конфлікту, забезпечення його розвитку у бік розв'язання. Складний процес регулювання передбачає визначену послідовність етапів в управлінській діяльності.

I етап. Визнання реальності конфлікту сторонами-конфліктерами.

II етап. Легітимізація конфлікту, тобто досягнення угоди між сторонами-конфліктерами щодо визнання й дотримання встановлених норм і правил конфліктної взаємодії.

III етап. Інституалізація конфлікту, тобто створення відповідних органів, робочих груп із регулювання конфліктної взаємодії.

Розв'язання конфлікту – заключна фаза в процесі управління, яка забезпечує завершення конфлікту. Розв'язання може бути повним і неповним. Повне розв'язання конфлікту досягається за умови усунення його причин, предмета, а також конфліктних ситуацій. Для неповного розв'язання характерним є часткове усунення причини чи конфліктних ситуацій. У реальній практиці з управління конфліктами важливо враховувати передумови, форми та способи їх розв'язання.

Чубар О. Ю.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають межі і форми діяльності і додають цій діяльності спрямованість, орієнтовану на досягнення певної мети. Мотивування – це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання себе та інших працівників на діяльність, що спрямована на досягнення особистих цілей та цілей організації. На основі вивчення інтересів працівників щодо можливостей задоволення їх потреб відбувається застосування стимулів, тобто зовнішніх спонукань до формування певної поведінки, досягнення конкретних результатів тощо. Стимули є потенційною винагородою за виконання конкретних робіт, завдань, досягнення певних результатів. Стимули можуть бути матеріальними та моральними.

Огляд змістовних теорій мотивації свідчить про відсутність будь-якого канонізованого знання, яке пояснює, які саме потреби визначають мотивацію. Однак кожна з теорій викладає певний погляд на мотивацію, вивчення потреби, ґрунтується на класифікації, що дозволяє робити висновки про механізм мотивації праці. Кожна з них має свої особливості, одержала широке визнання теоретиків і практиків та внесла відчутний внесок у розробку знань про мотивацію. Процесуальні теорії мотивації обмежують можливості їх безпосереднього практичного канонізованого вживання через істотні принципові відмінності. Вони не враховують ситуаційні особливості структур організацій, індивідуальні аспекти поведінки працівників, а так само вплив етнічних, ментальних і культурних особливостей груп. Система мотивації співробітників може ґрунтуватися на найрізноманітніших методах, вибір яких залежить від ступеня опрацьованості системи стимулювання в організації, загальної системи управління і особливостей діяльності самої організації

Мотивація трудової діяльності педагога повинна складатися з чотирьох блоків: зміст педагогічної праці, матеріальна зацікавленість, відносини в колективі, самореалізація у творчості та вільний час. Основними умовами, які забезпечують ефективний розвиток мотивації професійного самовдосконалення викладачів вищих навчальних закладів є: формування позитивних мотиваційних установок на професійне самовдосконалення, що відбувається завдяки конкретизації, об'єктивізації системи професійних вимог до викладачів, критеріїв оцінки їх викладацької діяльності; формування у викладачів системи знань, умінь та навичок роботи над собою; актуалізація потреб професійного самовдосконалення у викладачів у процесі їх діяльності. Прогресивна система мотивації персоналу повинна включати, як матеріальні так і нематеріальні засоби мотивації пов'язані між собою в тісній взаємодії та з урахування основних особливостей тієї чи іншої категорії персоналу, змінюватися і швидко адаптуватися під впливом змін факторів навколишнього середовища.

Запорізький Державний медичний університет – це багатопрофільний вищий навчальний заклад 4-го рівня акредитації з правом автономного управління, який входить до трійки кращих державних медичних навчальних закладів за кадровим складом, налічує в своїй організаційній структурі 8 факультетів, 61 кафедр

ру, медичний коледж та науково-навчальний медичний Центр “Університетська клініка”, має 15 оригінальних наукових шкіл у сфері фундаментальних досліджень, клінічної медицини та фармації. Діяльність Університету фінансується з державного та місцевого бюджетів. Кошти загального фонду навчальний заклад отримує з вищезазначених бюджетів на виконання статутних завдань, а кошти спеціального фонду створюються за рахунок надання платних освітніх послуг. Результати фінансової діяльності ЗДМУ протягом 2014-2015 років показують, що навчальний заклад функціонує в умовах профіциту, тобто видатки не перевищують доходи, при цьому спостерігається більш суттєве зростання доходів спеціального фонду у порівнянні з обсягом зростання доходів загального фонду.

Чинна система мотивації ЗДМУ містить матеріальні, нематеріальні та психологічні методи стимулювання. Нематеріальними методами стимулювання є заходи щодо гуманізації праці та розвитку персоналу. Серед матеріальних стимулів можна зазначити: основну та додаткову заробітну плату, надбавки, доплати, матеріальну допомогу, премії. Система рейтингового оцінювання роботи кафедр та викладачів особисто передбачає використання як матеріальних (грошова винагорода), так і психологічних чинників стимулювання (вручення дипломів за призові місця). Також щорічне формування рейтингу надає можливість стимулювати нові напрями наукових досліджень та вдосконалювати науково-методичні основи викладацької діяльності, виявляти недоліки й проблемні питання в діяльності науково-педагогічних працівників та кафедр, сприяє здоровій конкуренції, дозволяє адміністрації приймати управлінські кадрові рішення на підставі інформації рейтингу про результати діяльності співробітника, відповідає стандартам забезпечення якості вищої освіти.

Результати опитування викладачів ЗДМУ показали, що мотиваційними чинниками для них є (за зниженням вагомості): можливість спілкування з колегами з інших країн та університетів (66,0%); ефективність розподілу праці (52,3%); керування науковими проектами (49,4%); авторитету у науковому середовищі (48,1%); постійне вдосконалення практичних навичок та вмінь (45,4%); можливість самостійно приймати рішення (29,8%); вміння ставити цілі та досягати їх (24,4%).

Отже, для підвищення ефективності мотиваційної системи керівництву необхідно більше уваги приділяти налагодженню та підтримці міжнародних зв'язків, збільшити обсяги фінансування участі викладачів у міжнародних наукових конференціях, стимулювати науково-проектну діяльність, забезпечити ефективність системи підвищення кваліфікації співробітників.

Шамсутдінова К. Є.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В теорії прийняття рішень розрізняють три основні технології прийняття управлінських рішень:

- класична модель;
- поведінкова модель;
- ірраціональна модель.

Класична модель опирається на поняття “раціональності” в прийнятті рішень.

Отже, основні характеристики класичної моделі наступні:

- особа, що приймає рішення має чітку мету прийняття рішення;
- особа, що приймає рішення, має повну інформацію відносно ситуації, що склалася;

- особа, що приймає рішення, має повну інформацію відносно можливих альтернатив і наслідків їх реалізації;
- особа, що приймає рішення, має раціональну систему впорядкування переваг в ієрархії важливості;
- мета особи, що приймає рішення, завжди полягає у тому, щоб зробити вибір, який надасть максимальний економічний зиск організації.

Діяти згідно з поданою моделлю можливо в умовах наявності повного масиву інформації, що достатньо проблематично на практиці. Крім того, значний вплив на прийняття рішень чинять суб'єктивні фактори, які в повному обсязі враховуються у поведінковій моделі.

Поведінкова модель має наступні основні характеристики:

- особа, що приймає рішення, має неповну інформацію відносно ситуації прийняття рішення;
- особа, що приймає рішення, має неповну інформацію відносно можливих альтернатив;
- особа, що приймає рішення, не має можливості передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи.
- Визначаємо два ключових поняття поведінкової моделі:
- “обмеженої раціональності”, що означає здатність людей тільки намагатися приймати раціональні рішення, проте їх раціональність завжди буде обмеженою;
- “досягнення задоволеності”, тобто менеджери прагнуть, щоб їх вибір при прийнятті рішення був оптимальним, пересилуючи можливий ризик.

Вищезазначені параметри грають важливу роль в процесі прийняття рішень.

Ірраціональна модель базується на припущенні, що особи, які приймають рішення, в більшості ірраціональні в цьому процесі. Цей підхід стверджує, що рішення приймається ще до того, як досліджуються альтернативи.

Використовується така модель частіше всього у випадках, які стосуються принципово нових, складно вирішуваних і надзвичайних рішень, а також тоді, коли менеджер або група менеджерів має достатньо влади для прийняття рішення. Ірраціональними частіше всього є політичні рішення.

Зміна стану висуває проблему, необхідність позбавлення якої і вимагає прийняття рішення. За інтуїтивної технології досвід прийняття рішень в аналогічних (подібних) ситуаціях, що має даний суб'єкт управління й визначає саме рішення. Отже, якщо у минулому накопиченому досвіді суб'єкта управління не було прийнято аналогічних рішень, імовірність прийняття помилкового рішення зростає. Перевага інтуїтивної технології полягає у швидкості прийняття рішень, а основний недолік – у значній імовірності помилки.

Найбільш результативною є раціональна технологія прийняття рішень, тому зупинимось саме на її розгляді більш детально.

В теорії управління значна увага приділяється дослідженню загальної технології прийняття рішень, тобто поділу цього процесу на декілька взаємопов'язаних етапів.

Розглянемо докладніше зміст кожного з етапів, концентруючи увагу тільки на ключових (принципово важливих) аспектах їх реалізації.

Діагноз проблеми включає три підетапи.

1. Виявлення та опис проблемної ситуації (означає усвідомлення протиріччя між змінами у середовищі функціонування організації та її можливостями забезпечити за таких умов досягнення своєї мети);

2. Встановлення мети вирішення проблемної ситуації (визначення бажаного кінцевого результату вирішення проблемної ситуації);

3. Ідентифікація критеріїв прийняття рішення (визначення ознак, на підставі яких буде проводитись оцінка вирішення проблемної ситуації, а також упорядкування цих ознак за ступенем важливості).

Накопичення інформації про проблему означає збирання й обробку різноманітних відомостей щодо проблеми, яка розглядається. Якість вирішення проблеми залежить від якості інформації про неї. Якість інформаційних матеріалів у свою чергу оцінюється за допомогою таких критеріїв:

1) об'єктивність – це інтегральний критерій, який поєднує у собі наступні часткові критерії: повнота інформації (наявність відомостей, включаючи суперечливі, які необхідні та достатні для прийняття рішення);

– точність інформації (ступінь відповідності інформації оригіналу);

– несуперечливість інформації (окремі частини однієї і тієї самої інформації не мають суперечити одна одній);

– переконливість інформації (доведеність, достовірність інформації);

2) актуальність – відповідність інформації об'єктивним інформаційним потребам;

3) лаконічність – стислість та чіткість викладення інформації (досягається за рахунок високої згорнутості інформації без втрати її необхідної повноти);

4) своєчасність – здатність задовольняти інформаційну потребу у прийнятний для виконання строк;

5) комунікативність – властивість інформації бути зрозумілою для адресата.

Розробка альтернативних варіантів означає розробку, опис та складання переліку усіх можливих варіантів дій, що забезпечують вирішення проблемної ситуації. Складність управління і полягає в опрацюванні щонайповнішої сукупності альтернатив, яка містить всі допустимі варіанти дій для досягнення встановленої мети. З іншого боку, збільшення кількості альтернатив ускладнює, збільшує вартість і розтягує у часі процес прийняття рішень. Тому обґрунтоване зменшення кількості альтернатив є фактором підвищення ефективності процесу прийняття рішень.

В процесі розробки альтернатив з метою обмеження їх кількості необхідно враховувати наступні вимоги до них: взаємовиключеність альтернатив – впливає з визначення категорії “прийняття рішення” як акту вибору. Однозначний вибір можливий лише за умови, коли альтернативи виключають одна одну; забезпечення однакових умов опису альтернатив: часових, ресурсних, зовнішніх тощо.

Отже, кінцевим результатом прийняття рішення є саме рішення, яке постає, як первісний, базовий елемент процесу управління, що забезпечує функціонування господарської організації за рахунок взаємозв'язку формальних та неформальних, інтелектуальних та організаційно-практичних аспектів менеджменту.

Шафранская И. В.

кандидат экономических наук, доцент

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

ОПТИМИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ С ЦЕЛЬЮ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Государственной программой развития аграрного бизнеса в Беларуси на 2016–2020 годы запланировано получить к 2020 г. рентабельность продаж в сельском хозяйстве на уровне не менее 10,0 %. [2]. Выше изложенное диктует

необходимость обоснования управленческих решений по вопросам функционирования сельскохозяйственных организаций на базе использования компьютерного моделирования [3; 5]. Для этих целей предлагается использовать экономико-математическую модель, решение которой позволит предложить оптимальную программу развития конкретной организации в целях повышения конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции [3, с. 96–101; 4, с. 39–45].

Типовую экономико-математическую модель, на наш взгляд, целесообразно дополнить следующими ограничениями.

Для наиболее полного и рационального обеспечения скота кормами по месяцам пастбищного периода в задаче можно предусмотреть оптимальный вариант организации зеленого конвейера [1, с. 26–28]. В этом случае вводятся следующие ограничения:

а) по потребности животных в зеленой массе:

$$\sum_{j \in J_2} W_{hj}^{\min} x_j + \sum_{j \in J_2} x_{hj} + W_h = \tilde{x}_h, h = 1.$$

б) по использованию зеленой массы в различные месяцы пастбищного периода:

$$d_{ht} \cdot \tilde{x}_h = \sum_{j \in J_1} d_{hj} \cdot x_j - x_{ht}, t \in T_0, h = 1,$$

где t, T_0 – номер и множество месяцев пастбищного периода; d_{ht} – доля потребности животных в зеленой массе (корме вида h) в месяц t пастбищного периода; \tilde{x}_h – потребность животноводства (общественного и личного) в зеленой массе (корме h), ц; x_{ht} – избыток зеленой массы (корма вида h) в месяц t пастбищного периода, ц.

Каждая сельскохозяйственная организация заинтересована в рациональном распределении минеральных и органических удобрений [5, с. 149–152]:

а) по балансу питательных веществ минеральных удобрений:

$$\sum_{j \in J_1} e_{nj} x_j \leq \sum_{r \in R_0} k_{nr} x_r + \sum_{r \in R_0} k_{nr} M_r, n \in N_0,$$

где r – номер вида удобрений; R_0 – множество видов минеральных удобрений; n, N_0 – номер и множество видов питательных веществ удобрений; x_r – объем закупаемых минеральных удобрений вида r ; e_{nj} – доза внесения действующего вещества вида n на единицу отрасли j ; k_{nr} – содержание питательного вещества вида n в единице минерального удобрения вида r ; M_r – запас имеющихся минеральных удобрений вида r .

б) по гарантированному приросту продукции от внесения минеральных удобрений:

$$\sum_{j \in J_1} \tilde{d}_{ij} \cdot x_j \geq \bar{O}_i, i \in I_6,$$

где I_6 – множество видов продукции, для получения которой вносят удобрения; \tilde{d}_{ij} – прибавка продукции вида i за счет внесения минеральных удобрений под сельскохозяйственные культуры вида j ; \bar{O}_i – гарантированный объем производства продукции вида i за счет внесения минеральных удобрений.

в) по выходу органических удобрений

$$\sum_{j \in J_2} d_{rj} \cdot x_j = y_r, r \in R_1,$$

где R_1 – множество видов органических удобрений; d_{rj} – выход органического удобрения вида r от единицы отрасли животноводства вида j ; y_r – объем органического удобрения вида r (навоз на соломенной подстилке, жидкий навоз, помет птичий).

Воспроизводство почвенного плодородия является одним из главных условий рациональной системы ведения сельского хозяйства:

г) по поддержанию бездефицитного баланса гумуса в почве с целью создания условий для воспроизводства почвенного плодородия

$$\sum_{j \in J_1} \beta_{ij} \cdot x_j \leq \sum_{r \in R_1} y_r \cdot k_{ir} + \sum_{r \in R_1} \bar{x}_r \cdot k_{ir}, i=3,$$

где β_{ij} – норма минерализации (накопления) гумуса, т. е. ресурса вида i под посевами культур и угодий вида j . Вводится со знаком плюс в случае выноса гумуса и со знаком минус при его образовании; k_{ir} – коэффициент перевода органических удобрений вида r в гумус (ресурс вида i); \bar{x}_r – объем дополнительно приобретаемого органического удобрения вида r (для поддержания в почве положительного баланса гумуса).

Одним из факторов неуклонного повышения плодородия почв является и рациональная организация севооборотов:

а) по площади посева сельскохозяйственных культур в севооборотах –

$$\begin{aligned} \text{а) } \sum_{s \in S_0} \sum_{i \in I_0} d_{jsi} x_{si} &= x_j, j \in J_1; \\ \text{б) } \sum_{s \in S_0} \sum_{i \in I_0} d_{jsi} x_{si} &= \sum_{j^0 \in J_3} x_{jj^0}, j \in J_1. \end{aligned}$$

б) по использованию почвенных разновидностей –

$$\sum_{s \in S_0} x_{si} = P_i + \sum_{k \in K_4} \sum_{\tilde{k} \in K_2} x_{ik\tilde{k}} - \sum_{k \in K_3} \sum_{\tilde{k} \in K_2} x_{ik\tilde{k}}, i \in I_5.$$

где i, I_5 – соответственно номер и множество почвенных разновидностей; s – номер типа севооборота; S_0 – множество типов севооборотов; x_{si} – размер севооборота типа s на почвенной разновидности вида i ; $x_{ik\tilde{k}}$ – площадь сельскохозяйственного угодья вида k , трансформируемого способом \tilde{k} , расположенная на почвенной разновидности вида i ; P_i – наличие почвенной разновидности вида i ; d_{jsi} – доля сельскохозяйственной культуры вида j в севообороте типа s , расположенного на почвенной разновидности вида i [1, с. 31–32].

В качестве целевой функции экономико-математической модели, на наш взгляд, целесообразно применять показатель маржинальной прибыли [5, с. 159–160]:

$$F_{\max} = \sum_{j \in J_1} p_j x_j + \sum_{j \in J_2} \tilde{p}_j x_j - \sum_{j \in J_1} \sum_{h \in H_4} d_{hj} x_j c_h - \sum_{h \in H_1} x_h c_h - \sum_{h \in H_2} \tilde{x}_h c_h - \sum_{i \in I_4} c_i x_i,$$

где j – номер сельскохозяйственных культур и отраслей; J_0 – множество сельскохозяйственных культур и отраслей; J_1 – множество отраслей растение-

водства, $J_1 \in J_0$; J_2 – множество отраслей животноводства, $J_2 \in J_0$; i – номер ресурса; I_4 – множество видов привлеченного труда; h – номер вида корма; H_0 – множество видов кормов; H_1 – множество покупных кормов, $H_1 \in H_0$; H_2 – множество кормов животного происхождения, покупных кормов, $H_2 \in H_0$; H_4 – множество собственных основных кормов, $H_4 \in H_0$; x_j – размер отрасли вида j ; x_h – количество покупных кормов вида h ; \tilde{x}_h – количество кормов животного происхождения и покупных вида h ; x_i – количество привлеченного труда вида i ; d_{hj} – выход корма вида h от единицы отрасли (растениеводства) вида j ; p_j – маржинальная прибыль в расчете на единицу отрасли растениеводства вида j ; \tilde{p}_j – маржинальная прибыль без учета стоимости кормов на единицу отрасли животноводства вида j ; c_h – переменные затраты (цена) в расчете на единицу корма вида h ; c_i – дополнительные переменные затраты на единицу привлеченного труда вида i .

Апробация данной методики проведена на информации СУП “Агро-Коротковичи” Жлобинского района Гомельской области. Составлена экономико-математическая модель, решение которой позволило обосновать перспективную программу развития сельскохозяйственной организации. Оптимизация структуры посевных площадей предприятия, рациональное использование земельных, трудовых ресурсов, ресурсов кормов, оптимизация рационов кормления коров, рост продуктивности животных и урожайности сельскохозяйственных культур, обоснование объемов реализации продукции, оптимизация материально-денежных затрат позволят организации увеличить экономическую эффективность производства сельскохозяйственной продукции. Предлагаемые мероприятия позволят СУП “Агро-Коротковичи” получить маржинальную прибыль в размере 16,6 млрд. руб., что на 24,3% выше, чем фактическое значение в 2015 г. Уровень рентабельности составит 24,3%, что выше фактического значения на 4,3 п. п.

Таким образом, предлагаемая экономико-математическая модель оптимизации программы развития сельскохозяйственной организации позволит выявить резервы сельскохозяйственного производства на основе рационального использования имеющихся ресурсов и разработать мероприятия, обеспечивающие увеличение экономической эффективности производства и получение конкурентоспособной продукции.

Список использованной литературы

1. Анализ работы и обоснование перспективной программы развития сельскохозяйственных организаций на основе эконометрических и оптимизационных моделей : рекомендации / И. В. Шафранская [и др.]. – Горки : БГСХА, 2016. – 101 с.
2. Государственная программа развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016–2020 годы : Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 11.03.2016 г. № 196 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.by/main.aspx?guid=12551&p0=C21600196&p1=1&p5=0>.
3. Колеснёв В. И. Компьютерное моделирование для анализа и планирования АПК : монография / В. И. Колеснёв, И. В. Шафранская. – Горки : БГСХА, 2014. – 292 с.
4. Шафранская И. В. Информационное обеспечение программы развития сельскохозяйственной организации : рекомендации / И. В. Шафранская, И. В. Колеснёв, И. Н. Шафранский. – Горки : БГСХА, 2015. – 116 с.
5. Шафранская И. В. Системный анализ и моделирование программы развития аграрных организаций : монография / И. В. Шафранская, О. М. Недюхина, И. Н. Шафранский. – Горки : БГСХА, 2016. – 292 с.

Шафранский И. Н.

ассистент кафедры

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

РАЗРАБОТКА ОПТИМАЛЬНЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ С ЦЕЛЬЮ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Стратегической целью развития перерабатывающих предприятий АПК должно стать достижение высокой конкурентоспособности продукции на рынке Республики Беларусь и мировых рынках. Выше изложенное диктует необходимость обоснованных управленческих решений по вопросам развития инновационной деятельности, оперативного реагирования на колебания внешних и внутренних факторов, что требует совершенствования методов планирования и управления на базе использования компьютерного моделирования [3].

Для этих целей предлагается использовать экономико-математическую модель, имеющую блочно-диагональную структуру матрицы, в которой каждый блок представлен этапом движения продукции. В качестве целевой функции экономико-математической модели целесообразно применять показатель маржинальной прибыли [1, с. 161–165; 2, с. 23–58].

При обосновании исходной информации модели, в частности при определении возможного ассортимента продукции перерабатывающего предприятия, целесообразно использовать комплексный показатель конкурентоспособности продукции:

$$\bar{K} = \prod_{i=1}^N K_i^{W_i}$$

где \bar{K} – комплексный показатель конкурентоспособности продукции вида i с позиции производителя; K_i – единичные показатели конкурентоспособности продукции (по технологическим и экономическим параметрам); W_i – весомость (значимость) единичных показателей конкурентоспособности; Π – произведение аргументов с номерами $i = 1, 2, 3, \dots, N$.

Для расчета единичного показателя конкурентоспособности продукции по i -му технологическому параметру принято использовать формулу:

$$q_i = \frac{P_i}{P_{ik}} \text{ или } q_i^1 = \frac{P_{ik}}{P_i}$$

где q_i – единичный показатель конкурентоспособности по i -му технологическому параметру при положительном показателе удовлетворения потребностей; q_i^1 – единичный показатель конкурентоспособности по i -му технологическому параметру при отрицательном показателе удовлетворения потребностей; P_i – значение i -го показателя качества оцениваемой продукции; P_{ik} – значение показателя качества аналога, товара конкурента.

Выбор базы сравнения на данном этапе зависит от целей и задач конкретного предприятия. В случаях, когда значение i -го показателя качества оцениваемой продукции не имеет количественной оценки (например: цвет, запах, логотип и т.д.) используют экспертные методы оценки, переводя качество в баллы.

Для расчета комплексного показателя конкурентоспособности по технологическим (экономическим) параметрам принято использовать следующую формулу:

$$K = \sum_{i=1}^N W_i K_i$$

где K – комплексный показатель конкурентоспособности по технологическим (экономическим) параметрам; K_i – единичные показатели конкурентоспособности

ти по технологическим (экономическим) параметрам; N – общее число показателей конкурентоспособности; W_i – показатель весомости единичного i -го показателя конкурентоспособности.

Для оценки конкурентоспособности производимой продукции по качеству принято использовать коэффициент сортности:

$$K_{сорт} = \frac{\sum_{i=1}^m Q_i P_i}{P_B \sum_{i=1}^m Q_i}$$

где $K_{сорт}$ – коэффициент сортности; Q_i – количество товаров i -го сорта; P_i – цена единицы товара i -го сорта; P_B – цена единицы товара высшего сорта; m – количество сортов данного вида продукции.

Для оценки конкурентоспособности продукции с экономической точки зрения можно использовать комплексный показатель конкурентоспособности продукции (товара) по экономическим параметрам:

$$I_{эн} = \frac{3}{3_0}$$

где $I_{эн}$ – комплексный показатель конкурентоспособности продукции по экономическим параметрам; 3 – полную себестоимость по рассматриваемому продукту; 3_0 – полную себестоимость по базе сравнения.

В качестве показателя конкурентоспособности может выступать прибыль от реализации единицы продукции.

Для оценки конкурентоспособности продукции с точки зрения освоенного рыночного потенциала используют показатель относительной доли продаж:

$$B_{oi} = \frac{M_o}{(M_o + M_i)}$$

где B_{oi} – относительная доля продаж; M_o – объем продаж данного товара за определенный промежуток времени; M_i – объем продаж товара-конкурента за определенный промежуток времени.

Для оценки конкурентоспособности с позиции экспорта можно использовать индекс Баласса (коэффициент сравнительных преимуществ):

$$RCA_{ij} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{it}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nt}}} = \frac{X_{ij}}{X_{nj}} \cdot \frac{X_{nt}}{X_{it}}$$

где RCA_{ij} – индекс Баласса; X – экспорт; i – исследуемая страна; j – продукция (товар); t – группа продукции (товаров); n – номер страны.

В качестве показателя эффективности продукции может выступать рентабельность продукции, рентабельность продаж.

Предлагаемый подход был апробирован на материалах функционирования ОАО “Оршанский мясоконсервный комбинат”. Сырьевая зона организации, в основном, представлена сельскохозяйственными предприятиями Оршанского, Дубровенского и Толочинского районов Витебской области. Следует отметить снижение заготовок сырья с 2014 г. по 2015 г. с 12 350 до 8 648 т, что оказало влияние на сокращение объемов производства продукции.

По итогам финансово-хозяйственной деятельности за 2015 г. ОАО «Оршанский мясоконсервный комбинат» произвело товарной продукции на сумму 362,9 млрд. руб., темп роста производства промышленной продукции составил 81,8%. Причина падения объемов – не загруженностью производственных мощностей, в связи с недостатком сырья. По итогам работы за 2015 г. предприятием получена прибыль от реализации продукции в размере 29,9 млрд. руб., рентабельность продаж составила 6,2%. Анализ показал, что наибольшую прибыль от реализации готовой продукции приносит производство и реализация консервов для детского питания (25 454 млн. руб. за 2015 г.) и мясных консервов (1690 млн. руб. за 2015 г.). Мясокомбинатом получен чистый убыток в сумме 78,3 млрд. руб., что связано с расходами по финансовой деятельности, в основном с обслуживанием кредитного портфеля.

Рекомендуемая программа развития, обоснованная с помощью экономико-математического моделирования, предлагает за счет оптимизации сырьевой зоны увеличение объемов закупки сырья на 93,1%, что окажет влияние на рост производства товаров. Выработка мяса и субпродуктов возрастет до 7780 т. В процессе решения экономико-математической задачи оптимизирована структура ассортимента вырабатываемой продукции. Рекомендуется увеличить выпуск наиболее маржинально доходной продукции: консервов для детского питания – на 126,9% и для взрослых – на 30,9%.

Рост объемов производства товаров окажет влияние на увеличение сбыта продукции до 749,2 млрд. руб. Планируется увеличить объемы сбыта товаров на внутреннем и внешнем рынках. Рекомендуется довести объемы реализации на рынках зарубежья до 2609 тыс. USD. Внедрение предлагаемых мероприятий позволит получить прибыль от сбыта мяса и мясной продукции в размере 112,5 млрд. руб., уровень рентабельности реализованной продукции составит 19,7%, уровень рентабельности продаж – 15,0%. Предлагаемые мероприятия позволят увеличить конкурентоспособность, как выпускаемой продукции, так и ОАО «Оршанский мясоконсервный комбинат».

Таким образом, обеспечить более устойчивое развитие перерабатывающего производства и, следовательно, повысить конкурентоспособность продукции можно путем: оптимального распределения сельскохозяйственного сырья по направлениям переработки продукции, наиболее полного использования вторичного сырья; внедрения новых технологий; обоснования наилучшего варианта производства качественной продукции промышленной выработки в ассортименте и каналов ее сбыта; оптимизации использования имеющихся ресурсов, как собственных, так и покупных; модернизации и внедрения нового оборудования; управления прибыльностью от реализации конкретной продукции на базе оптимизации состава постоянных и переменных издержек предприятия; материальной заинтересованности коллектива предприятия в конечных результатах работы.

Список использованной литературы

1. Колеснёв В. И. Компьютерное моделирование для анализа и планирования АПК : монография / В. И. Колеснёв, И. В. Шафранская. – Горки : БГСХА, 2014. – 292 с.
2. Шафранская И. В. Моделирование в маркетинговых исследованиях : практикум / И. В. Шафранская. – Горки, 2013. – 159 с.
3. Шафранская И. В. Системный анализ и моделирование программы развития аграрных организаций : монография / И. В. Шафранская, О. М. Недюхина, И. Н. Шафранский. – Горки : БГХХА, 2016. – 290 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ

Бречко Н. А.

старший викладач

Класичний приватний університет

САМООРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНТОЛОГІЇ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ

Експертні системи (ЕС) ставляться до основного й найбільш раннього напрямку штучного інтелекту. Сьогодні складно назвати галузь науки або виробництва, де б вони не використовувалися. Разом з тим, стрімкий рух по етапах <суспільство без границь> → <інформаційне суспільство> → <суспільство, що базується на знаннях> і лавиноподібний ріст кількості інформації значно ускладнили адекватне використання ЕС, що пов'язане з інформаційною надмірністю, неповнотою й нечіткістю інформації, її суб'єктивністю. Виникли проблеми подання знань експертів, оптимізації процесів одержання висновків в ЕС, визначення повноти інформаційних баз.

Типовим представником ЕС є автоматизовані системи контролю знань (АСКЗ) по дисциплінах, пов'язаним з інформаційними технологіями. Не зупиняючись на завданнях верифікації тестів і оцінки результатів відзначимо, що в них повною мірою відбиті всі вищевказані проблеми. Надалі у викладі будемо керуватися виводом [Feigenbaum, 1963] про те, що “основним принципом інженерії знань є те, що можливості вирішувача завдань інтелектуального агента в першу чергу визначаються його інформаційною базою й лише в другу – використовуваним методом виводу.

Передумовою й спонукальним мотивом одержання нових знань є ідея або необхідність. У випадку ЕС така необхідність полягає в одержанні деякого виводу, що є одним з визначальних факторів при прийнятті рішень. За допомогою АСКЗ оцінюють рівень знань. Будемо ілюструвати процес створення ЕС за допомогою трьох методологічних структурних одиниць, якими є онтологія (О), системний аналіз (СА) і самоорганізація (СО). Дотримуючись етапів алгоритму СА, визначимо ціль створення ЕС як засобу, атрибутом якого є здатність накопичувати експертні знання й згодом можливість замінити експертів у процесах прийняття рішень. Завдання, розв'язувані для досягнення мети, визначаються предметною областю. Зокрема, для АСКЗ такими є контроль знань, визначення їхнього рівня й, частково, їхнє придбання. Функціонування ЕС визначається зовнішнім середовищем, з якого надходить інформація у вигляді тем, питань, можливих відповідей, правил виводу й у яку передається результат – оцінка рівня знань. Як складну систему, ЕС можна представити трьома моделями побудови, функціонування й розвитку. Модель побудови є теоретико-множинною моделлю:

$$M_b = \langle I_t, I_q, I_a, R_0 \rangle$$

у якій відображений елементний базис системи:

I_t – інформаційна таблиця тем контролю;

I_q – таблиці даних питань (залежно від типів питань їх може бути декілька);

I_a – таблиці можливих відповідей із вказівкою градації їхньої правильності;

R_0 – сукупність правил виводу, представлена іноді деякою процедурою або алгоритмом.

Модель функціонування визначає процес досягнення мети системою, що здійснюється її елементами, підсистемами, цілісної ЕС:

$$M_f = \langle O_t, O_q, O_a, P_1, P_2, \dots, P_n, A \rangle$$

O_t – динамічні операції, що супроводжують процес вибору теми;

O_q – динамічні операції вибору множини питань;

O_a – динамічні операції формування множини можливих відповідей і їхньої оцінки;

$P_i, i = \overline{1, n}$ – сукупність операцій, що реалізують послідовність переходів при тестуванні;

A – алгоритм оцінювання знань.

Модель розвитку відбиває рух ЕС, що володіє атрибутами відкритості, мобільності, системної та інформаційної єдності, комплексності по етапах її життєвого циклу:

$$M_d = \langle A_d \Theta A_m \Theta A_u, B_r \rangle$$

де Θ – логічна диз'юнкція або кон'юнкція,

A_d – процедури адаптації до зміни зовнішніх умов;

A_m – процедури модернізації й використання нових технологій;

A_u – процедури часткової або повної утилізації;

B_r – механізми зворотного зв'язка, що дозволяють із урахуванням майбутніх процесів робити зміни в ЕС на всіх етапах її життєвого циклу.

Моделі (1)-(3) є додатковим інформаційним фактором, що дозволяє здійснювати структурування процесу створення й функціонування ЕС. Відзначимо, що ефективно функціонувати буде та ЕС, як уже зазначено вище, що має адекватно сформований інформаційний базис. У його якості раціонально використовувати онтологію – досить складну організовану структуру знань про предметну область із одного боку, з іншого – вихідний матеріал для одержання нових знань [Гречко, 2008]. Побудова й використання онтології в ЕС базується на тому, що:

- онтологія в такому випадку спільно використовується колективами агентів;
- знання про предметну область використовуються неодноразово;
- знання про предметну область відділені від процесу й алгоритму експертизи;
- вона необхідна для аналізу знань про предметну область.

Розробка й використання онтологій на сьогоднішній день не формалізовані, для їхньої побудови існують тільки деякі фундаментальні правила. Разом з тим, області застосування онтологій і аспекти їхнього розвитку досить різноманітні, про що свідчить аналіз робіт 2015 року.

Аналіз робіт показує, що їх можна розділити на два типи: до одного відносяться статті, у які вивчаються аспекти створення й удосконалення онтологій, до іншого – рішення прикладних завдань із їхнім використанням. Оскільки, як відзначено вище, знання про предметну область існують окремо від методів аналізу, неминуче виникає проблема їхньої композиції. Така взаємодія в умовах інформаційної надмірності повинна бути досить ефективною за критерієм мінімізації часу. Однак рішення цього завдання зіштовхується із проблемою синергетичного ефекту внаслідок чого виникають структури, що поєднують дані, питання, відповіді й правила виводу, що володіють деякою тимчасовою стійкістю. Такі структури в часі прагнуть до положення з “мінімальною енергією”. Але досягнення зазначеного стану відбувається в умовах неповної інформації. Таким чином, з однієї сторони існує інформаційна надмірність вихідних даних і недолік інформації про оптимізацію процесу й результатів контролю знань (в АСКЗ) – с іншої. Вирішити таке протиріччя пропонується з використанням самоорганізації процесу переходів по рівнях ЕС (послідовності питань для контролю знань в АСКЗ). Процедура самоорганізації функціонування ЕС дозволить раціоналізувати й інтелектуалізувати процес обробки інформації, необхідної для одержання й контролю знань.

У результаті рішення зазначених завдань відкриваються перспективи системного підходу до створення ЕС в різних галузях знання. Підвищення ефективності полягає в мінімізації часу проведення експертиз і контролю знань; в об’єктивізації отриманих рішень, базованих на автоматизації процесу експертного аналізу, більш повному охопту предметної області й зменшенні інформаційної надмірності тестових питань і їхніх послідовностей; непрямому формуванню у експертів і учнів уявлення про структуру предметної області, її базових елементах і їхніх функціональних взаємозв’язках.

Стрімкий розвиток дистанційного навчання є ще одним аргументів на користь створення й використання автоматизованих систем контролю знань, що базуються на використанні онтологій предметних областей, що є основою навчальних курсів. Ще одним додатком для розроблених онтологій буде їх використання як базових платформ для розробки дистанційних курсів, що інтегрують в собі підсистеми навчання, довідкової інформації, методичних вказівок, тестових прикладів, прийомів, звітів і контрольних завдань.

Список використаної літератури

1. Feigenbaum E. A. The simulation of verbal learning behavior / E. A. Feigenbaum. – New York : McGraw-Hill, 1963.
2. Гречко А. В. Онтология метода анализа иерархий Саати / А. В. Гречко // Искусственный интеллект. – 2008. – № 3. – С. 746–757.
3. Кучеренко Е. И. Некоторые аспекты анализа развития нечетких онтологий / Е. И. Кучеренко, Д. А. Павлов. // Искусственный интеллект. – 2012. – № 3. – С. 162–169.

Буряк Є. А.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ПОТОКАМИ

Інтенсивне зростання кількості автомобільного транспорту, особливо в містах, постійно підвищує актуальність заходів, спрямованих на зниження, викликаних цим, негативних явищ. Крім того, зростання обсягів пасажирських та вантажних перевезень обумовлює підвищення вимог до контролю якості, безпеки та

їх своєчасності. Збільшення завантаження дорожньої мережі знижує ефективність використання транспорту (збільшення часу затримок, кількості зупинок, витрати палива, зносу), підвищує кількість дорожньо-транспортних пригод, збільшує знос дорожнього покриття та значно погіршує екологічну обстановку. Тому розробка програмного забезпечення, що дозволяє проводити прогнозування поведінки транспортних потоків, виявлення перевантажених напрямів руху у визначені інтервали часу, є актуальною і має практичне значення як для міських управлінь транспортом, транспортних підприємств, так і суспільних організацій, що контролюють їх роботу.

Проблема пробок гостро стоїть в багатьох країнах світу, а спроби її вирішити дуже різноманітні.

У багатьох країнах Європи і в Японії створені системи спостереження за станом доріг, які передають відомості про завантажені і вільні шляхах прямо на приладову дошку автомобіля. Водій може бачити “вузькі місця” і намагатися об’їхати їх.

У боротьбі з пробками, особливо у великих містах, застосовують різні методи. Найбільш характерними з яких є наступні:

- електронна система оплати проїзду по швидкісних дорогах під час пікових навантажень вранці і ввечері;
- система Carpool, при якій парк автомобілів знаходиться у спільному користуванні відразу декількох водіїв і застосовується в різних формах;
- система управління паркуванням (платні паркування, обмеження на паркування);
- розвиток мережі міського громадського транспорту: будуються нові станції метрополітену, збільшується протяжність маршрутів наземного громадського транспорту;
- автоматизована система управління дорожнім рухом, яка регулює роботу світлофорів, що мають автоматично перемикаються програми в залежності від часу доби;
- платні дороги, тунелі;
- платний в’їзд великовантажного транспорту;
- інформаційне табло, на яких розміщена інформація про найближчі затори, аваріях, ремонтах;
- нові багатоповерхові розв’язки, розвантажувальні експрес-шосе;
- навігаційні пристрої, на яких через супутник відображається інформація про ситуацію на дорогах, і пропонуються оптимальні варіанти руху до мети;
- будівництво швидкісних магістралей;
- для автобусів і легкових автомобілів із завантаженням більше однієї людини виділяють особливі смуги руху, відокремлені розміткою або невисокими бордюрами, що дозволяють об’їжджати дорожні затори в години пік.

Істотно змінити дорожню ситуацію в містах можна на основі застосування сучасних методів організації руху транспорту та пішоходів, що дозволяють підвищити ефективність функціонування дорожньо-транспортної системи. Якісна організація руху транспортних засобів на вулицях і дорогах дозволяє в багатьох випадках створити необхідні умови для безперебійного перевезення пасажирів і вантажів.

Обмеження доступу транспортних засобів на певні території міста, введення житлових і пішохідних зон, заборона або обмеження руху вантажного

транспорту, зональні обмеження швидкості, реверсивне регулювання руху, адаптивне мережеве управління транспортними та пішохідними потоками з використанням автоматизованих систем управління рухом, інформаційне забезпечення учасників руху – все ці методи і технічні засоби організації дорожнього руху, що застосовуються на практиці, недостатньо гнучко реагують на стан дорожнього руху.

Ще одна європейська транспортна ідея – “місто без світлофора”. Ця ідея впроваджується, але досвід показав, що вона працює або в невеликих населених пунктах, або в житлових і торговельних кварталах мегаполісів, де пішохід “головніше” водія. У Брюсселі багато перехрестя теж перероблені в площі з круговим рухом. Але є межа інтенсивності, після якої не обійтися без світлофора.

Імітаційне моделювання – це метод дослідження, при якому вивчається система замінюється моделлю, з достатньою точністю описує реальну систему і з нею проводяться експерименти з метою отримання інформації про цю систему.

Перший етап побудови моделі припускає наявність деяких знань про об’єкт-оригінал. Пізнавальні можливості моделі обумовлюються тим, що модель відображає (відтворює, імітує) які-небудь істотні риси об’єкта-оригіналу. Питання про необхідну і достатню міру подібності оригіналу і моделі вимагає конкретного аналізу. Очевидно, модель втрачає свій сенс як у випадку тотожності з оригіналом (тоді вона перестає бути моделлю), так і у випадку надмірного у всіх істотних відношеннях відмінності від оригіналу. Таким чином, вивчення одних сторін модельованого об’єкта здійснюється ціною відмови від дослідження інших сторін. Тому будь-яка модель заміщає оригінал лише в строго обмеженому сенсі.

На другому етапі модель виступає як самостійний об’єкт дослідження. Однією з форм такого дослідження є проведення “модельних” експериментів, при яких свідомо змінюються умови функціонування моделі і систематизуються дані про її “поведінці”. Кінцевим результатом цього етапу є безліч знань про моделі.

На третьому етапі здійснюється перенесення знань з моделі на оригінал - формування безлічі знань. Одночасно відбувається перехід з “мови” моделі на “мову” оригіналу. Процес перенесення знань проводиться за певними правилами. Знання про моделі повинні бути скоректовані з урахуванням тих властивостей об’єкта-оригіналу, які не знайшли відображення або були змінені при побудові моделі.

Четвертий етап – практична перевірка отриманих за допомогою моделей знань та їх використання для побудови узагальнюючої теорії.

Програмне забезпечення, що розробляється, починалось з визначення загальних вимог до нього, які було представлено у вигляді діаграми варіантів використання. Серед них слід зазначити такі: можливість завдання пасажиропотоку за часом доби та днем тижня для кожної із зупинок, завдання маршрутів міського транспорту та його параметрів, завдання параметрів та пріоритетів приватного автотранспорту за часом та днем тижня, завдання параметрів та пріоритетів автотранспорту господарств та виробництв за часом та днем тижня, завдання параметрів та умов дорожньо-транспортних пригод.

Після визначення загальних вимог до програмного забезпечення було виявлено класи об’єктів, що приймають участь у формуванні транспортних потоків і за допомогою яких працює алгоритм імітації вуличного та дорожнього руху. До них відносяться класи доріг та класи перехрестя, класи світлофорів, класи зупинок, класи транспортних засобів, класи пасажирів та пішоходів, класи переїздів. Взаємодія між об’єктами названих класів моделювалась за допомогою діаграм

класів, діаграм послідовностей та кооперації. Було встановлено необхідність введення класу подій, який є руховою частиною транспортних, пішохідних та пасажирських потоків. В зв'язку з великим об'ємом обчислень симуляція потоків виконується тільки для заданої ділянки дорожньої мережі, а характеристики потоків на межах цієї ділянки зберігаються для відтворення потоків на суміжних з нею ділянках. Поява того чи іншого учаснику руху відбувається випадково але в наперед заданих межах, що наближають загальну ситуацію до реальної. Так, при моделюванні початку/кінця зміни на виробництві, задається загальна кількість потенційних пасажирів на зупинках біля нього, але вибір ними зупинок та напрямів руху визначається випадково. Подібним чином виконується моделювання транспортних потоків біля ринків, супермаркетів та ін.

Для розробки програм було застосовано середовище NetBeans та мову програмування Java, а для успішної інсталяції та роботи самого середовища NetBeans повинен бути попередньо встановлено набір інструментальних засобів Java Software Development Kit. Найбільш повна і сучасна версія пакету Java 2 Standart Edition (J2SE) призначена для операційних систем SOLARIS, Linux і Windows. Для функціонування програмної системи на комп'ютері досить встановити Java Runtime Environment (скор. JRE) мінімальну реалізацію віртуальної машини, необхідну для виконання Java-додатків, без компілятора та інших засобів розробки.

Новизна і практична цінність представленої роботи полягає в можливості керування транспортними потоками, завданням певного часу, маршруту, швидкості руху транспорту. Це дозволить знайти оптимальне рішення проблеми завантаженості перехресть.

Тому розробка програмного забезпечення, що дозволяє проводити прогнозування поведінки транспортних потоків, виявлення перевантажених напрямів руху, має практичне значення як для міських управлінь транспортом, так і суспільних організацій, що контролюють їх роботу.

Быткин С. В.

кандидат технических наук, доцент
начальник отдела конъюнктурно-технологического системного анализа
дирекции по сбыту ПАТ “Запорожсталь”

ИНЖЕНЕРНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ КОНКУРЕНТНОЙ РАЗВЕДКИ КАК ТЕХНОЛОГИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Эффективность ВЭД предприятия во многом зависит от качества и количества информации, которая используется для принятия управленческих решений, а также эффективности её анализа с использованием *конкурентной разведки* (КР) [1].

Теоретические основы и специфика конкурентной разведки как экономической категории, формы предпринимательской деятельности и методики информационно-аналитического обеспечения принятия эффективных управленческих решений, изучены достаточно хорошо с точки зрения менеджмента [2; 3]. Основой КР является аналитическая разведка [4]. Недостаточно изученными являются методы получения объективной информации об изменении численных характеристик внешнеторговых операций, определяющих эффективность ВЭД в различных условиях конкурентной среды.

Целью настоящей работы является обзор разработанных прикладных, применимых для практического использования инженерно – экономических ме-

тодов проведения информационно-аналитических исследований, подготовки коммерческих переговоров для обеспечения экономической безопасности экспортно-импортных операций на традиционных для Украины мировых рынках с использованием методов конкурентной разведки [5].

Конкурентная разведка использует физико-технические методы для отражения информационных атак на экспортируемую Украиной продукцию [6], определения особенностей импортируемого оборудования для производства металлопроката для мирового рынка [7; 8]. Стандартная задача конкурентной разведки при импорте товаров производственно-технического назначения на мировом рынке – корректная сравнительная экономико-статистическая оценка качества товаров производственно-технического назначения, экспортируемых различными зарубежными фирмами и приобретаемых на внутреннем рынке. Например, распределение эксплуатационной стойкости чугунных рабочих центробежнолитых валков украинского производства и аналогичных валков из индифинита производства Индии [9], построенное в среде STATISTICA, приведено на рис. 1.

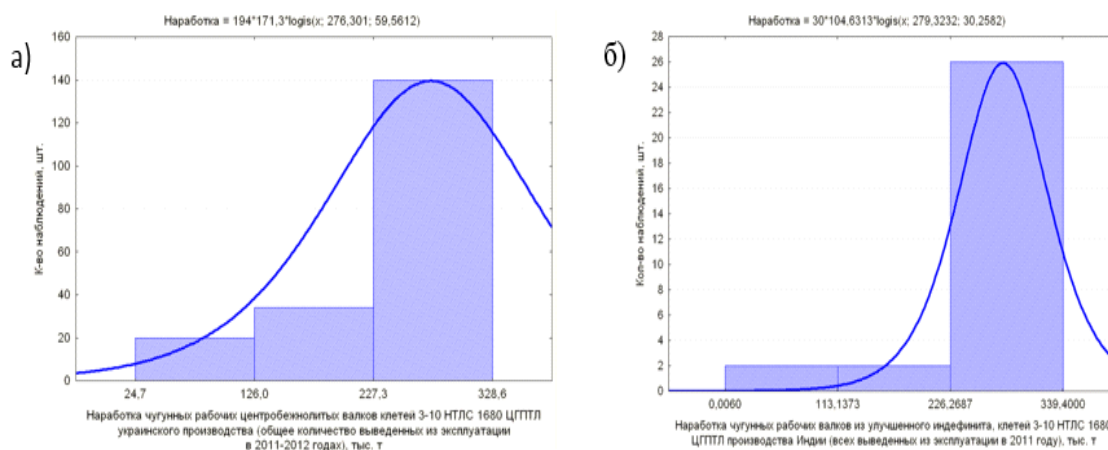

Рис. 1. Гистограммы и функция распределения плотности вероятности т. н. “наработки на отказ” технологической оснастки (чугунных прокатных валков),

изготовленных в Украине (а) и в Индии (б); $f(x) = \left(\frac{1}{b}\right) \cdot e^{-\frac{(x-a)}{b}} \cdot \left[1 + e^{-\frac{(x-a)}{b}}\right]^{-2}$

Формула для расчета рисков возникающих при применении рабочих валков, имеет следующий вид:

$$R = \frac{\int_0^{\text{наиболее_вероятная_наработка}} f(x) \cdot x dx}{\int_0^{1000} f(x) \cdot x dx}$$

Расчет рисков, возникающих при применении на стане горячего проката чугунных рабочих валков из индифинита производства Индии, Италии, Чехии и центробежнолитых валков украинского производства представлен в табл.

Таблица

Вид чугуновых валков, страна производства	Наиболее вероятная наработка, тыс. т	Риск (R) (вероятность отказа валка до достижения естественного износа рабочего слоя)
Центробежнолитые валки производства Украины	276,301	$\frac{\int_0^{276,301} f(x) \cdot x dx}{\int_0^{1000} f(x) \cdot x dx} = 0,352$
Валки из индифинита-производства Индии	279,323	$\frac{\int_0^{279,323} f(x) \cdot x dx}{\int_0^{1000} f(x) \cdot x dx} = 0,425$
Валки из индифинита-производства Италии	297,183	$\frac{\int_0^{297,183} f(x) \cdot x dx}{\int_0^{1000} f(x) \cdot x dx} = 0,299$
Валки из индифинита-производства Чехии	298,757	$\frac{\int_0^{298,757} f(x) \cdot x dx}{\int_0^{1000} f(x) \cdot x dx} = 0,355$

На рис. 2 наглядно показано, что риск применения технологической оснастки восточноевропейского производства практически не отличается от рисков применения отечественной продукции, хотя затраты на производство проката с применением восточноевропейского импортного товара примерно на 23% выше.

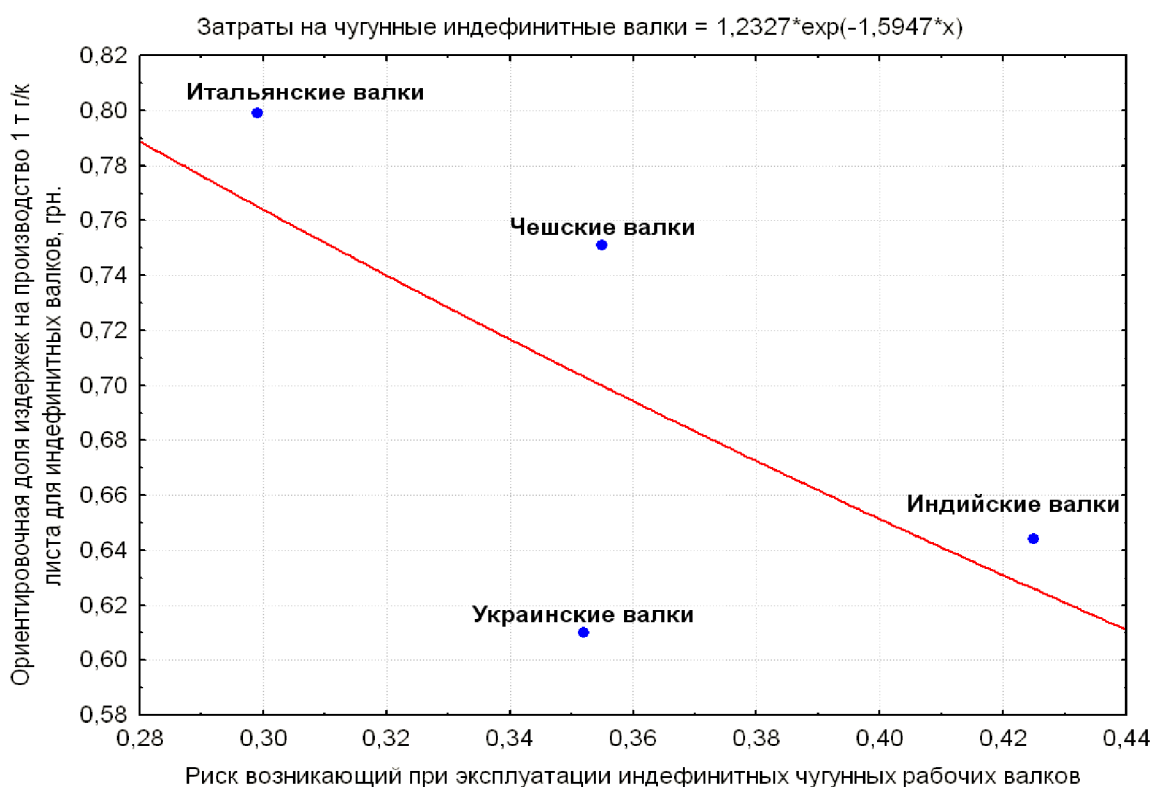

Рис. 2. Эффективность применения украинской продукции при производстве проката чёрных металлов

Следовательно, применение оснастки, закупаемой на внутреннем рынке, позволит существенно удешевить производство украинской экспортной продукции.

Выводы из проведенного исследования и перспективы дальнейших исследований. Использование вычислительных методов для обеспечения внешнеэкономич-

ческой безопасности, без использования априорных моделей, характерно для экономической физики [10], применяющей методологию физики к анализу экономических данных. Следовательно, развитие экономофизических методов аналитической конкурентной разведки может рассматриваться как перспективная задача.

Список использованной литературы

1. Коваленко О. В. Роль інформаційно-аналітичних джерел у забезпеченні безпеки функціонування підприємства / О. В. Коваленко, С. В. Биткін, В. Є. Големба, Ю. О. Балюра // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2015. – Вип. 14. – Ч. 2. – С. 81–86.
2. Берсенёв В. Л. Феномен конкурентной разведки: основы теоретического анализа : препринт / В. Л. Берсенёв, Е. Л. Ющук. – Екатеринбург : Институт экономики УрО РАН 2009. – 52 с.
3. Ющук Е. Л. Конкурентная разведка: маркетинг рисков и возможностей / Е. Л. Ющук. – Москва : Вершина, 2006. – 240 с.
4. Нежданов И. Ю. Аналитическая разведка для бизнеса / И. Ю. Нежданов. – Москва : ОСЬ-89, 2008. – 336 с.
5. Быткин С. В. Конкурентная разведка во внешнеэкономической деятельности: инженерно-экономические методы / С. В. Быткин, В. М. Литвин. – Харьков : Фактор, 2015. – 240 с.
6. Быткин С. В. Статистический анализ радиационного загрязнения металлопроката ОАО «Металлургический комбинат “Запорожсталь”» / С. В. Быткин, В. М. Литвин, Е. Г. Радин, Т. В. Критская и др. // Металургія : збірник наукових праць Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 22. – С. 167–174.
7. Биткін С. В. Моделювання конкурентоспроможної геометрії сляба для формування технічних вимог на імпорт технологічного обладнання / С. В. Биткін, В. М. Литвин, А. А. Чебоненко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – Київ, 2010. – № 1. – С. 57–62.
8. Литвин В. М. Моделирование соответствия экспортных поставок слябов украинскими предприятиями требованиям мирового рынка к их геометрическим характеристикам / В. М. Литвин, С. В. Быткин, А. А. Чебоненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. – Маріуполь : ДВНЗ “Приазовський державний технічний університет”, 2011. – Т. 3. – С. 147–150.
9. Быткин С. В. Анализ рисков применения чугуновых рабочих прокатных валков, изготовленных в различных странах мира / С. В. Быткин, А. В. Бобраков // Складні системи і процеси. – 2012. – № 2. – С. 65–72.
10. Чикова О. А. Методы естественных наук в социально-гуманитарных исследованиях [Электронный ресурс] / О. А. Чикова, О. Г. Оболенская // Вестник Новосибирского государственного педагогического университета : электронный журнал. – 2013. – № 6 (13). – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/metody-estestvennyh-nauk-v-sotsialno-gumanitarnyh-issledovaniyah>.

Вовк Т. В.

викладач

Донецький державний університет управління

УПРАВЛІНСЬКІ МЕРЕЖІ З ПОЗИЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним з важливих етапів розвитку освіти в Україні є модернізація вже сформованої моделі управління. В сучасних умовах, шкільна освіта – це процес управління її розвитку, а не тільки установами і людьми, а також керівництвом, орієнтованим на кінцевий результат. Кінцевий результат шкільної освіти підвищення конкурентоспроможності економіки держави, соціальної сфери, рівня розвитку високих технологій і інших галузей.

Аналіз екологізації освіти свідчить, що виникають проблеми не можуть бути вирішені в рамках вже існуючої системи. Для цього, необхідні розробки таких моделей управління, які дозволять розглядати шкільну освітню мережу не як сукупність ізольованих груп освітніх установ з відокремленими, негнучкими освітніми програмами, а як цілісну систему, здатну концентрувати ресурси в інтересах задоволення різноманітних освітніх потреб населення з одного боку, з іншого забезпечувати розвиток екології, економіки і соціальної сфери своєї території.

Розглядаючи регіональну, муніципальну освітню систему сьогодні, можна помітити, що це окремо функціонуючі системи, але які об'єднуються під назвою освітніх установ. Тому стоїть гостро питання про об'єднання освітніх установ в одну управлінсько-педагогічну мережу за територіальною ознакою, що останнім часом все більше отримує поширення в великих містах країни. Створюючи освітні комплекси створюється форма організації освітніх систем як об'єднання організаційно інтегрованих освітніх установ, що реалізують комплекс взаємопов'язаних освітніх програм різних рівнів. Таким чином, основна відмінність освітнього комплексу від освітньої мережі полягає в більш високому ступені організаційної (включаючи ресурсну) інтеграції та взаємозв'язку освітніх програм.

Крім організаційної інтеграції, різні підстави класифікації управління освітою дозволяють виділяти виробничо-освітні, і науково-освітні холдинги і освітні комплекси. Перші з яких з кожним днем все міцніше займають позиції, так як в більшості цих організацій лежить більш комплексний підхід до надання освітніх послуг. Другі ж все ще залишаються на старих принципах, де всі елементи освіти не залежні один від одного. Виходячи з цього існує гостра необхідність у створенні об'єднань освітніх установ в освітній комплекс може відбуватися за регіональною (територіальною) ознакою. Який почне надавати поетапну, цілісну педагогічну послугу, з цілісним управлінським механізмом. В наслідок створюючи повноцінний шкільний комплекс.

Ефективність управління системою освіти в Україні в значній мірі визначена її складовими – регіональними, міжмуніципальними і муніципальними освітніми мережами. Потреба вдосконалення та оптимізації останніх визначається в рамках змінюючих елементів, що слід змінювати і як змінювати, єдина думка відсутня.

Безсумнівно, управління – це вплив на керовану систему з метою забезпечення необхідного її поведінки. Тому, говорячи про моделі управління освітою, в першу чергу необхідно спиратися на уявлення про необхідній поведінки у системі освіти, тобто на те, наскільки вона відповідає потребам особистості. Для опису системи управління необхідно, в першу чергу, виділити суб'єкт управління (керуючий орган) і об'єкт управління.

Об'єкти і суб'єкти управління екологічною освітою. В даному випадку керовані системи (об'єкти управління) доцільно розділити на дві:

– система освіти (відповідно до Закону України про освіту – системи освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти. Стаття 28) [1]. Вона управляється державою в особі Уряду України, органом обласних і муніципальних одиниць управління і полягає в свою чергу, з органів управління освітою, інфраструктури системи освіти (науково-методичні центри, ресурсні центри). В даному контексті управління екологічною освітою в середній ланці, можна уявити у вигляді мережі екологічної освіти, як сукупність освітніх програм які реалізуються на різних етапах (рис.).

Слід так само не забувати, що є відмінності в системі управління освітою основні і додаткові загальноосвітні програми (програми: дошкільної освіти, початкової загальної освіти, основного загальної освіти, середньої (повної) загальної освіти) і професійні програми (програми початкової професійної освіти, середньої професійної освіти, вищої професійної освіти, після вузівської професійної освіти).

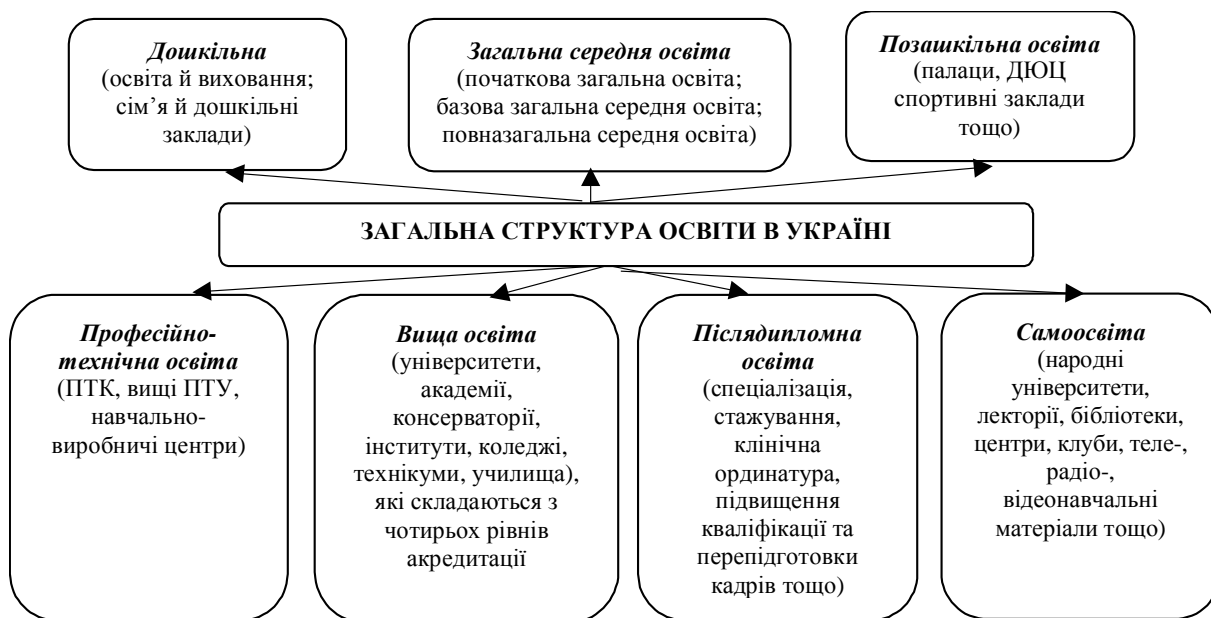

Рис. Загальна структура освіти в Україні

*Розробка автора.

Середня екологічна освіта як раз відноситься до середньої (повної) освіти, яка взаємодіє з програмами вищої професійної освіти, але бере початок в дошкільній освіті. Тим самим повинні утворювати комплексну екологічну освіту. Розглядати дані аспекти необхідно з якості середньої освіти в контексті екологічної специфіки.

Аналізуючи сутність та змістовні характеристики поняття якості середньої екологічної освіти можливо зробити висновок, що у переважній частині випадків, якість визначається як відповідність освітнього процесу певним характеристикам, структура та зміст яких в наукових джерелах суттєво відрізняється. У цьому випадку, слід відмітити, що ЮНЕСКО окреслює коло чинників впливу на якість послуг середньої освіти в цілому у наступному складі: кваліфікаційні характеристики, розробленість та досконалість освітніх програм, якість підготовки учнів та підготовки випускників до вступу у ВНЗ, інфраструктура та матеріально-технічне забезпечення шкіл, стан внутрішнього та зовнішнього середовища середньої школи. Загалом, переваг окремих аспектів визначення якості середньої освіти в аналізованих наукових джерелах не спостерігається.

На наш погляд, якість екологічної освіти можливо визначити як комплексну характеристику процесу надання освітніх послуг середньої школи та їх результату, що задовольняє усі зацікавлені сторони цього процесу, задовольняє вимогам державних, міжнародних освітніх стандартів та взятими на себе середньою освітою зобов'язанням по організації навчального процесу. Світова практика показала, що забезпечення якості продукції та послуг – це системна діяль-

ність, яка має назву управління якістю. Управління середньою освітою в контексті екологічної складової, і зокрема якістю її освітньої послуги, на сьогоднішній день не розглядається як управління важливою соціально-екологічною системою, хоча, вже було доведено, сьогодні середні школи як і ВНЗ – це учасники ринкової конкуренції, тому результати та ефективність їх функціонування слід визначати у якості об'єктів мереж управління. Виходячи з цього, дослідження питань управління механізмами екологічної освіти є актуальним з позиції надання йому розвитку.

Список використаної літератури

1. Про освіту : Закон України. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
2. Про загальну середню освіту : Закон України. – 1999. – № 28. – Ст. 230.
3. Концепція неперервної екологічної освіти та виховання в Україні : Рішення Колегії МОН України від 20.12.01 р. № 13/6-19.
4. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т. Лукіна. – Київ : Шкільний світ, 2014. – 128 с.

Горбач В. В.

старший преподаватель
Классический частный университет

ИЗУЧЕНИЕ НОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ СОЗДАНИЯ ПРЕЗЕНТАЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ

В настоящее время бурное развитие компьютерных технологий охватило практически все сферы человеческой жизни. На сегодняшний день недостаточно просто рассказать о своей идее. Слушатели непременно хотят увидеть сопроводительные фотографии, схемы, и т.п. Поэтому уже трудно представить демонстрацию чего-либо или обучение без использования презентации.

С помощью программного продукта iSpring Suite, который интегрируется в PowerPoint, появляется возможность без специальной подготовки разрабатывать профессиональные дистанционные курсы. видеолекции, тренажеры, тесты, опросы и интерактивности в одной программе.

Диалоговый тренажер подходит для отработки навыков общения с клиентами или партнерами. Для его создания необходимо составить дерево вопросов и ответов, выбрать персонажа из коллекции и назначить баллы за правильные ответы.

Запись экрана монитора (скринкаст) – необходимая функция для демонстрации работы компьютерных программ. С помощью скринкаста можно сделать обучение максимально наглядным. Запись видео с экрана, добавление его на слайд презентации, сохранение на происходит без использования дополнительных инструментов.

Для создания интерактивных тестов и опросов имеются такие возможности как 23 типа вопросов (11 типов оцениваемых и 12 типов анкетных вопросов), включая drag-and-drop, сценарии ветвления между вопросами, настраиваемый дизайн вопросов теста, добавление аудио и видео. Предлагается разветвленную систему оценки тестирования. Возможно установить баллы по умолчанию или к каждому вопросу индивидуально, установить проходной балл для теста, настроить баллы за вопрос. При необходимости назначить штрафные баллы за неправильные ответы.

Добавление эффектных интерактивностей позволяет сделать курсы увлекательными и необычными. Представление учебного материал в виде книги с

эффектом перелистывания, создание алфавитного каталога, базы часто задаваемых вопросов (FAQ). Для хронологии событий используется интерактивность “Временная шкала”.

iSpring Suite поддерживает и позволяет качественно воспроизводить все эффекты PowerPoint, включая переходы, триггеры и сложные анимации. Имеется возможность конвертировать презентацию в кросс-платформенный формат: Flash + HTML5. Все эффекты, которые применены к слайдам, будут отображаться на компьютере и любом мобильном устройстве без ошибок.

Чтобы понять, как ваш проект будет отображаться на различных устройствах, не обязательно иметь каждое из них под рукой. Усовершенствованный режим предварительного просмотра уже на этапе публикации позволяет понять, как презентация будет выглядеть на экране компьютера, планшета и смартфона.

Выбор персонажа, наиболее подходящего под тематику курса или презентацию компании. Для каждого персонажа разработано по несколько десятков поз с различными жестами и мимикой. Имеется возможность создавать своих героев с помощью бесплатного приложения Мастер персонажей от iSpring. Это поможет оживить электронное обучение, сделать его более эмоциональным.

Сделать дистанционное обучение более индивидуальным помогут элементы обратной связи. Настройте уведомления, которые будут появляться в случае верного, неверного и частично верного ответа пользователем на вопрос.

Чтобы сохранить уникальность созданных проектов и защитить авторское право разработчиков курсов, iSpring предлагает 4 метода защиты.

Вы можете ограничить доступ к электронным материалам по паролю, добавить водяной знак, сделать презентацию доступной только в определенный период времени или разрешить просмотр только с указанных вами доменов.

Вопрос 1 из 7 Баллы за вопрос: 10 | Набрано баллов: 0 из 10 | 01:43

Расположите в хронологическом порядке города, в которых проводились последние Зимние Олимпийские игры

1. Солт-Лэйк-Сити, США
2. Ванкувер, Канада
3. Турин, Италия
4. Нагано, Япония

Отправить

Горбенко В. І.

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри

Шарафутдінов Я. Е.

аспірант

Класичний приватний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ШАБЛОНІВ ПРОЕКТУВАННЯ ДО ПОБУДОВИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Інтенсивне зростання кількості автомобільного транспорту постійно підвищує актуальність заходів, які спрямовані на зниження, викликаних цим, негативних явищ. Крім того, зростання обсягів пасажирських та вантажних перевезень обумовлює підвищення вимог до контролю якості, безпеки та їх своєчасності. Збільшення завантаження дорожньої мережі призводить до збільшення часу затримок, кількості зупинок, витрати палива та інше, що знижує загальну ефективність використання транспорту, підвищує кількість дорожньо-транспортних пригод, збільшує знос дорожнього покриття та значно погіршує екологічну обстановку. В цій роботі для прискорення розробки програмного забезпечення, підвищення її якості та прозорості розглянуто можливість використання шаблону проектування MVC (модель-представлення-контролер) [1].

Архітектура MVC складається з моделі даних додатку, користувацького інтерфейсу та логіки керування, які поділено між окремими компонентами, що дозволяє виконувати модифікацію будь-якого з них та мінімізувати вплив на інші. Ця властивість є однією з найбільш бажаних для програм моделювання. Для програми моделювання транспортних потоків до моделі даних увійшли такі складові: транспортна мережа, місцезнаходження стаціонарних об'єктів (зупинок, будівель), розташування атрибутів дорожньо-транспортної мережі (світлофори, знаки тощо), розташування транспортних засобів та пішоходів. Основу моделі даних складає граф транспортної мережі, а інші її складові використовують його для визначення положення власних елементів.

View-компонент відповідає як за представлення актуальної частини даних моделі, так і за елементи користувацького інтерфейсу, що використовуються для передавання даних та керування Controller-компоненти. У класах Model-компоненти реалізовано get та set-функції. Перші використовуються у View-компоненті для відображення стану моделі, а другі у Controller-компоненті при змінні стану самої моделі. Логіку роботи Controller-компоненти побудовано на обробці дискретних даних, що описують об'єкти моделі та правила взаємодії між ними. Обробка виконується ітеративно і залежить від обраної користувачем задачі, що моделюється.

У доповіді буде наведено класову модель програмного забезпечення та склад відповідних компонент обраного шаблону проектування. Також будуть показані реалізації взаємодії між компонентами MVC та базову логіку Controller-компоненти.

Список використаної літератури

1. Гамма Э. Приемы объектно-ориентированного проектирования. Паттерны проектирования / Э. Гамма, Р. Хелм, Р. Джонсон, Дж. Влссидес. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 368 с.

Девадзе А. Х.

кандидат экономических наук, профессор факультета

Кордзаиа И. А.

доктор экономики, ассистент профессор факультета

Батумский государственный университет им. Шота Руставели

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ТУРИЗМЕ

Общеизвестно, что для многих стран и регионов мира развитие международного туризма является главным источником доходов, занятости и повышения экономического благосостояния населения. Одновременно, вовлечение страны в международный туризм способствует повышению ее значимости на международной арене.

Традиционно туризм был и в большой степени остается сектором экономики, где люди, занятые в сфере туризма, заинтересованы поведенческим аспектом путешествий, особенностями межкультурной коммуникации и языками. Соответственно, в туристической индустрии навыки, характерные для сфер компьютерных наук или информационных технологий, воспринимались как “менее значительные”. Следовательно, в перечне обязательных компетенций не уделялось должного внимания знаниям технологий. Такое видение и неправильная оценка, возможно, уже оказали значительное влияние на развитие туризма.

Начиная с 90-ых годов прошлого столетия, информационные технологии оказывают значительное влияние на развитие всех секторов туризма, вследствие чего резко изменились подходы компаний, вовлеченных в эту индустрию. Процесс распределения путешествий переместился в интернет; на рынке появились новые туристические посредники; использование социальных средств массовой информации полностью изменило стиль взаимоотношений, поиск, процессы оценки и приема решений для туристов и путешественников; новые технологии предоставили туристам и поставщикам туристического продукта новые возможности.

Одновременно с ростом в туристической индустрии конкуренции, для многих туристических организаций стало решающим планирование технологических инвестиций и имплементация. Открытие и использование приемов применения инновационных информационных технологий стали решающими для ведения успешного туристического бизнеса. Туризм невероятно изменился. Поиск, выбор и бронирование путешествий туристами, передвижения (виды транспортировки туристов) с места на место, впечатления и опыт, полученный в процессе путешествия, сильно отличаются от реалий 90-х годов прошлого века.

Туризм играет важную роль в экономике стран. В мировом масштабе в 2013 году наличие 1,035 млрд. международных туристов обусловили генерирование 1,2 трлн. доллара США и создание 235 млн рабочих мест. 5% мирового ВВП приходится на долю туризма, так же как в 2013 году 30% приходилось на экспорт мирового сервиса (WTO, 2014).

Использование туристом информационных технологий на всех этапах путешествия стало таким же обыденным и необходимым, как ежедневный прием пищи.

Синергия туризма с информационными технологиями, а так же изучение тех путей, с помощью которых осуществляется пересечение и взаимодействие этих двух индустрий, представляется золотым ключом, открывающим тайны генерирования бизнес идей. Туризм процветает благодаря информации. Масштаб

туристической информации указывает, что туризм создает огромное количество информации, которая требует соответствующей обработки и распространения.

Для каждого человека, который планирует путешествие, необходимо получить значительное количество сообщений и информации о маршрутах, графиках, оплате, а так же о пункте назначения, туристическом продукте или попутчиках. Вместе с тем, туристическая индустрия имеет много уникальных особенностей, которые обуславливают со стороны организаций, туристических агентств и путешественников интенсивную потребность и необходимость их переработки информационными технологиями.

Применение информационных технологий необходимо для быстрого обслуживания туристов. Следовательно, время в туризме переместилось в фокус основных требований к конкретным видам деятельности, требующих использования информационных технологий. Использование информационных технологий станет намного более эффективным, если исходить из того, что информация является активом, причем очень значительным активом, который требует серьезного внимания и, наряду с другими экономическими ресурсами – землей, трудом и капиталом – нуждается в общем менеджменте. Если мы осознаем, что информация является важнейшим четвертым ресурсом, и приведем ее в соответствие с оставшимися тремя ресурсами, то появится прекрасная возможность для обеспечения высокой рентабельности и желаемого уровня обслуживания путешественников.

Одновременно следует отметить, что хотя информация и является важным ресурсом, она во многих отношениях отличается от остальных трех.

Во-первых, информация не дефицитна и безгранична. Она, наоборот, увеличивается по мере ее применения. Когда один турист передает другому положительную информацию о гостинице, музее или о побережье моря, осуществляется дублирование отмеченной информации, а не ее потеря передающим. Распространение этой информации может создать определенные возможности, либо угрозы, что зависит от ее природы и получателя информации. Распространение фактической информации служит росту уровня информированности о месте назначения или организации. Распространение субъективной информации может оказать позитивное или негативное влияние, исходя из впечатлений, полученных распространителем информации. Несомненно, что негативные представления могут нанести ущерб, а положительные впечатления, наоборот, еще более упрочат позиции организаций.

Во-вторых, информация и информационные технологии могут быть использованы менеджментом для замещения трех остальных ресурсов – земли, труда и капитала. Когда эти три ресурса дефицитны или очень дорогие, возможно творческое использование информационных технологий.

Информационные технологии так же могут быть многосторонне использованы для замещения рабочей силы. Они могут сократить в туристических организациях количество сотрудников, необходимых для повторяющихся работ нижнего уровня, и высвободить их для проведения работ более высокого уровня с помощью экспертных систем и других программ искусственного интеллекта.

В-третьих, важным отличием информации от остальных трех ресурсов является тенденция “утечки” информации, что может создать проблемы для ее безопасности. Для оздоровления ситуации необходимо, чтобы менеджмент установил целенаправленные правила для устранения возможных нежелательных

последствий. Информация является очень желательным ресурсом, поэтому должны быть обеспечены соответствующие меры для ее безопасности.

Мы обратили внимание на три характерные особенности, которыми информация отличается от других ресурсов, хотя, по-нашему мнению, именно саму информацию необходимо считать главным ресурсом.

Технологические инновации в туризме вызвали коллапс времени и пространства, в том смысле, что время и место не ограничено рамками имеющихся связей и рабочими контактами. Посредством информационных технологий и интернета мы можем связываться с кем хотим и когда хотим. Существуют множества путей, с помощью которых информационные технологии могут способствовать организациям при выборе стратегических направлений дальнейшего развития и для поддержки инноваций. Применение некоторых видов информационных технологий оказывает влияние на производство товаров и сервиса, а в некоторых случаях и на маркетинговые процессы.

Если обобщить возможности информационных технологий в индустрии туризма, то в сфере поддержки роста количества туристов можно представить следующие положительные стороны, которые они предоставляют:

- доступность информации;
- разнообразие информационных продуктов;
- приобретения продуктов;
- эффективный маркетинг.

Соответственно, каждая из возможностей позволяет увеличить количество туристов, что обусловлено получением разнообразной информации. Именно информация является жизненно важным активом и ресурсом в этом многогранном процессе.

Использование информационных технологий в сфере туризма позволило осуществлять коммуникацию в таком объеме и столь интенсивно, что было невозможным еще совсем недавно, два-три десятилетия тому назад. Цель и средства обусловили изменения экономической картины в различных странах мира. Полученный от использования информационных технологий экономический эффект привел к зарождению новой фазы в индустрии туризма: “улетучилось” ощущение времени и пространства, появились неограниченные возможности для освоения новых направлений; современные технологии и осуществление инноваций способствовали увеличению доступности и разнообразия туристических продуктов.

Дидманидзе Ибраим
профессор

Кахиани Григол
профессор

Дидманидзе Дидар
академический доктор
Батумский государственный университет им. Шота Руставели

ОБУЧЕНИЯ МНОГОСЛОЙНОЙ НЕЙРОННОЙ СЕТИ

Искусственные нейронные сети обладают свойствами, которые аналогичны свойствам головного мозга, такие как обучение, на основании опыта, которое основано на ранее полученном опыте (данных), свойство делать абстрактные выводы, ошибаться и обучаться на собственных ошибках, что в свою очередь характерно для человеческого мышления, нежели для созданных человеком компьютерных систем.

В первом приближении искусственный нейрон (Рис 1) позволяет достаточно точно имитировать биологический нейрон. На вход искусственного нейрона подается некий набор сигналов, которые в свою очередь являются результатом работы других нейронов. Уровень сигнала с каждого входу умножается на некий весовой коэффициент, характеризующий синаптическую силу данной связи, все результаты умножения суммируются и таким образом определяется уровень активации нейрона. Не смотря на то что, концепция нейронных сетей включает много различных парадигм в основе практически каждого их них лежит описанная конфигурация.

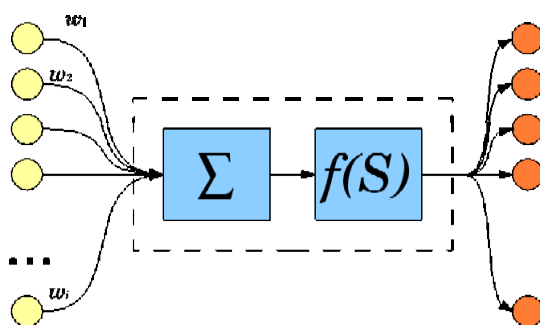

Рис. 1. Структура искусственного нейрона

Задать нейронную сеть для решения конкретной задачи означает – определить модель нейрона, топологию межнейронных связей, весовые коэффициенты связей. Искусственные нейронные сети в большинстве своём различаются не моделями нейронов, а топологией синаптических связей и правилами определения весовых коэффициентов синаптических связей.

Поведение искусственной нейронной сети зависит не только от коэффициентов синаптических связей, но также и от вида функции активации (возбуждения) нейрона. Известны три основные функции активации: единичный скачок или жесткая пороговая функция, линейный порог или гистерезис, сигмоидальная функция или сигмоид. При использовании линейного порога выходное значение нейрона устанавливается в одно из двух положений в зависимости от входящих данных. При использовании линейного порога выходное значение нейрона пропорционально входному значению. В случае с сигмоидальной функцией изменения выходного сигнала происходит пропорционально входному однако эта зависимость нелинейна.

По своей структуре нейронные сети делятся на два больших класса: однослойные нейронные сети и многослойные нейронные сети.

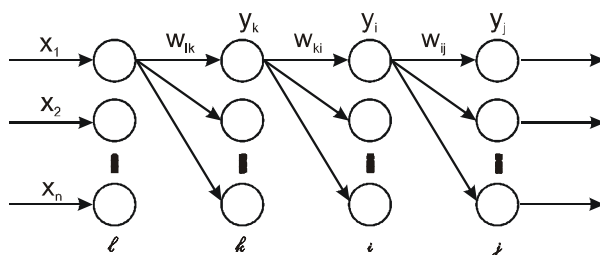

Рис. 2. Четырехслойная нейронная сеть

Нейронные сети, предназначенные, для решения конкретной задачи свои свойства получают в результате обучения. Обучение подразумевает или определение коэффициентов синоптических связей или определение особых правил, согласно которым и будут изменяться синоптические связи в зависимости от реакции тех или иных нейронов в сети.

Обучение сети производится с целью выработать желаемое (адекватное) множество реакций нейронной сети на множество входных данных сети. Каждое такое входящее или исходящее множество рассматривается как вектор. Обучение происходит путём подачи на вход каждого множества и выработки, соответствующих синоптических связей согласно заранее выработанным правилам. Нейронные сети могут быть обучены одновременно, в этом случае имеет место синхронизация нейронных сетей.

Различают два алгоритма обучения нейронной сети: обучение с учителем и обучение без учителя.

При обучении с учителем подразумевается, что для каждого входящего вектора имеется заранее определенный выходящий вектор (целевой) значений и их вместе называют обучающим примером. Обычно процесс обучения происходит на определенном наборе обучающих примеров. Сети подаётся входной вектор, вычисляется исходящий вектор и происходит его сравнение с целевым вектором, разница (ошибка) посредством обратной связи возвращается, сети и синоптические связи меняются с целью минимизации возвращенной ошибки. Примеры подаются, последовательно один за другим пока суммарная ошибка сети по всем примерам не будет меньше заранее определенного порогового значения.

Примерами алгоритмов обучения с учителем являются: алгоритм обучения персептрона (модель Розенблатта) и алгоритм обратного распространения ошибки.

Именно на этих проблемах заостряется наше внимание в данной работе.

Список использованной литературы

1. Didmanidze Ibraim. Adaptive Neural Network Training System Application For Financial Market Quotations Forecasting / Ibraim Didmanidze, Gregory Kakhiani, Didar Didmanidze // Наука и Бизнес : II Международный научно-практический форум, 1 июля 2016 года. – Днепр, 2016. – С. 109–112.
2. Хайкин С. Нейронные сети: полный курс / С. Хайкин ; пер. с англ. – 2-е издание. – Москва : Вильямс, 2006. – 1104 с.

Ермакова Э. Э.

доцент кафедры

Брестский государственный технический университет

РОЛЬ ПАТЕНТНОЙ ИНФОРМАЦИИ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

Эффективное управление инновационным потенциалом определяет конкурентоспособность экономики и экономическое благосостояние предприятий. Одной из основных составляющих потенциала являются ресурсы, которые исследуемая система может использовать для осуществления инновационной деятельности. Среди множества ресурсов, выполняющих различное функциональное назначение, важнейшим фактором общественного развития являются информационные ресурсы, значимость которых в современном обществе повышается.

В структуре информационных ресурсов весомую долю занимает патентная информация, которая представляет собой совокупность сведений о результатах интеллектуальной деятельности в виде объектов промышленной собственности (ОПС).

Патентная информация предназначена для всех субъектов рынка интеллектуальной собственности – создателей объектов промышленной собственности, патентообладателей, предприятий и организаций, патентных поверенных, государства и других заинтересованных участников. Процесс, охватывающий все стадии жизненного цикла инновации от фундаментальных исследований до коммерциализации и диффузии инноваций, должен быть обеспечен необходимой патентной информацией.

На основе патентной информации разработчики новых технологий определяют технический уровень и направление развития технической мысли в различных областях знаний, патентоспособность, патентную чистоту, конкурентоспособность потенциальных объектов промышленной собственности. На этой стадии научных исследований необходимы знания об отечественных и зарубежных изобретениях и полезных моделях для ознакомления с полученными результатами исследований и избегании дублирования изобретений.

Основное практическое назначение патентной информации для специалистов патентного ведомства – облегчение поиска аналогичных технических решений при проведении проверки соответствия критериям охраноспособности ОПС и оценки патентоспособности запрашиваемого объекта.

С помощью патентной информации патентообладатели имеют возможность оповестить потребителей о появлении нового объекта интеллектуальной собственности, о заключении лицензионных соглашений и договоров об уступке прав на объект, о временных ограничениях патента и других особенностях ОПС.

Патентная информация служит одним из важных источников для предприятий и организаций, формирующих спрос на рынке интеллектуальной собственности, наукоёмких предприятий, использующих новейшие результаты интеллектуальной деятельности с целью повышения своей конкурентоспособности и эффективности.

Патентная информация может быть использована не только для оценки текущей изобретательской активности, но и служить основой стратегических маркетинговых исследований, быть базой для прогнозирования науки, техники и развития экономики.

Достаточно большой объём информации увеличивается каждый год с нарастающими темпами роста. Согласно статистическим данным ВОИС, каждый год во всём мире подаётся более полутора миллионов заявок на изобретения. По этим заявкам выдаётся более полумиллиона патентов [1].

Доступ к патентной информации сегодня предоставляется через Интернет. Основными источниками данных о патентной информации выступают организации системы управления интеллектуальной собственностью. В Республике Беларусь к таким организациям относятся Национальный центр интеллектуальной собственности, Государственный комитет по науке и технологиям, Республиканский центр трансфера технологий. Базы данных на сайтах этих организаций

имеют ограниченный доступ, несмотря на то, что охват информации с каждым годом расширяется.

Активную роль в подготовке информационной продукции по вопросам изобретательской и патентно-лицензионной деятельности в Республике Беларусь играет Республиканская научно-техническая библиотека (РНТБ). В этой связи повышается роль библиотек как информационных центров, обладающих информационными ресурсами, где отражается весь мировой поток созданных инноваций [2].

Роспатент предоставляет более широкие возможности, предоставляя необходимую информацию к патентным ресурсам частично бесплатно. В частности, бесплатно может быть осуществлён поиск патентных документов в реферативной базе. На договорной основе можно получить доступ к платным ресурсам.

Патентные ведомства ведущих стран предоставили бесплатный доступ к своим патентным базам данных. Уникальные патентно-информационные массивы предоставляются в свободное пользование Европейским патентным ведомством. Патентное ведомство США позиционирует свои информационные ресурсы как общедоступные и рассчитанные на широкую публику. Доступ к базе данных и её возможностям осуществляется на безвозмездной основе. Проблема лишь в том, что каждое патентное ведомство публикует свои документы на национальном языке.

Патентная информация отражает результаты научных исследований, доступ к которым должен быть повсеместным, удобным и бесплатным. Обеспечить полноценный поток информации, передачу информации во всех доступных формах – одна из важнейших задач, решение которой будет способствовать повышению уровня инновационной активности национальной экономики, развитию науки, улучшению патентно-лицензионной работы, повышению степени коммерциализации технологий и обеспечению инновационного развития страны.

Список использованной литературы

1. Статистика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wipo.int>.
2. Касап В. А. Патентно-информационная деятельность в библиотеке : учеб. пособие / В. А. Касап. – Минск : Бел. гос. ун-т культуры и искусств, 2010. – 106 с.

Зарецкий В. С.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МОВИ ПРОГРАМУВАННЯ JAVA

Java – об'єктно-орієнтована мова програмування, випущена компанією Sun Microsystems у 1995 році як основний компонент платформи Java. Зараз мовою займається компанія Oracle, яка придбала Sun Microsystems у 2009 році. У офіційній реалізації Java-програми компілюються у байт-код, який при виконанні інтерпретується віртуальною машиною для конкретної платформи.

Період становлення Java збігся у часі з розквітом міжнародної інформаційної служби World Wide Web. Ця обставина відіграла вирішальну роль у майбутньому Java, оскільки Web теж вимагала платформи-незалежних програм. Як наслідок, були зміщені акценти в розробці Sun з побутової електроніки на програмування для Інтернет.

У створенні мови програмування Java було чотири початкові цілі:

1. Синтаксис мови повинен бути “простим, об’єктно-орієнтовним та звичним”.
2. Реалізація має бути “безвідмовною та безпечною”, а також “високопродуктивною”.
3. Повинна зберегтися “незалежність від архітектури та портативність”.
4. Мова має бути “динамічною, інтерпретованою та підтримувати мультипрацювання”.

Мова значно запозичила синтаксис із C і C++. Зокрема, взято за основу об’єктну модель C++, проте її модифіковано. Усунуто можливість появи деяких конфліктних ситуацій, що могли виникнути через помилки програміста та полегшено сам процес розробки об’єктно-орієнтованих програм. Ряд дій, які в C/C++ повинні здійснювати програмісти, доручено віртуальній машині. Передусім Java розроблялась як платформи-незалежна мова, тому вона має менше низькорівневих можливостей для роботи з апаратним забезпеченням. За необхідності таких дій Java дозволяє викликати підпрограми, написані іншими мовами програмування.

На сьогоднішній день найпопулярнішими мовами програмування є такі мови як: Java, JavaScript, PHP, Python, C / C++ / C# / Objective-C, Ruby, Scala.

Було проведено дослідження щодо переваг та недоліків Java відносно інших часто використовуваних мов програмування. Порівнювалися різні можливості та їх реалізації у обраних мовах, попит на ринку праці, зручність у використанні, переваги використання у певних сферах. Проблеми використання JVM, а також можливості які вона надає.

Судячи з інформації зібраної в ході дослідження Java майже не використовується для desktop-розробки, втрачає популярність як мова яку можна використовувати при створенні сайтів (окрім важконавантажених, великих систем), проте міцно тримає позиції в сфері розробки корпоративних рішень, серверної частини різноманітних сервісів, та розробки додатків для платформи Android. Особливо велику нішу Java займає саме в розробці для Android та корпоративних серверів баз даних.

Java на 2016 рік займає перше місце з популярності, напевно це найвідоміша мова програмування, яка має високу платформи-незалежність. Основні сфери використання Web та Android.

Статистика з сайту RedMonk, вказує на кількість проектів, які знаходяться у вільному доступі на ресурсі GitHub та кількість обговорень на Stack Overflow. Ці дані дозволяють оцінити приблизну популярність мов програмування. За їхнім рейтингом мови розташувалися так: JavaScript, Java, PHP, Python, C#, C++, Ruby, C, Objective-C, Scala, Swift [1].

Дуже швидко отримує популярність JavaScript, але також бачимо що кількість розробок на Java займає друге місце, тож мова усе ще активно обговорюється. Це надає початківцям можливість знайти велику кількість навчального матеріалу, відповіді на питання які у них можуть виникнути.

А таку статистику було надано інтернет-ресурсом dou.ua [2], в статті присвяченій розвитку та популярності мов програмування:

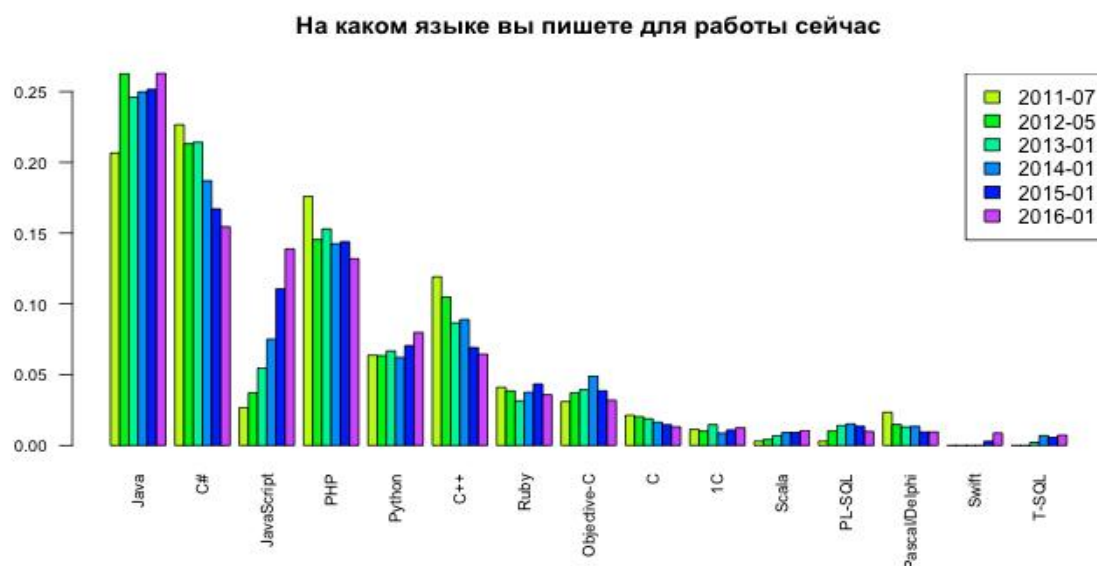

Рис. 1. Діаграма використання мов програмування для виконання робочих обов'язків

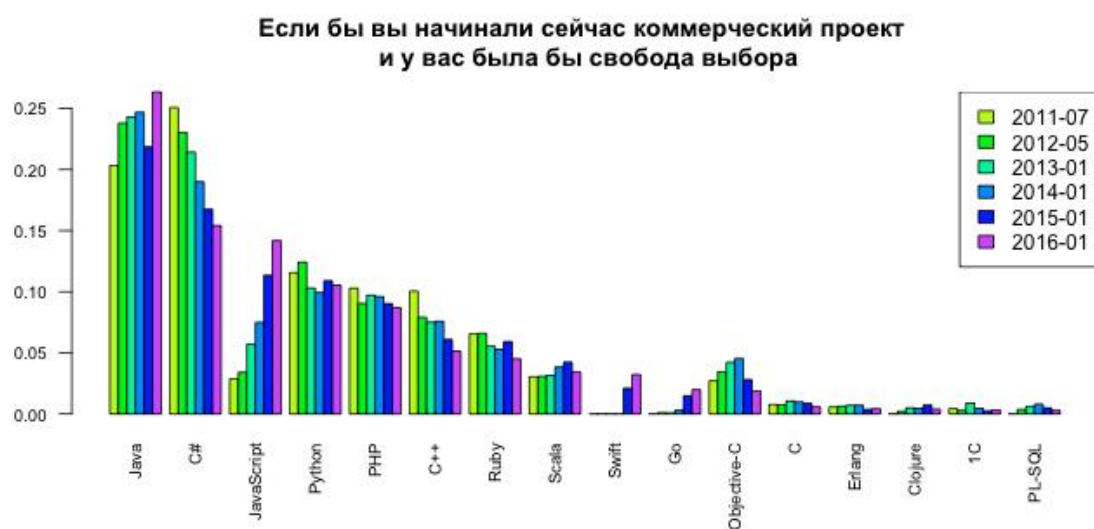

Рис. 2. Діаграма, що відображає бажання почати новий проект використовуючи певну мову програмування

Результати порівняння мов запозичено з інтернету. Результати наведено в табл. 1, 2.

За парадигмами:

Таблица 1

Парадигми які реалізуються в мовах програмування [3]

Можливість	Мови									
	C	C++	C#	Groovy	Java	JavaScript	PHP	Python	Ruby	Scala
Імперативна	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Об'єктно орієнтована	-/+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Функціональна	+/-	-/+	+/-	+	-/+	+/-	+/-	+	+	+
Рефлексивні	-	-/+	-/+	+	-/+	+	+	+	+	-/+
Узагальнене програмування	+	-/+	+	+	+	+	+	+	+	+
Логічна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	?
Декларативна	-	-	-/+	+	-	+/-	+	+	+	+
Розподілена	+/-	+/-	-/+	-/+	+	-	-	-/+	-/+	?

За продуктивністю:

Таблиця 2

Результат тестування продуктивності [4]

Мова	Java	Java - server	C++	C++, - O2	PHP	Python 2.6	Python 3.1	Ruby 1.8	Ruby 1.9(?)
Час виконання, сек	5,3	2,8	8,5	2,6	62	91	145	91	207
Продуктивність, %	160	303	100	327	14	9	6	4,11	28

Для тесту використовувалися однакові операції, а саме цикл (двохрівневий), в якому виконувалися основні математичні операції. Наведемо приклад коду що виконувався на Java:

```
public class Test01 {
    public static void main(String[] args) {
        int r = 0;
        for (int i = 0; i < 10000; i++) {
            for (int j = 0; j < 10000; j++) {
                r = (r + (i * j) % 100) % 47;
            }
        }
        System.out.println("answer: " + r);
    }
}
```

Індекс задоволеності мовою програмування (залежить від бажання продовжувати роботу, використовуючи певну мову в наступному проекті):

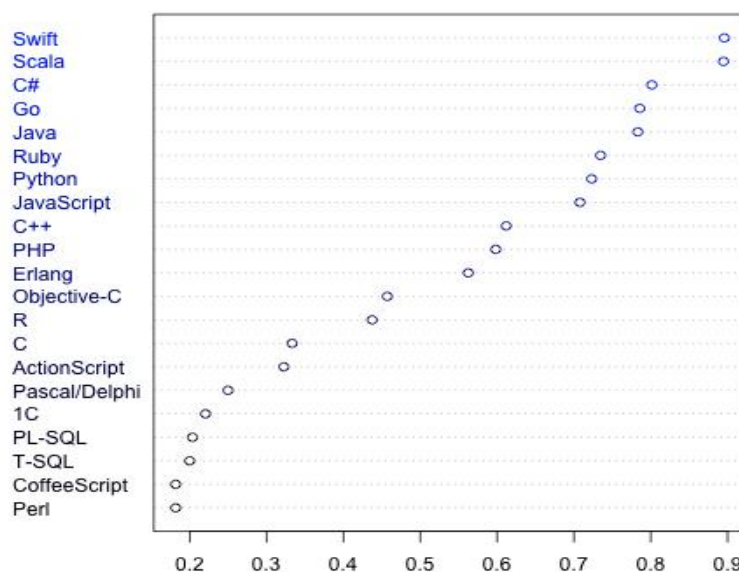

Рис. 3. Розподіл задоволеності мовою

Тож можна стверджувати, що мова програмування Java все ще актуальна та може використовуватися в майже усіх можливих сферах. Пріоритетними галузями для використання цієї мови є розробка додатків для платформи Android та серверних частин. В інших випадках краще обрати більш вигідне рішення.

Список використаної літератури

1. The RedMonk Programming Language Rankings: June 2016 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://redmonk.com/sogradey/2016/07/20/language-rankings-6-16/>.

2. Рейтинг языков программирования № 7: PHP уходит с пьедестала [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dou.ua/lenta/articles/language-rating-jan-2016/>.
3. Производительность C++ vs. Java vs. PHP vs. Python. Тест “в лоб” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://habrahabr.ru/post/66562/>.
4. Порівняння мов програмування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/4ITbOs>.

Каренов О. К.

Шахметова А. Е.

Карабалиева К. С.

Карагандинский Государственный Технический Университет

РАЗРАБОТКА УСТРОЙСТВА СБОРА И ОБРАБОТКИ ДАНЫХ ЛОКАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКСА ЗАДИАГ ДЛЯ ВОЗДУШНЫХ СЕТЕЙ ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧ

От всех видов энергии электрическая выгодно отличается тем, что ее мощные потоки можно практически мгновенно передавать на тысячекилометровые расстояния. “Руслами” энергетических рек служат линии электропередачи (ЛЭП) – основные звенья энергосистем.

В настоящее время сооружаются ЛЭП двух видов: воздушные линии электропередач (ВЛЭП), которые несут ток по проводам над поверхностью земли, и подземные, которые передают ток по силовым кабелям, проложенным, как правило, в траншеях под землей.

Ярким примером использования ВЛЭП для Республики Казахстан (РК) является ВЛЭП “Север-Юг” 500кВ протяженностью более 1100км.

Передача электроэнергии с северных и центральных районов РК в южные ранее была недоступна. Однако использование ВЛЭП “Север-Юг” позволило сделать это возможным, что позволило стать Казахстану полностью независимым от всех других поставщиков электроэнергии и самим поставлять электроэнергию в другие страны, такие как Киргизия.

Перебои электроэнергии в таких линиях электропередач могут привести к отключению целых регионов, а также к ограничению потребления электроэнергии промышленных предприятий южных регионов РК. Эти ограничения в потреблении являются очень большими и достигают до 300 МВт.

Несмотря на то, что качество строительства, и технического обслуживания электрических сетей непрерывно улучшается, ВЛЭП сталкиваются с рядом проблем:

- грозовые перенапряжения,
- уклоны и падения опор,
- токи утечки подвесных изоляторов,
- коронные разряды на элементах воздушных линий,
- гололедные отложения на тросах и проводах,
- обрывы провода,
- многофазные и однофазные замыкания.

Повреждения ВЛЭП подразделяются на устойчивые и неустойчивые. Устойчивые повреждения ВЛЭП приводят к аварийному отключению, а в результате – к недовыпуску или браку продукции, дезорганизации работы транспорта, а также к нарушению нормальных условий жизни и быта людей.

Своевременное фиксирование места и вида неустойчивых повреждений позволит принять эффективные меры по своевременному устранению дефекта и предотвращению устойчивого повреждения.

Анализ технологического процесса показал, что задача сбора, обработки и передачи информации в рамках одной опоры является актуальной и позволит своевременно оповестить оператора об аварийной ситуации и максимально ускорить ремонтные работы. Для повышения безопасности работы ВЛЭП и обеспечения автоматического управления аварийными сигналами предложено применить:

- датчик температуры и влажности DHT22(AM2302) Arduino для своевременного сигнала об обледенении опор;
- акселерометр ADXL377, для того, чтобы знать состояние положения опор;
- контроллер Arduino nano;
- контроллер Arduino uno;
- Flash накопитель для сбора и хранения данных;
- беспроводная связь, а точнее модуль GSM/GPRS SIM900, а также SIM-карту любого оператора для передачи данных оператору;
- разработка SCADA-системы для визуализации технологического процесса и более наглядного сигнала об аварии.

Предложенная модернизация обеспечит более стабильную работу ВЛЭП, позволит точно определять место и вид аварии, чем обеспечит оперативную работу аварийных служб, которые обслуживают ВЛЭП, полностью автоматизирует процесс производства, обеспечит архивирование ошибок и аварийных ситуаций на протяжении необходимого времени.

Список использованной литературы

1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/enc-Tehnika-2/3.htm>.
2. Информационный портал zakon.kz [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.kz/147513-kazakhstan-stal-nezavisimym-ot.html>.
3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.e-lep.ru/poleznyie-stati/sistema-diagnostiki-sostoyaniya-vyisokovoltного-oborudovaniya>.
4. Бугрова В. В. Автоматизированная система управления эксплуатационной надежностью воздушных линий электропередачи: дис. ... канд. техн. наук / В. В. Бугрова. – Тверь, 1999
5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://arduino-diy.com/arduino-akselerometry-ADXL337-ADXL377>.
6. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://arduino-kit.ru/textpage_ws/pages_ws/proekt-32_-besprovodnaya-svyaz.-modul-gsm-gprs-sim900.

Клещунов В. Е.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОПОТОКОВОГО ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИЗНАЧЕНОГО ІНТЕГРАЛА

Існує два підходи до збільшення продуктивності процесора. Перший – збільшення тактової частоти процесора, другий – збільшення кількості інструкцій програмного коду, що виконуються за один такт процесора. Збільшення тактової частоти не може бути нескінченним і визначається технологією виготовлення процесора. При цьому зростання продуктивності не є прямо пропорційним

зростанню тактової частоти, тобто спостерігається тенденція насичуваності, коли подальше збільшення тактової частоти стає нерентабельним. Розробка більш досконалих архітектур процесорів, що містять більшу кількість функціональних виконавчих пристроїв, з метою підвищення кількості команд, одночасно виконуваних за один такт, – традиційний альтернативний зростанню тактової частоти шлях підвищення продуктивності. Але такі розробки дуже складні і дороги. Складність розробки зростає з ростом складності логіки експоненціально.

Можна сказати, що ідея побудови багатоядерних мікропроцесорів є розвитком ідеї кластерів, але в даному випадку дублюється цілком процесорне ядро. Іншим попередником багатоядерного підходу можна вважати технологію Intel – HyperThreading, де також є невелике дублювання апаратури та використання двох потоків інструкцій, що використовують спільне ядро.

Багатоядерний процесор має два або більше “виконавчих ядер”. Операційна система (ОС) розглядає кожне з виконавчих ядер, як дискретний процесор з усіма необхідними обчислювальними ресурсами. Тому багатоядерна архітектура процесора, при підтримці відповідного програмного забезпечення, здійснює повністю паралельне виконання декількох програмних потоків.

Кожен обчислювальний процес може бути реалізований у вигляді процесу ОС, або ж обчислювальні процеси можуть являти собою набір потоків виконання всередині одного процесу ОС.

Потоки виконання відрізняються від процесів тим, що знаходяться в адресному просторі свого батьківського процесу. Вони виконуються паралельно (псевдопаралельно), але, на відміну від процесів, легко можуть обмінюватися даними в межах загального віртуального адресного простору. Тобто у них можуть матися загальні змінні, в тому числі – масиви та об’єкти.

Актуальність проблеми полягає в переході до багатоядерних процесорів, що є основним напрямком підвищення продуктивності обчислювальних систем.

Дослідження проводилися на комп’ютерах різної архітектури з використанням різних процесорів. Результати роботи показали, що для різних функцій не існує оптимальна кількість потоків. З збільшенням потоків збільшується час виконання, а внесення частин обчислень в паралельно працюючі потоки зменшує час обчислення інтеграла, який фіксувався програмою. Використання точок профілювання та можливостей профілювання додатків Java в IDE NetBeans в процесі розрахунку інтеграла дозволяють виявляти потоки і час їх виконання та спростити збір результатів дослідження. Планувальники завдань операційної системи Windows 7 та Windows XP відрізняються. Також використання багатопотокового програмування на комп’ютерах різної архітектури з різними процесорами демонструє ефективність їх використання.

Кутирев О. В.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

РОЗПІЗНАВАННЯ КАПЧИ ТИПУ SOLVO MEDIA ЗА ДОПОМОГОЮ БІБЛІОТЕКИ GD

Автоматизація процесу розпізнавання капчи для безліч людей, які активно ведуть бізнес в Інтернеті, є нагальною проблемою. Маркетинг тут повноцінно і унікально поєднує в собі рішення завдань просування та підвищення репутації сайту що просувається в очах пошукових систем. Відбувається це з тієї простої

причини, що кожне посилання на сайт (у тому числі і з спам-посту) підвищує його позиції в рейтингу відвідування.

Є безліч сайтів, таких як antigate.com, rucaptcha.com, captchabot.com і т. д., які надають своїм клієнтам вигідну послугу розпізнавання капчи. Вони приймають від клієнта, в автоматичному режимі, картинку з капчею, і через кілька (10–30) секунд видають правильну, на їхню думку, відповідь. Відсоток вдалого розпізнавання в такому випадку дуже високий, близько 90-95%. Але за послугу необхідно платити.

Є три основні шляхи успішного автоматичного розпізнавання капч:

а) Використовувати готові засоби оптичного розпізнавання (OCR).

Це найпростіший підхід, який не потребує спеціальних навичок програмування. Такі програми в основному поширюються безкоштовно, і їх існує досить багато: [oscrpus](http://oscrpus.com), [cuneiform](http://cuneiform.com), [tesseract](http://tesseract.com), [gocr](http://gocr.com), [orcad](http://orcad.com) і інші.

Зазвичай такі програмні продукти мають безліч тонких налаштувань, що дозволяють зробити розпізнавання більш ефективним. Саме для запобігання розпізнавання так само, застосовують різні спотворення, скручування, додавання сміття і т.інш.

В даному випадку відсоток розпізнавання може бути зовсім невеликим (всього близько 10%), але атакуючий все одно доб'ється успіху.

б) Самописні скрипти із застосуванням бібліотек GD, ImageMagick і інших.

Такі скрипти дозволяють очистити картинку від сміття, прибрати фон, вирівняти текст по вертикалі, обрізати картинку, залишивши тільки текст, прибрати багатобарвність, зробити усереднення кольору і т.інш. На практиці ж повноцінне розпізнавання такими скриптами вельми складно. Набагато ефективніше можна використовувати такий скрипт тільки для попереднього очищення картинки, залишивши сам процес розбору іншим засобом.

в) Нейронні мережі.

Найбільший інтерес зараз представляють саме нейронні мережі. Нейронні мережі стали застосовуватися атакуючими, з метою автоматичного розпізнавання будь-яких капч. Вони навчають нейронну мережу, яка здатна з високим ступенем ймовірності розпізнати навіть найскладнішу капчу. Існує безліч різних бібліотек (наприклад, Fast Artificial Neural Network) для різних мов програмування, які поширюються безкоштовно.

Дуже відомий модуль капчи типу SOLVO MEDIA. З моменту своєї появи в 2010 році завоював досить велику популярність на Європейському ринку. Основний принцип його роботи це розміщення рекламних банерів замість символів. Рекламний банер містить фразу, яку і вводять в текстовий рядок.

До переваг можна віднести гарний дизайн, відомі бренди, налаштування категорій для показів, хороша статистика, якість банерів, що показуються. Але є і недоліки такі як всі фрази і банери англomовні (хоча комусь це може буде плюсом), скромний особистий кабінет, складність установки і настройки, відсутність російськомовної підтримки.

Модуль капчи типу CPCH досить цікавий проект симбіозу контекстної реклами і капчи. Він цікав тим що платять за покази. На сайті можна вибрати відповідний тариф монетизації показів.

До переваг можна віднести російськомовна підтримка, орієнтування контенту, хороший функціонал для рекламодавців. Але є і недоліки такі як текстова реклама, аскетичний зовнішній вигляд.

Модуль капчи типу Parrotify Captcha розробка, що вже завоювала любов у багатьох – реклама в капчі Parrotify. Позиціонуються як інноваційний продукт в області реклами і захисту від спаму. Приємний на вигляд віджет, хороший інструментарій для рекламодавців (зараз вони працюють в режимі бета-тестування і рекламу дозволяють розміщувати безкоштовно). Так само найближчим часом проект планує суттєве розширення функціоналу системи.

До переваг можна віднести російськомовна підтримка, гарний віджет, хороший функціонал для рекламодавців, особистий кабінет, конструктор банерів, безліч плагінів під різні системи для швидкої установки, установка в ручному режимі, для більш детальної настройки, реклама як на кирилиці, так і латиниці, якість банерів, що показуються. Але є і недоліки такі як відсутність орієнтування, відсутність категоризації контенту.

Нами в роботі проведено аналіз основних способів розпізнавання капч, це дозволяє стверджувати що в кожному способі існують як переваги так і недоліки. Тому вирішено вибрати спосіб написання скрипта, який необхідний для обробки зображення, а після обробки зображення він буде відправляти на оптичного розпізнавання OCR та отримувати результат.

Таким чином створено скрипт на мові програмування PHP. Для перетворення скрипта в ехе додаток вибрано програму PhpDevelStudio 3.0. Зберігати правильні відповіді в результаті виконання додатку вирішено у базу даних якою є звичайний текстовий файл формату txt або csv.

Лазарчук І. М.

старший преподаватель

Брестский государственный технический университет

ТЕНДЕНЦИИ РЫНКА ИНФОРМАЦИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Целью настоящей работы является выявление сущности информационной экономики, определение тенденций развития информационной экономики в Республике Беларусь.

Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 г. предусматривает, что развитие информационного общества является одним из национальных приоритетов страны. Информатизация общества направлена на создание оптимальных условий для удовлетворения информационных потребностей и реализации прав граждан, органов государственной власти, общественных организаций на основе формирования и использования информационных ресурсов. Происходит информатизация экономики, т. е. информация превращается в экономический ресурс первостепенного значения. Информация сегодня рассматривается в качестве одного из важнейших ресурсов развития общества наряду с материальными, энергетическими и людскими.

Существует 6 этапов становления и развития рынка информации в Беларуси. Структуру информационного рынка Республики Беларусь представляют секторы: деловой информации, научно-технической и специальной информации, массовой потребительской информации, услуг образования, ИКТ – рынок. В последние годы экономическая составляющая в развитии рынка информации возрастает.

Для проведения анализа информационного рынка Республики Беларусь целесообразно воспользоваться сопоставительно-институциональным методом измерения, в котором количественные результаты государствоведческих исследований могут быть использованы в качестве базы данных для проведения исследований харак-

теристик. Актуальны рейтинги развития рынка информации, главными критериями выбора которых является новизна рейтингов и наличие в них Республики Беларусь.

Индекс экономики знаний (The Knowledge Economy Index) – комплексный показатель, характеризующий уровень развития экономики, основанной на знаниях, в странах и регионах мира. Рассчитан по методике Всемирного банка (The World Bank).

Таблица 1

Индекс экономики знаний

Страна	Ранг, изменение с 2000 г.	KEI	KI	Экономические стимулы и институциональный режим	Инновационная система	Образование и квалификация	ИКТ-инфраструктура
Швеция	1	9,43	9,38	9,58	9,74	8,92	9,49
Финляндия	2, +6	9,33	9,22	9,65	9,77	8,77	9,22
Дания	3	9,16	9,00	9,63	9,49	8,63	8,88
Литва	32, +2	7,80	7,68	8,15	6,82	8,64	7,59
Россия	55, +9	5,78	6,96	2,23	6,93	6,79	7,16
Украина	56, -2	5,73	6,33	3,95	5,76	8,26	4,96
Беларусь	59, +11	5,59	6,62	2,50	5,70	7,37	6,79
Грузия	68, +7	5,19	4,49	7,28	5,15	4,61	3,72
Казахстан	73, +5	5,04	5,40	3,96	3,97	6,91	5,32

Республика Беларусь имеет достаточно высокое место в общем рейтинге, занимая 59 место (табл. 1). Следует отметить достаточно низкую оценку институциональному режиму и экономическим стимулам, созданному в стране, хотя именно он является фундаментом эффективного развития инновационной системы страны. Для предотвращения технологического отставания от ведущих стран Запада, а в перспективе и проигрыша в конкуренции в области инноваций новым индустриальным странам, необходимо увеличить уровень наукоемкости. Наукоемкость в ВВП в Беларуси по данным Национального статистического комитета, к сожалению, имеют низкий уровень 0,77% в 2015 г. [1]. Доля наукоемкой продукции на мировом рынке 3%, США – 39% ВВП, Япония–30%, Германия – 16% [4]. Важным субиндексом является ИКТ-инфраструктура, являющаяся фундаментом построения не только рынка информации, но и в целом инновационной системы. Недостаточное развитие инновационной системы тормозит развитие конкуренции и конкурентоспособности рынка информации, ИКТ– инфраструктуры Республики Беларусь, и наоборот.

Развитие рынка информации возможно при эффективной положительной поддержке государства. Проводятся мероприятия по развитию электронного правительства, в частности важным аспектом стало формирование концепции “Электронная Беларусь-2”, направленная на развитие электронного правительства, электронной экономики, электронных торговли, здравоохранения, обучения, занятости и социальной защиты населения. Специалисты ООН считают, что электронное правительство в Беларуси дает информацию о государственной политике и законах на 100%, обратную связь через формы на 55%, транзакционность и онлайн-платежи на 25%, электронные услуги на 22% [2].

В настоящее время рынок информации Республики Беларусь развивается положительными темпами, но необходимо предпринимать меры по устранению негативных тенденций и продолжению положительной динамики уже существующих выигрышных позиций Беларуси.

Таблица 2

Рейтинг развития информационно-коммуникационных технологий

Страна	Место в рейтинге в 2015 г.	Баллы
Южная Корея	1	8,93
Дания	2	8,88
Исландия	3	8,86
Великобритания	4	8,75
Швеция	5	8,67
Люксембург	6	8,59
Швейцария	7	8,50
Беларусь	36	7,18

Республика Беларусь входит в категорию стран с высоким уровнем развития ИКТ. Если сравнивать Беларусь со странами СНГ (табл. 3), то среди них по уровню развития ИКТ она занимает лидирующие позиции [2].

Таблица 3

Показатели Индекса развития ИКТ в 2015 году

	Россия	Бразилия	Китай	Индия	Беларусь	Казахстан	Украина
Индекс развития ИКТ, всего:	6.91	6.03	5.05	2.69	7.18	6.20	5.23
Место в рейтинге ИКТ развития	45	61	82	131	36	58	79

На уровень развития ИКТ Республики Беларусь оказали влияние следующие факторы:

- рост количества фиксированных телефонных линий;
- рост количества пользователей мобильной телефонной связи;
- значительное увеличение пропускной способности внешних каналов доступа в сеть интернет;
- увеличение доли домохозяйств, имеющих доступ к Интернету дома [4].

Согласно отчета InformationEconomyReport Беларусь последние семь лет показывает очень высокие темпы роста количества пользователей глобальной сети. Сегодня аудитория интернета в Беларуси приблизительно составляет 2,5 миллиона человек. И в ближайшее время прогнозируют дальнейший активный рост числа пользователей. Сегодня интернет – часть общественной жизни, давно ставший отдельным экономическим, социальным и информационным пространством, в котором нуждаются почти все.

В Беларуси в 2015 году была запущена сеть 4G (LTE). Она пришла на замену сети третьего поколения. Новинка пока работает только в Минске. Запуск четвертого поколения в эксплуатацию – это результат успешной реализации инвестиционного проекта и эффективного сотрудничества государства и частного бизнеса. LTE в Беларуси – первый этап масштабного проекта по обновлению всей телекоммуникационной инфраструктуры [3].

Республика Беларусь имеет хорошие результаты на пути к становлению развитого рынка информации, что продвигает ее на пути к созданию информационного общества.

Список использованной литературы

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by>.

2. ООО “ОНЛАЙНЕР” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://tech.onliner.by/>.
3. Интернет провайдеры Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://providers.by/>.
4. Свободная энциклопедия “Википедия” [Электронный ресурс] – Режим доступа: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет в Белоруссии](https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет_в_Белоруссии).

Лопатченко І. М.

аспірант

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

**ІННОВАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ФОРМИ ПРОФІЛАКТИКИ
СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА**

Соціальне сирітство – це не специфіка нашого часу, будь-які відхилення мають свій постійний відсоток і стійкість навіть в самих благополучних країнах. Однак, подібний масштаб і відсутність будь-яких виразних перспектив вирішення проблеми – це дійсно особливість сьогодення. Проблема соціального сирітства в нашій країні полягає в тому, що незважаючи на успішне вирішення багатьох суспільних завдань, розширення меж реалізації людських можливостей, масштаби соціального сирітства не зменшуються, а зростають, а саме воно набуває нового вигляду та різноманітних форм [3].

Основна проблема, з якої зіштовхуються фахівці при роботі з соціальними сиротами є виявлення так званого прихованого соціального сирітства, ознаки його можуть бути зовсім непомітними. Дитина перебуває в сім'ї, що виглядає цілком нормальною, проте, у середині її можуть відбуватися ті ж процеси, які характерні для соціально неблагополучних родин: емоційна відчуженість, несформованість уявлень про функції сім'ї та її членів, відсутність або ослаблення контролю, деструктивні способи подолання труднощів, бездоглядність і явне соціальне сирітство. Важливо, що законодавчо, не можливо вплинути на цей вид соціального сирітства через його невідповідність прописаним критеріям і без уваги відповідних органів залишаються такі родин, в яких і формується соціальне сирітство. І як наслідок ми не маємо системи раннього попередження соціального сирітства, займаючись їм тільки на пізніх стадіях, коли вуличний спосіб життя став єдиною можливою альтернативою існування дитини.

З цього приводу, сучасний розвиток суспільства засвідчує про появу нових актуальних тенденцій в сфері комунікацій між представниками держави та широкими верствами населення. Розглядаючи ці тенденції виділили одну з найважливіших та найдієвіших технологій у профілактиці соціального сирітства – соціальні медіа як новітня технологія звернення державних інституцій до широким верств населення і, навпаки, налагодження зворотного зв'язку з громадськістю, можливість, як з боку батьків, так і дітей, оперативно донести проблеми, що існують в сім'ях до представників відповідних органів влади.

На даному етапі особливу увагу у технологіях профілактики соціального сирітства слід приділити використанню можливостей інтернету, а саме електронних медіа та соціальних мереж. Так за даними опитування КМІС на початку 2016 року майже дві третини (62%) дорослого населення України користувалися інтернетом. Частка користувачів серед людей 18–39 років в Україні сягнула 91% робота саме з цією віковою групою і є, на нашу думку, головною можливістю у спрямуванні профілактичних дій щодо соціального сирітства. Як зазначають со-

ціологи, кількість користувачів інтернету продовжує зростати більшими темпами, ніж це прогнозувалося. За період з лютого 2014 до лютого 2016 років кількість користувачів зросла на 8 відсотків [2]. Варто зазначити, що введення в дію у 2015 році мобільних мереж доступу до інтернету у форматі 3G дозволило охопити маленькі містечка, селища міського типу та навіть невеликі села й кількість користувачів інтернету, саме серед населення цікавої нам вікової групи.

Важливою для нас складовою профілактики соціального сирітства є використання величезного потенціалу соціальних мереж. Згідно з даними дослідження компанії “Gemius. Україна” в нашій країні зареєстровано більше ніж 40 млн. користувачів соціальних мереж, ця цифра порівняна з кількістю населення України [4]. Важливість використання соціальних мереж засвідчує те що серед державних інституцій майже всі мають аккаунти, сторінки та групи у одних з найбільш використовуваних сайтів vk. com та facebook. com. Маючи велику кількість читачів, матеріали та публікації, які розміщуються у соціальних мережах державних інституцій отримують значне охоплення та розповсюдження. Важливо зазначити, що створення такого виду інформаційного контенту не потребує великих матеріальних вкладень, проте має дієвий вплив на свідомість цільової аудиторії.

Можливості, що надають сучасні технології профілактики соціального сирітства, на нашу думку потрібно використовувати у наступних напрямках: пропагування здорового способу життя; роз’яснення важливості дотримування сімейних цінностей; розповсюдження інформації про права дитини; пропаганда негативного ставлення до шкідливих звичок, заохочення до відмовлення від них; висвітлення можливих способів подолання складних життєвих обставин; розміщення інформації щодо можливості отримання фахової державної та недержавної допомоги; протидія насильству у сім’ї.

Крім того, важливим є просвітницька робота серед заможних сімей за допомогою соціальних мереж з приводу новітніх форм профілактики прихованого сирітства. За допомогою соціальних мереж можлива пропаганда елітарних шкіл інтернатів “бодінг скул”, що є поширеними у зарубіжних країнах і створюються як центри соціалізації, де учні спілкуються з різними за соціальною ієрархією дітьми, з різним цінностями. Крім того, “бодінг скул”, здійснюють контроль за поведінкою і змушують дотримуватися певних соціальних норм. Це є шляхом для налагодження психологічного контакту дітей з батьками, так і майбутньої соціалізації дітей в суспільстві.

Таким чином, використання сучасних соціальних медіа як технології профілактики соціального сирітства має відповідати тій складній ситуації, у якій зараз опинилася наша держава. Особлива роль соціальних мереж з приводу пропаганди новітніх форм профілактики прихованого сирітства, а саме елітарних шкіл інтернатів “бодінг скул”. Робота з безпосередньою цільовою аудиторією, на яку може бути спрямована така профілактика, вимагає розуміння сучасних можливостей й активного їх застосування.

Список використаної літератури

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навчальний посібник / З. Вайшенберг. – Київ : Академія української преси : Цент вільної преси, 2009. – 262 с.
2. Липський І. В. Кількість інтернет-користувачів в Україні перевищила 60% [Електронний ресурс] / І. В. Липський. – Режим доступу: http://dt.ua/TECHNOLOGIES/kilkist-internet-koristuvachiv-v-ukrayini-perevischila-60-207572_.html.

3. Осипова И. И. Социальное сиротство: теоретический анализ и практика преодоления : монография / И. И. Осипова. – Нижний Новгород : НИСОЦ, 2009. – 208 с.
4. Прус Л. Исследование интернет-аудитории Украины. Июль, 2015 год [Электронный ресурс] / Л. Прус. – Режим доступа: <http://www.gemius.com.ua/vse-stati-dlja-chtenija/internet-auditorija-ukrainy-ijul-2015-goda.html>.

Мамуладзе Гела

академический доктор экономики, профессор факультета
Батумский государственный университет им. Шота Руставели

РОЛЬ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИИ В РАЗВИТИИ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

90-ые годы XX века в истории коммуникации и информационных технологии отмечается беспрецедентным феноменальным развитием интернета. Интернет основательно изменил мышление людей, их отношения относительно выполнения работ. Электронная торговля является продукцией деловой активности, которая использует цифровые средства связи. Электронная торговля сформировала новое экономическое пространство, предметом которого является любой продукт: товары различных видов, обслуживание, недвижимость, банковский продукт, информационный продукт и т.д.

Рост и развитие электронной торговли дает возможность господствующим субъектам торговли заключать коммерческие сделки и производит другие операций в электронном режиме. Электронная торговля создает новую форму организации торговых предприятий – виртуальные магазины и в условиях постоянной конкуренции предлагает для реализаций новые товары и обслуживание. Например, фирма по торговле книгами “**Amazon**” изг. Сиэтл (США), у которой не было магазина традиционного типа, начала торговлю книжной продукцией через интернет и осуществляла координацию доставки товара от производителя до потребителя. Так же известная компания “Ebay” осуществляет координацию доставки товара до потребителя. Отмеченная фирма большой популярностью пользуется в Грузии. С каждым днем увеличивается численность пользователей Ebay.com, что свидетельствует о ее организованности и высоком качестве товара. В Грузии одним из известных интернет – магазином является Get.ge, который доставляет посылки и бандероли из Америки и Европы.

В настоящее время у любого желающего есть возможность с помощью интернета оценить желаемую для него продукцию и затем заказать. Заказанную в интернет – магазине продукция до заказчика доходит в разное время. При дополнительной оплате продукция к потребителю поступает относительно быстрее. В таких случаях интернет – магазин пользуется услугами таких известных международных перевозчиков как TNT, FedEX и др. В пользовании вошли электронные книги. Это похожее на “ноутбук” устройство книжного формата, в который можно загрузить электронные версии несколько сотен книг. Его спокойно можно взять в дорогу во время путешествий и читать так же удобно, как бумажную книгу.

Службы электронного маркетинга, с целью создания интернет – брендов и привлечения на посетителей своих веб страниц, могут применять онлайн – рекламу, который появляется на экранах компьютеров, когда интернет – пользователи находятся в сети. В настоящее время интернет – рекламы в основном появляются на Google. com, facebook. com, yahoo. com и других похожих сайтах.

Ярким примером эффективной работы электронной торговли является “American Eagle”, который рассчитан обувной сегмент и пользуется большой попу-

лярностью, так же “Sony mobile phones”, который успешно работает в сегменте мобильных телефонов. Hulu. Com является коммерческим сайтом, где размещены телевизионные передачи таких известных телекомпаний как NBC, ABC и FOX. Акции компаний распределены в отмеченных трех телекомпаниях поровну, по 27%. Важнейшим фактором ее популярности является именно интернет – маркетинг.

Уже несколько лет, как электронная торговля функционирует в Грузии и много людей пользуются услугами зарубежных интернет – магазинов. Он начал функционировать с появлением первой веб страницей. На сегодня имеются веб – порталы, форумы, интернет – магазины и т.д. Грузия активно включена в глобальные интернет аукционах, особенно в автомобильных интернет аукционах Америки и Японии, где клиент может выбрать желаемый модель автомобиля по цвету, возрасту и другими техническими характеристиками, тут же оплатить соответствующую сумму по частям и через некоторое время получить автомобиль в порту г. Поти или в Тбилиси. Таким же образом можно приобрести различные товары из Европы или развитых стран, что значительно сокращает время и расходы.

Одним из известных интернет – магазином в Грузии считается Техника. ge, который освоил почти все сегменты техники. Здесь можно приобрести мобильные телефоны, mp3флаеры, охранные системы, компьютерные аксессуары, 3D очки и т.д. Компания достигла значительных успехов и увеличила объем продукции. Они завезли так же такие устройства, которые в Грузии пользуются меньшей популярностью, такие как электронные сигареты и детское видео няня. Отмеченная компания на рынке позиционирует только в электронном виде и довольно успешно. Кроме этого услуги курьера бесплатны. Компания отличается и оригинальной продукцией, такой как напр. майки эквалайзерами, которая включается во время музыки. Существование таких товаров обращает свое внимание еще больших потребителей и способствует росту производительности компании. Следует так же отметить компанию MyGold. ge, которая является электронным магазином украшения и часов. Он отличается визуальной стороной, доступными ценами и стимулирующими акциями – при покупке товаров стоимостью свыше 100 лари получаете скидку в размере 10% на любую другую продукцию. Компания кроме украшения и часов постепенно освоила и другие сегменты рынка, такие как сумки, аксессуары и белье. Визуальная сторона сайта привлекателен и прост, по этому потребителя появляется ясное представление о том или ином продукте и упрощается его покупка.

На основании вышесказанного можно сделать заключение, что тенденции развития электронной торговли достаточно высоки и наша страна тоже является активным потребителем интернет – рынка. В Грузии интересным сегментом развития электронного рынка является рынок грузинских веб страниц, который довольно быстро развивается, становится популярным и информационным. Все отмеченное способствует включению страны в мировые экономические процессы.

В заключении следует отметить, что т.к. электронная торговля признана результативным для любой деятельности, желательно что бы электронная торговля еще больше развивалась, что вызовет рост шансов прибыли и конкурентоспособности фирм. Современные фирмы должны освоить и внедрить в практику современные интернет – технологии. В противном случае сохранение конкурентоспособности и своей ниши на рынке будет довольно затруднительным.

Маслій Г. П.

слухач магістратури

Класичний приватний університет

ХМАРНІ СХОВИЩА В ЗБЕРЕЖЕННІ ТА УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

Сучасний світ неможливо уявити без використання хмарних сховищ. Вони зайняли велику роль у нашому житті. Зокрема і в студентському житті, хмарні сховища є основними для зберігання інформації в інтернеті. За допомогою них також можна ділитись інформацією з іншими користувачами. Велику популярність мають компанії та фірми щодо використання хмарних сховищ які спрощують обмін між працівниками інформацією та резервуванням.

На сьогодні налічується більше 100 хмарних сховищ, деякі з них мало відомі. Серед них є також багато популярних у використанні. Всі хмарні сховища є різними хоч і мають спільні ознаки, наприклад: обсягом безкоштовного простору, безпекою інформації, зручності. Але в платних сховищах відповідно і рівень безпеки більший.

Під час дослідження було проведено експерименти за такими критеріями: найпопулярніший, найдорожчий, безкоштовний, час завантаження та самий безпечний хмарний сервіс.

На 2016 рік серед найбільш популярніших хмарових сховищ є Google Drive, Dropbox, Облако Mail.ru, Яндекс. Диск, iCloud, Microsoft OneDrive, Mega, Yunpan 360 [1]. Google Drive є найпопулярнішим але й самим дорожчим з платних, за 30 ТБ потрібно заплатити 6 899,00 грн. / місяць. Але про те що він найдорожчий він також є і найбільш безпечний із всіх хмарових сховищ.

А ось серед безкоштовних хмарних сховищ найкращим є Yunpan 360 тому що він надає понад 4 ТБ безкоштовного дискового простору для користувачів.

На рис.1 показано порівняння продуктивності сервісів хмарного сховища, таких як: Google Drive, Dropbox, SkyDrive та Box.com які було взято для дослідження. Порівняння проводилося шляхом завантаження на них файлу в розмірі 13 кБ.. Порівняння проводились за такими регіонами: Північна Америка, Європа та загальний середній показник.

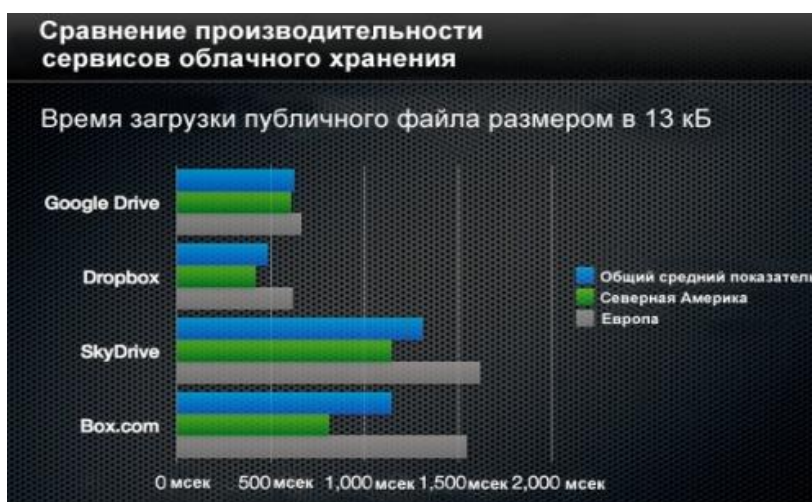

Рис. 1. Порівняння продуктивності сервісів хмарного сховища

З даних результатів видно що найшвидше завантаження з Північної Америки та Європи на Dropbox. Цьому свідчать всі 3 показники, після Dropbox на другому місці Google Drive на третьому місці Box. com і на останньому місці розмістився Sky Drive який визначився найповільнішим серед всіх хмарних сховищ які були використані для порівняння продуктивності сервісів хмарних сховищ.

У нашому огляді ми вибрали для порівняння 9 кращих хмарних сховищ за 2016 рік, перевірили які з них продовжують радувати тарифними планами, скільки надають безкоштовного місця після реєстрації і якими унікальними функціями володіють, включаючи “новачків” з Китаю, шокуючих безкоштовними обсягами і постійними акціями по роздачі вільного місця. В таблиці відображено порівняння цих 9 хмарних сховищ за такими критеріями:

Таблица 1

Порівняльна таблиця безкоштовних хмарних сховищ [2]

Хмарне сховище	Яндекс. Диск	Google Диск	Microsoft OneDrive	Mega	Облако Mail.ru	Dropbox	Yunpan 360	Media Fire	iCloud
Розміщення серверів	Росія	США	США	Нова Зеландія	Росія	США	Китай	США	США
Популярність в рунеті (1-15)	1	4	3	5	6	2	11	8	7
Простота використання	ПР	ПР	ПР	СР	ПР	ПР	ДС	СР	СР
Загальний рейтинг	10	8	8	7	6	9	3	5	6
Безкоштовно при реєстрації, Гб	10	15	15	50	25	2	3600	10	5
Максимальний розмір файлу, Гб	6	7	7	8	8	НО	10	50	НО
Рейтинг за характеристикою	6	7	7	8	8	5	10	6	5

ПР – просто, СР – Середня, ДС – досить складно, НО – НЕ обмежено.

З кожним роком все більше і більше користувачів починають використовувати хмарні сховища для збереження та обміну файлів (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл причин, за якими використовуються хмарні сховищ

Найперша причина використання хмарних сховищ – так зменшення витрат на офіси, програмні засоби та покупку нових ПК. Другою причиною є покращення ефективності ІТ за рахунок віддаленого доступу. Третьою причиною є більш швидка реалізація ІТ-проектів, тобто не потрібно щодня працівнику витрачати час на те щоб дістатись до роботи, а потім до дому, замість цього працівник може вдома витрати цей час на розробку проекту. Четвертою причиною є зменшення проблем з нестачі кваліфікованих ІТ-спеціалістів. Та п'ята причина слугує підвищенням якістю обслуговування користувачів.

Список використаної літератури

1. Топ-10 облачных хранилищ 2016 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fornote.net/2016/01/top-10-oblachny-h-hranilishh-2016-goda/>.
2. Сравнение сервисов хранения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://softcatalog.info/ru/obzor/oblachnye-servisy>.

Мельниченко Р. Д.

слушатель магистратуры

Классический приватный университет

ИССЛЕДОВАНИЕ И ПРОГРАММНАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ВИРТУАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Решение задач создания систем виртуальной реальности связано, как правило, с необходимостью создания систем имитирующих, как и поведение, так и реакции на воздействия. Для создания убедительного комплекса ощущений реальности компьютерный синтез свойств и реакций виртуальной реальности производится в режиме реального времени.

Объекты виртуальной реальности обычно ведут себя близко к поведению аналогичных объектов материальной реальности. Пользователь может влиять на эти объекты в согласии с реальными законами физики (гравитация, свойства воды, столкновение с предметами, отражение и т.п.). Однако часто в развлекательных целях пользователям виртуальных миров разрешается больше, чем возможно в реальной жизни (например, летать, создавать произвольные предметы и т.д.) [1].

Для создания логики принятых решений объектами, которые реагируют на действия пользователя, эффективно используются различные методы вычислительного интеллекта, позволяющие имитировать в виртуальной реальности поведение реальных объектов.

Целью работы является исследование существующих систем контроля виртуальной реальности, создание системы контроля виртуальной реальности основанной на методах вычислительного интеллекта, а также создание прототипа контроллера для виртуальной реальности.

Реализованная система состоит из двух основных блоков: программной реализации системы виртуальной реальности и аппаратного манипулятора для контроля созданной системы. Система виртуальной реальности имитирует участок реального мира и позволяет управлять объектом типа “танк”, менять его положение в “пространстве” виртуальной системы, взаимодействовать с объектами типов “стена”, “блок”, “пламя” и создавать объекты типа “снаряд”.

Для контроля вышеописанной системы используется разработанный аппаратный контроллер, который превращает данные с сенсоров расстояния на команды для объекта типа “танк”. Дополнительное управление может осуществляться с помощью клавиатуры или кнопок на экране (если устройство на котором запущено приложение имеет сенсорный экран).

В виртуальной реальности присутствует интеллектуальная система на основе нейронных сетей, которая анализирует свойства объектов системы и предоставляет пользователю советы и дополнительную информацию для принятия решения.

Успех проведения исследований с помощью систем ВР заключается в возможности конструирования образов, моделирование ситуаций и т.п. Виртуальная реальность может быть эффективно использована в обучении человека профессиональным знаниям. Ее способность моделирования любой ситуации может служить средством приобретения и закрепления жизненных навыков, а также профессиональных навыков.

Были исследованы существующие системы виртуальной реальности и разработана система в виде программно-аппаратного комплекса, состоящая из компьютерного приложения, которая моделирует виртуальную реальность на основе вычислительного интеллекта и физического манипулятора, с помощью которого можно выполнить действия для изучения и взаимодействия с виртуальной реальностью. Система моделирует некоторый участок реального мира, физические законы, предоставляет пользователю возможность взаимодействия с объектами виртуальной реальности и демонстрирует реакцию системы на внешнее воздействие. Физический манипулятор трансформирует движения пользователя в управляющее воздействие.

Научная новизна работы заключается в том, что разработана модификация (усовершенствования) метода Калмана, которая заключается в том, что для конкретного случая использования этого метода с одной переменной матрицы вычисляются скалярные значения. Это позволяет значительно упростить расчеты, повысить производительность вычислений путем упрощения формулы и получить результаты с меньшими временными затратами, но без потери точности, что важно в реальных системах.

Практическая ценность полученных в работе результатов заключается в том, что разработан программно-аппаратный комплекс для моделирования и исследования систем виртуальной реальности, который на основе нейронных сетей реализует ИС, помогает пользователю взаимодействовать с виртуальной реальностью. Разработанная система помогает студентам понять явление виртуальной реальности, дать знания по моделированию процессов реальной жизни в виртуальной форме и сформировать идею, что использование виртуальных сред может значительно уменьшить затраты времени и материальных ресурсов в тренировке пользователей реальных систем и тестировании реальных систем.

Список использованной литературы

1. Кондратьев И. О. Технология – виртуальная, результат – реальный / И. О. Кондратьев // Computer world. – 1997. – 104 с.
2. Попов И. А. Виртуальный человек / И. А. Попов // Решение вместе с Decision. – 2002. – № 1. – С. 27–35.
3. CirculaFloor / H. Iwata, H. Yano, N. Fukushima, H. Noma // IEEE Computer Graphics and Applications. – 2005. – № 25 – 64 с.

Нацюк І. М.

кандидат економічних наук, доцент

Гончаренко Ю. В.

старший викладач

Класичний приватний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Одним із найважливіших завдань сучасної освіти є підвищення якості освіти студентів.

В новій концепції вищої освіти відбувається постійне збільшення мінімального обсягу знань, необхідних сучасному випускнику з будь-якої спеціальності. Актуальною складовою сучасної освітнянської системи є електронне навчання, яке нарівні з традиційними методами дозволяє на новому рівні організувати роботу студентів з навчальним матеріалом, дозволяє вирішити питання методичної підтримки дисциплін, організувати більш насичену самостійну роботу студентів, здійснити об'єктивний моніторинг якості одержуваних студентами знань, дати студентам можливість цілісного сприйняття навчального матеріалу і в кінцевому підсумку підвищити ефективність навчання. Електронне навчання забезпечує принципово нові можливості в доступі до освітніх інформаційних ресурсів, в організації управління освітніми процесами, в актуалізації освітніх ресурсів і управління ними, в організації нових форм освіти з використанням дистанційних форм навчання, значно розширюючи можливості традиційної освітньої системи.

Найважливіші критерії, яким повинна задовольняти будь-яка система електронного навчання:

- функціональність – наявність в системі необхідних ресурсів для вирішення різних завдань освітнього процесу;
- мобільність – підтримка міжнародного стандарту обміну електронними курсами;
- модульність – можливість компонування модулів, які можуть бути використані в інших курсах;
- наявність системи контролю, що дозволяє в режимі online оцінювати знання, вміння, навички, пізнавальну активність студентів;
- ергономічність – наявність інтуїтивно зрозумілого і зручного інтерфейсу для всіх категорій користувачів;
- наявність нових версій і “безболісне” оновлення.

Система Moodle – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, програмний продукт, розроблений для створення і використання online-курсів. Перевагою Moodle є можливість побудови повної структурної моделі всього освітнього процесу по будь-якій спеціальності в електронній формі, варіювання методів, засобів і форм проведення навчальних занять.

Інформаційний контент курсу може бути не менш різноманітний, ніж в реальному освітньому процесі.

Елементи і ресурси, що входять до складу системи Moodle, дозволяють розміщувати аудіо та відео фрагменти лекцій або інші навчальні матеріали в аудіо/відео форматі. Відео може перебувати і в самій системі або на зовнішніх медіахранилищах вільного користування.

При роботі в мережі Інтернет позитивним аспектом також є можливість використання зовнішнього контенту по відношенню до курсу, наприклад посилань на літературу і матеріали (журнальні статті, електронні ресурси, онлайн-довідники, інтернет-енциклопедії), що знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет.

Можливість поділу курсу на блоки, що містять обумовлені викладачем розділи або теми, дозволяє організувати поступовий доступ студентів до матеріалу в міру його вивчення, здійснюючи таким чином тайм-менеджмент при роботі студентів над курсом.

Ще одним засобом тайм-менеджменту є календар, який відображає основні події, що відбуваються в курсі – відкриття нових тем, контрольних заходів, і дозволяє відстежувати їх в зручній студенту формі.

Щодо контрольних заходів, система Moodle дозволяє створювати тести з різними типами відповідей – відкритого і закритого, з множиною варіантів вибору, питаннями на відповідність. Можливо обмеження кількості спроб проходження тесту і часу на проходження всіх питань, що дозволяє організувати як тренувальні тести для самопідготовки без обмеження часу і кількості спроб, так і контрольні тести з будь-якою кількістю питань з фіксованим числом спроб.

Система Moodle надає широкі можливості для комунікації та взаємодії учасників освітнього процесу:

- обговорення актуальних питань на форумах;
- здійснення інформативно-консультативного зворотного зв'язку між студентом і викладачем за допомогою модуля особистих повідомлень;
- спільне створення електронних документів та навчальних матеріалів на основі wiki-технологій, баз даних, глосаріїв.

Moodle має потужний інструментарій зі збору, обробки та зберігання аналітико-статистичної інформації про практично всі події освітнього процесу в системі:

- ведення журналу успішності студентів з відображенням в ньому особистих досягнень кожного в загальному рейтингу групи, що, як показує практика, спонукає у них змагальне прагнення до поліпшення результатів;
- надання викладачу повної інформації про активність студентів у системі – протоколюється звернення до елементів системи і всі спроби проходження тестів. Ця можливість дозволяє істотно підвищити безпеку системи, забезпечуючи можливість виявлення спроб несанкціонованого доступу до системи і порушення регламенту проходження тестування.

Отже, використання середовища електронного навчання Moodle дозволяє розширити можливості освітнього процесу як в плані збільшення можливостей організації самостійної роботи студентів, так і використання системи за допомогою різних форм навчання.

Таким чином, освіта стає більшою мірою орієнтована на потреби суспільства і економіки, більш гнучкою. Змінюються стимули до навчання, форми освітнього процесу і його зміст, що безпосередньо веде до змін у всій сфері освіти, головною метою якого є становлення професійно-компетентного, всебічно розвиненого і конкурентоспроможного працівника.

Пачинина Л. И.

старший преподаватель

Академия управления при Президенте Республики Беларусь

Пачинин В. И.

кандидат технических наук, доцент

Институт информационных технологий

Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники

ОПТИМИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ НА БАЗЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Современные условия общественного развития требуют от управленца оригинальных решений в условиях дефицита информации и времени, что предполагает изменения подходов к управленческой деятельности. Создание оптимальной организационной структуры управления, стратегическое осмысление целей деятельности, формирование системы мотивации труда работников немалослимы без качественного улучшения управленческой практики, внедрения инновационных технологий управления.

Управленческая деятельность представляет собой совокупность управленческих процессов межсубъектного взаимодействия, обеспечивающих заданный результат. Инновационные технологии управленческого труда позволяют избежать ненужных второстепенных процедур и дублирования работ, сформулировать четкие критерии к качеству результата. Несмотря на разброс определений понятия “технология управления”, содержание ее сводится к совокупности однозначно представленных и нормативно обусловленных процедур и операций, осуществляемых в процессе управления для достижения ожидаемого результата [1]. Важным моментом внедрения технологий управления является выявление резервов рационализации труда процесса разработки, принятия и реализации управленческого решения в конкретной предметной области.

В мировой практике управления широко известна технология бенчмаркинга [2]. Корни ее можно найти в отечественной практике советского периода, когда широко пропагандировалось использование передового опыта лучших предприятий в рамках социалистических соревнований. Однако в условиях рынка управление по данной технологии больше опирается на инициативу работников и мониторинг лучших образцов, методов, форм работы, что является приемлемым для органов государственного управления общей компетенции в государственном аппарате. Простота структуры, оптимальность штата, оперативное реагирование на запросы граждан – главные цели внедрения бенчмаркинга в государственном управлении. Успешный опыт внедрения данной технологии в государственных учреждениях здравоохранения, полиции, местных органов власти имеется во многих западных странах. Внедрение данной технологии будет способствовать ускоренному развитию электронного правительства в стране. Технология требует разработки унифицированных показателей, характеризующих управленческий процесс, создания условий для передачи и поддержания информационного обмена, применения идентичных методов, форм фиксации и программных средств для анализа ситуации, а также адекватного восприятия изменений.

Не менее значимой является технология аутсорсинга, предполагающая передачу определенных функций или частей процесса на обслуживание другой организации, специализирующейся в соответствующей области [3]. Процессы ведения бухгалтерского учета и статистики, юридическое, кадровое обеспечение

деятельности, управление базами данных, вопросы информационной безопасности в государственных учреждениях могут с успехом выполняться сторонними организациями. Значимость внедрения данной технологии в сферу государственного управления связана, в первую очередь, с оптимизацией затрат, выделяемых на содержание государственного аппарата из государственного бюджета, улучшением управляемости, открытости управленческих процедур, концентрацией усилий работников на стратегических направлениях работы.

Особое место среди технологий, используемых в системе государственного управления, занимают информационно-коммуникационные технологии. Технология краудсорсинга, обеспечивающая мобилизацию людских ресурсов на решение проблемных вопросов, с успехом используется органами власти в рамках реализации проектов по развитию элементов электронного правительства. Опыт взаимодействия органов власти и граждан, привлекаемых в качестве экспертов на специальных сайтах сети Интернет очевиден [4]. Экономя деньги и время на осуществление управленческих процедур по вопросам обсуждения будущих законопроектов, размещения объектов социальной инфраструктуры и др., внедрение данной технологии требует информационной доработки ограничений, связанных с государственными секретами.

В последнее время все большее внимание привлекают беспроводные технологии и мобильные приложения. Беспроводные модемы позволяют подключиться к сети Интернет и социальным сетям практически в любом месте нужный момент, проводить он-лайн конференции, осуществлять совместную работу на проектами и документами.

Ошибочно предполагать, что внедрение новых технологий осуществляется беспрепятственно. Как правило, сопротивление персонала зависит от степени информированности и понимания своей роли в измененном процессе управления. Несомненно, внедрение инновационных технологий потребует не только обучающих технологий, но и технологий инновационного кадрового менеджмента (техник командообразования, управления карьерой, процесса непрерывного обучения, формирования корпоративных ценностей).

Таким образом, внедрение инновационных технологий в сферу государственного управления будет способствовать оптимизации организационной структуры управления, освоения новых возможностей информационных технологий, рационализации использования ресурсов, де бюрократизации деятельности государственного аппарата и внедрения новых научных знаний в процесс управленческой деятельности.

Список использованной литературы

1. Пачинина Л. И. Технологии государственного управления: практико-ориентированный подход [Электронный ресурс] / Л. И. Пачинина, М. Г. Рубеж // Повышение эффективности государственного управления в условиях инновационного развития : Респ. науч.-практ. конф., Минск, окт. 2011 г. – Минск, 2011.
2. Стариков В. В. Бенчмаркинг – путь к совершенству / В. В. Стариков // Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 4. – С. 12–19.
3. Герцева Н. А. Технология аутсорсинга в органах исполнительной власти / Н. А. Герцева // Вестник Омского университета. Серия “Экономика”. – 2008. – № 2. – С. 114–115.
4. Пурдехнад Дж. Открытые инновации и социальные сети / Дж. Пурдехнад // Проблемы управления в социальных системах. – 2010. – № 3. – С. 110–115.

Полюлях Р. А.

аспірант

Одеський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ЕЛЕКТРОННА МЕДИЦИНА НА СЛУЖБІ НАТО

Сучасні технології достатньо широко використовуються у НАТО, зокрема це стосується електронної медицини. Аналіз низки публікацій фахівців НАТО демонструє широкий спектр використання е-медицини. При цьому, робота щодо використання інформаційних технологій ведеться з минулого століття і є політикою держави.

Так, Lester Martinez-Lopez [1] зазначає, що медичний персонал і інформаційні системи мають проектуватись, бути інтегрованими і використовуватись задля військово-медичного спостереження задля захисту фізичного і психічного здоров'я військовослужбовців протягом всієї їх служби. У цьому ввижається державна політика США. Наголос робиться на розширенні можливостей спостереження за оточуючим середовищем, щоб забезпечити здоров'я військовослужбовців. Це відбувається у відповідності з директивою Департаменту оборони від 30 серпня 1997 р. Особлива увага приділяється питанням електронного спостереження за здоров'ям військовослужбовців у періоди до, під час та після "розгортання" на будь-якій території у світі і у будь-якій державі. Таке спостереження передбачає систематичний збір, аналіз, інтерпретацію даних, а також звітність. Подібне електронне спостереження орієнтовано також і на населення задля визначення медичних загроз населенню, його здоров'ю, добробуту та виробничості. Тут вбачаються активні, пасивні та дозорні процедури. Саме розгортання включає в себе ідентифікацію населення, щоб визначити групу ризику. Сучасна електронна медицина розглядається як складна система взаємозв'язків оточуючого середовища, погроз, груп ризику з населення. Зазначається, що успішна програма спостереження вимагає агресивного збору даних, який передбачає моніторинг оточуючого середовища, зокрема: води, ґрунтів, клімату, повітря, шумів, продуктів харчування та інших екологічних джерел. Важливими елементами є зворотній зв'язок та контрзаходи.

Victor H. Mac Intosh [2] наголошує на доцільності використання інформаційних технологій за спостереженням пересування штамів грипу. Зазначається, що це сприятиме ранньому попередженню та сповіщенню щодо епідемій, які є причиною смертності населення. З іншого боку це також дає можливість протидіяти біологічним війнам та біотероризму. Робота над технологіями електронної медицини у цьому аспекті була розпочата у 1999 р. і розширена у 2001 р. (Вашингтон, округ Колумбія). На теперішній час проводяться порівняння з іншими системами спостереження, які існують у цивільних організацій. Це сприяє уточненню даних і більш точному прийняттю рішень.

William M. Pugh, Jamie K. Pugh розглядають таку частину електронної медицини як проектування, розробка та впровадження автоматизованої системи для обробки медичних даних щодо розгортання персоналу. Використання таких систем дає можливість проводити спостереження за процесами відхилення від історичних моделей хвороби. Ця система розроблена для аналізу та створення звітів. Така система дає можливість проаналізувати все населення і отримати більш достовірний результат при побудові моделі. Результати аналізу отримуються у вигляді кольорових гістограм та інших графічних варіантів. Зазначається-

ся, що це дає можливість швидко встановити: захворювання і базові травми; порогові значення для різних типів відхилень від базової лінії.

Jaques Reifman, Gary Gilbert, Mary Parker, David Lam [4] акцентують свою увагу на проблемах електронних систем медичного спостереження задля попередження про біотеракти та природні епідемії. Це стосується проблем створення автоматизованої інфраструктури збору даних, забезпечення сучасного доступу до якості даних з різнорідних джерел, розробки алгоритмів виявлення біоактивних сплесків. Наголошується на тому, що є зацікавленість до використання подібних інформаційних технологічних наробок задля поліпшення їх своєчасної інтеграції у суспільну охорону здоров'я. Проблема вбачається в тому, що фінансується велика кількість наробок, які не гармонізовані і мають різні підходи. Все це передбачає необхідність створення автоматизованої інфраструктури збору даних, забезпечення своєчасного доступу до якісних даних з розрізнених джерел, розробка алгоритмів виявлення біологічних сплесків, розвиток імітаційних моделей. Важливим вважається створення інформаційної інфраструктури для збору, збереження та передачі даних для аналізу. Особливо значущим це стає у змішаному військово-громадянському середовищі, де було розгорнуто військові сили. Тут постає ще одна проблема: військові і цивільні установи використовують різні інформаційні системи і мережі передачі даних; вони часто несумісні в обладнанні, програмному забезпеченні, архітектурі даних або передачі даних протоколів; є несумісності між державними органами, окремими військовими службами в аспекті організації та функціональної активності. Акценти робляться на тому, що інформаційна інфраструктура національної системи охорони здоров'я має важливе значення для ефективного електронного медичного спостереження оскільки характеризує поточний стан здоров'я нації, визначає основні припони для створення сучасної інформаційної бази щодо стану здоров'я нації, потреби безперервного догляду, визначення дій, необхідних для створення політичної волі для прийняття законів, стандартів, методів ведення бізнесу та розвитку технологій. Виникає потреба створення інформаційної інфраструктури національної охорони здоров'я.

Kenneth L. [5] підкреслює, що військовослужбовці та їх лідери все більш занепокоєні потенційними несприятливими наслідками для здоров'я від впливу оточуючого середовища (особливо коли вони знаходяться на іншій території). Також є занепокоєння щодо зростання загрози нападу з застосування зброї масового знищення (біологічна та хімічна зброя). Мова йде про застосування інформаційних технологій в профілактичній медицині щодо ендемічних інфекційних захворювань, бойових травм, лейкемії тощо. Використання інформаційних технологій дозволяє зменшити людські помилки.

Отже, сучасний світ побудований на використанні інформаційних технологій. Зарубіжні держави, міжнародні організації та об'єднання будуть своєю діяльністю з широким застосуванням технологій. Варто відзначити, що це є основним орієнтиром для України, оскільки всі питання електронної медицини піддаються державному управлінню та регулюванню.

Список використаної літератури

1. Technology Opportunities: Implementation of Deployment Health Policy in Operational Theaters [Electronic resource] / Lester Martinez-Lopez // RTO-MP-HFM-108 – NATO Medical Surveillance and Response, Research and Technology Opportunities and Options. – Mode of access: <http://www.cso.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-MP-HFM-108>.

2. Enhancing Influenza Surveillance Using Electronic Surveillance System for the Early Notification of Community-Based Epidemics (Essence) [Electronic resource] / Victor H. MacIntosh // RTO-MP-HFM-108 – NATO Medical Surveillance and Response, Research and Technology Opportunities and Options. – Mode of access: <http://www.cso.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-MP-HFM-108>.

3. An Overview of the Medical Data Surveillance System [Electronic resource] / William M. Pugh // RTO-MP-HFM-108 – NATO Medical Surveillance and Response, Research and Technology Opportunities and Options. – Mode of access: <http://www.cso.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-MP-HFM-108>.

4. Challenges of Electronic Medical Surveillance Systems [Electronic resource] / Jaques Reifman, Gary Gilbert, Mary Parker, David Lam // RTO-MP-HFM-108 – NATO Medical Surveillance and Response, Research and Technology Opportunities and Options. – Mode of access: <http://www.cso.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-MP-HFM-108>.

5. Tools and Techniques for Enhanced Health Surveillance in Deployed Settings Colonel [Electronic resource] / Kenneth L. Cox // RTO-MP-HFM-108 – NATO Medical Surveillance and Response, Research and Technology Opportunities and Options. – Mode of access: <http://www.cso.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-MP-HFM-108>.

Хлебников М. А.

слушатель магистратуры

Класический приватный университет

СРАВНЕНИЕ СРЕДЫ РАЗРАБОТКИ НА ЯЗЫКЕ JAVA

В связи с большой актуальностью языка программирования Java необходимо выбрать среду разработки. Есть возможность создания проектов используя блокнот и командную строку, но данный вариант является не оптимальным по времени. В данной работе было проведено сравнение нескольких наиболее популярных сред разработки: IDEA и Eclipse. IntelliJ IDEA – интегрированная среда разработки программного обеспечения на многих языках программирования [1]. Eclipse – свободная интегрированная среда разработки модульных кроссплатформенных приложений [2]. Основными преимуществами IDEA по сравнению с Eclipse являются:

1. Отладка

Чтобы при отладке увидеть значение какого-то выражения, в Eclipse необходимо сначала выделить это выражение. Причём выделить точно, случайно выделите лишний символ – Eclipse не поймёт. После этого жмём Ctrl+Shift+I и видим значение выражения (рис. 1).


```
@Test
public void displaysHumanReadableName() {
    Assert.assertEquals("become visible", Condition.visible.toString());
    assertEquals("become hidden", Condition.hidden.toString());
    assertEquals("got attribute lastName=Malkovich", Condition.hasAttribute("lastName", "Malkovich").toString());
}
```

Рис. 1. Отладка в Eclipse

В IDEA же ничего выделять не надо, достаточно просто поставить курсор в нужное место (в данном случае на методе hasAttribute) и нажать Alt+F8. IDEA сама поймёт, какое выражение вам, вероятно, нужно, и тут же откроет диалог, где вы сможете редактировать выражение и сразу видеть его значение (рис. 2).

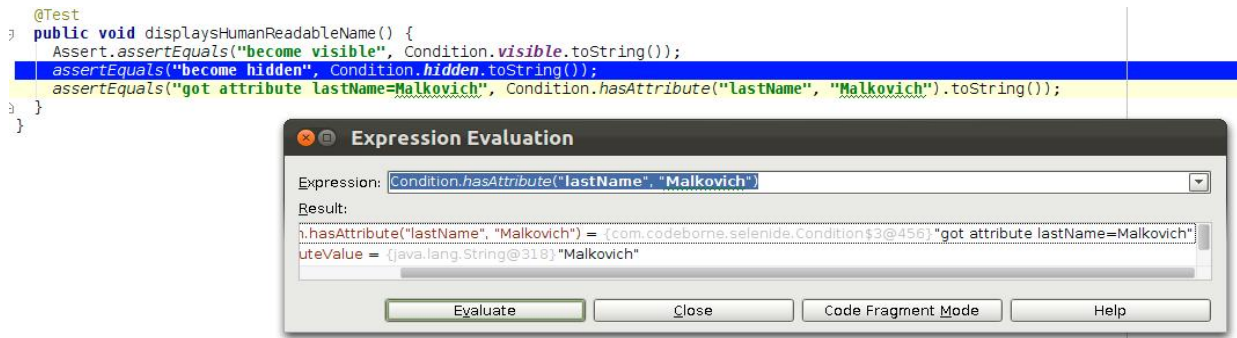

Рис. 2. Отладка IDEA

Выходит, обе IDE в принципе позволяют делать одно и то же. Но в IDEA это намного удобнее и быстрее.

2. Автозаполнение (autocomplete)

Автозаполнение – это то, что выгодно отличает любую IDE от notepad. И в этой области “понимание контекста” даёт IDEA качественное преимущество. Приведём пример после начала ввода “vi”. После этого IDEA не дожидаясь никаких нажатий клавиш, сразу же понимает, что метод `assertElement` хочет получить вторым параметром объект класса `Condition`, а в этом классе как раз есть статическая переменная типа `Condition` с именем `visible`. И предлагает единственный возможный вариант (рис. 3).

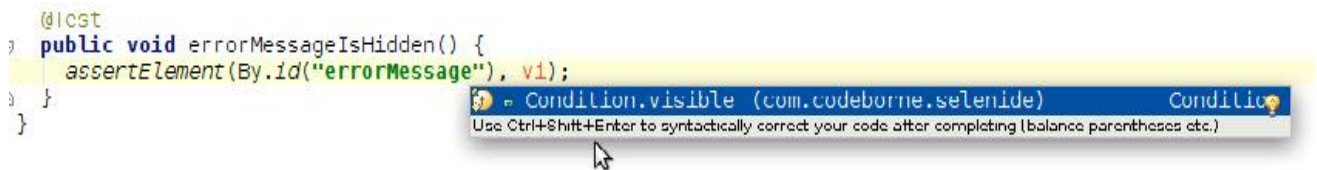

Рис. 3. Автозаполнение IDEA

Что делает Eclipse? Увы, он не понимает контекста. Он не знает, что курсор находится на месте второго параметра метода `assertElement`. Поэтому, когда вы нажимаете заветные `Ctrl+Space`, Eclipse показывает всё, что есть в природе, что начинается на буквы “vi” (рис. 4).

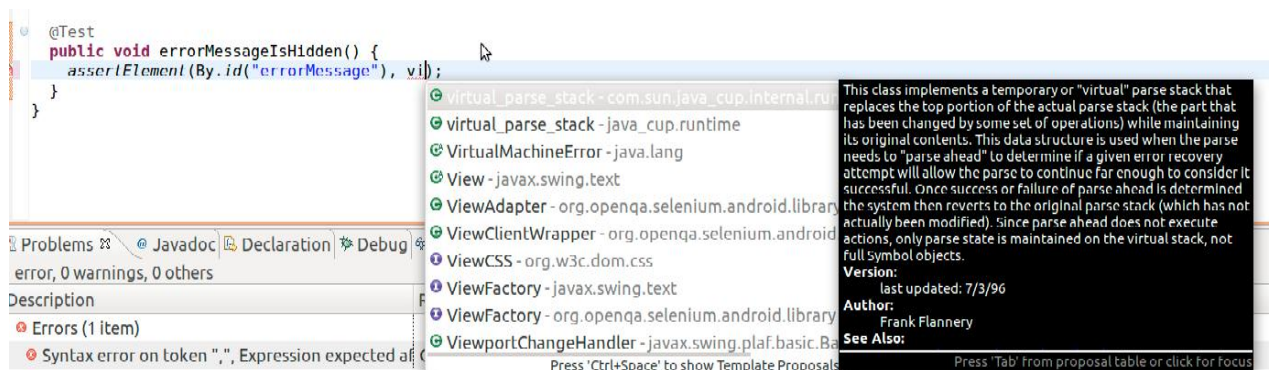

Рис. 4. Автозаполнение Eclipse

3. Рефакторинг

Профессиональные программисты умеют быть продуктивными, используя для изменения кода те рефакторинги, которые предлагает их IDE. Все современные IDE в принципе предлагают весьма впечатляющий набор рефакторингов, наверное, даже большинство программистов не знает и не использует все из них. Но опять же, рефакторинги в IDEA интеллектуальные. Они догадываются, чего вы хотите, и предлагают разные варианты, которые в большинстве ситуаций подходят. Например, есть метод `assertErrorMessageIsHidden`:

```
public void assertErrorMessageIsHidden() {  
    assertElement(By.id("errorMessage"), Condition.visible);  
}
```

Необходимо сделать так, чтобы строка “errorMessage” приходила в метод как параметр. Начнём с IDEA. Ставим курсор на любое место в строке “errorMessage”, нажимаем заветные `Ctrl+Alt+P` (от “parameter”), и IDEA подсказывает, какое выражение возможно вынести в параметр (рис. 5).

Рис. 5. Рефакторинг IDEA выбор переменной

Как только выражение “errorMessage” выбрано, IDEA подсказывает несколько возможных имён для этого параметра (рис. 6).

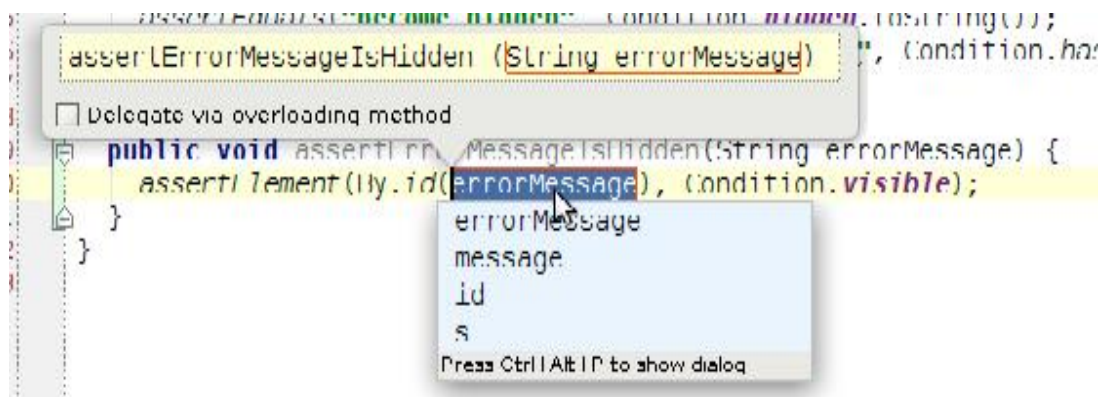

Рис. 6. Рефакторинг IDEA изменение переменной

IDEA учитывает и название метода, и тип переменной, и значение, и названия подобных переменных в других местах, и те названия, которые вы давали подобным переменным раньше – разве что ваш знак зодиака не учитывается [3].

Ну и посмотрим, что нам предложит Eclipse. Не забываем: выделяем выражение “errorMessage” (обязательно с кавычками, иначе получите дикое сообщение “An expression must be select to activate this refactoring”), выбираем рефакторинг “Introduce parameter” (из меню, горячей клавиши нет), и получаем тот же результат. Правда, никаких вариантов для имени параметра Eclipse не предлагает, но и на том спасибо (рис. 7).

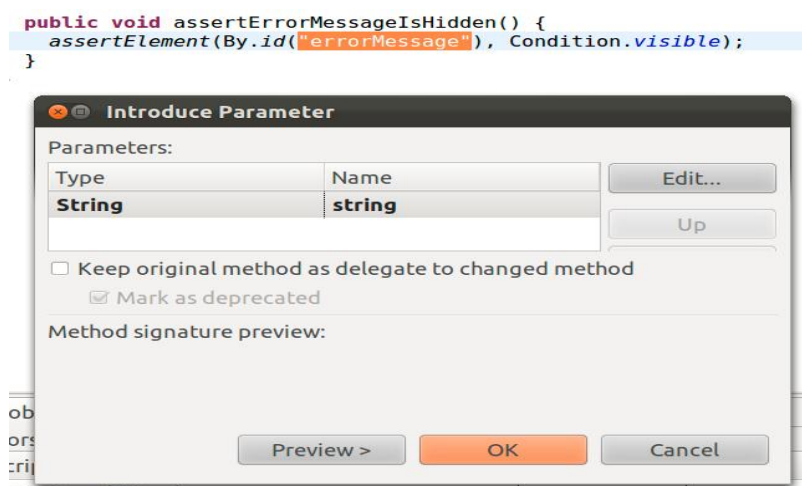

Рис. 7. Рефакторинг Eclipse выбор и изменение переменной

Из рассмотренного материала, можно сделать выводы, что IDEA объективно лучше. Она позволяет быстрее и качественнее писать и менять код, подсказывает подходящие имена, находит подходящие методы. Не требует точно выделить выражение, а по тому, где вы находитесь, угадывает, что вы хотели сделать и как хотели это назвать. IDEA предугадывает и подсказывает.

Список использованной литературы

1. IDEA [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/IntelliJ_IDEA.
2. Eclipse [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Eclipse_\(среда_разработки\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Eclipse_(среда_разработки)).
3. Почему IDEA лучше Eclipse [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://habrahabr.ru/post/112749/>.

Хрипко О. С.

слушатель магистратуры

Запорожская государственная инженерная академия

МОДЕЛИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ДОСТУПНОЙ СРЕДОЙ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Ограниченные возможности людей, которые имеют проблемы с жизнедеятельностью, а также развитие информационных технологий обуславливают необходимость создания информационной системы для управления доступной средой таких людей, что, в свою очередь, приводит к необходимости поиска новых и модернизации существующих подходов и является актуальной проблемой.

Основной функцией управления является информационно-аналитическая функция. Вопросы создания системы информационно-аналитического сопровождения и оценки качества деятельности зависят от средства реализации такого информационно-аналитического сопровождения, которым может стать информационная система управления.

Существует несколько подходов к проектированию информационных систем.

Первый концептуальный подход – заключается в представлении системы как человеко-машинной системы. Основными средствами концептуального проектирования являются: библиотека моделей, каталог методов и программно-технических средств для их реализации.

Второй конструктивный (дискриптивный) подход, в отличие от концептуального подхода, предполагает, что главенствующая роль в проектируемой системе принадлежит функции, а не цели. Именно от функции зависит сама возможность существования системы, и если функция не выполняется, влияние среды может быть разрушительным для системы. При таком подходе проектируемая информационная система может рассматриваться в качестве модели “черного ящика”, отражающей зависимость значений выходных параметров от входных. Внутреннее описание системы представляется механизмом преобразования входов в выходы.

В качестве основного системообразующего элемента задается функция внешней среды, показывающая роль системы по отношению к ней. Это дает импульс к развитию системы как за счет генерации внутри системы, так и вследствие воздействия внешних причин. Эффективность информационной технологии должна оцениваться как степень соответствия действительного результата к результату, полученному при полном выполнении системой своей функции.

Однако заметим, что конструктивный подход имеет ограниченность его применения при создании многофункциональных информационных систем, предназначенных для реализации не только непосредственной функции, но и для расширения стандартных функций системы и адаптации с учетом требований конкретных пользователей.

Информационная система – это система, построенная на базе компьютерной техники, предназначенная для хранения, поиска, обработки и передачи значительных объемов информации и имеющая определенную практическую сферу применения. В учреждениях информационная система обычно реализуется на базе локальной сети, в которой циркулирующая информация может передаваться по сети между разными пользователями, при этом разные части общедоступных данных могут храниться на разных компьютерах сети.

В состав любой информационной системы входят:

- база данных, которая хранится во внешней памяти компьютера и содержит всю необходимую информацию;
- прикладные программы (приложения), которые производят работу с базой данных по поиску и изменению информации, получению выходных документов и пр.;
- пользовательский интерфейс, который определяет способ общения информационной системы с пользователем.

Рассмотрим более подробно последовательность этапов создания информационной системы. Работа начинается с системного анализа предметной области будущей информационной системы. Результатом этой работы является информационно-логическая (инфологическая) модель.

На следующем этапе производится выбор типовой СУБД, которая будет использована для создания базы данных и реализации приложений.

Затем происходит разработка модели данных, в соответствии с инфологической моделью, построенной на первом этапе. Структура модели данных зависит от способа представления данных, который применяется в используемой СУБД. Такая модель называется даталогической моделью данных.

Описанные этапы носят теоретический (проектный) характер. Затем начинается практическая работа в среде СУБД – создается структура базы данных и осуществляется ввод данных.

Системы средств информации, в том числе сигнализации об опасности, должны быть комплексными и предусматривать визуальную, звуковую и тактильную информацию в помещениях, предназначенных для пребывания всех категорий людей с ограниченными возможностями. Средства информации (в том числе знаки и символы) должны быть идентичными в пределах здания или комплекса зданий и сооружений и соответствовать знакам, установленным действующими нормативными документами.

На следующем этапе разрабатываются приложения: на языке манипулирования данными пишутся программы, которые обеспечивают информационные потребности пользователей.

Для нашего случая объектами разработки являются: функциональная структура информационно-аналитического сопровождения, структура базы данных системы, математические методы анализа и обработки информации, информационное и программно-алгоритмическое обеспечение.

Целью создания информационной системы является информационная поддержка и сопровождение деятельности людей с ограниченными возможностями.

Функциональными задачами рассматриваемой информационной системы являются: диагностика состояния основных элементов системы, сбор, хранение и распространение информации и мониторинг. Мониторинг необходим для осмысления степени изменения или корректировки процесса с целью его адаптации.

Перед тем как приступить к разработке и реализации необходимо провести диагностику состояния среды, психодиагностику людей с ограниченными возможностями, уровень мотивации к использованию системы и уровень ее овладения.

Сбор, хранение и распространение существующих требований позволяет создать представление о разработке и ее обсуждение.

Системный анализ предметной области позволил выделить следующие компоненты информационной системы:

- информационный;
- методический;
- оценочный;
- аналитический.

Информационный модуль включает в себя визуализацию результатов управления и возможность ручной корректировки и управления системой.

Методический модуль включает всю базу документов и справочной информации.

Оценочный модуль содержит в себе блок для получения информации.

Аналитический модуль дает возможность сохранить данные в базе и провести опрос состояния системы.

Рис. 1. Схема системы управления

Реализация данной системы управления деятельностью людей с ограниченными возможностями позволит, на наш взгляд, вывести данную деятельность на качественно новый уровень, что в свою очередь, сможет повысить адаптацию таких людей в окружающей среде.

Шумада Р. Я.

старший викладач

Шумада А. С.

старший викладач

Класичний приватний університет

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Глобальна економіка повсякчасно вимагає постійних організаційних змін в технологіях, інноваціях та бізнес-процесах що вимагають компанії та організації. Саме тому в даний час приділяють таку велику увагу до хмарних технологій та хмарних обчислень (cloud computing) зокрема.

Хмарні технології знаходяться на початковому етапі свого становлення, але вже є такі сегменти в цій галузі, що викликають найбільший інтерес у користувачів, а саме гібридні хмарні обчислення – технології видачі відповідей не в цифровому, а в звичному для людини вигляді.

Користувачі мережі Інтернет щодня стикаються з хмарними технологіями, будь то соціальні мережі, електронна пошта або інші онлайн-сервіси. Суть таких сервісів полягає в тому, що інформація зберігається в мережі, на сервері провайдера. Маючи вихід в мережу Інтернет і особистий пароль можна отримати доступ до інформації з будь-якого пристрою. За документації IEEE (The Institute of Electrical and Electronics Engineers – Інститут інженерів з електротехніки та

електроніки), хмарні технології – це “парадигма, яка постійно зберігає для користувача інформацію на Інтернет-серверах і лише тимчасово кешується на стороні користувача”. Крім надання місця в “хмарі” для зберігання і інтерактивної роботи з даними, провайдери пропонують ряд послуг для розвитку бізнесу.

На сьогоднішньому етапі розвитку хмарних технологій виділяють три моделі обслуговування хмарних обчислень.

Програмне забезпечення як послуга (SaaS, Software as a Service). Споживачам надаються програмні засоби – додатки провайдера послуг, що виконуються в хмарній інфраструктурі провайдера.

Платформа як послуга (PaaS, Platform as a Service). Споживачам надаються засоби для розгортання в хмарній інфраструктурі створених споживачами або придбаних додатків, що розробляються з використанням підтримуваних провайдером інструментів та мов програмування.

Інфраструктура як послуга (IaaS, Infrastructure as a Service). Споживачам надаються засоби обробки даних, їхнього зберігання, мереж та інших базових обчислювальних ресурсів, на яких споживач може розгорнути і виконувати довільне програмне забезпечення, включно з операційними системами й додатками.

Не відстають від впровадження, а можливо десь навіть надають певний напрямок розвитку хмарні інтегровані середовища розробки IDE (Integrated development environment).

З моменту появи перших хмарних IDE, деякі з них еволюціонували до масштабних проектів, а деякі так і залишилися на початкових рівнях та продовжують надавати базовий комплект послуг з розробки програмного забезпечення.

Хмарні редактори вихідного коду, що мають підсвічування синтаксису, але залишається досить постими та не мають багатого набору переваг, які потрібні сучасним користувачам десктопних версій IDE.

Можливість відразу використовувати багато мов програмування (та різних стандартів кожної з них), де всі компілятори вже встановлені і налаштовані. Ця можливість наприклад дуже зручна для тих програмістів-початківців, які мають бажання познайомитись з певними мовами програмування, але не мають великого бажання або можливостей для завантаження та використання відповідного програмного забезпечення.

Можливість компілювати і запускати відповідний код в хмарній пісочниці, таким чином уникнувши ризиків зараження чи програмних пошкоджень власної програмної системи.

Коллаборативні можливості для спільної роботи чи для демонстрації та збереження коду з можливостями контролю версій коду (завдяки Git та SVN).

До сучасних хмарних IDE відносяться багато проектів, які мають як набір безкоштовних базових функцій так і додатковий платний функціонал, або функціонал що стає доступним після реєстрації. Найбільш популярними є проекти, що орієнтовані на розробників веб-проектів та відповідно надають переваги мовам програмування, що підтримують веб-розробку: Clound9 (c9.io), ShiftEdit (shiftdit.net), Codeanywhere (codeanywhere.net), Icenium (www.icenium.com), Erbix (www.erbix.com), CodeRun Studio (www.coderun.com), Akshell (www.akshell.com), Compilr (compilr.com), Codenvy (codenvy.com), Coding Ground (www.tutorialspoint.com/codingground.htm), JSFiddle (jsfiddle.net), та багато інших.

Але цей перелік можливостей далеко не повний. Програмістам для більш серйозних проектів потрібні додаткові можливості. Бажані функції, що мають

бути реалізовані найближчим часом можна за аналогією з десктопними середовищами розробки можна об'єднати в наступні: працюючий відладгоджувач (debugger) та можливість розставити точки зупинки (breakpoints), підтримка тестування, підтримка профілювання, підтримка деплоймента, ідтримка моніторингу та інші.

З використанням хмарних технологій пов'язують наступні переваги.

Доступність. Доступ до інформації, що зберігається на хмарному сховищі, користувачі можуть отримати маючи будь-який пристрій, підключений до мережі Інтернет, що забезпечує інші переваги.

Мобільність. Користувачам дозволяється змінювати робоче місце, тобто повноцінно працювати з будь-якої точки світу.

Економічність. Однією з переваг називають зменшену затратність. Користувачі можуть скористатися великими обчислювальними потужностями та програмним забезпеченням не витрачаючись на відповідне обладнання та його розміщення та обслуговування.

Орендність. Користувачі отримують пакет необхідних послуг лише в моменти, коли вони йому потрібні, та сплачує лише за придбані функції.

Гнучкість. Всі необхідні користувачам ресурси надаються провайдером автоматично.

Висока технологічність. Великі (майже необмежені) обчислювальні потужності, що надаються в розпорядження користувачів, які можна використовувати для зберігання, аналізу і обробки даних.

Надійність. Надійність, яку забезпечують сучасні хмарні обчислення, набагато вище, ніж надійність локальних ресурсів, бо мало підприємств можуть собі дозволити придбати та утримувати повноцінний центр обробки даних.

Отже хмарні технології надають користувачам зручне віртуальне середовище для зберігання й обробки інформації, що об'єднує в собі апаратні засоби, програмне забезпечення, канали зв'язку, а також службу технічної підтримки.

Зручність хмарних технологій мають низький поріг входження для нефакхівців ІТ галузі, що робить їх зручними та впізнаваними для пересічних користувачів, багато з яких знайомляться з цими технологіями як другорядними функціями великих поштових сервісів – gmail.com, mail.ru, mail.yandex.ru.

Хмарні технології можна легко налаштувати відповідно до потреб, придбавши додатковий простір для зберігання інформації або, навпаки, відмовляючись від надлишків. Робота з хмарними технологіями дозволяє оперативно реагувати на появу нових бізнес-завдань, знижує витрати і підвищує ефективність підприємств і їх підрозділів.

Такий підхід до роботи з інформацією може бути рекомендований як індивідуальним підприємцям і малому бізнесу, так і середньому і великому бізнесу: для будь-якого масштабу знайдеться оптимальна бізнес-модель. Невеликі компанії в першу чергу цікавляться сервісами бухгалтерії і пошти, додатками для обміну інформацією, відновлення і архівації файлів. Більшим організаціям цікаві віртуальні сервери і послуги зв'язку, а також складний комплекс різних сервісів. Стартапи в сфері ІТ використовують хмарні технології, що дають їм можливість обслуговувати велику кількість клієнтів, які не інвестуючи в покупку дорого обчислювального обладнання.

Засоби хмарного захисту забезпечують сьогодні високий рівень безпеки даних.

Незважаючи на позитивні переваги, існують і певні недоліки у хмарних технологіях.

До основних ризиків при використанні віртуального програмного забезпечення, відносять те, що інформація автоматично потрапляє в руки розробника цього програмного забезпечення.

Виділяється також проблема інтеграції даних як з внутрішніми корпоративними, так і з хмарними сервісами інших постачальників.

Експерти вказують на проблему неконтрольованих даних: інформація, залишена користувачем, буде зберігатися роками без його відома або він не зможе змінити якусь її частину.

Оскільки головною та необхідною умовою для роботи з хмарними сервісами є постійне підключення до мережі Інтернет, в ситуації з впровадженням хмарних технологій на Україні виникають деякі технічні проблеми, а саме недостатня зона покриття території всієї країни високошвидкісною мережею Інтернет.

Можна говорити про те, що хмарні технології є еволюційним розвитком ІТ-індустрії в цілому та розробки програмного забезпечення зокрема, оскільки, хмарні обчислення можуть надати організаціям засоби та методи підвищення ефективності бізнес-процесів. Дивлячись на незаперечні переваги таких технологій, можна сміливо припустити, що в найближчому майбутньому хмарні технології стануть основою ІТ-інфраструктури більшості компаній.

Stepanov Victor

Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor
Kharkiv State Academy of Culture

INFORMATIZATION REGIONAL MANAGEMENT

Development of Ukraine as a highly conditions forms of social organization that provides high quality of life and sustainable economic growth is objectively impossible without improving information technologies, including provision of organic inclusion of every member of society (in the course of their individual development) in the development of society and state [4].

In the economic system with the undeveloped information space the number of weakly formalized problems of managerial decisions significantly increases. Primarily, this is due to the inadequacy of available data to diagnose the condition and dynamics of economic subjects and objects, display and identification of trends and patterns of development, the development of rational strategy and tactics of their functioning in different economic systems.

In particular, the rapid development of the market of information technologies dictates the need for the development of methods of regulation and formalization of information processes. Design and development of information society in Ukraine is aimed at improving the quality of life of citizens, Ukraine's competitiveness, development of economic, social and political, cultural and spiritual spheres of society's life, improvement of public administration through the use of information and communication technologies [2].

State policy in the sphere of information technologies is aimed at the following key tasks: implementation of strategic priorities in the use of information technologies

in state management; the formation of a single mechanism for interagency coordination of national programs and projects to create public information systems and resources in accordance with the objectives of social and economic development; formation of a common information technology infrastructure to support the activities of public authorities; the practices of dissemination of individuals and organizations to access public information concerning activities of public authorities, relevant to government information resources, including the Internet; organization of interactive information services to individuals and organizations using modern information technologies; information security activities of public authorities and elements of information technology infrastructure; the development of a single secure telecommunications infrastructure for public use, a system of certifying centers in the field of electronic signature and electronic environment interaction which provides an effective interagency of information exchange; development of standards in the use of information technologies in the governmental bodies and state information systems, their integration and sharing in the creation of common information space authorities; centralization of government creating of common information resources (registers, inventories, registers, classifiers) containing complete, consistent, accurate, current information which are necessary to perform basic functions of government, to ensure the availability of relevant data at the inter-agency level, as well as individuals and organizations in accordance with the requirements established by the legislation of Ukraine; the building of a unified process control system of information technologies usage in governmental bodies, effective interagency coordination of government programs which are implemented, and projects which are consistent and coherent and their implementation according to the key priorities of social and economic development; dissemination of state authorities practice of long-term planning of government programs and projects using information technology, improving the management of their performance; increasing volumes, unification and centralization of purchasing of the same type of products in the field of information technologies for the benefit of public authorities for extra savings; creating a unified system of monitoring and controlling the efficient use of information technology in government bodies; implementation of comprehensive training programs and training of civil servants in the sphere of information technology, the development of the necessary educational infrastructure and methodological support; improvement of legislative and other regulatory legal framework in order to improve the efficiency of information technology in governmental bodies concerning international practice; intellectual property protection, prevention of use of public authorities software that does not have appropriate license support [1].

Conceptual modeling of regional information allows to present it as a system whose elements at any level of decomposition determine the state of informatization in the region. Layered structuring of informatization as the object of management allows you to select, as the first hierarchical level, strategic measures to ensure the information in the region decomposition of which makes tactical measures the second level – the major subsystems of a conceptual model of informatization (information needs, information capacity and infrastructure). The elements of the third operational level of management actually determine the state of the top-level subsystems and being indi-

cators are characterized by the dynamic changes due to the external environment. Status of all elements of the conceptual model at some level of decomposition determines the level of information of the region as a control object.

The social effect is to provide public access to accurate information, the development of interaction between society and government, establishing the preconditions for the implementation of e-government services convenient for the public and business [3]. Effectiveness of the region management in this case will depend on the quality, scope and intensity of information exchange between the agents, the resources and conditions of the information flows spreading in this information space.

Resolving the problems of informatization in the region requires understanding of new concepts of common information space and information society. Fixation of new knowledge and its practical implementation in the form of new cultural values, institutional structures and high technologies requires a multi-dimensional information display and presentation of the dedicated economic systems at the regional level, integration of information models which are caused by the development of a unified information system of the region management based on widespread use of information technologies [5].

For modern informatization of regional management, the public information policy should include the creation of an appropriate regulatory framework, determining the composition and powers of the owners of IP, formation of necessary financial, economic and institutional capacities and mechanisms. IP technologically and organizationally have to be easily accessible to citizens, media and independent business information services which use it to produce information products and services. The apparent lack of such information resources and lack of economic, legal and institutional mechanisms for their formation are serious deficiencies in the national government information resources.

It is obvious that information activities in Ukraine can no longer continue to develop in isolation. It should be kept in mind that no country including Ukraine can develop without national information infrastructure. We must begin to develop soon an adequate program of modernization of Ukrainian infrastructure. It is necessary to go beyond the already familiar schemes of information activities and informatization as only new approaches can provide effective results corresponding to new realities.

References

1. Law of Ukraine "About the National Informatization Program" (Datas of Supreme Council of Ukraine, 1998, № 27–28, Art. 181, as amended by the Law 2684 II from 13.09.2001, DSC. – 2002. – № 1. – Art. 1).
2. Law of Ukraine "About the Fundamentals of the Information Society in Ukraine in 2007–2015": from 9 January 2007. – № 537 // Datas of Supreme Council of Ukraine. – 2007. – № 12. – Art. 102.
3. About measures to establish an electronic information system "Electronic Government": Cabinet of Ministers of Ukraine on February 24, 2003 № 208 // Official Herald of Ukraine. – 2003. – № 9. – P. 112–114.
4. Declaration of Principles "Building an information society is global challenges in the new millennium". – 2003.
5. Ynshakov O. V. Newsletter development of economy region / O. V. Ynshakov, M. F. Myzyntseva, A. Y. Kalinina, E. A. Petrova. – Moscow : Finance and Credit, 2008. – P. 207–230.

Наукове видання

**Формування ефективних механізмів
державного управління та менеджменту
в умовах сучасної економіки: теорія і практика**

*Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
18 листопада 2016 р.*

Матеріали подано в авторській редакції
Технічні редактори: О. В. Дрига, А. С. Лаптева, А. О. Яблонська
Дизайнер обкладинки Я. В. Зоська

Підписано до друку 16.11.2016.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 60,45. Обл.-вид. арк. 65,12. Тираж 300 пр. Зам. № 4-16к.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.